

Ne auertas faciem tuam a me, ne deseras me. Deus salutaris meus.

Psal. 40.
Ego dixi
Dñe mise-
rere mei, fa-
na animam
meā, quia
peccaui tibi.

Psal. 39.
Adiutor
meus et pro-
tector me-
us es tu, De-
us meus ne
tardaueris.

Psal. 14.
Delicta iu-
uentutis me-
& ignoran-
tias meas ne
memineris.

Thob. 9.
Thobias fi-
liū ab infan-
tia timere
Deum docu-
it, & absti-
nere ab om-
ni peccato.

Secundum misericordiā tuam memento mei, propter bonitātē tuam Dñe. Propter nomen tuum propitiaberis peccato meo, multum est enim. Respice in me, & miserere mei, quoniam unicus & pauper sum ego. Vide humilitatem meam & laborem meū, & dimitte uniuersa delicta mea.

Liber Christ. Scheurlt. I.V.D. qui natus est. 11. Nouemb. 1481.
Filiū uero Georg. 19. April. 1532. & Christ. 3. August. 1535.

Psal. 70.
Vlcp in se-
nectā & se-
nium ne de-
relinquas
me.

Psal. 30.
In te spera-
ui Dñe di-
xi tu es De-
us meus, in
manibus
tuis tempo-
ra mea.

Psal. 30.
Quoniam
fortitudo
mea & refu-
gium meū
es tu, in ma-
nus tuas cō-
mendo spi-
ritū meum

Psal. 4.
Ego in mul-
titudine mi-
sericordiā
tuā introi-
bo in do-
mū tuam.

Christ. 3. August. 1535.

ANDREAS CRICIUS POZNANIEŃ ET
SANCTI FLORIANI APVDGRACCO
VIAM PREPOSITVS. SECRETARI
VS REGIVS LECTORI.

Historiam regni, medium quod Vistula lambit
Germanum lincens, Sarmaticumq; solum.
Et quod utrumq; latus tenet ingens Marte Polonus
Vandalus aut Sclavi seu fuit ante Gerhes.
Vtrumq; incerta est omnis sic gentis origo,
Auctor hic explicuit noster habunde tamen.
Verum non Crispus scripsit, non Lilius istud
Lector opus, medicus scripsit & Astrologus.
Quare age Graiorum valeat sententia, veri
Quod sermo est simplex, sic puto gratus erit.

INCLITISSIMO SIGIS
MVNDO PRINCIPE
REGNANTE APVD
GRACCOVIAM
CVM GRATIA
AC PRIVI
LEGIO.

Cim. 8516 - 8517

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCI-
PEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI
NVTV POLONIAE REGEM MAGNVN LITHVANIAE
DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE
DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVI-
CI DECI WISSENBVRGEŃ SACRI LATERANEŃ
ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATV-
OR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLO-
NIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MA-
THIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET
MEDICINAE DOCTORIS ET CA,
NONICI GRACCOVIEŃ NVNCV-
PATORIA EPISTOLA.

SVpra multas iam hominum aetates, Rex illustrissime, a veteri-
bus historiae laudes atq; comoda litteris mandata, ad posteros
transmissa, historiae memoria rerum gestarum solam fidelem ef-
se testem constat. Quod quoniam adeo clarum est, ut iam omnium mor-
taliu aetate, su, unicum ferme domi forisq; pace uel bello, historia hominum
vitae sit documentum, non apparet quare hoc loco ingens onus assumendum,
& singulae historiae dignae laudes percursandae forent. Quomodo uel ex paucissi-
mis summa omnium, facili etiam negotio exillimari queat. Taceo enim quod
veterum maiorumq; gesta absque litterarum monumentis perpetua obliuio-
ne delitescendo interirent, animusq; simul cum corpore omnibus saeculis effi-
ceretur mortalis, sileo item quod ad plerasque uirtutes mortalium animi uer-
terum exemplo (quod sola historia accipitur) ingenti desiderio euehuntur. At
fatis in uniuersum uidetur enarratum, si mortalibus persuadetur, omnem ui-
uendi normam a rerum initio in hanc hominum aetatem ex longo temporum
intervallo susceptam esse, & ita illam humanis rebus semper fuisse necessari-
am, ut si unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordi-
nes, leges, atq; uiuendi usus interiret. Virtutes nullius exemplo traditae, nec
imitandae, deperderentur. Contra, uicia uel libido & ad mala cupidus animus
monerent, supremo humanae vitae malo inualescerent. Quid si historiam re-
rum gestarum solam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extir-
peret aliquis, num protinus hominum uita ab ipsis brutis etiam (quibus nihil
nisi praesens rerum natura commune est) uix secerni possit, & prorsus animi
immortalitas auferretur, si neque praeterita recogitet, neque futura consilio ac a
maioribus accepto exemplo praueuiat. Nam quis Aegyptiorum sapientiam,
Hebraeorum cultum & religionem, Graecorum doctrinam, Romani imper-
rii summam maiestatem, maximorum denique regum gloriam & (ut uno co-
cludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, nisi historia fide-
lis antiquitatis testis ad posteros summisit. Neque operae pretium erit Philosopho-
rum omnium sapientiam, ea dempta exunctam adnumerare, quomodo & hoc
facili apparet negotio neque coelorum uirtutes, neque astrorum cognitionem,
neque etiam ea quae ad ullum humanae uita usum pertinent, nisi ex historia & lit-
terarum

Pro. Aul.

rerarum uetusus dependere monumentis. Historia priscorum hominum usus uitamque docet, omnium rerum exempla praebet, & quicquid in secundis, aduersisq; rebus agendum sit, ostendit. Nullius unquam imperii aut urbis respublica tot animorum concordiam, nisi sumptis ex historia exemplis permota, euo care potuisset, hinc mortalium sapientiam, quantalacumque existit, ortam constat, qua semper, post dei optimi maximi nutum, res omnium gentium consilio ac labore diriguntur. Ceterum scio non deesse qui fortunae casibus omnia subiecta putent, nihilque fieri nec hominibus accidere, nisi quod fortuna mundi domina attulerit, perhibent. Totus ferme mundus in eam sententiam apud Ethnicos accessit. Respondet huic sententiae scitum Dionisii posterioris Tyranni ad Macedonem Philippum responsum. Philippus etenim quom ex Dionisio quaereret, qua esset ratione factum, quod ingens simul ac praclarum a patre acceptum imperium, tot opibus ipse pollens, tantaque sapientia praeditus, contra hostes nequisset asseruare. Scitum conueniensque Dionisii accepit responsum. Cetera ferme omnia sibi patre, fortunam uero, qua haec sibi quassierat custodieratque, non utique reliquisset. Scitum quidem Dionisii dictum hoc est, post tantam acceptam cladem. Verum an magis ipse fortuna, quam malo consilio tanto imperio exutus est non habeo dicere. Mihi quidem subiectum aliunde constat, deum sapientemque astris dominari. Praeterea non magis fortuna quam consilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenimvero multis hominum aetatibus constat in omni re. quantumuis paruis incitis, concordia res creuisse, contra quom principum & patrum populique animi in diuersum abiire, mox odiis, dissensionibus res cunctarum gentium maxime collapsae cortuerunt. Hoc malum in multas respublicas primum silenter irrepsit, paulopostque seminatam, in immensum creuit, & omnem decorem & regnorum speciem euerit. Neque hac hominum aetate ab eo tutum apparet, quom tunc in re. malarum rerum desint artifices, qui fraude, dolo, atque astu quicquid uel saluum uel integrum est, tranquillitatis impatientissimi perturbare summis conatibus studeant. His autem malis nullo unquam consilio occurrendum erit, quam eo quod ex ueterum rerum gestarum historiis traditum accipitur, simulque auctum ad posteros transmittitur. Iam non tam ex harum rerum breuissima assertione, quam ueterum modernorumque traditione satis superque historiae fructus ac laudes apparent, quae quom tantae semper fuerint, existimatae, quod totius uitae humanae ordinem legesque asseruarent, factum constat nullum imperium, nullum regnum, nullam denique rempublicam unquam fuisse, quibus non maiorum suorum res gestae domi, foris, pace, ac bello litteris mandata essent quibus monumentis uel uetustatis suae rationem redderent, uel rerum abs se gestarum, gloriam & famam ad posteros transmitterent. Eaque lege multarum gentium res bellicae in altum euectae, quae interceptis litteris obliuione sepulta perirent. Ita igitur quicquid Asia, Africa, Europaque clarum memoriaque dignum habet, historiae & litterarum beneficio habet. Id paulo ante paucis mortalibus commune, nimirum quom litterae adeo essent praeciosae, ut non nisi maximis sumptibus a principibus, uel supremo labore ab his qui obscurioris sortis essent adipiscerentur, item Barbarorum feritate & saeuicia multo maxima bonarum litterarum pars extincta perhibetur, litterae in hominum usu

rarae esse

rarae esse coepere, & multis aetatibus propemodum extinctae periclitabantur, non modo apud eos quos Barbaros uetustas appellauit, uerum etiam apud hos quibus litterarum dogmata ex ipsis fontibus sumpta fuere, indeque parum interfuit, quin & apud Italos latini sermonis cultus fuisset extinctus. Verum deus omnium rerum conditor, qui humanis rebus nunquam deest, & quae ad uniuersam opulentiam pertinet abunde praebet, paulo postque historiae litteraeque pene interire coepissent, miram, necessariamque mortalibus breui spacio characterum beneficio apud Mogunciam Germaniae repertam tradidit artem, hac mox litterae auctae, & omnium ferme gentium res renatae, in publicum prodire, restituta est iam praeae uetustatis memoria, & Philozophorum, diuinorumque sapientia, & quicquid apud paucissimos multis iam aetatibus delituit, multiplicatum. Factum est paulopost huius artis beneficio commune omnibus, iamque eo uentum est, ut nihil unquam apud ueteres gestum, quod non iam paulo ante quam haec scriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, populoque, nationum, rerum publicarum, urbium ciuitatumque res gestae memoriae commendatae sunt. Verum uniuscuiusque gentis & populi res tanto clariores, quanto magis forte eruditum nati sunt scriptorem, ita igitur omnium gentium ferme chronismi passim circumscribuntur. Poloniae uero in Europa amplissimi regni res gestae in hanc aetatem in occulto fuere, haud ideo quod egregis carerent factis, sed quod sero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atque inuecta est. Traduntur quidem apud externarum rerum scriptores de Sarmatis & introclusis his finibus populis quaedam. Sed multo maxima pars rerum gestarum aut illis incognita prorsus, aut ingrata ut ad posteros mitteretur, fuere. Itaque Sarmatarum atque Polonorum res, eorumque scriptorum penuria in occulto delituerunt, quousque excellens ille uir praestantis ingenii dominus Mathias Mechouien, artium & medicinae Doctor, Canonicus Graccouien &c. patriae nices suscepit, maiorum res gestas, ex mutilis quidem fragmentis, a rerum initio ad tua Rex inclytissime tempora quattuor libris exposuit, opus sane necessarium atque utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaque uirtute tantum regnum ab initio creuit. Contra uiciis inualescentibus, qua iterum molestia affectum saepius inclinatum fuerit. Postremo quam crebro (ut in ceteris humanae uitae rebus fieri assolet) fortunae motibus actum, nunc secundis rebus euectum, nunc aduersa sorte depressum corruerit, in hoc opere quidem uidebitur a plenisque dissentire, quod aliter originem gentis ponat, quam a multis probatum uidetur, praeterea alia non omnibus accepta inducat, sed ea ex parte uenia debetur, quod sua sponte neminem leserit, quod a maioribus tradita fideliter adscripsit, & quod sua quoque tempora diligenter exequitur. Ceterum nihil in hoc opere tam affectate quam ueritatem narrationis sequutus est, uerborum sum, sermonis cultum, & eloquentiae florem non admodum requisuit, tum quod sine quaestu patriae scriberet, cum etiam quod res per se uel clarae, uel uerae, his suffragiis minus egeret. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tanto maiorem laudem adsequutus perhibetur, quanto maiori studio ipsam ueritatem nudis quidem uerbis (ueris tamen sententiis quantum ex humana habetur imbecillitate) descripsit, tanto plus etiam Marcus Anthonius Sabellicus in opere suo laudis ademit, quanto saepius a ueritate in aliorum gratiam deuiasse coprobatur.

bat. Sed quom plerumq; in opinionibus tēpūs absumitur, datur scripto-
ribus de rebus antiquis scribentibus uenia, & ut ubiq; culpa ferme uacates,
impune corū quos sequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cō-
stat dominum Mechouien non paruum suscepisse laborem, & tanto maio-
rem, quo minus quos tute sequeretur copia daretur, perfecit tamen opus si-
ne affectato timore, maiorum res gestas domi, foris, pace, ac bello tradidit,
idq; sedulo studio effecit, ut si non omnibus assumptus labor probaretur, ar-
gumentum saltem posteris pro patria laborandum praeberet, & supra mul-
tas hominum aetates res gestas non omnino in occulto permetteret. Quūq;
opus hoc multo labore absoluisset, mihi, quem ex affectu huic regno addi-
ctum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius censoribus oblatū
lubens suscepi, tuāq; Maiestatis autoritate meo aere in hanc formam ex-
cudere iussi. Quicquid uero laboris aut impensae absumptum est, cum ipso
opere, tuā Maiestati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non
ultimo loco cōnumerandum, ut qui inclinata iam remp. ex integro resitue-
ris, te quoq; regnante, Sarmatarum Polonorumq; uetustates, maiorum tuo-
rum gesta egregiaq; facinora in lucem prodeant, utq; respublica per te resti-
tuta opibus, a litteris atq; rebus gestis te imperante quoq; clara fiat. Nemi-
ni etenim plus merito, quā tibi Rex inuictiss: hoc opus uel ex labore uel sum-
ptu dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarū Polonorumq; rex & princeps es,
omniūq; ex te salus dependeat, cunctas item uirtutes supra principes huius
aetatis assequutus sis, ita omnium illorum laudes siue a consilio, siue a rebus
gestis, sub tuo patrocínio conscriptae exeant. Mos est scriptoribus, ut res eti-
am infimas summis uiris, summis orationibus dedicerent, moxq; illos magna
laudum copia in altum euehāt, ita saepe ad flagiciosissimos tyrannos erudi-
tissimi adulescentes scripsere, tantoq; ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut
uix restat quibus uirtutibus, quibusue studiis ac uerbis optimus quisq; ultra
pessimum quemq; euehatur. Tua quidem Maiestas facere semper q̄ dici uo-
luit, & te ipsa scriptorū omniū calamos superare, ego a cunabulis nihil mi-
nus q̄ adulari didici. Quare sit, ut breuius mihi negotium absoluendum est,
cum quod uanitatibus his aures nunq̄ praeferre soles, tum etiam quod peri-
culosa plurimum in republica sit adulatio. Nam si Q. Curcio creditur. Adu-
latio perpetuum regum malum est, quorū opes sapius assentatio, q̄ hostis
euerterit. Cinicū item Diogenē uere sciteq; dicere solitum perhibent, prae-
stare ad coruos redigi, q̄ adulatoribus exponi, quoniam illi morticina modo
consecrantur, hui etiam uiuos laniatu pestifero excarnificare non desināt.
Senecam item monuisse accepimus, adulatoribus latus non esse praebedum
qui artifices sint ad captandos superiores, habere enim hoc in se blandicias
naturale, ut quom reiciantur etiam placeant, saepeq; exclusas nouissime reci-
pi, idemq; alibi asseuerat. Pro sua quemq; portione adulatio infatuat. Ego si
adulatorum mala adferre cogere, uix epistolae modum seruarem, sed haec
missa faciens, receptui canam. Tibi inuictissimo regi, clarissimo principi, iu-
stissimo (quod tibi cum paucis commune est) domino, domini Mechouien la-
borem, meamq; factam operam & impensam offero, dedico, atq; nomino,
quicquid boni reipublicae ex eo opere accedet, id tuā Maiestati merito de-
betur.

betur. Cuius uere maiores sunt uirtutes, quā quod exigua hac cartula a me
describiqueant. Accedit quod in hac parte cōsulte calamū retraxi, quod tpa
tua Rex inuictissime tercio libro editionis propriae fuisse adscribitur sum,
eo quantis naturae donibus refertus es, legenti mox apparebit, interea
hoc absolutū opus sub tuā Maiestatis patrocínio excusum emit-
to. Tu Rex inuictissime hanc sedulam meam operam cle-
menti animo suscipere dignare, & me sub tua Maie-
statis tutela contra omnium morsus absconde,
protege, auctisq; regni finibus feliciter
diuq; impera, & herede multo re-
lictio perpetuū accipe. VALE.

Excellentissimi domini Mathiae de Mechow artium & medicinae Doctoris
Canonici Graccouienensis ad Andreā Cricium epistola.

A tale solum dulcedine cunctos allicit, & immemores non sinit
esse sui. Proinde nemo sane mentis lacerat & deturpat patriam
suam. Nec uelut immunda auis upupa, defecet nidum suū, pro-
bris, calumniis, & ueritati inconsonis scriptis, sed pugnat pro ea
& quod honestatis ac iusticiae est, de ipsa exteris enodat & dilucidat, quod
manifestū tibi est mi Andrea Crici in quaestione super ortu & primeua origi-
ne Polonorum, quibus nouus aduentus & post Iustinianū imperatorem ca-
lumniose, potius q̄ uere per quosdam inexpertos astringitur, qui errore suo nō
contenti, praedicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos
fuisse, antiquitate quoq; & tēpore Polonos praecessisse, quod quom absurdū
sit & intollerabile, ex icotibus & signis psuaderi poterit plurimis. Imprimis
itaq; Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq̄ habitatas
quae nunc Polonia & Bohemia nūcupantur, intrasse, apparet ex ueteribus
nostris scriptoribus & nouis, qui uno ore cōstanter affirmāt, Lech & Czech
principes de castro & uilla Psari, in Slauonia sita, exisse, in prima propaga-
tione hominū, aēte ortum imperiorum occidentalium, & intrauisse in terras
Morauiae, Bohemiae, Slesiae, Poloniae, Cassubiae, & Pomeranas. Et sicut in
topiciis & probabilibus autenticū autentico contrauenire cōtingit. Ita cuiq;
experto de terra auira, plus credendum est, maxime quū plurimi immo om-
nes hoc astruat, q̄ exteris, & his qui talem patriā nunq̄ uiderunt, nisi ex audi-
tu incerto, fabulose & non probate aliquid protulerunt. Iterū Iosephus He-
breorum ueteranus historiographus refert, ex Iaphet filio Noe processisse
Ionios, quos Graecos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dici-
tur, & post Graecos asserit Eolicos uersus occidentē sequi. Hi autē sunt Sla-
ui, gens ppetua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Histria, Croacia, & ca-
teris Slauorū terris. In urbibus siquē Macedoniae, Philippopoli, Scopia, So-
phia, Ragusio, in uicis & uillis usq; uersus Tessaliam, lingua Slauorū semp
uiguit & uiget. Gloriaturq; Philippopolen, Philippū regē fundatorem eorū,
& Alexandrum Macedonē ipsius filium, origine Slauos fuisse, quī propter
imperium in Graecos, Graecum expedite sonabant. Monstrātq; in hodiernam
diē, structuras, columnas, effigies praefati sui fundatoris, quas posuit Philip-
pus, qui uoluerit cū eisdem contendere cōtendat. Ad propositū, si ante Iose-

phi scriptoris tēpora & Vespasiani imperatoris, Eolici. i. Slauī fuerunt, cūr nouiter post Iustinianū imperatorem (parce & modeste loquēdo) Procopius medicus & insectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in Dalmaciā, Macedoniam, & Histriam &c. aduenisse Slauos astruant, & posterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas descendisse scribāt, quom uerum uero consonet, & falsum uero dissonet. Itē non dicat aduersarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes uenisse a Tanai & Roxolania. i. Russia, quēadmodū prāfati scriptores sonāt, quoniā omne deriuatum sui deriuantis naturā seclatur, causatum etē est similitudo suae causae. Sed prādictae gentes Bohemorū & Polonorum, plurimū in sermōe & moribus a Ruthenis dissonāt, quom sint regione & situ proximi, utiq; loqueretur Polonus & Bohemus Ruthenicū ac Dalmaticum cum ex eis processissent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicū, quod iuxta Psari in Slauonia locum ipsis originarium incolae dicunt, q̄q; ab eis aliquot millenariis annorum excefferunt. Etiam non ingerat aduersarius ex Procopio, q; Sarmate & Rutheni, saepenumero Bulgariā, Dalmaciā, Histriā & Pannoniam inuaserint, & olim naues per montes in Histriā traxerint. Quom hoc spoliātū euntes fecerint, & pauci in Histria, & Dalmacia inter alios Slauos federint, patriam suam Russiam ut semper repedantes. Lingua quoq; & sermo Dalmatarū, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non est familiaris, nec idē cum Ruthenis, nisi Wladicis & Baytkonibus. i. episcopis & prae-biteris. Quia Rutheni, Bessarabes, Bulgari, & Moskouitae, omnia officia eorū in ecclesia lingua Seruia legūt, quā uulgus nō intelligit, quimo nec sacerdotes eorum ad unguem intelligunt quae legūt. Amplius q; fuerūt Slauī ante Iustinianū imperatorem & Procopiū scriptorem, & non in diebus eorum aduenerunt, ueracissime in sancto Hieronymo & Martino cōprobat, qui genere & lingua Slauī fuerūt. Sic namq; beatus Hieronymus de seipso in fine libri de uiris illustribus scribit. Hieronymus prae-biter patre Eusebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis euersum est, Dalmaciae quondā Pannoniaeq; confiniū fuit, usq; in praesentem diē. i. annū Theodosii principis quartumdecimū, haec Hieronymus. Postea autē Stridonis oppidum in eodem loco reedificatum, in nostra tempora pmanet, ad confinia Aquilegiae euntibus propinquū. Fuit beatus Hieronymus tēporibus Honorii & Archadii imperatorum usq; ad 14 ānum Theodosii iunioris, ut ipsemet refert, sed hi principes longe ante Iustinianum & Procopiū fuerunt. Hieronymū autē Slauum fore constat, ex litteratura in Slauonico Bukwiczā nuncupata, quā ipse aedit, & officia ecclesiastica sub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaso papa indultum in lingua Slauorū missandi expediendo, quod aliter astruere in Histria, Dalmacia, & Croacia sacrilegum est. Beatus uero Martinus Turonensiū Archiepiscopus idēidem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariae, de Slauis, Slauus ex legenda ipsius manifestissime declaratur, nec aliter sentire phas est in Pannonia. Constat autē ex legēda hunc sanctum Martinum, sub Iuliano apostata imperatore Romanorū militasse, qui longe ante Iustinianum imperatorem, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slauī praefuerunt Iustiniano imperatori, cuius oppositū aduersarius recalcitrans inepte dicit.

dicat. Præterea Vandalī & Polonī idē fuerē & sunt, quōs em Vendas appellānt, in suis prouinciis circa Misznam, Slesia, & Lubek degentes, a Vandalis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vandelicos quasi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina ante Christū fuit, quō & Vandalī non fuerunt ante Christū. Et si locuti sunt sermo nem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt & sunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vanda reginae, secundū omnes nostros historicos fuit ante Christū tricentis annis. Locauitq; castrum in monte Vanuel, & ciuitatē sub eo construxit, & de suo nomine Graccouia appellauit. Filii autē eius sarcophagum in altum tumefactū in monte Lassotino extruxerūt. Sic & Vanda sponte in Visla submersa, tumulum in altum posuerunt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawkā nuncupauerunt, sicut illum in monte Lassotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps & parens, primam sedem Gneznā construxit, & hoc nomine Gnezna quasi Gnyasdo quod nidum sonat, uocauit. Haec autē nomina eadē in nostram aetatem permanēt, & sunt nomina Polonica, eūdem populum Vandalos & Polonos fuisse & esse attestātia. Quod si Vādali deserta Vandalia omnes trāsmigrarunt, omnesq; eradicati perierunt, prout aduersarius tenet, quomodo prāfata nomina non sunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka, Nogawka & cetera talia monumēta antiquitatis. His accedit quod ecclesia de sancto Adalberto cantat. Benedic regem cūctorū, conuersa gens Vandalorum &c. inuens Polonos, quos sanctus Adalbertus baptisauit & docuit, Vandalos olim appellatos fuisse. Nec aliter licet dicere. Legi & in chronici Hispanorū Vandalos fuisse Polonos, qui de Vandalia quae nūc Polonia dicitur, exeūtes, Gallias, Hispanias, & Africam perturbarūt, haec ibi. Quū ergo multis testimoniis huiusmodi sentēcia uallata sit, Polonos & Vandalos affirmans eosdem fore, & ex antiquissimis qui ante Christum propaginem duxerūt, Erubescat insulsus oppugnator, temerarie & nō uere, suas cartas non probatas ostentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs percrutator, tales aggredere & confuta, atq; secundum prophetam euellas & dissipēs. Vera autē prout consueuisti, tuā solertia edifies & plantes. Vale & ad tutandum patriam assurge.

IDEM AD LECTOREM.

Sicut unius hominis, nisi apicibus scripturarū & priuilegiōrū facta roborentur, non possunt perhennari. Sic nec alicuius regnī prouincia aut gētis tanq̄ uniuersalis patriae ac policiā, gesta & facta ac ppagines, ultimiq; decursus atq; fines, nō possunt sciri, nec imperpetuum rememorari, nisi origo gentis, propago, ac multiplicatio eius, gesta q; ipsius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris scripturis, & chronicorum annotationibus posterorū memoriae demandentur. Itaq; opere praeciū est, ad habendum & ad posterorū demittendum gesta praecessorū regnī Poloniae, uere aut uerisimiliter colligere, cōportare & unum uolumen chronicorū cōstituere & redigere. Et quia pauci usq; in hāc diem aliquicpiā de gestis Polonicae nationis in cōmune dederūt ad legendū, saepenumero dolui, & talem negligentia accusaui. Verum grande onus scri-

ptori

prohi incumbit & ad plurima respectus intendendus est. Siquidem inquit Strabo in principio primi libri, debet scire in quo orizonte, cui parti coeli, orientali, meridionali, septentrionali, aut occidentali supponitur. In quo climate & parallelo climatis situatur, non secundum uisum solis ortu comprehendentem sed secundum uniuersalem mundi situationem. Saepere enim aliquibus locis sol ex meridionali plaga ascendit & oritur, sic alius ex septentrione, & tamē in situ uniuersali nec meridionales sūt nec septentrionales. Ad quod negociū discernendum, Geometriam & Astronomiā idē Strabo necessariam asserit. Quod si Corrographiā, hoc est, in regno & tali puincia particulare situatio nē urbis aut uillae cognouerit, puta circa quē motem, fluiuiūue constitit, excellētiōr & peritiōr scriptor dīrētur. In quo casu exteri & ignari locorum alicuius patriae, non possunt sufficientem noticiam regni exarare & scribere. Amplius intendendum est, ut sermone lepidō & ornatō scribat ad iocunditatem legentium, persuasioneq; & confutationes aliquas ingerat, ad eruditionem, sequelam, aut fugam & uituperationem auditoribus inducendam. Tamen ego praefata effingere & scribere nesciui, aut ad amissum nolui. Ad habendum tamē qualecumq; rude fundamētum, hoc opus posteris exegi, ut ipsi quāto iuniores tanto perspicatiorē, omni adhibita disciplina, diligentia, uirtute, mora, & assiduitate scribendi accuratius cōpleant, ac pro honore patriae & utilitate Chronicam aut chronicas ex habitis incitamentis conscribant.

Vale mi lector.

INDEX OPERIS.

- A**
- Aaron primus abbas Thinenſis 41
 Abbacia Buſzen in Vithow translata. 131
 Abundantia rerum in Polonia 4
 Actio super terra Pomeranię 207
 Adamitarum ſecta hereticorum 296
 Additio viginti canonicorum Graccouię 78
 Adleyda regina ſilia Lantgrauij Haſſiae. 225
 Aduocati Graccouiensis in Wladislaum Lokrek reſiſtentia. 205
 Aduentus Iagellonis in Graccouiam 269
 Aduentus Elizabeth reginę in Graccouia. 315
 Affinitas Boleslai & imperatoris 70.
 Affinitas Kazimiri Polonię & Ladislai Hungaricon Polonię. 5 (garę regum. 314
 Albenses alias Bialagradenses expugnati. 66
 Alberti vitę deſcriptio. 353. ſepultura. eodem
 Albertus dux Bauarię 309
 Alexander regis Polonię prodigalitas 365
 Alexander palatinus Valachien 289
 Alexander palatinus Moldauię mortuus. 299.
 Alexander Orator apoſtolicus 320
 Alexandri furor in Lithuanos 362
 Alienatio eccleſię Culmenſis 196
 Altare. ſ. Geruasi & Prothasi Graccouię 110
 Altera Boleslai in Prussia expeditione. 93
 Altercatio ob caſtrum Goſlinin 183
 Altercationes ob ducatu Wratiſlauię 219
 Altercatio pro terra Drohiden 310
 Amurates Thurcarum imperator 305
 Amadeus dux Sabaudię papa creatus 309
 Andreas Hungarię rex coeſus 43
 Andreas Beſ regis Hungarię ſilius 103
 Andreę ducis Ladislai fratris ſubmerſio 188
 Anna Wladislai regis Hungarię ſilia 387
 Anna ex Francia regina Hungarię 366
 Anna Hungarię regina mortua 371
 Annonę cariliſta. 303. 330
 Anthonius pius 18
 Anthonius Verus eodem
 Appellationes ad Maydenburk prohibite. 218
 Apoſtolicus legatus Hungaria pulſus. 179
 Apum in Polonia multitudo. 5
 Aquarum inundatio 121. 170. 340
 Aquila Polonię inſignę 2
 Archadiuſ & Honorius imperatores 19
 Archiepiſcopatus Gracci in Lamperto de Argērea moneta poloniā venit. 197 (ſiſt. 47
 Arma familię cum digho 77
 Aſcelinus legatus Graccouiam venit 142.
 Aſcelini reditus ad papam eodem
 Aſtronomi Pragēſis prognostiſcon 290
 Aſtucia Vithowdi 272
 Audacia Boleslai 65
 Auriculatum maxima copia 134
 Aurum & argentum in Polonia 4
 Austria oppreſſa 331
 Auxiliū catholicorū principū in Thurcas. 304
 Auxiliū Wladislai regis polonię. 211
 Auxiliū imperatoris Thartarorum 278
B
 Balinsky meſicus in expertus captus 364
 Baptiſta Wlodimiri cum prole 25
 Baptiſta Iagellonis cum fratribus 269
 Baptiſta plurium Lithuanorum 271
 Baptiſta epus Camerinenſis yniuerſitatis Graccouiensis hoſtis 328
 Barbarorū Pruthenorū peſſimum facinus. 179
 Barwin dux Pomeranię 148
 Baſterin Ruſſię populi 18
 Batheryſtwan conſiliatus cum Thurea. 343
 Bathy Thartarorum imperator 133
 Beati Auguſtini mors 19
 Beatriſ reginę Hungarię coronatio 342
 Bella inſterna Sileſitarum. 335
 Bellicoſitas & ſobrietates ducis Moſcorum 370
 Belſarius Vandalorum victor 20.
 Bellum fraternalium 289
 Bellum inſternum Mieczlai ſenis 108
 Bellum 150 annorum 320
 Bellum Lithuanicum Kazimiri 230.
 Beneſſa Kazimiri ſecundi 232
 Beſſerabię vaſtatio 345.
 Blondus ſcriptor. 20
 Bodzantha. epicoſus Gracci mortuus. 246.
 Bogdan interemptus 313
 Bohemia a Poloniſ ſubacta 27
 Bohemi Poloniam vaſtant 37. 41
 Bohemicum bellum 56.
 Bohemia a rege Mathia Hungarię aſſiſta 335
 Boleslaus Troideni ſilius a Ruthenis introſica
 Bolespudicus cū matre captus. 126 (uſ. 215
 Boleslaus Criſpus 89
 Boleslaus ſilius Wratiſlai 12
 Boleslaus Chrabri in regem coronatus. 27
 Boleslaus audax coronatus 42
 Boleslaus Belam regno reſtituit 43
 Boleslai victoria in Germanis & bohemis 43.
 Boleslai liberalitas & munificentia 43
 Boleslai tyrannis & reliquę victorię 46
 Boleslaus Krzywouſty natus. 54. 64
 Boleslaus caluus 136
 Borſſenes fluuius 3
 Borzywoy ſilius Wladislai 70
 Brachium ſancti Adalberti 27
 Brandenburgēſis terre vaſtatio 156
 Bradeburgenſis Marchio a Gedano repulſus. 202
 Brandenburgēſis cōmēdator in Lithuanos. 216
 Brzenia caſtrum conditum 12
 Brzeſſe translatus 213.
 Brzeſſlaus ſilius Vdalrici bohemus 35
 Bruno epus Otomurcei Rathſboriam expulſus
 Brunſwick crudeliorū ciuitas 161. gnat. 157
C
 Cadan princeps Thartarorum. 135
 Caſſa ciuitas a Mahumetocapta 340
 Calamus aromaticus in Polonia. 5
 Canonizatio. ſ. Stanislai Aſiſi 159
 Canonizatio ſanctę Hedwigis 167
 Captiuitas Borzywoy 71
 Captiuitas Miſſſai, Roſſillai ducum 118
 Carlinalis in Poloniam legatus decimas imo
 Carpi Ruſſię populi 18 (poſuit. 106
 Caſtellania Palatinatuſ preſecta 74
 Caſſubienſis populus. 3
 Caſtellania Louiceſis vaſtata 153

Castrum Marienburg a Kazimiro adeptum. 316
Castrum Zarhauicza captum 139
Castrum Puterburg erectum. 140
Castrum Copanicza erectum 143
Castrum Crisburgk edificatum. eodem
Castrum Santhok. Drdzen demolita 153
Castrum Sulencz edificatum 154.
Castrum Karzowin erectum. 165
Castrum Ozechanow exustum 169
Castrum Marienburg erectum 179
Castrum Mingede Lithuanie expugnatum. 190.
Castrum Kymel interceptum 195
Castrum Ciozonow erectum 197
Castrum Dobrzyneſ captum. 203
Castrum Nackel & Wissegrad exusta 209
Castrum Raczansz contractum. eodem
Castrum Gnyewkouiense exustum eodem.
Castrum Kofczan captum 213
Castrum Garthin depredatum 214
Castrum Fridburgk. Beyer erecta. eodem.
Castrum Ingedin & Pifin expugnata 218.
Castrum Mielycz obfessum 234.
Castrum Lublin impugnatum. 235
Castrum Lobzow erectum 240.
Castrum Kowno expugnatum 243. 244
Castrum Angerborgk expugnatum. 245
Castrum Gottilwerder erectum 247
Castrum Bartenburg & Denrin erecta 260
Castrum Drohiczin interceptum 267
Castrum Iroki obfessum 268
Castrum Neuwerder. Ritterwerder. Mettem
burgk 273
Castrum Marienburg vallatum 281.
Castrum Golubiecz inuasum 298
Castrum Smiderow obfessum. 302
Castrum Barwald demolitum 324.
Castrum Smolensko obfessum. 360
Centum sexaginta Hungari coſi 252
Cirillus Slauoru apostolus cu Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleslai in Prussia 93
Clades Pomeranorum. 36. 55. 72. 73. 75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28. 29. 44. 58. 81. 100.
Clades Pruthenorum. 29. 43. 55. 75. 112. 119
Clades Polonorum. 36. 119. 131
Clades Polowczonum. 51. 61. 83. 115. 120.
Clades Hungarorum 63. 119
Clades David Russie ducis eodem
Clades Iaczwingorum. & qui sint. 84. 145
Clades Lithuanorum. 176. 189. 198. 156
Clades Polonoru a Valachis. 228. 229
Clades Thartarorum 306. 339
Clausus domini 27. 298
Clausum monialium in Posnania 180
Cleri Wratislaniensis expulſio. 181
Collegij aruſtarum Graco: conflagratio. 347
Colomanus rex Gallacie. 118. pulſio eius. 119
Colomanus rex Hungarie 63
Colberk Pomeranie ciuitas expugnata. 65
Cometes. 120. 198. 217. 289. 290.
308. 321. 325. 336. 346
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moskum. 357
Conflagratio Graccouie. 77. 214. 319. 340. 347.

Conradus Slauis & Hungaris bellu intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram san
ctam petit 90
Conradus Mazouie dux belligerat 124
Conſiliu in necem Swatopolconis. 64. Sbi
Constantinus imperator 19 (gnet. 74
Constantia principum Polonorum 141.
Constantinopolis a Venetis & Francis capta
113 a Mahumeto vero 329
Consumatio monasterij Megila 239
Controuersia Prælatorum spiritualium &
ſecularium 368
Conuentus concordie in Cuyauia 201
Conuentus Lublincensis 363
Conuentus in Brzeſzcze ſup Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Conuentus Polonie & Bohemie regum 319
Conuentus regu & principu in Leutſcha. 348.
Coronatio Ladislai regis Hungarie 329
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hungar. infatuli. 302
Coro: Kazimiri ducis Lith: in regē polo: 311
Coronatio Alberti re: hung: in Bohemia. 301
Coronatio Wladislai filij Iagellonis. 300
Coronatio Sigismundi imperatoris. 300
Coro: Lodouici filij Karoli Hungar: regis 236
Coronatio a Wladis: Loktek prorogata. 192
Coronatio eiufdem cum Hedwig coſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Coro: regni Polonie ablatę 37
Coronatio Alexandri in regē Polonie 360.
Coronatio Maximiliani Romanor: regis. 346
Crebra incendia Polonie 337
Cristini Ploceſ palatini miſer interitus 126
Cristophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Episcopi Graccouien. 118
Chronica Ioannis Dlugofz 343
Cruce signati Iudeos inuadunt 352
Cruce signati contra Boleslaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198. 234. 238. 239.
242. 243. 247. (pediunt 206
Cruciferi coronationē Wladislai Loktek inu
Crudelitas Thartarorum in Hungaria 134
Crupa Slauonie fluius 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemia & Morauiam impetrat. 2

D
Dalemburgk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemie 21. 22.
Daniel Russie rex coronatus 142
David Thurca Coſtatinopolim petit. 328
David ducis Russie bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladislai contra Valachos 287
Defectio primatum Landie & Cuyauie. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruth
Defectio prouinciaru a Polonis. 36 (nos. 109
Defectio Vincencij palatini a rege 110
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54. 80
Defectio Pruthenorum a fide Christi 91
Defectio polonoru a Boleslao caluo 136
Defectio lanuſſij palatini & Cristini Caſtella
ni Sandomirienſis 176
Defectus principu polonie p monarcha. 107.
Deliberatio de reſſumēdo Wladis: Lok. 191
Denarij ſancti Petri inſtitutio 39.
Depdario polonie per Lithuanos 214.
Deſtrictio monasterij Oliua 143
Detrimentum Vilneſ 358.
Diligitum Iſtulę 355
Diſſenſio Henrici cum barba & Conradi
Mazouie. 123
Diſſenſio Polonorum & Hungarorum. 104
Diſſenſio diuidendę Pomeranie 155
Diſſenſio polonoru regiē electionis. 200
Diſſenſio pro episcopatu Graccouien. 317
Diuiſio regni in Boleslai filios 82
Diuiſio terrarum maioris polonie. 142
Diuiſio territorij Valachie 301
Doctores & magiſtri Graccouie accerſiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Wloſczouicz 80
Dolus Conradi Mazouie ducis 137
Dolus Vincencij tranſfugę 212
Dolus Mathie regis in Kazimirum 321
Donata que ſint fratribus Cruciferis 125
Drahoniſta Venceſlai & Boleslaj geminoru
Drzewianie populi 3. mater 21
Drewlianorum clades 17
Duces Crzimeouien regione Camienecen va
Duces Polowczonu occiſi 61 (ſtant 123
Duces Ruſſie Borzyſch. Zallau occiſi 52
Ducum Sleſie homagia 335
Duo gladij regi Polonie miſſi 279
Duo Cometes inſignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Witowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemie excoſcatus 28
Dux Oppolien heroum mediator. 255
Dux Austrie competitor Iagellonis 269
Dux Witowdus reuocatus. 272

E
Ecclesia. ſ. Aegidij Graccouie erecta 54
Ecclesia. ſ. Ioanne p Petz de Skrzin 86
Ecclesia ad ſanctum Andream. 86
Ecclesia in Zwierzyniec eodem
Ecclesia ad Saluatorem eodem
Ecclesia ad ſanctum Laurentium eodem
Ecclesia in Kelczo oppido extincta 95
Ecclesia ſancti Floriani in Cleparz 102
Ecclesia. ſ. trinitatis parrochiaru marer. 121
Ecclesia ſanctę Marię in draulo. eodem
Ecclesia. ſ. Marię Graccouie fundata 163
Ecclesia. ſ. Marię Magdalene Posnania 167
Ecclesia. ſ. Crucis Wratiſlaue fundata 184
Ecclesia. ſ. corporis Christi Kazimirie fundata 238.
Ecclesia ſanctę Katharine ibidem. 239
Ecclesia in Leopoli ſit metropolis 242
Ecclesia in Vnyeſow fundata 245
Ecclesia Bregen ſit collegiata. 247
Ecclesia. ſ. crucis in Cleparz fundata 295
Ecclesia Collegiata in Tarnow fundata 293

Ecclesia Collegiata in Warſzouia 294
Ecclesiarum clenodia direpta 316
Edipſes notabiles ſolis. 94. 106. 215. 297. 346
Egidius Cardinalis a ſummo Pontifice
legatus 23.
Egritudo Kazimiri ſecundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio conſulum Graccouienſium Palatino
data poteſtas. 205
Electio regis Bohemie 301
Electio Alexandri in regem Polonie. 359
Electores imperij bohemia ingreſſi 298
Elizabeth filia Wladislai Loktek 218
Elizabeth regina Hungarie 251
Elizabeth virgo conuubio poſtulata. 363
Elwigus Goldbach Pruſſie magiſter 198
Emporium ſeu pannicidum erectum 232
Episcopatus Wladislauien emerſio 22
Episcopatus Wratiſlauienſis origo 23
Episcopatus Ploceſis 23
Episcopatus Poſnaniensis eodem.
Episcopatus Culmenſis eodem
Episcopatus Camenenſis eodem
Episcopatus Lubuſenſis eodem
Episcopatus Wratiſlauien prouiſio. 236
Episcopatus in Miedniky fundatio 264
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas caſus Polonoru & Hiſpanoru 40
Erectio triu caſtroz a Boles: Kalifien 154
Erectio vnuerſitatis Graccouienſis 276
Erectio monasterij in Stradomia. 314
Erectio eccle. ſ. Petri & Pauli apoſtoru. 357
Eſtas calida 221
Euſemia vxor Wladislai ducis Oppolien. 160
Excoſcacio Henrici Wratiſ. cu complicitib. 181.
Excommunicatio Wladislai 87
Excommunicatio Boleslaj. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Henrici cu barba contra Ottonē. 125
Expeditio in Ruſſiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in polonia 68
Expeditio Boleslaj in Prussia 92
Expeditio Kazimiri in Prussia 105
Expeditio pro canonifatione. b. Hedwigis. 166
Expeditio Leſtkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri ſecundi in Ruſſia 225.
Expeditio Wladislai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Valachiam 349
Expulſio Switrigal 289
Exſtructiones ciuitatum, caſtrorum, temploru
hoſpitalium &c. per Kazimir ſecundū. 232

F
Fabule conſutatio ſup Alexandro magno. 10
Facinus peſſimum 86
Facinus Gręcoru & Thurcaru in Conradū. 90
Factiones electionis regis polonie 359
Falfa laus Mathie regis Hungarie 341
Fames valida 41. 122. 179. 205
215. 229.
Familia Gelytaru ab euentu rei orta 213
Fascinario Thartarici vexillieri. 133
Feralis alius teritrophium erectum 232
22

Festitas corporis xpi ab Vrbano instituta 168
Ficta victoria Mathie regis hungarie 321.
Fidū responsum procerum polonorum 312
Fides Glogouienſiū in principem. 69
Fides ciuū Graccouienſiū in Lſtkonē nigri 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filiū Struſz bello extinctū 371
Filiū ducis Henrici quinti Wratiſlawienſi 217
Filius Mieſkonis ſenis Boeſſlaus coeſus 108
Filius Swatopoldi Aſtriam ductus 140. 182
Foedus Henrici & Thomę epiſcopi Wratiſ
Foedus cum Valacho 350
Foedus cum Hungariis. 350
Foedus Mathie hun. & Wladis. bohet. regū. 342
Fraternę inſidię 265
Fraternā conſpiratio ducti Sweidnicenſi 185
Frater ſancti Venceſlai 22
Frates ſancti Polonię ſex 33
Fratrū. ſ. Marie expeditio in Pruthenos pri.
Frates miores Graccō: inducti. 129 (ma. 125
Frates Theutonicoꝝ ex bohemia pulſi. 292
Fratrū concordia 273
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promiſſionis ducis Kazimiri. 152
Frenſis Wladisłai filij Henrici Wratiſ. 217
Friderici Barbaruſſę poſtulatō 91. expeditio
eius in Poloniam eodem (ma. 91.
Friderici impatoris affinitas cū ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis pnunci.
Fridericus epus Graccouienſi 346 (atus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 306
Fuga Wladisłai Lokteki in hungariam 194
Fuga Lſtkonis nigri in hungariam 177
Fuga Boeſſlai interfectoſi. ſ. Stanisłai in hun.
Fuga Swatopoldonis. 60 (gariam. 50.
Fuga Wladisłai in Almanniam. 88
Fuga Ioanis regis Bohemie a Polania 213.
Fulconis Gneznenſi archiep. interdictū. 151.
Fulminis templum & ſimulachrum 25
Fulminis ſcūs in eccleſia. ſ. Francis 341
Fundatio pſalterij in arce 292
Fundatio Carthufianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuerſitatis in Kazimiri 242
Fundatio eccleſię Vilnenſi & epatus 271
Furor Cōradi in Prandorhā epiſ. Graccō: 138

G

Gades Boeſſai 29.
Gagates in polonia 5
Galli victi 7
Gedanum obſeſſum 155. dolo captū. 202
Gedeon Graccouienſis Pontifex 99
Gediminus Lithuanie dux occiſus. 214
Gedimini proles & bonorum diuiſio. 264
Geminum malum in Boeſſlaum 68
Generoſus Kazimiri interitus 200.
Genſicus Aſſricam vaſtauit 19
Georgij Ruſſię ducis obitus 98
Georgius de Poſdziebrad huſſitarū pſes. 310
Giberith Gortorum rex 19
Gilimer Vandalorum rex. 20
Gilew caſtrum erectum 12
Glogouia obſeſſa 68
Glogouia obſidione ſoluta. 70

Gnezna prima ciuitas Polonię 2 & metro.
polls prima 22
Gneznenſis Præpoſitus caprus 262
Gneznenſis primas Nicolaus archiep. 297
Gnieuomirus caprus & occiſus 68
Gracianus imperator 19.
Graccouia a Thartariſ capta 132
Graccouia metropolis polonię 4. 22
Graccouię origo 7
Graccouię a duce Oppolienſi ſpoliati 310
Gracci electio 7
Gracci proles 7
Graccus 400 annis ante Chriſti natiuitatem. 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Lſtkoni nigro indiētū 176
Grande ſacilegium 211
Grandis conſlictus Prutheno: & Polo. 180.
Grando notabilis 368
Gręda a Swantoflao ſpoliata. 24
Gręda a Wlodimiro turbata 25
Grallatores Polonię 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus ſuos alteri committit 187
Grzymiſława mater Boeſſ. pudici mori. 164
Gundericus Vandalorum Pręſes 19.
Guntamundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk familię faceta origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Heduigis Elizabeth reginę filia 256
Heduigis beate mors 140. Canonifatio. 167
Helena vxor Boeſſai Kaliffienſis 156
Henricus ſecundus Windos victi 20
Henricus tercius Vindelicos preſſit eodem
Henricus imperator hungarie inuaſor. 67
Henricus dux Sandomirię Hieruſalem pe
Henricus Ketlicz victus. 105 (ut. 91
Henricus pius beate Heduigis filius 130. 135
Henricus dux Wratiſ. a fratre Cōra: capt. 149
Henricus quartus alias pbus caprus 172. 184
Henricus quintus Wratiſ. dux i balneo capt. 186
Henricus polonię & Glogouię ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magiſter Pruſſię. 214
Henricus Zeganenſis dux mortuus 215
Henricus de Treuſ Pruſſię magiſter 216
Henricus Duſemer Pruſſię magiſter 237
Henricus de Plawen magiſter Pruſſię. 335
Hermannus virtus 53.
Hieruſalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hipaniſ fluuius 3
Hleb dux Reſzanenſis occiſus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouiti Mazouię ducis 140
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouię 299
Homagium helle Valachienſi 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro preſſita. 342
Honoricus Vandalorum pręſes 19
Honorifica Kazimiri exceptio 39
Hospitale infirmorum in Kalifz 180
Hospitale ſanctiſpirtus prius in Prand
nik 122

Hospitale in Poſnania 95
Hospitalitas polonorum 180.
Hospites polonię celebrium nuptiarum 229.
Hospites coronationis Sophię reginę 286
Hofteſaſtucia victi 9
Hungari a Mſcilao victi 96.
Hungarorum vltio ex Wlodimirkone 96
Huſza aſſen imperator thartarorum 336

I

Iactura eccleſię Gneznenſi 196
Iaczko merquartus religionē ingreſſus 121
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum ex igne 55
Iagello magnus dux Lithuanie caprus 165
Iaropolus Ruſſię dux. 25. 84. mors 89
Ingreſſus Iagelloniſ in poloniam 270
Ianczarus populus 305
Ianuſſius dux Gliuiceniſ caprus 339
Iazko Kimitha Capitaneus Siradienſis 150
Iaroſlaus Ruſſię dux. 28. 41. Mors 77
Iaroſlai principatus diuiſio 42
Iaroſlaus in Ruſſiam reductus 76
Iaroſlai de Skorniky mors 159.
Idola polonię conſrcta 22
Idola Lithuanorum delata 271
Idolatria Saniagitarum. 283
Ighis Graccouię. 214. 319. 77. 330. 340. 348
Ighis numeri Saniagitarum 283
Ignominia Canonico Graccouię illata 317
Ihor dux Ruſſię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96. 114
Ilkutz & Slawkow ſpoliata 316
Imbrifera tempora polonię 161
Immutatio institutionis denarij. ſ. Petri 218
Imperator thartarorū legatus a papa 142
Imperatio iuriſpatronatus 367.
Inabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Graccouię 214
Indignatio ex loco 86
Indulgentię Sandomirię datę 144.
Infortunium Boeſſai Calui 148
Ingreſſus Iagelloniſ in poloniam 270
Innouatio monaſterij Czaniſtochouienſi 192
Inopius thartarorum aduentus 356
Inſignis uatiſtio minoris polonię 266
Inſignis conſlictus Prutheno: & polonoꝝ. 212
Inſignia coronationis Graccouię relata 282
Instantia bellica Kaliffienſis ducti 152
Inſcriptioes pro terris Lithuanie & polo 312.
Intenſio brumę. peſtis. & carſtię 309
Interdictum per Opizonę. 149. Aliud 330
Interdictum polonię ſublatum 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolienſi. 196
Interitus Sbiſnei 74
Interitus Wladisłai 92
Interitus Henrici ducis Sandomirię 93
Interitus Iſaſlai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Ruſſię ducis 110
Intestinum bellum Mieſzkonis ſecundi 101
Intoxicatio Cōradi ducis Glogouienſis 197

Intrōductio fratru in monaſteriu Lubeus. 94
Inuendio theſauri in artiſtarum collegio 355
Inuictus Girzik & Ioana vxor in reg. Bo. 331
Ioanes Querin archiep. Rigenſ caprus. 198
Ioanes Muſcata epus Graccouię caprus. 205
Ioannis Bohemie regis inſcriptio 209
Ioanes Grotkonis epus Graccō: legatus 224
Ioannes cecus Bohemie rex 226
Ioannes Lodza epiſco: Poſnanię mortu. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 238
Ioannes epiſco: Poſnanię mortuus. 257
Ioan: Thurzo cōadiutor Wratiſ factus. 358
Ioannes Radlicza epiſcopus Graccouię. 262.
Ioanis Huſz cōbuſtio cū ſuo diſcipu. 284. 297
Ioannes Iſkra capitaneus creatus 303. 328
Ioannes Capistranus Graccō: venit 314. 330.
Ioanis Alberti de thartariſ victoria 324
Ioannes dux Oſwanczimienſi victus 329
Ioannes Laſcz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioanes Laſzky Secretarius creatus 361
Ioan: Thurzo epiſco: Wratiſ. conſecratus 371
Iſaac ab Huſzacallen legatus 340
Iſaſlaus Ruſſię dux 62. caprus 96
Iſaſlaus Davidouicz dux Kiouienſis. 98
Iſidorus archiep. Kiouienſis 309
Iſtula Viſla fluuius polonię 3
Iubileus cum peſte 382
Iubileus Romę inſignis 339. 357.
Iudei Graccouia pulſi 349
Iudith Wladisłao nupra 53
Iulianus de Ceſariniſ Cardinalis 303
Iura & ſanctioes Kazimiri ſecundi 226
Iuridica actio 99
Iuriſpatronatus permutatio 365
Iuſta ſceleris vindicta 95
Iuſ germanicum Graccouię inſtitutum 228
Iuſpatronatus vniuerſitatis Graccouię. 356
Iuſticia Kazimiri iuſti 100
Iwan Czartorzycki 309.
Iwo de Konſke cancella: epus Graccouię. 121.
K

Karolus Pruſſię magiſter 220.
Karolus rex Hungarie mortuus 136
Kazimiri exuſtio 368
Kazimirus Mieczłai filius. 36
Kazimirus Pariſius miſſus 37.
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e religione egreſſus 39
Kazimiri ducis Sandominenſi ſurrogatio 93
Kazimirus iuſtus 99
Kazimiri exercitus mericulofitas. 152
Kazimirus ſecundus Wladisłai filius. 222
Kazimirus Stetinenſi iactu lapidis leſus 251
Kazimiri regis polo: ſtatura & geſta 326
Keyſtuth Lithuanie dux 227.
Keyſtuth bis captus. 243. iterum 266
Keyſtuth caſtrum Wladimirię obſider. 248
Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtar 259
Kyg Ruſſię dux 6
Killa alias Lykoſkomos oppidū captum 333

Kymel castrum captum 195
Kinga vxor Boleslai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciante 147
Kiowa Boleslao expugnati 28.46
Kyowa Georgio duce Russie capta 96
Konigberg ciuitas Cruciferoru erecta. 162
Korew Russie dux 6
Korigal dux frater Vladislai occisus 271
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178

L
Lacus pipini 125
Ladislai regis Hungarie obitus 59
Ladisl rex Hungarie a Cumanis occisus 189
Ladislau infans Austriam ductus 302.
Lancea sancti Mauricii 27.
Largitas Alexandri 370
Laus Vitowdi 288
Laus Boleslai Chrabri 30
Laus Henrici cu barba. 127 mors ibidem
Lazarus miser interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio arege perfaru ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio impatoris graecoru & patriarche. 296
Legati Venerorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canonisatione. f. Stanislai. 157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romae duplices a Kazimiro iusto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus pape ad Kazimirum polo: 322
Legatus summi pontificis Caspar Episcopus
Calliensis 351
Legio Domiciani a Russis victa 18
Lefko primus 9. 10.
Lefko secundus loco regnum adeptus 11
Lefko tercius 11
Lefkonis tercii viginti filij naturales 11
Lefko quartus 16
Lefko Albus 107
Lefko niger 174
Liberalitas Boleslai 75
Liberalitas Kazimiri secundi. 29
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Lefkone data 177
Limburg castrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis coacti 123
Lithuani Poloniam vastant 190
Lithuanorum districtus duo capti 190
Lithuanorum excursio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingressus in Mazouiam 235.
Lithuania vnde dicta 271
Lithuani fidem suscipiunt eodem
Locustarum copia Russie 61
Locus coronationis regum Poloniar 206
Locustarum copia Polonie 233
Locustarum prodigium. 340
Loquela preter comunem cursum 86
Lotharius rex Romanoru in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus castri expugnatio 68. 123.
Luczko castrum obsessum 96

Luderus de Brunswigk Prussie magister 211.
Ludolfus Konig Prussie magister 236
Ludomilla. f. Wenceslai nutrix & auia 21
Ludomill interitus eodem.
Lodouicus Hungarie in Polonie regem
designatus 224. 248
Lukerdis coitux Przemislai ducis maioris po
Lutherus Prussie magister 222. (lonie 180)

M
Maczko Borkouicz fame extinctus 241
Magistri Prusi conditiones. Vladislai oblat. 204
Magna sanguinis effusio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificencia Boleslai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatio 330
Mahumeti confictus corra Hulfacallen 337
Mansionaria Gneznenis instituta 298
Mansionarij in Sweidnicz instituti. 366
Manifestatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis grassata 208
Marchionatus Brandenburgensi emersio 36
Marchio Morauie Boleslao occisus. 134
Maria regina Hungarie mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeus Gracco: mortuus. 366
Marcomanni 18
Marfalcus Prussie Lithuanie vastator 219.
Martyrii. f. Adalberti & corporis redemptio. 32
Martyrium diui Stanislai 49
Massaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a tharta
Maxima clades intestina. 108. (ris 133)
Mazouia a Massao dicta. 40. vastata. 122
Mazouie clades 153
Meydburgk conditum 12
Meinhardus & Praczko Bohe: guberni: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Men
dog. 153. 161. 165
Michael Kochmeister Prussie magister 296
Michalko dux Hallicienfis 120
Myckelburgk castrum conditum. 12
Miechow oppidum exustum. 371
Migratio Vence: regis polonie in Bohe: 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minz Graccouienfium in Elisabeth 256
Miraculosum certamen in nubibus 170
Miraculosa victorum liberatio 137
Miracula mortem. f. Stanisl. concomitantia. 49.
Miraculum. f. Stanislai in canonisatione. 158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miser interitus Lestkonis Albi 117.
Miser Bolesl. interfectoris. f. Stanisl. interitus. 50
Modigifilus Vandalorum rex 19
Modon insula 352
Monasterium in Trebnicz fundatum. 114
Monasterium in Caluo monte fundatum. 30
Monast. in Szczecchow fundat. 30. dotat. 82.
Monasterium Brunuiceni fundatum 37
Monasterium Thiniense fundatur 41
Monasterium. f. Kiliani fundatum 37
Monasterium in Mogila. 44
Monasterium Lubeus extructum. 41.
Monasterium in Strzelno fundatur 77

Monasterium. f. Vincencij wratisl. eodem
Monasterium Andrzejouien. 88
Monasterium Landa fundatur. 89
Monasterium in Miechow fundatur. 94
Monasterium in Szuleyow fundatur. 106
Monasterium in Oliua 106. destructio 143.
Monast. in Wanchoczko fundatum. 106
Monast. in Ploczko, Vitow, Buzko eodem.
Monasterium in Coprzywnicza. 106
Monasterium sancti Iacobi Sandomiri. 113
Monasterium in Cosczol ante kaliss. 120
Monasterium in zcamouanz erectum. 111
Monasterium Olobokdiocesis Gneznen. 121
Monaste in kaczytze Mogilam translatu. 122
Monaste in Henrichow fundatum. eodem
Mo. Oliua a barbaris prutenis vastatu. 122.
Monast. ordi: predicatoru in Gedano sunt. 123
Monasteriu in Srodka fundatum. 128
Monasteriu in Sczyrzycz erectum. 128
Monasterium in Gosczykow. 128
Monasterium in Ploczko. 129
Monasterium in Halicz. 129
Monasterium in Thorun. 135
Monasterium in Vratif. f. Iacobi. 135
Monasterium in Zauichost. 164
Monast. f. Clare Gneznen fund: 164
Monasterium in Tschow. 188
Monasterium in Blonye 190
Monast. in Brega 233 In Rathibore eodem.
Monasterium in Caliss 235
Monast Czanschohouie fundat: 263.
Mor Carthusianoru dioc: Vladislaiuen 261
Monasteriu in arena extra Gracco: 275 292
Monast. in noua Sandecz funda: 278
Monast ante Tiffin fundatum 341.
Monstri productio 355
Montana Thatri culta. 367
Morauia a polonis victa 28
Morauia vehementer afflicta 56.
Mores & statuta Alexandri regis 364.
Morimundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowe 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropoldi 52
Mors Boleslai Chrabri 30
Mors Vladimiri Russie ducis 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Mastai Mazouiae 41
Mors kazimiri primi 41
Mors Iudiche vxoris Vladislai 54
Mors Vladislai 58
Mors Vasilkonis Russie ducis. 62
Mors David Russie ducis 64
Mors Suatopelconis 69
Mors Boleslai cum laudibus 82
Mors Mieczlai senis 112
Mors Boleslai alii 113
Mors Colomanni ducis Haliciei 120.
Mors Henrici cum barba. 127
Mors Iwonis episcopi Graccouien 127.
M: kazimiri ducis Oppoi & Rathibori: 129
M. Bolesl. pudici & vnde pudicus dictus 147
Mors Bolesl. Calissien ducis 156

Mors Przemislai Posnaniensis 163
Mors Iaczkonis fratris predicatorum 163
Mors Danielis Russie regis 168
Mors Prandothe episcopi Graccouien 168.
Mors Boleslai Calui 173
Mors Lestkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Lestkonis nigri 187
Mikunegundis Bel regis filia. 189
Mors kazimiri Lanciciei virilis 190
Mors Przemislai ducis Rathibori: 195
Mors Boleslai Sweidnicensis 198
Mors Conradi Steinaui: 199.
Mors Vladislai Loktek 214
M. Bolesl. Mazouie ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini posnaniensis 222
Mors kazimiri secundi 232
Mors Nankeri episcopi Vratislaiensis 236.
Mors Theodrici de Aldenburg ma. Pruss 236
Mors Lodouici regis hunga: & polo. 253
Mors Przeczslai episcopi Vratislaiensis 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Episcopi Graccouienfis 261
Mors keystuth Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Elisabeth regine polonie 285
Mors Iagellonis alias Vladislai 290.
Mors Petri Vis h Episcopi posnaniensis. 296
Mors Sigismundi imperatoris 301
Mors Alberti Romano: & hunga: regis 302
Mors Georgij regis Bohemie 320
Mors Mathie regis Hungarie 325
Mors kazimiri regis polonie 326
Mors Sbignei Cardinalis Episcopi Grac: 329
Mors Ioannis de Huniad & Capistrani 330
Mors Ladislai hungarie & bohe. regis 331
Mors Sophie regine polonie 332
M. Lodouici de Erlichau sen prussie magi. 334
Mors Suborij Episcopi Plocensis 336
Mors Alberti regis polonie 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianussij Mazouiae ducis 355.
Mors Callimachi poetae Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magistri prussie 356.
Mors Nicolai ducis Oppolienfis. 356.
Mors Ioannis welli eodem
M. Alexandri regis polonie Vln: 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Cressai Lubelczik Episcopi Vladif. 366
Mors Conradi ducis Mazouie 367
Mors Elisabeth regine polonie 368
Mors Iwan Vasilouicz ducis Moskoui: 370
Mors Anne regine Hungarie 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis de kanthi theolo. doctois. 377
Mors Przemislai ducis Tiffinensis 342
M. Ioannis Dlugoff Canonici Graccoui: 43.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcaru. 344
Mors Mathie regis Hungarie 346
Mors in spirituales 363
Mors terz insignis 310
Mscislai ducis kiouienfis mors 85
Mscislau dux wladimirensis 98
Mulieris Agalie vxoris Co:ra: crudelitas. 130

Mulieris periculosum consilium. 85
Munitiones Cōradi Mazouie expugnate 126
Mures ex cadaueribus nati. 13
Myechow oppidum exustum. 95.
Mieczlaus monarcha religionis auctor. 22
Mieczlaus monarcha quintus. 98.
Miesko primus fidem Christi suscepit. 21. 22.
Miesko secundus filius Boles: Chrabri rex. 35.
Miesko senex restitutionē petiit & potitus. 102.
Miesko dux Mazouie a murib⁹ deuorat⁹ 129

N

Nackel castrum vallatū 55. oppugnatū. 76
Nactaga Pruthenorum regio. 157
Nankeris Episcopus Graccouienſis 219.
Nankeris Episcopus Wratisslauiensis. 234
Narimunch dux suspensus. 272
Naufamundus Vandalorum rex. 19.
Natiuitas Henrici cum barba. 113
Natiuitas Kazimiri filij Lokreki. 215
Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri. 332
Natiuitas Lodouici regis Hungarie. 371.
Naualis expeditio in Dattam. 77
Nauigatio monachi super cappa. 163
Nicolaus Pienazek Capicaneus. 317
Nicolaus Komorowsky. 331
Nicomolis Bulgarię metropolis. 305.
Niemem fluuius polonie. 4
Nissa episcopatus Wratisslauiē data. 113.
Nix in vigilia penthecostes. 240
Noctagen districtus a Lithuanis vastatus. 197
Noua Sandecz erecta. 198.
Nouem duces Russię. 98
Nouem facci auricularum. 134
Notarij Wratisslauiē cum sacerdote capti 368
Nuncij proteruitas. 279
Nuprij insignes Graccouie. 229
Nuprij Boguslai ducis Sretinenſis. 237

O

Obsessio Prage 298
Obsides dati nominatim 150
Occisio Helię Valachi 352.
Occisio Ioannis Kmithe 252
Occisio Spitkonis de Meltein 308
Occisio Andreę Tanczinski 318
Occisio celebrium polonorum 361.
Occisio sancti Venceslai. 22.
Occisio sancti Stanislai 49
Occisio Henrici ducis Slesię. b. Hedui. filij 134
Occisio Przemislai secundi 191
Occisio Venceslai terciij Olomuncz 195
Occupatio Episcopatus Wratisslauiensis 235
Occupatio insignium castrorum 166
Occupatio castrum Swyecze 203.
Odra fluuius Slesię 4
Olech Russię dux 61 62
Oligē naturales in polonia 5
Olgerdus pater Iagellonis 227.
Olha coniunx Iior. 17
Olha baptisata 17
Olobok castrum erectum 181
Olofagus Graccouiam affligit 7
Omen futuri mali 172
Omen malum 353
Oppauienſis terre duplex inuasio 144.

Opera pietatis Doctoris Kanthi 338.
Opinio sup morte Boleslai interfectoris 50
Opinio de morte Iuliani Cardinalis 307
Oppidum Crzepicze erectum 244
Opizo legatus pape. 142.
Oppolien terra a Boles. pudico vastata. 147
Oppolienſis dux ad Bohemos defecit 188
Optima dos in captiuorum restitutione 207
Ordo Cisterciensis in Lubus introductus. 105.
Ordo. f. Dominici in polonia plantatus 121
Ordo Cruciferorum Cuyauia vastat 213
Oratores ducis Moskouie 351
Oratores Baiffeti imperatoris Thurcarū 351
Orebitarum secta 296
Originale pro cruce signatis 151
Origo polonorum 1. linea 1
Origo sectę Ioannis Hufz 295
Origo Picardorum 296
Origo morbi Gallie 354
Oszkald Russię dux 17
Ostrow castrum cum ceteris erectum 11
Otto Romanorum imperator 26 112

P

Pabianicze comitatus Capitulo Graccouienſi donatus 54.
Patientia Kazimiri regis 316.
Pactum pacis neglectum 210
Paralisis Ioannis Rokiczan 333
Pastow districtus Lithuanicus vastatus 218.
Patruj Pompiliij veneno extincti 13
Paulinus Nolanus Episcopus. 19
Paulus Episcopus Cracco: captus. 171 176
Paulus Ruszdorff prussię magister 289
Pax Lithuanorum & Polonorum. 221
Pax Kazimiri secundi cū ordine Crucifero. 225
Pax plurimum heroum suscepta 229
Pax facta inter Damarathū & nobiles 267
Pax Alexandri & ducis Moskouie 361
Pelusza dux Lithuanie 183
Penę auctorum defectionis. 176
Poenitentia Boleslai. 74. peregrinationes. 75
Poenitentia Kazimiri secundi 228.
Pera Ianuensium ciuitas 329
Periurium Kazimiri ducis 152
Perrarum prbdigium in canibus 175
Pestis in crudescencia. 106. 239. 257 268
344 346
Peta princeps Thartarorum 135
Pecido primatum Lithuanie a polo. 311
Petrus Comes de Skrzin 77
Petrus a diuo Stanislao resuscitatus. 47
Petri testimonium. 48
Petri reditus in sepulchrum 48.
Petri de Skrzin obitus 86
Petrus de Swacz a cancel: Pomera: captus. 200
Petrus Dresnēſis multiplicator heresis. 295.
Petrus Comorowsky 323
Pia opera Iwonis Episcopi Graccouienſis. 128
Pia opera Hedwigis reginę polonie 275
Pia opera Iagellonis 291
Pia opera Elisabeth reginę polonie 369
Piaſt in regem electus 14 15
Piaſt obitus 15
Pietas Episcopi Nolani 19

Pipinus pruthenus 125
Plausus Graccouienſis ex patroni adeptu. 159
Pluuia sanguinis 170
Polonia sub thauro 2
Polonia a planicie dicta. 3
Polonie longitudo & latitudo 3
Polonie situs eodem
Polonia vino & oleo carens 4
Podolie fertilitas. 5
Polonia syluosa. 5
Polonie vastatio 9
Poloni fidem Christi suscipiunt 22
Poloni euangelium gladijs extertis tuentur. 23
Polonis corona negata 23
Polonorum idola plurima 24
Polonorum & Pruthenorū conflictus. 319
Polowczy Ruthenorum victores 51 60
Polowczy qui sint. 120
Poltow ko oppidum Episcopi Plocei 211
Pomerania victa 29
Pomerania vterior & ceterior 100
Pomorzanie populi 3
Pompilius Lestkonis filius 11
Pompilius primus 11
Pompilius secundus 13
Pompilius cum suis a muribus deuoratus. 14
Pompo magister prussię occisus. 134
Poponis sententia concordie 150
Polonia obseſa 213.
Potencia Kazimiri regis in pruthenos 327
Portentum Graccouie genium. 357
Pragensis vniuersitatis ruina 295
Prandotha Episcopus Graccouienſis 128
Pręda ex Gneznę ecclesia. 38
Pręda ex Bohemia 79.
Pręlatum Canonica electio 233.
Przemislaus dux Polnaniensis captus. 172
Przemislaus in regem electus 9. 10
Przemislaus expugnata. 45
Przemislaus secundus in regē polo. vnctus 191
Pręsentia hoim i canonisatione. f. Stanisl 160
Prima scissio regni polonie. 58
Primus rex Bohemie coronatus 58
Primus Cruciferorū in prussię ingressus. 116
Principes Slesię ex Piaſt nati 15
Priuilegia vniuersitatis Graccouienſis 242
Priuilegium Colonienſium. 89
Prod Iagellonis ad reginam polonie. 268
Procopius Taboritha 300
Proculi infamia 18
Proditio castrum. Cruszewicz & oppidi
Brzedze 267
Proles Wladimiri duodenaria 26
Proles vtriusq; sexus Boleslai Calui 173
Proles Henrici ducis Wratisslauiensis 196
Proles Olgerdi & Keyſtuthij 264
Proles Kazimiri regis polonie 327
Proles Elisabeth 369
Proles ducis Moskouie. 370
Prussię origo & denominatio. 31
Prutheni Russię vastatores. 61
Pruthenorū ad fidē Christi conuersio 92. 128
Prutheni idolatriam reſſumunt. 137

Plani castrum Slatonie. 1
Puer nouennis belligerat. 56
Puerorū infueta parturitio & copiosa. 170
Pueri semetris mirus sermo. 172.
Pugna inter patrem & filium duplex. 57.
Pugna polonorum & Morauorum. 64
Pugna Bohemorum circa Thabor. 301

Q

Quadruplex monarchię adeptus per senem
Mieczlaum 111.
Quater Lestkoni albo principatus datus. 113
Quatuor nobiles predicatorum ordinem ingressi Cellaus, Iaczko, Henricus Morauus
Hermannus Theutonicus. 121
Qwyedzin castrum in terra Culmei 125
Quinq; fratrum martyrium 33

R

Radwilo Rostikouicz legatus. 313
Ragnetha castrum celebre. 217
Rainoldus. f. Stanislai aduersarius sanatus. 158
Rathibor castrum conditum. 11.
Rathiborien dux Mieczlaus mortuus 121
Recessus Gwilhelmi Austrie ducis 269
Recuperatio Pomeranie. 103
Redemptio Henrici quinti Wratisslauiensis. 186
Redit⁹ Sigismundi Korbut in bohemiā. 286
Reedificatio castrum Drdzene 154
Regis Stephani pax. 96
Regni partitio in filios Lestkonis terciij. 12
Regnum polonie corona priuatum. 50.
Regnum Bohemie ab alijs dirigitur. 195
Religiosa & sancta puelle integritas. 208
Reliquiarū sancti Stanislai distributio. 160
Reliquię ex bohemia Hungariam delatę. 298
Remuneratio ciuiū Gracco: a Lestkone. 177
Repulsio Wladislai Lokrek electi. 193
Relinatio castrum Sobotha. 196
Resistentia Ruthenorum prohibita. 36
Resistentia Car. lina: in canonisa. f. Stanislai. 158
Resistentia bellica Wladisl. polonie regis. 209
Resistentia Kazimiri in Ioannē de Humad. 312
Restitutio boleslao bregensi facta. 218
Rex Boleslaus anathematizatus. 50.
Rex Bosnę a Mahumeto captus. 332.
Richza Mieczlai sponsa 35
Richza Vences: cōsors in reginā coronata. 199
Rithogarus Theutonum princeps. 8
Rhodis a Thureis obseſa. 344
Rogow castrū a pruthenis erectum. 125
Romanus Russię dux 108
Romanus Hallicienſis prefectus 109.
Romanus palatinus Mosdauie
mortuus 312.
Rostok castrum conditum 12
Rudolphus legatus apostolicus 320
Ruina testudinis ecclesię. f. Katharine 310
Ruina partiū ecclesię sancti Francisci. 333
Rurko Russię dux 17
Rurik dux Kiouien castrum potitus 114.
Russia Gręcam fidem suscipit 26
Russia a Kazimiro secundo subiugata 226
Russ nepos Lech 2
Russię primi duces. 6
Russię principes Sandomiriam irruunt 198

Ruthenica clades intestina 129
Rutheni poloniam hostiliter ingressi 58
Rutheni in polonia victi 115

Sabel capitaneus castri Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum eucharistię consputum 216
Szachmetczar captus 362
Szachmetczar pmeranorum pceda 66.
Szachmet imperator Thartaror. 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Halicenis regina 169
Samagittę descriptio 283
Samagittarum conuersio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus polonię allatus 33
Sancti Floriani aduentus in polonię 101
Sanduogius de Subina 250
Sarmathę populi 18.
Sbigneus archiepiscopus Gnezneń coronat. 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Searbimirus palatinus Graccouienlis 74
Scepsum Hungaris datum 67
Scisma decem annorum ruptum 318
Scithę a Gothis pulsi 19
Sczyk ruffię dux 6
Scripta Callimachi poetę Florentini 355
Sdzislaus Gnezneń archiepiscopus 101
Scdta flagellatorum rufficorum 166
Sedicio Sbignei aduersus Boleslaum 64
Sedicio Hungarorum & polonorum 152
Semouitus filius Pias rex 15.
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronundatus 255
Sentencia a simili lata 99
Sentencia & mens Hunga. & bohe. regu 213.
Sentencia legatorum sedis apostolicę 224
Septem flumina polonię 3
Serhegi exillum 57
Seuicia Vladislai in fratres 87
Seuicia Msczugij ducis pome. i Gedaneń. 156
Seuicia Prutenorum in christianos 165
Seuicia regis bohemię in clerum wratisl. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q̄ & Hispalis Auicennę patria 19.
Sigiberti scripta confutatur 19.
Sigismundus marchio brandenburgeni 253
Sigismundus koributh bohemię missus. 285
Sigismundus rex hum. Graco: hospes 293
Sigismundus dux Lithuanie 307
Sigismundus dux Glogouię fit 358.
Sigismundus magnus dux Lithuanie electus 365
Sigismundus rex Polonię 334
Signa mortis Alexandri futurę 364
Sinistra fortuna exercitus polonorum 323
Simon de Lipnicz a minorum frater 344
Slesia a bohemiis vastata 298.
Slesia in filios Vladislai diuisa 91
Slesianorum bella intestina 172
Slesię principes ad bohe. regem deficiunt. 221
Smolensko expugnatum 294
Sobdlaus dux bohemię 71 78 79 89

Sodemię crimen in boleslao 46
Soldin oppidum Cuyauię captum 154
Sancti: Sophię ecclesia in kiow erecta 36
Sophia in reginā polonię coronatur 286
Spes Lefikonis in Teuthones ducis 177
Spes Semouiti de Heduię 255.
Spitko de Melsin predo 308.
Spolia ex polonis lecta 60
Spolia mutua mazouitarum ex Ruthenis. 182
Spolium Moskouię ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Stanislai miraculum 195
Stephanus rex Hungarię filius Belę Graccoui
am venit 170
Stephanus Comes Scepusiensis 325
Stephanus Moldauię palatinus 339
Stephani Valachię palatini interitus 367
Steinauie expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopoldi p̄sidis pomeranię 139.
Strages terę Cuyauiensis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum insignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioanis Alberti in Hungaria 325
Strages bohemonum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Stratagema 150
Strennuorum militum casus 165
Studię Graccouienlis confirmatio 241.
Subita mors cōtaminatoris cōcep. bea. p̄ 241
Submersio Martini Bariczka 227
Succensio trium castrorum 273
Sulfur in polonia. 5
Suantossaus ruffię dux 24
Suantossai interitus 15
Swatopolk fratres occidit 34 Ducatum kio-
uensem rehatet. 60 Pomeranię p̄fectus 115
Suanow castrum conditum 12
Swarno dux ruffię 145
Swerin castrum erectum 12
Sueui populi 18
Superstitio idolatrię Samagittarum 233
Superstitiones lagellonis connata 291
Susceptio a Prandotha Aceolini legati 148
Susceptio koributh in bohemia 285
Suspectio mortis Lukerdie vxoris Przemis-
lai 180
Switrigello dux Lithuanie 288 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andreę 285

T
Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nunciij a ruffis occisi 120
Thartari Polowczos & ruthenos uicenię. 120
Thartarorum magna potenda. 129. 131. 133
Thartarorum ingressus vsq̄ ad Lignicz. 144
Thartari Hungarię & Grecię inuasores 182
Thartarorum incurio 226
Thartarorum bellum intestinum 297
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Paulię magister 214
Theodricus de Aldemburgk Prussię
magister 233
Temerlanes imperator thartaroni captus. 293
Tempestatum incrudescencia 279
Templarij ex Oppathow exclusi 127.
Templorum multitudo per Petrum de
Skrzin erecta 87
Templum. s. Pauli in Kalisz erectum. 94
Temporis qualitas insueta 353
Testamentum & mors Boleslai Crispi. 94
Testamentum Kazimiri secundi 231
Testamenti confirmatio 249.
Tyannis Romani ducis 109
Tyas fluuius 3
Thome episcopi Wratisl. captiuitas 182
Tonsura Polonorum. 39
Translatio sancti Stanislai 59
Trafamindus Vandalorum miser 20
Trawanię populi 3
Trebizow arx Marchię cedidit 334
Tres fratres Cruciferorum ordi. allumunt. 180
Tres solę 95
Tres lune 95. 217
Tres pitantes peregrini Gracco: exeunt. 345.
Tria edicta pape Polonis data. 39
Tria castra vna die occupata 250
Triennales treuge 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canonisatione sancti Sta-
nislai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congressus cum Pruthenis 281
Triumphus Vladislai regis. 282
Trocenles obfessi & victi. 265
Thronus Bolesl. pudici monarchę firmat. 143
Tumultus Graccouię in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq̄ incurio 350

V
Valentinianus imperator 15
Vanda filia Gracd regina electa. 7. 8.
Vandę interitus 9
Vandalus Polonię fluuius 3.9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hispanias depopulati. 19.
Vardislai filij Swatopoldi obitus. 155
Varie nuncupationes morbi gallie 354
Varta Polonię fluuius 4
Vaszilo dux Smolneń moritur. 294
Vastatio Croatia 354.
Vastatio Valachię 341
Vastatio Liouonię 294
Vastatio Mazouię 116
Vastatio Pomeranię 140. 289
Vastatio terrarū Culmeń Pomesanię. 155. 174
Vastatio terrę Lancien 173.
Vastatio Lithuanie. 215. 234. 235. 238. 239.
Vastatio Prussię. 237. 239. 240. 246
Vastatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vastatio Nouę Marchię. 289
Vaticinium Capistrani 348
Velen castrum obfessum 68

Venditio Pomeranię illegitima 204
Verla castrum conditum. 12
Vermium prodigiola multiplicatio. 184
Vernerus episcopi Ploceń miraculis claret. 95
Vernerus de Orzela Prussię magister. 220
Veneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonię fluuius 4
Vicia Vladislai Loktek 193
Vicissitudo spoliatorum 237
Victenen Lithuanie dux Prussiam vastat. 215
Victorie quadraginta septē Boleslai 82
Victorie Polonię in Ruthenis. 30. 58. 100. 146
Victorie in Pruthenis. 43. 55. 75. 208. 212.
Victorie in Pomeranis. 55. 73. 75. 207
Victoria in Hungaris. 78
Victoria in Morauis. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis. 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouitis 177. 208
Victoria Pruthenorum in Polonis 93
Victor thartaroni in Polowczis & Ruth. 120
Victoria thartaronum in Polonis 131. 177
Victoria Ruthenorum in Polonis 81
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenorū in Lithuania. 214. 216. 218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonis 228
Victorinus Georgij Bohemię regis filij. 334
Vierzynek Germanus cōsul Graccouien. 230
Viginti milia virginū p̄ charta: abducta. 178.
Vilna Lithuanie metropolis. 4. exultio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincentius palatinus 210. 212
Vincenij scriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadlubkonis episcopi Gracco: 118.
Vincow oppidū Morauie expugnati 285
Vindelię pro Slauis 20
Vindica nobilis thartaris resistit 310
Vinricus Prussię magister 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleslai 50.
Vissio Lefkonigro diuinitus facta. 175
Vissimida castrum & ciuitas erecta. 12
Vissida capta. 81. 187
Vita sancti Floriani 102
Vita lagellonis alias Vladislai 290
Vitowdus Lithuanie dux rex fieri cupit 287
Vinulus duorum captum 170.
Vocatio Sigismundi in Lithuaniam. 365
Vltio diuina ob ieiunij p̄uaricationē 55.
Vltio regis Vladislai in Cruciferis 113.
Vlticus Comes Cilie 303.
Vltima Russię subiugatio 225
Vnio Lithuanie cum regno polonię 281
Vratisslaus bohemię princeps 22

W
Waczko baro trucidatur. 71
Wanko dux Mazouię 208
Wasilko dux excoatus 62.
Wenceslaus dux bohemię sanctus 22
Wenceslaus rex bohemię in Polonię regem
coronatus 193.

Wenceslaus ex Gutta genitus 194
Wenceslaus Boleslai Mazouiae ducis filius mortuus 222
Wenceslaus Romanorum rex mediator 177
Wladimirus dux Kiouien mortuus 84
Wladislaus Hermannus primus monarcha 53
Wladislaus ab obsidione pulsus 88
Wladislaus monarcha tertius 85
Wladislaus Bohemus rex coronatus 94
Wladislaus magnus peritus dimicator 111
Wladislaus Ottonis bellum 116. 117
Wladislaus altus pulsus mortuus 124
Wladislaus Ottonis in religionem liberalitas 124
Wladislaus Loktek dux Kiouienis 185
Wladislaus Loktek aduocatus Gracconi confiscatus 205
Wladislaus Loktek coronari cupit 206
Wladislaus altus monasterium egressus 250
Wladislaus dux Oppolensis 253. 273
Wladislaus primogenitus ex Sophia regi 286
Wladislaus Bohemus rex Viennam venit 342
Wladislaus princeps Moldauiae captus 333
Wladimirus Russus dux 25
Wlodimirko dux Haliciensis mortuus 97
Wlodimir dux Haliciensis interitus 109
Wolodorus Przemissis dux 76

Wolodorus a Boleslao uisus 78
Woyfalk monachus Russiae occisus 155
Wratislauensis sedis translatio 41
Wratislauia a Thartaris capta 132
Wratislauensis Episcopus occupatus 181
Wratislauia ad Bohemos cecidit 119
Wratislauiae conflagratio 136. 142. 313
Wratislaus Episcopus resignatus 358
Wratislaus frustra uniuersitatem erigere nituntur 369
Wseuoldi obitus 60. 96
Wseuoldi victoria 107
X
Xalnicze monasterio Thiniensi donatum 54
Z
Zauissis Capistrani Serpusteni mors 199
Zauissis Episcopus Gracconiensis 161
Zauissis mors 262
Zathor oppidum comprehensum 308
Zelisslaus militis dux 64
Zemomisslaus rex 16. 17
Zemomiss dux Vladislauiensis mortuus 183
Zemomiss dux Gniezkouien mortuus 245
Ziffridus Comendator polonis infestus 201
Ziffridi mors turpissima 203
Zyska Hussita 197

TELOS

IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO

IN omni republica summopere intendendum est, uirtutes incitare & prauia rudimenta locare, per quae animus subditorum assurgat, & tanquam confrictus incalescat, ex notis ad incognita herouum insignia facinora progrediendo. Quale incitamentum est, ueterum gesta & historias relegere & audire, praecipue suae patriae. Quoniam natale solum magis allicit & incitat sui dulcedine, nec immemores cunctos esse sinit, ut iuuentus quasi cera mollis, dum tener est animus, dum mobilis aetas, flectatur & formetur, ac impressione figurarum bonorum morum, & illustrium factorum suscipiat. Obliquitates & tortuositates deprauatorum ex eorum uituperio abigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, usque in haec tempora heu minus custoditum est. Nam historia gestorum uera aut uerissimilis in publico pro suscitandis exercitandisque animis fortissimorum adolescentium (quorum maxima copia est in hoc regno) apparet nulla. Quae in diebus nostris floreat & resplendeat, sub copendio, prolixitate perinde ac nimiam accurtationem uitando, proponitur, ut sub numine & protectione sancti Stanislai patroni nostri gloriosi in publicum prodeat. Quae etsi in se tenuis est, ac sterilis aenae calamo scripta, sequentibus tamen scriptoribus altum scribendi non praeripit stilum, sed materiam ornandam porrigit & praebet. Ut quispiam totum genus ac prouincias Slauorum scribat, continuat, complectaturque & posteris tradat, ne reliquiae Slauorum per errores execrandos deprauentur. Quis enim non nouit Pannoniam terram Slauorum connatam, per Hugnos Scythici generis homines euersam, occupatam, & in hanc diem possessam? Quis non uidet Rascios, Seruios, Bulgaros, Philippenses & Bosnenses graeco ritui deditos, Thureis Mahumeticis substratos? Quis non cernit Dalmatas, Croatas, & Carnos per Thureos & exterarum nationes depradatos, & ferre ad desertationem deductos? Quis insuper non cognoscit Bohemos uanis heresibus contaminatos & commaculatos, hos Viclephistica & Hussitana labe pollutos, sub utraque specie Iacobelli doctrina communicantes. Alios Adamistas & lasciuia sedantes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenses & fratres nuncupatos, de corpore Christi, de beata uirgine, & de sanctis dei, nihil secundum ecclesiam orthodoxam credentes, reliquos eorum aequae redarguendos, qui sanctam ecclesiam Catholicam non recognoscentes, obedientiam sedi apostolicae subtrahunt. Quis Ruthenos & Moscos in latissimis terris Septemtrionis habitantes, ritu graeco ab ecclesia sancta scissos, scismaticos non iudicat, & a Thartaris Thureisue quotannis afflictos, captiuatos, atque misere uenundatos non experitur? Et si alius rem ordini placet. Quis non legit principes Slauorum Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balneum, quod est germanicum, commoratos, per imperatores Romanorum praecipue per Henricos primum & tertium imperatores expugnatos, pro eisque Theutonicos substituendo atque introducendo, de Slauis non superremasisse, nisi admodum paucos in pagis & uillis, in sede eorum primaria inter Almanos, praesertim circa Lubek & Rostok cis marinas ciuitates degentes, una & sola Polonia diuina propiciatione, & sancti Stanislai meritis ac protectione, alienigenis et erroribus non substrata, saepenumero tamen ab eis afflictam & uastatam, Legi

diuinæ, ac obediētiæ ecclesiæ Romanæ ab exordio susceptæ christianæ religionis, in hanc diem deuote subiecta permanet gloriosa, utq; æuiterne permaneat, a Barbaris & uicinis nunq̃ superata, præcepta domini religiose ac diligenter colat & conseruet. Si namq; (inquit psalmus cxxxi) custodierint filii tui testamentum meū, & testimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum usq; in seculum sedebūt super sedem tuam. Et ex aduerso. Si dereliquerint filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint. Si iusticias prophanauerint, & mandata mea nō custodierint. Visitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum, psalmo 88. Quæ omnia Polonos impleturos & regnum eorum cū fide recta & operibus prosequuturos & custodituros credo, dum opera & solers prouidentia regentiū eis affuerit. Gloriosissimæ dei genitricis Mariæ conseruatione, & beatissimi Stanislai patroni nostri protectione, quib; & mea supplex commendo.

LIBER PRIMVS CHRONICORVM REGNI POLONIAE I

LECH

CZECH

CAPVT PRIMVM

RIGO POLONORVM EST EX SLA-
uis, Slauorū ex Iauan filio Iaphet per Helisam
Noe siquidem genuit Sem. Cham. & Iaphet.
Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres ei-
us. Iauan iuxta mare Ionium & Aegeum, græ-
cos ædificauit & multiplicauit, simul & Heladicos,
seu Aeolios, Slauosq; per filium suū Helisam
propagauit. a Iauan siquidem Ionium mare di-
ctū est. Hebraei quoq; Ionios & Græcos linguā
eorū Iauan uocitant. Slauis mox post Græcos
ad occidentem terras occupantibus ac possidentibus, Seruiam, Dalmaciam,
Messiā, Bulgariā, Bosnam, Croaciā, Slauoniā, & Pannoniā. F uere autem
principes Lech & Czech, nepotes Iauan de scemore Helisæ descēdētes. Cro-
aciā ac Slauoniā per Crupam fluiū rapidum & uelocē determinatas, sor-
te cum cognatione & familiis eorū inhabitantes. Regiā locumq; principalē
suā residentiae in Psari castro ac uillagio eius nominis tenentes, uilla usq; in
a hodiernum

Noe. Sem.
Cham.
Iaphet.
Iauan.
Helisa
Heladij.

Lech.
Czech.
Crupa fluius
Psari.

Psari. Lech.

LIBER PRIMVS

Dalmacia.
Croacia.
Slauonia.

Morauia.
Bohemia.

Boemia
Czech cessit.
Lech in Polo-
niam venit.
Gnezn prima
Poloniae ciui-
tas.

Aquila pro ar-
mis regni Polo-
niae.
Polonia sub
Thauro.

Russ nepos
Lech. ab eo
Russia.
A Lech regnū
Lechitarum.

hodiernū diē cū suo nomine Psari permanet ad fluētā Crupa, plures iubaio-
nes & colonos, nostro æuo linguagii slauonici habens, castrū uero demolitū,
solas ruinas & fundamēta arcis demonstrat. Tū autē ex multiplicatione ho-
minū & geneologiarū Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehen-
dentiū, sæpenumero iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pul-
lulabāt. Quapropter præfati duces Lech & Czech uitando pessima facino-
ra, parricidia, & mortes hominum, animo concordī & consilio salubri, colle-
ctis rebus & gētibz corū, per familias & colonias cū tora suppellectili quā-
tulacūq; tunc habebatur, relictis sedibus natiuis, ad occidentales diuerterūt re-
giones, exploratū ire & percontari nouas sedes. Sciebāt nāq; orientales me-
ridionalesq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & ic-
circo frustra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Mo-
rauiā & Bohemiā, & lustratā uniuersa illa regiōe, uasta quidē & nodū culta
perspecta & aura eius salubri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui
Rzip dicitur. Corpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a ma-
iori natu germano suo Lech plurimis instātiis petere terras Morauia & Bo-
hemie in hereditatem suā, posterūq; suorum perpetuādas & populādas. Lech
autē ad obeūdā & nutriendā beneuolentiā fraternā, condescēdit uotis peticio-
onibusq; Czech, & ualedicēs, processit cū suis uersus orientē & septētrionē,
deueniēsq; in terras incultas, a nemine unq; habitatas, Slesia & maioris Po-
lonia. Oberrabat cū suis principibus, speculando sitū & qualitātē locorum
donec in eū applicuit locū, q Gnezn dicitur, ubi suos suaq; omnia exposuit
& firmavit, quoniā is locus iuxta lacū uisus est ei ad cōmanendū aptior, ibiq;
firmata & extructa arce, appellauit eā Gneznā, quod sonat nidū, quoniā cir-
ca illā in altis arboribus plures nidos repererat aquilarū, omine ex his felici-
ore auspicato, nedū tutam sempiternāq; habitationē ratus, uerū & spem re-
gni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & insigniis assumpsit
A iūt mathematici & experimētatores ascēdisse signū Thauri hora ingressi
onis Lech in maiorem Poloniā, & posteri practici exinde terram maioris
Poloniae subesse thauro affirmant.

CAPVT SECVNDVM.

Stabilita sedē dominii ipsius Lech. Principes eius per tribus & co-
gnationes partiti, māiones & domicilia per circuitū edificarūt,
rude tamē & grosse ex lignis, argilla, & tegmine culminū struxe-
rūt. Coaluerūtq; & deo fauēte creuerūt in maximo numero. Im-
plentes ac hereditatē possidētes Poloniā, Slesia, Pomeraniā, & totā regionē
iuxta mare germanicum Marchiā, Lubek, & Rostok. Russ autē nepos uel ut
nonnulli aiūt germanus Lech, terras Russia latissimas populauit, & de suo
nomine appellationē toti Russia reliquit. Quēadmodū a Lech toti poloniae
titulatio obuenit & dicebatur regnū lechitarū. Quod usq; in hāc diē orienta-
les seruāt. Graeci enim, Tartari, Besserabes, & Rutheni polonos uocāt lechi-
tas. Hūgari quoq; a Lech polonos uocāt lengel. Tādē processu temporis
qui uersus occasum solis terras possiderūt, ut circa Lubek, quae in polonico

Bykowiecz

CHRONICORVM. REG. POLO.

III

Bykowiecz dicitur, & circa Rostok, nominauerūt se Drzeuianie, q̄si lignosi
ab abundātia lignorū. Alii trauianie, hoc est graminosi a copia feni & abūda-
tia graminis. Alii kassubianie a plicis uelutū, kassz enim ualet plica uerbalit-
ter hub, ruga. Alii pomorzanyep inde ac si dicerēt sese pomeranos & penes
mare, q̄a iuxta mare habitarūt. Ceteri uero slesite, & qui in plana terra mā-
sionē sortiti sunt, a iugis montiū remoti, polonorū nūcupationē acceperūt a
pole, quod est planura seu cāpus, & nō a polo arctico quoniā non subsunt ei
Verūenim uero quoniā prima arx & sedes lech quae est gneznā, fuit in terra
plana, eoz; qbus nomē polonorū inditū erat, ideo omēs præfate puinciae Po-
lonia dicte sūt, tanq; mēbra a capite & sui principis primeua arce. Lōgissima
itaq; latissimaq; polonorū fuit patria. Ab occasu secundū cceli lōgitudinem
incipiēs a gradu 32. protēsa in tanaim habētē in lōgitudine gradus 60. quod
perrarū est ut tantā lōgitudinē regni inuenires, nostris autē tēporibus lon-
gitudinē habet a 43 gra. in cā quā prius 60 graduū lōgitudinē, latitudinē ue-
ro habuit, nūc quoq; deo ppicio habet, A mōtibus sarmaticis eleuatiōis, po-
li 49 graduū usq; ad mare balhteū, quod est sinus maris germanici 55 gra.
& ubi mare nō alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet insuper polonia
ab oriēte Russia, Russia autē sarmaciā asiae seu tartariā. A meridie pannoniā
ab hūgaris inuasā atq; occupatā, & daciā nūc ualachiā & multauia uocatā
Ab occasu Morauiam, Bohemiā, & Theutoniā. Ante nostra siquidē tē-
pora (puta in diebus regis Vladislai loketek) Slesia culpa sua, & absq; cau-
sa defecit a polonis. Marchia uero & puinciae littorales, occidentales, Lubek
Rostok expugnate, cesserunt in ius & ditionem Theutonum. Itaq; polonia
ab occasu nostris diebus habet Slesiam, & Marchiam. A septētrione uero
habet mare balteū, Liuiōiā & Moskouiā, Lithuania etenim in sortē polo-
norū cessit. Flumina famosiora polonia habet septē. Primum dneipr, quod
græci boristene, tartari erzesze dicūt, decurrit per terras Russia septimo cli-
mati, nō sexto denominationē tribuēs positioē Ptolomei, ab hoc nempe Bo-
ristene septimū clima diabonstenes nūcupatur, fons eius ex siluis & paludi-
bus moskouiae Viasznia, longitudinis 52 gra. latitudi. 56. Ostia primū in la-
cu prope Dassow, lacus autē mari ponti sese immiscet, longitudine 57 gra. la-
titudine 48. Aliud flumen Bug, græce hipanis etiā in terris Russia, origo eius
ex palude prope olesko. Ostia in lacu prope Dassow, tandē in mari pontico
longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Tercū est Dniester, græce tyras, tartari
ce turlo appellatum. Caput ipsius ex mōte sarmatico Bieszked in terra pre-
misliē. Ex quo mōte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniā, Czissa olim
tibiscus uel Ticia per pannoniā in danubiū, diuidit tiras, & sequestrat daciā
quā uocamus besserabiā & ualachiā, a terris Russia lon. eius 46 gra. latitu. 48
Ostia in mari pōtico prope albū castrū, lon. 53 gra. lati. 48. Quartū flumen
est Wisla, a scriptoribus usitate istula, a ueteribus nostris Vandalus dictum, a
quo poloni olim Vandali nūcupati, ex mōtibus sarmaticis in ducatu teschnē
si iniciū sumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in bassum, cū fragore & sonitu la-
bēs, per mediū poloniā, decurrit, & in mare balteum tribus ostiis ingreditur
a. Vnum ostiū

Dzeuiani a li-
gnorum copia
Trauiani a gra-
mine.
Kassubite a pli-
cis.
Pomorzani a
vicinitate ma-
ris.
Polonia a pla-
nida dicta.

Poloniae longi-
tudo & latitu-
do.

Poloniae situs.

Septem flumi-
na Poloniæ.
1. Boristene.
2. Dniepr.

1. Hispania.
bug.

3. Tyras. Dni-
ster.

4. Istula, Wis-
la. i. Vandalus.

- Varta.** Vnū ostiū iuxta Gedanū, aliud iuxta Helbieng, terciū apud uillam Theffē, omniū lon. 45 gra. latitu. 55. Quintū flumen Varta, oritur circa oppidū Cromolow, in lon. 44 gra. la. 50 gra. ostia eius in flumine Odra circa oppidū Costzin, ex quo nō ingreditur mare est deminus principalibus, tamen propter eius famositatem apud polonos, ipsum inter septem flumina principalia annu-nerauit. Sextū flumē Odra a cosmographis & Ptolomeo Viadus, a Martino in sua chronica Gutthalus nūcupatū, oritur prope oppidū Odri, & ingreditur quattuor ostiis quēdā lacū prope mare, tandē e lacu sese euoluēs in mare balteū, labitur stricto alueo circa oppidū Stralsunt, lō. 42 gra. la. 56. Septimū flumē Niemien, græce Chronō nominatū, ex palude opidū Kopiclow sinuose & rectius fluēs, diuiditur in binos alucos & ingreditur in lacū maris balteū seu prutemici, in lō. 50 gra. lati. 56. Metropolis in hac regiōe, sunt Gracconia famat. flina urbs in polonia, lon. habēs 44 gra. lati. 50. in russia. metropolis & caput est Leopoldis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis est Valna, lon. ut cūmo, nō enim ui di Lithuania 50 gra. lati. uero secundū experimētatores & qui instrumentis astronomicis uiderunt 57 gra.

CAPVT III.

Polonia secundū partem superiorē ad mōtes sarmaticos est in septimo climate. Distinctione climatū ex doctrina Claudii Ptolomei melioris zonarū & climatū mundi scriptoris sumpta. A medio uero regni, hoc est post eleuationē poli 51 gra. & medii in septentrionē est extra & ultra septimū clima, itaq; frigida & glacialis, indigat uini & olei. Tametsi sit frigida, frumēto tamē locuples est & leguminibus, arundinat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, ceris, auribus, piscibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanēsi, & res uenales quæ illac inuehuntur, habet uros, bisontes, ihauros, & equos siluaticos, o iagros quoq; & pelles præciosas sabellionū, & mardurū, ex solitudinibus septentrionalibus delatas, habet grana tinctorū copiose in maiori polonia, copiosius aut in russia, quæ administrat & porrigit regionibus & emporiis meridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almanicæ, baste, & anglæ, boues, frumēta, cutes, maiores & minores, cerā, ligna quercina, & taxina picē uari generis, cineres & pelles deliciosas, habet plumbum in suo genere optimum, & salis maximā copiā, est nāq; in ea sal minerale, sal panis, & sal gemæ, quorum unūquodq; ex terra eruitur & exciditur gradis molis & ponderis, sal quoq; per decoctionē collectū & factū, tā in Polonia, q̄ in russia habet, lazuriū ex montanis Chaczini, supra alias regiōes præciosa bonitatis, habet ferrū in plenisq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premulæ & Szanok quod negligitur Sub excellissimorū uero mōtiū sarmaticorū iugis Tatri ab incolis usuali nominatiōe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magna quātitate, habētis plurimū argenti, quod secernitur per separationē aurū in certis montibus & fluuiis reperitur, sed per incuriā non colligitur, habet succinū, seu karabe de genere electri ex ripis maris sarmatici, dū ardetur & calefit trahētis paleas & festucas. Ex eisdem ripariis maris habet

Polonia frigida uino oleoq; caret. Abūdat cereis frumento, carnib; melle, butiro, cera, piscibus, uris, bisontibus, ihauris, equis siluaticis, onagris, pellibus præciosis, granis tinctorū, plūbo, fere, lazuriū.

Cuprum, argenti aurum habet.

habet lapidē gagatē nigri coloris sed in pauca quātitate, habet ollas naturā nō arte formatas, dū e terra extrahūtur & desiccantur, similes sunt ollis arte figuli factis, & sunt in maiori polonia circa opidū Srem in campis uillæ Nochow & in Paluky prope opidum Leknoin uilla Kosielsko, habet in terris Russia tantā exuberantiā examinū apū spōte proueniētū, nō solū in alueariis, sed etiā in terra passim mellificatiū, ut incole pre multitudine, certa agmina earū obruāt & submergāt, habet terra Podoliæ mirā fertilitatē, ut frumēta semel sata, & post bonā maturationē a messoribus cū aliq; granorū excidētia collecta, in sequēti āno absq; cultura agri & absq; granorū seminatiōe, libere e tellure fertilissima, ceres & frumēta prodeāt, & manu larga metuntur atq; colliguntur, habet siluas & nemora plurima, inter cetera, arbores pini, & piceæ in districtu Belzēsi & Chelmenli, hæ succise & super terrā dimisse, post aliquot ānos cōmutantur & uertūtur in silicem, ita ut ex eis ignis ueluti ex silice excutatur, habet calamum aromaticū Tatarū ke ze le abūdanter circa flumē I'anais, quē russite uocāt Don, tartari uero Edil, habet Agaricū & Castorea satis, fodinas autem sulfuris in aliquibus locis, balnea tamē naturalia nusquam habentur in Polonia.

Gagates
Ollæ naturā
formatæ.

Apum multi
tudo.

Podolia ferti
lis.

Polonia siluo
sa.

Calamus aro
maticus.
Sulfur.
Agaricon.
Balnea natura
lia nusq; in po
lonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

Sub regimine Lech primi parētis & principis lechitarum, tellus uonere olim nō uiolata & aratro intacta, cœpit p colonos eradicatis arbutis & uepribus, assiduis rastris & diligenti cultura excoli. Cœperūt insuper propagari greges, & possessiones lōge lateq; distente, de quibus respondebāt Lech tributa ei soluendo, & principatū eius donatiōibus recognoscēdo, singula quæq; in pace, parsimonia & modestia, ut omnibus in rebus primū fieri solet, agentes. Ex humanis aut Lech absumpto, filii eius & nepotes, quorum quilibet nomine auito Lech nominabatur

na batur) secundū senū principabatur. Sic enim parēs eorū cū suis satrapis & dignitariis constituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati sunt per plures geneologias & successiones, quorū tamē gesta, & egregia facinorā scriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot sēculis dominati sunt, certo habetur. His autē & tota stirpe Lech radicitus sublata, proceres ac nobiles apud Gneznā de substituēdo futuro principe alterius generis de/ liberātes, in eā sententiā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo subiectionis, absq; principe dūcē libertatē sectarētur, & pro administrāda unicuiq; iusticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpestate sat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut essent totius reip. specimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hi quoq; dignitarii usq; in nostram aetatem permanent, & semel electi, toto aetate line quauis innouatiōe perseverāt. Quod satis absurdū est & apud exterarū nationes alienū. Solent nāq; huiusmodi officiales, nunq; permutati, cōmuni bono posposito, priuatis comodis inhiare, suos maiores spernere, subiectos uero loco administrandi iusticiā opprimere, utinam Poloni non ad mortem, sed ad annū, ueluti est in aliis nationibus, officia Palatinorū, Castellanorū, Capitaneorū, Iudicū, & reliquarū dignitatū designarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius sufficerēt, pro ipsa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto cresceret regnū eorū inimicū, sed hanc expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc hanc missafaciens sequentia tango, Quo tēpore & quotto āno post diluuiū princeps Lech ingressus sit poloniam, & quot lustris immo sēculis ipse, prolesq; eius Polonis praesidebat, sic & Palatini quanto tempore iura populis reddēbant, incertum est nec ullis traditum litteris, quoniam gentes septentrionis prouiores sunt (eo lo frigido inclinante) iurgia excitare, mores siluestres tenere, cererē & bachum supra mensuram colere, leues capillos et prolixos intorquere, q̄ castam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco gesta eorū dēsa caligine praesta, in aeternam clauduntur obliuionis noctem, Non solum autem lechitarū uerum & rufforum prisca uetustatis res sepultae iacent, inopia scriptorū usq; ad tēpora Kyg, Scziek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata sunt, fuerunt autem uterini kig, Scziek, korew & quarta soror Libed, hi principando ruffitis, loca munitiora construxerunt, kig cast. supra boristē seu dnepr, quod usq; in hāc diē kyow dicitur, olim famosa & lata metropolis rufforū, alii duo nō lōge a kiow etiam sua erexerunt castra Scziek sczekwicz, & korew korewicz, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie supra fluuium Szaszu, Viatko a quo uiathezanie supra fluuium Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluentia Bug, hi postea Volhanie, & nūc luzanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiathko, more ferarum in siluis habitabāt, & consanguineas passim prout uoluptas ferebat, sine discretiōe cognoscebāt: demum extinctis & ab hac luce sublati tribus germanis kig, scziek & korew, filii eorum & nepotes longo aetate dominabātur, quilibet in sorte sua donec successerūt Oshkalt & Dir, duo germani apud kyouiam principantes.

Palatini duo/
decim electi

Duces primi
Ruffi.
kyg.
Sczyek.
korew.

Post annos plurimos gens Lechitarum perosam habens gubernationem palatinorum (mala enim uisa est pluralitas principum, tū quia lacerantes inimicos, & rem eorum turbantes, auertere minime potuerunt, tum etiam quia singulique sua sunt & non regni curabant) requirebant unum principem & rectorem, scrutiniq; facto, elegerunt uirum idoneum, solertem & strenuū nomine Graccum, ad radices montium sarinati eorum iuxta Istulam commorantem in rectorem rerumq; suarum tutatorem. Qui fasces regiminis assumendo, inuasores quosdam per pacta, quosdam per bella exturbauit. Gallos ea tēpestate regna Pannoniae demolientes, Lechiam ingredi uolentes, forti Marte repressit & ex eis uictoriā reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indies charior erat, Bohemiq; ob securam fortunam amabilis imperabat. Erexit arcem habitationis suae in expedito colle Vauel, supra tū uuiū Istulae sito, & ei ciuitatē adiecit atq; fundauit de suo nomine Graccouiam appellandā, felicem agris & rebus secundis, nisi olosagus quidam belua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intulisset. Rapiebat siquidē especū de sub mōre Vauel egressa,umenta & homines incaute oberrantes, rictibus horridis uoracissime deglutiedo. Quo malo afflicte Graccouie, Graccus anxius condolens tria corpora iussit quot die olosago exponi. Nam his contentando, cetera non requirebat. Sed & hoc graue onerosūq; erat, propterea suapte industria persuasit exponendis corporibus, sulfure & cauma ignitum, cera piceq; inclusa, admiscere & occultare, belua enim tū naturali rabie, tū uoraci esurie exagitata sine delectiōe oblatam praedam rapiebat atq; uorabat, sensimq; debilitata extincta est. Graccus uero letatus, longos annos in senū deduxit, mortuus plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonem, & terciam filiam Vandam. Ex commisso patris dum uiueret, filii construxerunt sarcosagū in monte Lassotno (quod nunc dicitur mons sancti Benedicti) tumore terrae superfraponendo in altū, in hūc diē celebrem & a longinquo uisibilem. Ex hoc asserunt quidam hunc Graccum fuisse romanum (de familia graccorum celebres agrarias superbius q̄ fas erat dictatas romae intersectorū) quoniam instar pulchri Romuli tibi dum uiueret, simile de terra (Romuli enim de lapidibus est) erigi precepit, undecūq; autē fuit, assertio eorum instatiam habet, quia Gracci prope natiuitatem Christi, circiter centum annis occisi iacent inulti, is autem Graccus lechitarum princeps ut prodū eorum hystoriae quadringenis annis natiuitatem Christi praecessit.

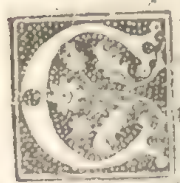
Graccus electus

Galli uicti.

Graccus origo.
Olosagus
Graccouia a se
fligit & in terram
mucur.

Gracci filii.
Graccus.
Lecho.
Vanda filia.

Graccus 400.
annis ante xpm.

Ogitantibus lechitis Graccum natu maiorem ipso Gracco patre uita functo in legitimū successorē & regē surrogare, Lech minor natus nacta occasione oportunitatis interfecit eū, & lacerū zabulo texit, dicens illū dū uenatiōi operā daret, & profusus q̄ decuit feras impeteret, a beluis mortem optulisse, & hæc ficta dicēs lachrymabatur. Lechite uero ita fore credentes, eum in tronum paternum uexerunt, & regē supra se statuerūt, uerū quia nullum malum impunitū, crebescēte fama q̄ germanum suum inuidia ductus clam necasset, expulerūt & a regno exulare ipsum coegerunt, tanq̄ prophānū parricidam. Quamq̄ alia quædam historia narret non fuisse exulem nec a regnō alienatū, sed ob fratricidiū ab omnibus spretū, & inuisum mero re & cogitationibus contabuisse, uitamq̄ simul cū regno cito finiuisse. Quapropter Vandam filiam Gracci nulla amplius prole masculina superstitē, pro domina & regina ex unanimi uoto omnium deputarunt, inueneruntq̄ in sexu femineo animum & robur uirile in regendis subditis & inimicis regni abigendis, nā ea tēpestāte Rithogarus princeps theutoniorū regno Lechitarum uicinus, audita Vande mira specie, pulchritudine, gloria, moribus, & regno, misit procacum iri seu eam in spōsam depōcere. Vanda autē desponsationē Rithogari, una cum ipsius ambasiata seu legatione renūciat. Mittit iterum amoris impatiens Rithogarus, ut libi haberet, aut arma & deuastationem regni sentiret, putabat nāq̄ feminam metu belli ad coniugia posse impellere, quam sponte matrimonii refutasse didicerat. Moxq̄ aciebus instructis, regnum Lechitarum ingreditur, iussit & Vanda celeriter suos arma capere, & copiam resistendi Rithogaro præstare uidentes autem purpurati principes Rithogari potētem exercitum, Vande pulchritudinē dictū mirabilem, qua tanq̄ hamus (Vanda enim hamū sonat) corda inspicientiū alliciebat, industriam, audaciam, & causam sine noxa, recesserunt in castra sua, denūciantes principi eorum, ut uiraginem iuste pugnaturam, et exercitum potentiorē instructiorēq̄ habentem, suo damno non inuaderet, quos cū nec persuasione nec minis ad pugnadum reuocare potuit uehementi afflictione consternatus, bello cessit, & in conspectu eorum gladio sese confodit. At Vanda pacē

Vanda

Vanda pacē

Vanda pace cum magnatibus theutoniorū composita, Graccouiam rediit, & pro tanta uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) persoluit, seductaq̄ illius temporis errore, ne celebs uita eius quequō derideretur, diis seipsam uictimam, pro uictoria affecuta, exposuit. de ponte enim in Vistulam salut & ab aquis suffocata circa Mogilā, uno miliari a Graccouia, reperta est illic supra fluiuium Dlubnia sepulta, aggere & mole terræ in altum, quæ admodum Gracco genitori eius suprapositis, diciturq̄ locus ille usq̄ in nostram ætatem Mogilæ: quod sonat sepulchrum: dictus est & fluiuius in quo immersa est Vandalus, & gens circa fluiuium cohabitans Vandalite.

CAPVT VII.

Extincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit, Abrogarunt iterum Lechite regem: & loco unius regentis duodecim Woyewedas id est exercituum duces seu reges: pro numero prouinciarū constituentes. Sub quibus longo tēpore, ut aliquæ chronice narant centū annis) in libertate uixerunt, donec exorti grassatores & bonorum expilatores non mediocriter eos afflixerunt, ad ultimum uero exercitus ualidi Pannoniarum & Morauorū Poloniā inuadentes, prædam agebant impune, agros depopulantes, & res diripientes ut libertate ablata, sub iugū seruitutis miseros Lechitas mitterent & cohererent. Woyewedis nequitia repugnātibz, quoniā aduersam fortunā experti, de summa rerū desperabāt. Erat sub hoc turbine quidam polonus nomine

Przemisl, disciplina militaris peritus, uiribus Przemislaus q̄ Lesko prius strenuus, ingenio astutus, qui circa Caluū montē, hostes omnia negligentius agentes, astu tenuit & oportunitate deuicit. Nam galeas formatas pictas & coloratas, ex aduerso hostium sole oriente in arboribus montis locauit, quibus uisis, repente radiorum solis reuerberatione hostes percussi arma corripuit, ad debellandumq̄ aciem polonorum uisam procedūt, quo cū peruenissent, neminē inuenerūt. Mox etenim Przemislaus, ut uidit hostes arma capessere, simulacra galearū remouit. Reuertitur itaq̄ in sua castra aduersarii, putantes Polonos auersos fugisse. Przemislaus uero re benegerendi belli concipiēs, animauit commilitones qui ad ipsum confluxerāt, certā uictoriā eis promittēs, dū mō consiliū eius loquendo, animum & arma uiriliter in hostē cōuerterēt. In tempeste ergo nostris aduentu, hostibus somno deditis, & secure cubantibus, Przemislaus manū polonorum, uictoria certificatā & animatā adduxit, a tergo & a lateribus medios in hostes irrupit, quosq̄ & dormientes, & repugnare uolentes prosternendo, ceteros e somno excitatos, trepidos & agendorū immemores disperendo. Przemislaus ergo castra deserta diripuit & inimicorū opulentias, suis in prædā dedit.

Hostes astu uicti.

LIBER PRIMVS.

Przemislaus in regem eligitur & Leszek nomen minatur.

Fabula quorundam conuelli de Alexandro magno.

X dedit, quo comperto, poloni amore in Przemislaū flagrantes tanq̃ in patria liberatore spē collocarūt, & unanimi acclamatione & consensu, eū in monarchā & regē creauerūt, imponentes ei nomē Leschezeck, aut a primo Lechi tarum principe, aut ab astu (lescek enim uastrū & callidum sonat) eum sic appellantes. Is regnavit foelix & tranquillus, nemo enim amplius perdomitis Pannoniis & Morauis, ausus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures, exercitū astute ut præmissum est fufum & disiectū, fuisse Alexandri macedonis, sed tu hāc relationem scito esse fabulā, nunq̃ siquidem Alexāder uel gentes ipsius, ad septemtrionalia Europæ diuerterūt, prout ex omnibus historiis de Alexādro acceptis cognoscis, quis Sophitionē inter Scithas occubuisse legas, magisq̃ absurdum dinosce, quoniā Alexāder macedo ante hunc Lesko nem multis sæculis antecessit. Galli q̃ quibuscū Gracchus in parte confligit, longe post Alexādrū in græciam uenerūt, & duce Belgio Ptolomeū cæcū cū macedoniæ regē occiderūt. Brennus uero alter dux, regē Antiochum superado in Bithinia confedit, & gente gallorū cū græcis commixta, gallogræcos constituit, uide Trogū Pompeiū, Iustinū abbreviatore eius, & cæteros. Lesko ergo posterior Graccho, multū posterior fuit & Alexandro & Sophitione ducē eius, nisi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Morauie affirmares, sic utiq̃ uerum sermonem proferres, nam Morauos Lesko astu debellauit & dispersit.

CAPVT VIII.

Lesko secundus

Quoniā post mortē Przemislaū & Lesko prim⁹ dicitur, nulli posterū, nullaq̃ proles superstes relicta est, inter polonos orta est dissensio, quis regnare deberet & ne deteriora sequerentur (multis regnare cupientibus) per edictum statuerunt ut quisquis ambiret, & optaret regnum poloniæ assequi, idibus octobris in equo maculis resperfo, seu colorato, q̃ uelociter curreret ad statuam pro meta ponendam. Erat autē huiusmodi cursus in planura inter Gracconiā & fluuium Pradnik designatus. Multis ergo tempore constituto, in equis ut præmissum est maculis distinctis, dato signo tanq̃ pro grandi brauiō apprime anhelantibus, & properatē currentibus unguis & pedibus equorū, oxigonis, seu clauis ferreis acriter lesis aut subliterūt

CHRONICORVM REG. POL.

XI

aut subliterūt, aut cū eqs euoluti deciderūt, solus Leschezek quidā uir plenus uasfriciæ & dolo, iuxta stratā per quā cucurrerūt, ubi clauis ferrei nō fuerunt infixi, equū suum agiler impellens ad columnā peruenit, eamq̃ complexus est, & rex salutatus. A dolens autē quidam obscure sortis, qui cū sodali causa solacii ante aliquot dies per eandem stratā ad columnam currens, & pedes una cū sodali leserat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam pedes currens, secundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus est. Insurrexerūt ergo singuli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduersū Leschezek, & re coram iudicibus agitata depræhensū est regni cupiditate nocte sub obscura, p totā stratā usq̃ ad columnā eū sparsisse & in terrā fixisse clauos ferri acutos, & zabulo contexisse, præter semitā iuxta stratā, q̃ ipsemet currendum sibi credidit, cōdemnatum ergo, discerperūt, & lacerarunt. Adolescentē uero illum qui oblique currens, causa ioci ad columnam secundus aduenerat, uoto omnium & concordī approbatione, in regem sublimarunt, & Leschko uocauerūt, hoc enī nomen apud præcos polonos regium fuit, & q̃ humilis cōditiōis & tenuis sortis erat, clarissimus tamē regnando euasit perinde ac si in regia nutritus, & decentissimis moribus a cunabulis imbutus fuisset. Fuit namq̃ tēperatus, & semper sobrius, iustus, māsuetus, liberalis, & fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de suo regno repellens uicinosq̃ inuadens, semper uicit & de eis triūphauit. Et ne fastus ex honore regio assequuto eū insolētiore redderet, uestes suas priuatae cōditiōis, uiles & hirsutas, quoties in throno regio purpura indutus sedet, supra se extēdi iussit ut his inspectis, reminisceretur sese ex inope dominū, & humili regē factum esse, senuit longeuo senio, & e uita excedens, unicum filium leschkonē terciū in heredem Polonis reliquit.

Lesko secundus ioco regnū adeptus.

Lesko terdus.

CAPVT NONVM

Leschko tercius genitori succedens, adeo creuit optimis moribus & heroicis uirtutibus, ut singula quæq̃ tam in regno suo poloniæ, q̃ in exteris prouinciis, summa prudētia regeret, & nomē ac gloriā suā suæq̃ gētis nobilitaret, præbuit auxilia pannoniis contra legiones italicorū et græcorū, & equidem cū frequenti uictoria. Genuit unicū filiū ex legitima coniuge Pompiliū nomine, ex pellicibus uero pluribus genuit uiginti filios naturales, hos, Boleslaū, Kazimirū, Wladislaū, Wratislaum, Oddonem, Baruinū, Przibislaū, Przemislaum, Iaxam, Semianū, Semouitū, Semomislaū, Bogdalū, Spiczigitū, Spiczmerū, Sbigneū, Sobeslaū, Wlssimirū, Czesimirū, & Wlsslaū: ueritus autē ne eo ex humanis absumpto cōtentiones & bella inter fratres oriretur: partitus est regnū, Pompilio dedit monarchiā regni, cæteris maritimā orā Slauorū, Rugianorū, & Casubitarū

Pompili⁹ un⁹ Leskonis fili⁹.

Leskonis filij naturales.

Prima diuifio.
cum iactura.

Meydburg.
Dalemburg.
Viffimiria.
Brzeinia.
Limburg
Lubeg
Rathibor.
Suerin.
Myckelburg.
Gilow.
Rostok.
Vella.
Swanow.
Oftrow &c.

XII

LIBER PRIMVS.

subitarū: usq; ad Misnā & Veffalia distribuit Boleslao primo genito natu-
rali Baruno, et Bogdalo Pomeraniā inferiōrē, Kazimiro & Wladislao Caf-
subiam: laxa & Semiano Serbiam: Wratislao Ramam: Przibislao Cze-
miro & Oddoni Ditwoniā q̄ nūc Olsacia seu Lusacia: Przemislao Semoui-
to & Semomislao: Sgorzeliciā: quae nūc Brādeburg appellatur, aliis uero
fratribus residuis, qualdam fortis, in huiusmodi prouinciis: adiectis quibus-
dam desertis filiis & nemoribus assignauit: Visslaus autē cōdidit castrū Mie-
dzibozē: quod nūc Meydburg dicitur: Sobeslaus castrum Daley quod Da-
lemburg uocatur: Vissimirus castrū & ciuitatē in ripa maris sitam Vissimi-
riā, quae in hanc diē eodem nomine nūcupatur: Ceteri fratres alia castra ere-
xerūt, Brzemye castrū in cōfiniis Veffialorū & Frisonum sitū: sic dictum, ut
fufciperet hostile Brzemian, i. pondus. Castrū lyma quod nūc Limburg uoci-
tatur in petra latissima a longinquo uisibili & lucente: Slauī enim nocturnū
splendorē limam uocāt. Castrū itē & ciuitatē: Bukouiecz quā theutones uo-
cāt Lubeck: slauī uero in circuitu cōmorātes Bukouiecz: similiter castrū Ra-
thibor: castrū Suerin: castrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde
theutonici illud Mickelburg uocāt. Item castrū Gilow a crassitudine terrae:
castrū Rostoki a dissolutiōe aquarū: castrū Verla a credulitate: castrū swa-
now a uocādo: uocatus enim slauice swani dicitur. Item castra Ostrow a lo-
co insulae in qua stat Teshin, Marlow, Boel Trzebieffow, Vologost, Czaf-
ni Wolyniec. Pluraq; alia castra & municipia, praefati filii Leskonis & eo-
rū nepotes iuxta mare germanicū condiderunt, quae natio theutonica occu-
pauit: & usq; in praesens occupat paucis populis slauis & zerbis in rure
& uicis etiam in hanc diē permanentibus & linguam slauicam confuse &
corrupta propter commixtionem sonantibus.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius pri-
mus.

Pompilius, quē poloni Popiel, theu-
tones offerich uocant, suscepto re-
gno polonorū, colles & montiū ra-
dices, in qbus urbs Graccouia est
sitā pertesus, trātulit sedem regni Gneznā in
planicie sitā, ubi prisci polonorum morabātur
principes. Hanc quoq; spernēs, nouas sedes in
ter lacū posuit ac extruxit Crusiuc zam noīans
& in ea principalē sedē regni cōstituēs. Mortu-
us est in aetate uirili, morbo correptus ex uita
torpente & uoluptuosa. Nihil egregiū adidit
quod posteris dictu factūue celebre foret, nisi
q̄ in omni execratione solitus erat dicere, uti-
nā me mures uorarent, utiq; omine mali, quo-
niam filium eius, alterum Pompilium, quem
in aetate puerili reliquerat: regnantem mures deuorant.

CHRONICORVM. R. P.

CAPVT XL.

Fo. XIII

Adolefcentia Pompilii fecundi mini-
me expectata, ipsum in regem po-
loniae extulerunt, & ei obedientiam
homagiale patri una cum proce-
ribus regni praestiterunt. Causas & decifiones que
stionum quae ad eū perferebantur, patri donec
adolesceret determinabāt. Sed cum Pompilius
annos adolefcentiae supergressus, suae potestati
est relictus, in teterrimos incidit mores, in petu-
lantia, choreas, plausus, ebrietates, flagitiosissi-
mus ruebat, temp. postergando, & ab incurfu
hostiū deprauatus & meculofus, non defendē-
do. Desponsata est ei ex theutonia, elegātis pul-
chritudinis de genere principum foemina, quae
blandiciis & caliditatib; eū sic irretiuit atq; ca-
ptiuauit, ut totius regni, potestas & expeditio circa eam cōsisteret. Ad peio-
resq; illecebras maritum intrusit patrandas. Videns eū maritum suum ab
omnib; subiectis sprētū, & ad ignominiam ipsius cum ludibrio koschysko
(quod sonat attritam scopam) uocatum, propter ratos capillos, timentq; ne
succederet ei quispiam patruorum, ob scelera suapte ipso expulso. Iubet do-
los & cōtundinem mortalē fingere, patuos & proceres regni aduocare. Co-
ram eis exponit Pompilius in lecto decumbēs & lachrymas se in breui mori-
turū, rogat obtestaturq; ut filios quos binos ex legitimo matrimonio susce-
pit Lechonē & Pompilium successores ipso mortuo surrogaret, & iamā mi-
graturo exequias more gentiliū in praesentia ipsius celebrarent. Luget &
coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tādē refe-
ctiōe iterū ad aulam regis introducūtur patri cum primoribus regni, & po-
tus exicialis per reginā compositus. Post oscula regis ualedicentis iā prope
montium in poculo aureo administratur, quo hausto singuli discedunt. Nox
eū intabat, rexq; se dormiturū sopore ingruente simulabat, expauescēs ne
aliquis eorū coram moreretur. Correpti ergo toxico tēpore noctis, uersi in
funam excruciabantur, donec spiritū & animam exalauerunt. Exhilaratus
itaq; Pompilius cū coniuge, contulit se ad tripudia patuos calumniose cri-
minando. Alferēs illos ob facinus in regem & filios eius cogitatum, coelesti
plaga miraculose percussos interiisse. Accumulantq; peccata peccatis, inhi-
bet a quoquā cadauera extinetorū sepelire. Sed deus uindex iustus, grāta
te supplicū scelera cōpensans. Pompiliū cōuiuia celebrātem, mero madentē
sertis coronatū, iugētis delibutū, crapula & luxu resolutum, ultione condi-
gna punit. De cadaueribus siquidem patruorum & procerū, multitudo murū
ingentis magnitudinis ebuliuit, & in conuiuante tyrannū, consortem eius, &
filios, rabidis moribus insiliit, militum caterua nequitq; abigente, quoniam
humano suffragio fatigato, mures infatigati perseuerabant noctu dieq;. Ex-
truuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, cōiunx & filii
illic autē & mures per flāmas transeuntes parricidam rodere nō cessabant.

b Ad aliud

Pompilius
secundus.

Pōpilli uiginti
patruū veneno
extincti.

Ex cadauerib;
extinetorū co-
pia murum nas-
citur.

Horridus Pompilii, confortis
q; & filiorum
interitus.

Ad aliud tandem elementū uentum est. In nauibus abducitur occisor patruorum Pompilius cū suis in stagni altitudinem, mures tamen incessanter secuti, abductos, & naues rodebāt, intantum ut aqua perforatis rimis ingressa submersionem minaretur, ideo nauis timētes praefocationē ab aquis, deduxerunt nauem in littus, unde alia caterua murū occurrens, iuncta prioribus acrius infestabat. His uisis defensores, diuinam ultionē cognoscētes, omnes fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit se in turrim altiori in Crusuicza, ubi mures rapido cursu ascendentes consumpserūt & uora uerunt. duos filios, uxorem, & facinorosum Pompiliū cū singulis artibus, ita ut nerui, ossa aut aliud uestigiū nō relinqueretur. Ecce nō est potestas nec consiliū contra dominum, non profunt sceptrā, nec opes in cōspectu eius, minuta animalia & imbelles mures Pompilium miserabiliter consumpserunt, quemadmodū pediculi, uermes minores muribus Arnulphū regem francorum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uisceribus exelis medicis nequitq; proficientibus ad internitionem usq; perduxerunt, solis cartilaginibus, & ossibus relictis, ut in descriptiōe Romanorum imperatorum & regum Franciæ legis.

Pyast

CAPVT XII.

Rzepycza.

Pyast

Ioānes & Paulus
martyres.

Post miserum & horridum interitū Popiel, indicta conuēctione pro noui regis electione, conuenerunt maiores ac nobiles regni in Crusuicza factaq; dissensione, pluribus regnare cupientibus: soluerunt cōuentionem absq; regis electione, ortis tandem multis difficultatibus, bellisq; externis & domesticis, quotidianis etiā simultatibus & damnis inter regnicolas. Indicta est altera conuēctio in praefatam Crusuicza. Erat ea tempestate quidam agricola & mellarius in ciuitate Crusuicziei nomine Pyast, eo q; statu a erat nō alta sed robusta, habuit uxore Rzepicza nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multe hospitalitatis, peregrinorum & miserorum totor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii, duo hospites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluissent ingredi regiam, pulsi sunt a ianua & prohibiti ab ingressu. Discedentes ergo declinauerunt ad tugurium Pyast, parentis aduenarum & peregrinorum, qui summa alacritate una cum uxore excepit eos in domum suam, occidens porcum saginatum, quem seruabat pro tondēda cesariā, & nominatione filii sui prout mos gentium fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reseruati uidelicet pro tonsura filii eius, dumq; potus medonis ducillaretur (mirabile dictū) augebatur, & in altū effluebat. Consilio itaq; ac iussu duorū hospitū, ut creditur duorū angelorum, in specie humana hospitatorū (quis alii credant fuisse Ioannem & Paulum martyres romanos) uasa quot & quantacumq; habere potui

ponit a uicinis mutuauit, & ea impleuit, sed & carnes porci intātum aucte creuerūt, ut decem linteres impleret, iubent tandem praelibati hospites supplicatū ire inuitareq; regem Pompilium & miliciā eius ad tondendum & nominandum filium, & in praesentia eorum, iā dicti bini hospites tonderūt filiū Pyast, nomenq; nouū ei adaptātes, nominauerūt Semouitū, resectio tandem copiosa apposita est opipare, deo cūcta augente per ministerium hospitum, statimq; post resectionem disparuerunt sapius nominati duo hospites. Donec secunda cōuēctio Crusuiczei collecta, ob disparitatem uotorū fere in omnibus uictualibus ex diurnitate tēporis defecit, tūc denuo gratiosi duo aduenā ad Pyast redierūt hospitātū, qui humaniter ab eo & sua cōsorte collecti ac honorati, praedixerūt eum post triduū in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriū persuaserūt exponendū, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (singuli em caruerūt uictualibus) berunt de illo uase, nedum ad saturitatē sed etiam abundantius, deo optimo medonem uasis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodū mulieri in sarepta lecytus olei nō defecit. Altero die consilio inito cūctis proceribus regni & populis quasi quadam religione cōcorditer in animo infedit, Pyast eligendum in regem, postpositis filiis & nepotibus patruorū per Pompiliū necatorū, postpositis & quibusuis magnificis regni, proclamatione deinde facta tota nobilitas una cū plebe ad ostium tuguriū Pyast descendens, eum regnum suscipere coegit. Illo uero territo ac repugnante propter insufficientiā & rem monstruosam, eulogium hospitū dum in memoriā rediit, eum post triduū regnaturū, cōsensit, & in aulam regiā de tugurio transiuit. Hic fuit homo simplex, sed rex iustus: unicuiq; quod suum erat secundū merita administras, deo in cūctis eum prosperate. Hic fuit prima stirps regum usq; prope aetate nostram in polonia dominantū: terminata in Kazimiro secūdo & Lodouigo. Eiusdem stirpis rami sunt moderni principes Slesiae, & filii Cōradi Masouiae. Quanta felicitatis fuit hospitalitas & iusticia Pyast, propago principū usq; in nostrā aetate permanēs demonstrat. Non uidi, inquit David, iustū derelictū, nec semen eius mendicare panē. Electus est rex in aetate iuili mortuus senio cōfectus, ut ferūt anno aetatis suae cētesimo uigesimo. In pace regnauit: regiāq; ex Crusuicza in Gneznā locū originarium transtulit.

CAPVT XIII

Semouitus filius Pyast, princeps militiae sub patre creatus, post mortē uero eius rex factus: multum uigilantiae: temperantiae, militiae, munificentiae, & uirtutū heroicarum ante electionē habēs. Multo ap̄lius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit. Dilatauit regnum, de finibus eius panthonios adhuc Pompilii tempore occupantes uictoriosē expellens. Kassubitas & principes iuxta mare Balteū cōmorantes, olim de scemore patruorum Pompilii toxicatorū homagia dēnegātes aggressus, dum in parte expugnauit, morte immatura absumptus est. Cunctis regnicolis tanq; parentem patriae desolentibus. Reliquit unicum filiū minorenne nomine Leschko. Circa haec tempora sub imperatore Romanorum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaelē, aduenerunt Cirillus

Semouitus.

Pyast eligitur.

Ex Pyast princeps Slesiae.

Pyast plenus dierū moritur.

Semouitus fit rex.

Semouiti mors.

Cirillus ap[osto]lus
Slatorum.
Mechudius.

XVI

LIBER PRIMVS

Nullus doctor & apostolus omnium slauorum, & Metudius, lingua græca & slauonica prompti missi a præfato imperatore Michaelē græco: ad postulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacentes fundamēta christianæ fidei, erexerunt ecclesiam cathedralem in Vielagrad Morauia. Eucati tandem Romā & inquisiti, quare in lingua slauica diuina celebrarent & non in latina. Responderunt eo q[uod] scriptum esset. Omnis spiritus laudet dominum, post altercationes ergo Romanus pontifex permisit ut lingua slauica celebrando laudaretur deus, perinde atq[ue] latina & græca. Qui mos ad tēpora mea circa Gracouiam in ecclesia sanctæ crucis in Clepardia obseruatus, sed iam extinctus est.

Lescsko quartus.

CAPVT XIII.

Lescsko ætatis nondum debite, de procerum & nobilium cōi assensu in principem assumitur, certis baronibus procuratoribus donec adolefceret illi deputatis. In ætate uero adulta cœpit imitari paternas uirtutes, probitatē, prudētiā, liberalitatē & iusticiā, militiæ tamē munera nō reque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & cismarinorum per patrem iniciatū intermisit, mortuus est relicto filio pfecte ætatis Zemomisl, quod interpretatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVT XV.

Zemomislus.

Esconi successit Zemomislus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe sibi uendicans, non armis sed roga & prudentia regno proficiens, uehementer autem angebatur q[uod] sine prole coniugem sterilem longo tempore habuit, maiori deinde molestia affligebatur, q[uod] effuso unico filio dudū optato, cœcutientē uidebat & penitus nihil uidentem, ampliusq[ue] doluit quia uxor sua iterum sterilis ut ante, absq[ue] spe ulterioris prolis permansit. Adueniente anno tonsuræ utcūq[ue] ualuit Zemomislus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandū filium. Deuoluntate omnium imponens ei nomē Myeska quod sonat confusionem seu commotionē, quoniam cuncti suspicabantur metuentes, post mortem patris oriri cōmotionē. In diebus uero patris confusione ex cœcitate nati, appositis deniq[ue] epulis conuiuabant, & ecce subito nūccius accurrit referēs ipsi Zemomislao, Myeska p[er]spexisse, clareq[ue] uidere. Obstupete omnes, statimq[ue] mater exiliens de trichinio reperit filium habentē orbes oculorū clarissimos, & acceptum in ulnas,

inter conuiuas

Esconi successit Zemomislus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe sibi uendicans, non armis sed roga & prudentia regno proficiens, uehementer autem angebatur q[uod] sine prole coniugem sterilem longo tempore habuit, maiori deinde molestia affligebatur, q[uod] effuso unico filio dudū optato, cœcutientē uidebat & penitus nihil uidentem, ampliusq[ue] doluit quia uxor sua iterum sterilis ut ante, absq[ue] spe ulterioris prolis permansit. Adueniente anno tonsuræ utcūq[ue] ualuit Zemomislus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandū filium. Deuoluntate omnium imponens ei nomē Myeska quod sonat confusionem seu commotionē, quoniam cuncti suspicabantur metuentes, post mortem patris oriri cōmotionē. In diebus uero patris confusione ex cœcitate nati, appositis deniq[ue] epulis conuiuabant, & ecce subito nūccius accurrit referēs ipsi Zemomislao, Myeska p[er]spexisse, clareq[ue] uidere. Obstupete omnes, statimq[ue] mater exiliens de trichinio reperit filium habentē orbes oculorū clarissimos, & acceptum in ulnas,

CHRONICORVM. REG. POLO.

XVII

inter conuiuas detulit, singulis gaudētib[us] & mirantib[us]. Super quo genitor eius Zemomislus, sapen[um]ero percōtatus, quidnā cœcitas nati, eiusq[ue] diuina clementia, illuminatio portenderet, ab anolis & phitonib[us] accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniæ plurimum illuminatū iri & clarescere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletū autē est de spiritali uisicne & illuminatione eius, & regni per eū, quæ est renascētia in christo, per fidē & baptismū extūc suscepta, & dono dei usq[ue] in hanc diem absq[ue] hesitatione & erroribus tenta atq[ue] defēsa. Mortuus est autē Zemomislus plenus dierum, in ætate protaui eius Pyast, & more gentilium appositus suis patribus in castro Gneznensi.

Zemomislai
mors.

CAPVT XVI.

In Russia principantibus apud Kyowiam Ofkald & Dir. Nationes ruthenorum multiplicatae, nouas sedes ad septemtrionē dilatauerūt, & duces super se constituerūt ex alienigenis, quoniā ex propriis propter parilitatē non placuerunt. Primus dux Rurko q[ui] in Nouogrod, alter Szinew qui in Byaleyezoro, terci[us] Trubor, qui in Sborfk sedes suas posuerūt. Processu autē tēporis, mortu[us] Szinew & Trubor absq[ue] prole, Rurko utriusq[ue] possedit ducatū, & ipse moriens reliq[uit] filiū adolefcentem lior nomine, is dolose occidit Ofkaldū & Dir principes Kio- uien[ses], nil hostilitatis ab eo suspicatos & possedit terras eorum. Inuadit dein[de] Drewlianos populos ruthenici generis & Nyfzkinā ducē eorū, coegitq[ue] eos tributa soluere, & nō contētus unica contributione eodem anno alterā exigebat, propter quod insurgētib[us] Drewlianis, occisus per eos interiit. Miserūt de post nūcios primos & secundos præfati Drewliani ad Olham uxorem lior, ut acciperet in matrimoniū principem eorū Nyfzkinam. Ipsa uero oportunitatē & astuciam concipiēs simulabat se nupturā Nyfzkinē, dūmodo ueniret. cum suis matrimonium celebraturus. Quo procedente cū suis, dudum retēros apud se nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occursum deinde procedit, & locato suo forti exercitu, in angustis & locis malignis, Drewlianos cum duce aduenientes insperate occidit in numero quasi quinq[ue] milia, occisioni mariti sui lior parentādo. Insup[er] Suatolus filius lior & Olhæ, ætatē pertingēs adultam, Drewlianos graui corde domuit, & sub iugum mittens tributa eis imposuit, Olhæq[ue] matre sua monente, si dem christi suscipere noluit. Trāsfretauerat etem Olha in Cōstantinopolim & de fide christiana per patriarchā edocta, spurcitiis gentilitatis abiectis, in baptismo nomen Helena, pro Olha suscepit, in recessuq[ue] benedixit ei patriarcha Cōstantinopolitanus dicēs. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorū.

Ofkald, Dir.

Rurko dux rus-
sæ.

lior.

lior interiit.

Olha uxor
lior.

Drewliani per
Olham uicti.
Suatolus.

Olha fidē christi
accepit Hele-
na nominata.

CAPVT XVII.

Quæ in historiis polonorum rep[er]iuntur, iā sub breuitate tacta sunt. Deinceps quæ exteri de Vandalis & Sarmatis hoc est de polonis & russis annotarunt, haud abs[que] in fine huius primi libri etiam sub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, q[uod] imperator Domitianus de Dacis Catisc[us] duplicē triumphū agit. De Sarmatis solam laureā usurpauit, multas quidē calamitates iisdem

Suetonius.
Eutropius.

Legio domi-
ani a Russis in-
terfecta.

Anthony pi^o

Julius Capito-
linus.
Anthony
Verus.
Marcomanni.
Squadi.
Vandali.
Sarmati.
Sueui.

Pannonia a sar-
maris popula-
ta. Aurelianus.

Flavius Vopis-
cus.

Proculi de vi-
cio gloria cre-
dita.
Caro: impera-
tor.

Diocletianus.
Galerius.
Carpis.
Basterni.
Paulus diaco-
nus.
Valentinianus

tes iisdem bellis passus est. Nam in Sarmathia (quæ nunc russia dicitur) le-
gio eius cū duce interfecta est, & a Dacis (ubi nunc sūt Valachi) Appius Sa-
binus, consularis, & Cornelius Fuscus praefectus praetor cum magnis exerci-
tibus occisi sunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorem Antonium piū Ger-
manos & Dacos (ubi sunt Besserabes & Valachi) rebellantes contulisse per
praefides ac legatos. Alanos uero (q̄ suere rutheni circa Tanaym flumiū bel-
la molientes, saepe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eu-
tropius imperatorem romanum Antonium Verū, multa milia hominū interfe-
cisse. De Marcomanis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberaffe
Pannonias a seruitio eorū, Romæ rursus cū Comodo Antonio filio suo, quē
iā cesarem fecerat de eis triumphasse. Hic sunt gētes ut nunc est dicere Mo-
raui, Poloni, Rutheni & q̄ circa flumiū Sueuū cōmorati sunt Slaui, ubi nūc
Marchia est, & eā occupant theutoni. De his sueuis iuxta Sueuū flumiū ex-
tra septimū clima ad mare germanicū olim habitantibus. Et non de illis qui
nūc Sueti in sexto climate habitant. Dixit Martinus in sua martiniana in se-
cunda parte sub Octauiano, q̄ Drusus priuignus Octauiani, trās albulam
flumiū q̄ in barbarico solo longe ultra rhenum est (labia uulgarī slauonico
dictus) fortissimas nationes, quibus & natura uires, & consuetudo experiēti-
am uirum dabat, pariter uno bello, sed suis aspero superauit, id est Sueuos
& Sicabros ubi & Drusus occisus mortuus est & sepultus in Magūtia, hæc
Martinus. Itē Eutropius. Sub imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squa-
disq̄ populata est. Itē Flavius Vopiscus scribit. Erūpentes Sarmatas in illi-
rico cum tricenis praefidiariis, solus imperator Aurelianus attriuit. Refert
Theoclius cesareorū temporū scriptor, Aureliani manu sua bello sarmati-
co, una die quadraginta & octo interfecisse, plurimis autē & diuersis diebus
ultra noningētos quinquaginta. Et Flavius Vopiscus qui prius in descripti-
one triumphī Aureliani dicit, præter captiuos gentiū barbararū, Gothi, A-
lani, Roxolani, Sarmathe, Frāci, Sueui, Vādali, Germani religati manibus
captiui præcesserūt. Idē Vopiscus de Probo in Illirico Sarmatas cæterasq̄
gentes ita confudit, ut prope sine bello cūcta reciperet, quæ illi diripuerant.
Idem de Proculo, Centū ex sarmathia uirgines cōpi, ex his decem una nocte
iniui, omnes tamen q̄ in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriat ut
uides Proculus rē ineptam, & satis libidinofam, atq̄ inter fortes se credit ha-
beri, si criminū densitate calefcāt. Item Vopiscus de imperatore Caro: & idē
inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuasuros se, non
solum illiricū, sed Traciā, Italiā quoq̄ minarentur, ita se inter bella parien-
di contulit, ut paucissimis diebus pannonias securitate donauerit, occisis Sar-
matarum sedecim milibus, captis diuersi sexus uiginti milibus. Eutropius
uaria deinceps simul & uiritim Diocletianus & Galerius Maximianus bella
gesserunt Carpi & Basterni subactis, & sunt populi Russiæ sub montibus
Sarmaticis) Sarmatis uictis (& sunt rutheni in cōmuni) quarū nationū ingē-
tes captiuorū copias in romanis finibus locauerūt. Paulus Diaconus de ge-
stis nomanorū. Valentinianus anno imperii sui undecimo cū Sarmathe lese-
per Pannonias diffudissent, eosq̄ uastaret, bellum in eos parās, dū apud Bri-
gionem

gionem oppidū Squadorū legationi responderet, anno eius quinto & quin-
quagesimo subita effusione sanguinis, quæ græce apoplexis uocatur, uoce
ammissa, sensu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

Vandalia Sigiberto in chronica, a Vincēcio in speculo historiali
& plerisq̄ aliis scriptoribus ex Sci thia perhibetur oriundi. Incō-
cinne quidem quoniam regionum septentrionalium distinctam nō habētes
cognitionem, prout & antiquissimi historici, omnem orā septentrionalem Sci-
thiam dixerūt. Isidorus uero & posterī magis proprie Vandalos a Vandalō
flumine dixit, quē ut ante retuli nūc Vistam dicimus, quia circa eum habita-
bant. Hi ergo a Gothis pulsi (ut referūt præfati Sigibertus in sua chronica
& Vincēcius in speculo historiali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alias
terras inuadere cōperūt, qui suas retinere non potuerūt. Hos circa Danubi-
um cōmorantes rursus post multū tēporis Giberth Gotthorum rex bel-
lo uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio se subicien-
tes, a Constantino magnō locū habitandi sibi dari postularēt, & pannonias
ab eo sibi delegatas, per 40. ānos pacifice inhabitarūt. Anno uero 13 Archi-
di & Honorii, qui imperare cōperunt anno domini tricentesimo nonagesi-
mo octauo iustitū Stiliconis euocati, meditātis rebellionem cōtra temp-
infuderūt se per Gallias iunctis secum Alanis easq̄ aliquādiu miserrime dila-
cerauerūt, & inde eos expellebāt Gothi nō quidem prospicientes Galliarū
quieti sed uacue faciētes patriā suæ rapacitati, Vandalī Hispanias aggressi,
nunc Hispanias, nunc gallias, multo tempore depopulati sunt. Honorius au-
tem deliberato consilio Hispanias et gallias, quas sibi a Vandalis præreptas
dolebat, Gothis donauit Cum ergo Gothi Vandalos effugare maturarēt
grata eis felicitate occurrente, per Bonifaciū ducem romanum, ad occupan-
dum Libiam et Affricam euocati trāsuerūt, ubi regnum suū multo tempo-
re confirmarūt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & dein-
ceps, Super Vandalos de regno Poloniæ exeūtes regnauit Modigifilus an-
nis 30. Post hunc filius eius Gundericus in Hispaniis annis 16. Hic capta His-
pali, quæ nūc Sibilta dicitur, cū manus in ecclesiā ipsius ciuitatis extēdisset
a demone correptus, interit. Cui Genserius frater successit, ut refert Paulus
Diaconus, ab Hispaniis ad Affricā trāsīēs, cūctā pene Affricā ferro, flam-
ma, rapinis, crudelissime deuastauit. Fidem Catholicā impietate Arriana in-
fectus, subuertit, Episcopos exulauit. Sub hoc turbine, teste eodem Paulo
Diacono & Possidonio. Bea: Aug. Epūs Hipponensis. Ne suæ ciuitatis rui-
nam cerneret, expletis annis uitæ suæ septuaginta sex migravit ad Christū.
Deinde Genserius Carthaginē inuadit atq̄ capit. Cum ualidissimo exerci-
tu ex Affrica aduectus, Romā spoliāt. Multa milia captiuorū cū regina Eu-
doxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quā Nansamundo filio suo
in matrimoniū copulauit, Campaniā & Apuliā Hammis consumpsit, Capu-
am & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas, uir piissimus Paulinus
Nolanæ urbis episcopus, pro cuiusdā uiduæ filio, sese in seruitutem tradidit
regnauit Genserius annis 48. eoq̄ mortuo successit Honorius filius eius,
qui effugatis

Sigibertus.
Vincēcius

Isidorus

Sitheago
this pulsi.

Giberth got-
thorum rex.

Constantinus.
Archadius.
Honorius.

Vandalī galli-
as & hispanias
depopulati.

Gothis dona-
ta.

Gracianus.
Modigifilus.
Gundericus.
Sibilta Auiē-
ne patria.
Genserius.

Diuus Augu-
stinus moritur

Nansamūdus

Paulinus epūs

Honorius.

qui effugatis amplius q̄ 34 catholicis Episcopis, & ecclesiis eorum clausis, plebem uariis suppliciis affecit. & quidē innumeris, manus, & linguas abscidit. Illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorū, & Paulus diaconus in gestis Romanorum, tandē iudicio dei percussus, scātēs uermibus, miserabiliter expirauit. Post hūc, Guntamūdus nō uem annis regnauit. Post quē Trasamundus, qui ducētos uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingētesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valētiniani imperatoris a Gēserico captiuata. Hunc pater Trasamūdus ad mortē ueniens, sacramēti nōdis astrinxit. Ne unq̄ in regno suo Catholicis cōsuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum suscipere, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Episcopis ecclesias iussit reformari, regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinq; post eū regnauit, qui tāta crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandē Bellisarius patricius, a Iustiniano imperatore missus est in Affricam. Is magnas copias Vandalorū fudit, regemq; eorū Gilimer uiuum capiēs, Iustiniano Constantinopolim misit. Sic Vandalorū regnum in Africa destructū est. Inquit Iustinianus imperator, in ea famosa lege, quā dedit C. de officiis præfecti præto. Affricæ, q̄ Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula. Et testatur se uidisse uenerabiles uiros, qui linguis radicitus excisis, prodigiose loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie sua & de terra quam acquisierant, erasit memoriam eorum.

CAPVT XIX.

PRæterea Vincēcius in speculo historiali, libro uigesimo quarto capite clxxii. meminit, q̄ Karolus magnus anno octauo sui imperii. Colonia super Rhenū, pōtes duos extruxit & muniuit & Slauiam ingressus eam subegit. Idem libro uigesimo sexto capite primo refert, q̄ Henricus secundus, qui imperare cōpit, anno domini millesimo tercio, potētiore regni uiros, bella sibi concitare uolentes celeriter deuicit. Et reges gentiliū in interiori germania commorātes, qui dicūtur Vindi tributarios sibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant. Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii sui quinto. Conradus imperator secundus, qui regnare cōpit, anno domini millesimo uigesimo quinto, rebellantibus slauiis ad eos debellandos proficiscitur. Et eodem anno similiter contra Hungaros rebellantes pugnauit. Eiusdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos subegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus usq; hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus solennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris suis duobus uestibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uestitarent. Hæc ibi. Ecce duo habes. Primum q̄ Henricus tercius Vindelicos, id est Slauos ad mare germanicum commorātes subegit. Alterū q̄ tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen sueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauiorum Theutonici & Saxones a diebus prædictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditāt. Blondus autem libro primo de

Giramundus.
Trasamundus.

Hildericus.

Gilimer.

Bellisarius.
Iustinianus.

Carolus magnus
Slauos
uicit.

Henricus secundus
Vindos uicit.
Conradus secundus
Slauiis &
Hungaris bellum
intulit.

Henricus tercius
Vindelicos
subegit.

Vindelici pro
Slauiis.

Blondus.

cadis primæ de Vādalis, Burgūdionibus & Sueuis sic refert. Habēt omnes iste gentes uetustam originem ex Germania, suntq; priscorum Plinii Veronensis, Suetonii Tranquilli, & Corneli Taciti litteris celebratæ. Plinius nāq; Germaniam ex Agrippe traditionibus describens Vandalos, & eorum partem Burgūdiones unam esse dicit ex quinq; interioris germaniæ partibus & paulo post, Sueuos illis proximos ponit. Alani autē etsi origine sunt Scithe, in ipsis Vandalorū regionibus habitabāt. Sed Sueuos Octauius Augustus teste Suetonio ex Germania in citeriores rhēni ripas transtulit. Eiusdemq; Augusti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgūdionibus postea fuit nomen, ad octoginta armatorū milia, ultiores rhēni ripas infederant, quos Drusus & Tiberius cesares, sicut Corneli⁹ refert, post subactā interiōrē Germaniā in sedes proprias repulerūt, & extra urbes munitaq; loca dissiparunt. A quibus habitandi uicatum modis, quos patrio gētis uocabulo, burgos appellabant eos Burgūdiones fuisse appellatos asserit Orosius. Deinde Blondus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum Slauos a Bosphoro Cimerico in Tanaim fluium habitantium, se cōtulisse & transisse asserit. Et partim Polonos partimq; Bohemos nominatos fuisse. Quod quia a Polonorum & Bohemorum historia ab initio huius æpæ ris posita in toto discrepat, reiiciendum & salua reuerentia tanti historici pro non uero habendum est.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS .Myske.
CAPVT PRIMVM.

POST mortē Zcmomislai, assumpt⁹ est in monarcham Poloniae Miesko unicus filius eius. Primū quidem uigilans, & reip. intendens, sed ætatē maturiorem nactus, ei⁹sus & pellicibus alligatus. Tenuit etenim septē pellices uxōres eas uocās. Ex nulla autē prolem suscipiens orbitatis suæ in cōmoda sæpe accusabat. Quod agnoscētes uiri catholici, qui in curia eius uersabantur, iusta & sanctæ consuluerunt, ut sprætis & abiectis spurciis gentiliū, unum uerū deum, & eū quē misit Iesum Christi coleret. A quo & proli solacia & quæcūq; posceret impetraret, qui, cū aurem in audiendo accōmodaret. Viri religiosi & spirituales, tūc in regno Poloniae heremitice uiuentes, sacra dogmata cognitionis fidei christianæ ei instillarūt. Vni⁹sq; legitimæ coniugis matrimoniū persuaferūt, intantūq; eis acquiescebat ut prope cathecuminus fieret. Mitut deinde consilio eorū in Bohemiam ad prociandum ducalem uirginem Dambrowkam, filiā Boleslai ducis Bohemiæ, intersectoris sancti Vencellai

Vratislaus.
Venceslaus.
Boleslaus.
Ludomilla

Ludomilla in
teritus.

Venceslaus a
fratre necatus.

Poloni fidem
Christi suscep-
erunt
Dambrowka
regina.

Mos in maiori
Polonia.

Myeczslaus
monarcha.

Gnezna metro-
polis prima.
Graccouia 2.

Epil.
.....

Vratislauiensis.

Venceslai germani sui. Vratislaus siquidem princeps Bohemiae genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceslaū & Boleslaū, Venceslaū educauit Ludomilla auia ipsius, & optimis moribus christianis imbuuit. Boleslaū mater eius Drahomicia fouit, & detestabilem moribus quemadmodū ipsa fuit effecit. Mortuo itaq; Vratislao electus successit ei Venceslaus filius eius uir piissimus in ducatu Bohemiae. Ordinatione autē Drahomiciae iniquae mulieris, suffocata est Ludomilla, cuius consiliis sanctus Venceslaus multū inhererat, & in numerum sanctorum est relata. Boleslaus autem inuidia ducente, germanum suū beatū Venceslaum post epulas ad orationē euntē, in limine templi obtruncat, & super Bohemos prout concupiuit dominatus est. Venceslaus uero decalogo sanctorum martyrum ascriptus. Huius ergo Boleslai principis Bohemorum, germani sancti Venceslai natam, Myesko monarcha Polonorum in uxorem poposcit. Nec abnuuit praefatus Boleslaus dandam, dummodo ritu gentili abrogato, undis sacri baptismatis ablutus Myesko innouaretur. Consensu autem & cōclusionē utrimq; facta, adducta est in Gneznā uirgo Dambrowka in regiā Myeskonis cū ampla dote. Anno ergo Christi domini noningentesimo sexagesimo quinto uno & eodem die, Miesko princeps Polonorum cum maioribus sui regni, in praesentia Dambrowka, & Bohemorum sacrum baptisma propiciationē diuina Gneznā suscepit. Pro Mieska nomen Myeczslai accipiens, & aliud sacramentū matrimonii, cū uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit. Conuiuia, munificentiam & spectacula, pluribus diebus largiendo, & cunctis regnicolis baptisari praecipiendo: Et quia multi restabant sacro fōte baptisandi. Ideo per ardictum stricte demādauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis nobiles atq; ignobiles, septima die Marcii adueniente: idolis contractis, & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab utriusq; sexus hominibus abrutis, sub confiscatione bonorum & exterminatione baptisarentur. Qua die superueniente ut erat statutū, cuncti iussa exoluētes: renascebantur in Christo, & baptisabantur. Seruaturq; ille mos usq; in hodiernam diem in maiori polonia. Nam pueri in dominica Letare facto idolo, seu imaginē alicubi in ligno longo portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquā proicientes demergunt: singuli propere domum repedantes: Ad dilatandū autē, & augendū orthodoxe fidei rudimēta. Inclitus princeps, & monarcha Myeczslaus erexit nouem ecclesias cathedrales in suo dominio. Duas metropoles Gneznā & Graccouia. Ceteras suffraganeas Ecclesias inciso lapide extruxit, ferro & plumbo iūxit, & sufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat. Primam metropolim in gnezna, tanq; in loco protunc celebriori in titulum et honorē beatissimae Mariae. Alteram in Graccouia ad instatissimas preces sue coniugis Dambrowka, in titulum sancti Venceslai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit. Episcopales ecclesias septem his subiectas: talibus titulis ornatas consecrari disposuit Crusuiensem, quae propter solitudinem loci in Wladislauiam successu tēporis est tralata. In honorem sanctissimae dei genitricis Mariae, Smogorzouien q; tralata primum fuit in Ryczy nam oppidum districtus Bregensis, ex post propter uberiorem sitū in Wladislauiam

Posnaniensis.
Plocensis.
Culmensis.
Camienensis.
Lubucensis.

Egidius cardis
nalis missus in
Poloniam.

Poloni gladijs
extēsis euange-
liū ueri parati.

Boleslaus geni-
tus.
Dambrowka
monitur.

Myeczslaus natus.
ciur.

Polonis coro-
na negata.

Wladislauiam. In honorem sancti Ioannis baptistae post intemeratam dei genitricem inter sanctos maiorem, Posnaniensem praecipuis apostolis Petro et Paulo: Plocensem sancto Sigismundo regi & martyri: Culmensē sanctae Crucis Camienensem iterum sancto Ioanni Baptiste: Lubucensem sancto Iohanni Euangeliste in titulos crexit, & eorum praefatas basilicas dedicari iussit. Primus autē archiepiscopus Gneznē ordinatus est Villibalmus: Graccouien- sis primus Archiepiscopus Prohorius: Posnaniensis episcopus primus Iordanus Vratislauiensis primus Gothfridus Crusuiensis, seu Wladislauiensis episcopus primus Lucidus: Plocensis primus Angelotus: Culmensis primus Otavianus: Camienensis primus Iulinus: Lubucensis primus Iacinctus. Egidius Cardinalis Episcopus Tusculanus, a summo pontifice Ioanne xiii missus, praefatos Episcopatus confirmauit, & singulis diocesim & terminos distinxit & posuit. Exiit idem inclitus princeps, & primus fidei plantator, plures dignitates, Praelaturas, Canonicatus, Ecclesias collegiatas, Parrochiales & Conuētuales omnibus pro dote, decimas frugū assignando, Praedia Redditus, Clenodia & uasa ex auro & argento. Dambrowka etiam de sorte sua uniuerfis ecclesiis prouidit, uariis apparatus, ornamentis & calicibus. Sed & Barones uniuerfaq; nobilitas Polonorum, emulando principem suū & eius consortem, Praedii, Villis & dotationibus, ecclesias feruentius dotabat, clerūq; uenerabatur: Et quotiens sacrum in ecclesiis legeretur euangelium. Dū sacerdos diceret: Sequentia sancti euangelii secundū Matheū &c. De uagina quilibet Baro extrahebat gladium usq; ad medietatem, ostendendo se paratum Euangelium tueri & pro eo mori. Sacerdote autē prosequente lectionē euangelii, mittebant gladios in uaginas, sed hic mos per incuriā abolitus est. Myeczslao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiū, cui praefatus matris nomen impositū est Boleslaus quod sonat magnus & famosus. Hic est ille Boleslaus Chrabri de quo infra dicitur. Ipsa uero Dambrowka post decenniū absumpta est rebus humanis, de anno domini 977 in Gneznā tumulata: Lugentibus eam Mieczslao marito, Boleslao filio, & omnibus uiris ecclesiasticis: Non secus q; piam matrem, Hac coniugata, caput nō uelabat, sed instar uirginū seruo ornata incessit. Post dies luctus materni, iussu Mieczslai Boleslaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Iesse ducis Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gneznā sub multitudine praelatorum & Baronum celebravit. Quae Iudith anno sexto, uirilis sexus puerum, effudit, & ei nomen Auitum impositum est, Mieczslaus quod significat habiturus laudem. Interim Mieczslaus Polonorum princeps sedula admonitione suorum consiliariorum: Ad Benedictum septimum pontificem maximū mittit Lampertum Archiepiscopum Graccouien, & ceteros nūcios coronam sibi & regionibus polonorum dari petēdo. Cuius petitioni papa Benedictus septimus respondit. Nondū dignos fore polonos, ut eis corona haec daretur de hoc conferri. In proximo uero deus placatus, coronā dabit eis, exaltabitq; illam: Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipse pro corona miserat. Per Astericū nūcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Expugnauit sub Mieczslao dux Russiae Wladimirus castra Przemisl & Cyren, &

Myeczslai
mors.

wen, & Radimiczis in regione Russiæ parentibus, Polonorum ditioni tributa imposuit. Mortuus est præfatus Mieczslaus primus fidei plātor christi-
næ, anno domini 999 sacramētis ecclesiæ rite perceptis: Et in medio ecclesiæ
Cathedralis Posnaniensis sepultus.

CAPVT SECVNDVM

Poloni ueteres
colebant deos
Iouem.
Martem
Plutonem
Venerem
Dianam.
Ceterum

Temperiam
Aerem
Ledam
Castorem
Pollucem.

Isto initio renascendi in Christo per baptismum polonorum. Di-
cenda sunt execranda idola eorum. adorata, priusq̃ ad uere fidei
cognitionē, ueriq̃ dei culturam per uenerūt. Fuerunt autē ut est
in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerūt, isti
Iupiter, Mars, Pluto. Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgari sermone Iessam
nūcupabant, Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq̃ faciē-
tem, quoniam Iouis omnia plena sunt, Martem appellarūt Ledam, ducem bel-
lorū, & largitorem uictoriarū. Plutonem uocauerūt Nya, meliores sedes in-
ferni, post mortem ab eo postulātes. Venerem dixerūt Dzidzihlya. Ab hac
impetrabant fecunditatem, uoluptates, & prolis copiam. Dianam nūcupa-
bat Dzuuana, cōtinentiam, uenationes, & fœlices aucupationes ab ea præ-
cantes. Cererem uocarūt Marzana, fertilitatem agrorū & arborū ab ea per-
tētes. Et quia ad instar græcorū (quibus non multum distant) multa satage-
bant facere. Deos græcorū coluerunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Ado-
rabant Pogoda, quod sonat temperies: Adorabant spiraculum, siue statum
tenuis auræ, per spicas frugum, & folia arborum sibilantem, atq̃ cum sibilo
transientem: Vocantes nūmen eius Pogwisd: Adorabant Ledam matrem
Castoris & Pollucis, Geminosq̃ ab uno oue natos Castorem & Pollucem,
quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetustissima carmina: Lada
Lada, Ileh, Ileh, Poleh cum plausu & crepitu manuum: Ladam (ut ausim ex
uua uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Castorē Leli, Pol-
lucē Poleh. Omnia iā præfata idola, omnia auguria, incantatores, & phito-
nes, abstulit inclitus princeps Mieczslau, & de regno relegauit, sub intermi-
natione uitæ mādans, ne quisquā, præter uerū & unicum deum, in personis
trinum, per amplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de præ-
dictis in parte contracta, circa ambitum monasterii sanctæ Trinitatis iacen-
tia Graccouia: iamdudum sublata.

CAPVT TERCIVM.

Swantossaus.

Swantossaus
græciā spoliat.

Swantossaus dux Russiæ, mouens bella Kozaris, gentibus Ru-
thenici generis, obtinuit castrū eorum, Byalauielza & ipsos tri-
butarios effecit. Deinde intulit bellum Bolgaris & expugnatis
octuaginta castris eorū, coegit eos tributa pendere. Ipso autem
in Bulgaria demorante, Pyecziniגי obsederūt Kyow, ubi fuit mater & tres
filii ipsius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus autē Pyeczini-
gis obsidionem Kiouien (territū enim & decepti fuerūt per quosdam Ruthenos
q̃ Swantossaus appropinquaret cū ualido exercitu) Olha mater Swantossai
defuncta est. Non contentus autem iā dictus Swantossaus dux Russiæ expu-
gnatione Bulgarorum, post duos annos scilicet anno domini 972 Græciam
ingreditur, & onustus i polius, redibat. Occurrentibusq̃ ei Pyeczini-
gis. In lo-
co iniquo

co iniquo, pugna inepto cū eis conflixit, & uictus captus est. Duxq̃ Pyeczini-
gi Kura nominatus, caput ipsius amputando, fecit ex testa poculum, or-
nansq̃ ipsum auro, solitus fuit ex eo more Cipi bibere: Ad innouandū suū
triumphum: Eo autem uiro iā dicto absumpto, filii, tempore quo uixit suan-
tossaus diuisi. Noluerunt contentari in paterna diuisione & prouinciis assi-
gnatis, quis latissime fuerūt. Iaropolkus enim maior natus, munere & assigna-
tione patris habēs Kyouiā. Inuasit castrū Varasz, in quo germanum suum
Olham interfecit, & prouinciā ipsi per patrem designatā, Drewlianorū oc-
cupauit. Wlodimirus natus minor, ex diuisione paterna, Nouogrod pro sor-
te habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipsum quādoq̃ perueni-
ret, circūuallauit castrū Kyouiē in quo erat Iaropolkus. Venientēq̃ ad se Iar-
opolkū sub cōditione pacis: Ad suggestionem sui palatini & consilarii no-
mine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos possedit. Procede autē frater-
na gratificādo: Plurima fana, & simulachra in mōtibz Kyow locauit. Præ-
cipue tamē simulachrū fulminis, quod maxime ueneratus est: Et ei eminē-
tissimū simulachrū extruxit. Corpus ex ligno formādo, Caput ex argento,
& aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animū ad bella, & intulit
bellū Myeczslao duci polonorū. Expugnauitq̃ sub eo castrū Przemiśl, & ca-
strum Cirwen, adiecitq̃ ditioni suæ districtum Radimiceñ. Conuersus iterū
in Græciam conquisiuit insigne castrū græcorū Korschim, & ex eo totā orā
illi uicinā sibi subiecit. Sollicitatus deinde præfatus Wlodimirus a Macho-
metistis, ut ritum eorū assumeret, illico spreuit, quoniam fœdus & turpis uide-
batur. Postea a latinis sollicitatus, nō acquieuit, quoniam ceremoniæ latinorū
parū religiose, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requi-
situs, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorū uide-
batur. Græca religio plurimū commendata per nūcios ex Constantinopoli
redeuntes (nūcios siquidem ad omnes nationes rituum prædictorum miserat
speculatū & exploratū in) plurimū placuit. Ideo misit nuncios ad Basilium
& Constantinū græcorū imperatores, optans sororē eorū Annā in coniugiū,
ostens (si tali coniugio potiretur) de castro Korschim, & regione subiecta,
extemplo excessurū. Græci uero imperatores responderūt. Non licere prin-
cipi genili, & idolatra germanam eorū sociare. Si uero errore gentili deser-
to, fidem christianam profiteretur: Nō abnuitturos petitionē eius. Wlodimi-
rus autem obtulit sese fidem christianā prono animo suscepturum. Venirēt
dumtaxat personaliter, sororem adducerēt, & ipsum baptisarent. Itaq̃ ueni-
unt imperatores Basilius & Constantinus, cū sorore Anna, iā persuasa & cō-
sentiente (prius enim consentire recusabat) in Korschim. Et Wlodimigi: mox
cecitas inuasit: Cœpitq̃ fluctuare, an deberet baptisari. Anna uero coniunx
sua futura, persuasit ei q̃ baptisate suscepto cecitas deperiret. Anno er-
go domini 990 baptisatus Wlodimirus, ab Episcopo Korschimē illuminatus
est, & celebrauit nuptias. Restituitoq̃ castro Korschim imperatoribus, le-
uans cū noua sponsa in Russiam peruenit, idola & templa eorū confregit: Si-
mulachrū fulminis, quod præcipue uenerabatur, ad caudam equi alligatū
in fluiū Dniepr mergi iussit, Promulgauit deinde edictum, ut om-
nes populi

Swantossaus,
interfectus.

Iaropolkus:

Olha

wlodimirus,

Iaropolkus,
interfectus.

Fanum & si-
mulachrū ful-
minis

Wlodimirus
polonis bellū
intulit.

Wlodimirus,
græciā sur-
bauit.

Wlodimirus:
græco ritu ba-
ptisatus.

nes populi sibi subiecti, relictis idolis baptisarentur. Quod & factum est. Ca-
teruatim namq; Ruthenis in Kyow confluentibus baptisabantur in flumine
Dniepr, qui & Boristenes dicitur, per Episcopū Korschimien, baptisati sūt
& filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis susce-
perat, Visellaus, Isellaus, Suatopolkus, Iarosslaus, Wseuoldus, Suantoslaus
Mscillaus, Borzich, Hleb, Stanislaus, Poswyd, & Sudislaus. Applicuit in
super pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & salari-
auit: Ecclesias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

CAPVT III.

Anno christi domini 999 Bolellaus Chrabri, unicus filius Myecz-
lai suffectus est in monarcham, & dominū polonorum. Moxq;
sollicitando curabat recuperare & reducere in Poloniā, corpus
sancti Adalberti nouiter in Prussia occisi, transulitq; & red-
xit in Gneznā, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Ter-
cio Romanorum imperatore uotum emittente, limina sancti Adalberti uisi-
tare, sano facto in poloniā progredienti. Occurrit ei in metis Bolellaus prin-
ceps poloniæ, cū caterua suorum militum, & conducebat cū maxima poin-
pa ac ueneratione: Et omnium necessariorum in uictu & suppellectili, tam
quo ad imperatorem, q̄ curiæ ipsius, sumptuosa prouisione. A Posnania ue-
ro in Gneznā, septem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus
erat Otto) strauit diuersis pannis uariolorum colorum, & una cum imperato-
re pedes, usq; in Gneznā incescit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & or-
dinatione Bolellai confluxerat, Prælatorū, Baronum, mulierū ac uirginū no-
bilium: Auro, margaritis, & unionibus onustaq;. Ad excipiendū imperatorem
In ecclesiam autē maiorem Otto ingrediens, prosternēs se orauit. Ad sepul-
chrum beati martyris Adalberti, & post orationē & oblationem, in palaciū
principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non solum superba
mensa & uictualibus, sed muneratus variis & præciosis muneribus, singulis
namq;

Otto impera-
tor Poloniam
uenit.

Bolellai ma-
gnificentiā.

namq; diebus. Alii & alii ordines militū, & ministrorū ferebāt dona impera-
tori Ottoni: Vasa aurea & argentea, gemas uarias & monilia: Equos & ue-
stes, auro ostroq; intextas, purpuras, pellesq; magni præcii. Sic & cunctis
optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cōdigna munera, sumptu-
ose largitus est. Quæ omnia imperator metiendo cōsiderabat. Aduocatiscq;
principib; & suis cōsiliariis, uehemēter admiratus, industriā, prudentiā, libe-
ralitatē, factiuitatē, p̄mptā executionē & obediētiā subiectorū, tot munera,
tot obsequia. Percōtatus est, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus
nomine regio esset præmiandus, & an corona insigniendus. De cæteroq; rex
uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autē propositum imperato-
ris extollentibus, consulebāt coronādum. Itaq; sequenti die, accepto Bolel-
lao, processit cū eo imperator in ecclesiam: Conuocatisq; Gaudentio Gnez-
nen, cæterisq; pontificibus: Iussit eum in regem poloniæ inungi, & deductū
supra sedem maiestatis, corona sua, tempora Bolellai ornauit, & coronauit.
A sua, suorumq; successorum, romanorū imperatorum obedientia, eum & po-
steros eius reges poloniæ perpetuo absoluit, omnibus acclamātibus, gaudē-
tibus & laudantibus. Intellectūq; est & completū quod Benedictus papa se-
ptimus, ad Lampertū Graccouien antistitē diuino oraculo dixerat. In breui
coronā exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatissime cesarem
cū suis refecit Bolellaus nouus rex, uasa aurea, & argentea quibus cibus &
potus mensis inferebatur, peracta refectioe simul collecta cesari donaban-
tur. Altera & tertia die magis & magis præciosa donabantur: Hastarum
ludi exercebātur: Plausus chorearū ducebātur. musicalib; regia die noctuq;
conerepabat. Anno ergo domini millesimo primo coronatiōe Bolellai pera-
cta. Recedens Otto ex Gneznā, munifice donatus, iunxit affinitatē cum Bo-
lellao: Desponsando Myeczlao filio Bolellai neptem suā, ex germana sua
Machtildæ genitā, filiam Ezzōis. Alias Herēfridi comitis palatini Reni no-
mine Richszam, uirginē litteris doctā. Obtulitq; sape dicto regi Bolellao
clauum domini, & lanceā sancti Mauricii. Rex uero Bolellaus, donauit Ot-
toni brachium sancti Adalberti, quod reposuit Romæ in insula, in ecclesia
sancti Bartholomei trāstiberim. Proximis ānis dum Romæ fuisset, per me-
uisum. Reduxit Ottone rex Bolellaus gratificando ei de corona usq; ad cō-
finia regni sui, rediitq; in Gneznā, Ottone ad Maydenburg diuerente.

CAPVT V

DEinde cū Wlodimiro principe Russiæ percusso foedere. Colle-
cto uniuerso exercitu, rex Bolellaus ingreditur Bohemiā: Bolel-
laus siquidē tertiū princeps Bohemiæ, irrumpat circa Cloczko
in regnum poloniæ, malo suasu suorum. Et interpositis treugis
addidit alterā inuasiōē & spolia. Vastante autem rege poloniæ, Bohemiā
cedibus & undiq; ex combustione flāmis collucentibus. Princeps Bohemorū
sentiens se imparē pugnæ, concluderat sese cū Iaromir filio suo, in castro Vis-
sehrad. Sed rex Poloniæ cōquisitis uniuersis castris, & ciuitatib; Bohemiæ
Applicuit Prāgā, & orti milite expugnauit, obfessoq; castro Vissehrad. Bo-
lellau ducē Bohemiæ cū filio cōprehēdit. Firmatis deniq; reb; Bohemorū

62 sufficenti

Bolellaus cor-
ronatur in regē

Poloniā ab obe-
dientia imperij
absoluta

Richza despō-
sata Myeczlao
Clauus dñi
Lancea S. Mau-
ricij.
Brachiū sancti
adalberti

Bohemi poloniā
uastabant.
Bolellaus bo-
hemiā subegit.

Boleslaus dux
boemis oculis
priuatus.

Vrfoiicē &
Rauitarum fa-
milia.

Boleslaus rex
Morauiam
expugnauit.

sufficiēti præsidio militū tā in Praga, q̄ in aliis municipiis relicto, Poloniā re-
grediebatur. Ad cōsolationē aut suorū fideliū, & ad maiorem Bohemiæ ap-
propriationē Boleslao duci Bohemiæ fratri suo amicali oculos eruere præ-
cepit (q̄q̄ annales Bohemorū asseuerant hoc facinus Myeczslau primū chri-
sticolam polonorū peregrisse) Iaromirum uero filiū, cōmisit custodiæ Vrsoni-
censiū, qui semper senciēbāt pro rege poloniæ p̄dicto, & adiutorio eorum
(Multas enī possessiones habuerunt in Bohemia) praualebat contra Bohe-
mos. Hi pro armis gerunt ursum, supersedente uirgine. In poloniā eorum fa-
milia deuoluta uocatur Rauitarū. Præconcepit quoq̄ anno sequenti Boles-
laus rex poloniæ, Morauia expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq̄ sic
ret ei perpetua Bohemiæ & Morauia possessio, misit ad Henricū primum
imperatorē, ut ei traderet Odalricum, alterum filium ducis Bohemiæ, in cu-
ria sua imperiali commorātem, quod & fecit. Indignabatur enī Hēricus Bo-
hemis: Boleslau uero regē poloniæ dilexit. Post plures annos idem Oldari-
cus, præcibus & fletu, a uinculis regis poloniæ liberatus: Bohemiam turba-
bat & germano suo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

CAPVT VI.

Boleslaus.
russie bellum
intulit.

Boleslaus ky-
ow expugna-
uit.

Sollicitante deinde Suatopolkone duce Russiæ, & personaliter
implorante reductionē in ducatu Kiouienē, de quo fuit expulsus
per Iaroslau germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto
de propriis militibus iam pugnare assuetis scientibus stare, &
tequi. In unum coire, & ordines prompte constituere. Habens secum præno-
minatū Suatopolkonem, ingressus est Russiā, inuisiones, spolia, ac iniurias
olim regno poloniæ illatas uindicaturus, recepitq̄ ciuitates, expugnatū faci-
les (lignæ enim erant) usq̄ ad flumen Bug, quo cum peruenisset, inuenit Ia-
roslau ducem Russiæ, p̄te ab altera cū ingētibz copiis, ex Ruthenis, Vay-
rays, & Pyeczinigis conflatis. Excursionibusq̄ aliquot diebus utrinq̄ har-
bitis: Budus alumnus Iaroslai ducis, stās in altera ripa exprobrabat & detur-
pabat regem poloniæ Boleslau dicens se in breuī extracturū crassum uis-
cus eius. Boleslao uero grauius id ferēte, & iniuriā suam ultum iri polonijs
cōmittente, repente armis correptis fluium Bug transuerūt, & in ordines
prompte concurrētes Ruthenos aggressi, prosternūt, & ad ultimum uincūt
Iaroslao ne in manus polonorū ueniret uiuus: Primū in Kyow, de post in lo-
ca paludiosa fugiente, ad Kyow rex Boleslaus perueniens, obfessione & fa-
me eā expugnauit. Pro illa tempestate, ciuitatem insignem & magnam, tri-
centas ecclesias & ultra habentem, quarū aliqua nunc stant: Aliarum autē
ruinæ dumtaxat apparēt. Ingrediēs urbem rex Boleslaus euaginato gladio
percussit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eā scindendo in
signum uictoriæ. Et castro obtento, uniuersos thesauros ducales cōprahen-
dens, moratus est, & illic hiemauit. Deprahendensq̄ Suatopolkonem (quē
in sedem Kiouienē de qua pulsus erat restituerat) quosdam milites suos insta-
tiuis hibernantes, & uictualia querētes occidisse. Iratus contraxit suas copi-
as Suatopolkone fugiēte, & Kyow spoliata, spoliisq̄ & captiuis onustus in
poloniā remeabat. Insequente eū clandestine Iaroslao cū grandi exercitu, ut
cū in metis

Boleslaus rex
Iaroslau uenit.

quū in metis dimitteret exercitū inuaderet & trucidaret regē, cū reliquis ex-
ercitus. Nec sefellit eū opinio, trāsito etenim flumine Bug, Poloni ad ppria
ueloci cursu properabāt, & Iaroslau propere Boleslao appropinq̄bat. Rex
per exploratores certior factus, quos potuit reuocauit. Coassilētēsq̄ anima-
uit, & cōmisso prælio, diu anceps bellū agebatur. Donec Iaroslai exercitus
rarsfactus retrocedere cepit, tūc passim q̄sq̄ Ruthenorū fugā maturabat.
Et Iaroslau dux eorū fugiēs, p̄mutado equos nō substitit donec in Nouogrod
peruenit. Boleslaus ergo & suus exercitus ex spolijs ditatus in poloniā felix
reueniēs, deo, auctori uictoriæ, gratias agit. Ecclesias dotauit, milites bene-
meritos de publico honorauit, & elemosinas pro cōcessa uictoria abunde di-
stribuit. Nomēq̄ ex relata uictoria Chrabri acquisiuit, quod in Ruthenico so-
nat animosus & potens, pauca enim manu multitudinē Russitarū fudit.

CAPVT VII.

Ruthenico bello peracto. Ne animi militū hebetarentur rex Bo-
leslaus ad alia obeunda bella animū conuertit. Anno igitur do-
mini millesimo duodecimo. Infert bellum Marchitis siue Saxo-
nibus. Et quia omnes se abdiderāt, & pecora. Ideo per explora-
tores certior factus, iussit milites longe lateq̄ a signis secedere, & populatio-
nē in agros, oppida, & uillas extendere, omnia uastando, usq̄ ad fluium Al-
bim qui & Labia dicitur. Humiliatis aut Saxonibus, in redeūdo posuit colū-
nas ferreas, in flumine Szulawa, quēadmodū alias posuerat in Boristene, in
loco ubi fluius Szula influit in Boristenē, ad discernendū & habendum fi-
nes regni poloniæ. Anno deinde sequēti, inuasit Pomeraniā, Kassubiā, & Cis-
marinas provincias slauorū eas subiugādo, quinimo sua liberalitate & beni-
gnitate feudales faciēdo. Sciebat enim ipsos processisse de scemore regū po-
loniæ. Idcirco consobrinos uocabat. Non tributū, sed solam obedientiam ab
eis exigens. Demū Prutenicū bellum indixit, & cū ueteranis atq̄ tironibus
Prussia ingrediens, diruit & exussit Romoue, Radzun, Balga, & cætera op-
pida, lignea enim erāt. Primores aut Prutenorū in abscondito latitantes. Ne
tota Prussia conflagraret. Primū per caduceatores, postea per ipsosmet, de-
ditionē faciunt, & tributa quotānis pendere fisco regio promittunt, quod rex
Boleslaus suscepit. Agrūq̄ Prutenicū uastari prohibuit. Vbi uictoriosus prin-
ceps, in fluminis Ossa medio, columnā infixit ferream, cuius ex nomine uilla
Slup nomē accepit, & deinde Gades regni ad undas maris Balthei extēdit,
ad propagandū itaq̄ fines regni Poloniæ. Boleslaus posuit Gades seu colum-
nas in oriente, occidente, & septentrione. Vltimā expeditionē agit Bolesla-
us in Russiam, aduersus Iaroslau ducem Russiæ uolentem poloniam clam
ingredi. Et ipse ad reprimendum hostilitatem eius, clam ingressus Russiam,
circa fluium Bug simul conuenerunt. Equidem Boleslau crastinus dies do-
minicus, a pugna distinebat. Verum, coci & serui carnes & equos lauantes,
missilibus cum hostili exercitu se lacefferunt, intantum ut totum exercitum
in arma cōmouerent. Vniuersus ergo Boleslai exercitus armatus, equis ascen-
sis, flumine transuadato, Ruthenos nondum sub ordinibus consistentes, & pa-
uidos, obruncat, dirumpit, & prosternit. Dux Ruthenorum fugit, reliquum
agmen

Boleslaus mar-
chit & saxoni-
bus bellum in-
tulit.

Gades Boles-
lai.

Pomeraniam
bellum.

Prutenicum
bellum.

Prussia sub-
acta.

Ruthenicum
bellum.

Alia uictoria
Boleslai.

Boleslai mors

Boleslai laus
& uirtutes.

Monasteriū .i.
crucis in caluo
monte fundat.

Monasteriū sze
czehow fun
datio.

Stroze frumē
talis institutio.

Sancti Adal
berti vita.

agmen tanq̃ acephalū sine duce e praelio secessit. Polono, in ore gladij fugi
entes, persequēte, & castra Ruthenorū diripiēte. Processit tandē Boleslaus,
cū signis uictoricibus, ad interiora Rusiæ, castra eius expugnauit. Alia per de
ditionē accepit, pacem confecit, & moderatū tributū Ruthenis instituit. Ex
grauibus autē & continuis laboribus reip, in egritudine aliquot mensiū deci
dit. Et mortuus est tertia mēsis Aprilis, anno domini M. uigesimo quinto, æta
tis sue anno quinquagesimo octauo, cū regnasset annis uiginti quinē. Coro
natus enim fuit anno Christi millesimo primo. In medio ecclesiæ Polnaniē,
cōditus. Signū mortis suæ fuit Cometes magna face fulgens. Hic fuit primus
regum Poloniæ christianorum, moribus generosus & illustris. Specie digna
imperio, decorus. Statura media præditus. Coma copiosa, crispa, & atra suf
fultus, publicis & priuatis abstinuit expilationibus, benignum se per omne
tempus præstitit regem. In subditos modestus. In hospites officiosus. In cala
mitosos & delinquētes oratu facilis. In conuersatione & uita nitidus. In agen
dis prudens. In causis iustus. In omnes liberalis. Et ideo semper eius honos
nomenq̃ manebunt. Fundauit anno domini millesimo sexto monasteriū san
ctæ Crucis in Caluomonte, dotem sufficientē ei assignando. Vt fertur, ad pe
titionē sancti Emerici filij sancti Stephani regis Vngariæ, cū eo, uenationi in
eodem caluomōte intendenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bi
furcatā, notabilem portionē dominici ligni continentē. Parenti suo Stepha
no a Græcorū, cesare ex Constantinopoli, pro magno munere transmissam,
quā in pectore gestare Emericus consueuerat. Aliud monasterium de regula
etiā sancti Benedicti in Szezechow, anno domini millesimo decimo. In uil
lagio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiū Istulæ erexit, & certas uillas pro do
te assignauit. Sethegyus uero Comes, & fundū, & uillas duodecim contulit.
Ex post Henricus dux Sandomiriensis. Item dux Iaczo. Itē comes Martinus.
Item Comes Krzyuozad plures uillas præfato monasterio addiderunt. Or
dinauit etiam Boleslaus munitiōes, & castra in confinijs regni, & eis armata
præsidia militū imposuit. Ne hostes & grassatores quoquō in regnū irrūpe
rent. Constituit & Daciam, dictā stroza, quia militibus castra custodientibus
soluebatur a singulis colonis, quotannis soluētibz, de manso unā mensurā
siliginis, alteram auenæ, pleriq̃ item uillis officiū custodiæ constituit, ut sin
gulis noctibus permutatim excubias nocturnas in castris agerent, & uoce so
nora in testimonium fidelitatis, custodiæ declamarent.

CAVT VIII.

Voniā de sancto Adalberto, & de Prussia mentio facta est. Ideo
de his, & cæteris incidentibus, parūper est dicendū. Sanctus Ad
albertus e nobilibz parētibus. Patre Slawnyk. Matre Strzezi
slaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriundus. Apud Al
bertum Maydenburgen Episcopū obseruantiam agit, & ab eo Adalbertus
nominatus est. Permutato priori nomine Voycziech (quod significat exerci
tū cōsolator) ob difficultatem expressiōis eiusdem. Astitit morienti Dietz
maro, primo Episcopo Pragensi. Audiensq̃ ab ore eius causam damnationis
suæ, plurimū expauit, et terrore consternatus omnia delictosa abiecit, & cilu
cium

cium induit. Electus in Episcopū Pragen, anno domini 981 sicut demōes per
obsessos prædixerant. Rexit subiectū gregem in exhortationibus, disciplina
& mansuetudine. Bohemis documenta eius haud obseruantibus. Maxime in
eo, q̃ pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Christi nomine baptis
tos, iudeis in seruitutem uendebant. Diebus dominicis forū frequēbant, &
q̃ gentiles ritus obseruabant. Quapropter dimissis Bohemis Romā perre
xit, & in monasterio sancti Alexij una cum Gaudentio germano suo, in maxi
ma obseruantia & sanctitate septem annis delituit. Bohemi autē culpam sce
lerū suorū in sanctum dei retorquentes. Inuaserūt oppidū Lublicz, & quinq̃
germanos sancti Adalberti necarunt, uidelicet Sobobor, Spiczmirū, Sobrol
law, Zimisza, & Czasslaw. Nec his malis contenti, omnē prolem, & cogn
tionē eorū, cū singulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt,
oppidūq̃ flammis iniectis exusserūt. Solo Poray, sexto germano beati præ
sulis Adalberti in Polonia Boleslai Chrabri seruitijs dedito, per absentia sal
uato, Bohemiamq̃ repetere nō audenti. Princeps Boleslaus donauit illi suf
ficientes possessiones in polonia. Ex huius stirpe, nobiles de armis rosarū, al
bam rosam in campo rubeo deferentes, quorū proclama est poray, a præfato
Poray sancti Adalberti germano origine sumpserunt. Compertis malis, quæ
dietum in Bohemia fiebant. Archiepiscopus Maguntinus, metropolitanus
Bohemorū, supplicauit pape, ut suffraganeum suum Adalbertū iuberet ad
oues proprias in Bohemiā redire. Sancto Adalberto opponente, q̃ gens Bo
hemorū sit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco sedes apostolica, tribue
ret ei licentiā prædicandi euangelij Prutenis potius q̃ in Bohemiā redeūdi.
Si te, inquit papa, non audierint, excusso puluere de pedibus. Habeto licen
tiam aggrediendi, & infide docendi Prutenos. Rediit itaq̃ beatus uir Adal
bertus in Pragā. Et in spiritu lenitatis demulcendo, & quandoq̃ in uirga
correctiōis arguēdo, obiurgabat populos. Nequicq̃ proficienti, quodā tem
pore beato Adalberto dormitante dixit illi dominus. Tu stertis, & ego iterū
infidelibus uendor. Et statim exurgens in forū processit, & quos inuenit chri
stianos uenales gratiose redemit, ac libere abire iussit. Obmissa ergo Praga,
Profectus Romā. A Benedicto sexto confirmatiōe Prutenis, & alijs genti
bus prædicandi uerbū salutis obtinuit. Et in redeundo Hungariā ingressus,
Gyelle principem cū filio eius Stephano in fide corroborauit, totamq̃ per
ambulans Poloniā, uerbū dei Slauis & Hungaris quasi uno anno prædica
uit. Exinde in Poloniā conuersus. Anno domini 996 Graccouia uenit, & uul
gari Bohemico quotidie concionando prædicauit. In eo loco ubi nūc eccle
sia sancti Adalberti stat, post palmam martyrij eius superedificata. Dimissa
Gractouia, una metropoli polonorū. In Gneznā aliā metropolim comitanti
bus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus cū, militibz natis Myecz
lai & eius filij Boleslai peruenit. Illic mortuo Roberto Archiepiscopo Gnez
neñ. Ad instantissimas præces Myeczslai principis, & filij eius Boleslai ex
thedram Gnezneñ regendam suscepit. Nec longe post. Constituto Gauden
tio germano suo in Archiepiscopatu Gnezneñ, ad seminādum uerbum dei,
& fidem christianā propagandū, in Prussiam processit. Est autē Prussia regio
c iij septentrionalis

Prussie origo
& descriptio.

septentrionalis frigida, a Polonia distincta fluuijs, Ossa & Visla, usq; ad mare sarmaticū continuata. Dicta Prussia, ut aiunt, a Prusia rege Bithiniæ, qui incitamento Hannibalis, infelicer contra Romanos pugnans, fusus, in illam orā Prussiae cū suis gētibus fugit, nomenq; suū illi dedit. Signū huius asserentes inducunt q; uulgare græcū loquentes intelligunt, pleraq; uerba Prutenorū ex regione Bithiniæ græci sermonis propagata. Aduenerūt deinde ut fama est gentes Romanæ, ob bella ciuilia Italiā deserētes & permiscuā mansionē cū eis fecerūt, Prusliā, Lithuanā, & Samagithiā mixtūm constituētes & linguagiū confundentes. Propter quod multa uerba, latinā linguam redolentia in eorū sermone audiūt. Sed & hoc signū, certificatores addunt, q; principalē ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato. Et in ea summū Pontificem, more gentilitatis constituerūt, sermone eorū Criue appellatū. Aeneas Siluius in epistolis, Prutenos nititur dictos, q̄si Brutenos littera cōmutata capitali, quia moribus fuerūt brutales. Habuerunt namq; tot uxores quot emere potuerūt, Ancillarū officia obeūtes, Ebrietates, cōmessationesq; diligentes, balneis frequētibus eas diluētes & curātes. Hanc igitur Prusliam per milites Myeczslai, & filij ipsius Boleslai conductus sanctus Adalbertus attingēs Ossam fluuium nauigauit, & dū pro nauigio nūmis careret, a remis in caput remo percussus, gratias deo agit, & non maledixit. Circuibat uicos & oppida prædicando Prutenis per interpretem, & idola confutando. Docens solem, lunam, ignem, lacus, & syluas quæ adorabant, non esse deos, sed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipsorū Criue dictus, Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conspirauerunt necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maij in colle saxoso cuidam uico imminenti, iuxta litus maris, prope oppidum Feszhaus inuenerunt sanctū dei diuina celebrantē. Et insilientes in eum, septies cōfossū, pluries scissū, & ictibus quassatum, occiderunt, capiteq; abscisso, in arbore suspenderunt, quē aquila per triduū custodiuit, donec membra scissa per hospitē uiri beati in sportam collecta, iuxta locū martyrii in terra absconsa sunt. Audiens Boleslaus Chrabri necē sancti dei, missis nūcijs requirebat corpus eius. Ad quem Pruteni, deum tuū inquit occidimus, terraq; obrutū, minime poteris habere, nisi argentū tantū appēdas, quantū ponderat. Misit ergo Boleslaus uiros ecclesiasticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus oblatū. Primū recognoscētes esse sancti Adalberti. In altera parte tabulæ appenderunt argenti quantitātē, quantā estimabāt appendere corpus. Sed mirabilis deus in sanctis suis, tantā corpori sancti Adalberti tribuit leuitatē, ut prope nihil ponderaret, secundū pacta igitur, argenti in scrinia reposito. Accipientes corpus in capsam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice, in poloniam detulerunt. Boleslaus certior factus, Intra metas Poloniæ, adesse corpus sancti Adalberti, coassumptis uicinioribus Episcopis, uirisq; spirituales & secularibus cum maxima multitudine occurrit, & prostratus in terram, excepit, & usq; in monasteriū Canonicorum regulariū sancti Augustini, dictum Tremesna, quod Myeczslaus pater suus, quū uiueret condidit deluxit & locauit. Breuīq; tempore exacto, collecta multitudine pontificū ecclesiasticorumq;

Sancti Adalberti
martyriū

Sancti Adalberti
corpus argento a Prutenis redemptū.

clesiasticorumq; & secularium uirosq; in Gneznā tanq; in locū digniorem & metropolitanum 15 kalendas nouembris transtulit. Vbi mira dei uirtute, stupendis miraculis coepit clarescere, germanis, pannonijs & prouincijs uicinis ad sarcophagū eius confluentibus, & in necessitatibus salutaria solatia reportantibus. Sed & Otto tercius imperator, instincto suo, suorūq; astantiū suasi. In graui egritudine facto uoto, uisitare sanctū Adalbertū in Gneznā, subito & miraculose, conualuit. Et ut dictū est, uoto expleto. Per merita beatisimi Adalberti, coronā Boleslao & successoribus eius, regibus Poloniæ, perpetuo duraturam, donauit.

Sanctus Adalbertus in poloniam allatus
claruit miraculis

CAPVT IX.

Regnante Boleslao Chrabri. Floruerunt sex fratres in Polonia: Duo, Benedictus & Ioānes, ad instantiā præfati Boleslai, & promotionē imperatoris Hērici. Ex peregrino cenobio uiri insignis sanctitatis Romæ aldi. Pro neophitis in Polonia edocendis concessi, ut tanq; angeli dei, per nūcios ad Boleslā adducti. Et quattuor, Mathæus, Isaac, Crislinus, & Barnabas, poloni natione, illis sponte cōiuncti. Habebat in heremo, prope oppidū maioris Poloniæ Kazimirz, in arctissima uita & obseruantia: In orationibus, & ieiunijs assiduus. Docentes uerbo & exemplo: quosq; requirentes & aduenientes. Quadā autē die rex Boleslaus, cōmēdans se, & regnū suū orationibus ipsorū. Obtulit eis magnā massam auri. Palam in conspectu omnium, quod tū fratres inutile eis profutiles: Nequaquā accipere uolebant. Et post triduū, per Barnabam fratrem minorem in Gneznā Boleslao remisērūt. Vixq; mediū iijneris Barnabas emensus est, & expilatores auri sacra fame incitatis sanctos uiros orantes in nocte comprehenderūt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimū, per uarios cruciatus & exustiones ignis, tormentis affectos trucidarūt. Utq; tanti reatus crimen tegetetur, ignem inccerūt sex casis, & quinq; corporibus sanctorum necatis, ut casuali flamma conflagrati putarētur. Verū nec pilus de capitibus decidit eorū. Neq; exustio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleslaus ex Gneznā celeriter accurrens cum tota curia, & e rure uicino, colonis pedibus accersitis, inuenit expilatores in siluis uagātes, arefactis brachijs, gladios extos & nudos ferentes, ligatos & catenis uinctos, ad locū sanctorū martyrum adduxit: Diram ultionē ex eis sumpturus. Dei tamen clementia & sanctorū meritis, ut locū atigerūt, mox catenis contractis liberati sunt. Et miraculo facto abire permisi sunt libere. Delata corpora eorū in Gneznā, simul in una tūba in ecclesia maiori sūt sepulta. Anno domini .M. s. agitur festū eorum pridie idus nouembris, quoniam ea die passi, cœlestia meruerunt. Barnabas uero confrater martyrum magno ciulatu gemebat, q; simul coronā cū eis non perceperit. Factoq; heremitorio in eodem loco, deuotus permāsit. Et cito post uita sanctus, appositus est fratribus suis, Gneznā cōditis. Extant nūc quinq; capellæ deuotione fidelium, in locis habitationum sanctorum superedificatæ.

Sex fratres
sancti.

Alia historia
habet centum
marcas pecunie.

Quinq; fratres
martyrium.

CAPVT X.

Wlodimirus
pyeczini-
gos
debellauit.

Wlodimirus
uictus.

Wlodimirus
mors.

Suatopolk
fr̃es interimit.

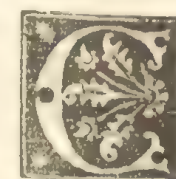

Astatis karuatis, Wlodimirus dux Russorū, etiā Pyeczini-
gorum exercitum, iuxta fluuium Trubiesza profligauit post sin-
gulare certamen, unius ex pieczinigi gigantee stature deiecto
& occiso, a Rutheno de Pereaslaw mediā staturā, quo cū duel-
lum ingressus fuerat. Sed Pyeczinigi relictis uiribus, anno sequenti uehe-
menti corde ac igne terras Russorum uastauerunt. Wlodimirum eis occurrē-
tem cum suo exercitu contendo, & fugientē persequendo: Donec sub pon-
tem, qui fugienti occurrerat, se recondit, & eius beneficio hostes insequentes
fefellit. Hac de causa ecclesiā transfigurationis in Kiow extruxit, quoniam
in festo transfigurationis secundū ritū Græcorum sua euasio contigerat. Tan-
dem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella oriretur, sic inter
eos regnum diuisit. Vislao natu maiori, dedit Nouogrod. Ioslao Poloczko.
Suatopolkoni Thurow, Iaroslao rostow: Sed Vislao satis raptō: Iaros-
lao Neuogrod. Borisz Rostow, Hleb Moronye, Suatoslao drewianie. Wse-
uoldo Wladimirā, Mseislao Thimutuchani: Cæteris iunioribus Kiow, &
Berestow principatus, post mortem suam reseruauit. At Iarosslaus sorte sua
non contentus, creditus in pace uenisse castrū Kiow occupat. Quod pater
Wlodimirus molestissime ferens, ex omnibus suis & filiorū principatibus,
bellatores aduersus Iarosslaum cōtrahit. Iarosslaus uero resistentiam patri fa-
cturus: Pyecziniegos cū Varais conducit. Non potēs aut Wlodimirus præ-
mente egritudine, ordinationi belli adesse. Præfecit exercitui suo Borisz:
Ipse uero post paucos dies, in castro Berestow moritur. Et in Kiow in eccle-
sia uirginis Mariæ, quā uiuens edificauerat sepelitur. Ignorātes patrē Wlo-
dimirū mortuū bini filii, Borisz & Suatopolk, certamen cū Iarosslao inierūt,
& cū superauerunt. Suatopolkus ergo rapit principatū Kiouien, & germa-
nū suum Borisz loco patris se colentē, per subordinationem quorūdam No-
uogrodensiu in cubili suo orantē lanceis transodit, & cū armigero eius Gre-
gorio Hungaro interfecit. Misit & alios nequā uiros, & Hleb alium fratrem
abscisso capite interfecit: Colit Ruthenica ecclesia hos duos fratres pro san-
ctis martyribus: In ecclesia sancti Basili kiouien in uno sepulchro tumula-
tos. Nec impunis fuit Suatopolkoni occisio fratrum. Venit nāq; contra eū
dux Iarossla cū Ruthenis & Varays, Suatopolkone cū Ruthenis & Pyecz-
iniegis, circa castrū Lubiecz resistentiā opponente, flumine Dniepr utriusq;
exercitū dirimente. Et post trimestre spatiū, Iarosslaus superato flumine: In-
uasit exercitū Suatopolkonis inermem: Diffugientēq; in lacus: fragiles gla-
cies habentes, cū submersione pluriū, interfectioneq; multo maiori aliorum
Suatopolkus uix manus hostiles euadens, præpeti cursu in Poloniā fugiens
Boleslai Chrabri personale auxiliū & reductionē in sedem kiouien meruit.
Per Iarosslai circa fluuium Bug profligationē, & kiouia expugnationē: Ut
paulo ante de Boleslao dictū est: Contra Suatopolkonē iterū dux Iarosslaus
anno sequenti cū nouo exercitu processit, & occurrente Suatopolkone in lo-
co ubi Borisz occisus fuerat succubuit Suatopolkus. Et contractis copijs ex
Pyeczinigi celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrēte Iaros-
lao: circa

lao circa fluuiū Olham. In crastino (& fuit dies ueneris) sole oriente conflixe-
rūt. Et Suatopolkus uictus fugit in Brzesce, ad prefectū Boleslai regis po-
loniæ. Exinde poloniā ad rescindendū suas calamitates processurus. Sed in
itinere repentino correptus languore, mortuus est, & in loco ignoto ac deser-
to sepultus. Post cuius mortē Iarosslaus pacifice kiouien possedit principatū
Et q̃q; pro uno aduersario Suatopolkone extincto. Alter aduersari⁹, nepos
eius Brzetislaus, filius Iosslai ducis de Poloczko cōsurrexit, & sub eo No-
uogrod occupauerit, tamen & hūc duro certamine superauit: Nouogrod re-
cuperado. Et Rededa ducē de koschohon singulari certamine uicit, & tribu-
ta ei, regioiq; gētis koschohon, imposuit. Post hæc, Mseislao dux de Thimu-
tuchani, comparato exercitu de kozaris, & koschoys inuasit Iarosslaū fratrē
suū ducem kiouien. Et licet Iarosslaus in sui auxiliū ducem Vorahimorū Ia-
kuy acciuisset, & duplici certamine conflixisset, tamen succubuit, & kiow in
Mseislai ditionē concessit. Qui sedem kiouien fastidiens. Iarosslaum securi-
tate promissa reduxit, sedemq; kiouien ei resignauit. Repete, inquit, frater
sedem kiouien, quoniā natu maior es, & ea pro tuo libito utere, quā ego. ui-
ctor uicto æquo animo restituo. Hæc omnia in diebus Chrabri Boleslai Rus-
sitis facta contigerunt. Cui Boleslao, dux ipse ruthenorū Iarosslaus, de anno
domini. Millefimo decimooctauo nouum & ultimum intentauit bellū, clan-
destine inferre, sed dexteritate Boleslai uiriliter superatus est, quemadmodū
historia de Boleslao supraposita continet.

Myesko secundus

CAPVT XI.

Onuentione habita in ciuitate Pos-
naniensi, āno domini 1025. Elect⁹ est
in regem Myeczlaus siue Myesko
secundus filius Boleslai Chrabri. Et
dominica Penthecostes sub frequentia Præla-
torum, Baronū, & nobiliū. Myeczlaus in regem,
Richsza uero coniunx eius in reginā, Gneznæ
uncti & coronati sunt: Per Ipolitū Archiepisco-
pum Gneznæ: Assistentibus ei Gompone Ar-
chiepiscopo. Graccouien: Paulino Posnaniē:
Marcello Wladislauiē: Clemente Wrauslaui-
en: Albino Ploceū pontificibus. In ipso autē re-
gnandi initio apparuit Myeczlaus Poloniæ rex
ingenio hebes & tardus: animo & moribus incō-
cinnus, cōsilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus paru idoneus: Nihil
paternæ industriæ, nihil frugalitatis, munificentieue regie habens. Ex mu-
liebri pendens arbitrio, a consorte regina Richsza regebatur. Ad nutū eius
& iuuenū consiliatorum præsignationē, omnia moderās, uacās uentri, ocio
somnia, & uoluptati. Eapropter exteræ nationes per patrem ipsius subiuga-
tæ, ab obedientia recesserūt homagiali: Brzetislaus siquidem filius Vdalri-
ci ducis Bohemiæ, adolescens ferox, & impiger, ex muliere rusticana Boze-
na alias Beatrice, primū concubina, postea in coniugem assumpta, progeni-
tus, ulciscens

Myeszkō secū-
dus eligitur.

Brzetislaus bo-
hemie dux bo-
hemia &
uia potuit.

Poloni trucidati.
 Prouincię mul-
 tae defecerunt a
 Polonis.
 Marchionatus
 Brädenburgen-
 si.
 Ruthenorum re-
 bellio prohibita.
 Pomerani re-
 belles victi.
 Myeczisl
 mori.

tus, ulciscens aui sui execrationē, & paternā captiuitatē Bohemię, ac Mo-
 raurię, castra & ciuitates expugnauit. Polonos ciuitatibus prefectos truci-
 dauit, Vrsouicēses & ceteros nobiles Bohemię polonis fauentes attriuit &
 persequēbatur: Totamq; Bohemiā & Morauiam, suę iurisdictioni subiecit.
 Prouincię cis Albim, & circa mare germanicū, Kassubite, Serbiani, & insu-
 lę marinę, quas Boleslaus ditioni & imperio Polonorum restituerat, defecerunt
 Nicolaū alias Mickel, a quo castrū Mikelburg principem Slauorum: Henri-
 cus primus imperator Romanorum, terris & possessionibus exiit, & comita-
 tum Magnopolensem possidendo, cuidam militi tradidit, & cū comitē Ma-
 gnopolensem creauit. Marchionatus Brandenburgenū surrexit, subactis aut
 extinctis principibus terrę. Pro aquila alba, insigni uniuersali polonię, aquila
 lam coccineam, seu rubeā gestans: Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus:
 Ab eo tempore, hæ gentes & ore, a corpore regni Polonię distractę, nunq;
 ad integritatē reducere sunt. Ruthenos tamē defectionē meditantes: Iaroslao
 & Mscislao duobus Russię (quosdā agrestes ex dominio Polonorum captos
 circa kiouia supra fluuium Porzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex
 Myeczlaus continuat, per hoc q; principales eorū captiuauit, & in castris
 polonię, loco obsidum aliquot annis tenuit. Pomeranos uero apertam rebel-
 lionē opponētes, bello coercuit. Nam instigantibus eū proceribus polonię
 copias numerosas cōtraxit. Et tres Hungarorum duces, Andreā, Belam, &
 Leuentā, sancti Stephani regis Hungarię nepotes, ab hungaria exulantes,
 & in regno Polonię iure hospicii susceptos, secū habens, cū Pomeranis con-
 fluxit, & eos uicit. Et quia Bela dux Hungarorū in ea pugna maxime uirtutis,
 strenuus apparuit. Ideo Myeczlaus dans ei suam filiā, in generū ipsum assu-
 psit. Et uniuersum censum Pomeranicū, ad tenendū statū ducalem sibi consi-
 gnauit. Nondum aut quinquagesimū annū supergressus rex Myeczlaus, in-
 cidit in amentia, qua aliquot mensibus molestatus, exosus, & cōtempnibilis
 mortuus est in castro Posnanię, 15 mensis Martii, anni domini M. trigessimū
 quarti. In Posnanię ecclesia Cathedrali in paterno sepulchro conditus.

CAPVT XII.

Ecclesia sanctę
 Sophię in ky-
 ow.
 De kazimiro
 Myeczslai filio

EXtincto Mscislao, duce Cirnieiouię: Iaroslao dux kiouien, in
 principatu ei successit & monarchā Russię, sese gerere cōpit,
 quod lingua ruthenorū sonat yedzyna wlascecz. Pxecziniegos
 aut kiouia grandi multitudine uallantes. Celeriter cōtractis un-
 diq; copiis Iaroslao superueniens, fortiter deturbauit, & ipsos uicit, quibus-
 dam piecziniegis captis, Ceteris aut fugatis, aut in aqua meris. In signū ui-
 ctorię, Iaroslao ecclesiā diuę Sophię in kiow erexit, turrimq; eius deaura-
 tis tabulatis textit. Eidē pro adornamētis uasa aurea & argētea, libros & ue-
 stes præciosas largiēdo, & Metropolitanum in ea instituendo. Portā insuper
 uersus Poloniā pro magnificētia sua & urbis, p̄fuso sumptu edificauit: Cas-
 cumē eius seu pinnaculū tabulis deauratis ornauit, & aureā uocari iussit.

CAPVT XIII.

Rat Kazimirus, filius Myeczslaw & Richsze uigessimū annū
 agens, adolescens probus, & litteris imbutus, qui primus inter
 principes

principes Polonię legitur didicisse litteras. Non tamen est (genitore extin-
 cto) in regē electus, tum ideo, quoniā regnicolę circa Posnaniā anno domini
 1035 congregati, timuerūt ne paternam legnitię, amentia, tenacitatem, & re-
 gni p̄fundationē, sectaretur, tū quia Rychsza genitrix eius, olim Myeczla-
 um patrem, pro suo uoto gubernauit. Ne & filiū suis p̄suasionibus illaque-
 atum corrumpere: tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio-
 nes pro mensa regis, & reginę in uillis nobilium per Richszam tempore
 mariti constitutas abrogare noluit. Huc adde quoniam Richsza exosos ha-
 buit Polonorum nobiles, sordidos, & immorigeratos uocans. Conforcia eo-
 rum deuitans, & Theutonibus quęq; officia & dignitates distribuens. Nolens
 ergo prædicta immutare, denegata ei obedientia, coacta est de regno secede-
 re, receptis itaq; thesauris, uetustę gazę principū polonorū, unionibus, ar-
 millis, monilibus, uasis & desideratis uestibus cū geminis coronis, una, q; ma-
 ritus eius, altera, qua ipsamet coronati fuere, accepto secum filio Kazimi-
 ro indignata, recessit in Saxoniā, q̄rulatū in imperatori Henrico, oblatiq; ei
 muneribus, de thesauris asportatis, simul & duabus coronis materialibus, re-
 gni Polonię, adiunctis, præcabatur, ut iniuriam suę eiectionis de regno, in
 Polonis ulcisceretur, quod imperator promisit, emptorq; sufficiēti censu, pro
 statu suo in Saleueld morata est. De bonis & possessionibus, dudum a se cor-
 emptis, dum senuit duo monasteria fundauit: unū Brunuicēse, sub hono-
 re sancti Petri apostoli, & sancti Nicolai cōfessoris: Aliud in loco ubi sancti
 Kiliani sociorumq; extabat martyrium. Super quo pię foundationis opere,
 ipsius reginę Richszę priuilegiū apud prædicta loca ostenditur. Defuncta
 apud Saleueld, Coloniā delata est, & in ecclesia sanctę Marię ad gradus
 humata. Filiū uero Kazimirus dum uiueret litteris uberioribus imbuendū
 expensis sufficienter prouisum, Parisius misit, ubi existēs per bienniū: sape-
 numero cogitauit, an in Poloniā esset regressurus. An in Theutonia cū ma-
 tre sugillationes passurus, morā deligeret. Delegit tandem matre consentien-
 te monachari. Et accedens personaliter Romnaldū, uitę sanctitate pollentē
 in Italia, donato ei pulchro caballo, exposuit quis esset, poscens ab eodē sus-
 ceptionē & professiōem regularem, quo annuēte, rediit in Cluniacū, ubi pro-
 fessus, ad gradum diaconatus peruenit. Interim uero, dum e Polonia seces-
 sisset turbo dissensionum Poloniā inuasit. Ingenui & præcipui bellatores,
 mutua ex de absumebatur. Possessiones innocentū occupabatur, matronę
 & uirgines, absq; impunitate uiolabatur, loca sacra diripiebatur, sacerdotes
 spoliabatur, lairones & sicarii latronūq; & sicariorum duces, consurrexe-
 rūt, agros depopularunt, tecta exusserunt, pecora abegerūt, remansitq; ter-
 ra populi uacua, confusa cordibus, destituta defensione, & omni auxilio or-
 bata. Maslaus, regis Myeczslai subpincerna charus, purpuram induit, &
 Plocentiū principem, se gerere cōpit. Brzetislaus Bohemię dux, intelligens
 Poloniā absq; rectore laceratā: Collecta nobilium & agrestium multitudine,
 Poloniā ingressus, Wranzlauiam & Posnaniā oppida quoq; uicos & uillas,
 quę ciuilibus belli stridor nondū deleuerat diripit & exurit: Gneznā metropo-
 lim, quoniā nec situ nec arte munita erat, facile capit. Ecclesiā beatę Ma-
 rię

Coronę reginę
 abactęBrunuicē
 monasterium.
 S. kiliani mo-
 nasteriū.kazimirus Pa-
 risius missus.kazimirus in
 cluniaco mo-
 nachus factus.Bohemi polo-
 niā uastauit.

riæ metropolitanam, suauis Seueri Episcopi Pragensis, qui huiusmodi bello se miscuerat, spoliatur. Corp⁹ sancti Adalberti quod certi prælati & ministri ecclesiæ de sepulchro extractum in zabulo occultarant, perquirunt & non inueniens sollicitauit, non solū probris, sed amplissimis promissis, ministros ecclesiæ de corpore inueniendo. At illi ex industria corpus Gaudencii Archiepiscopi Gnezneſi ostendunt quod Bohemi Pontificalibus indatū, rapuerūt, credentes fore corpus beatissimi præsulis Adalberti. Rapuerūt & corpora quinque fratrum martyrum, Ioannis Benedicti, Isaac, Mathei, & Cristini, Morauisq; instantius petentibus, corpus sancti Cristini tradiderunt, quod in ecclesia Olomūcensi, sub tabulis argenteis auro tinctis locauerūt. Sub titulo & nomine eius, postea ecclesiā cathedralem Olomūcensem dicando. Rapuerūt insuper Bohemi, imaginē crucifixi, tricentas libras puri auri pendente. Per Boleslaū primū ecclesiæ Gnezneſi donatā. Rapuerūt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præciosissimis lapidibus, per Boleslaū regem decoratas. Ceteraq; clenodia, uasa, campanas magnitudine & sono notabiles, abstulerūt. Cū his & multitudine captiuorum utriusq; sexus, Brzetislaus in uigilia sancti Bartholomei anno domini 1038 Pragā perueniens, sacrilegam prædam in maiori ecclesia Pragenſi posuit. Captiuos uero, inter quos & sacerdotes uidebantur, in colonias distribuit. Et licet Stephanus metropolitan⁹ Gnezneſi corā sede apostolica super spolio suæ ecclesiæ, Brzetislaū duci, & Seuero episcopo Pragenſi lites intentasset & diffinitiuā obtinuisset, Nihil tamen de ablatis rehabuit. Iterum ab oriente Iaroslau⁹ dux Russiæ inuasit Poloniā, bellis plurimū attrita, & oram Mazouiae, igne, & de, & spoliis depopulatus, cum magna præda hominum utriusq; sex⁹ in Russiā libere rediit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorum primores & procures, non sentiendo, non uidendo, excecante ira, quo amenitiæ progressi forent, quid periculi & insaniæ, in se, quid in patriā, quid in penates, quid deniq; in deum & religionem eiciendo Kazimirū cōmiserint, tarda recogitatione pensare, & sero sui facti poenitere cœperunt, Mittunt itaq; (post uarias & scrupulosas sententias ac conclusiones) notabilem ambasiatā seu legatum, ad quærendū & reducendū Kazimirum in regnum, quoniā ex eo unico solacio, salus Poloniæ & reintegratio speraret. Legati ergo de polonia egressi. Primum adeūt reginā Richszam in Brunswig, & exposita causa legationis, acceperūt responsum, Kazimirū frustra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaquā in Poloniā reuersurus esset, nec reueriri posset. Legati responso reginæ Richsze non territi, in Cluniacū diuertūt. Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, postulata & obtenta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidūt, legationē pontificiū & Baronū Poloniæ exponūt. Rogantq; ut ad suscipiendū regnum in Poloniā cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatē instanter flagitat & obsecrat. Abbas Cluniacens, compassionē quidem super desolatione regni Poloniæ se habere dixit. Monachum uero professum & iam diaconum, a regula & ordine absolueret, nō suæ, sed pape tōre auctoritatis, & potestatis affirmavit. Quo audito oratores Polonorum, rectiori quo possunt tramite, Romā cōtendunt

Præda sacra ex
Gnezneſi eccle-
sia abacta,

Rutheni Polo-
niam vastant.

Legati pro ka-
zimiro.

tendunt, & peruenientes, Pape Benedicto nono, humili uoce & gestu, regni Poloniæ inuersionē & desolationē, propter Kazimiri heredis exilium longa oratione exponūt, Additisq; lachrymis & gemitibus, supplices uultu demisso, iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū, eorum regē ex monasterio exire iuberet, autum regnū Poloniæ restaurare, & prolem sumpta uxore propagare. Summus Pontifex, cū cœtu cardinalium habitis aliquot consultationibus, miseratus calamitatibus, & interitui regni, extremo licentiā (regula & ordine dimissis) redeūdi in Poloniā, regnū suscipiendū, reparandum, & per proles generationem ac successionem in futurum prouidendum Kazimiro concedit. Polonis uero iniungit, ut successoribus sancti Petri, Romanis pontificibus, de quolibet capite, nobiliū capitibus circūscriptis, usua-lem nūmum annis singulis soluerēt. Ex tali solutione nummi sancti Petri, & fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ, Polonorum fuisse cognoscūt. Item ut cæsariem capitis & comam nō nutrant, sed patribus auribus, ad instar Latinarum nationum tonsum caput gestaret. Et tercio q; in præcipuis Christi & uirginis matris eius festiuitatibus, panno lineo albo, in modum stolæ dependente. ceruicem exornare perpetuo redderetur astricti, quatinus his tribus insigniis & ex monacho, & ex diacono, apostolica concessione & benignitate (dum aliter concretum periculum dispelli non posset) polonus regem sibi creatum & redditum recognoscēs, tam in deum, q; in christianam religionem existeret gratior atq; deuotior. Restitutione Kazimiri a sede apostolica impetrata, e Roma concito cursu, in Cluniacū ouantes cū litteris apostolicis oratores ueniunt, quibus mox ab Abbate paritum est, ualedictio Abbate, cū fratribus, Kazimirus Cluniacū egressus. In Almaniā ad Richszam genitricem suā, in Saleueld peruenit. Et persuasionibus maternis non acquiescens, quibus molita est eum retinere, ne ad regnum Poloniæ desolatū & exultum rediret. Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento & gemmis olim ex Polonia eductis, honestatus & muneratus, caterua equitum almanorum, & sufficienti uiatico, per matrem prouisus, una cum Polonorum nunciis ad Henricū tercium imperatorem Romanorum, in insula sancti Swiperti cōmorantem, accessit, quæsturus atq; petiturus, ut Brzetislaū Bohemiæ ducem compelleret, ad restitutionem spoliū abs Polonia eductorum, Et ut esset ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promisit, in felicitate tamē postea, contra Brzetislaū primo ingressu pugnauit. Improvisē em in siluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu se recepit, sed anno sequenti Bohemiā subiugauit, & Brzetislaū ad homagiū compulit. Kazimirus autem ab eo insignium militum numero prouisus, & duabus coronis a regina Richsza munere donatis, redditis, multitudine exercitus stipatus, in Poloniā terribilis aduenit.

CAPVT XIII.

Ingresso Kazimiro regnum Poloniæ, castra per hostes & prædones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit. Quosdam maleficos in patibulum agit, quosdam gladio ferit, quosdam in manibus & pedibus mutilat, singulosq; improbos supplicis

Tria edicta a
papa Po. data.
1 Denarij sancti
Petri institutio.

2 Torsura Polo-
norum.

3 Stola depen-
dens.

kazimirus per
papam absolu-
tus restituitur.

Almani hono-
rifice kazimir
reduxerunt.

kazimirus primus

kazimirus pri-
mus coronatus
In ordine regū
tercius.

Attendi ut si-
milis calus a-
pud hispanos.

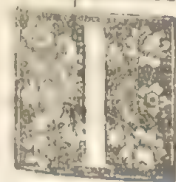
Iaczwingi qui
sint.

Masslaus tyran-
nus victus.
Mazouia origi-
nem nominis a
Masslao hic tra-
xit.

supplicis deterret & rescindit. Bonos uero ex-
tollit & dignificat. Veniens ad Gneznam anno
christi M. quadragesimo primo. Coronatus est
corona quā retulerat: per Stephanum Archi-
episcopum Gneznensem, assistentibus ei pontificibus
& magnificis regni, uniuersoque populo accla-
mante & laudante, ut autē successor regni ha-
eretur, consilio suorum, accepit in coniugem
Mariam, sororem Iaroslai ducis russiæ, filiam
Wlodimiri, ex Anna sorore Basili & Constā-
tini imperatorum græcorum genitā. Nuptiis
Graccouæ celebratis, percepit dotē magnifi-
cam in auro, argēto, clenodiis, equis & reliqua
preciosa suppellectili, simul affinitatem & au-
xilia promissa contra quoscūque inimicos per-
cepit. Iaroslao uero Kazimirus in signum amicitiae, resignauit castra Rus-
siæ, olim per Boleslaum auum suū conquisita. Maria autē, abrogatis nomi-
ne, & ritu græco, de more romano in ecclesia Graccouienē baptisata, nomi-
nata est Dobrogniewa. Ex post in Gnezna in reginā Poloniæ coronata. Ec-
ce de monacho rex, & de professō continentiam, uxoratus. Simile in Chro-
nica Hispanorum hisce uerbis legitur. Expulso Petro Tares regnicolæ Ara-
goniæ: cōmuni cōsensu reuocarunt a monasterio Ramirum monachū præs-
biterum, filium legitimum Santi, regis Aragonū, & fratrem Alfonsi sine fili-
is premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiā Raimundi, Comitis Picta-
uiens, obtentaque dispensatione apostolica, genuit unicam filiā. Hæc ibi. Coro-
nato rege & regina, facta est pax totius Poloniæ, solo Masslao tyranno Plo-
cer: si resistentiam Kazimiro opponente. Ad quē debellandū, processit cum
uniuersis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Ia-
roslaum ducem Russiæ: cū uniuersis copiis eius. Masslaus uero armatis non
solum nobilibus sed plebeis, & seruis, habuit suffragatores Prutenos & Iacz-
wingos gentiles: Pruteni equidem noti sunt ex supradictis. Iaczwingi autem
fuerunt populi feroces, in finibus Lithuanie, iuxta Mazouiam cōmanentes
hii in bellando non referebāt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de
causa pauci supersunt nostris temporibus: sparsim inter Lithuanos cōmorā-
tes & proprium linguagium loquētes. Lithuani item & Samagitiæ propri-
um linguagium forati sunt, aliud a Iaczwingis. Quēadmodum & Louhali
etiam appropriatū linguagium loquuntur a præfatis gentibus distinctum,
hii habitāt in Liuania, & cōfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni. Iacz-
wingi: Lithuani cū Samagitis: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde
in paucis consonantia & conuenientia. Itaque Masslaus habens Prutenos &
Iaczwingos coadiutores duro Marte cū Kazimiro congressus, & pro uicto-
ria decertans: superatus est. Et districtus Plocensis in potestatem Kazimiri
deuenit: extunc a Masslao Mazouia nomen sortitus. Addidit sequenti anno
Masslaus alterā oppugnationem regi Kazimiro circa ripam fluminis Wisla
in Mazouia

in Mazouia. Ante hæc pugnam, rex Kazimirus anxius fluctuabat, despe-
rans de uictoria, cernens suum exercitū exilē, in respectu Prutenorū & Iacz-
wingorum pro Masslao decertare uolentiū, tamen diuino oraculo inter dor-
miendū cōfortatus, in congressu foeliciter pugnauit (quodā uiro in ueste can-
didā, in equo niuei coloris cū uexillo albo exercitum eius antecedente & po-
lonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus est, ut more,
boni militis, hostes insequens & feriens, ex lassitudine, seminiuus per quendā
militem gregariū in castra est delatus. Capta sunt in eo prælio, duo milia ho-
iū, & quindecim milia caesa. Masslaum iterū ad prutenos contugientē, & no-
uū bellum molientē. Captiuatū Pruteni uariis pœnis affecerūt, & in altum
patibulum ægerūt. Insultantes ei & dicētes, alta petisti alta tene. Regnauit
post superationē Masslai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ suæ,
regno Poloniæ sub eius regimine reslorescente, ad pristinūq; statū perueniē-
te, mortuus est Posnaniæ 18. nouembris sacramētis perceptis, & iusto appa-
ratu cū cineribus aui & patris in ecclesia cathedrali Posnaniensi cōsepultus
anno regni decimo octauo. Incarnationis uero dominicæ millesimo quinquā-
gesimo octauo. Signa mortē eius præcedentia fuerūt, fames ualida, & dese-
ctus uictualium: Stellaque crinita, pluribus noctibus apparēs: Erat autē Ka-
zimirus, statura procerus, capillo copiosus, habitudine uegetus, studio pius,
Reliquit tres filios & unicā filiā: Boleslaum (quē moriens regē post se de-
signauit) Wladislaum & Myesko siue Myeczslau Othone filio quarto, im-
matura morte (uiuente patre) diē obeunte. Filia nominabatur Swatochna.
postea Wratislao duci Bohemiæ in coniugē data. In memoriā autē & recon-
pensam professionis monasticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M.
quadragesimo quarto fundauit, & centū uillis dota uit, monasterium in Thy-
nyecz iuxta fluenta Wislae. Ex Cluniaco (ubi ipse monachus fuerat) duode-
cim fratribus ordinis sancti Benedicti accersitis, & cū libris cantuque choralis
perductis. Aaron natione Gallicus, uir doctrina & sanctimonia ratus, fuit
Abbas primus prædicti cenobii in Thynyecz, propter uirtutes eius, per Ka-
zimirus (nouerat siquidem laudabilem conuersationē ipsius in Cluniaco)
ad Archiepiscopatū Graccouienē promotus. Huius Aaron ordinatione, gra-
dus uirorum tempore quadragesimali introducti in ecclesia Graccouienē di-
cuntur, huius etiā cōstitutione & priuilegio quilibet Abbas Thynicē fit Ca-
nonicus natus in ecclesia Graccouienē. Aliud Cenobium eodem anno supra
Odrām fluiū in Lubeus extruxit, & dote liberali ac sufficiēti prouidit, præ-
libatis fratribus Cluniacensis ordinis. Ecclesiam Ricinensem olim Smogor-
zouiensem, cupiēs meliorare in Wratislauiā transtulit. Assignans loca pro
Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratis-
lauiē fundasse. Cum eam dumtaxat transtulerit, & donatione uberiori pro-
uidit. Fuit illo tempore, Hieronymus episcopus Wratislauiē, post quē de-
inceps ceteri præsules Wratislauienses titulatur in hanc diem.

CAPVT XV.

Aroslaus Russorum monarcha, ad augendum gloriam & diui-
tias, misit filium suum natū maiorem Wladimirū cum exercitu
d3 nauali

Victoria kazi-
mini.

Masslai interis.

kazimirus pri-
mus moritur.

Fames ualida

Monasteriū in
Thynyecz fun-
datur

Aaron primus
abbas thynicē

Abbas thyni-
cē, nat⁹ cano-
nicus Gracco.
Monasteriū Lu-
beus extructū.

Wratislauiē se-
dis translatio.

Iaroslai bellū
in Græciam.

Russitana opi-
nio.
Sigiberti asser-
tio.

Iaroslav in fili-
os principatu
diuidit.
Iaroslai mors.

nauali in Constantinopolim. Confractisq; nauibus tempestate exorta, uix aridam attigerunt, ubi pedes in patriā redeunt, laceffiti, & continuo a militibus imperatoris Græcorū prosequuti sunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterunt. sicq; in pace Russiā attigerunt. Ista refert historia russitarū Sigibertus uero prodit in Chronica, q; Russorum rex sciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & custodia insularum. Misit mille naues uel plures ad Constantinopolim. Prasentens autē imperator græcorum Romanus, milites contra eos misit, qui pice græca & flāmis in naues russo- rum iniectis plurimos submerferunt, alios captos decapitarunt, paucilli ad modum fuga salui euaserunt. Non dixit Sigibertus tempestate, sed expugnatione militum Græcorū fractos. Sentiens sese Iaroslav grauatū, & senio confectum, hortatus est filios suos, ut quilibet sorte sua esset contentus, quā hoc modo diuisit, Saslaw na tu matori Kyow: Suantoslao Czirniciow: Wse uoldo Pereaslaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeslao Smolensko. Post hoc moritur Iaroslav septima nouembris āno ætatis suæ, septuagesimo sexto. Sepultus in ecclesia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; post eum mortui sunt bini filii eius, Veczeslaus, dux de Smolensko, & Gregorius Wladimirien.

CAPVT XVI.

Boleslaus audax

Boleslaus au-
daxq; & effe-
diciur coronat

Bohemi polo-
niam hostiliter
ingressi.

Poloni Mora-
uiam vastant.

Boleslaus liberalis, & audax, postea effusus dictus: Eo q; esset natu maior Kazimiri primi, & regno idoneus, per patremq; dum uiueret ad succedendum post eū designatus. Coronatus est Gneznæ in regem Poloniæ, anno domini 1058 per Stephanum Gneznæ, & Aaron Gracouien Archiepiscopos, assistente Dobrogniewa regina Poloniæ, genitrice ipsius. Episcopisq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniæ: Hunc Boleslaum, Wratisla dux Bohemiæ irato animo, fugillabat, q; germanum ipsius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reassumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hospicii suscepit. Veritusq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum stipatus suffragiis inuasurus. Bohemos ad defensionem inlinaret. Cum tota potentia, regnum Poloniæ ingrediens, uastabat eam orā, quæ Slesia dicitur. Boleslaus autē agmine & milite tumultuario & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratislai, in quadam silua, statua agentem, qui crastinā pugnam non expectans, omnibus sarcinis abiectis clam & propere: de nocte felinus in Bohemiā fugit, sed Boleslaus pluribus diebus eum infecutus & non comprehendens, Morauiam uastauit, & onustus spoliis: in Poloniam rediit. In sequenti uero anno: forti exercitu comparato: Boleslaus Bohemiā expugnare uoluit, nisi eum, Wratislaus concordia & satisfactione præuenisset. In signum autem reconciliationis: & perpetue pacis

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratislaus in cōiugem uirginem Swia tochnam, germanam Boleslai regis: ut in proximo est expressum: hac Bohemi uocitarunt Suathauarz: Iterum insurrexit bellum Prutenicum: nā gentes Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerunt: provincias Polonorum inuadebant: Intantū ut fere totam Pomeraniā eorum subiiceret ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciā: cœdū nato milite: rex Boleslaus Grodek obsedit: & nō ualens expugnare (Prænue em a Prutenis tutabatur: tū etiam q; locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) regressus est: tandem cū expedito milite clam constituit opprimere inuasores Prutenos copiā pugna: subtrahentes: Et cognoscens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Ossa congregatos: ad ingrediendūq; Pomeraniā paratos: subito iubet suos arma corripere: & fluuium tranare. Primis autē in flumine Ossa, & grauitate armorum & inundatiōe aquæ suffocatis (intumuerat siquidem flumē aquis) sequentes: reiectis armis, superato flumine, una cum rege silenti agmine super Prutenos irruerunt: & quasi totā illā multitudinē delcuerunt. Exinde pax facta est, & Pomeraniæ recuperatio.

CAPVTX VII.

Onsecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiæ Wratislao Bela profugo hungarorum, assiduis precibus ingeminante, & reductione in Hungariam, tanq; ab affine suo postulante. Rex Boleslaus (ut refert historia hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris suis belligeris: cōuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Causa autē bellandi fuit, quoniam præfatus rex Andreas spreto & abiecto, germano suo Bela, coronari iussit in regē Hungariæ, filium suū Salomonē, minorem, nedum septimū annum transgressum, Conuenerunt itaq; reges, & exercitus eorū, iuxta fluuiū Czisse: Andreas rex fultus suffragiis imperatoris Henrici quarti, soceri filii eius Salomonis (de sponsauerat siquidē ei Henricus filiam suā Sophiam) & suffragiis Wratislai ducis Bohemiæ, generi sui (quoniā idem Andreas rex, Adleydā filiam, in consortem olim dederat illi) Et cōstituit tres ordines bellatorū, unū ex almanis, quibus duo duces Gwillhelmus, & Ponth præerāt: Alterū ex Bohemis quē Conradus Morauia dux, germanus Wratislai ducis Bohemiæ regebat. Tercium numerosiorē ex Hūgaris, quem ipsemet Andreas, per suos præfectos ducebat. Boleslaus identidē, tres ordines ex suis ordinauit, rariores quidem, sed belli officia & processum ex assuefactione iā dudum scientes. Adiecit & quartū ordinē hungarorū, duci Bele adherentiū, in eis paucam, fiduciā habens. Facto ergo congressu, diu ancipiti Marte pugnatū est utrimq; pluribus cadentibus, sed cum rarefacti sunt exercitus Almanorū & Bohemorū, & acies eorum fuissent inclinate: Hungari machinatiōes Boleslaui metuentes, relicto Andrea rege, accesserunt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam inuit, et cōprehensus ad portas Musim, in silua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauia captus, misere executioni datus: milites uero almanorū crudeli trucidationi per Hungaros adjudicati, per Boleslaum Poloniæ regē libertate sunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleslaus, perduxit

Bellum prute-
nicum.

Pruteni uicti.

Boleslaus hun-
gariam ingres-
sus belam resti-
tuit.

Boleslaus ger-
& bo: in hūga-
ria uicit.
Andreas hūga-
riæ rex cœsus.

Boleslai in ger-
manos & mo-
rauos liberali-
tas & munificē-
tia.

Monasterij in
Mogilno ori-
go.

duxit Belam in albā regalem ad coronationē, qua perfectā muneribus pluri-
mis, & Boleslaus, & suus exercitus præmiatus, in Poloniā reuersus est: Pro-
tantis uero beneficiis, deo gratias agēs, ut par erat, Boleslaus monasterium
in Mogilno oppido Gnezneſi diocē. anno domini. M. 65 fundauit & dotauit
Ex Thimiecz quoq; monasterio diocē. Graccouieſi, ordinis sancti Benedicti,
monachos in ipsum introducens, contulit & præfato monasterio oppidum
Mogilno ac pro fundo assignauit: cū uillis Cziruenski, Chrenow; Bolmo, Ve-
lerich, Cusſouo: Crēnow; Golumbino, & alios plures redditus ex curiis suis
piscinis, foris: & theoloneis. Fuit autē primus Abbas Mogilnēſis: Mēgo-
ſius natione gallicus, olim de Cluniaco cum aliis fratribus receptus.

CAPVT XVIII.

S Vb hac tempeſtate accepit Boleslaus in coniugē Viſſeſlauam
principis Ruſſiæ unicam filiā. Exindeq; occasione accepta, Ruſ-
ſiam ſubiugare in animo deſtinauit, ut ſe Boleslao Chabri pro-
tauo ſuo equaret. Habebat ſiquidem Boleslaus, tres exules inſi-
gnes, in ſua curia: Zaſſaum principē Kiouieſi: Belam germanum Andreæ
regis Hungariæ, & Iaromirū germanū Wratiſlai ducis Bohemiæ. Introdu-
ctoq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam ſplendide munera-
to in Bohemiam remiſſo, & epiſcopatu Prageſi oblato, ſolus Zaſſaus qui
prior ante illos in Poloniā profugus aduenerat, reſtabat in Ruſſiam & in ſe-
dem Kiouieſi, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum em̄ nobiles Kiouieſi.
iſtanter petiſſent, ut Zaſſaus princeps ipſorum, e uinculis in quæ coniece-
rat Viſſeſlaum fratrem ſuū ducem Polocēſem cū filiis eius relaxaret, & nō
acquieuit, ſeditione mota eum a ſede ſua expulerūt, & Viſſeſlā in principē
kiouieſi, dominum ſuum crearūt. Conuocato itaq; milite, ex ſuis prouinciis,
habens in ſuo comitatu præfatū Zaſſaum cū filiis eius, Mſciſlao & Suato-
polkone, profectus eſt in Ruſſiam, & cū appropinquaret urbi kiouieſi. Viſ-
ſeſlaus cū agmine exercitus nō contemnendi, uoluit ſeſe opponere, & tranſi-
tum regi Boleslao prohibere, ſed uifa potentia Boleslai perterritus, clam a
ſuis in Poloczko fugit, quare boyari kiouieſi nimio metu percuſſi, cū pigno-
ribus ſuis & omni ſubſtantia, uolebāt exuſta urbe, & caſtro kiouieſi, ſuam ſa-
lutem dumtaxat conſeruando, ſeſe in Græciam recipere, ſed adhortamen-
to Suatoſlai & Wſeuoldi Czirneouiēſiū ducum, caduceatores miſerūt
ad Zaſſaum, ut relictis Polonis ad ſedem ſuam in pace rediret. Boleslaus er-
go rex ſarcinis dimiſſis, & parte copiarum relictā, ut paulatim ſe inſequeren-
tur, ipſe cum Zaſſao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam proceſſit,
præmiſitq; Mſciſlaum, filium Zaſſai ad explorandum, an in pace ſint om-
nia apud kiouieſi uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperiensq; eam tranquil-
lam, trucidans ſeptuaginta, ut uidebatur: ſedicioſa cadita: intimauit tam re-
gi Boleslao q̄ Zaſſao ſuo genitori: q̄ omnia pacificata eſſent. Ad uolauerūt
ergo rex, & Zaſſaus itūq; eſt eis in obuium, ſuſceptiq; ſūt maxima cū reus-
rētia. Ingreſſus ergo Boleslao urbē kiow, ſecūda Maii: māſit in ea tota æſta-
te: autumno & hyeme: militibus polonorū in oppidis & uillis hibernantibus.
Zaſſaus uero princeps kiouieſi: acceptis ſuis copiis: & regis Boleslai: inſe-
cutus eſt

Boleslaus Ruſ-
ſis bellum p
zaſſao mouit.

cutus eſt Viſſeſlaum in Poloczko, quo, per fugam elapſo: comprahēdit ca-
ſtrum Poloczko: totamq; regionē eius: & filium ſuum Mſciſlaum primū ibi
locauit: eoq; morte aſſumpto: Suatopolkonē alterum filium ei ſurrogauit.
Tranſacta autem hyeme, plurimis donis per Zaſſaum rex Boleslaus: & ſui
milites remuneratus: in auro, argento: ualiſ, gēmiſ: uelutibq; præcioſis uer-
ſus Przemisliā diuertit: & ui receptis uicis ac oppidis: aliis uero ſpōte ſe de-
dentibus ad Przemisliam applicuit, quā poſtq̄ tumor: ac inūdatio fluminis
Szan decreſceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ru-
thenis ſui ſiſtere nō ualentibus: in caſtrum cū omnibus ſuis rebus excedenti-
bus eam recipit: & prædam eius militibus conceſſit: reſectiſq; militibus: ca-
ſtrū obſidione cinxit: tota æſtate expugnationi eius immorādo, donec aqua
deficiente: & peſte in caſtro iuualeſcēte: miſſis caduceatoribus: pacis contra-
ctu inito: ut ſaluis ſubſtantiis & equis poſſint e caſtro recedere: caſtrū Prze-
miſl Boleslao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit. Venerūt
autem ad ipſum illic cōmorantem, Geysza, Ladislaus & Lampertus duces
filii Bele regis Hungariæ in Demes regis uillag: o: caſu ſoli ſeu edificii con-
fracti: & mortui. Poſt cuius mortem: in principio ueris ſequentis: Henricus
imperator Romanorum: ducens ſecum Salomonē generum ſuum: Hunga-
riam ingreſſus: iuſſit de nouo coronari præfatum Salomonē in regem hunga-
riæ, a quorum potentia Geysza, Ladislaus & Lampertus duces: uidentes eis
ſubtractā obediētiā hungarorum: in poloniam ad cōſanguineum ſuū Bo-
leſſaum regem fugerunt ſupplicantes, pro reſtitutione & reductione eorū in
Pannoniā, de qua metu percuſſi exceſſerūt. Boleslaus uero obmiſſo Ruthe-
nico bello, cum delecta manu ſuorum militū, iam nominatos duces ex Prze-
miſl in Hūgariam perduxit. Et cum ſtatua proxima Bude ageret, rex Salo-
mon uidens ſe ab hungariſ deſeri: (iam em̄ Salomō in dominādo erat eis per-
teſus) in caſtrū Moſon, natura & ſtructura munitiſſimū diffugit. Pontifices
uero hungariæ, quibus cura fuit patriæ, pacem inter eos in hunc modū con-
fecerunt, ut rex Salomō: quis natu minor, regio diademate inſignitus, binas
partes regni poſſideat. Geysza uero, Ladislaus, & Lampertus ducalem ho-
norē, & terciā partē habeat, rex Boleslaus de erario utriuſq; partis remune-
ratus diſcedat, ſicq; cū gloria & fauore utriuſq; partis remuneratus in Ruſſi-
am diſceſſit, tamen totum a ſtatis tempus in huiusmodi compoſitione pacis
in hungaria aſſumpſit. Et hyeme tranſacta, uolens reducere in ſuam ſedem
Zaſſaum ducem Kiouieſi ſecūdo eiectū de Kiow, per Suatoſlā & Wſe-
uoldum duces Czirneouiēſi, reduxit agmina ſuorū exercituum, & diuertens,
inuaſit territoria & caſtra Ruſſiæ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc
Luczko appellatur. Et his conquiſitis anno ſequenti ſcilicet. M. ſeptuag: ſi-
mo quarto, recto tramite ad Kiow proceſſit. Cui Wſeuoldus dux Czirne ui-
eū occupator Kiow (iā em̄ Suatoſlaus germanus eius morte interierat) an-
matus per Ruthenos, cū forti exercitu Bolesſaum inuaſit, & longo prælio
conſecto, dextra ala polonorū incēpit declinare, & prope fugam ſpectare,
Rutheniq; clamoribus cōperūt exultādo uociferare: hoſtes fugiunt hoſtes
ſuperati cedūt, quod cernens Boleslaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnæ
audaciæ

Boleslai ex Ruſ-
ſia redditus.

Przemisliā ex-
pugnata.

Boleslai in hū-
gariam ingreſ-
ſus ſecundus.

Pax hūgarorū

Boleslaus in
Ruſſiā redditus.

Boleslai victo
ria ex Russia.

Boleslaus iterum
Russia ingressus.

Kyousa sub-
acta.

Exemplum
Caput.

Boleslai tyran-
nis.

audacia, nouam cohortem militum in laborantē alam dextram induxit, tan-
dem & cū suis, in fortiorem cuncum Ruthenorum impegit, & eum disiecit,
tūc potentia ruthenorum corruit, & fuga extēplo secuta est. Dux Wseuol-
dus fuga saluatus est. Rutheni effusi plurimi ceciderūt, ex polenis uero pro-
pe mille occisi & sepulti, reliqui omnes in poloniā uicticia tela & spolia in-
tulerūt: Viditq; rex Boleslaus, eo anno cum suis grande miraculum. Piotrek
heredem de piotrauim humatum, post triēnium per beatissimū Stanislaum
Episcopū Graccouien̄ resuscitatū, prout in sequentibus tangetur. Præterea
sequenti anno qui fuit Milleſimus septuagesimus quintus maiori exercitu cō-
parato, ex milite equite & pedite, rex Boleslaus, itinere recto, ad Kiouia me-
tropolim Russiae pro ea tempestate, urbem insignem & amplā contendit, &
eam obsedit, undiq; prouidens per seipsum, undiq; prohibens, ne quicpiā in
urbem inferretur. Certabāt autē & præliabantur ex urbe effusi milites Ru-
thenorū, donec caristia, fame, ac peste tam ipsi nobiles q̄ populares labora-
rēt & contabescerēt. Miserunt ergo legatos, promittētes subiectionē & fide-
litatem, dumtaxat ne in eos rex seuiret postulantes, quod & promisit. Et nō
differētes, eodem die susceperūt eum cū maximo honore. Ingressus autē p-
portam, mucrone geminando percussit in portam ferreā, & laminam ipsius
transuerberauit, instar protaui sui Boleslai Chrabri. Prohibuitq; cunctis su-
is militibus, ne spolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiā
sponte congesſerūt Kiouien̄ munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos
nouerat conspectiores uigilantioresq; distribuit. Præfecit autē Zaslauum gu-
bernationi Russiae. Ipse uero moratus est cū suo exercitu in kiow. Ex q̄ mora
tam ipse rex, q̄ eius exercitus, incidit in perniciē uoluptatū, comestationum,
ebrietatum & libidinum: Kiouia siquidem urbs ampla, & uicis largis porre-
cta erat: ferax frumento, carne, pisce, melle, & forminis staturæ procere spe-
ciosisissimis, quarū pulchritudine capti, in sentinam omnium libidinū corruerūt.
Ipse insuper rex Boleslaus, in crimen spurcissimū sodomiae, kiouienſibus
commune & usitatū, prolapsus est. Ut quos armis uicerit, horum fedissimis
facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitū relinquens, merito su-
per eos uenit, in regē quidē, quoniā tā a suis q̄ ab exteris cōtemni cœpit, in
Polonos uero, quoniā uxores, sorores & filiae eorum, libidinibus uictæ, & ui-
ris prope septenniū orbatæ, in tedas & complexus seruorū conuolauerunt.
Dum hæc in castra regis, per crebros nūccios & rumores deuoluta sunt, qui-
dā militū polonorū fremētes & impatiētes iniuriæ thori cōiugalīs, clandesti-
ne ad propria discedūt, alii exemplo illorū, rege nequicq; prohibere ualente
de nocte fugientes abscedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in suis mulierib-
us & seruis. Rex animaduertēs se spratum, & desolatū, cū raro & paruo
agmine eos insecut⁹ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos
potuit compræhēdens perneecat, sequaces eorum alios carceribus, alios pri-
uatione possessionū reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus
abs earum maritis, parsum erat truculentus dehonestat, & pectore saxeo
immutus: prole ammota: cattulos ad sugendū ubera applicat. Res inaudi-
ta sæculis: dat lac humanum cattulis abiecta prole tenera: Insup (ut aiunt)
ad augendū

ad augendū crimen sodomiae: potius uero ad inferendum dehonestationē ma-
tronis: uimentū purpura uelatum: publice post se duci iubet. Omnibus inui-
sus: omnibus dirus tyrannus. Et quis plures fuerunt in polonia pontifices:
nullus tamen ausus est curare excessiua regis scelera: nisi beatissimus Stanis-
laus Episcopus Graccouien̄: qui hāc palestram ingressus est, quoniā Petrus
Archiepiscopus Gneznen̄: cuius officii principaliter erat regem a prauitati-
bus reducere: uidens lupum uenientē non se opposuit: Stanislaus uero zelo
diuino & plebis iniuria accensus: regi sese opposuit tanq̄ alter Archiepisco-
pus, quoniam sedes eius nouissime Archiepiscopatum, incuria antecessoris
sui Lamperti Zule amiserat. Sed ut pauca de beatissimo Stanislao p-
strin- gam, hæcenus de bellis & actibus Boleslai sufficiāt, ultima eius in uita san-
cti Stanislai complectar finiēdo.

CAPVT XIX.

Boleslaus audacem regem Poloniae, peracta ac reportata belli
uictoria de Wseuoldo duce Russiae, ob raptum, & crimen adul-
terii, in nobili femina Cristina, multis Mscilauī consorte perpe-
tratū. Beatus Stanislaus Graccouien̄ episcopus, monuit & cor-
ripuit, ut conuersus ad dominum saluaretur. Ipse uero fremens, & tanq̄ leo e-
cubili suo excitatus, minas spirans, tendiculā & insidias uiro sancto pauit &
opposuit ut malū, a bono recederet. Sciēs nāq; uir beatū, coemisse uillā Pio-
trauin pro ecclesia Graccouien̄. Induxit nepotes nobilis olim Petri dū uiue-
ret cognominati piotrek, heredis de Piotrauim, promittēs eis regiā assistentiā
ut repeterent hereditatem piotrauim, beatū Stanislaum impetendo & cōtur-
bādo: Itaq; agente rege magnorū terminorū iudicium, in papilionibus & ten-
toris, sup r pratis & campetribus, inter Solecz & Piotrauim. Cōuentus sa-
cer praesul per eos, negauit uillam esse de proprietate eorū, sed eam iure em-
ptionis suae & esse suam. Et dum (rege & consilio ei deferente) dies testibus
probandi aduenisset, timore regis & cōminatione requisiti testes suam præ-
sentiam subtraxerunt. Inquit ergo sacer antistes Stanislaus. Video o rex: de-
ficiente hominū testimonio, opere præciū fore, diuino adiutū suffragio, prin-
cipalem uenditorē ad perhibendum ueritatē, in quadriduo me producturum
quod rex & assessores tanq̄ deliramentū accipiētes in termino sequēti quat-
tuor dierum opperiebātur. Iubet ergo beatus Stanislaus omnibus sacerdoti-
bus, quos habere potuit, deum orare: missis, & obsecrationibus, ieiuniū tri-
duanū omnibus insituendo. Ipse autē die noctuq; in ecclesia parrochiali san-
cti Thomæ apostoli, in præfata uilla Piotrauim, in districtu Lublineū sita, co-
namine orabat, assiduis suspiriis & lachrymis intermixtis. Quarta uero die
indutus pontificaliibus sub præsentia cleri, & multitudine populi, sarcophago
Petri, iā triennio mortui aperto, prostratus in faciem super terram, deuotissi-
me orauit, & ab oratione surgens, baculo pastoralī cineres defuncti Petri no-
bilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & spiritus sancti: Surge Petre: ad
perhibendū testimoniū ueritati, qui mox surrexit & stetit, sacer uero potifex
Stanislaus, manu porrecta eduxit eū de sepulchro. O Stanislæ q̄ magna fi-
des tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab
inferis

Archiepiscopus
patus Graccouien̄
uis in Lam-
perto desijt.

Sanctus Stanis-
laus Petri sus-
citauit triennio
mortuum.

Petri testimoni-
um.

Petrus rediit in
sepulchrum.

inferis euocatus paruerit. De ecclesia ergo sancti Thomae apostoli egressi, perueniunt in praesentia regis pro tribunali sedentis. Ad quem beatus Stanislaus: En, inquit, rex, adduxi Petrum uenditorē uillae Piotrauin ad euincendū & referendum, singula quaeque, uenditionem huiusmodi concernentia. At rex cum assessoribus, stupidi obmutuerunt: Omnes siquidem conticuerāt in tentis ora tenebant. Petrus uero ad regē. Ego o rex Boleslao fateor me uendidisse hereditatē meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepisse solutionē, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nūq̄ reservationis in ea habuisse, neq̄ habere. Et conuersus ad impetores nepotes suos dixit. Quis uos in hac uesania impulit, ut ueritate prophanata, friuole & iniuriōse uirum beatum inuaderetis? Ideo nisi poenitentiam ageritis grauem poenam, & uindictam iram omnipotentis dei incursi lugebitis. Expedito resuscitationis, ac testimonii officio, a conspectibus regis & consiliariū uir dei Stanislaus, cū Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudine eos cōcomitante ac inspectatē, ut regē in castris solitarium defererēt. Peruenientes autē in locū sepulturae Petri, tali sermone adorsus est eū uir beatus Stanislaus, uis inquit Petre ut praecando, a domino meo saluatore, longā tibi uitam obtineā. Respondit Petrus. Non expedit praesul beatissime, uerum magis praecare obsecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tēpore si pro me oraueris, spero me euasurū. Et ingressus tumultum locato corpore, resoluit spiritum. At pontifex cū omni clero & populo, decantatis psalmis & orationibus pro liberatione Petri fufis, tumultum ex more composuit & abiit.

CAPVT XX.

Post reditū autē regis Boleslao e Kiow, quā expugnauerat: & in poloniā tyrannidē exercendo in milites profugos, quoniā in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq̄ matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero prospectās, cattulos applicabat, quoniā inter bellandum non suis maritis adheferāt, & pepererant. Et in subiectos, quoniā excessiuis exactiōibus ac opprēssionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminē haberet qui a tyrannide & deprauationibus suis eum reduceret. Stanislaus zelo iustitiae armatus plebis iniuriā compatiēs Primum in secreto, tandem cū non acquieuisset, coassumptis secundū formā euangelicā aliis praelatis & baronibus, regem aggressus, obsecratus est, & monuit, ut iusticiā colendo, beluinam tyrannidē abiceret, subuectiones (quae in polonico poduodi nūcupātur) nō exigeret, stationes & exactiones superfluas nō extraheret, & a pessimo facinore sodomiae (cui uelut iumentū inuolutus & sordescens inhiabat) cessaret. At ille uelut lignum tortuosum exasperatus non deflexus, in sanctum dei maledictoria, & contumeliosa, ore minaci cōgessit, & eum sectioni minutatim destinātū, interfecturū iurabat. Ad ueniēte termino monitionis praefixo, nullaq̄ regis emēdatione facta, Stanislaus Episcopus per se (quoniā alii omnes sacerdotes timore percūsi hoc officium subire recusarūt) contumacē & excommunicatū publicauit. Mādans ut in omnibus ecclesiis suae diocesis, tanq̄ lignum putridum excommunicatus denūciaretur.

Rex excommu-
nicatur.

denūciaretur Ei quoq̄ ecclesiam Gracouiē sub diuinis ingredienti Beatus Stanislaus occurres. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare, deum cuius iram uindictam non expauescis exacerbans, & tuis deprauatis actibus, finem humiliatus nō imponēs. Rex ardentissimam bilem incens, ore & manu minitans: de ecclesia exiuit, & in castrum Gracouiē ecclesiae contiguum se recepit. Et fremebundus iurauit, dissecturum Episcopum ubicūq̄ reperibilem. Almus tamen praesul Stanislaus, ne ecclesia sponsa sua propter eum quicquid mali incurreret: In abditis occultisq̄ locis degebat, uacans missarum sacrificiis & orationibus. Pro reductioneq̄ regis & saluatione uberrimis fletibus inundabat, sicq̄ elusit conatus regis plusq̄ uno anno. Anno autē domini. M. septuagesimo nono, tercio idus Maii die ipsa in feriā quintantecadente, sancto Stanislao in ecclesiam sancti Michaelis de rupella cū suis clericis ut diuina celebraret descendente. Ab exploratoribus uisus, & regi Boleslao delatus est. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus accersitis ad insequendū se properanter ad ecclesiam sancti Michaelis, tūc intercepta in parua rupe extante peruenit. Beato Praesule missam nondū finiente iussitq̄ stans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingressi, & sacrum antistitem tangere uolentes, abierūt retrorsum & in terram ceciderūt: Prouolutiq̄ exiuerūt de ecclesia. His obiurgatis rex plures iubet ingredi, ad perpetrandum scelus in sanctum dei. Sed hi magno casu retrorsum ceciderunt, & reptantes manibus pedibsq̄ de ecclesia sunt euoluti. Adiecit excecata mens, tertium introitum repetere. Cum stomachatione ac maledictione: O inquit degeneres & nō milites, feminae & nō uiri: Non potestis unum sacerdotem protrahere de ecclesia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipsi uero obiurgati audacius ingressi: corruerunt ac fortius q̄ prius retrorsū abierunt. Et ipsis exeuntibus rex non credens narratis, raptō gladio & extorioso ecclesiam intrauit, & sacrificantem praesulem gladio in caput percussit, dirupit atq̄ prostrauit, sanguinem eius recenti sacrificio altaris commiscendo. O scelus immensum, impius & sceleratus occidit pium, & sanctū, sacrilegus praesulem, sponsum in gremio sponsae, pastorem in suo ouili, tūc satellites sceleris accurrentes, alius praeter alio strictis ac uibratis gladiis, repetitis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipsis inflictam, beatum uirū in multa frustra conciderunt, nonnulla historia referente in septuaginta duas partes: Non cōtentus sceleratus rex in rabie paratū sceleris: iussit pecias & membra, in plano circūiacentis campi distici, ut a bestis & sanguipetis alitibus deuorarentur, sicq̄ deleteret memoriā eius de terra. Sed deus in sanctis suis mirabilis, nocte sequenti radios e caelo supra quālibet particulam uelut lampades mirae rutilantē stātes demisit. Et quatuor grandes aquilas, a quattuor mundi partibus aduenientes, in custodiam nocte & interdiu deputauit, quae superuolantes, omnes bestias & carniuoras alites abigebant. Cernētes quidā patres, Praelati, & Canonici ecclesiae Gracouiē religionē pleni, corporis beati partes in nocte illustrari, dissectos artus, tercia nocte collegerūt, membrum ad mēbrum, & partē ad partem, prout uisum est eis, apponendo. Mirabile dictū, mox coelestis medici uirtute, co-

Rex ab ecclesia
prohibitus.

Martyrū diu
Stanislai.

Diuus Stanisla-
s sacrificans per
regem occidit.

Miraculum. 1.

Miraculum. 2.

aluit, ac integerrimū sine nota cicatricū redditum est. Exhilarati ergo posuerūt illud in tumbam & sub diuo, ante fores ecclesie sancti Michaelis de Rupella sepulture tradiderūt: Ne si in ecclesia sepulturam agissent, rex, exhumatū ut prius per campum dispersum proiecisset. A iunt interfectores regi Boleslao in nece sancti Stanislai coherentes, fuisse de armis streparum, de armis Sreniawa cū cruce & sine cruce, & babati cū cruce. Gregorius papa septimus, perlata ad se crudeli nece beati uiri Stanislai, dedit in mandatis, ad Petrū Archiepiscopum Gnezneſ, & omnes episcopos regni polonie, ut interdictum generale in tota prouincia obseruaret, & ecclesias obseratas clauderent, regemq; Boleslaum anathematizauit, & coronam regno polonie abstulit, ne de cetero quispiā principum in polonia absq; speciali cōsensu sedis apostolicę coronaretur, absoluitq; a Boleslai obedientia, omnes Principes Barones, Vassallos, Feudarios & subiectos: Milites uero, qui cum rege in nece beati pontificis auxilio aut cōsilio conspirarāt, cū tota eorū domo & nepotibus, ad beneficia ecclesiastica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, usq; in quartam generationē inabilitauit. Et quis obediētia per papam regi Boleslao subtracta fuisset: Ipse tamen se pro rege gessit, & singulos parere suis imperiis, coegit, donec quosdam primores regni, in captiuationē eius & mortem conspirasse cognouit, tūc em cor eius culpa redarguente econdidit. Et accepto secum filio suo Myeczlaſ, annum agente duodecimū (qui postea ad regnum reductus mortuus est) relicta polonia, festine totus meticolosus in Hungariam, ad Ladislaum regem Hungarię perrexit. Cui & fratribus eius, Geisze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungarię, prout ante expræsum est reducendo. Ladislaus uero rex hūgarie in summo honore, & omniū necessariorū prouisione, Boleslaum cū suis fouit, Deo aut uindicante, cito postea in amētiā rex Boleslaus incidit, & per filias uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A suis canibus (ut ferunt) eum insequentibus deuoratus. Tradunt quædam annalia, q; audita sugillatione hungarorū, de occasione beati præsulis Stanislai, compunctus, dimissis omnibus & filio Myeszko apud regem Wladislaum relicto atq; commēdato, in clamide abiecta, unico comitatus seruo, clam in Corinthiam peruenit ad monasterium Ozia iuxta lacum de prope Villacū, aliis referentibus q; secesserit in monasterium Vilthnia, prouincię atthesis prope Isburg, ubi omnibus ignotus, in squaloribus coquinae strictam agens penitentiā, reatū occisionis beati antistitis Stanislai diluit. Ego uero percūctando, non potui inuenire in prædictis locis, patentem ipsius professionem ac penitentiā. Et utinā aliquando compunctus, ob suę culpę expiationis remediū eā suscepisset. Ille est Boleslaſ qui post suum protauum Boleslaum Chrabri, patrię fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberalissimus fuit. In audacia ceteros superauit. In uicio sodomie fedissimus apparuit. In tyrannide militū & subditorū, efferus innotuit. In beati Stanislai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc ecclesiastice legitur, affluens diuitiis, largus beneficiis, belliger in hostibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleslaus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Stanislaus.

Regnum polonie corona priuatum.

Rex a papa anathematizatus.

Boleslaus in Hungariā fugit.

Boleslai misar inzeritus.

Alia opinio de morte Boleslai.

Tertia opinio de morte Boleslai.

Boleslai uirtutes & uicia.

IN principio regni Boleslai largi in Polonia, uenerūt Polowezi barbari cū duce suo Szekal cōtra Wseuoldum ducem Russię de Pereaslaw, & secunda die Februarii inito certamine, uincunt Wseuoldum & ducatum ipsius crudelissime uastarūt. Hoc primū malum fuit quod Russiā exposita passa est a Polowezis. Deinceps addiderunt alteram irruptionem Polowezi in terras Russię, quibus tres duces Zaslau Kiouien. Suantosslaus Czirnecouien: & Wseuoldus Pereaslauien circa flumen Olcha occurrerūt, cōmissq; certamine, Polowezis cessit uictoria, qua obtenta uastationem terrarū Russię longe extenderunt: Oppida & uillas, cæde ac spoliatione debachantes, milites uero Ruthenorū diffugietes, flagitare coeperūt, quatinus bini duces Zaslau & Wseuoldus: Wisseilaum Polocensem ducem, & duos filios eius, quos anno superiore in dolo capti uauerāt, a uinculis soluerēt, quod dum impetrare non possent, in seditionem uersi. Duces Zaslau & Wseuoldum de Kiow exturbāt. Præfatis autem ducibus, Zaslau & Wseuoldo diffugientibus, milites substantiā & suppellectile castri Kiouien diripuerunt, & ergasculo aperto, ducem Wisseilaum cum filiis ipsius a uinculis liberauerūt, & in dominum Kiouien præfecerunt. Zaslau uero, dux Kiouien non audens in Russiā consistere. Cum uxore, & duobus filiis in Poloniā ad regē Boleslaum fratrem suū amicum fugit, a quo benigne acceptus & fatus est. Insuper & ad sedem Kiouien reinductus atq; repositus, prout superius in historia de Boleslao narratum est. Polowezos uero contra Czirnecow diuertētes. Dux Suantosslaus, nil clade superiori deterritus, habens tantum tria milia uirorū in suo exercitu, prima die Nouembris anno Christi. M. quinquagesimi noni, circa Sznowsko inuasit, ubi multitudo a paucitate succubuit. Nam duodecim milia Polowezorū prostrati: Ducem eorū, & primates uiuos cepit, & prædam quā in terris russię quaesierāt excussit. Post aliquot annos sedente Zaslao in Kiow, post eius recuperationē, orta est contentio inter eum ab una: & duces Swantosslaus & Wseuoldum partibus ex altera, pro finibus & spoliis. Perpendens aut Zaslau fluxam suorum militum fidem, discessit ex Kiow & iuit in Poloniā, ad regem Boleslaum cū uxore & filiis: Swantosslaus uero & Wseuoldus duces, uigesima secūda die mensis Marcii Kiouiam ingressi, sedem eius & principatum occupauerūt. Et Swantosslo in breui, quia uicesima prima Decembris anni occupationis eiusdē scilicet. M. septuagesimi secūdi mortuo, & in Czirnecow ad ecclesiam sancti saluatoris ad sepeliendū relato. Wseuoldus frater suus, in principatu kiouien succedit, quo cum Boleslaus rex polonię iterum Zaslau reducendo, prope kiow forti pugna conflixit, & eum debellauit, kiouiamq; obsidēdo expugnauit atq; possedit. Zaslau ei præficiēdo atq; surrogando: Filius autem Zaslai Suatopolk, in Nouogroden ducatum successit, quoniā Hleb Swantosslai ducis Czirnecouien filius, ultimus possessor eius, recēti morte a suis neqter occisus erat. Wladimir uero alter filius Zaslai obtinuit & sedit in Smolēsco, & Iaropolk tercius filius locatus erat in Wislegrod. Sicq; terre russorum uidebantur pacificatę: Verū stimulante odio, Borzisch & Olech duces Russię, aduocatis Polowezis, terras russię uasta

Polowezi Ruthenos uicerūt

Polowezii uicti.

re incepērūt. Dux autem Wieuoldus Czirnieouiē eis occurrēs, in loco qui dicitur Ziczce, cum ipsis die uici fima quinta Augusti confligit: Et uictus etiam sedem suam castrū Czirnieouiē perdidit. Exindeq; plurimum angustatus, ad fratrem suū Zaslau ducem kiouiē cum Wladimiro filio suo diuertit. Quos ille benigne excipit, & fouit, dicens: Ego sim uobis in exemplar, qui omnibus spoliatus in terris alienis, stipē polonōrū uixi, & suffragio eorū omnia mea rehaui. Coadunata itaq; militia, Zaslau dux kiouiē cū filio suo Iaropolko, & Wseuoldus dux Czirnieouiē cū filio suo Wladimiro, uadunt contra Czirnieow: in quod se Borzisch & Olech robore Polowczonū freti, receperāt. Persuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Borzisch aiens. Non pugnamus contra quattuor duces fratres nostros, quoniā fortiores nobis sunt, sed aequis conditionibus pacem petamus. Et Borzisch in superbiam elatus, non acquiescens respōdit. Non te aliqua sollicitudo de uictoria detineat, sed plenus spe euentū belli expecta. Et facto cōgressu, interficitur Borzisch filius Czellai, qui pacem abnuebat. Sed & dux Zaslau kiouiē, dum praelio cōfesto, inter pedites securus uersaretur, ab uno milite ducis Olech qui tanq; proprius peditibus sese ingesserat, percussus inter scapulas, transectus & occiditur. Et per filium ipsius Iaropolkum relatus in kiow, cum magno planctu sepelitur, in ecclesia beatę Marię, anno Christi. M. septuagesimo sexto. Erat autem Zaslau uir altę stature, uerus cultor iustitię, Castrū Czirnieow recuperās Wseuold⁹ tradidit filio suo Wladimiro natu maiori. Iaropolkum uero altę filium locauit in Thurow. Ipse autem Wseuoldus tanq; gā manus Zaslai, successit in principatu kiouiē. Propter quod luore excitati aliqui Russię principes, mouerūt ei bella. Romanus namq; dux Russię, uolens sedem kiouiē occupare, cū Polowczis in auxilium sui conductis, uenit contra Wseuoldum, & circa Pereaslaw, secunda die Augusti mediantibus Baronibus pacificantur. Polowczis uero, mota seditione, ducem Romanum. Eo q; ipsis inconsultis pacem consumasset occiderūt. Iterū insurrexit contra Wseuoldum, Iaropolkus filius Zaslai, quoriam pręripuit ei paternam successionē principatum kiouiē. Wseuoldus autem frequenti consilio aduocato. Ex uno consiliatorū tale documentū accepit. Mitte filium tuū Wladimirū cum exercitu contra Iaropolkum, quem ego pręueniendo, sine armis debellabo, & meo uasro consilio, fallam. Venit itaq; ille fallax consilior ad Iaropolkum dicens, non confidas consiliariis, & militibus tuis, quoniā uolunt te decipiendo tradere Wseuoldo. Sed concito pede uade in poloniam, quēadmodum Zaslau pater tuus fecit auxilia pro restitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci sermone, & relicta matre uxore, & filius in castro Luczko, fugit in poloniā ad regē Boleslau quē Boleslaus nō ualēs in ppria psona restituere, ppter scisma, inter ipsū & suos milites exortū, misit cū illo milites polonos, quorū robore recupauit castrū Luczko. Post diſce sū Iaropolci, q; Wladimaz expugnātū & occupātū: Aliaq; castra Wladimirus eidē reddidit, aut reddere pmisit. Iaropolk⁹ remisso exercitu polonōrū, dum ex Wladimiri uehiculo in Szwingrod ueheretur, a familiarī suo Nyeradzecz quiescens obrūcatur. Et in Kiow deductus, cū magno planctu

Dux borzisch
occisus.

Dux zaslau
occisus.

Iaropolk⁹ interitus.

gno planctu, in ecclesia sancti Demetrii sepelitur, Wseuoldo dūce & binis eius filiis Wladimiro & Roscislo, itē Ioanne metropolitano & Boyariis, uersiq; ordinibus Kiouiēsis presentibus. Is Iaropolkus, fuit uir mansuetus, & amator fratrum, decimas soluens de omnibus frumētis, pecoribus, & armentis, cūctis diebus uitę suę. Sed & uiuens sapius uotis uacabat, ut simili morte moreretur, quali Hleb, & Borzisch protauī eius necati sunt & in sanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL.

CAPVT PRIMVM.

Wladisl. Hermā.

Xcedente in Hungariam, Boleslau audaci: Pręlati, & Barones poloniar, formando nouum statū reip. suffecerūt pro eo germanū ipsius, ducem Wladislaum, cognomento Hermannū, anno Christi. Milleſimo octuagesimo secundo. Is quanq; se titulabat regem Polonię, nunq; tamen fuit coronatus: Horrentibus Archiepiscopo, & Episcopis polonię apostolici mandati pręuaricationem. Cępit autem post intronisationem dux Wladislaus innocentes, & imbecilles, a potentibus & opprassoribus defensare, stratas & uias pacificare. Iniusta decreta regis Boleslai rescindere, & male ablata restituere.

Wladislaus Hermannus monarcha primus.

Hermannus uir.

Interdictū suū blatum.

Wladislaus nuptia Ludich ex Bohemia.

Misit insuper ad Gregorium papam septimum, ad tollendum interdictum in ultionem occisionis sancti Pręfulis Stanislai latum, quod & fecit. Ad sollicitationem Lamperti, Canonici Graccouiē. oratoris ad relaxandum interdictū missi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Habdank & ut pręmissum est: Canonicus Graccouiē a capitulo in pontificem Graccouiē electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam uersationē, & causarum in curia pape intimationem. Iccirco prouidit ei sanctissimus dominus de Episcopatu Graccouiē, ut immediate succederet beatissimo Stanislao. Ne autē pſapia regia, in Wladislao extingueretur, conſilio suorum iussus, accepit in coniugem uirginem Ludithā, filiam Wratislai ducis Bohemię, olim ex Adleyda filia Andreę regis Hungarię susceptam suauis ac speciali inductione germanę suę Swatochnę, pręfati Wratislai alterius cōsortis, quę instituerat eā optimis moribus, & totam ipsius laudabilem conuersationē nouerat. Sed cū eidem cohabitaret dux Wladislaus, & nullam prolem ex ea suscepisset, cępit uehementer anxari super sterilitate ipsius. Suasu quoq; Lamperti Episcopi Graccouiē, facta imagine, quātitate unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, uasis ac uestibus pręcelsis auro intextis, misit in prouinciā Prouincię, ad monasterium ubi corpus beati Egidii requiescit prope fluuiū Rodanum, supplicando Abbatī & monachis eiusdem cenobii ordinis sancti Benedicti, ut meritis beati cōfessoris

Wladislaus uenerunt humiliati Pomerani & Pruteni. Quibus examinatis, sediciosos decapitauit, alios in alia loca transtulit, & multitudini pacificatae pepercit.

CAPVT III.

Secutum est extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicum bellum. Nam Brzetislaus dux Bohemiarum sciens occupatum Wladislaus bello Prutenico, inualit eam oram, quae est a castro Grecz supra Albim fluium sito (quod iuris polonorum erat) depopulando, & uastando usque ad fluium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciam eius, sequenti anno dux Wladislaus morbo grauatus & impeditus, misit Sethegium, alias Seczech Palatinum Graccouien, & principem militum, cum numero exercitu ad uastandam Morauiam, & resarciendum mala per Brzetislaum illata. Dum autem praesignaret & mandaret Wladislaus Sethegio, ut obmissis locis munitis, solis spolis & uastationi intenderet. Puer Boleslaus nouenis (nonum enim agebat annum) audies mandata patris de bellis gerendis. Coepit ardentem supplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater remittens prohibuit, allucens eum, uires & aetatem bellis aptam nondum attigisse. At Boleslaus puer. Satis inquit genitor aetatis est mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas. Expugnauit itaque continua supplicatione & instantia, ut pater ei us ipsum ad bellum Morauicum mitteret. Stricto mandans Sethegio ut curam eius ageret, unicus namque fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleslaus, nouus miles obiuit cuncta militum officia, noctis uigilias cum eis peragens, arma quotiens congregiendum erat corripiciens, & ad principium cohiberetur currens, disciplinam militare diligentissime auscultans, & exequens, in dormiendo, sagulo militari tenerum corpusculum supra nudam humum tegens. Morauia uastata & uchementer afflictata, cum plurimis spolis, & captiuis trunculus Boleslaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuersus est. Et quia quidam inuasores Pomerani, castrum Miedzirzec in confinis Saxoniae, altu interceperant, & ipsum inuadendo, rapinas ex polonia abducebant: Boleslaus maiori cum instantia qua potuit, parentem suum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquirendum praefatum castrum Miedzirzec. Wladislaus uero admiratus indolem pueri, praebuit exercitum, subiciens curam tironis Boleslai, cum exercitu, ipsi Sethegio principi militum, ut omnia expeditionis officia secundum ordinationem eius progredierentur. Aduenientes ergo Boleslaus & Sethegius ad locum castrum, ipsum uallarunt, tabulis & roboribus undique sepiendo & concludendo, ac bombardis quatiedo, donec Pomerani fame attriti, demissionem petentes, saluis personis & suis equis obtinuerunt. Et quia dux Wladislaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbigneum nomine, sic a Iuditha legitima uxore nominatum, quod interpretari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbig. Eo quod illi opere praecium fuisset uitare iram Iudithae, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum tradidit cuidam monasterio in Saxonia, ut illic delitescens, tonsus & monachus, pro abstergenda ignominia, extra regnum poloniae perpetuo maneret. Brzetislaus autem dux Bohemiae callide Poloniae nocere cupiens, per-

Bellum bohemanicum.

Virtus in puero.

Morauia uastata.

Boleslai expeditionis.

suasit exulibus polonis, qui Bohemiam oppleuerant, odio aut persecutione Sethegi palatini Graccouien, tanquam alterius ducis proscriptione, arroganter pulsi, ut Sbigneo accepto, Poloniae oram, Bohemiae proximam occuparent. Ad ulciscendum suae exulationis iniuriam, habituri suffragia ex propinqua Bohemia, Poloni uero exules animati ac Brzetislai persuasioni obedientes, Sbigneum de monasterio extraxerunt, monachis nequitque resistentibus. Et componentes cum Capitano Wratislauicem, nuncupato Magno, uiro probatae fidei. Pro Sbigneo tamen, & expulsis inclinato & stante, ingressi sunt castrum Wratislauicem. Quod dum comperit dux Wladislaus, aegre ferens non cunctando, sed properare cum exercitu peruenit ad Wratislauiam. Et Zirossao episcopo Wratislauicem cum processione excipiente, & eum in ciuitatem introducete, intrauit castrum, quod sibi patuit, Magno capiteo, humiliter ipsum suscipiente Sbigneo uero cum suis exinde dilapso, & ad Cruszuicem diuertete. Indignatus Wladislaus capiteo Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wratislauicem ei abstulit. Pro eoque surrogauit Boleslaum filium suum cum Voissao curatore eius, & cum exercitu inscutus Sbigneum, peruenit iuxta Cruszuicem, ubi magnum exercitum Sbigneus contra patrem conlauerat, ex Pomeranis, & Prutenis suapte natura, duci Wladislaui infestis. Et iuxta lacum Goplo congressi (heu natura horret filium contra genitorem arma leuare) magnum certamine, magnamque stragem ediderunt, ut aqua & pisces lacus Goplo cadaueribus & sanguine occisorum sedati, longo tempore inutiles permanerent. Sbigneus uictus, ad castrum, Cruszuicem fugit, & uiuus in manus parentis deuenit. Quem cathenatum pater Sethegio principi militum ad custodiendum tradidit. Postea tamen in consecratione ecclesiae Gneznen, duce Wladislaui praesente, Martinus archiepiscopus Gneznen, cum optimatibus, praelatis & baronibus poloniae, supplicationibus praecantes, Sbigneum a uinculis relaxandum obtinuerunt, multum enim pius fuit Wladislaus. Iunctus Boleslaui Sbigneus contra Sethegium, alias Seczech palatinum Graccouien, suum uinculatore in Wratislauia conuentione habita, se obsinxerunt, & pariete eorum in Zarnowiech, igne biuico Mazouiae offenso, plurimis quatrelis deposuerunt, etiam cum exercitu quo cum aduenerat: quod regnum poloniae sibi usurparet, omniaque castra regni possideret, ipsis tanquam hereditibus neglectis & speratis. Demolitus accusationibus filiorum, & ceterorum praefatorum atque militum, abdicauit a se Wladislaui Sethegium, qui ominas meliorem fortunam, discessit in Rusiam. Post annos plures benignitate ducis Boleslai, ad postulationem pontificum, recollectus & restitutus, auctoritate tamen qua prius abudauerat caruit. Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipennium, factiuus, uersatilis, & multum possessionatus. Bini autem fratres Boleslaus & Sbigneus contra Pomeranos rebellantes missi, in nouam seditionem uersi, nihil effecerunt. Pro uirtutibus herouis in festo assumptionis beatae Mariae in Ploczko balneum militum Wladislaui exhibente filio suo Boleslaui, auditoque quod Pomerani insilientes, castrum Santok obsederunt. Dimissa Boleslaus dignitate militum, & iussis militibus, qui conuenerant ut se insequeretur, noctis tempore superueniens, Pomeranos in tabernaculis quiescentes trucidauit, & obtruncauit, tandem reuersus cingulum militum.

Sbigneus monachus ante patrem infestus.

Altera puera inter patrem & filium.

Sbigneus uictus.

Sbigneus a uinculis liberatus.

Sethegi exilium.

Rutheni poloniam
hostiliter
ingressi.

Visti a Boles-
lao Rutheni.

Polonia regni
scissio prima.

Wladislaus
mors.

militia sub frequentia & conuiuio multorum acceptauit. Sic prius obsidentibus Pomeranis praedictum castrum Santok. Et Sbigneo cui hae prouinciata pater delegauerat, sua segnicia illis non repulsis discedente: Boleslaus cum paucis superueniens, fortalicium ex opposito castrum Santok per Pomeranos locatum demoluit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea persequeratur. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogroden, David Olech Peraslauien, Volodor Premislien, & Iaroslaf Iaropolcicz, exercitu quadrupartito Poloniam ingressi, & usque ad fluentem Visla grassati, plurimis damnis illatis copiosas praedas abducebant. Iamque Russiam remtrauerant leni, dum Boleslaus eos consecutus est. Et in diem dominicum, sub quiete noctis (quam illa multitudinem aliter superare nequiuit) in eos cum altis clamoribus irruens, fudit & prostravit, praedamque de manibus eorum ereptam, in poloniam cum ampla gloria reduxit. Et quia Boleslaus, maxime uirtutis erat adolescens, & in ore omnium laudatus. Sbigneus tanquam pusillanimis & iners, ei inuidebat, itaque pater ne inter eos scissio maior oriretur, post ipsius mortem, iam enim senuerat, diuisit dominia Poloniae in hunc modum. Boleslao meliorem partem assignauit, scilicet terras Graccouien, Sandomirien, Siradien, Slesiam cum Wratislavia. Sbigneo naturali filio, Mazouiam, Maiorem Poloniam, Pomeraniam, & Prussiam. Haec prima sectio fuit regni Poloniae in plures principes. Quamquam Sbigneo naturali filio, & illegittimo nil hereditatis cum Boleslao debuit assignari. Dictante scripturae Ence ancillam & filium eius, non enim poterit esse heres cum filio libere. Wladislaus autem grauiter infirmatus in Ploetzko, sacramentis per Martinum Archiepiscopum Gneznen procuratus, mortuus est quarta die mensis Iunii, anno domini. M. ducentesimo secundo. Sepultus in choro ecclesiae Plocensis, Boleslao gemente, & parentem in aegritudine & post mortem desolante, & usque in quinquennium lugubria ferente. Sbigneo uero cum fistulatoribus, & cantoribus exultante. Orta quoque seditione, super thesauris paternis, quos integre Sbigneus comprehendere nitebatur, quoniam in ditioe suae prouinciiae ipsi spectare uidebantur. Martinus archiepiscopus Gneznen, cum ceteris Episcopis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiserunt, & ad sua quemque abire persuaferunt.

CAPVT IIII.

Primus rex Bo-
hemie corona-
tus.

Ratislaus dux Bohemiae, datis magnificis donis Henrico quarto imperatori in Maguntia, in auro, argento, unionibus, & celatis uasis, primus coronari in regem Bohemiae obtinuit. Misso itaque ab impatore Engelberto Archiepiscopo Treuerensi, Wratislavi in Pragensi ecclesia coronauit in regem Bohemiae, & Suatochna consortem eius: olim Kazimiri regis Poloniae filiam in reginam, decimo septimo kalendas Iunii, anno domini. M. octuagesimo septimo. Sub illo itaque tempore penes eodem regnum Poloniae desit, & regnum Bohemiae incepit. Similiter dum uniuersitas Graccouien cepit, Pragen uniuersitas defecit. Item dum reges Bohemiae, tractis ad se principibus Slesiae, glorificati contra Polonos pro cruciferis Prutenorum pugnarunt, reges Poloniae humiliati contabuerunt. Nunc uero regibus Poloniae exaltatis, & usque in Bohemiam & Hungariam eleuatis, Bohemia

Translatio san-
cti Stanislai.

hemia decreuit. Haec est regnum mundi pessima alternatio, ut uno crescente, aliud uicinum decreseat, talique uicissitudine regna diminuatur. Translatio sancti Stanislai, de basilica sancti Michaelis in Rupeccula, ad ecclesiam cathedralem sancti Venceslai facta est, anno domini. M. octuagesimo nono, & est annus decimus ab occisione eius. Nam cuidam matronae beatissimo Stanislao deuota, nomine Suantoslawa, extra ecclesiam sancti Michaelis ad tumulum praefati martyris, noctis tempore flagrantissime oranti, in extasim raptae, beatus pontifex Stanislaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans, assistentia uenerabilium personarum circumdatus, in ipsa dicta ecclesia luminaribus referta fulgentibus apparuit, quam finitis diuinis, talibus affatus est. Surge inquit filia, & intrepida aggredere successorem meum Lamperum episcopum Graccouien, & fratres meos canonicos, ut in ecclesia maiorem transferant corpus meum, quoniam absque debito honore his cineribus tectus delitescam. At illi relatione ad se perlata, incunctanter ab omnibus uerbis processionibus, corpus beati martyris & pontificis transferunt, & in medio ecclesiae maioris, in tumba deaurata honorificentissime locauerunt, ubi in hac die quiescit. Post paucos dies huius translationis, Meczslaus filius Boleslai offeri, quod anno proximo uxorem acceperat, exinctus est, ut scilicet semem occisoris pessundaretur & periret, quando occisus antistes, glorificatus est. Et sicut corpus sancti presulis in plurima frusta scissum est, & postea absque nota cicatricum reintegratum, sic & corpus regni Poloniae, ut religiosi personis reuelatum fuit, a diebus ducis Wladislai Hermiani in plurimos principatus scissum est. Ex post uero, in unum regnum coaliuit, sicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premislao, usque ad regem Sigismundum, sub cuius imperio felicibus coepit hac historiam scripsi. Visselawa Meczslai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, non longe post filium, quinto idus Marcias ex humanis absumpta est. Urbanus papa secundus, olim monachus Cluniacensis, in concilio, quod in claremonte celebrauit, anno domini. M. nonagesimo quinto, statuit, ut horae beatae Mariae quotidie dicerentur, officium uero eius, diebus sabati expleretur, & dicitur quod hoc reuelatum sit fratribus de cartusia, Quorum primarium, uidelicet magistrum Brunonem papa, secum assidue tenuit.

CAPVT V.

Sanctus Ladislaus rex Hungariae, anno domini. M. nonagesimo quinto, quarto kalendas Augusti mortuus est, & in Varadien ecclesia sepultus. Is adiecit regno Hungariae, Dalmatiam & Croaticam. Refert chronica hungarorum, quod Ladislaus irruit in poloniam & confligendo, de Polonia triumphauit: Castrumque Crakow tribus mensibus obsedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, quod Bela, pater sancti Ladislai sibi Poloniam & Bohemiam subiugauit, quod absurdum, & falsum quisque sciit. Ex eo primo quod annales Polonorum & Bohemorum hoc non continent. Secundo ex eo, quod tam rex Bela, quam filii eius, Geyfza, & Ladislaus alumnus fuerunt. In polonia (ab hungaria exulantes) nutriti, non eam impugnat, quod scriptor regum Hungariae, non discernit. Tercio ex eo, quod Boleslaus audax, scilicet Stanislai occisor, Belam reduxit in Hungariam, & profligato exercitu, tam

S. Ladislaus
Hungarie rex
moritur.
Dalmatia &
Croacia Hun-
garis adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̄ hungarorū & Bohemorū: Andrea rege Pan-
noniæ expulso, ipsum regem Hūgariæ creauit, ut in historia de præfato Bo-
leslao præmissum est. Geyzam quoq; & Ladislau cū Lamperto filios præ-
dicti Belæ personaliter auxilium regis Boleslai postulantibus contra regē Sa-
lomonē, ex Premislia cū forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis
conficiēdo cū rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladislaus co-
ronatus est in regē hungariæ, regnāte Boleslao audaci in Polonia. Vita uero
functus est, principante Wladislao pio Hermannō cognominato.

CAPVT VI.

Rutheni ex po-
lonis spolia le-
gerunt.

Wseuoldus in-
terijt.

Swatopolko-
ni ducatus ki-
ouiē restitutus
Legati polow-
czonū interce-
pti.

Swatopolko-
nis fuga.

Roscislai inter-
tus
Polowczū vi-
tores.

A filio Roscislauicz dux Russiæ, intelligens regem Boleslaum
efferum, e Polonia excessisse, & exulando in Hūgariā migrasse
Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingressus poloniā
quasdam munitiones exussit, & prædam cū spoliis in Russiā se-
litæ abduxit. Wseuoldus autē, filius Iaroslai, & dux Kiouiē peste absum-
ptus est, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuagesimo tercio (quo an-
no atrocissima pestis terras Russiæ inuasit) & sepultus est in ecclesia diuæ
Sophiæ Kiouiē. Hic fuit amator pauperum, & spiritualium, reliquit duos
filios, Wladimirū & Roscislau. Wladimirus natu maior, timens Swato-
polkonis filii Zaslai inuasionem ducatus Kiouiē (qm̄ ea sedes patris eius
fuit) accersit ipsū, & ei de ducatu Kiouiē cessit. Cuius administratione as-
sumpta, uenit in Kiow, dominica cōductus paschæ, exceptus a Kiouiēsis
muneribus & occurso. Wladimirus uero iuit in Czirniew. Roscislau autē
frater eius in Pereaslaw. Audiētes Polowczū, Swatopolkum Zaslai filium
in principatum Kiouiē successisse, Mittunt ad illum legatos, ut cū eis pacē
firmaret, quēadmodū pater eius fecerat, & de tributis retentis responderet.
Swatopolkus legationē Polowczonū ægre ferens, captiuat nuncios eorum
Quo percepto Polowczū, furore acti, terras Russiæ crudelissime uassare co-
perūt, Swatopolkus intelligēs se inique ægisse, nuncios Polowczonū soluit
& remittit, pacem flagitando, qua non obienta, mittit ad Wladimirū Czir-
nieouiē, & Roscislau Pereaslawiē duces, ut sibi succurrerēt. Qui coadu-
natis exercitibus, uenerunt ad ipsum in Kiow, increpatoq; Swatopolkone,
q̄ contra ius gentiū nuncios Polowczonū uiolasset. Eduxerunt una secū co-
pias bellatorum, ad flumen Stuhnya ubi dubitatum aliquādiu, an esset de-
certandum uel non, tandem in sententiam Kiouiēsiū (nullam se cū Polo-
wczis pacem habere clamātium) itum est. Ordinatisq; aciebus, Swatopol-
kone dextrum cornu, Roscislau leuum. Wladimiro medium tenēte. Pugna
cū Polowczis uigesima sexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum suis
a sagittariis Polowczonū conflictus, fugit in Othropol ad uesperā, sub cali-
gine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczū deinde in Wladimirū & Ros-
cislau irruunt, & eos configunt atq; dispergunt: Roscislau autē fugiens,
periclitatus est in flumine Stuhnya, quoniam aquis intumuerat, quē Wladi-
mir tranato flumine cū paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Ros-
cislai, tumulatum est in ecclesia sanctæ Sophiæ Kiouiē in sepulchro pater
no. Polowczū uictoria potiti, castrum Thorez uno agmine obsident. Altero
agmen

agmē in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commissā con-
flictus est, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regressus. Reuer-
tes itaq; Polowczū ad alterum agmen circa castlū Thorez, ostentabant ob-
sessis in castro spolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nō
uales se ultra propter famem tenere spemq; nullam de subueniendo ha-
bentes dedunt castrum Polowczis. Quo accepto Polowczū succedunt illud
magnam multitudinem Ruthenorum in suas regiones abducentes, ubi plu-
rimi miseris præssi, frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excepta,
Swatopolkus dux Kiouiē sera pœnitētia ductus, cum Polowczis fœdus in-
it: Filiam Thuhortkani ducis Polowczonū, pro maiori solidatione pacis in
confortem accipiens, tamen nec sic euenit pax terris Russiæ: Olech namq; Olech dux
Russiæ
dux Russiæ, impetrato auxilio Polowczonū castrū Czirniew, & eius regi-
onē inuasit. Ecclesias, monasteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodo-
mir de castro Czirniew per cōpositionem ei condescendit, & de ipso exce-
dens, in Pereaslaw abiuit. Nec adhuc exinde ora Czirniewiē a uassatione
Polowczonū quieuit, quinimo multi Rutheni capti sunt, multiq; in seruitu-
tem abducti. Insuper locustæ in terras Russiæ appulsæ, omnia genimina ab-
raserūt. Vadūt deinde bini duces Polowczonū, Kithan & Ithlar, & bellum
inferūt duci Wladimir de Pereaslaw, qui solus intactus restabat. Qui missis
nunciis, pacem sub iniquis cōditionibus accepit, ad persuasionē tandem suo-
rum militū, & Slauæthe nunciū ducis Swatopolci Kiouiē. Primum filio suo
Swatolao obside a Polowczis subducto (negligentius enī a Polowczis asser-
uabatur) obtrūcat Kithanū, & Ithlar duces Polowczonū, cum omni comiti-
ua eorum. Contractisq; copiis dux Swatopolk Kiouiē, & Wladimir Czir-
nieouiē stationes polowczonū nil hostile ueritos, inuadūt & trucidant, tur-
bāq; inbellem, forminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Russiā de-
ducunt. Non quieuerunt post hoc Polowczū, sed nouo exercitu comparato,
castrum Vhrow ducis Swatopolkonis tota æstate circumfident, nec recess-
rūt, donec Swatopolkus missis muneribus eos placauit. Succedunt Polow-
czis, Pruteni & uigesima octaua Augusti, añ dñi. M. octuagesimi noni ter-
ras Russiæ in magna multitudine ingressi uassant: Iterum Manyak dux Po-
lowczonū, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonū dux, &
Swatopolci focer, uenit cōtra Pereaslaw. Swatopolkone autē & Wladimi-
ro defensionē opponentibus, decimanona Iulii ad flumē Truhosza pugnatū
est, & uictis Polowczis occisus est Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczū
nil hac clade territi, nouo exercitu instaurato, silenti agmine ueniētes parum
absuit q̄ castrum Kiouiē non interceperunt. Qui spe sua frustrati, templa,
monasteria, ruraq; incendunt. Et curiā ducalem in Berestow comburūt. Pro-
uisuri ergo duces Russiæ inuasioni Polowczonū, conuentū apud Kiow a-
gunt: Nunciisq; ad ducem Olech missis, præcantur ut illic ueniret. Qui irri-
dens legatos, non adducetis inquit, ut Episcoporū monachorū & uilium per-
sonarum imperiis, caput meū substernam. Hoc responso offensi duces Swa-
topolk & Wladimir. Prius in Olech arma uertūt, q̄ i Polowczos, & obsede-
rūt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe-
ciit, offerens

Olech dux
Russiæ

Locustæ.

Duces polow-
czonū inuad-
unt.

Polowczū
cū.

Pruteni russiā
uassant.

Polowczū rus-
siā uassantes
uicti sunt.

Isaia dux
occiditur.

Olech victus.

Dux vasilko
in basilico excor-
catur.

David dux va-
silko bellum mo-
uit.

Vasilconis et
Lazari interit.

cit, offerens se iureiurando cruce deosculata, imperata ducum facturum, quod minime fecit. Prauaricato siquidem iuramento, ducatum Moromolz inuasit. Afferens ipsum ad se hereditarie pertinere. Hacq; occasione confligit cum Isaia filio Wlodimiri ducis Kiouien, & eo occiso, accepit castrum Moromolz etiam castrum Rostow in suam retorsit potestatem. Mscillaus germanus Isaia occisi, dux Nouogroden, uentus tyrannidem Olh, spondet sibi & patri suo Wlodimiro, Olh reconciliatur. Olh autem ambiens Nouogroden ducatum, collecto exercitu, subleuit in Tuhrow, praemittens Iaroslauum germanum suum ad speculandum, quo intercepto a Mscilla, Olh territus secessit in castrum Rostow, deinde in Moromolz. Cum quo Mscilla cum persequens, componit per nuncios milites, & dissoluit exercitum. Quod Olh intelligens uiolato fœdere, cum suo agmine uenit contra Mscillaum, qui fugit a facie eius, & uocatis in arma militibus, accepitq; in auxilium gentibus Kiouien & Polowczis, & fratre Viceslaum a patre Wlodimiro in sui auxilium missum, pugnam acerrimam contulit, in qua uictus est Olh, & fugit in Moromolz, estumansq; propter plures dolos commissos, in terris Russiæ se non fore tutum, in Reszanos fugit. Quem Mscillaus persecutus, uerbis dulcoratis plenam spem redolenti bus allocutus. Turpe est, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & militibus tuis, ut calamitosus in alienis terris delitescas. Reuere itaq; in terram Russiæ, quo huiusmodi uerbis plecto, ipsum & milites suos ex fuga reduxit. Deinceps duces Russiæ facta conuentione in Lubiecz, concludunt pacem inter se, & mutuam resistentiam contra barbaros Polowczos. Sed illi co uiolata pace, Swatopolk dux Kiouien, cum David Hreorouicz conspiratione facta, uenientem ad se in pace ducem Vasilconem Roscilauicz, habens eius fidem suspectam, captiuat & utroq; oculo excœcat, propter quod duces Wlodimir, Olech & David Swatopolkum, bellum Swatopolkoni mouerunt, qui timens parabat fugam in polowczos, nisi praefati duces a metropoli, & primatibus Kiouien sum supplicibus sermonibus fracti & placati fuissent. David autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vasilconis excœcati, obsessus in Buszko, a Volodoro, fratre Vasilconis, omnem culpam in Swatopolkum refudit. Et concitauit contra se Swatopolkum & Volodorum. Primo ergo uere, uenit excœcat Vasilco cum fratre suo Volodoro in terram Volhinen, contra David Hreorouicz & expugnato castro Wseuoloz, incedunt illud, & homines repertos crudelissime perimunt. Deinde applicantes ad castra Wladimirien, omni multitudini obesse pepercerunt, solus Vasilkonem, & Lazarum in alto suspensos, frequentissimo iactu sagittarum interemerunt. Eo q; causa excœcationis Vasilconis perhibebatur Swatopolk Kiouien, etiam sumpturus ultionem de David, quia de cœcatione Vasilconis culpauerat ipsum, contulit se ad castrum Brzesze, poscens a militibus polonorum castrum tenentibus subsidium. David autem aduersarius eius uelocissime peruenit ad Wladislaum ducem Poloniae suffragia deposcens contra Swatopolkum, quos ambos Wladislaus dux poloniae, cum exercitu ad flumē Bug ueniens, uoluit pacificare & componere, sed dum nequiuisset, reuersus est poloniam, neutri ducum auxilio praestito, & obsedit Swatopolk ipsum David in castro

David dux
poloniae

Swatopolk
ditur.

Colomanus
rex Hungariae

Barbarorum
omen.

Altera Hunga-
rorum clades.

David clades.

castro Wladimiria unde fugiente David, post septem hebdomadas in poloniam ad ducem Wladislaum: Swatopolk potitus est castro Wlodimirz, producit deinde exercitum Swatopolk Kiouien contra Volodorum, & Vasilconem & commissa pugna, cessit uictoria Vasilconi & Volodoro. Itaq; Swatopolk congregans nouum exercitum in kiow, misit Iaroslauum filium suum ad Colomanum regem Hungariae, auxilia petitiu ire, uenit ergo Colomanus cum octo milibus pugnatorum, & duobus Episcopis positusq; castris ad flumē Vyar, obsedit castrum Przemiſl, in quod se Volodor receperat, & ut habet hungarorum historia, uxore ducis Przemiſlieni nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni procidente, & solutionem obsidionis flagitare, pedibus calcata iussit abire in exaudita, asserens, non esse regis strenuitatem, mulieres inter arma audire fortuna autem regem. David negato ei a polonis subsidio, ad Polowczos iuit reperitq; in itinere Bonyak principem Polowczonum cum exercitu, & eum contra Hungaros conduxit, Haud procul itaq; a Przemiſlia positus statiuus, transit sub nocte media Bonyak in proximam siluam, & ululatu edito, lupi contientes uicissitudinariam ululatum reddiderunt. Reuersus Bonyak ad suos, arma iubet capere, certam suis ex ululatu luporum promittens uictoriam, alteroq; die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tertia hungaros inuadit, simulansq; se uictam, fugere coepit, hungari credentes eam debellatam, effusi illam sectabantur, tunc Bonyak cum residuis turmis, in terga eorum irrupens, eos prostrauit & quattuor milia hungarorum occidit. Episcopis hungarorum quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant, etiam occisis. Reliqui hungari in siluas & montes sparsi, biduo a Ruthenis & Polowczis persecuti sunt. Colomanus autem rex hungariae, clipeis militum protectus euasit. David ex hac uictoria resumpto spiritu, ualauit castrum Wlodimir. Intellecto autem obsessorum periculo Swatopolk, misit Putatam suum palatinum ad succurrendum castrensibus, is silenti agmine castrum ingressus, David, & exercitum eius quiescentem, confligit, & obsidionem dissoluit. Constitutoq; Basilio in Capitaneum, Putata in kiow discessit. David autem fugiens in Polowczos, coquisitis auxiliis, redit cum Bonyak duce Polowczonum & sub Swathesza, filio alterius David, expugnauit castrum Luczko, quoniam oportune non certificarat ipsum de aduentu bellatorum Swatopolkonis, pro ut se astrinxerat, ad castrum uero Wlodimiriam antequam applicaret Basilius capitaneus, relicto castro diffugit, & David facile potitus est castris Lucei & Wlodimirien. Primo autem uere procedente Swatopolkone, cum suis copiis ad recuperandum Wladimiriam: David sciens ambiguitatem suorum militum, cum uxore, & tota suppellectili, ad Wladislaum ducem poloniae diuertit, Swatopolkone castrum Wlodimir pro suo uoto sortito. Dum autem quattuor duces Swatopolk, David, Olech, & Volodor, Russiæ generalem conuentum in Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accersitus est David ex Polonis, & querenti de spoliatione hereditatis suae Wlodimirien ducatus, responderunt ei per legatos praefati duces, nolle reddere Wlodimirien sedem, quoniam frequenter terras Russiæ bello uexauerint, tamen ne sit ludibrio exul, & proligus in exteris gentibus, constituerunt ei possessiones & census. Swatopolk assignauit

polk assignauit Ostrog, Dubyn Czartherisk, & postea adiecit drohobusch Wlodimir assignauit centum marcas: David & Olech adiecerunt alias centum marcas annuas, Acceptauit ergo David tum assignatas donationes, tum adiectas conditiones, & degendo in Drohobusch absumptus est.

David mori.

Bolesl. Crzyuousti.

CAPVT VII.

Sbignei seditione Bohemorum commotio

Boleslaus in morauos arma sumpsit

Poloni & morauo quo mar te pugnauerunt.

Morauia de nouo depopulatur.

DVx Boleslaus a concavitate oris ex morbo inflicta Crzyuousti appellatus, quod sonat indirecti oris, altero post obitum patris anno, & fuit annus domini millesimus centesimus tertius, accepit in coniugem Sbislaui Swatopolkonis ducis Kioieni natam, quarto gradu consanguineitatis eum contingente, dispensante paschali papa secundo ad procuracione Balduini Episcopi Graccouien, eoque nuptias magnifice instructas sedecima Nouembris Graccouiae agere. Sbigneus frater naturalis totius regni poloniae ambiens dominium, conuiuio Boleslai solennitatem ad quam uocatus erat obmittens, ad Bohemiam perrexit dum cum Bohemiae Borz uoy & nepotem eius Swatopolk ducem Morauiae in arma aduersus Boleslaum pellicendo, iamque exercitus Bohemicus oram poloniae contigerat, cum seditione inter Bohemos suborta, quae ad obeunda iniusta bella compelleretur, duces Borzi uoy & Swatopolk una cum exercitu reuersi sunt in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortunae apud Bohemos passus, ad Prutenos & Pomeranos diuertit, sollicitando & ad inuadendum Boleslaum ducem poloniae ipsos animando. Quo comperto Boleslaus, ut par erat, iratus contra Swatopolk ducem Morauiae, quoniam ardentius aduersus poloniam arma sumpserat, conuocatis ueteranis milibus dumtaxat ex suo dominio, praeficiens illis Comken Zelislaum principem militiae. Iussit ut tribus agminibus ingressi, Morauiam uastarent, quod cum tota quadragesima, & diebus facris pasche peragerent, magnam multitudinem captiuorum & spoliis ducunt, reuertebatur, iamque prope fines poloniae peruenerat, dum speculatores adesse Swatopolk ducem Morauiae, cum frequenti exercitu, plus de pedite quam equite habente, retulerunt. Substitit illico Zelislaus, & praemissis imbecillioribus, cum captiuis sarcinis & spoliis in poloniam, in statuiis hesternis praestolato Swatopolko, congressus est uterque exercitus, magna uero pro uictoria utroque plurimum adnitente. Ad uesperum tandem, cum hora terciarum pugna coepisset, discessit utraque acies aequo Marte, haec in Poloniam, altera in Morauiam praeda non excussa. Zelislaus uero dux militiae, dum pugnam instauraret, manum dextra amputatione ammisit, qui sinistra manu amputatorem occidit. Huic Boleslaus dux poloniae manum ex auro fabrefacta loco carnea obtulit & adaptauit, nec contentus praefatus dux Boleslaus de his, quae Zelislaus cum exercitu in Morauia agerat, altero exercitu forciori collecto, per alpes poloniae Morauiam ipsemet ingressus est, & singulis ad mutationes

mutationes, & abdita siluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolco resistenciam opponente (plurimum enim ex prima pugna debilitatus erat) libere Morauia peruastata, ampliori incendio afflicta, incolumis cum spoliis in poloniam reuertitur. Sumpta ultione de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis iubet milites equestres in Glogouia conuenire, tanquam in Bohemos transiturus hac cautela usus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandestineque profiliens quinque diebus per siluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohortibus a tergo relictis, cum tercia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iamque effractis foribus, in ciuitatem cum suis insiluerat, duxque Pomeraniae terrore percussus, subito elapsus erat, cum ciues eorum paucitate conspecta, sese adhortantes glomerati eos excluderunt & muros strenue defenderunt, ut etiam iunctis duobus agminibus post se relictis, & usque ad uesperam Cholbergen oppugnando, nihil profecerit. Direptis itaque suburbis, pariter & uiciniis incensis, signo dato in Poloniam cum spoliis discessit. Reuersusque in aestate cum eodem exercitu Pomeraniam uastabat, & nisi Swatoborum uiuum restituerat, ab incendiis & uastatione Pomeraniae non cessare aiebat. Fuit Swatoborus princeps orae maritimae. Vassallus & cognatus Boleslai, sed fide uagus & instabilis, hunc subiecti eius Pomeranis propter crudelitatem ipsius, occidendum traderunt. Itaque illico ex carcere eductum Pomerani in castra Boleslai Swatoborum perducunt, & pro libertate patriae deprecari, discessum Boleslai obtinuerunt, attamen non satis pacatus Boleslaus de Pomeranis, anno domini Millesimo sexto, misit Scarbimirum principem militiae cum exercitu in Pomeraniam, qui uicis & oppidis munitis, sed ignobilibus expugnatis, cum captiuis & spoliis in Poloniam reuertitur, & illico eadem uia qua regressus erat, cum priori exercitu ad castrum Bithom peruenit & illud expugnatum exiit, praedamque conquistam in Poloniam intulit, & cum non nullis militibus ad Boleslaum apud unum suum nobilem, in dedicatione ecclesiae conuiuante, accessit, de gestisque in Pomerania eum certiore reddidit. Exhilaratus dux Boleslaus, de suorum militum felici reditu, relictis senibus in conuiuio, ipse cum ceteris militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandum feras in proximo saltu processit, reperitque Pomeranorum, arciter tria milia ad uastandum Poloniam post uestigia Scarbimiri per siluas & abdita progredientes. In quorum multitudinem non referendo pedem Boleslaus cum centum militibus insiliens, quosque obuios prosternebat, cuneos Pomeranorum pertranseundo, & perforando. Et iterum altera uice, tanquam leo ferox, innumeros occidendo, hostile agmen pene trauit. Donec in tercia giratione ac reuersione, unus exclamauit apertum discrimen Boleslao imminere, & ideo cessandum fore. Caballus siquidem ducis perforatus, omnia uiscera defluxa emiserat. Scarbimirus etiam princeps militiae uulneribus confossus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps dumtaxat quinque militibus sequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo, dux Boleslaus ad conuiuantes regrediebatur, hesipos conuiuas in obuium pro subsidio ei ferendo, audita pugna, occurrentes & de praesumptione Boleslaum redarguentes. At ille ex temeritate uictoriam, & ex praesumptione gloriam affecutus, iubens suos arma corripere, ad ulciscendum in Pomeraniam an-

Colbergen oppugnatio.

Boleslai altera in pomeranos expeditio.

Alteram expeditionem in pomeranos.

Boleslai audacia.

Boleslaus bo-
hemia hostili-
ter inuadit.

Boleslaus ge-
minū malum
reperit.
Velen obsidei.

Vscze interce-
ptum.

Sbignei prodit-
io.
Pomerani celi.

Dolus sbignei.

Sbignei auxili-
um.

Gnieuomirus/
captus interem-
ptus est.

Expeditio hen-
rici quarti in
poloniam.

Lubusz expu-
gnatur archie-
piscopo may-
denburgensi da-
tum est.

Obsessa glogo-
uia.

nia, habens secum Borziuo & Sobeslaum duces (sed exules) Bohemiae, in
potenti exercitu ingressus est Bohemiam, quoniam Swatopolk dux Bohemo-
rum, cum bohemis Henrico imperatori contra regem Colomannum Boleslai
affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczko-
ne, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiae Swatopolk reliquerat
expugnatis aliquot castris & Bohemorum oppidis, in poloniam cum spoliis re-
uersus est. Iurauitque Henricus imperator Swatopolko, ulasci qui primum in-
iuriam eius in Boleslao duce Poloniae. Boleslaus in Poloniam reuersus duo
mala. offendit. Sbiilauiam suam conforrem mortuam, & castrum Vscze a Po-
meranis interceptum, quod antequam expugnaret, scilicet enim illud ualido praesi-
dio munitum) obsedit castrum Velen, in quod Gnieuomirus auctor proditi-
onis & traditionis castri Vscze, a Boleslao olim baptisatus, se receperat. Sbi-
gneo naturali fraude in exercitu Boleslai officio coadiutoris fungente, clande-
stine Pomeranos contra Boleslaum concitauit, ut obsessis ferrent praesidia.
Et uementibus Pomeranis noctu, in Boleslaique exercitum irrumpentibus, dux
Boleslaus, qui excubias secundum consuetudinem ultra exercitum agebat,
a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & prostrauit. Captusque est in-
ter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excusatione finxit se
antececessisse Pomeranos: ut eorum aduentum praenunciasset, & ita captum
esset uerum notissima fuit fraus & dolus ipsius. Ideo dolo non patrocinate: exi-
lio damnatus: in Bohemia se contulit. Velenenses uero ad ultimum in despera-
tionem uersis: Boleslao portas aperiuunt in signum pacis: in ciuitate de de-
stra Boleslai petita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur &
odium commoti, omnes Pomeranos in Velen occiderunt. Boleslao multitudinem
nequitque castigare ualente. Captus est & Gnieuomirus, qui Pomeranos a fide
Boleslai alienauerat & perfidia: fuisse capite eius discusso, interiit.

CAPVT. IX.

Magna atque heroica huius Boleslai facinora, & quae nulli regum
ac Poloniae principum tam prospere ut sibi obuenerunt, prosequen-
do tangenda est uictoria, quam de imperatore Henrico quarto re-
portauit. Anno siquidem domini. M. centesimo nono Henricus
quartus, ad ulciscendum rembelli in Pannonia male gesta, & inuasionem atque ua-
stationem Bohemiae, in Boleslao duce poloniae, habens secum Swatopolkum
ducem Bohemiae, & Sbigneum fratrem naturalem praefati Boleslai ducis polo-
niae. Ingressus est poloniam, & expugnato castro magno Lubusz (quod post
expugnationem Maydenburgensi archiepiscopo contulit) processit ad interi-
ora Silesiae, usque ad Bithom, & cum aliquot excursionibus de Bithom milites po-
lonorum in exercitum imperatoris fecissent, sine oppugnatione discessit. Et ad
Glogouiam singula obuia uastando in die sancti Bartholomei peruenit, eam
machinis & expugnatione afficiens. Quapropter postularunt Glogouien-
si sub pacto inducias quinque dierum. In quibus si dux Boleslaus dominus ipsorum
non praestaret eis auxilium, cederent sub iugum & potestatem imperatoris
quod ille annuit dum modo primores ciuitatis Glogouien-
si darerent filios suos natu-
maiores in obsides, quod & fecerunt. Boleslaus uero dominus Glogouien-
si, au-
dita

ditam eorum legatione, laudauit fidelitatem ac constantiam ipsorum, ne quoque su-
biicerent se quouis modo imperatori, sub interminatione prohibuit, asserens
plus ualere bonum reipublicae quam filios primeuorum Glogouiae, iurauitque dux Bolesla-
us nisi Glogouien-
si in fide manerent, omnes crudeliter post discessum impera-
toris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouien-
si, turbati quidem, tamen ut
par erat, remp. praetulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus indu-
ciae durauerunt refecerunt, sumoque & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus
imperator lapsus quinque diebus, cognita rebellionem Glogouien-
si, ui, quanto ma-
iori potuit ciuitate expugnabat. Et ne tot praecipui eius milites inter pugnandum
occiderentur, iussit filios Glogouien-
si obsides, extendi supra pallia, seu
supra asseres, quibus milites tanquam pallis expugnantes fortalicia muniuntur
Sed nec sic mansuetiores redditi sunt Glogouien-
si, simul namque iacula in filios,
quemadmodum in Cesarianos contorserunt. Boleslaus autem dux poloniae, ne-
dum sub Glogouia, uerum ab initio ingressiois imperatoris in terras poloniae
die noctuque exercitum eius lacessuit, pabulantes captiuando, pellentes & ob-
errantes interficiendo, ad egerendum exeuntes rapiendo, de nocte saepenumero
exercitum imperatoris inuadendo & perturbando, ita quod imperator de necessitate
duplaret noctis custodiam, sic & uictualia imprudenter, in maiori numero &
robore necesse fuit mittere. Et quia Swatopolk cum suis bohemis, fuit grade-
robis imperatori. Boleslao uero ex antiquo fuit perosus, & magnum impe-
dimentum, ideo proposuit dux Boleslaus plurima donaria, si quispiam suorum mi-
litum Swatopolk obtinere. Ad quod patrandum supra ceteros, obtulit se
Ioanes bohemus miles filius Czilce, de familia Vrsouien-
si, qui nunc Rati-
te appellantur. Is quoniam notos & cognatos in exercitu bohemorum habuit,
secure inter eos (gerens se pro milite bohemorum) deambulabat. Perpectoque
uigesima prima die Septembris Swatopolkone, stante in papilione ante im-
peratorem, contorsit fortissime acutissimam lanceam & pectoralia Swatopol-
konis, a brachio in brachium transfixit, ut illico cadens sine uoce expiraret. Io-
anes autem Czilce, statim arrepto equo, quem paratissimum habuit exiliens de
tentorio cesaris, cepit fugere, uulneratisque & aliis occisis, persequentibus se
ad ducem Boleslaum saluus peruenit, & plurimas possessiones in regno Po-
loniae donatione Boleslai percepit, & tanquam alter Mutius romanus pro patre
to facinore laudatus est. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte ex-
ercitum in armis tenuit, Boleslai aduentum oppediendo. Sequenti die iussit cada-
uer Swatopolk in Pragam ad tumulandum duci, bohemos secum praeriatum iri
satagens retinere, qui minime consentientes, abierunt una cum ducis sui funere in
bohemia. Sbigneus quoque Boleslai frater naturalis, eos est secutus impera-
torem male contento de discessu bohemorum. Occiso Swatopolko, dux Bo-
leslaus legatum ad Henricum regem Romanorum, pro pace tractanda quendam
comitem Scarbek misit, tres tracturas pro armis deferentes, tales W. qui im-
peratori monstrati ei thesauros suos, ad expugnandum Boleslaum cum sua gen-
te (ut aiebat) sufficientem, si homagia & seruicium imperatori non impende-
rent, facit usus, detracto anulo ex suo digito, proiecit in thesaurum cesaris
inquiens, aurum iungatur auro. Ad quem cesar Henricus ait, hab dangk quod
ex almanico

Altera Glogouien-
si magnanimitas fides.

Boleslai consilium in necem Swatopolkonis.

Swatopolko interemptus.

Exemplum Mutij.

Ex facie hab dang familia origo.

ex almanico sonat, habeas gratias. Vnde usq; in hodiernam diem familia illius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remisit legatos & ipse suaderibus suis praefectis discessit, nō expugnata Glogouia, sub qua tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat. Et procedens contra Wratilauiam, aduenit in uicū uno militari a Wratilauia distantē. nūc Pšiepole nominatū. Quem Boleslaus cōsequi properauit, iā eī suppeciae ei ex Mazouia aduenerāt, ex terris Sandomeniē, Lubli nē, ac Russia. Et ordinatis aciebus, a mane usq; ad meridiē, durissimo Marte pugnauerunt. Erat autē exercitus imperatoris, longe maior & fortior, exercitus uero Boleslai minor, & de agrestibus plures continens, multiq; ex pugna uolebant excedere, nisi Boleslaus circūens omnes strēue pugnare compelleret, & p. sauciatis nouos substituere. In furore autē pugnae, dux Boleslaus aciem Slesitanorum, quā usq; ad illud tēpus in subsidis seruauerat, in latius cesarianorū q̄ fortissime induxit, & ordinem cesarianorū dirupit, tū exercitus Boleslai esse melior, & cesaris fugere cepit. Ipse quoq; Henricus imperator illico suorum monitu, abiectis signis imperialibus, ne cognosceretur in fugam se conuertit: Pleriq; ergo almanorū interfecti, alii in fuga capti, & duci Boleslao praesentati sunt, quos in honore iusto semper habuit. In hunc modum dux Boleslaus gloriosam uictoriā de Henrico imperatore strēue reportauit, & tanq̄ Hanibal post Cannēsem pugnam laudibus est celebratus ad locū autē certaminis tanta confluit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus suo morfu diu noceret. Idcirco usq; in hodiernā diē uicus ille Pšie pole (quod sonat campus canum) nominatus est.

CAPVT. X.

Nno autē sequenti imperator Romā ad coronationē transire cupiēs, ueritus est, ne eo absente dux Boleslaus uicinas regiones inuaderet & exureret, utq; milites captiuos liberaret, suggerit p. communes amicos ut Boleslaus eum accederet. Super quo dux Boleslaus diu deliberabat, tandēq; ad uota & amicorū promissa in comitatu instructissimo Henricū quartum in Bamberg accessit, excusans se imperatori de retroactis bellis, & asserens se & gentem suam nūq; seruiuisse, nec tributa a praedecessoribus eius, imperatori praestitisse, ideoq; in prisca libertate sese cōseruandum postulauit. Imperator autē eo benigne & honorifice suscepto, pro suo uoto se facturū spondit omnia. At Boleslaus nacta oportunitate, sororem imperatoris sibi in uxorem postulauit. Filiam uero imperatoris, nomine Cristinam minorenem, ad nubendū filio suo seniori Wladislao & irrecusabiliter obtinuit: Cōposita itaq; pace, cū gemina sponsa, & dote copiosa in Poloniā rediit, & omnes captiuos almanos Hērico regi Romanorū remisit. Henricus uero castris in Polonia conquisitis abrenunciavit, & q̄a occiso Swatopolko bohemorū ducē: Wladislaus ducatum bohemiae Othone Swatopolkonis germano repulso occupauerat, qui post Swatopolkū praefatū ducatū bohemiae susceperat. Ideo Borziuoynatu maior Wladislai bohemiae regentis peruersus exiliū in poloniā, accepto exercitu a Boleslao polono, ingressus bohemiam pluribus eum bohemis iuuantibus, ad Pragā peruenit

Obsidia Glogouie soluta.

Henrici quartus clades expolitis.

Boleslai in uicū liberalitas

Boleslaus bambergam uenit.

Cesaris & Boleslai affinitas.

Borziuoynatu bohemiam ingressus

uenit & eam possedit, totamq; bohemiam recuperare adnitens, ad lamentabilem Wladislai quārelā per imperatorem euocatus, mancipatus, carceribusq; deputatus est. Wladislaus uero restitutus est in ducatū bohemiae, quod dum cognouit Boleslaus, cum ualido exercitu circa festum sancti Michaelis ingressus bohemiam, per plures nuncios euocabat Wladislaum bohemiae ducem, ut inter eum & fratres eius, tanq̄ cognatos suos pacem honestam componeret. Wladislao autē dolum timente, & Boleslaum de bohemia expellere satagente. Ira concitatus Boleslaus totam orā circa fluenta Albeae deuastauit & exussit. Congressusq; cū exercitu ipsius circa fluuium Czibnia, eū octauo idus Octobris cōfluxit. āno domini. M. centesimo undecimo, & Wladislaus cū reliquiis in Pragā refugit. Boleslaus uero plurimis spoliis & captiuis onustus, in poloniā saluus cū Sobeslao & suo exercitu rediit. Videns Swathawa seniorē filium suum Borziuoyn carceribus apud imperatorem mancipatū, alterum filiū Sobeslaum in Polonia exulantem, tertium minorem natu Wladislaum ducem bohemiae in bello uictū & prostratum, timens peiora indies oriri, interposuit sese tanq̄ matrem & mediatricem, & pacem inter Sobeslaum & Wladislaum germanos cōposuit. Assignataq; ei ciuitate Zaczensi cū suo districtu, euocauit ipsa & dux Wladislaus ex Polonia Sobeslaum. Depost uero intelligens Wladislaum de consilio Vaczkonis baronis, ac consilarii eius, conclusisse Sobeslaum captiuandū, obtruncauit Vaczkone ueritusq; Wladislaum fugit per Sirbiā (ubi uno mense detētus seruabatur) in Poloniā, a duce Boleslao iterū benigne & liberaliter susceptus. Quem uolens reducere Boleslaus cū magna potētia bohemiam intrauit, requiuitq; Wladislaum, ut praenominatū Sobeslaū in gratiam reciperet, & possessionem ei debitam assignaret. Ad quod respondit Wladislaus. Iamdudū tum amplam gratiā, tū legitimam portionē bohemiae assignasse Boleslao, quas nolens conseruare, indignum se reddidit. Verū si (inquit) Boleslaus Sbigneū fratrem suum naturalem apud me exulantem reassumpserit, portionēq; sui ducatus debita prouiderit: prosequar & ego gratia Sobeslaum. Cernēs Boleslaus q̄ aequitati Wladislaus non interetur, ad ulteriora bohemiae exercitum ducens, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuastare imperat. Ad quod prohibēdū cū suo exercitu aduenit iādictus Wladislaus, locauitq; sua castra proxime, solo fluuiio Czibnia, satis limoso, & sine periculo impermeabili inter ipsos medio. Ad conferendam ergo & conficiendā pugnā cum Wladislao, quū fluuius Czibnia non posset trāsiri, mouit castra sua Boleslaus uersus Albeam fluuiū, ubi transitu reperto flumen Czibnia permeauit, ad stationēq; Wladislai accurrēs dūtaxat focos & fauillas comperit. Quorsumq; cū suis gētib; silenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxatis igitur & late sparsis militibus, praedas & spolia collegit, sicq; in Poloniā reuertebatur, in transitu ciuitatem Cleczo exussit, & militibus spoliandam concessit. Cum peruenisset ad siluas magnas, Poloniā & Bohemiā disteminātes, per exploratores didicit bohemos in siluis insedisse. Et iter iucisioe roborum clausisse, tū altera die illucescēte, militibus animatis, ordinauit per turmas exercitū. Ipse cū suo exercitu dextram tuebatur, Scarbinū principem militiae

Borziuoyn uiculis iniectus.

Boleslai in bohemiam stratagemata.

Mater filios composuit.

Vaczko trucidatur.

Sobeslai in poloniā reditus.

Boleslai in bohemiam regressus

Boleslaus bohemiam vastauit

Boleslaus in per-
rata pugna &
victoria.

Boleslaus bo-
hemiam depopu-
lauit.

Pacis condi-
ones.

Pomeranicum
& Prutenicum
bellum.

Pomeranorū
clades in ma-
zouiam.

Causa victo-
riæ
Similis victo-
ria apud Sles-
tanos

Boleslaus in
pomeranos bel-
lum agit.

pē militiæ sinistrum cum suo exercitu tenere disposuit, aliqua distantia inter exercitus interposita. Cū uero ad extrema siluarū aduenissent, ubi putabant eos bohemi et ordinem dissoluisse & prouidentiam abiicisse sparsim & singil- latim in eos insiluerūt, in unamquāq; cohortē & ordinationem ut alia alteri- us periculi esset inscia. Boleslaus uero dux poloniæ ad suam cohortē, primū occurrētem bohenum, hasta confixit & deiecit, sequentē Derflaus suus pin- cerna, idētidem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immensum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quorū periculum euitādo Wla- dislaus eorum dux signum receptui dedit. Discedentibus aut bohemis, Polo- ni primū suspicati sunt dolum, tandem cōperta fuga eorum, persecuti sunt eos quoad consequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Pera- cta pugna Boleslaus impositis in plaustra sauitatis rediit cum toto exercitu in Bohemiam longe lateq; uastando, & iterū atq; iterum urendo & depopu- lando, plurimis spoliis & captiuis oneratus, cum Sobeslao, & toto exercitu in Poloniam triumphās, & de uictoria laudes deo personans, reuersus est. In sequenti anno ad inuadendum bohemiā, nouam expeditionē parabat, quam Wladislaus dux bohemiæ (non eū cum latuit) nunciis & supplicationibus interceptis, pollicens æquas condiciones pacis tenere, Sobeslaoq; cōgruam sortem in Bohemia præstare, itaq; conuenientibus in die sancti Procopii ad fluium Nissæ tribus ducibus, Boleslao poloniæ, Sobeslao & Wladisla- bo bohemiæ pacem firmant & assignant, acceptante Sobeslao pro sua sorte, Hradecz cū quattuor castellis & toto districtu in Bohemia, & ciuitatē Olo- muncz cū suo districtu in Morauia, manumissiq; captiuis & exilibus resti- tutis, ab utraq; parte discessum est cum leticia.

CAPVT XI.

Dum Boleslaus finitimis bellis detineretur. Pomerani & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hostilitate irruerunt, depopularunt, conflagrarunt, captiuosq; abducen- tes discedebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratislauiē oram rexisse ante commemoratus est, extemplo & quāto celerius potuit agrestibus bellatoribus eos insecutus est, & dum se tu- tos estimarent, sopori deditos ante diei lucem, inopinate inuasit & oppres- sit, sexingentos occidit, mille atq; ducētos captiuaui, paucosq; ex eis fuga salauit, & in siluas disperfit, quos de siluis nedum uictores, sed & muliercu- læ tanq; pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima causa huiusce uictoriæ, ut Vincentius in sua chronica meminit, fuit Simon Plocen præsul qui ab initio irruptionis hostium, usq; ad deletionem ipsorum, non relaxa- uit animū & ora, una cum toto clero a ieiuniis planctu & obsecrationibus, pro uictoria suæ genti diuinā clāmentiam deuotissime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Slesitanis, qui satellites Sbignei fratris natura- lis Boleslai, Slesia deprædantes conflixerunt, & in uincula dira contecerunt. Dux aut Boleslaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Ma- zouiæ præfectū patrata non contentus. In sequenti anno. M. centesimo trez- decimo eis bellum indixit, Et conuenientibus bellatoribus in Cruszuiczam, uiderunt

uiderunt lucidissimum adolescentē in pinnaculo oratorii sancti Viti ciuitatis Cruszuiciē existentē, splendore late & usq; ad campestria micantē, motoq; exercitu de loco stationis, prælibatus adolescens e pinnaculo desiliens exer- citū antecedeat, pomū aureū, antiqua historia habet pilum. i. iaculum non pomū quod in manu gestabat per uia ante se iacendo. Hunc Boleslaus tanq; scilicet omen, cum exercitu suo secutus est, donec ad Nakel peruenit, ubi dispa- rente ductore adolescente, spemq; capiēda urbis, ex uibratione & pomi pro- iectione uersus Nakel relinquire, uallauit Boleslaus castrū & oppidū Na- kel, in quo Pomerani se recludētes, assidua damna regno Poloniæ inferēbāt, & post tormentorū proiectiones, considerantes se nō posse subsistere, ac cō- tra Boleslaum tueri, quindecim dierū inducias pecierunt, & obtinuerūt, qui- bus lapsis, si auisati Pomeranorū principes non ferrēt eis subsidium, potesta- ti Boleslai subderentur. Inuenerunt autē legati Naclensium, ad obeundū bel- lum supra q̄ quinquaginta milia Pomeranorū & Prutenorum. Qui militari iuramento se obstringētes, equisq; relictis, omnes per inuia & siluas usq; ad Nakel silenti & composito agmine peruenērūt. Erat autē dies sancti Laurē- cii martyris, quem Poloni festiuum habuerunt, a mis (eo q; induciæ essent) depositis, missarū solenniis occupati. Verū peractis diuinis officiis, hostium innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma corripuit, qui si a pomeranis sic fuisset inuasi, sine negocio faciliusq; uicti fuisset. Sed a deo p- picio aliter dispositū est, nam Pomerani defensionis satis aptū locū conspi- cientes se fossis muniēbāt, sudibusq; & hastis acutis & longis, in extrema- te, a tergo, frōte & lateribus, ordine denso, terræ infixis igneq; posito sese ual- labāt. Propere itaq; Boleslaus, relictis in castris præsidis ordines in hostes ducit, exercitū in duo agmina diuisit, primo ipse præfuit, secundū Scarbimi- ro præfecto militiæ cōmisit, quū aut obequitando, hostes tergo nō esse ser- ptos exploraret. Scarbimirū supatis postremis hostium fossatis immisit, q; in eorū terga inuectus, impigro Marte Pomeranorū tirones trucidabat, hinc clamores æditi, eos qui in acie erāt perturbabant, qui iā sociis (imminēte Bo- leslao a fronte) auxilia ferre non poterāt. Boleslaus concitato equo, ducis & militis officium gerens, in hostes irrupit superansq; fossatis per fudes & lan- ceas, pluribus militibus obrutis, pluribus equis aut necatis, aut confossis, a- liisq; suffectis, in omni pte pugnatū est & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q; obli- ti præstiti iuramenti, omnes qua poterant passim exilientes fugiebant. in proximis siluis latibula & salutem quærentes. Occisa feruntur eo prælio quadraginta milia Pomeranorū & Prutenorū, duo milia capta. Cæteri in pa- ludibus & locis limosis mersi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud par- uis collis ex congectione cadauerū & super iniectione terræ resultans, in mo- nimentū perpetuum & certaminis locū quottannis demonstrādas. Castella ni & oppidani Naclensium cum sex aliis oppidis uicinioribus (uisa suorum ne- ce) in ditionē Boleslai se dederunt. Pro his summo opifici deo glorioso, & beato martyri Laurentio, in cuius festo uictoriam Boleslaus nactus erat, Po- loni gratias laudesq; peragebant.

Nakel ex omni-
ne vallatum.

Boleslai ex po-
meranis maxima
victoria.
Quadraginta
millia cōsa.

Sbignei in po-
loniam reditus

Consilium in
Sbignei necem.

Sbignei interi-
tus.

Scarbimiri re-
bellio.
Scarbimirus
excoecatur.
Castellania
Graccouien tunc
palatinui pre-
terit.

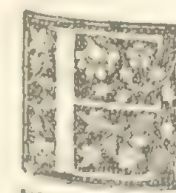
Boleslai pœni-
tentia.

Boigneus ducis Boleslai frater naturalis, sciens omnem spem recuperandi aliquā sortē in polonia, tū ex cōcordia cū bohēmis & duce eorū, apud quos exulabat, ad flumē Nissæ facta, tū ex graui cæde, totaliq; humilatione Pomeranorū atq; Prutenorū circa Nakel inflicta sibi adēptā, misit legatos oratū ire ducē Boleslaū, ut miseratus suæ inopie & deiectionis aliquā porciūculā in polonia p sustentatione ipsius de mera pietate largiret. Boleslaus misericordia motus, dissuadētib; ei cōsiliariis acceptauit eū in gratiā, dummo Sbigneus recōciliationē probitatem, & humilitatē cū cæteris uirtutibus indueret. In hanc spem redixerunt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autē in curiam Boleslai cum pompa arrogantiā, cum cantoribus modulantibus, tubis psallentibus, & tympanis sonantibus, ense ante ipsum præcedente. Boleslaus licet ulcerato animo hæc uideret, tamen dissimulatione ut decuit usus, suscepit eum magnifice ac gratiose. Illicoq; consiliarij suapte ulceratū animū Boleslai cœperūt bile inflammare, coarguētes eū, q; hostē patriæ, scortorem latronum, omnibus dolis ac fraudibus, pessimisq; facinoribus plenum, in sui totiusq; regni exitium reassumpsisset. Ne ergo uitam Boleslao, ueneno aut ferro prior prætereret, aut regno nouum discidiū induceret, anteq; de polonia fugā arriperet, regno lugubrem iacturā pararet. Consulunt ut maturaret cruetam beluam occidere. Boleslaus ira concitus consensit militibus occidēdum Sbigneum, uisa itaq; oportunitate & loco inter exprobandum ei uicia, & patriæ damna per eum illata, orta contentione eum interfecerunt. Quamq; alia histōria dicat fuisse exoculatum, & post ex doloribus breui uitā finiuisse. Scarbimirus palatinus Graccouien, & princeps militiæ Boleslai, sequutus Sbigneū ad eam lapsus est insolentiam & arrogantiā, ut primum submurmurationibus, deinde publicis probris Boleslaum sugillaret, postremo conciliata manu consanguineorum, affinium & ei fauētium, cœpit Boleslao rebellare, & cum eo (contumacia suadente) si quid Boleslaus attentaret bello decernere. Quo compræhensio iussit Boleslaus eum in carcere excoecare, & dignitate palatinatus Graccouien priuare, totaq; illa procella perinde ac si nunq; fuisset conqueuit & dispersa est. Et ne in post similis temeritas obueniret, præposuit Castellaniā dignitati palatinatus Graccouien, quod usq; in hodiernū diem permanet & custoditur. Doluit tamen Boleslaus, & eū utriusq; facti pœnituit. Post plures em annos, scilicet anno Christi. M. cētesimo uigesimo nono, totam quadragesimā ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Post festa autē paschæ, in priuato habitu ne agnosceretur, peregrinatus est cū clericis & sacerdotibus, paucisq; militibus ad sepulchrum sancti Egidii sui patroni, cuius meritis conceptus erat, & multas uictorias reportauerat, singulis diebus exeundo de hospicio, orauit horas canonicas maiores, & minores beatæ Mariæ uirginis, insuper & septem psalmos pœnitētiāles cū letaniis. Inter orandum aut nudis incessit pedibus, & de austeritate pœnitentiæ quicq; non obmisit. In transitu omnes Cathedrales, & collegiatas ecclesias, Abatiales ac Conuentuales, & hospitalia uisitauit, singulisq; insigne clenodiū ex aurō uel argento obtulit.

In monasteriū

In monasteriū sancti Egidii, processionatim inductus est per Abbatem, & religiosos præfati monasterii qui ei obuiā exiuerant, mansitq; inter illos 15 diebus cū summa deuotione, orationibus, & elemosinarū largitionibus, ad se pulchrū sancti Egidii ut saepe prostratus & gembundus, multa donaria monachis præciosa relinquēs, & eos ualedicens reuersus est, simili ordine ut prius habito, in deuotione elemosinarū erogatione, ac ecclesiarum uisitatiōe donec poloniā ingressus est, cū maxima hilaritate a suis exceptus. Nec his contentus in altero anno, cum uiris ecclesiasticis & suis militibus pedestri itinere, corpus sancti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uisitauit, & perspexit, ab Hungariæ rege Stephano socero suo, Episcopis & magnificis regni Hungariæ sūptuose promissus & tractatus. Ex Hūgaria per Graccouiā transiens more peregrino adiit Gneznā, ad uenerandū reliquias beatissimi pōtificis Adalberti, proxime aū hoc in āno dñi. M. uigesimo cētesimo septimo, kalendas Marcii septimo, p Iacobū archiepiscopum Gnezneñ, ex abditis locis (ibi propter metū Bohemorum scrupulose occultatis) in publicum productis, & omnibus christifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad se pulchrū itaq; sancti Adalberti ueniēs, prostratus cū lachrymis, scelus suum præcabatur sibi dimitti. Obtulitq; ea uisitatiōe ecclesiæ Gnezneñ octuaginta marcas auri puri pro sarcophago beati Adalberti struendo, donauit quoq; omnibus pōtificibus canonicis præsentibus, personis ecclesiasticis & suis baronibus nobiles & splendidas uestes, sed & sanctuariis ac ministris ecclesiæ Gnezneñ uestes decentes tribuit.

CAPVT XII.

Itaque dux Boleslaus expugnatā Nakel, & alia sex oppida p ut in superioribus tactum est, tradiderat in potestātē Swatopolkoni, uni ex satrapis & consiliariis poloniæ, dexteritate & fide plurimū ualenti. Cuius origo fuit de domo Grifsonū, gētis polonice ueteri familia, nihil fraudis in eo suspicatus, intellexeratq; eum uiolato iuramento a fide defecisse, uolens eius perfidiā ultum iri, āno dñi. M. cētesimo decimo stauo impeditus est maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circūuicinis regnis uigētib; . Cælum siquidē post occasum solis in tantā rubedine uersum est, ut quasi ignis, tribus horis colluceret, & statim sequutæ sūt pluuiæ toto ueris tempore, nec cessarunt in aestate, inundatiōes fluminum effundendo, & quasi alterū Cathachisimum producendo. Itaq; in anno sequēti multū uentoso & instabili, armato milite Pomeraniā deualtabat, congressusq; cū exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq; agrestibus coadunato, fere totū florem iuentutis eorū extinxit, nec duci Boleslao Pomerani & Pruteni ultra resistere proposuerunt, sed quoad uixit, deuote in obedientia ipsius permanserunt. Ex inde uersus Nakel ad opprimendū Swatopolkonē fidefragum, & fidelitatis uiolatorē, peruenit, & a festo natiuitatis Mariæ, usq; ad natalē domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat siquidē Swatopolk uiris & uictualibus peropportunis ac sufficiētibus Nakel, nec ira qua Boleslaus in perfidiā eius exarserat, nec uulnus quod a sagitta de Nakel exceperat, effectum & uindictā sortiri potuit, propter hy-

g. emis

Boleslai peregrinationes sū
maq; liberalitas.

Boleslai postrema in pomeranos expeditio.

Boleslai uictoria.

Nakel oppug
natio.

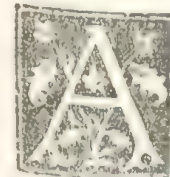
Nakel sedicio.

Swatopolk
vinculis inie
ctus.Volodor⁹ pre
missie dux ad
itus.Iaroslaf in rus
siam reductio.

emis ergo asperitatem & militū intollerantiā, propter etiam instantiam qua
sæpenumero præcatus est Swatopolk, cum ipso pacē confecit, pecunia pro
demultatione & filio pro obside ab eodem receptis. Nec tamen perstitit in
fide Swatopolk, sed ut prius rebellauit. Iuste ergo Boleslaus furore incēsus
in tercio anno cū expedito milite Nakel obsedit, & primū ingenis & armis
bellicis expugnabat, tandem turribus ligneis altitudinē murorū excedētibz
per fossatā impleta usq; ad murū deductis, fortiori ui defensores oppidi affi
ciebat. Sed Pomerani consilio Swatopolkonis persuasi, turribus ligna pina
tica subiecerūt, & desuper proicientes resinā, lardum, butirum, cæteraq; in
flāmabilia. Polonis ea amouere negligentibus, turres igne consumpserūt, se
cundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, simi
li incendio depastas exulserūt, quarto uero admotas prohibentibus Polonis
minime ualuerunt exurere, ex turribus identidē cominus per iacula & certa
mina afflicti, fracti tandē Naclenses & uiribus destituti, telis simul & uictua
libus deficientes, saluum diuersum cū suis rebus a Boleslao pecierunt, quo
negato, treugas pacis in aliquot dies postularūt, & his non obtentis, iterum
affectarunt ut solam uitam eis donaret & Swatopolkonē ei tradendū uiuū
assumeret. Hoc acceptauit & castrum cū oppido Nakel inuasit atq; spolia
uit. Swatopolkonē uero uiuum compræhendit, & perpetuis carceribus de
putauit, nec amplius cuiquam de familia ipsius, munitiones tanq; hominibus
dolosus tradidit. Tandem Volodorū, Przemissie ducem ex Polonia prædas
ut sæpe agentem, per milites & suos præfectos conflixit, & eum post confli
ctum fugientem, in loco qui Vissoko dicitur cōprehensum, milites in Grac
couiā duci Boleslao adduxerunt, hunc uinculatū Vasilko dux Premissie uir
ginti milibus marcarum argēti redemit, statimq; datis duodecim milibus ar
genti pro residuo filiū Iaroslai pro obside posuit. Ex post uero quingenta ua
sa argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro comple
mento solutionis impendit, sicq; Volodorū in toto liberauit. In anno quoq;
domini. M. cētesimo uigesimo tercio. Boleslaus Poloniæ dux, Iaroslauum du
cem Wladimirieñ affinem suum in Russiā reducens, qui apud eum in Polo
nia per quadriennium moratus est, cōuenit circa Przemissia cum auxiliis &
ducibus auxilia præfato Iaroslao præbentibus. Colomāno fratre regis hun
garie, Volodoro & Vasilkone Przemissie, & duce Wladimir Wlodo
rouicz, acceptisq; hungarorū & Polonorū septem milibus Iaroslauus exercitū
prænominatorū ducum antecedebar, & expugnatis castris olim suis, e quibz
spoliauerat eum Wladimirus Kiouieñ dux, scilicet Belsz Czirneow
Wladimiria præuenit castra Colomāni, & Boleslai ducū, & appropinquās
portæ Kiouieñ quæ polonica dicitur, congressus est cum pedibus ex Kiow
contra eū egressis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in supplemētū eorum
superueniētes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroslauum comitabā
tur occiderunt, equūq; Iaroslai ducis telis confoderūt, sic q; uulnerū impati
ens, sessorem suum Iaroslauum ducem in terram deiecit, pugnaq; ingēs facta
est. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defensio
nem ducis opponētibz: Rutheni in Kiow fugere coacti sunt. Iaroslauus ali
quot

quot uulneribus cōfossus, paucis post diebus mortuus est. Colomānus itaq; Iaroslai iterit⁹
& Boleslaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cceptā obsidionem ca
stri Kiouieñ continuauerūt. Sed Andreas præfectus castri, a Wladimiro in
tutelam relictus, exiēs supplex pacem orabat, & quoniā Iaroslauus gratia cu
ius bellum assumpserāt uita functus erat. Duces Boleslaus & Colomānus
instatibz Volodoro & Vasilkone ducibus Przemissie suffragatoribus su
is pacem concesserunt, singuliq; duces ad sua redierunt.

CAPVT XIII.

Nno domini. M. cētesimo uigesimo quarto, præparatis nau: le
ris & nauibus circa Gedanū, dux Boleslaus accepto secum Pe
tro de Dacia, qui postea dictus est Piotrek magnus comes de
Skrzin, & tota militiā bene armata, secūdis uētis in Daciā p
uenit. Erat autē causa nauigandi, quoniā pater Petri comitis de Skrzin, per
litteras nūciauerat, Henricum regem Dacie a fratre suo germano cuius no
men Abel, pluribus uulneribus interfectū, omnesq; thesauros præfati regis
sibi occulte commissos, ne ergo in manus occisoris quouis modo deuenirent,
hortatus est ut Petrus tales thesauros reciperet in Poloniā. Dux itaq; Bo
leslaus per totā Daciā publicat & insinuat sese uenisse ad ulciscēdum in
nocentem regē Henricum suum amicum, in Abel occupatore regni, german
no prædicti occisi regis. Ex inde cuncti nobiles Dacie, deficientes a truculen
to occisore, adheferunt Boleslao, & castra omnia in manus Boleslai contule
rūt. Occupator uero regni, uidens se desertū exul de regno profugit, tū Bo
leslaus persuasit regnicolis Dacie, ut legitimū regem eis eligerent. Ipse uer
o clam a parente Petri recepto auro uellere, & plurimis thesauris a longo
tpe cōgestis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus prospere in poloniā rena
uigauit. Iste est Petrus, cui ob merita, dexteritatē, & fidem eius, contulit Bo
leslaus comitatum in Skrzin, eum aliis multis possessionibus, in uxore eidē
dando Mariam principē Russiæ, germanā Iaroslai ducis Wladimirieñ. Iste
qui in Polonia extruxit septuaginta septem ecclesias lapide secto & dolato.
Iste est qui duo monasteria construxit & dotauit, unū sanctimonialium ordi
nis Præmōstraten in uilla Chalino Wladislauiē diocesis, quod successu tē
poris transtulit, propter uberius solum in oppidū Strzelno eiusdem dioce.
Wladislauiē. Aliud monasterium extra muros Wratisslauiæ ad sanctum
Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmōstratenes nouiter pro
pagatos introduxit. Iste pro insigni gessit, in campo albo figurā similē litte
ræ capitali K. in partē anteriori tres tracturas, ad similitudinem trinæ crucis
habentē hoc modo R. supra galeam uero cignū ferebat. Nūc autē eiusce ge
neologiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat p
armis ferūt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis postea di
cētur. Boleslaus dux Poloniæ q̄q; sospes gloriosus & multum ditatus in Po
loniā ex Dacia rediit, tamen urbē Gracouieñ in toto conflagratam exinde
turbatus reperit, reperit & eā oram, quæ est a Przemissia usq; ad Byecz de
prædatā abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemissie, qui nacta oport
unitate, absente Boleslao spoliata pecora & plurima suppellectili, nemi
ne repugnante

Nauigalis ex
pedicio i daciāPetrus comes
De Skryn.Monasteriū in
strzelno.Monasteriū .s.
vincenci extra
muros wratis
lauiē.Arma familie
cum cigno.Gracouia con
flagrata.

Boleslai victo
ria contra vo
lodominum.

ne repugnante, secundis successibus in Przemisliam intulit. Ob hoc Boleslaus frendens, aduersus Przemisliam cum omnibus suis militibus processit, & quicquid obuia vastando prostravit. Cui Volodor cum suo & aliorum ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilihew occurrens, pugnavit, sed a Polonorum exercitu frequentissimo tanquam sicci calami contritus & castris exutus est. Cæcideruntque inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis strenui, scilicet Nawrotnik & Zaszytnik. Volodor uero in fugam uersus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita factus est, & in ecclesia sancti Iohannis quam ipse fundauerat in Przemislia sepultus, relinquens duos filios Wlodimirum cui cessit Swinigrod & Roscislaus cui Przemislia per sorte obuenit. Sequuta est eo anno hyems seua & frigida, in qua perierunt non solum pecora, sed & homines, fames quoque in Polonia uiguit. Boleslaus autem dux beneficiorum per insignes triumphos diuina bonitate perceptorum memor, muros ecclesiarum cathedralis Graccouien perfundos erexit, duas eidem turres adiungendo, plura ecclesiastica ornamenta, calices & cruces donauit, & uiginti canonicos seu præbendatos cum Radoschone Graccouien episcopo addidit. Boleslaus certis uillis & possessionibus, Radoschone pontifice Graccouien decimas manipulares, contributebus. Collationem omnium præbendarum circa antistitem Radoschone & suos successores perpetuo manere iubens.

Viginti canonici
in ecclesia gra
couien additi.

CAPVT XIII.

Mortuo Stephano rege Hungarie filio Colomani, & genero ducis Boleslai, anno Christi. M. centesimo uigesimo primo, de uoto & unanimi uoluntate Hungarorum, postergatis filiis præfati regis Stephani, susceptus & in regem Hungarie coronatus est Bela cæcus filius Almi, quem olim Colomannus pene ab utero matris infantulum ut ei spes regni rescinderetur cæcauerat, quod tamen omnium prouisor deus aliter disposuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iam dicti Stephani, una cum matre Iuditha, ad auum suum ducem Boleslaum in Polonia uenerunt, supplicantes ut eorum conditioni pupillari misertus, eos in regnum Hungarie restitueret. Is uero cum magna potentia suorum militum, prænominatos nepotes secum ducens, Hungariam potenter ingressus est. Et in Scepusio occurrente ei Alberto, Marchione Austrie, qui sororem Belæ in coniugem acceperat, cum copius Germanorum, & regis Hungarie duro commisso prælio, primos in acie contriuit & reliquos in fugam conuertit, duxque ipse Albertus Austrie ad regem Belam refugit. Boleslaus autem dux Polonie uersus Budam, cum filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieslaum ducem Bohemiarum oram Wratislauiensis Odram deuastasse, & prædam in Bohemiam abegisse nuntiantes. Re infecta & consilio suorum inductus, reuersus est Boleslaus cum exercitu in poloniam, tutius propria defensare, quam aliena oppugnare ratus. Composito exercitu, in Bohemiam transire uoluit, sed nepotes eius & hi qui cum ipsis erant hungari, poposcerunt & cum maxima instantia obtinuerunt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratislauiensis ad opponendum Sobieslao & Bohemis, iterum Hungariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uersus Budam sine relictua procedente plurimis hungaris filiis Stephani

Boleslai in hun
garia victoria.

Sobieslaus po
loniam. vastat
uit apud odrā

indies adherentibus: Belaque rege in castris Vissegrad confugiente, nuntii ex polonia consequentes ipsum, exposuerunt nobiles prouinciæ Wratislauiensis impetum Sobieslai non ferentes ex campo diffugisse, & Sobieslaum tricenas uillas cum monasteriis, ecclesiis & aliquot oppidis conflagrasse, copiosamque prædam in Bohemiâ deportasse. Dux Boleslaus relicta hungaria ad tuendum propria diuertit, & rectori uia in Morauia ueniens, singula quæque obuia exussit & strauit, prædam ingentem hominum & pecorum in Poloniâ deferendo. Refert nouissimus chronice hungarorum scriptor, regem Stephanum filium Colomanni filios legitimos non habuisse, nec uxorem, sed pellices tenuisse, & ideo circum carens herede, post se regnaturum designauit Belam per suum parentem cæcatum, ad suscitandum stirpem regiam, filiam Vros de Serua tradendo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorum historici aiunt, hunc Boleslaum ducem Polonie tradidisse filiam suam, ex Ruthena genitam, Colomano altero filio Colomani regis Hungarie ad coronandum eum in regem Halicien, & non Stephano maiori natu regis hungarie, illiusque Colomani ducis Halicien prolem iuuisse, ad assequendum regnum hungarie. Addidit insuper dux Boleslaus in anno sequenti aliam expeditionem in Bohemiâ cum omnium suarum terrarum potentiis, & Ruthenorum auxiliis, ad ulciscendum in Sobieslao suas iniurias, qui uiolato iure hospicii comorationis in Polonia, & fauendo pactis cum Bela rege hungarie initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus polonie, usque ad flumen Albeam uillas, uicos, & oppida exussit, homines captiuaui, pecora & suppellectilem abegit, Bohemis cum duce Sobieslao in certamen publicum prodire non audentibus, dumtaxat longius ab exercitu uagantes Polonos in locis iniquis rapientibus, assumpta præda absque quauis resistentia, dux Boleslaus cum suis in Poloniâ reuersus est. Dimissisque & abeuntibus in sua loca Polonis, Sobieslaus a tergo cum Bohemis & Morauis in oram Polonie propinquo re Bohemiarum, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiâ reuersus est. Reparanti Boleslao in anno sequenti nouum exercitum, aduenerunt legati Lotharii regis Romanorum, hortantes & postulantes, ut ad ipsum perfolialiter accederet, offerens se inter eum, & ducem Sobieslaum, aquam pacem compositurum, super quo adhibito consilio, dum ab omnibus fuisset approbatum, Lotharium regem Romanorum in Bâberk cum notabili comitiua accessit, ubi aderat dux Sobieslaus, tentauit ergo Lotharius cum suis principibus pacificare Boleslaum polonie, & Sobieslaum Bohemiarum duces, ut in subsidium acceptis gentibus ducis Bohemiarum progredieretur in Italiâ, ad ordinandum res ecclesiarum turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroque ducis suas iniurias plurimum perpendente, cepit postulare Lotharius a duce Polonie quietem & pacem Bohemis per triennium, ne subsidio Bohemorum frustraretur. Cui acquieuit & per triennium soliditate pacis cum Bohemis seruare repromisit, & priusque triennales treugæ inter duces expiraret, per communes barones bohemiæ & polonie, facta conuentione in Cleccko, in præsentia ducum Boleslai & Sobieslai, cõfecta est pax inter eos perpetua. Ex Italia autem Lothario reuerso accessit cum Boleslaus Polonie dux, & iussus hominibus magis pendere ex terris Pomeranorum & Rugianorum, tanquam ad imperium spe

Sobieslaus item
Slesiam spoliavit

Boleslaus morauiam vastat.

Opinio hungarorum
et scriptoris.

Boleslaus in bohemos expeditio.

Præda ex bohemis.

Sobieslaus poloniam ingressus hostiliter.

Boleslaus cum Lothario in Bâberk conuenio.

Treugæ triennales.

Pax perpetua firmata.

Ruthenorum de-
fectio.Dolus petri.
wloclzouicz.Vislitiudo
doli.

stantibus. Respondit terras proprias Polonorum, nunquam imperatori tributari
as fore. Dimissus igitur ab imperatore in poloniam rediit in pace, uerum dum ta-
lia gessit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore. Principes Russiæ defecti-
onem & rebellionem meditari coeperunt, quam prior persuasit, & aliis Ru-
thenis proposuit. Iaropolkus Wlodimirouicz, inquit, quoniam turpe esset
totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & sub principe alterius ri-
tus cum dedecore & scandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiendum est in-
quit iugum seruitutis nostræ, non enim poterit polonus tribus hostibus im-
plicitus, Hungaris, Bohemis & Ruthenis cum omnibus satis pugnare. Hac de-
fectione ad Boleslaum perlata, dum in consilio sciscitaretur quid agendum fo-
ret, inter alios iussus dicere consiliū Petrus Wloclzouicz, comes de Xaniz
sic orsus est. Non potest compesci fluxus aquarum, nisi fons prius extirpe-
tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, nisi radice euulsa, sic neque
potest Ruthenorum meditata defectio compesci, nisi is a quo processit Wlo-
dimiriæ princeps opprimatur. Ipseque suscepit hanc provinciam providendam
& principes Russiæ in fide continendos, uastro itaque usus ingenio, accepto ap-
paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlo-
dimiriæ Iaropolkum peruenit, & causam sui aduentus, tyrannidem Boleslai du-
cis Poloniæ, cum frequentibus iniuriis asseruit. Rogans ut ipsum tanquam prin-
ceps æquissimus, comitate & humanitate decorus, iure hospicii exciperet &
confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wloclzouicz, gratus &
principibus Russiæ, putabant enim destinatam rebellionem ex hoc tempore
oportuno maturaturos. Verum enim uero Petrus obseruabat ducem Iaropol-
cum, & quodam tempore cum paucis prandente, iubens suos arma corripe-
re, hostem se protestatus, comprehendit, eum prostrauit, atque in uincula conie-
cit, celerissimoque cursu in poloniam detulit, & Boleslao tanquam munus optatum
praesentauit, laudatus & multis possessionibus remuneratus, eo quod unius ho-
minis captiuatione omnes Ruthenos in fide continuit. Sed longe aliter quam spe-
rauit prouenit, nam Vasilko genitorem suum Iaropolkum redimendo, ad ar-
bitrium Boleslai grande praecium expendit & tribuit. Quendam quoque hun-
garum, pari uasticia atque dolo subordinauit, & ad Boleslaum decipiendum mi-
sit. Isne fraudator notaretur, exul se finxit, omnibus rebus exutū per Belam
regem Hungariæ, quoniam partem nepotum Boleslai fuisset secutus. Boleslaus
primum fauore hominem dolum prosecutus, tandem Visliczam oppidum
natura & aquis munitū, Nide flumini in modum coronæ circumfusus ei gu-
bernandum commisit. Ille nato tempore opportuno cum Boleslaus pro reforman-
da pace ad Lotharium regem Romanorum se reciperet, sub confiscatione bono-
rum, cameræ ducali applicandorum, cunctis uicinis cum pignoribus & fortunis
eorum in Visliczam confluere praecipit, quoniam ex certis litteris accepisset
duces Russiæ rebellionem publicata propere in poloniam accelerare. Singuli
ergo territi cum omnibus fortunis in Visliczam sese receperunt. Hungarus ue-
ro dudum meditatus dolum, intumuit duci Wladimiræ, ut cum multis genti-
bus ad Visliczam sexto idus Februarii ueniret, pro uoto suo populis & op-
pido positurus. Anno ergo domini, M. cētesimo tricesimo quinto, sexto idus
Februarii

Vislida capra.

Boleslai in ru-
thenos vindi-
cta.Boleslai ex ru-
thenis elades.

Februarii, noctis tempore sub silentio apertis portis ciuitatis infidelis hun-
garus Ruthenos omnia debachantes introduxit, senibus & impuberibus non
parcentes, in omnem sexum omnemque conditionem hominum in ore gladii se-
uientes, ad ultimum omnem substantiam extirpantes, cum hominibus & pecoribus
exusta ciuitate in Russiam abduxerunt. Hoc tristi nuncio ad Boleslaum plato, fre-
mens & exagitat, collectis ingenuis una cum agrestibus, ad interiora Russiæ
penetrauit, ducesque non reperiens (omnes siquidem in longinquas siluas & inuia
Boleslaum tanquam fulmen metuētes ad delitescendum fugerant) in plebe Ruthe-
nam, & testā innocua desciens, ad ulciscendum mortem & damna suorum pro-
ruebat. Contritisque omnibus, acceptis hominibus & spoliis in poloniam rediit
Russiæ principes pro desolatione suarum terrarum, dura & graui tristitia af-
flicti, conuentiones circa Wladimiriam faciunt, & ultionem ex Boleslao sumen-
dam concludunt, persuadente tamen Iaropolko duce Kiouien occultis dolis
& non manifestis modis, circūueniendum ac opprimendum ipsum statuunt,
quoniam Polonorum potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiciunt ergo
& expellunt Hallicien ducem Boleslai affinem, quia consilia eorum polonis
proderet, qui ad Boleslaum secessit in poloniam. Subordinat postea Iaropol-
kus Kiouien, primores Hallicien ut apud Boleslaum reditū & restitutionem
sui ducis petiret, ut pro honestamēto ipsius personalem reductionem ei prae-
beret. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicien, Ruthenis similia refe-
rentes, restitutioni ducis Hallicien se auxiliaturos promittentes. Constituto
itaque & praefinito die, dux Boleslaus Hallicienem principem paruo exercitu
reducebat, appropinquanti autem Hallicia, occurrens exercitus hungarorum
utrumque ducem excepit, & in extremam posterioremque partem abiit, deinde tur-
ma Hallicien, similem salutationem & applausionem facientes, in terga exer-
citus polonici, quæ hungari iam occupauere diuerterunt. Quo inspecto dux Bo-
leslaus ad Wseborium palatinum Graccouien principem militum dixit. Sus-
picaris ne Wsebori hostilitatem nobis parari, & a fronte aliis uenientibus, a ter-
go hungaros & Hallicien nos inuasuros, principiis obstandum est, nec eo ser-
monē complente, copiosissimus exercitus Barbarorum & Ruthenorum cum du-
ce Iaropolko aduenit. Paucis igitur suis adhortatis ut se uiros meminerint,
& animam potius honeste funderet, quam miserabilem seruitutem subiret, sic fatus
cum esset circumclusus hostibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala
ei obuia, in alios insiluit, & magna corde attriuit, fortunæque confidens uicto-
rem se euasurum sperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen scriptores
subticent timore perculso, de pugna fugiente, pertracta est post eum magna
pars exercitus Boleslai, ut certocius posset uidere se uincendum quam uicto-
re, non destitit tamen bellicosissimus princeps omniquaque hostes prosterne-
re, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo sub eo confos-
so & interfecto, pedes pugnando, hostes reprimeret. Quo uiso quidam miles
gregarius, de suo equo descendens, eum duci Boleslao praestitit. Cape, inquit,
illustrissime princeps hunc equum, & te meliori fortunæ reserua, sicque excessit
& in Poloniam utcumque moerens regressus est. Miles quoque ille gregarius saluus
rediit, cui ob praestitum beneficiū, plures possessiones, magistratus, & digni-
tes Boleslaus tribuit. Palatino uero profugo, misit colum, pensum, & pelli-
ceam

ceam leporinam. In colo signans cum feminam. In pellicea leporem & metuculosum. In penso chorda & suspensione ipsius. Palatinus acceptis donis & signatione eorum intellecta, mestissimus in nocte in campanili proprii oratorii se suspendit. Thesauri regni, pro redemptione captiuorum expoliti sunt, non tamen omnes captiui redempti sunt, plures eorum deficiente publico arario uenudati, in seruitute perpetua & fame uitam finierunt. Boleslaus uero semper ingeminans accusabat fortunam quod eum dereliquisset, accusabat & fugam Palatini suspensi, nihil consolationis accipiens, nec ex animo merore exconfectu perpeffum dimittens, donec in aegritudinem lapsus est, & prope annum in lecto decubuit, sentiensque se moriturum, diuisit regnum inter filios. Wladislao inter fratres seniori ex Ruthena genito, legauit terras Graccouien, Sira dien, Lancicien, Slesiam, Pomeraniam, & primeuitatem principandi. Ex Adleyda uero sorore Henrici imperatoris genitis, legauit Boleslao Crispo terras Mazouien, Dobrznieu, Cuyauien & Culmeu. Miecslawo seni, a maturatione mox nuncupato, Gnezneu, Posnanien, & Calissien. Henrico primo Sandomirien & Lublineu. Kazimiro autem infantulo nihil appropriauit, hortatusque ut ei portionem aquam assignaret. Respondit iam dudum assignasse, mirantibusque astantibus dixit, non intelligitis inter quattuor rotas currus, quintam sedem esse in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Terrarchas, mediam esse successionem. Suscepit autem uatico diuinissimae eucharistiae expirauit, anno domini. M. ceteresimo tricesimo nono, aetatis quinquagesimo quarto, regni uero trigesimo sexto, sepultus in ecclesia Ploceu, cum cineribus paternis. Fuit Boleslaus habitu corporis mediocris, colore fuscus, ad credendum facilis, facilliter ex credulitate ad leuitatem & picula incidens, uelut in profligatione Hallicien. Pluribusque aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris, mediar, & frigoris impatiens, robustus corpore, ab adolescentia martialibus delectissimus, nullus regum & principum Poloniae usque in hanc diem bellicosior eo fuit. Nam quadraginta septem uicibus, publica acie, signisque collatis pugnauit, totidemque uictoriis potitus, triumphauit, praeter in ultima Hallicien pugna, in qua fortuna pessum iuit, & eum deseruit tanquam alterum Hanibalem. De liberalitate ipsius monasterium Szczechouien, ordinis sancti Benedicti, pluribus possessionibus, in sui memoriam & mercedem sempiternam, post Szczechonem magnificum fundatorem dotauit.

CAPVT XV.

Ruthenorum duces Swatopolk, Wladimir, David, Olech, & Iaroslav, facta conuentione cum ducibus Polowczonum in Stachow, pacem conficiunt, & ad maiorem firmitatem obsides ex utraque parte inuicem dant, non diu tamen Polowczum pacem seruabant. Inuadebant namque Russiam excursionibus, & praedis assidue, eapropter Swatopolk Kiouien, David Swatossauicz, David Wselsauicz, Mscislaw nepos Hreoni, Wiczelslaus Iaropolezicz, & Iaropolk Wladimiruicz, duces Russiae uocando David, & Olech David coparente. Olech uero aegritudinem simulante, anno domini. M. centesimo tercio, cum suis gentibus aetate non expectata in Schuten uenerunt, quos ut audiuerent aduenisse Polowczum, in maxima multitudine

Regni diuisio
in filios boles-
lai.

Boleslai mors
et laudes.

Boleslai victo-
ria.

Monasterium
szczechouien
eius donatum.

ma multitudine collecti sunt in superbissimo spiritu cum Ruthenis pugnaturi. Immisit autem dominus terrorem Polowczis, ut tam ipsi, quam equi eorum contristati tremere non possent, procederent. Ruthenis (preces deo & elemosinas ecclesiis porrigentibus) lectis animis & equis eorum hincientibus cum spe contra Polowczos gradientibus, quos ut uiderunt Polowczum, perculsi terrore terga uerterunt. Ruthenis eos cadentibus atque persequentibus, uiginti duces Polowczonum eo praelio sunt occisi, scilicet Russoba, Kocza, Harslonopa, Kilthanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures, multa milia caesa sunt, multaque capta, castra direpta sunt, aurum gemmae, pecora, camelis, & captiui in Russiam deducti sunt. In illa die amplam salutem per contritionem inimicorum suorum deus Ruthenis tribuit. Eodem tamen anno Rutheni & Lithuani terras Russiae uastarunt, Polowczum cladem suam ulcisci uolentes, clam in eam oram Russiae, quae Zarzecko appellatur insiluerunt Swatopolk uero, dux Kiouien suum exercitum, ei Ioannem & Iuanonem Zacharycz & Kosorina praeficiens, misit aduersus eos, quos apud Danubium consequentes spolia excusserunt. Cum Polowczis tamen in dimicationem non uenerunt. Adhuc autem spirantes minas, magisque ulturi clades suas Polowczy, in magna multitudine in Russiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & alii principibus, statua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouien, Wladimir, Olech, Swatosslaus, Mscislaus, Wiczelslaus, & Iaropolk, duces Russiae cum suis gentibus, transito flumine Sula anno domini. M. centesimo septimo duodecima Augusti, in Polowczos irruerunt improuisos. Qui grandi timore perculsi, non potuerunt in ordines ire, sed alii pedestres, alii raptim conscensis equis, in proximas diffugerunt siluas: Ruthenis eos usque ad Chorela persequentibus, & qui plures occidentibus, occisus est dux Tasza, germanus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti castris, & omni suppellectili eorum, redierunt cum gloria & magno gaudio in sedes suas. Nec his contenti duces Russiae, instaurant exercitum & qui egre inuasionem Polowczonum persequerentur, iam ultra bella eis inferre festinabant. Educunt itaque copias equitres & pedestres, secunda dominica quadagesimae, superatoque flumine Sula, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant per flumen Oltha & Vorzskla, usque ad flumen Don qui est Tanais, illic arma induentes, & signa militaria extendentes, composito agmine incedebant ad castrum Rukanye, ubi refecti piscibus & uino, ad aliud castrum Szuorow pertingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum sua paratos excipiunt, adhorrentesque semuicem Rutheni, & mori deuotentes potius quam fugere, acies Polowczonum fuderunt, reliquos disperserunt. Post paucos dies, nouo & fortiori exercitu Polowczonum adueniente, ex pluribus legionibus adueto, pari fortissima profligatus est per Ruthenos. Et per quattuor dies persequentes ipsos receptis castris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliisque suppellectili eorum, in Russiam reuersi sunt cum maxima leticia, a persequentibus suorum non orati atque excepti. Post hoc in breui uidelicet anno domini. M. centesimo duodecimo. sedecimo die Aprilis, mortuus est Swatopolk dux Kiouien, socer Boleslai Crziuouiti, tumulatus in ecclesia sancti Michaelis in Kiouiam quam

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum vi-
ctoria.

Ruthenorum du-
plex victoria.

Swatopoldi
mors.

quam construxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius successus est Wladimirus germanus eiusdem Swatopolkonis. Orta autem seditione militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouien dirupta, & iudei in Kiow commorantes spoliati sunt. Celeriter ergo duce Wladimiro per nuncios accersito & suscepto, militum insultus conquieuit. Iarosslaus autem filius Swatopolkonis Kiouien, cuius germanam Sbislauiam, Boleslaus dux Poloniae habuit in uxorem, possedit Wladimirien ducatum. Perrexitq; contra Iaczwingos, quoniam frequentibus excursionibus terras Russiae deprædabatur, & prælio into eos uicit, parteq; regionis eorum uastata, abcessit. Dictum autem est in præcedentibus Iaczwingos fuisse idolatras, conformes Lithuanis & Prutenis, in linguagio non parum cum eis dissonos, quorum metropolis & arx fuit Drohiczin usq; in hodiernum diem permanens, deinceps Wladimir princeps Kiouien, habens suspectum Iarosslaum ducem Wladimirien, ne eum de ducatu Kiouien expelleret, ipsum in Wladimiria cum auxilio ducem David Vasilkonis Roscislai, Volodorouicz & filiorum Olech obsedit. Iarosslaus nihil sibi conscius e castro inermis descendit, & uerbis modestis reconciliauit & sibi Wladimirum Kiouien placauit, præcædo ne falsis assentatorum suggestionibus, quibus plena est domus potentum, credat. Continuo ergo Wladimirus obsidionem soluit, & in Kiow reuersus est. Scripsitq; denuo litteras præfato, duci Iarosslo, q; machinaretur eum exturbare de sede Kiouien aut morte necare, eapropter ipsum ad se in Kiow accersit. Qui præcauentibus eum Wladimir militibus de periculo, uenire negauit, persuasusq; uasro suorum militum consilio, commedato castro Wladimirien suis militibus, cum uxore, filiis & omni suppellectili in poloniâ ad ducem Boleslaum diuertit, & quadriennio per ipsum benigne foras est, donec eum cum duce Colomano filio regis hungariae reduceret. Castrum autem Wladimirien post discessum Iarosslai deditum est Wladimiro duci Kiouien, in quod filium suum Romanum transmisit, quo celeriter obeunte, alterum filium Andream ad regendum Wladimiriam surrogauit. De recuperatione autem castri Wladimirien & interitu huius Iarosslai sub oppugnatione Kiow, patuit in actis Boleslai ducis polonie. Wladimirus uero dux Kiouien Iarosslai patruus, anno Christi. M. centesimo uigesimo sexto, decima Maii mortem obiit, sepultus in ecclesia diuæ Sophiæ, cum paternis cineribus apud Kiouiam. Cui successit in sedem Kiouien, Mscislaus senior filius. Iaropolk uero alter frater in Pereaslau ducatum possedit. Audientes Polowczii mortuum fore Wladimirum ducem Kiouien, irruerunt in Russiam. Iaropolk uero Pereaslauien dux, non expectato auxilio fratrum, eos conflixit & superauit, multosq; in aquis suffocauit. Hac in Russiam ad partem orientalem acta sunt. Ad occasum uero filii Volodori, olim ducis Premislien, Wladimir, & Roscislai in dissensionem uersi, aliena comportarunt auxilia Roscislai Ruthenorum uidelicet Mscislai Kiouien, Gregorii ac Iuan Vasilkouicz. Wladimir uero hungarorum, factosq; tractatu de pace per barones apud Scirze cz, nec pace confecta Wladimir in hungariam perrexit cum uxore, filiis & tota familia, auxilia adducturus. Roscislai autem oppugnauit castrum ipsius Swimigrod, quo non expugnato reliquerat eum in eo Wladimir tria milia arma-

Iaczwingi uicti.

Iaczwingi qui populi fuerint.

Wladimir mortuus.

Iaropolk uictus.

torum castrum bene tutantium) discessit, aliquot militibus de suis desideratis & occisis. Repetita autem oppugnatione, denuo obsedit castrum Swimigrod sed strage frequenti accepta ab excurrentibus de castro, ab obsidione discessit. Mortuo Mscislao duce Kiouien, anno domini. M. centesimo uigesimo nono, surrogatus est pro eo Iaropolk frater suus dux Pereaslauien, obsidionemq; laceratus dedit duci Andreæ Pereaslau. Iarosslo autem Swantossauicz Wladimiriam, exurentibusq; filiis Olh cum auxiliis Polowczonum oppida, & uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaslau Vseza & Szupon, præfatus Iaropolk dux Kiouien cum filiis fratris Wladimiri egressus eos uicit & filii Olh cum Polowczis fugierunt. Ruthenis eos longe persequentibus, ipsis autem in locum certaminis redeuntibus, inuasi & caesi sunt per Olhouiczos, captiuatusq; est Iaropolk kiouien, & nepos eius Vasilko cum pluribus boyariis. Sed dux Iaropolk captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi obsidione cinxissent, habes copiam bellatorum resistere noluit, sed æquis conditionibus cum ipsis composuit.

Mscislai mors.

CAPVT XVI.

Wladislaus monarcha tertius.

Erre, nimioq; dolore Boleslao (in Russiam bello haud prospere gesto) tabefacto, & mortuo, regnicolæ Poloniae, circa Graccouiam conuenerunt, anno domini. M. centesimo quadragesimo, & principibus præfati Boleslai filii iuxta patris testamentalem præsignationem regnum polonie diuiserunt. Wladislaumq; eo q; natum maiorem esset, monarcham & primum ducem, cui ceteri omnes subessent, decreuerunt, atq; elegerunt. Non contentus autem Wladislaus sorte sua, cepit impulsu auariciae ducatus fratrum expetere. Incitatus a coniuge sua Cristina, animum ipsius affligente & quotidie perurgente, ut ni esset semiuir, non pateretur sortem regni possidere a fratribus. Cum Wladislaus tanquam patris successor totam hereditatem paternam, pro integritate & decore reip. deberet usurpare, turpis siquidem esset peritura regni mutilatio & diuisio, turpis & pluralitas principum. Adiectabat non competere filiae imperatoris, habere maritum, semiquarta parte regni tenentem, nec ad huiusmodi truncatam & tenuem possessionem, uerum ad totius regni successionem fuisse desponsatam, aliter plurimos locupletiores coniuges ex parentibus consecutam fuisse. Wladislaus igitur Cristinae suae coniugis insultationibus & assiduus exagitatus suggestionibus, animum quo suos fratres exueret possessionibus assumpsit. Madauitq; tanquam monarcha omnibus contributionem & exactionem in regno polonie ei soluere, & subiectis fratribus ab eorum obedientia secedere, nec aliquis resistebat, dumtaxat Wseborius palatinus & militum princeps, qui tutando pupillos, fortuna aliquotiens tentata Wladislai gentes conflixit. Et Petrus Comes magnus de-

Mulieris periculum contulit.

h Skrzin

Skrzin, sepe numero honestis abducens persuasionibus Wladislaum, ne in propria uiscera ageret. Neq; fratres suos exhereditaret, ppter quod Wladislaus precedentē indignationem in Petrum resumpsit. Fuit autē indignatio ex ioco, de coniugibus exorta, huiusmodi, Venationi intentis, Principe Wladislao & Petro Comite de Skrzin, longeq; in abdita nemora seram insequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, & stramentorū, uentrisq; rugitu ex inedia & siti precedentis diei, somnus eis non accessit. locans dux Wladislaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cōiūx cum Abbate Strelneſi. qui ſcit, q̄ nos. Erat aut uxor Petri comitis maria, consanguinea matris ducis Wladislai. Petrus aut comes pro deductiōe cōtabulationis aliud simile adiecit respōsū. Quid ſcis illuſtriſſime princeps ſi tua cōiūx nō mollius cubat cū Dobyeſz. (Erat aut Dobieſz miles a Crisſina amatus, eiq; intantū & aſſiduus & familiarisſimus, ut pudicitia Crisſinae a plerisq; propter frequentationē Dobieſz carperetur.) Mox ira concitus dux Wladislaus, cum in corde furem ſuppreſſum occultaui. Reuerſuſq; ad uxorem, tum ex mōre, tū ex interrogatione Crisſinae iocoſū ſermonem Petri comitis reuelauit, excādut ſcēmina, ſuamq; tuendo ſamam, aſſidue in ſtue ut de Petro comite uindicta ſumeretur. Expugnatus Wladislaus cōmiſit militi Dobyeſz (quoniā is contumeliā pati uideretur) tanq̄ huic facinorido, ut Petrum Comitem, occulte ad pēnā raperet, uſaq; oportunitate, q; ſi ſua Petrus tradebat in matrimonium, laxa duci Zerbā in Wratiſlauiā, & haſtarū ludos, prēmio ppoſito, uictoribus pmiſerat, tanq̄ ad ludum haſtarū cum frequentibus complicibus Dobyeſz ſuperuenit, & raptū Petrum duci Wladislao obtulit uinctum, qui inſtante truculenta & implacabili in ille, lingua exciſa, & oculis effoſis, uſu priuatus eſt. Aiūt tamen hi ſtorici Polonorū, toto quin iuennio quo ſuperuixit praeſatus Petrus, miraculoſe, & loquaciter, & uſum rehauiſſe. Mortuo Petro relatus eſt in Wratiſlauiam, & in medio chori monaſterii ſancti Vincēti extra muros Wratiſlauiē, ordinis Præmoſtrateſi, quod ipſe dum uiueret ſumptuoſe fundauerat, & edificauerat, tumulatus. Poſtea cōiūx eius, adiecta eſt cineribus ipſius, de quibus huiusmodi rithmi ad tumulum diſtati uidētur. Hic ſitus eſt Petrus, Maria coniuge ſretus. Marmore ſplendente, patre Gwilhelmo peragēte. Is Petrus (ut fertur) ſalutari ſatiſfactione ſibi Romae a pœnitentiano inuicta. Eccleſias magnifice cōſtructas, ac ſumptuoſe erectas, in regno Poloniæ ex pecunia olim regis Daciae, auxit plurimum, e quibus nōnullæ ſub his noſtris tempeſtatibus conſpectui apparent, atq; cernuntur, quædam uero, adificiorū ſtrutura pro temporū curriculo immutata. E quaz; numero ſunt hæ Graccouiæ ad ſanctū Iohannem, & ſ. Andream, extra menia item Graccouiā in Zwierzyniecz ad ſanctū Saluatorem. In Kazimiria ad ſanctū Laurentium, in Wratiſlauiā ad ſanctum Vincētiū, & ad ſanctā Mariā in arena cum earum Abbathiis. Item ad ſ. Michaelē, & ad ſ. Martinū in prædicta Wratiſ. in Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Globuczko in utraq; Skrzin in Zarnow, in Payaczno, in Ruda, in antiqua Syewior, in Cheluyce, in Wierczyzow, in Kigye, in Tyniecz, i Clewyzka, in Opatow, in Pkanow in Koſcelec.

Ex ioco indig-
natio.

facin? peſſimū

Mira loquutio

Petrus de ſcrip-
tis mortuus.

Eccleſiæ extru-
ctæ per eundem
ad ſ. Iohannē,
ſ. Andream
In Zwierz-
yniecz.
Saluatorem.
ſ. Laurentium
in Kazimiria.

in Koſcelec Wladislauiē diocēſis, in Kalyſch ad ſanctum Laurentium in Czirwienſko cum earum Abbathiis, ad ſanctū Swiradum, in Kazimierz maioris Poloniæ ad quinque fratres, in Mitow ad ſanctū Petrum, in antiqua Konin, in Niſa. in Koſlow, in Numborg ſacrimonialium prædicatorū, in Rabino, in Czirwony Koſcelec, in Lawyn duæ, Cōuēntualis & parrochialis in Thulcze, in Lezow. Ante Krobya ſancti Egidii in cimiterio aut parrochialis eccleſiæ in Konin, ſaxeam collocauit columnā, in qua ſequentia metra pſtatuarium ſculpere iuſſit. De Kalyſch hic medium in Crufzuwce fore pſtatuarium. Indicat ita uia formula iuſtitiæ. Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus. Gubernauit ſiquidem prouincias Kalifſiē & Crufſwiciē, ex Boeſlai Crzyuoſtū donatione. Et dum ex uia in alia crebriter pergeret, mediam illius itineris & diſtantiæ intercapedinē in Konin fore, experientia didicit. Sed redeūdum eſt ad Wladislaum. Mutato Petro Comite, Wladislaus dux, ſuos fratres e regno exterminare cœpit. Collecto ſiquidē ex omnibus dominis proprio exercitu, accerſiuit & auxilia ſubſidia Ruſſiæ ducum, Wſewoldi ducis Kiouieſi, qui ſibi Swantolaum ſuū filium una cum ſuis gentibus miſit. Inſup Iſaſlai Dauidowiez ducis, Wſewoldimin Hallicieſi. Depulit itaq; Henricū de Sandomirieſi, & Boeſlaum Crifpum de Ploceſi, caſtris. Quibus ſeſe in caſtrum Poſnanieſi ad Meczlaum ſenē corꝝ germanum recipientibus illico eos inſequutus uallauit, ſepibusq; & turribus circumdedit, tormentis arietibusq; quatiens, & multo alio apparatu bellico inſultans expugnabat. Rutheni autem barbarica immanitate conciti, cœdes hominum paſſim faciēbāt, prædas multiplicabāt, uirgines & matronas ingenuas deſlorabāt atq; proſtituebant. His itaq; probris, Reuerēdus pater Iacobus, metropolitanæ Gneznē eccleſiæ Archiepiſcopus lacellit, quadriga uectus, quia grādeuus & ſenex, habitu Archiepiſcopali indutus, ſuaq; Tiara ſeu inſula ornatus, in Wladislai ducis tabernaculum ingreſſus eſt. Atq; e ſella, principi Wladislao, ne fraternas poſſeſſiones raperet perſuadebat, ne quoq; genitoris teſtamentum uiolaret, ac fratrum curatorem, pupillorūq; tutatorem ſeſe gereret. Barbaros Ruthenos compelleret, abhominabiliaq; per exercitum patrata & patranda reſcinderet, Wladislaus autem huic prudenti perſuaſioni, & catholice correctioni, nullo pacto acquieſcere uoluit. Idcirco Iacobus Gneznē Archiepiſcopus, uir iam ſenio conſectus, e ſella cui inſedebat ſeſe erigēs inquit. Auctoritate omnipotentis dei, cuius ego miniſter indignus, officiū gerō, te monitum & rebellem excommunico, Pharaonicaq; obſtinatione induratum anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinæ ultioni, te puniendū reſeruo. His eiſatis, quadriga uectus tabernaculum exhibat. Vector autē in uenhendi officio incautus exiſtens, ultimo axe, ſtatuum papilionis euerit, ita ut papilio totaliter in terram deciderit, in futuri mali præſagium. Wladislaus autē dux in hiſce omnibus, ſuas animi paſſiones contriuit, nec Archiepiſcopo, & aurigæ eius quopiam maledixit. Cūq; Boeſlaus, Henricus, & Mieczlaus, germani fame & fratris tyrannide obſeſſi angariarentur. Nec irruptionibus in hoſtes ex caſtro factis aliqua ex parte releuarentur. Vltima deſperatione acti, ſe complectentes mutuo, cum ſuis armatis quibus caſtrū munit

Alia multa rē-
pla extruxit.

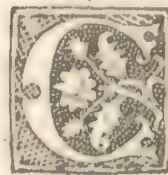
Wladislai in fra-
trem ſequia.

Wladislaus ex-
communicatur.

crant: q̄ primum fortunā experiri statuerunt, & aduerso pectore, ex uulnere potius q̄ fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hostes eos obsidentes, sparsos hincinde considerabant. Alios comestationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, ceteri q̄ iocis auicis intentos: alios post crapulā somno grauatos & sopitos, incrimas ac inordinatos. Temporis opportunitate freti, extenso de cacumine turris signo rubeo, in hostem cum peritissimis suis militibus & reliquis infirmioris etiā aetatis ordinibus: cum ualido clamore irruperūt. Et iniecto igne: tabernacula culinis & straminibus tecta conflagrarunt: pro pereq̄ uersus ducem Wladislaum accelerātes: quosq̄ occurrentes inermes trucidarunt, & tremantes in omnem partem dispersos conflixerunt. Dux uero Wladislaus diffugiētes insequutus: cū paucis, equorū permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Russiae Swantossius: Iffossius & Wseuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouia Russiam petūt. Duces uero utpote Boleslaus Crispus, Henricus & senex Meczla⁹ ex manubiis utriusq̄ exercitus tū Polonici tū Ruthenici ditati: plures ex forensibus milites armauerunt, propriosq̄ omnes ascuerūt: & Wladislaum insequētes Graccouiam peruenērūt. Ipse uero eis nō expectatus in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleslaus uero Crispus, Henricus primus, & Mieczlaus senex germani, Graccouia ingressi arce potiti sūt uictoriaq̄ modesti usi, nō em seuerūt aduersus Cristinā gloriā suā, nec filios ipsius. Ne autē quicquam sinistri & deterioris, aliqua occasione oblata nonnunq̄ in eā attētaretur, persuasa in Germaniā cum filiis, Boleslao alto, Mieczlao, & Conrado loripede discessit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladislaum marito suo sese applicuit. Ecce qui alienos potētatus ardētius expectit, iuste proprios amisit. Ecce superba Cristina, leuiros suos perorfa, & exicium eorū anhelans atq̄ procurans, absq̄ leuiorum machinatione humiliata abiit, dominiorum spe frustrata. Hæc est illa Cristina, quæ omnes Polonos habuit fastidio, consortia eorū, habitum & mores dedignans, eos in cultos & fœtidos alserens, non ipsos ad officia nec mensæ admittēs seruicia solis Germanis contēta ipsiq̄ omnia distribuens officia. Hæc Cristina rusti cos incitabat & pro sua industria alliciebat ut pro celebrioribus anni festiuitatibus ad uberiores regie mensæ apparatus offerrent, gallos, aseres, porcos, frumentū, auenam, & cetera esculentorū et poculentorū genera, quibus secundum locorum qualitatem ex aeris temperamento gubernatam regnicolæ abūdabāt, hoc (ut præsumitur) faciens, nimia habendi auditate uel sua illiberalitate, quæ singula uoluptatibus, & luxurie erāt subseruientia. Quom autē semel ab eis quicquā oblatū erat, quotianis & ppetue ad fiscū ut darent inscriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellerat. Ideoq̄ ex Polonia odiosa discessit.

CAPVT XVII.

Monasterij Andrzeow fundatio.

Asualia & incidentia hoc perpendūtur capite. Monasteriū em Andrzeouien Graccouien diocesis, ordinis Cisterciē. Ioānes alias Ianick Wratissluaen Episcop⁹ primū fūdauit. Expost uero Gnezneñ Archiepiscopus, cū Clemente, de domo Griffonū suo germano

germano, in prædio suo Brzesnycza, anno domini. M. centesimo quadragésimo eidem monasterio oppidum Andrzeow, cum prædio Brzesnicza & septem uillis Potock scilicet, Lyszakow, Rakosino, Rakowo, Lanczno, Tarzawa, Chorzowa pro dote assignarunt, nec quicpiā iuris sibi in eisdem reseruarūt, excepto tributo sibi & eorum successoribus ex oppido Andrzeow præstando, corda occisorum pecorum uidelicet, & de singulis allecū uasis in præfato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzeouien Abbates ex post ab eorum nepotibus redimerūt. Fratres autē in prædictū monasterium introducti ex Morimūdo, monasterio in Burgūdia sito, accersiti sūt, ob hoc monasteriū Andrzeouien a plerisq̄ minor Morimundus uocatur. Eodē anno Sobieslaus dux Bohemiæ, sciens Boleslaum Krzyuousti uita functum Slesiam uastauit, principibus Poloniae quadrifariā diuisis nequitq̄ tamen repugnātibus, & eam sibi totam appropriare cupiens, uicum Kosczan undiq̄ paludibus septum, instāter munire cepit, prælidium eidē imponere uolens, sed acutis correptus febribus, in Pragāq̄ delatus, diē obiit 16 kalendas Martii in Vissegradeñ ecclesia sepultus. Item anno domini 1105 Myesko siue Mieczlaus senex, dux maioris Poloniae, post obtētam cū fratribus uictoriā de Wladislaum eorum fratre, duo monasteria Cisterciē ordinis fundauit, unū in Landa ducali uilla supra fluentē Warthæ, & aliud in Pagrowiecz, dotata uicq̄ ea uillis, prædiis & amplis introitibus, Introduxitq̄ in eadē fratres ex monasterio Vetus mōs dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina distāte, & priuilegiauit ut Colonien dumtaxat in præfatis monasteriis susciperentur & fouerentur nonq̄ alterius nationis homines. Quod eum fecisse constat ob honorē a Colonien, in uisitatione ecclesiarū Aquisgrani & Colonien sium sibi exhibitum: Iaropolc⁹ Wlodimirouicz Kiouien dux moritur decima die Februarii, anno Christi. M. centesimi quadragésimi, & in ecclesia sancti Andree sepelitur. Et licet Vyeczislaus frater suus kiouensem sedē accepisset, Wseuoldo Olhowicz, attamen in kiow cū sua militia ueniente, ne secum dimicare cogeretur per medium metropolitani pacificatur & de kiow excessit, & Thurow acceptauit: Wseuoldus autē principatū kiouien in pace possedit.

CAPVT XVIII.

Boleslaus Crispus.

Anno domini quadragésimo sexto supra millesimum centesimum pulso duce Wladislaum, pulsaq̄ Cristina eius coniuge una cum filiis, Boleslao Crispus, fratrum consensu, prælatorum, Baronum, regni Poloniae monarchiam sortit⁹ est, suamq̄ hereditatem terras Mazouie & Cuyauie tenuit. Terra uero Graccouien, tū propter monarchiam, tum propter curā Kazimiri germani infantuli sibi adiecta est. Is Boleslaus fratres magna affectione coluit, modestiā, liberalitatemq̄ in omnes exercuit, exindeq̄ cuncti allecū, summa deuotione iussiones ipsius obibāt, en

Minor Morimundus.

Sobieslaus bohem⁹ dux Slesia uastat moriturq̄.

Monasteriū landa fūdatur.

Colonien soli suscipiuntur.

Iaropold mors.

Conradus ro-
manorum rex
p poloniam in
terram sanctā.

Gregorum &
Turchorum in
Conradum pes-
simū facinus.

Pro Wladislao
Con. in polo.
expeditio.

Conradus po-
lonia excessit.

quantā uirtutū efficacīa, tyrannidi contraria. Conradus autē Romanorum rex, praeibis Wladislai ducis, atq; Crisinae consortis suae inductus, legatione missa, poposcit, ut Boleslaus Crispus una cum fratribus, duci Wladislao portionē eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Christi 1147 pro subsidio terrae sanctae ferendo, iret per Poloniam cum frequentissima suorum principum & militū multitudine. Et Boleslaus Crispus cū germanis Myeczlaō & Henrico, in metis ei personaliter occurrentes, cum magna ueneratione, praefatum Romanorū regē & ipsius exercitū per Poloniam conducentes, omnes sumptus & expēsas liberaliter tribuerunt, pontes & pessagia refecerūt, ad extremumq; Constantinopolim uersus deduxerūt. Instabat saepius pro Wladislao ut in poloniā reassumeretur. Boleslaus autē tam frequentibus impatoris instātis uictus, se nō abnuere respōdit, dū impator e terra facta rediret, pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus per Graecos & Thurcos admixta, reuersus tan temp post mediū annum Conradus per Wladislauūq; sollicitatus p suos Oratores adhortatus est, ut Boleslaus suae promissionis memor Wladislauū in principatus, ad eum spectantes reuellectos reacceptaret. Boleslaus uero Conradū certiore reddidit, fratris Wladislai reassumptionē non abnuere, dummodo regni scissio, nouaq; bella exinde non orirentur, quod nō euenire haud esse uenissimū affirmabat. Eo responso Conradus Romanorum rex furore cōcitus, cum omnibus Germaniae ducibus, & Wladislao duce Bohemiae poloniā ingressus est, & transmeato flumine Odra, eam demoliebat & uastabat. Boleslaus uero cum suis fratribus, & tota regni Poloniae militia, uidens se imparē tantae multitudini exercitus imperatoris, id quod sibi foret expediens recte discutiēdo, cum imperatore decertare noluit, sed ex patris consuetudine diuiso exercitu, ex locis insidiosis & iniquis caesareum exercitum laceffiuit, pabulantes rapiendo, longiusq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtena q; securitate, ut magis ingenio q; acie confingeret, papilionem Caesaris ingressus, se suosq; germanos ei strictiori affinitate iunctos, iustiorēq; habere causam q; Wladislauū, nec unq; Wladislao nocuisse exposuit, sed rogātibus opprēssis fratribus dū eis misereri noluit, suo crudeli facinore in exiliū abiit. Exorabilem se praeberet imperator, e Poloniaq; recederet, post recessum ipsius Wladislauū quādoq; reassumendum non cunctaretur, Et quia Boleslaus Crispus liberalis fuerat, principes Germaniae, ut eorū persuasione Conradus discederet, quod & fecit, plurimis deuicit muneribus, Sic Boleslaus sua prudentia Conradum imperatorem e polonia abduxit. Wladislauus promissis Boleslai ludificat, acceptis ab imperatore militum subsidiis, & Slesiae applicās, nec gratiam fratrum reperiēs, duo edificauit castra, Nyemcze & Grerdis, ex quibus spolia & incursiones agere cepit. Boleslaus autē cū fratribus, & suis protūc habitis militibus castra occupauit. Wladislao uero pro auxilio ad Conradum redeunte, quod ante q; per eum adductum esset. Obsessi milites ex pacto cū principibus inito, ne quid hostile pateretur, in Germaniam abierunt. Conradusq; Romanorū rex, quoniā a tempore Hierosolimitani pessagii indies languidior fieret, ex ipso languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperiali sepultus.

ali sepultus. Duxq; Wladislauus spe frustratus permansit. Boleslaus autem Crispus, a caesaria qua naturaliter adornatus fuerat Crispus cognominatus Animaduertēs solum suae monarchiae pacatum, accepit in consortem Anastasiam Wseuoldimiri ducis Hallicien filiam, & circa Graccouiam nuptias solenniter peragit. Cuius exemplum sequutus Myesko senior, dux maioris Poloniae & Pomeraniae Eudoxam altam Wseuoldimiri Russiae ducis filiam in uxorem accepit, ex moreq; circa Posnaniam nuptias celebrauit, quae breui superuiente, filiam Belae coeci regis Hungariae mortui, & sorore Geyszae tunc regnantis regis Hungariae, Gertrudim nomine, accepit in consortē. Henricus uero eorum germanus dux Sandomiriē & Lublineē, refutatis nuptiis, quoniam coelibē uitam elegerat, cum uoluntariorū militum delectu, in pulchro apparatu, ad tuendam terrā sanctam (quoniā illa tempestate a regibus christianis ipsius querebatur recuperatio) profectus est. In profectiois articulo, ecclesiam parrochiale in uilla Zagosez ad fluuiū Nida cum bona dote fundando, & terras Sandomiriē ac Lublineē, Boleslao Crispo ad gubernandum cōmendando, postq; unius anni lapsum, sospes in patriam rediit, militibus suis nonnullis, morte & periculis absūptis. Ducibus Poloniae aliquot annis tranquille & sine bellis uitam agentibus, aduenere legati imperatoris Frederici Barbarussa ex Herbipoli, requirentes praedictos duces Poloniae, & Wladislao apud imperatorem exulanti redderēt hereditatem, & ut quingentas marcas argenti, singulis annis ad aerarium caesaris inferrer. Respondit dux Boleslaus cum suis germanis, ex restitutione fratris, bellum civile & exterminium patriae futurū esse. Sub imperatore uero & tributis nūq; fuisse regnū Poloniae, rogarēt pro inde caesarem nūcū, ut contra duces indignatione non moueretur. Fredericus uero hac responsione irritatus, magnas concepit iras & cum amplissimo exercitu ex Germanis & Bohemis, adunato, undecimo kalendas Septembris Odram transuadando, Poloniam intrauit. Cui duces Boleslaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatus, mox militū occurrentes, propter imparitatem & euidentissimū periculum noluerunt cōgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis hostes laceffire nō cessarunt, singulaq; loca & uillagia, per quae exercitus imperatoris erat transurus exusserunt, ut tam milites q; equi eorum tabescerent & consumerentur inedia, sed & fluxus uentris disintericus exercitum imperatoris inuasit, ex qua peste plurimi cadebant & moriebantur. Caeteri metu perculsi reuersionem a caesare praecabantur. Caesar non habens pugnandi copiam quoniā nec hostis ad confliēdum apparebat, nec castra aut ciuitates munitae ad expugnandum in Polonia reperiēbantur, soli agri innocui exurebantur & uastabantur. Igitur turpe ratus caesar absq; fructu discedere, per medium Wladislai ducis Bohemiae, circa uillam Crisogwe, inter Wratislauā & Posnaniā consistentem in hūc modū cum principibus Polonorum conuenit, ut fratrem eorum Wladislauū exulem in suos ducatus restituerēt, & imperatori trecentas lanceas aduersus Mediolanum pro astate futura mitterent. Accepta est utraq; conditio, a Boleslao, Myeczlaō, & Henrico polonorū principibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fredericus imperator affinitatem

Henricus Sandomiriē dux Hierusalem pgit.

Frederici Barbarussae postulatō.

Frederici in poloniam expeditio.

Pax & affinitas Frederici cū ducibus poloniarum.

Wladislaus
mors.

Slesia in filios
Wladislaus diui-
sa.

nitatem cum ducibus Poloniae dando in coniugem Myeczlaoduci maioris poloniae, & Pomeraniae Adleydam neptem suam (iam enim Gertrudis altera coniux Myeczlai uita functa excesserat. Post foedus & huiusmodi promissa, de restituendo Wladislaofacta, Wladislaus de calamitoso exilio redire uolens parabat necessaria comestui, sed grauissimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Christi. M. centesimo quinquagesimo nono, animam exalauit, & in Aldemburk sepulturam perecepit, ubi & sua consors Cristina comoras, postea fato ex humanis rapta marito est apposita. Refert alia polonorum historia Wladislaumin fines Poloniae uenisse, & innouatis castris Grotecz, Velen, Nyemcze Poloniam continuis inuasionibus perturbasse, euocatusque per fratres ad colloquium in plocko, ueneno sumpto occubuisse, & in eodem plocko sepulturam habuisse. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus misere occubuit. Post cuius e uita excessum tres filii ipsius, Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Frederici Barbarusae p Boleslaum Crispum & eius fratres adolescentum patruos, Slesia praecariae dotata sunt. Qui inter eos Slesiam diuidentes Boleslao alto oram Wratislauiensem cum eius appedenciis tribuerunt. Myeczlaorathiboriensem & Opauiem. Corado loripedi, Glogouiem & Croszneu, uerum Myeczlaus amore cuiusdam mulieris infasciatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

CAPVT XIX.

Boleslaus in prus-
siam expedi-
tio.

Pruteni ad fide
christi conuersi

pruteni a fide
deficiunt.

PAcata undique Polonia. Boleslaus Crispus accepta altera consorte Helena filia Rosislai, ducis Przemislensis Anastasia etenim prior coniunx iadudum a saeculo migrauerat, communicato cor filio fratrum & nepotum, expeditionem contra Prussiam indixit, Et superato flumine Olsa, Polonia & Pomeraniam a Prussia determinate, constituendo tres exercitus secundum numerum trium ducum. Quorum primus Henricus dux Sandomiriensis & Lublinensis duxit. Alterum Myeczlaus dux maioris Poloniae. Tercium Boleslaus Crispus monarcha Poloniae gubernauit, populationem cum conflagrationibus & caedibus, longe lateque extenderunt, quam maiores Prutenorum aduenientes pacem supplices praecati, in hunc modum a duce Boleslao pacem obtinuerunt, ut tributa monarchae Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptismatis ablueretur, aliter sub hasta ueniret uenundandus. Vniuersa ergo Prussia, anno Christi. M. centesimo sexagesimo quarto, fidem Christi & baptismum suscepit, idola confregit, tributa Polonis soluenda iurauit. Sed callide & dolose omnia agit, Boleslao siquidem cum suis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapso, nunciis ad Boleslaum missis, fidem Christianam abiecerunt, tanquam onus eis importabile & inasuescibile. Verum tributa ex more, singulis annis ad filium ducis ingerenda promiserunt. Et quia dux Wladislaus quae dei sunt neglexit, Prutenis resistentiam non opponens, tributa quae uidebantur ei sufficere amisit. Collecto siquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmen & Mazouien inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exusserunt, tum Boleslaus dolore & furore plenus, uolens

Boleslaus altera
in prutenos ex-
pedio.

Boleslaus accep-
ta in Prussia
clades.
Interit⁹ henrici

kazimirus sur-
rogatus henrici
co.

nus, uolens iniuriam dei, prophanationisque fidei Christo & sibi fracte, ulcisci denuo cum fratribus & totius poloniae gentibus Prussia ingressus est, demolendo quaeque obuia, Prutenis in siluis & itagna locaque inaccessibilia diffugientibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleslaum e Prussia profugi, fidei delitate & sinceritate ex longa inter polonos conuersatione, ut uidebatur constantibus, propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorum deducentes, statimque secundum qualitate locorum praesignantes. Hos Pruteni occulte corruperunt, ut saltem nunc patriam, magis quam polonis fauerent. Ex consensione cum Prutenis, sinxerunt praefati duces, multam praedam hominum pecorumque, transitis quibusdam densis & inuis siluis, reperiendam. Cumque loca iniqua & angustia ingrederetur, a natura uoraginosa, & undique bituminosa limositate lutum circumfusa, in superficie uirescentia graminis tecta, Prutenorum cateruae ex insidiis insiluerunt, inclusos polonos iaculis & sagittis urgentes & profligantes, intantum ut nec progredi, nec referre pedem retrorsum possent, undique uoraginosus & locis lutosis septi. Cadebant strenui milites telis obruti, quorsumcumque uero progrediebantur, iniquitate uoraginum absorbebantur. Aliique super alios calcantes & Prutenos adire conantes, in profundum fenose uoraginis mersi dehisciebantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomiriensis & Lublinensis celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus, in terram decidit, & per arma confossus, una cum reliquis interit, & absceeno cum eis deuoratus permansit. Pauci admodum cum ducibus Boleslao & Myeczlaode malignis locis euoluti, reuersi sunt & in poloniam peruenerunt, gemebundi & tristes, tum propter ducis Henrici interitum, tum propter stragem infortunatissime perpeccam. Sed & Polonia tota deplanxit, longos in dies secundum filios, uxores & cognatos, mortem suorum consanguineorum quoniam fere totum robur militiae polonorum Prutenorum fraude occubuerat. Surrogato Kazimiro, quarto Boleslai Krziuousi filio, in principatus Sandomiriensis ac Lublinensis, cui pater inter quattuor rotas fratrum nullam assignauerat sortem, alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Slesiae nepotes ducum Poloniae, mouerunt eis bellum & uallabant districtum Posnamensem, praecipue uero ex Boleslao Crispo monarchia, ducatusque Sandomiriensis & Lublinensis, simul & Graccouia cum quibusdam ciuitatibus Slesiae repetebant, quas usque in illud tempus Boleslaus Crispus tenuit. Facto ergo conuentu ducum sub treugis pacis, satis prudenter & grauer differeuit Boleslaus Crispus monarchia & Graccouia non pertinere ad nepotes eius, duces Slesiae, quis ipsorum genitor eisdem potitus fuisset, quoniam delectionem in monarchatum talia sequerentur, non genitura nec hereditatem. Ducatus uero Sandomiriensis & Lublinensis, dumtaxat ad ducem Kazimirum pertinere, qui nodum ullam portionem regni poloniae adeptus esset. Duces autem Slesiae Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes iamiam potiretur, & in hereditatem Slesiam assumpserunt. Ciuitates uero aliquas Slesiae, se tenere declarauit ad obsequia onera monarchiae & tutelam Slesiae, propter bonum autem pacis, iuxta decretum mediatorum, resignauit Boleslaus castra & ciuitates, quas in Slesia tenuit, suis nepotibus, & facta est pax, ad extremum autem infirmatus Boleslaus Crispus

us Crispus legauit testamētaliter ducat⁹ Mazouia & Cuyauia filio suo uni
co Lestkoni. Curatorē uero eius & uxoris suae, adiecit Kazimirū germanum
natu minorem ducem Sandomiriē & Lublinē, q̄ si ex humanis prius Le/
stko raperetur, praefatus dux Kazimirus succederet in principatus Mazoui
eū & Cuyauien, thesaurū autē quem habuit, uasa & ctenodia aurea & argē
tea inter Lestkonem filium, Kazimirūq; ducem & suam cōsortem, ex aequo
diuidere iussit. Obiit autē in arce Graccouiē, pridie kalendas Octobris, an
no domini. M. centesimo septuagesimo tercio. Monarchia uero regni polo
niae quam administrauit anno uigesimo nono. Sepultus in ecclesia Gracco/
uiē, in diebus Gedeonis pontificis Graccouiē.

CAPVT. XX.

Monasterium
lubus.

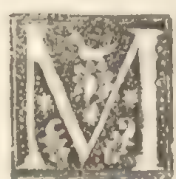
Ep̄lū. s. pauli
in kalisch

Eclipsis.

Hierusalem
capra.

Wladislaus bo
hemie rex coro
natur.

Monasterium
in myechow
fundatur.

Ieczlaus seu Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, āno
domini. M. centesimo quinquagesimo quinto, in Lubus mona/
sterium a se cōstructū diocesis Wratislauiē, introduxit fratres
Cisterciē ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas &
praedia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quōdam tempore
gentilitatis, polonorum famosum phanū idolorum fuisse. Insuper praefatus
dux Mieszko, suasu Ioānis qui & Ianik Archiepiscopi Gnezneū, ex dolatis
lapidibus fabricauit ecclesiam collegiatam sancti Pauli in Kalisz, & dotem
cōterēdo in ipsa instituit Prepositum & aliquot Canonicos. Eclipsis solis sa
tis notabilis fuit anno Christi. M. centesimo quinquagesimo octauo. Quam
secuta magna fames in polonia plures mortales absumpsit, & Hierusalē de
manibus christianorū capta est a Soldano Babiloniae. Fridericus Barbarossa
Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediola/
ni, per Wladislaum ducē Bohemiae personaliter impensis, anno Christi. M.
centesimo quinquagesimo nono, eundem in regem Bohemiae coronauit. Ab
rogatis ueteribus insigniis scilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebāt Bo
hemorum duces, & leonem album noua insignia ei attribuit. Anno domini
M. centesimo sexagesimo secundo laxa de domo Griffonum, fundauit con
uentum in uilla sua Miechow, canonicorū regularium ordinis sacri sepulcri
dominici Hierosolimitani, sub regula sancti Augustini militantium, geminā
crucem rubram e regione cordis suprauestē gestantium. Dum etenim praef
atus magnificus laxa pro defensione terrae sanctae personaliter cum suis ar
migeris in Hierusalom strēque decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hier
osolimitano, cui nomen erat Monachus, ut secum adinuus unum fratrem in
Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares praefati ordinis,
quod cum obtinuisset, litteras concessionis eiusdem patriarchae, quae inci
piunt. Monachus diuina paciencia &c. in Miechow deuulit, & ecclesiā lateri
ciam, de consensu Mathei episcopi Graccouiē construxit, quae postea meis
tempestatibus cessit in proram & partem priorem chori, addita & muro ex
tructa denuo altera parte uersus orientem, cum tinnenti totius chori desup
alta muratione, ecclesiae siquidem corpus iam dudum praecesserat & constru
ctum, plumborū tectum, a fratribus loci fuerat. Sed āno Christi de mini. M.
quingentesimo sexto in die assumptionis Mariae noctis sequentis, cōflagra
to toto

to toto oppido Miechow, ob detestandam fratrum incuriam non protegentium
totus conuentus una cum ecclesia & amplitudine muroz (regulis latericiis
& plumbo nequicq; releuantibus) consumptus & exustus est, nec est possibi
le ut in diebus nostris tam ornata structura cum ecclesiae apparatibus & pa
laciis ambitus monasterii reedificaretur. Contulit autē antedictus laxa p̄do
te conuentui Miechouiē tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow
Quae Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidū notabi
le creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Praemonstraten, de regula san
cti Augustini, idē ipse magnificus laxa erexit & cōstruxit in Zwierzyniecz
prope mania famatae urbis Graccouiē. Et ab ob⁹ cenobis libertates a Bo
leslao Crispo regni poloniae monarcha expediuit, ut eorum subiecti non sol
uant poradine & strozne. Castra non edificent, Pouosz & poduodi non det
Monetario non obediant, ad bella nō uadant, & ut a tributis ac seruiciis ca
terisq; onoribus ducalibus in perpetuum libertaretur, quod cernimus poste
riores duces & reges Poloniae abrogasse & uiolasse. Ceteros redditus, uillas
& decimas, pro uberiori impinguatione utriusq; cenobii Episcopi, duces, &
nobiles temporum successu addiderūt. Nonis Septembris, āno domini. M.
cētesimo sexagesimo nono, tres soles in occidente apparuerūt. Et post duas
horas, duobus disparentibus medius & unicus occidit. Sic & ānis proximis
tres lunae apparuerūt. Anno domini. M. centesimo septuagesimo, Vernerū
antistitem Plocensem, de domo rosarum, uirum deuotione & sanctitate miri
ficum, Byeniasius inductione Bolesle fratris eius, Castellani Wisneū occasi
one uille Karzsko, quam idē Bolesla nitebatur pro se, ab ecclesia Plocen ab
strahere, occidit quarta die Februarii in Biskupicze, uilla episcopali. Terc
aq; die post occisionem Byeniasius occisor nūq; apparuit. Creditus omniū
estimatione pro carnificio facinore a terra absorptus. Ad relaxandū autē in
terdictum, quod Petrus Archiepiscopus Gnezneū in totam prouinciā polo
niae promulgauerat. Boleslaus Crispus dux & monarcha Poloniae, Bolesla
captum, tela noua, cera oblita circumuolutū, iudicialiter cōdemnatū, in me
dio ciuitatis Gnezneū, tam episcopis q̄ proceribus poloniae inspectantibus,
ad auolendam diuinā iram pro illato parricidio, incendio grandi consumere
& exurere praecipit. Coepitq; extūc beatus Vernerus in Plocen ecclesia ser
puitus, miraculis clarescere, & inuocantibus in cūctis necessitatibus succur
tere. Gedeon Episcopus Graccouiē, anno domini. M. centesimo septuages
imo primo, in oppido Kelcze suae diocesis quadrato lapide ecclesiā edifica
uit, in honorem beatae & gloriosae uirginis Mariae dicatam, & in ea quattu
or praebendas instituit, Praeposituram, Decanatū, Custodiā, & Scolastriam
praebendas uero sex, & uicarios decem, dotem eis de episcopali mensa in de
cimis la. giedo, ordinauitq; ut singulis diebus horae Canonicae deuote exple
rentur. Mieszko dux maioris poloniae & Pomeraniae, fundauit hospitale pau
perū in ciuitate Posnaniē ad ecclesiam sancti Michaelis, pridie nonas Maii
anno domini. M. centesimo septuagesimo, & commisit gubernationem eius
fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolimitani. Donauitq; ei dotem per
petuam, uillas uitas, Nitheoyi, Glinka, Gofzthowo Szamoczinska, Ia
godno,

Myechow con
ritur.

Monasterium
zwierzyniecz
extra Gracco.

Tres soles.

Tres lunae.

Vernerus Epif
copus Plocen.
occisus clare
miraculis.

Iusia compen
satio.

Ecclesia in op
pido kelcze ex
tructa.

Hospitale Pos
nani.

godno, Gleyfzouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuersis earundem uillarum appendentiis. Rodowanus uero episcopus Pofnanien in praefatis uillis decimas, neono decimas in uillis Mylefzkowo, Andrzejowo, Vigonowo, Vilekhye, Zuchilyecz, Oberzekhye, Lipnycza de mensa sua episcopali dedit, & praefato hospitali in perpetuum inscripsit.

CAPVT XXI.

Wseuoldi mors

Ihor captus.

Isaia elades. Kiouia capta.

Luczko obfessum.

Isaia naualis victoria.

Georgij ductus fuga.

Hungari trucidati.

Hungari ultionem ex Wlodimirkone acciperunt.

Regis stephani pax.

Nni domini. M. cētesimi quadragēsimi septimi. Wseuold⁹ dux Kiouienſis duodecima Iulii mortuus eſt. Et Ihor filius eius obtinuit ſedem eius. Kiouienſi uero accerſuerūt Iſaſlaum ducem Pereafſlauiē in Kiow, contra quem Ihor cum fratre ſuo Swantoflao egreſſi, ſine dimicatione ambo fugierūt. Iſaſlaus autē in caſtrum Kiouienſi introiuit, & poſt quattuor dies Ihor captus, ad Iſaſlaum adductus eſt, primū in Pereafſlaw incarcerationis, expoſt, prout ſupplicauit, in ſacerdotē eſt tōſus. Inuidia ergo ducti duces Ruſſiae, Georgius, Olech, Roſciſlaus, & Swātoflaus contra Iſaſlaum inſurrexerunt, de ſede Kiouienſi eum eiicere uolētes, & inſtrūctis copiis congreſſi ſunt, multiſq; hinc inde cadentibus. Iſaſlaus ad extremum ſuccubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko conſugit. Dux uero Georgius in Kiow ſede auita conſedit, tandem Iſaſlaus erogauit donatiū Boleſlao Graccouiae & Mazouiae. Hēricq; Sādomitiae ducibus germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum ſuis gentibus commorati apud eum, uidentes ipſum omnia cunctatē & pauide agere, tā poloni q̄ hungari ab eo diſceſſerunt. Quo comperto dux Georgius Kiouienſi cum duob⁹ filiis Roſciſlao, & Andrea, dux Vieczeflaus, Georgij frater, & ceteri duces auxiliares Iſaſlaum in Luczko obſederunt. Ipſoq; pacem petente per Wlodimirkonem ducem Andrea filio Georgij Kiouienſi pacem dari perſuadente pacem confecerunt, & eam iuramento firmātes, obſidionem ſoluerunt, tamē mortuo Roſciſlao Georgij filio dūce Pereafſlauiē, uoluit Iſaſlaus occupare Pereafſlaw, & prohibitus tranſire Dniepr per Georgium & eius auxiliares duces & Polowczos, conſiſſit cū eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Iſaſlaus & reuerſus cum Vieczeflao patruo ſuo Kiow accepit. Dux uero Georgius cum filiis & Polowczis fugierunt, inſecutusq; Georgium Iſaſlaus Kiouienſi dux in Pereafſlaw eum coartauit & obſedit, donec neceſſitate coactus, nouis conditionibus pacem iurando & de Pereafſlaw cōcedendo, effecit. Hungaros autē praeſcio conductos, Mſciſlaus Iſaſlai filius, dum in auxilium Iſaſlao duceret Wlodimirko dux Halicienſi, apud Szapuhoin in diluculo omnes tāq; pecora trucidauit, q̄ ea die inebriati iacebāt tanq̄ mortui, nec eos Mſciſlaus prae ebrietate ſuſcitare ualuit. Iſaſla⁹ ergo cōtra Wlodimirkonē miſſo filio ſuo Mſciſlao hungaros conduxit, quibus uenientibus cum Stephano rege eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de ſuis occiderunt alios uero captiuauerunt, & fugiens Wlodimirko recepit ſe in Przemiſl. Hunc inſequutus rex Stephanus obſedit, & ipſū coanguſtiauit, intantū ut pacem praeſtaretur. Venienteq; Iſaſlao dūce Kiouienſi cum ſuis copiis in exercitum Stephani regis hungariae, pacem abnuebat, quā illi conceſſit rex Stephanus & in hungariā diſceſſit. Iſaſlaus uero in Kiow abiit. Eodem āno dux Georgius

Georgius cū filiis ſuis cum Roſztowczis, cum Suſzdaſcis cum Polowczis & dūce de Reſzani, obſedit Czirnieow, ſed ueniente Iſaſlao in auxilium Czirnieouienſi, Polowczis territi diſfugiunt, quos ſequutus dux Georgius diſceſſit in Nouogrod, illic relicto Vaſilkone filio, iuit in Suſzda. Iſaſlaus autē non inueniēs Georgium apud Czirnieow, abiit in Nouogrod, ex inde Vaſilkone diſcedente ad patrem in Suſzda, data petentibus pace reuerſus eſt in Kiow, & miſit filium ſuū Mſciſlaum in Polowczos, qui eos ualſtauit, magnā praedam pecorum abegit, & tabernacula eorū recepit. Pluresq; chriſtianos ſoluit & a captiuitate eduxit, reuerſuſq; eſt cum gloria, eo tempore Wlodimirko dux Halicienſi mortuus eſt. Iſaſlaus autē dux Kiouienſi ueteres hoſtilitates ultū iri cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicienſi, militibus uero rogauerunt filium Wlodimirkonis ut diſcederet in Halicz, unicuiq; erat, factaq; eſt eccleſia ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut ſenuicem non agnoſcerent, & utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Iſaſlao in Kiow, mortuus eſt tredecima Nouembris, āno domini. M. centefimo quinquageſimo octauo, ſepultus in monaſterio ſancti Theodori. Et ſede ipſius Kiouienſi Roſciſlaus dux de Smolenſko accepit, iſq; aſſumpto ſecū Swatollawkone, Wſeuolduicz, & Mſciſlao Iſaſlauietz traſiit uenit Czirnieow contra Iſaſlaum Dauiduicz. Iſaſlaus uero Dauiduicz miſit pro Hleb Georgij qui uenit in eius ſubſidium cum Polowczis, quorū multitudinem Roſciſlaus conſpicatus territus eſt, miſitq; ad Iſaſlaum Dauiduicz, tibi Kiow pro ſe, & pro Mſciſlao nepote Pereafſlaw cōtulit. Hoc audiens Mſciſlaus indignatus receſſit e campo cum ſua militia, quod uidētes alii omnes fugiūt & perſecuti ſunt eos Polowczis, ſ. lures occidendo, alios captiuando. Patrandūq; plurima mala circa Pereafſlaw, & eccleſias atq; uillas cōburendo, poſt haec Georgius uenit uerſus Kiow, & interpoſitis colloquiis, ceſſit ei Iſaſlai⁹ de Kiow quam poſſederat, ex reſignatione Roſciſlai. Sedit itaq; dux Georgius in Kiow ſede auita, & diuiſit regiones inter filios. Andrea dedit Viſſehrod, Borziſz Thurow, Hleb Pereafſlaw, & Vaſilkoni Porſzy. Non contentuſq; Georgius, q̄ Mſciſlaus Iſaſlai filius fuerit pulſus de Pereafſlaw, miſit contra eum exercitum ualidum, in Przeliopnycza ſe continentē. Qui terrore hoſtili actus, imparem ſe uidēſ futurae dimicationi fugit in Luczko, & ex inde in poloniā ad duces Boleſlaum, Mieczlaū, & Henricum, qui congregatis dominiorū ſuorum potentiis, hoſti ter uenit ſus Ruſſiam praecedat, uolētes Mſciſlaum non tantum in Pereafſlaw, ſed & in ſedem Kiouienſi reſtituere. Dux autē Georgius Kiouienſi ueritus polonorum potētiā, p̄ ſuffragiū Roſciſlai ducis Przemiſlienſi, pacificat cū dūce Mſciſlao & ſuis germanis Wlodimiro & Iaroflao filiis Iſaſlai, & tā ducatum Pereafſlauiē q̄ cetera omnia quae ad eos pertinebant eis reſtituit, iureiurando ſe aſtringens, nunq̄ ad occupationē eorum dominiorū aſpirare. Sed poſtea non ſeruato iuramento dūce Mſciſlaum in caſtro Wladimirienſi obſidione cinxit: Fiebatq; grādis occiſio inter obſeſſos & obſidentes. Polonis qui in obſequio ducis Mſciſlai fuerat, uarias cedes in nobilibus ducis Georgij edentibus, intantū ut Georgius ſ. lribus de ſuis ammiſſis, conſuſus in Kiow rediit. Illicq; morbo correptus intra

Wlodimirkonis mors.

Iſaſlai mors.

Georgius accipit Kiow.

int, in eccleſia

Georgij mors.
Isaiaus dau-
dowicz.

Mscislaus dux
Andreas dux.

Nouem duces
Rullio.

Kioula militi-
bus in predam
data.
Romanus ru-
ssie dux.

riit, in ecclesia sancti Saluatoris apud Berestow tumultatus, anno domini. Me-
centesimo sexagesimo quarto, quiddecima mensis Maii. Cui successit dux Isa-
la⁹ Dauidowicz. Huc in hyeme Mscislaus Isaiauwicz e kiow expulit, illicoq;
sedē kiouien fastidiēs, eā tēpore Veris Roscisla^o patruo suo duci Smolneⁿ
resignauit. Sed ille ducatum kiouien perosus, cessit duci Wlodimiro Mscisla-
uicz, quem (indignatione motus) iterū Mscislaus Isaiauwicz dux Wlodimiri
eū eiecit & kiow possedit. Quod Andreas dux de Szufz dala non ferens, ni-
sit filium suum Mscislaum cum Rostowezis & Wlodimircis. Affuerūtq; ei
auxiliares nouē duces Russiæ. Hleb Pereaslauiē, Romanus Smolneⁿ, Da-
uid Visschrodeⁿ, Wlodimir Andreowicz, Demetrius Georgij, Georgius &
Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantossauicz, hi obsederunt in
kiow ducem Mscislaum Isaiauwicz, qui famem non ferens in Wlodimiriam
effugit. Duces uero arce potiti, uxorem & filium Mscislai captiuant, ciuita-
tem kiouien in prædam militibus dant, sed ciuitate non contenti, sacras ædes
& monasteria diripuerūt, locat tādē Mscislaus Andreowicz in kiow suū pa-
truū Hleb, quo post lapsū duorū annorū mortuo. Romanus Smolneⁿ dux,
in eius locū substitutus est, processu attē temporis, Iarosslaus Iarossauicz co-
explosio, ipsemet kiouiensem sedem possedit.

Mieczslaus monar. quintus

CAPVT XXII.

Mieczslai tyran-
nis.

Migrato autem ex hoc sæculo Bold-
lao Crispo. Principes, Myeczslaus
maioris Poloniæ & pomeraniæ, Ka-
zimirus Sandomiriæ. Boleslaus al-
tus, Myeczslaus & Cōradus Slesia^e duces Grac-
couiam conuenere. Deq; omnium prælatorum &
Baronum consensu Myeczslaum, maioris Polo-
niæ & Pomeraniæ ducem, in monarchā delege-
runt, atq; Graccouien arcem, cum tota prouin-
cia suæ ditioni præstiterūt, quanq; Graccouien
Kazimirum, ducem Sandomiriē in monarchā
euehere nitebantur, non tamē eorū destinari sa-
tisfacere poterāt. Moxq; post electionem, spei
electorum regimen Mieczslai senis non respon-

dit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis subditos opprimere,
pro unaq; damula & dorca occisa, tam ingenuos q̄ agrestes poenis afficere,
eorumq; substantiā confiscare, aut per ducis ministeria distrahere cœpit. Ex
magna quoq; opum affluentia, & copiosa prole in saltū deductus est. Habu-
it siquidē filios quinq; Othonem scilicet & Stephanū, ex filia regis Hunga-
riæ, Boleslaum, Myeczslau & Wladislaum ex consobrina imperatoris Fri-
derici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate naçta, clari-
or euaserat, Sobeslao em duci Bohemiæ unam, duci Saxoniæ alterā. Fride-
rico duci Lothoringiæ terciā, Boguslao duci maritimæ oræ, & eius filio Bo-
guslao quartam & quintā, Othoni halicien ducis filio, Boleslao duci Pome-
raniæ, & Wladisla^o duci Rugiæ filias, in cōsortes collocauerat. Cumq; op-
præssorum

præssorum uociferatio & gemit⁹ per singulos ordines indies augetur Ge-
deon, qui & Getka antistes Graccouien, oppræssorū habēs rationem & cu-
ram, exclusis arbitris humaniter & paterne hortari atq; præcari cœpit, qua-
tinus princeps Myesko a detestabili tyrannide desisteret, exactiones cuncti-
onesq; (in uulgari polonico podwedy nūcupate) rescinderet, officialesq; &
reliquos præfides a confiscatione & truculētia prohiberet. Quum autē eius
benignis adhortationibus haud qua^q locum daret, quādam matronam ha-
bitu lugubri, ac uultu mœsto, principe cōsilia cum primoribus regni tractā-
te summisit. Quæ lamentando alta uoce proposuit. Habui inquit illustriss-
me princeps copiosum balantum gregem, illumq; conductis istis mercenari-
is ad custodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miserā eo-
rum incuria & negligentia, totus grex luporum morsibus deperit. Itaq; ni-
si tu ancillæ tuæ suffragium tuleris tam præcipiti damno pessudatæ, misera
necesse est & orba consummar, cum mercenarii, filius huius matronæ inquir-
unt suis rabidis canibus nostras uigilias o princeps serenissime pucit, ut tur-
ba canum irruente & gregē lacerante nihil adiutorii præstare quiuimus. Ac
filius, non inquit clarissime princeps oues sed lupos, canibus solutis diuerso
itinere infectatus sum, & pars canum reuerfa in oues insiliuit. Nō in me ergo
culpa qui lupos abegi contorquenda est, sed in mercenarios crediti gregis de-
sertores. Tuit itaq; sententiam princeps Myeczslaus consiliatorum appro-
batione ut filius (q̄ uerius priuignus dici poterat) qm̄ damni occasione præ-
buisse uidebatur, damnū lueret, ac genitrici solutionē refunderet. Tū Gede-
on Graccouien pontifex assurgēs, Tu o princeps ille es filius, qui matri suæ
Poloniæ prouinciæ ad instar priuigni, truculentos tuorum officialium canes
immissisti, calamitosas regni Poloniæ ouiculas te nequit q̄ phibente, immani-
ter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio consurge, & scedam aua-
riçiā animo excutias, nimiaq; habendi auiditatē posthabero, ac misero gregi
iā perituro consule. Dux autē Poloniæ Myesko senex, eā pontificis admo-
nitionē iniquo ferens animo, profiliit ac e medio consiliatorum suorum præ-
sentia subtraxit, præfulem Gedeonē in exilium Kazimirus iussus.
pulsurū comminatio. Reliquos autē Barones & consiliarios ad necē, aut membrorū mutilationē
cum bonorum confiscatione destinaturum.

CAPVT XXIII.

Eiecti autē animo ac territi, Gedeo
Episcopus & proceres Graccouien
clam consilium capiunt, & Kazimi-
rum ducem Sandomiriē sine mora
accedendū, præcandū & adducendū arbitran-
tur, ut sua liberalitate, iusticia, fortitudine, & tē-
peratiā lapsæ reip. succurreret. Quem repugnā-
tem, ac aduersus fratrem Myeskonem senē nil a-
gere uolentē, amplissimis persuasionibus & præ-
cibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitiōē & sustē-
tationem.

Iudicia uero.

Settend lato
ad simile.

kazimirus al-
sumptus.

Otto a patre
defecit.

Pomerania vl-
terior.

Pomerania ci-
terior.

kazimirus pro-
uincias Russi-
e posuit.

kazimiri iustu-
cia.

Decreta kaz-
imiri.

tationem plus q̄ fraternam auscultationē animarūt. Et e Sandomiria Grac-
couiam, nobilibus & agrestibus cateruatim occurrentibus induxerunt, prae
animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe-
rator. Myeczlaus uero iisdem tempestatibus a Graccouia in maiore Poloni-
am & Pomeraniā secesserat, hinc arx Graccouien, ceteraq; castra & muni-
tiones absq; difficultate & sponte in Kazimiri ditionē uenerunt. Audita
itaq; sua electione Myeczlaus a monarchatu, arma sumpsit mittēsq; ad ge-
neros a quibus & militaria deposcebat auxilia, Kazimirum de supplātatio-
ne monarchiae inculabat. Sobeslaus uero Bohemiae dux, proprio bello cum
Friderico suo fratre sese implicatum respondit. Saxoniae autē & Lethorin-
giae duces, imperatori suam in Italiam misisse militiā, aliāq; imperatoris ius-
su pro recuperatione terrae sanctae parādā renūciarūt, ceterisq; affinibus
seruē in eūdē modū socero se excusantibus. Myeczlaus insperatus accidit
casus. Otto namq; eius filius ex primo coniugio natus maior, facta cum qui-
busdā maioris Poloniae militibus conspiratione, castra paterna in maiori po-
lonia occupando, se cū tota prouincia ditioni kazimiri ducis subiecit. A quo
Kazimirus praeter castrum & ciuitatem Gneznē nil recepit, causa autē sur-
reptionis castrorum ab Ottone, deputatio melioris fortis filii secūdi matris
monii fuit, ipso prioris matrimonii filio obmisso. Defectionem maioris Po-
loniae, sequuta est Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiā
deuenerē. Est autē ulterior Pomerania, quā Slupsko poloni uocant. Cui dux
Kazimir? Boguslaus nobilem, de domo & genere griffonum, praefecit: Ci-
terior uero Pomerania est, cuius metropolis Gedanum nūcupatur, cui Sam-
borium, Izironis Mazouiae comitis filium praefecit. Huius temporis lapsu prae-
dictatum prouinciarum principatum sibi usurparunt. Erat etiam sub ditione
& regimine ducis Kazimiri, Lesko filius ducis Boleslai Crispi, quem cū
suis Mazouia & Cuyauia prouinciis Izironi comiti grandeuo & prudēti cō-
miserat gubernandum. Insuper Slesiam ad suam obedientiam, concordatis
fratribus reduxit. Myeczlaus siquidē minor natus Boleslaus altū natus maio-
rem ex Wratislauien ducatu depulerat. De quo Myeczlaus cedere iubens,
duos districtus a Graccouien prouincia abstractos eidē in recompensam lar-
gitus est, Bitomiē scilicet & Oswancimē. Ex tūc Boleslai Krziuousti ora-
culum uerificatum est, quo moriens praedixerat infanti Kazimiro, quadrigā
tetrarcharum concursuram. Super hac attamen dux Kazimirus anno do-
mini 1179. prouincias Russiae Brestē, Wladimirē, Droycē, & Przemis-
liē adeptus est, quarum castris conquisitis, ipsas prouincias per se admini-
strabat. Factoq; apud Lanciam conuentu, in quo, omnes exactiones, iniu-
sta tributa per Myeskonem, suum fratrem constituta, pro sua industria & ma-
gna solertia rescidit. Calumniatores nonnullos proscripsit, alios igne & cau-
terio notauit, deprauatas cōsuetudines in regno Poloniae exortas abstulit &
remouit, praesertim ne ānonā & uictualia nobiles agrestibus non solū nō ca-
perēt, uerutiā nec fenū paleāq; uiolēter afferēt, ne uillanorū caballos rape-
rēt. Neue lōga itinē intercapedine, p se aut suos satellites, ipsorū equos defa-
tigādo eneruarēt, uel in loca distātiora abducerēt Episcoporū quoq; bona tā
mobilia

bilia q̄ immobilia ne diriperent. Et ne tales consuetudines in posterum ab ali-
quo innoquarentur, placuit omnes transgressores horrendo anathemate inno-
dare. Sdzislaus itaq; Gneznē Archiepiscopus, cū ceteris Poloniae Episco-
pis, omnibus pōtificialibus indutis, Gedeone Graccouien, Zirossao Wratis-
lauien, Onolpho Cuyauien, Cherubin Posnanien, Lupo Plocen, Cōrado Ca-
mienen, Gaudentio Lubucien, astante Kazimiro monarcha, & tribus prin-
cipibus Ottone Posnanien, Boleslao Wratislauien, Leskone Mazouien, &
Baronum multitudine in hunc modū pronunciauit. Qui agrestiu annonam,
aut res quascūq; ui aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iusserit, anathe-
ma sit. Qui legationis aut necessitatis publicae uel priuatae occasione, prae-
terq; ad denunciandū hostium in patriam imminētē insultū, cuiuspiam qua-
drupedem & iumentū, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel acci-
pi iusserit, anathema sit. Qui bona pontificū aut ecclesiasticarum personarū
decedentium rapuerit, occupauerit, distraxerit, etiā si persona sit illustris, &
regali, ducali, aut quacumq; alia praefulgeat dignitate, anathema sit. Qui
Episcopum spoliatores (restitutione non habita) acceptauerit, & raptorum
aut distraكتورum relaxationem raptoribus (satisfactione legitima non prae-
cedente) impenderit, ueluti sacrilegi particeps & consentaneus, & qui ambi-
tioni suae & commodis inhiando sacrilegio actionem praestiterit, anathema
sit. Et responsum est a duobus & uniuerso populo Amen. Ad confirmandū
autem & perpetuandū praefatas constitutiones, simul & obtinendū relliv-
quias alicuius sancti pro decorada ecclesia Graccouien. Dux Kazimirus ex-
utroq; statu nuncios ad summū pontificem Alexandrum tercium misit, qui
Kazimiri constitutiones tanq; iustas & approbatione dignas laudauit & cō-
firmāuit, legatos de dando sacro corpore bene sperare iubens. Confirmatiōis
rescriptum in ecclesia Graccouien habetur, cuius exordium est. Alexander
Episcopus, seruus seruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Polo-
niae salutem & apostolicā benedictionē. Ex parte tuae magnitudinis &c. Fi-
nis. Datum Thūsula, quinto kalendas Apriles. Corpus uero sancti cuiuspi-
am non praebuit, quoniam morte praeventus euita sublatus est.

CAPVT XXIII.

Vmmissa itaq; Kazimirus Poloniae monarcha legatos alios ad
Lucium papam tercium, Alexandri tercii successorem pro cor-
pore alicuius sancti pmissio impetrado, Habet alia historia q; Ge-
deon Graccouien praesul, uulgariter Gedka nuncupatus a prae-
fato Lucio papa tercio, ueteri sodalitate in studio Paduano motus, suae ec-
clesiae Graccouien quoduis corpus sanctū donādum poposcit. Cumq; papa
annuisset, sacrarium quoddam (ut ueteres nostri referunt in ecclesia. f. Laure-
cii extra muros Romanos sitū) aperire iussit, tactoq; corpore & ossibus be-
ati martyris Laurentii, percunctatus est an deo propiciāte Poloniā migrare
uelit, illico aut faciem auertit, sese Poloniā nequaquā abducēdum insinuās. Idē
egit corpus sancti Stephani prothomartyris. Dubitāte igitur papa, & astā-
tibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo hiis requiescens,
manū extensa, proficiscendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo
solatio

Sdzislaus Ar-
chiepiscopus
gneznē.

Legati romani
missi.

Legati alij ro-
mani.

Opinio aliorū.

Ex miraculo di-
uus Florianus
in poloniā ve-
nit.

S. Florianus
Graccouia al-
latus.
S. Floriani cē-
plum erectum.

Perfunctoria
delibatio vice
S. Floriani.

solatio & animi gratitudine secrete assupto, dirigente Egidio Episcopo Mū-
tinenſi Commiſſario domini papæ, in Poloniam año domini. M. centesimo
octuagesimo quarto deuenerunt. Cumq; dux Kazimirus, præſul Gedeon,
omniumq; aliarū cōditionum homines ſummis habitis honoribus, obuiam
irent, ſacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiſdem beatiſſimi mar-
tyris, a parte ſeptentrionis urbis Graccouienſis ſtat baſilica, uulgariter Cleparz
poſtea & nunc appellato, ſubſtitit. Et accepto reſpōſo, q̄ illic ſanctus dei ha-
bitaculū, urbē & eius gentē a ſeptentrionalibus inuaſoribus p̄tecturus dele-
gerit, a meridionali uero plaga, alteq; patronum & p̄tectorem uenturum
quum prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram baſilicā
in eodem loco, in honorem ſancti Floriani edificarūt. Et brachio ipſius ſan-
cti, præfatæ eccleſiæ relicto, totum corpus in eccleſiā cathedralē Gracco-
uienſem intulerunt, ac in medio eccleſiæ, in tumba marmorea, pollita & al-
ta collocarūt. Temporum uero lapſu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex,
in beati martyris eccleſiā, collegium prælatorum & Canonicorū, condona-
tis certis uillis & decimis fundarūt, præpoſituram ex prouentibus parrochi-
alis eccleſiæ in Skalka erigendo. Iſte eſt beatiſſimus martyr Florianus, offi-
cio princeps militiæ, qui cum percepiſſet de ſuis quadraginta milites (quos
Aquilino præfecto in Lauriacum Noricum, & eſt caſtrum in Bauaria, iuſſu
Diocleciani Cæſaris miſerat) pro fide Chriſti tētos & in carcerem miſſos, ad
ſuos, ſe in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Chriſto paſſurū rettulit. Ex-
cedens itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēſe in No-
rico applicuit, & tanq̄ chriſtianus, præſidi Aquilino per commilitones obla-
tus. Primum bis dure cecus eſt ſultibus, deinde præacutis ſudibus, ſecūdum
ſcapulas tranſſoſſus, tandē in carcerem deiectus, ad extremum ſententiā cō-
demnatus, de ponte, cū ſaxo ad collum alligato, in Aneſum fluuium præci-
pitatus eſt quarto nonas Maii. Surſumq; aduerſus aquæ fluxum, fluuiū un-
dis exuberante delatus, in quodam ſaxo expoſitus, & ab aquila alis in mo-
dum crucis expanſis cuſtoditus atq; p̄tectus eſt, donec a Valeria matrona
deo deuota, ipſomet beato Florianō reuelante & uolente occulte abductus,
& ſepultus eſt. Noricum dixerunt ueteres, quā recentiores Bauariā appel-
lant, a Boys gentibus Inſubriæ, ſeu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senen-
ſi de Picolominibus placet. Vel ab auaris, i. hungaris b. littera ad caput di-
ctiōnis appoſita, ut Blondus aſſerit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricū
ex poſt Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua ſan-
ctus Florianus martyrium perculit.

CAPVT XXV.

Myeſzko reſti-
tutionem que-
rit.

Excluſus autē Myeſzko ſenex a ſuo principatu, dux maioris Po-
loniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Sleiſiæ ſe cōtulit, illicq; cū
uxore, & tribus filiis ſub magna rerū penuria uitam peragēs, tū
per nūcios, tū per epiſtolas præcat̄ & obſecrat, quatinus dux
Kazimirus in ducatus ipſius eum reſtituat. Nonq; eam charitatem qua a te-
neris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum uſq; fouerit obliteratione de-
perire permittat. Si quoq; capitis ſui, canis reſperſi capillis, rationem habe-
re noluerit

re noluerit, uxor̄is attamen, ſuæ gloriæ, & nepotū, ob euſationem dedecoris
& grādis ludibrii ſuæ toti proſapiæ eo ſacto iminētis obliuiſci non dedigna-
ret. Motus itaq; Kazimirus miſericordia, hereditatē illi reddere, & ſe prin-
cipatu monarchiæ abdicare uoluit. Conſilarii autē eius & Barones animis
conſernati, q̄primum in murmur & diſcrimen irruerunt, q̄ ſi de Myeczlaō
præconceptam non immutaret ſententiā, omnes de uita & rebus eorū ali-
ter proſpicere uelint, hac itaq; Baronum & conſiliorū obiectione deterri-
tus, ſup̄ reuocatione fratris Mieczlai ſentēciā ſe immutaturū & abrogatu-
rū ſuis conſiliariis eſt pollicitus Mieczlaus huiſ cognitiſ, atq; a Friderico im-
peratore ad quē ſe cōtulerat, nullis reportatis auxiliis, recepto a Mſczugio
cui filiā locauerat, maritimæ oræ principe, auxilio, Kazimiro inſup̄ clā fauē-
te & rei cōſcio (q̄m fraternitatis ardebat amore) caſt̄ Gneznē intercepit.
Ex quo facile omnes cæteras mnnitiones conquirit, filiuſq; eius Otha, p̄ua-
ſione cōmuniū amicorū recōciliatus, ad patris obedientiā rediit. Breui itaq;
tempore Mieſzko ſuum ducatū integre recuperauit, nec eo contentus ad re-
petendam monarchiā aſpirare cepit. Et Leſzkonem Mazouiæ ac Cuyauia
ducem, ſuum nepotem, a Boeſlao Criſpo, Kazimiri ducis curæ commiſſum
quoniā egritudine indies debiliſ redderetur, ad ſe cū ducatibus eiſ allexit
ac uariis attraxit, ut eo moriente, ſuis poſſeſſionibus potiretur. Qui cogni-
ta ſua culpa Graccouia ad ducem Kazimirum ipſius patruum, una cū Zi-
ra Comite, ſuo directore rediit, proſtratus igitur & ualitudinariuſ, gratiā &
tutoriā quē admodū ſupplicauerat, p̄meruit ac reportauit. Nouiſſime autē
de uita migrās Mazouiā & Cuyauia Kazimiro cōmēdauit. Dux autē Kazi-
mirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzeſcze, ſupra flumē Bug ſitæ, p̄-
cepta, celerrimo gradu cū militum copiis perueniens, eam in duodecim die-
rū ſpacio cepit, ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz
progreſſus Mſcilau in aſſinem ſuū, uel ut alia hiſtoria reſert, ſuæ ſororis fili-
um, quem fratres Spurgii nomine ei impoſito eiecerant reduxit. Contra quē
Wleuoldus Beizen & Wladimirus Halicienſes duces germani Mſcilai, cum
omnibus Ruſſiæ principibus, & Boiariorū multitudiſe ſuperueniētes, lignis
canere iuſſis conſlixerūt, ac multi a paucis ſuperati ſūt, fugitq; Wleuoldus
in Beſz, & Wladimirus ad Belam regē Hungariæ. Caſtrū igitur & oppi-
dum Halicz Kazimiro uictori illico deditū eſt. Qui illud Mſcilao aſſini ſuo
per prius ſacramēto adacto q̄ nunq̄ polonos in aduerſis deſereret, reſtituit.
Ipſe uero in poloniā reuerſus eſt, triennio autē uix peracto Mſcilau ducē
Halicienſis Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariā celer-
ter mit. entes, ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus cō nūcio letus
dum rē ad Belam hungariæ regem deſert, & ſubſidia militū, equorū ac ſum-
ptuum expoſtulans, quibus Kazimiro duci Poloniæ, & Romano duci Wla-
dimiri ad Haliciam per eū ſubſtituto repugnaret, capitur & in uincula cō-
iicitur. Andreas uero Belæ filius, cum copis ut Halicz occuparet q̄ celerri-
me mittitur, qui Wladimirū ſe præceſſiſſe fingēs, in caſtrū admiſſus, ipſum
occupauit, & totam Halicienſis prouinciā, in ſuam poteſtatem redegit. Wla-
dimirus autē uinculorū moleſtiā, apud regem Belam prope biennium per-
i. 4 pſus

Mieſzko reb⁹
ſuis potius.

Kazimiri in ruſ-
ſia uictoria.

Mſcilauſ reſti-
tutus.

Wladimirus
uinculis inie-
ctus:
Andreas Be-
regis hungari-
ſilius,
Halicz occu-
pat.

Wladimirus fo-
lutus.

Wladimirus ka-
zimiro reconcili-
atus.

Wladimirus resti-
tutio in halicz

Polonorum &
hungarorum
dissensio.

Treugas

Nova sedido.

Miesko Gra-
douia potius

Wladimirus fo-
lutus, corruptis custodibus euasit, & collecta ad ipsum manu, raptu uiuere
assueta, regiones Russorum perturbabat, ac Pre milia quae sub iugo Kazi-
miri ducis Poloniae fuit. Anno Christi .M. centesimo octuagesimo septimo,
missis tempore circa festum assumptionis Mariae afflixit, & multos ex ea ca-
ptiuos educens uendit. Verum quum non haberet ubi iute reclinaret, fre-
quentibus legationibus & nunciis ad Kazimirum ducem missis sibi parum iri-
de irrogatis iniunis obtinuit, & ad Kazimirum principis praesentiam admissus
humili prostratus meruit, ut praefatus dux poloniae, abolita eius culpa, etiam
Nicolaum Palatinum Graccouien militum principem, cum frequenti exercitu
mitteret, ipsum in Halicien ducatum re. tituedu. Quamquam autem plerisque minus
credibile uidebatur, sub Bela rege hungariae & Andrea eius filio recuperare
Halicia, tunc tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouien obsessa Hali-
cia uictualia deficerent. Per tribus itaque castris suis saluis rebus dimitti, cum
suis omnibus in hungaria excesserunt. Wladimirus autem in Halicz eo pacto
locatus est, ut principi Kazimiro & posteris eius sincerus semper & subie-
ctus maneret. Orta est ex inde, inter Belam regem hungariae, & Kazimirum du-
cem Poloniae, grandis procella & dissensionum turbo, intulitque rex hungariae
dana Polonis hungariae finitimis. Dux quoque Kazimirus haud impiger hu-
gariam inuadens identidem quaeque reperire potuit abegit, locatisque in plerisque
locis praesidiis, confinia hungariae tutatus est. Egre tamen, & cum incusatio-
nibus (quod pro homine indigno & nulli partium fido, Wladimiro principe bel-
la cum hungaris agerent) militia Poloni obibant. Tandem per communes re-
gnorum Barones treugas pacis per triennium acceptarunt, donec hungari &
Poloni temporis successu solidam firmarent pacem. Accidit autem Kazimiro
duce & monarcha Poloniae in Russia agente, & compositionem inter duces
Romanum Wladimirum, & Wseuoldum Belzen tractante, septuaginta prin-
cipales Barones contra Kazimirum conspirarunt, & ut facilius rem aggrede-
rentur diuulgarunt eum Russiae ueneno interisse, mittentesque aduocarunt My-
eskonem senem, suapte cupiditate ad inuadendum monarchiam procliuem. Quo
aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia castra
ei sunt tradita, praeter castrum Graccouien, quod Fulco Graccouien Episcopus,
cum suo germano Nicolao Palatino Graccouien de armis uulpium pro
kazimiro conseruauerat. Myesko uero ex blancatis asseribus, & durissimis
roboribus munitionem in Graccouia contra arcem Graccouien erexit. Et au-
dito quod kazimirus cum Russiae ducebus Wseuoldo Belzen, & Romano Wla-
dimiriem, Graccouiam properaret, in erectum castrum, forti imposito praes-
sidio & filio suo Boleslao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro suppleme-
to nouorum militum colligendo, in maiorem Poloniam discessit. Verum enim ue-
ro kazimiro adueniente, Graccouien ei suam ciuitatem aperiuunt, ad ipsumque
omnes redeunt, in breuique nouam munitionem die noctique expugnando ade-
ptus est ac eam incendit, per pacta ut liberi & salui discederent. Non solum
autem liberos, sed tam Boleslaum ducem qui se fidei Kazimirum patrii sui comi-
serat, quam Barones Myeskonis, plurimis donis onustando dimisit. Quo factum
est ut Myesko senex cum fratre suo Kazimiro duce pacem per mediatorem
Petrum

Petrum Archiepiscopum Gneznen renouauit & sinceriter composuit. Hen-
ricus uero kethlicz omnis fratrum dissensionis fons & occasio, ad ecclesiam ma-
iorem castri confugerat, Ruthenisque ad diripiendam suppellectilem ecclesiae
irrupentibus. Et Kazimiro sacerdotum clamoribus pro defensione aduo-
cato, expilationemque compescente, ex Crypta in qua latuit in permixtum uul-
gus tanquam ignotus egressus, de quo castro fugere nitens, captus, ac alapis caesus
& ad ducem Kazimirum adductus est, Romano duci in perpetuam captiuitatem
traditus Russiae abducendus, ne inter fratres dissensionum foret seminarius.
Praeterea Kazimirus Poloniae monarcha, morte Henrici sui germani ulcisci
uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini .M. centesimo nonagesi-
mo secundo, Prussia cum omnium terrarum suarum copiis ingressus est. Cum
principibus, Boleslao Posnaniem, quem loco sui Mieczlao senex pater eius mi-
sit, Boleslao alto Wratisslauiem, & Mieczlao Rathiborienem filius olim Wla-
dislai, qui personaliter in Prussia descenderunt. Et magna cautela adhibita
per Kazimirum suosque officiales, ne densissima opacitate sikuarum, & limosa-
rum uoraginum perpetua bituminositate gentes polonorum uelut temporibus
superioribus circueuenerentur, longe lateque uastationem extendendo, habita-
cula & domicilia conflagrando, & utriusque sexus homines puberes & impube-
res trucidando, quibus maiores Prutenorum ad se uenire impulit, qui ad pedes
eius in terram prolapsi, ut eorum reliquias non anihilarer, misericordiam
deprecari sunt. Kazimirus uero, acceptis relictis tributis, receptisque captiuis,
receptis & centum obsidibus, cum Prutenorum perpetuo homagio in Poloni-
am felix remeauit. Et anno sequenti pacem acceptam integram confecit, cum
Bela rege Hungariae personaliter in antiqua uilla conueniendo, quae prius at-
tentata, & praesignata fuit per medium Fulconis antistitis Graccouien-
sis & germani ipsius Nicolai Palatini Graccouien. Ex hungaris uero per Ar-
chiepiscopum Strigoniensem, cum Episcopo Agrien, & palatino hungariae, Co-
clusumque fuit ut rex Bela amplissimo regno hungariae contentaretur, Russia
ad regnum Poloniae spectante. Anno autem domini .M. centesimo nonagesimo
quarto, in die sancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouien-
si dux Kazimirus hostias obtulit, & miserabiles personas munifice paut. In cra-
stino uero quae est dies .i. Gothardi pontificibus & regni proceribus mensam
opipare struxit. Omnibusque epulatibus & letantibus, dum quaestiones de im-
mortalitate animae Kazimirus dux pontificibus scrupulosas proponeret, mo-
dico poculo hausto, subito relapsus corruit, & paulopost expirauit. Ince-
dit morbo ne, an ueneno (quod mulier quaedam ut fertur de Graccouia ad Ve-
nerem ipsum instigando propinauit) extinctus occubuerit. Depost quarto
die in latere chori ecclesiae Graccouien in monumento murato iusto honore
tanquam desideratus instaurator patriae tumulatus est.

CAPVT XXVI.

Boleslaus altus dux Wratisslauiem, anno domini septuagesimo
quinto prima die Maii. Exclusis de monasterio Lubus monachis
ordinis sancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco in-
tro ductis, locauit fratres Cisterciensis ordinis, ex monasterio Por-
tueus,

Henricus keth-
licz uictus.

Expedicio ka-
zimiri in Prus-
siam.

Pruteni homi-
nia & tributa
soluere coacti.

Pax cum Hun-
garis firmata.

Kazimirus interi-
tus.

Cisterciensis or-
do in mona-
stium Lubus in-
troductus.

tuenſi ſumptos ſupra fluvium Szola ſituato, cum conſenſu Zirolai Epifcopi Wraſſlavienſis & Mieczlai ſenis monarchæ regni poloniæ ſui patruſi. Cum conſenſu quoq; germanorum ſuorū Myeczlai & Conradi Rathiboriſis & Glogouienſi ducum, & filiorū ſuorū. Ferunt hos fratres in poloniâ im portallè genus pomorum. Daport nūcupatorum, quali de porta albatonū. Fuit autē primus Abbas Cifterciēſi ordinis in præfato monaſterio tranſlato Florētus. Anno domini. M. centefimo ſeptuageſimo ſexto quarto idus Au guſti cenobium in Suleyow ordinis Cifterciēſi fundavit dux Kazimirus San dominiēſi ſupra flumen Piſca in prædio Ruſlai comitis qui Chriſtum reli quit heredem, quia liberis caruit. Donavitq; præfato monaſterio dux Kazi mirus uillas Suleyow, Strzelce, Campa, Puczonow, Myanow, Dambrowa, Baldrzyczow, mōtem Buſinam, Szczepanow, Piotrow, Chennaz, Tha nyow tredecim plauſtratas ſalis ex Sandomiriēſi teloneo. Et item alueum ſalis in Graccouia, nouem quoq; caſtores de camera ducali. Petrus uero Ar chiepiscopus Gneznenſis ad petitionē ducis Kazimiri de menſa Archiepiſcopi contulit eidem monaſterio, manipulares decimas in Sulykow, Lancz no, Belam Mileow, Stapi, Subot, Domczelan. Incorporauit eidē cenobio eccleſiam in Buſzykow cum decimis Standow, Chenna, & Paſturow. Sam borius Pomeraniæ dux monaſterium ordinis Cifterciēſi in Oliua ducali uil la ſua Wladislauiēſi diocēſi anno domini. M. cēteſimo ſeptuageſimo octa uo, quindecimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas ſeptem Oli uam, Szalkowicze, Stanowe, Sterczow, Glamboy, Granczouy, & Szin czineze præſtuit. Aſſignauit & decimā teloneorū, piſcationum, prædiorū atq; pecorum. Anno ſalutis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimū cēteſimū Gedeon Episcopus Graccouienſis fundauit monaſterium in Vanchoezko ordi nis Cifterciēſi ſupra fluvium Camyona. Et donauit ei de bonis episcopatus Graccouienſis plures decimas. Eccleſiam quoq; conſtruxit de quadro lapide, quam poſtea in honorem ſancti Floriani conſecrauit. Eodem anno. M. cen teſimo ſeptuageſimo nono Virus de Chotel, ex diſtinctu Sandomiriēſi de do mo lanyna, episcopus Plocenſis creatus eſt. Qui tria monaſteria ordinis Præ mōſtratenſis ſcilicet in Ploczko, in Witow, & in Buſzko fundauit. Anno Chri ſti octuageſimo quinto ſupra milleſimū centeſimum, Kazimirus dux polo niæ fundauit monaſterium Coprzywniczenſi Graccouienſi diocēſi. Et in eo lo cauit fratres Cifterciēſi ordinis ex Morimūdo ſumptos. Cui oppidū Copr ziwicza pro dote contulit, & libertates plures conceſſit. Eccleſiam quoq; de quadro lapide in honorem beatiſſimi Floriani martyris & patroni tāq; no ui hoſpitis fabricauit. Poſt ducem Kazimiri Comes Nicolaus Bogorius plu res uillas dicto cenobio contulit. Cæteriꝫ nobiles de armis Bogoria & Hab dāgk reliquas ſortes & prædia deuote cōtulerūt. Eclipſis ſolis notabilis fuit anno domini. M. centefimo octuageſimo ſexto. Quā ſecuta fuit peſtis in po lonia & in Ruſſia. Anno domini. M. cēteſimo octuageſimo nono Ioānes car dinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tercio miſſus, poloni am uenit. Et facta ſinodo in Graccouia pro reformatione cleri, tā Episcopis, q̄ uniuerſo clero pro recuperatione terræ ſanctæ, decimā impoſuit. Swatoſ laus dux

Monasterium
in Suleyow fun
datur.

Eiusdem mo
naſterij dota
tio.

Monasterium
in Oliua funda
tur.

Monasterium
in Vanchoez
ko fundatur.

Monasteria fun
datur in plocz
ko, in witow in
buſzko.
Monasterium
in Coprzywni
cza fundatur.

Eclipſis.
Peſtis magna.

Cardinalis in
poloniam le
gatus decimas
impoſuit.

laus dux Czirnieouiēſi, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iarofſa um Iſaſlauicz ducem Kiouiēſi inuaſit. Et ipſum in caſtro Kiouiēſi nulla diſſi dentia præmiſſa obſedit, ſic q̄ uix aufugit, ſpolia itaq; colligens, omnes the ſauros, uxore cum filio iuniore, & militiam Iarofſai captam, in Czirnieow (caſtro Kiouiēſi relicto) inuexit. Quo audito Iarofſaus Iſaſlauicz, cum du obus nepotibus Roſciſlai & copiis militariꝫ in Kiow ueniens, omnes ditio res Kiouiēſi ſpoliauit, præcipue Abbates, ſacerdotes, monachos, moniales, & omnes latinos, totam culpam facinoris per Swatoſlaum Czirnieouiēſi pa trati in eos refundens. Pro liberationeꝫ compræhenſorū grauem cēſum ex egit, alios uero uendidit. Swatoſlaum deniq; Czirnieouiēſi in Czirnieow ob ſedit, ſed cum nō proficeret, pacem cum eo inuit. Mortuus eſt autē Iarofſaus Iſaſlauicz, āno domini. M. centefimo octuageſimo quarto. Et ſucceſſit ei in ducatu Kiouiēſi Swatoſlaꝫ Czirnieouiēſi. Wſeuoldus uero dux Wladimi riæ ſucceſſit Michalkoni fratri ſuo quarta decima Iunii eiꝫdem āni uita ſu eto. Superatoꝫ Miſciſlao Roſciſlauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum de Wladimiria exturbaturus. Proceſſit contra Hleb ducem Reſzaneſi, ha bens ſecum binos filios Swatoſlai ducis Kiouiēſi Olham & Wladimirum atq; nepotem ſuum Wladimirū Hlebouiicz ducem Pereaſlauienſi. Hleb autē dux Reſzaneſi callido uſus conſilio, cum Polowczis terram Wladimiria in greſſꝫ eā crudeliſſime afflixit, eccleſiaſq; & monaſteria ſpoliauit, unde Wſe uoldus ſeſtine reuerſus, cōflixit cum Hleb & Polowczis. Captiuauiq; pera etā uictoria Hleb, & in carcerem miſſum necauit. Duos uero nepotes ipſius Miſciſlaum & Iaropolcum cæcauit. Polowczos autem trucidauit & delcuit

Res ruthenicz.

Swatoſlaus ki
ow coꝫ.

Iarofſaꝫ kiow
potius mori.

Wſeuoldus vi
cit Hleb & Po
lowczos.

Cæteros liberos dimiſit.

Leſtko Albus

CAPVT XXVII.

D ſubſtituendum nouum principē Anno Chriſti. M. centefimo nona geſimo quarto. Conuenerunt pri mores minoris poloniæ in Gracco uiam, & ſuaſu Fulconis antiſtitis Graccouien ſis elegerunt Leſtkonē albu, natū maiore du cis Kazimiri in monarchiam, adhuc ætatem pu erilem agentē. Ob hoc quidam magnificus op ponendo electionem infirmare cœpit. Non de cere pueros remp. gubernare. Qui enim nō ſuf ficit ut ſeiſum regat, multitudinem plebis nec regere ualebit. Recurrendum fore ad Myeſzko nē ſenē (cuius partē tuebatur) cenſuit. Aut ad a lū quēpiā ducē. Verū ex aduerſo Fulco Episco pus Gracco. tutatus eſt nominationē Leſtkonis albi procedere. Ceſſit ergo ſucceſſio Leſtkoni albo. A cæſariæ alba, nuncupato. Et quia mētes hominū fluxibiles ac inſtabiles ſūt, Nicolaus Palatinus Gracco. & princeps militiæ ad ratificandum & perpetuādum electionem Leſtkonis cum ægiſſet gratias omnibus proceribus. Ab uno quoꝫ eorum iuramentū confirmationis exe git, moxq;

Delectus prin
cipum pro mo
narcha.

Leſtko albus
monarcha.

Myeczai senis
bellum intesti-
num.

Maxima cla-
des domestica.

Bolesla⁹ confus

Dux Roman⁹.

git, moxq; curatores & reipub. gubernatores creati sunt, Fulco Episcopus Graccouien⁹, & Nicolai⁹ Palatin⁹ germanus ei⁹, donec adolesceret princeps Lestko. Conradus uero alter Kazimiri filius, cui Mazouia & Cuyauia obtigerat, Cristino Plocensi Palatino educandus atq; dirigendus commissus est. Quo audito Myeczlaus senex dux maioris poloniae, mente consternatus est & convocatis omnibus suis gētib⁹, & auxiliarib⁹ ducibus Myeczla⁹ Rathiborien⁹, Boleslao Wratislauien⁹, nepotib⁹ suis, & Mszczugio Pomeraniae ducē genero suo Graccouiesibus bellū indixit, eo qd se incōsul⁹, Lestkonē puerū immaturae aetatis sublimassent, allegādo de iure ad ipsum pertinere, tam monarchiā regni, q̄ nepotum suorū Lestkonis & Conradi gubernationē, tanq̄ ad unicum patrum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat, tectis flammās in iiciendo in diocesim Gracco, ad Mosgaua fluuium, a cenobio Andrzejowien⁹ quattuor miliaribus distātem. Cū Graccouien⁹, Sandomirien⁹, Lubline⁹, Bresten⁹ supra Bug, Mazouiae & Romanus Mscislaui⁹ princeps Wladimiriae quae Lucensis appellatur sororinus ducis Kazimiri nouissime mortui, ad Mosgauam applicuerunt, progressum Myeczla⁹ seni impedituri. Ordinatiq; aciebus anno domini. M. centesimo nonagesimo quinto, Nicolao palatino Graccouien⁹ dextrum cornu, Romano ducē Wladimiriae sinistrum tenente, & Gouoricio Palatino Sandomirien⁹ in subsidiis relicto cum Myeczkonē sene conflixerunt, mutua se cede obtruncando, perinde ac si inter infissimos & perpetuo dissidentes hostes bellum gereretur. Neutraq; pte gradum referente, strages horrenda cadauerū utrimq; adita est. Ad duces quoq; ipsos clades peruenit, Boleslaus siquidem filius Myeczkonis senis in conspectu patris lancea traiectus, ex equo lapsus occubuit. Myeczko senex a quodum milite gregario impetitus morti destinabatur frequenti ictuum ingeminatione. Ni clamore magno se ducem Myeczlaum asseruisset, & cassidis de tractione ueneranda canicie militem terruisset, quāpropter ille miles educēs ipsum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere consuluit. Dux uero Romanus pluribus uulneribus aduerso pectore sauciatus, & Ruthenis interfectis. Aliis uero dispersis Russiā reuertebatur. Omnibusq; pro uictis abeūtibus Myeczlaus princeps Rathiborien⁹ & Oppolien⁹ cum nepote suo Iaroslao filio Boleslai Wratislauien⁹ superuenit. In quem Gouoricus Palatinus Sandomiriensis irruit, & facta cede cum impar fuisset numero hostiū, captus est. Discedenteq; praefato ducē Rathiborien⁹ ex praēlii loco, quoniā audierat Myeczlaum senem uulneratum lectica in Posnaniā referri, abduxit in Slesiam se cum Gouoricum palatinum, apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis militibus perpeffus est, polonis itaq; sic se inuicem occidentibus foeda strage cōmissa. Fulco Episcopus Graccouiesis consequuto ducē Romano Wladimirien⁹ nocte sequenti, praecabatur ut in Graccouia diuerteret, ad defendēdum Lestkonis albi partem. Sed illo uulneribus se debilitatū & militibus derelictū dicente. Consilium tamen ut Graccouia tanq̄ caput regni tutaretur, dāte, tutatus est Fulco, cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti praesidio arcem Gracco. & reliqua pupillorum castra. Siluitq; utraq; pars militum maioris poloniae & Graccouiensium. Et bellum propter ignominia acceptā quasi

Wladimirus
moritur.

Expedicio in
Russiam.

Romanus p̄f-
ficatur Halici-
ensibus.

Romani tyran-
nis.

Romani ducis
defectio.

Romani ducis
in poloniam ex-
pedicio.

quasi ex cōposito diu distulerūt, Accidit interim, anno scilicet dñi. M. cētesimo nonagesimo octauo, qd Wladimirus dux Haliciae per ducem Kazimirū olim reductus & in Halicz restitutus prole nō relicta moreretur. Misceunt ergo consilarii Lestkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cum copiis equarum & pedestrium, ad occupandū & in prouinciā Poloniae redigēdum ductum Halicien⁹. Puer autē Lestko albus minorennis cepit complexibus & instantiis suos postulare procures, ut in illam expeditionem reciperetur. Helena autē matre ipsius & nobilibus inquentibus, tutius esse in aula eum permanere, q̄ in bellis nondum utilem uerari. Respondit, cur igitur signa muta & inutilia uobiscum fertis, me uero ducem uestrum recipere & a grege mulierum inter quas me commorari teder liberare recusatis? Laudarūt indolem pueri milites, & eo accepto cōtra Russiam processerunt. Quibus Halicien⁹ occurrētes, Lestkonem tanq̄ dominū suū, uasre quidē & subdole salutarunt, quoniā audito qd Romanus dux Wladimiriae esset eis praeficiendus, rebellātes infestis signis ceperunt impugnare exercitum Lestkonis. Verum prima acie repressa Halicien⁹, ceteri & postremi eiusdem exercitus per fugam dispersi sunt. Obsessoq; castro, missis caduceatoribus obedientiam repromiserunt, & Lestkoni portas castri aperuerūt. Tunc diuersi Russiae principes substitutionē in Halicz postularūt. E quib⁹ Romanus Mscislaui⁹ dux Wladimirien⁹ instātius postulauit, nunc blande nunc cōminatorie, recensendo cognationē Wladimiri, quoniā patruus eius foret & affinis Lestkonis, recēsendo labores stragem suorū & uulnera, quae ad Mosgauam pro Lestkone suscepit, ut de ducatu Halicien⁹ inuestiretur. Poloni uero attento qd durum esset ante & retro cū ducē Romano & Myeczkonē sene pugnare, ducem Romanum in Halicz non in titulum, nec proprietariū, sed tanq̄ praecarium & hominū iurisdictionem suscepit. Blandus primum, mox infestus. Ad extremū truculentus Romanus Haliciensibus esse cepit, quosdam trucidando & gladio necando, quosdam terrae uiuos infodiendo, quosdam excoctando, & membratim incidendo. Alios uero ad statuam ligatos sagittis conficiendo. Pluresq; tam foedam crudelitatem fugientes, blandis promissionibus uocatos, & parumper in honore habitos, uariis tormētis interfecit, solitus prouerbiū allegare & inducere, melle non posse uesci secure, nisi prius examen apum opprimatur. In rebellionē tandem uersus ducē Romanus, anno domini. M. ducentesimo quarto tubura Lestkoni negauit, & terras sibi finitimas Lubline⁹ & Sandomiriā clandestinis & publicis incursionibus uexauit, in plerisq; locis praedam militum locando, & terras ducis Lestkonis infestando. Anno autē domini. M. ducentesimo quinto fere ex uniuersa Russia turmas equales & pedestres contrahens, ad sui ritus Episcopum Wladimirien⁹ dona misit, ut tibi in Poloniam eunti, & eam triennio uallaturo, auctoritate Pontificali benediceret. Qui donis spretis & benedictionem tanq̄ ad iniquum & execrabile perperanti denegauit, cōminationemq; concussionis a ducē Romano ei inflictā confutando elisit. Inquiens iniusta bella obeuntes, in patriam non redire uiuos. Ingressus itaq; Romanus cum copiis pugnatōrū, primo aestatis tempore Lublin obsedit, & cum nō prosperaretur, probe etenim a Polonis defendebatur

batur, in terras Sandomiriæ grassando descendit, & flumine Istula superato circa Zauichost confedit. Principes uero Lestko Albus & Cōradus, ex omnibus terris suis Sandomiriē, Lublinē, Mazouia & Cuyauia bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriam collegerunt, & eis Cristinum comitem Palatinū Ploceñ præfecerunt, qui industria & astu decimanona Iunio oriente solē appropinquauit Russorū exercitui. Romanus uero uix tumultuarie suos ordinauerat, sagittariis Polonorum eum perturbantibus. Cōmissioq; prælio & eo in longum protracto, milites Polonorū in necem ducis Romani fidefragi conspirarūt. Globoq; militū facto in ducē Romanū, & eum protegētes insiluerunt. Equo igitur sub ipso telis confosso & eum deicere sagitanti, ad ripam Istulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioq; cadēte, ac foeta equa sibi administrata, Istulā tranauit. Et gratus equæ, de salutis ministerio, inter alios dispersos & fugientes pedes promiscuus cucurrit. Ab insequituribus Polonis miles gregarius estimatus occisus est. In Sādomiriāq; relatus a duce Lestkone fuit sepultus, deposita Ruthenis & pceribus Wladimiræ mille marcis argenti, & restitutione omnium captiuorū Polonorū redemptus, in Wladimiriam ductus est tumultuatus. Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sādomiriæ paucos aduenisse carduellos (& sunt aues quantitatis passerum rubea capita habētes) & multitudinem passerū deuorasse, quod dū mane amicis retulisset, iuniores somnium laudarunt, seniores uero uituperarūt, & triste omen ac in malum cedere prognosticarūt. Adepta uictoria duces Lestko & Cōradus altare sanctorum Geruasii & Prothasii in ecclesia Graccouiē erexerunt, quod usq; nūc superest, quoniam in die prælibatorum sanctorum potiti sunt uictoria. Et ut fertur notabili atq; largissimo fundo dotauerunt, de quo, hætenus non superest, nisi parua domus in platea legatorum Graccouiæ, intitulata domus sanctorum Geruasii & Prothasii, & locus sterilis piscinæ post murum ciuitatis Graccouiē, retro domos Canonorum uersus solis occasum sita; prouideturq; nostris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouiēnsis quotānis. Sed redeamus ad Myeszkonem senem unde discessimus. Is dux Myeszkō qui post cladem ad Mosgauam acceptam pacificus constiterat, ac controuersias gerendas animū inclinauit. Et anno dñi M. cētesimo nonagesimonono. Cuiauieñ. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendū ducatum Graccouiē & monarchiā Polonorū, omnes conatus astu & dolis quæ omnibus armis potentiora existunt, intendit. Et qā animos Fulconis Episcopi, Nicolai Palatini Graccouiorūq; procerū expugnare non ualuit. Ad Helenam principē, matrē Lestkonis & Conradi, suas calliditates diuertit, suggestitq; ei & suasit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouiē excedere, stabilitura ex hoc regnū filiis, quos ipse adoptando & balteo militari cingendo, post breuissimum tēpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauieñ uero ducatum ex nunc resignaret, q; si ipse ad quē monarchia tanq; ad natu maiorem spectaret, eis regnum non stabili-ret. Nunq; tutam ac diuturnam sedem regni habituri esset. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his sermonibus,

Altera clades.
Romani ducis
interitus.

Somnium Ro-
mani.

Altare Gerua-
sij & Prothasij.

Myeszkonis no-
uum bellum in
resursum.

sermonibus, & anno domini M. ducentesimo pro festo Bartholomæi apostoli habito in Graccouia conuentu. Ab utrisq; principibus & proceribus partibus utriusq; sub præfatis cōditionibus iureiurādo in manibus pōntificalibus icta & sancita promissa sunt, sub excommunicatiōis sententia per Archiepiscopum Gnezneñ, & omnes pontifices regni in præuaricatorem ferienda. Sicq; princeps Helena cum Lestkone in Sandomiriam secessit, Myeczlaus uero senex possessionē monarchiæ & Graccouiæ iā tercio accepit. Et ad cōtinendū milites Graccouiē in fide, castrum forte in oppido Bitomiē edificauit, & ei præsidium militum imposuit. Audita mutatione principum Goruoricius Palatinus Sandomiriē, qui metu Nicolai Palatini Graccouiē, in Bohemia apud cognatos suos exulauerat, reuersus est, diuisis principibus hostilitatem in terra Sandomiriē non ueritus a Palatino Graccouiēsi. At alter iā agebatur annus, nec Myeszkō senex hominū uersutissimus ex multiplicibus promissis duci Lestkoni suæq; genitrici Helenæ aliquid impleuerat, quem glos sua, primū benignitate, postea muliebri importunitate cōuenit. At ille respondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debere nec posse, legitimo successu priuare, & nepotes ephebos atferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neq; posse alios heredes q; qui ex lumbis suis processerunt creare aut scribere. Eo responso dux Helena perculsa, gemens, & tristis, Sandomiriā reuersa, Graccouiē Barones obsecrando sollicitauit, ut filios suos in principatum Graccouiē restituerent. Promittēs decetero nihil se nisi ex arbitrio eorū in rebus publicis acturam. Myeczlaus itaq; in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouiē, arce Graccouiē occupata, Lestkonem album & matrē eius Helenam in Graccouiē principatum introduxit, & officiales Myeczlai qui plures Graccouiē proceres iā iam perturbauerat, post illum ex omnibus castris iussit trāsmigrare, solum castrū Bitomiē pro ipso Myeczlaō sene tenebatur. De quo Graccouiē prouinciam spoliis & rapinis uexabat. Ad repetendum quoq; Graccouiē principatum trita & notissima ingenia conuertit. Mittit ad Helenam, Lestkonis & Conradi genitricē, & blādiis sermonibus q; antea eam extenuando tū responsa tum perfidiā priorem aggreditur. Charissima inquit glos non ex me fœdera & conditiones promissæ, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate sunt, sed iniquitate procerum Graccouiē, qui me principatu Graccouiēsi, quia contra eorū consilia tuis filiis iuxta pacta prodesse uolui, exuerūt. Ex nunc itaq; resigno ducatum Cuyauieñsem, & monarchiam cum principatu Graccouiēsi mihi assignari opto, ut filios tuos successores perpetuos substituam & relinquam, pacata dux Helena Myeczlai promissis, spondit se cum filiis e principatu Graccouiēsi cessuram, ad uota quoq; Myeczlai promissæ Nicolaum Palatinum Graccouiē exulatum mittere, quoniā luore inuidorum coram ipsa & filiis eius inculpabatur, cum sincere fidei erga Lestkonem & Conradum semper extiterat, cuius fidei sinceritate, metuebat Myeszkō senex Graccouiēse dominium sibi denegandū. Accedit Nicolaus Palatinus Helenam, & supplicat ei, & filiis eius, ne hosti communi caput ipsius

Myeczlaus
cio monar-
adeptus.

Graccouia pro
Lestkone albo
capta.

us deuouerent. Non consecutusq; gratiam, personaliter Posnaniam ad Myeczlaum senē contendit, sperans ex hoste facilius gratiam consequi, q̄ ex suis implacabilib⁹ dominis, quod & factū est. Nam cum gaudio & magno honore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remisit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini assequi, quemadmodum assequutus est, ad uota siquidē eiusdē Palatini omnes proceres inclinati, arcem Graccouienē & ceteras munitiones omnes Myeczlaui tradiderūt. Et iam quarto, anno domini. M. ducentesimo secūdo in principatum Graccouiensem reductus erat. Nec Cuyauia resignauit nepotibus, neq; eis successione prout promiserat in Graccouia praeuit, quoniā ut aiebat non ex eorum cessione, sed Nicolai Palatini ordinatione optatā monarchiā fuerat assequutus, quinimo sub ipsis nepotibus occupauit, Visliczā oppidum districtus Sandomiriē cum tribus castris, asserens ea ad ducatum Graccouienē pertinere, paranti praeerea alia nepotum occupare fortalicia, morte insperata in Kalisz absumptus est. In ecclesia collegiata sancti Pauli Kalissienē, quam ipse construxerat & dotauerat, sepultus, translatoq; oppido Kalisz in locū quem nunc tenet, & ecclesia sancti Pauli collegiata commutata in ecclesiam beatæ Mariæ collegiatā, relictum est sepulchrū Myeskonis sub diuo, quod fuit & filii ipsius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonstratur diem, quāq; uetera certificare sit difficile. Reliquit autē Myesko senex duos filios Wladislaum magnum, cognomento Las konog, a gracilitate pedū nuncupatū. dimicatore peritissimum, & in ea arte dum in Germania ab ineunte ætate cōmoraretur eruditissimum, & Otthone natu minore. Eoq; breui obeunte superstes fuit filius eius Wladislaus minor Plwacz a multitudine sputi appellatus, cuius curam Wladislaus magnus patruus ipsius ægit.

CAPVT XXVIII.

Defuncto Myescone senē, proceres Graccouienſes Leſtkonē album ducem Sandomiriæ, ſibi in dominū, & monarchiam elegerunt, proſapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati, Adiciēte Nicolao Palatino Graccouienſi conditionem, ut pri⁹ Gctoniciū Palatinum Sandomiriē, uirum probum & ſtrēnuum, ſed ipſi uſ inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulſus erat. Non enim conſilia ducis forent ſtabilia, ubi duo capitales inimici congregarentur. At Leſtko albus, maluit principatum Graccouienſem non ſuſcipere, q̄ uiz anno centē & uilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienſes miſerunt oratores ad Wladislaum magnū ducem maioris Poloniæ cognomento Laſ konog, ut iure hereditario ex patre quaſito & iure electiōis de ipſo ſacte, principatū Graccouienſem ſuſciperet, & celeriter adueniret. Qui rem ad Leſtkonē album per epiſtolam dedit, an ducatū Graccouienſem ſuſciperet nec ne. Et ſi ipſe recuſaret, an ſibi ſuſcipiendum cenſeret. Ne ſe & patriā ciuili bello inuolueret. Cum didiciſſet per reſcriptū, ipſum nō ſuſcepiffe praelibatum Graccouienſem principatum. Caprata beniuolentia, pro maiori cautela a Myeczlaui Oppolienſi & Rathiborienſi, & ab Hērico Wraſiſlauienſi ducibus, in Graccouiam proſectus, honorifice ſuſceptuſeſt, atq; de dominio Graccouienſi &

Myeczlaus
quarto in mo-
narchiam reſti-
tutus.

Myeczlai ſenſ
mors.

wladislaus ma-
gnus dimica-
tor.

Orho.
wladislaus mi-
nor.

Leſtko albus ter-
cio reſtituitur.

wladislaus ma-
gn⁹ graccouia-
pouus.

en & monarchia inuolutus, anno domini M. ducentesimo tercio, qui licet omnibus benignitatem, postulantiſus facile aditum, oppreſſis deſenſionē, indi- gentibus & militibus munerū proſuſionem, exhiberet, tamē paulo poſt, mor- tuo Nicolao Palatino Graccouienſi, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Episcopus cū tota nobilitate Graccouienſi, contulerūt dominū Graccouia Leſtkoni albo. Ille uero ſupplicationibus eorū & perſuaſionibus Sandomiriē annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius poſſeſſor extunc ab āno domini. M. centesimo ſexto, uſq; ad finem uitæ permāſit. Wladislaus autē magnus Myeszkowicz dux Gnezneſi a monarchia reiectus in pace ſe continuit, quoniā uir manſuetus & pacificus fuit.

CAPVT XXIX.

Anno domini. M. centesimo nonagesimo septimo, Petrus Cardinalis Diaconus Capuanus tituli sanctæ Mariæ in uia lata, legatus de latere a Celeſtino papa tercio miſſus, Graccouia uenit & conſequenter in alias Diocēſes Polonicas uſitando deſcēdit, & ſacerdotes ne mulieribus & concubinis petirentur coarctauit. Plures ſiquidē ea tempeſtate ſacerdotes mulieribus uelut uxoribus legitimis utebātur, laicis uero quacūq; dignitate poſſentibus, uſſit cōnubia in facie eccleſiæ contrahere. In Praga autē ſabbato ſcientes ordines celebraturus, uix praeſbiteroꝝ caſtitaſis uo-ū ſpernetium manus euasit, per Henricū Pragēſem Episcopū, ducem tunc in Bohemia exercentē poteſtatē, repraeſſis ſacri dotibus libera- tus. Anno domini. M. centesimo nonagesimo octauo, Iaroslauſ filius Boleslai alii ducis Wraſiſlauiē, dirigente patre ordi natus eſt Episcopus Wraſiſlauiē. Hic de conſenſu paterno eccleſiæ Wraſiſ. terram Niſſenſem, perper- tua donatione contulit & inſcripſit, Vixq; triennio exacto, mortuus eſt, diei mo kalendas Februarii anni domini. M. ducentesimo primi, in eccleſia Wraſiſlaui. Qui pater eius Boleslaus altus dux Wraſiſla. ſequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita ſunctus eſt, in monaſterio Lubeus ſepultus. Boleslaus duas habuit uxores Venczſlauiā Ruihenā, ex qua la- reſtaum praeſatū Episcopum Wraſiſ. & Boleslaum atq; Algā uirginē ge- nuit, Et alterā Adleydam ſororē Conradi ſecūdi imperatoris, de qua genu- it Henricū cum barba, Conradū, Ioannem, & filiā Adleydem, Dipoldo mar- chionem Morauie matrimonialiter copulatā, Omnib⁹q; filiis Boleslai alii am nature obeūtib⁹, & in monaſterio Lubeus ſepultis, ſolus Henricus cum barba ſupſtes, patri in ducatu Wraſiſlauiē ſi ſucceſſit. Anno dñi. M. ducēte ſimo, die quinta Maii, tēpore meridiei exortus eſt terræmotus in regione Po- loniā, & in uicinis regnis, & reſu. nebatur aliquot diebus cum deiectione al- tiorū edifici orum. Eodem anno capta Conſtantinopoli a Venetis & Frācis, Aſcarius imperator græcorū tranſiit Terſonā, & ab inde in Gallaciam quæ eſt Hallicia Ruſſiæ ſuperioris prouincia, & illic aliquāto tempore a Roma- no duce Ruſſiæ benigniter exceptus atq; ſotus eſt. Monaſteriu ſancti Iaco- bi ſratiū praeſbiterorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo relligioſa ſilia Kazimiri ducis Graccouia & Sandomiriæ. Anno domini. M. ducente- ſimo. Hæc in uirginitate deo ſeruens, mortua eſt anno domini. M. ducentefi- mo.

Leſtko albus
quarto prin-
cipu poſitus.

Legat⁹ de late-
re in poloniam
uenit.

Niſſa epiſcopa-
tui wraſiſ. data

Boleslai alti
mors.

Henricus cum
barba.

Conſtantino po-
lis a Venetis &
Frācis capta.

Monaſterium
S. Iacobi in ſan-
domiria.

Monasterium
trebnicz funda-
tur.

mo undecimo, octaua die mēsis Decembris, & in præsato monasterio sepul-
ta. Trebnicz monasteriū sanctimonialiū ordinis Cisterciē, tituli sancti Bar-
tholomei apostoli, tribus miliaribus a Wratislavia distās, fundauit dux Hé-
ricus cum barba. Anno domini. M. ducentesimo tercio, frequentibus præci-
bus deuotissimæ scēminæ sanctæ Hedwigis confortis suæ inductus, quod in
quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonica lū peruenit
se calculatū est, pro dote monasterii, idē dux Henricus donauit oppidū Treb-
nicē. Et uillas Lipniczā, Breitnow, Cothouicze, Comestam, Tuczmay-
dorff, Harthlipdorff, Strankawa, lawork, Sadilno, & Rozothnycze. Plu-
resq; alias uillas introitus & census qui pro mille personis sufficerent donati-
one perpetua contulit & donauit. Beata Hedwigis abdicante se iure dotalici
quod in bōtis monasterio largitis habebat inscriptum. Moniales ad incolen-
dū illū locū ex Bambergēsi monasterio accitæ sunt. Primaq; Abbatiſſa fuit
uirgo Petrusſa almana. Secunda Gertrudis Hērici ducis & beatæ Hedwigis
filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex responſo Petrusſæ Abbatiſſæ & sancti
monialiū, quod duci Henrico interrogatū, an aliqua re ipse, uel monasterium
amplius indigeret, responderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trze-
bnycza, quod in polonico sonat nullas indigens. Circa hæc tempora, nomen
gētis Lithuanicæ auditum est, prius incognitū. Qui cum serui Ruthenorū fo-
rent, pro solutione tributorū perizomata, suberes, & pelles, quorannis pen-
dentes. Circa ānum domini mil. ducen. quintum, in magna multitudine glo-
merati contra Rusſiam uenerunt. Duces aut Olhouiczi cū ipsis campeſtra
liter cōgressi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multū
eccidissent. Principes Rusſiæ habito conuētū apud Kiow. Intrauerūt terras
Polowczonum, & uigesima die Iunii anni domini. M. centesimi nonagesimi
quarti, Polowczos de sua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrē-
tes, conflixerunt, & magna clade prostrauerunt, tabernaculisq; eorū positi
& spoliis onusti, uictōres cū gloria reuersi sunt. Ihor autē dux Rusſiæ uolens
parē assequi gloriam, cum duobus filiis & fratre suo Wseuoldo Olhouicz,
militibusq; de Czirnecow iuit contra Polowczos, & non contētus una uictō-
ria, superauit fluiū Don (qui est Tanais) omne gēus Polowczonū deletu-
rus, superuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don conflixit &
deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaserit superstes, quapro-
pter terras Rusſiæ circa Pereaslaw irrūpentes, omnia castra in flumine Sula
comprehenderunt. Anno autē domini. M. centesimo nonagesimo octauo,
mortuo Swātoslawo dūce Kiouien, & in ecclesia Cirilli Czirnecouien sepulto
Dux Rurik Mscislaucz principatū Kiouien cœpit, sed processu temporis a
Kiouiensibus pulsus, ad Polowczos confugit. Nactusq; suffragia eorum ha-
bens in suo comitatu filios Olhæ, in numerosa multitudine secūda Ianuarii
castrum Kiouienſe ne nine repugnāte cœpit. Barbari igitur Polowczi eccle-
siam metropolitanā sanctæ Sophiæ, & uniuersas alias ecclesias, atq; mona-
steria deſeuientes spoliarunt, senibusq; & infirmis partim trucidatis, partim
cæcatis, sacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgius, cū ukori-
bus, & paruulis, in regionē suam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt
eodem

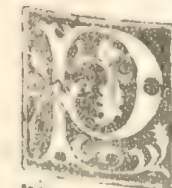
Rusſi polow-
czos uicerunt.

Ihor dux rusſiæ
uictus.

Rurick dux ki-
ouia posuit.

eodē tēpore, Mscislaus Wladimirouicz, & Roscislaus duces cū eorum mili-
tia. Rurik in sede Kiouien q̄q̄ desertata residente. Dolentes Rusſiæ princi-
pes, præfatā crudelem uastationē, post tres annos collectis suis copiis cōtra
Polowczos processerunt, Rurik Kiouien, Iaroslav Wseuoldouicz Pereas-
lauien, Romanus Mscislaucz Halicien & Wladimirien, & Roscislaucz,
Mscislauiē, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipsi Vyeze uocant, ma-
gnā hominū copiā utriusq; sexus trucidarūt, & in Rusſiā prædas camelorū,
pecorum simul & nōnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouien, ad uastandum terras Rusſiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mscislaucz Halicien & Wladimirien dūce, cæteris approbantū-
bus & rogantibus, dū ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow
deducens totondit in monachū, & uxorem ipsius in monachā. Filias uero li-
beras dimisit, filios autē ipsius, Roscislaum & Wladimirū captiuauit, & in
Halicz deduxit. Cernens autē dux Swantoslaus Mscislaucz, Kiouienſem se-
dem uacūa principē, apprehendit illam principaturus in ea. Sed Romanus
Mscislaucz Halicien dux, qui monarcha Ruthenorū reputari uoluit, ueni-
ens in Kiow, Swantoslaū Mscislaucz cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in sedeq; Kiouien Roscislaum Rurikouicz, quem apud se tenebat captiuū,
locauit, germanū quoq; eius Wladimirū de captiuitate dimisit. Famam po-
tentia & clementiæ ex inde aucturus, expeditionēq; in Polonos, quā eo āno
parabat liberius prosequuturus.

CAPVT XXX.

Rincipatū Gracouien, & monarchiā Polonorum, Lestko alb⁹
assequutus, constituit Capitaneū Pomeraniæ, Swantopolkonē
olim Msczugi præfati Pomeraniæ filiū, de armis Griffonū,
recepto ab eo iuramēto corporali, q; præfatā terram Pomer-
niæ, pro dūce Lestkone, pro filiis eius, & successoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, singulisq; annis mille marcas argēti, in fiscum ducalē Grac-
couiam inferret. In ruthenorū quoq; duces, & Lithuanos, excursions in Po-
loniā facientes, misit Sulislaum Castellānum Sandomiriē cū expeditis mi-
litibus. Ruthenorum autē duces pugnandi copiā facientes, fusi sunt & fuga-
ti. Captiq; sunt duces, Swantoslaus Mscislaucz, Georgius, & Iaroslav, itē
Wladimirus, & Conſtātinus, multitudoq; nobiliū Rusſiæ, quos Sulislaus
in Poloniam uinctos deduxit, & duci Lestkoni præsentauit. Anno do. M. du-
centesimo undecimo, quorum quidā redempti, alii liberalitate ducis Lestko-
nis manumissi sunt. In anno autē domini. M. ducente. uigesimo, Lestko ha-
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimslauam, filiā Iaroslai
ducis rusſiæ. Ex qua successiue genuit filium Boleslaum, & filiam Salomeā
nomine. Conradus uero germanus, & minor natu Lestkonis albi monarchæ
Polonorū, terras Mazouiæ & Cuyauia quæ ei sorte & æqua diuisione obue-
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducentesimo decimo septimo tyrannidē
qua referū erat pectus ipsius, in Cristinū Plocēsem Palatinū zelatorem &
& seruatore adoleſcētia ipsius egregium, heredem in Gosdzowo, de domo
& familia Gosdzouitarū, quæ pro insigni liliū defert. Cuius prudentia salu-

Mscislaus' ros-
cislaus' duces
capti.

Polowczy cla-
de affecti.

Rurick captus
cum filiis.

Swātopolkus
pomeraniæ præ-
ficitur.

Rutheni in po-
lonia uicti.

Cristini palati-
ni plocen mife-
rabilis interit⁹.

Pruteni mazo-
uiam vastarūt.

Prim⁹ Cruce-
rorū in prussia
ingressus.
I 2 13.

Wladislaw otho-
nis bellum.

tem & uictoriā in bello Zauichosten, deus Polonis dederat. Pro eo q̄ ipsius mores deprauatos corrigēdos persuasit, maligne effudit. Nam improbo cō- filio Ioannis Czapla, scolastici Plocen, & Cancellarii ducalis, ceterorumq̄ inuidiosa accusatione: In uilla Kouale, primū captiuatus, & squalido carce- ri inclusus, tandē excecatus & ad ultimū iugulatus est, miles strenuissimus cuius strenuitate Pruteni, Lithuani, ceteriq̄ gentiles sub iugum coacti, du- cibus Polonorū tributarii fuerunt. Moxq̄ corpore eius in ecclesia Plocensi tumulto. Barbaræ nationes Prutenorū, audita morte Cristini, iusto dei iudi- cio terras ducis Conradi depopulati sunt, & per frequentes incursiones im- pune deuastauerūt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratislauien, & re- pressis Prutenis terram Chelmen & castrū Dobrzin Cruciferis, quos in sui auxilium uocauerat assignauit. Nec tamen sic potuit suas provincias defen- dere, tenuem siquidē resistentiā barbaris cruciferi opponebāt. Et terræ Cul- men & Lubauen, penitus desertabantur, quinimo pestem & flāmas uexatio- nis in sua uiscera Conradus immisit, quæ usq̄ in hanc diē de terris Prussorū & Polonorū non sunt extinctæ. In maiori polonia, Wladislaus filius Otho- nis, a multitudine sputi Plwacz appellatus, nondū annos pubertatis egres- sus, nō ferens disciplinam Wladislawi sui patris: Magni ob proceritatē dicti uel Las konogy ob tenuitatē pedum cognominati, annō Christi. M. ducente- simo quartodecimo, occupauit castrū Calisz. At Wladislaus Magnus, dux Gneznen, cum exercitu bellatorū castrū cinxit, & obsidione Wladislawum Plwacz circūfedit, missisq̄ caduceatoribus pacē cōposuerunt, uiri q̄ cū eo in- clusi fuerunt. Ipse uero Wladislaus Plwacz, timens squalorē carceris cū se- ptem uiris tēpore noctis oportune fugit, & peruenit ad Andream regem hun- garie, illic fere nouem annis cōmoratus. Anno autē domini. M. ducentesimo uigesimo tercio, per internūcios contraxit sponsalia, cum Helinga germana Swatopelkonis præfecti Pomeraniæ, in spem suffragiorū, quibus a patruo paternā sortem repeteret, qua occasione in habitu monachali adueniēs, ope & ingenio Swatopelkonis septima die mēsis Octobris eiusdē anni, occupa- uit castrū Viscze, exindeq̄ uexabat regionem maioris Poloniæ. Ad reprimē- dum igitur insultus nepotis, Wladislaus Las konogy primo Vere, anno do- mini. M. ducentesi. uigesimo sexto, uallauit castrū Viscze, suūq̄ nepotem Wladislawum Othonis, in eo usq̄ in dies caniculares conclusit. In die uero di- uisionis Apostolorū, uidens superne ex arce Wladislaus Othonis, quosdam stationibus desertis, longius a castris progressos, quosdam somno stratos, ali- os ebrietate remulentos. Cum omnibus qui secū obsidebātur e castro proru- pit, & tumultuario inermes aggressus, omēs strauit & fugauit: Dobrogostū- umq̄ palatinū Poseniensem obtruncauit. Donec clamore Wladislawi Ma- gni, milites facto globo in castro ipsū hostē retrocedere cōpulerūt. Qua cla- de deteritus Wladislaus Las konogy, altera die obsidionē soluit. Wladisla- us autē Othonis fretus potētia Swatopelkonis sui affinis, & suæ partis fau- torū insequutus patruū Poseniēn & Calisien castra, & ciuitates quæ sor- tis ipsius erāt, dedentibus se castellanis & ciuibus compræhendit. Et omnia quæ suæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Lestkonem albū redeamus. He- ricus

ricus cum barba dux Wratislauiensis, estimās Lestkonem albū sibi iniuri- atum iri, q̄ minor natu existens ei seniori monarchiam Poloniæ præripuerit. Super hac amplius persuasus, ac animatus incitationibus Marci Palatini Graccouiensis, de domo griffonū, & suæ partis factiosis. Anno domini. M. ducen. uigesimo quinto, uenit prope Graccouiā ad fluuium Dlubnya, mōlēs Lestkonē albū e monarchia depellere. Cuius propositi Lestko nō ignarus ei cū suarum gentiū multitudine, & Cōrado duce Mazouiæ, quem in auxili- um uocauerat, cū omnibus milibus Mazouiæ & Cuyauie occurrit, a quo rum multitudine Henricus cum barba territus, expecit per nuncios colloq- um. Conuenientibusq̄ ducibus in tabernaculū, in meditullio utrorūq̄ castro rum defixum. Henricus cum barba ius monarchiæ, longo sermone sibi tanq̄ maiori natu, & non alteri competere astruebat. Lestkone ex aduerso induc- tes & rationes eius refellente atq̄ dissolvente, per medium Iuonis Episcopi Gracco. & Baronum cōmuniū, inter ipsos foedus ictum est, ut Henricus cū barba Lestkoni cederet, de omni iure & titulo monarchiæ, inquantū ei cō- peteret. Et ut cōfederaretur aduersus quoslibet hostes, quodq̄ un⁹ alterius sortem non impeteret nec optaret. Oblatisq̄ Lestko albus magnificis donis principibus, Henrico cū barba, & Conrado suo germano, ac militibus eorū inuitauit ipsos Graccouiā ad reficiendū & solaciandum. Sed Cōrado abeun- te in Mazouiā, Henricus Graccouiā ingressus, huamissime cū suis exce- ptus & octo diebus tractatus est. Post quos onustus amplis donis Wratisla- uiam remeauit. Anno autē domini. M. ducen. uigesimo septimo, Swatopel- cone præfecto Pomeraniæ tributa Lestkoni albo solita non mittente, & ad defectionem spectante. Dux Lestko indixit conuentū pro festo sancti Marti- ni, apud Ganszauam prædium monasterii Trzemelzne, prope oppidum Zneinam tenendū, iussitq̄ Swantopelconem personaliter interesse, ut rebus publicis consulere, reuera autē, ut Swantopelcū absq̄ suspitione uenientē, opprimeret. Aduenientibusq̄ duabus Henrico cū barba Wratislauien, Cō- rado Mazouiæ & Cuyauie, Vincencio Archiepis. Gneznen, Iwone Grac- couien, Laurētio Wratislauien, Michaelē Wladislawien, Paulo Poseniēn Laurentio Lubucen, Episcopis, Gunthero electo Plocen, & plurimis Ba- ronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cōtra alium, nisi se & suū pe- riculum conuentū indictum ratus, aduenire distulit, aduentū tamen suū duci Lestkoni frequentibus nuuciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Gan- szawa gereretur. Quarta uero die iā plurima rerum expeditione pfecta, bal- neum ad curandū corpora duces intrauerāt, cū subito Swantopelcus Pome- raniæ capitaneis, oportunitatē temporis per exploratores ratus & nactus, cum gentium multitudine superuenit, & hostiliter irrumpens, hospicia & ta- bernacula ducalia & militaria singulos resistentes obtruncauit. Quo intelle- cto Lestko albus, de balneo exiliens, & equo conscenso cum paucis eum co- mitatibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̄ prædā concupitam omni- bus præteritis infectatus, circa uillam Marczinkowo, cū omnibus suis diu & strenue certantibus tanq̄ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cū barba, in balneo nudus aliquot uulneribus sauciatus, in pauimentū cecidit, quē suus

Lestkonis albi
miser incatus.

Magna militis
in principem fi-
des.

quē suus miles nōmine Peregrinus de Veszinburgk mira fide & deuotione protegens, & ipse multis uulneribus confossus, super corpus ducis Henrici procidit, & uterq; mortuus creditus, seuciā carnificum remisit. Eadem die quā fuit quartadecima Nouēbris, magna strages in alios adita est. Cadauer Lestkonis albi per suos relatum, in ecclesia Graccouien cū maximo luctu sepulturae mandatū est. Dux Henricus in Wratislaviā, lectica uectus, diuertit de uulneribus inflatis in breui curatus, Peregrinū spectatū fidei militē semper commendans, & prolem suam largā donatione exaltans. Swatopelcus quōq; praefatus, de domo griffonū, ab ea die legitimū se principem Pomeraniae gerere cepit. Et quod uiuente Lestkone albo sceleratus carnifex assequi non poterat, morte sui domini quam intulit assequutus est.

CAPVT XXXI.

Vincēcius epif-
cop⁹ graccoui-
ensis.

Anno domini. M. ducente. septimo Magister Vincencius Kadlubkonis de Karuow uico prope Opathow, nobilis de domo Kosze Praepositus Sandomiriē, propter ingenii excellentiam, per Capitulum Graccouien in Episcopū Graccouien electus est, quē in ecclesia Graccouien nullam obtineret praebendā, ab Innocentio tercio confirmatus, & ab Henrico Archipraefule Gneznen consecratus. Hic undecim manipulares decimas, & septē pecuniales, i uillis circa oppidū Czchow sitis, ad mensam Episcopalem, uel quod alii astringunt ad ecclesiam in Brzeze pertinentes, ecclesiae Graccouien perpetua donatione contulit. Ex quarum introitibus, in uino, oleo, luminaribus, ceterisq; necessitatibus, ecclesia Graccoui. & praelati, cū canonicis eam frequentatibus quotidianis distributionibus prouidentur. Nomina uillarum manipulariū decimarū sunt haec, Gnoynik, Gothprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyaf, Opathkowicze, Luczslauice, Faszczowa, Concziska, & Zdanya. Nomina uero pecunialiū, Brzozowa, Olszowa, Slona, Byesznik, Polichta, Pofzna, item de Kazimiria Graccoui. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubkonis Episcopus Gracco. habitum & ordinem religionis Cisterciē, in monasterio Andrzejowien professus resignato episcopatu, assumpsit, & ex bono factus optimus, nudus, nudum Christū, sequutus est, anno do. M. ducente. decimo octauo. Eū post quinq; annos erga sculo carnis solutus, in domino quieuit, octaua die mensis marcii anni domini. M. ducent. uigesimi tercij, in monasterio Andrzejowien in medio chori sepultus. Hic dū cathedram Gracco. regeret, Chronicā Polonorum (quā incipit: Tres tribus ex causis teatralis odere solennitates) scripsit. Plura de exteris q̄ Polonorum gestis, nodose & inuolute in primis tribus libris perstringens. Hic etiam decem praebendas in ecclesia Kyelcen fundasse & dotasse asseritur. Rutheni ad sedandū ciuilia bella inter eos orta, anno domini. M. ducent octauo, A rege hūgariae Andrea, ut filium suū Colomannū eis praeficeret, intestinos motus bellorum cōpraesurum, supplicarunt & obtinuerunt. Quo in Halicz ueniēte, & in regē Gallaciae, per Vincēciū Graccoui: & alios hūgariae Episcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiū & alienationem uersi sunt. Veriti ne per hoc ritus, & genus eorū in exterminium deduceretur, Mscislaus itaq; Mscislauietz Chrobri a Ruthenis ob praestantiam

Colomannus
Rex gallacie.

stantiam appellatus, Polowczonū adiutus auxiliis, expugnauit arcem Halicien, rege Colomanno, Vincencio Epif: Gracco: & Iuone Cācellario Poloniae, qui regi Colomanno Salonicā Lestkonis albi sororē in uxorem procabāt per turpem fugam elapsis, plurimisq; hūgaris & polonis occisis, aut captis & in seruitutē uenundatis. Ad ulciscendum ergo electionem Colomanni filii sui, Andreas rex hūgariae misit notabilem exercitum, misit & Lestko albus exercitum polonicū, quem rex hūgariae mitti ab eo praecatus fuit. Quattuor autē ducibus Russiae cū suis & omnium principū Russiae exercitibus, scilicet Mscislao Mscislauietz, Wladimiro Rurikouicz, Roscislao Dauidouicz & altero Roscislao Mscislauietz uenientibus, aduenit & Polowczonū exercitus, geminato numero hūgaricū & Polonicum agmen excedens, incastrum lato itaq; Halicien castro, ordinatis aciebus processerunt hūgari & poloni contra Ruthenorum turmas, superaruntq; poloni exercitum Wladimiri & Roscislai Dauidouicz. Roscislaiq; Mscislauietz, & fugientes, in multa militia plurimos trucidādo persecuti sunt. In terga uero hūgarorū & Halicien suū Mscislaus cū Polowczis, qui in insidiis remotius latitabant, irruentes, facile eos prostrauerūt & passim trucidarūt, quoniā solutis ordinibus incedebāt. Attiliam Filnyam Palatinum hūgariae ceperunt. Polonos a caede & persequutione Wladimiri redeuntes, captiuorū numerū ducentes, & carmen patriū canentes, dum locus euadendi nō esset, occiderunt. Extenso insuper signo Polonorum in alto, residui poloni, qui ex caede diffugerāt, uel ex persequutione Wladimiri redierāt, illic confluentes, & suos cōsistere credentes, omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera interfectorū circa Halicz tanq̄ arena insepulta. Castrum Halicien Mscislaus accedēs primo, & secundo, & tercio repulsam passus, ipsum sepiuit. Colomanno autē & qui secū in arce erāt negligentius portam castrī posteriorem obseruantibus, una noctium suffossione facta Rutheni in castrum irruerūt, & sub caligine noctis Hungaris & Polonis fugientibus, & sese de muro praecipitantibus, Mscislaus castro potitus, ecclesiā sanctae Mariae, in quam Colomannus cū potioribus militibus & foeminis se receperat, obsedit, & renitentes fame ac siti maceratos expugnauit. Nam uitam dumtaxat pacti, ostia aperuerūt, mandanteq; Mscislao Barones & foeminae educebantur, quos omnes Polowczis aut suis aulicis donauit. Ultimus omnium Colomannus cum uxore sua eductus, a Mscislao acceptus est, & in Torczsko ad asseruandū missus, nec est de captiuitate solutus, nisi post plures tractatus, āno domini. M. ducent: decimo habitos. His conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hūgariae, in coniugem Mariam filiam Mscislai reciperet, & q̄ Mscislaus post triennū Colomanno de Halicz cederet. Et q̄ libere solueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, omnesq; captiuos suae potestatis, quae omnia fuere consumata, quia Mscislaus dux in Thorczsko secessit. Annoq; sequenti mortuus, sepultus est in ecclesia sanctae Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomanno uero principatus Halicien non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupatā arcē Halicien, Colomannum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hūgariae uix post binam expeditionem in ducatum Halicien restituit. Duce Daniele

Poloni & Hun-
gari contra Ru-
thenos.

Poloni cū Hun-
garis luti.

Halida capta.

Colomannus
captus.

Colomannus
restitutus.

Colomannus
iterum pulsus.
Colomannus
tercio restitutus

Colomanni
mors.Michalko dux
halicia positusMonasteriū in
Cofczol. s. be-
nedicti.

Cometes

Tartarorū pri-
ma cognicio.Polowczy qui
fueruntTartarorum
nūc ad duces
Rusſie occiſi.Tartari polow-
czos et Ruche-
nos vicerunt.

niele Romanouicz non audente ſeſe potētiae hungarorū oppnere. Seditq; Colomānus tribus ānis in Halicz, & anno Chriſti. M. ducentis uigefimo quin-
to mortuus eſt, morbo, an ueneno, incertum eſt. Poſt quem Daniel Romano-
uicz Halicz occupauit. Sed Iſaſlaus dux Halicieñ auxilio Polowczonū fre-
tus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicieñ cōceſſit. Sub
anno domini. M. ducentefi: nono, prima die Auguſti, ſcribunt quidā Myecz-
laum filiū Boeſlai uictorioſi, fūdaſſe monaſterium ſancti Benedicti in Koſ-
czol, āte Kalisz & illud monaſterio Timicieñ ſubieciſſe. Pro doteq; uillas cō-
tulitſe Coſczol, Gora, Roſzeyowo, Crankowo, Glogowa, Krzyuoſando-
uo, Kliffuuo, Pyotrkuuo, Nadzerzewo. Cum molendino ante Kalisz & Ly-
ſzcz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis liber-
tando. Cometes apparuit anno domini. M. ducentis: undecimo, decimoſto
diebus menſis Maii durans, & ſupra Polowczos Tanaim ac Ruſſiā girans
caudamq; in occaſum porrigens, & aduentū Thartarorū ſignificans. Nam
ſequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus ſep-
temtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczy ſiquidē fuerunt gen-
tes, ſecūdum latus ſeptētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes
Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuiſſe aſſerunt, qua-
le locuti ſunt diebus noſtris principes de Mankup, ultimo per Baiſſetum im-
peratorē Thurcoꝝ, anno domini. M. quadringente. imo octuageſimo ſexto
exterminati, in Cherſoneſo & inſula Thaurica, quam uulgarī noſtro Prz-
cop dicimus, a Thartaris Przecopenſibus occupata. Thartaris itaq; terras
Polowczonū ingredientibus, per legatū ipſos principes Ruthenorum, uni-
uerſis copiis & potētis ſe adiuuari, poſtularūt, quoniam par exicium & diſ-
crimine eos ſicut & Polowczos exſpectaret. Supuenerunt autē & Thartaroꝝ
nūcī ducibus Ruſſiæ denūciātes, Ne immiſcerēt ſeſe Polowczonū bello &
adiutorio, ſed potius exterminū eorū tanq; aduerſariorū procurarēt. Ruſſi
te uero immaturo uſi conſilio, nunciis Thartarorū comprahenſis & occiſis,
Polowczis terra mariq; auxilia dedere, uidelicet Mſciſlaus Romanouicz cū
militia Kiouieñ, Mſciſlaus Mſciſlauicz cū militia Halicieñ. Item cæteri du-
ces Ruſſiæ Wlodimir Rurikouicz, duces Czirniewieñ & duces Smolneñ,
iūctiq; ex. reitui oīm Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde ſingu-
li aſcenſis equis, duodecim ſtatiuis ad fluuiū Kaleza uenerūt, ubi iā Thar-
tari caſtra metati fuerāt. Et illico reſpirandi ſpacio nō dato, Thartari in eos
irruerunt. Et contritis ac diſſugientibus Polowczis, acies ruthenoꝝ diſiciū-
tur: Plurimaq; cæde p̄aſta, bini duces Mſciſlaus Kiouieñ, & Czirniewieñ
capiuantur. Reliqui fugiētes (abhominabile dictū) a Polowczis ſociis per
quorum terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos
pedites propter uestes, occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo
die Rutheni in peſſimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris
Ruſſiæ nunq; auditū eſt. Ea q; prima clades extitit, quam Rutheni a Thar-
tariſ pertulerūt. Mſciſlaus autē Mſciſlauicz Halicieñ dux, dum ad naues fu-
giendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſeutionē Thartarorum ueritus, na-
ues ab. ſupi præcepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione ple-
nus peruenit

nus peruenit. Wladimirus autē Rurikouicz, fuga & ipſe ſaluatus, in Kiow
perueniēs, ſedem Kiouieñ accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorū,
dum ad naues fugiēdo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in merorē uer-
ſa, dū undas tranare non poſſet, fame contabescens, illic conſumpta eſt. Præ-
ter paucos duces & aliquos eorū milites, qui in lembis fluuios traiecerūt.

CAPVT XXXII.

Anno domini. M. ducente: undecimo, die ſedecima menſis Maii,
Myeczlaus dux Rathiborieñ & Oppolieñ, primus filius olim
Wladislat exulis, & circa Poſnaniā a fratribus conflictus, mul-
tū agilis, procere ſtaturæ, peritus artis gladiatorie, mortuus eſt
Cui ſucceſſit unicuique filius eius Kazimirus. Iſte Myeczlaus fundauit monaſte-
rium ſanctimonialium ordinis Præmonſtraten in Ribniky, quod Kazimirus
filius eius in Czarnowanſz ad fluuiū Malpadew, qui illic ad prope Odra
miſcetur, tranſtulit. Anno domini. M. ducente: tredecimo, Wladislaus Otho-
nis dux Kaliffieñ, tredecimo kalendas Nouembris monaſterium ſanctimoni-
aliū in Olobok ordinis Ciſtercieñ diocēſis Gnezneñ fundauit. Pro dote aſſi-
gnans ei uillas Olobok, Tikadlowo, Zidowo, Pole, Wroſſe, Rablauy, Et
cōtulit eidem uillam Staw, a filiis Laurēcii Dobrogostio & Czefſacha, pro
tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyſzkowo commutatam. Item
Virzbyatha filius Clementis militis, eidē monaſterio contulit quattuor uil-
las. uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myſlakowo, & Drufkowo. Henricus
autē Archiepiſcopus Gnezneñ cōſecrans baſilicam in Olobok, ad peticio-
nem ducis Wladislai contulit præſato monaſterio decimas Archiepiſcopa-
les de conſenſu ſui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz inclu-
ſis. Reſignante Episcopatū Gracco: Vincētio Kadlubkonis, āno domini. M.
ducentefimo decimo octauo ſuffectus eſt Iwo, filius Saulis comitis de Conſ-
ke, nobilis de domo Odrouanſz Cātor Gnezneñ, Canonicus Gracco: & du-
cis Leſtkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honorū pa-
pam tertium ſe contuliſſet. Et per Hugolinum Cardinalem, Episcopum Ho-
ſtieñ propter familiaritatē quam cū eo in ſtudio Pariſieñ cōtraxerat, omnia
ad nutum expediuiſſet. Viſis prodigiis ſanctitate relligione & prædicatione
beati Dominici, in Poloniā deducendos fratres ſui ordinis peciit. Et alios ob-
tinere non ualens, quattuor familiares & comites ſuos, ſcilicet Iaczkonē Ca-
nonicū Graccouieñ nobilem de domo Odrouanſz de prouincia Oppolieñ,
& uilla Lanka ortum. Item Ceſſlaum Polonum Héricum morauum, & Her-
mannum Theutonicū, per beatum Dominicū ad ordinem aſſumi obtinuit,
& illos in Poloniā deducens, ſancto Dominico ſuperſtite, in Polonia ordinē
prædicatorum plantauit. Anno autē domini. M. ducenteſimo uigefimo ſecū-
do, cōmunicato conſilio cum duce Leſtkone albo. Cum capitulo & conſula-
tu Grac: eccleſiā ſanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum
& locum ſpacioſum pro monaſterio prædictis fratribus ſancti Dominici aſſi-
gnauit, & ornāmētis, calicibꝫ, libris, & cæteris neceſſariis dotauit & puidit
Et eodem āno in circulo Graccouieñ nouam eccleſiam parrochialem in ho-
norem dei genitricis uirginis Mariæ præſatus Iwo Episcopus Gracco: erigi
curauit

Myeczla⁹ dux
Rathiborieñ
morauus:Monasterium
Czarnowanſ.Monasterium
OlobokIwo episcopus
Graccouienſis

Iarcko.

Ceſſlaus.
Henricus Mo-
rauius Hermā-
nus Theucho-
nicus, or. Pre.
ſuſceperunt.Eccleſia. S. tri-
nitatis.Eccleſia. S. Ma-
rie in circulo
Graccouieñ

Aquarū inūda-
cio.

Fames magna.

Monasterium
in kaczyce fū-
ditur translatū
in Mogilam.

Monasterium
in Henrichow
fundatur.

Mazouia vasta-
ta a Ruthenis
& Prutenis.

Hospitale San-
cti spiritus Grac-
couia fundatur
prius in Prand-
nick. 1223.

Monasterium
Oliua a Prute-
ni Barbaris
vastatur.

curauit, & in eam ius parrochiae quod in ecclesia sanctae trinitatis fuit, trans-
tulit. Anno domini. M. ducent. uigesimo primo. A festo paschae usque ad au-
tumpnū, cōtinuus imbriū descēsus inundationē causauit, & uernales sege-
tes seminare impediuit. Per autumpnūq; seminata destruxit, exinde pabulis
deficientibus mors animalū obtigit, homines uero plurimos praecipue agre-
stes fames ualida per triennū cōtinuata absumpsit, ut plures uillae & oppi-
da habitatoribus consumptis remanerent deserta. Iwo Episcopus Graecorū
anno domini. M. ducent. uigesimo secūdo, fundauit monasteriū Cisterciē or-
dinis in uilla patrimonii sui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote
eidē assignando Kaczicze, Prandoczin. Monikouicze, Choleuicze, nection
decimas manipulares mensae episcopalis, de eisdem quattuor uillis proueni-
entes. Verum cum intelligeret locum pro monasterio parū idoneū. Anno do-
mini. M. ducent. uigesimo sexto, ad Mogilā locum paternae sortis uberem
prope Istulam illud transtulit. Ecclesiā quoq; ex dolata petra, & partim ex
collo latere in titulum sancti Pauli apostoli (quod nunc sancti Bernardi uo-
cant) extruxit & dedicauit. Decimisq; manipularibus de mēsa episcopali in
oppido Döbschycze in uilla Vinari & circumiacentibus uillis dotauit. An-
no domini. M. ducent. uigesimo secūdo, Nicolaus de Henrichow. ducis Hen-
rici cū barba notarius, genere & actione nobilis, de consensu & annuētia eius-
dem ducis, fundauit monasterium ordinis Cisterciē in praedicta uilla Hen-
richow, sui patrimonii Wratis diocesis prope Nissam. Et tā uilla, q̄ aliis ad
illum locū spectatibus dotauit. Nec sua omnia deo donasse cōtētus, assump-
pto habitu in eodem loco, usque ad mortem foelix fundator militauit. Eodem
anno domini. M. ducent. uigesimo secūdo, Ciuitas Ploceñ, & tota Mazouia
per Prutenos & Pomeranos uastatur & cōburitur. Anno Christi. M. ducent.
uigesimo tercio, Iwo episcopus Grac: hospitale pro personis utriusq; sexus
in Prandnik fundauit, quod Fulco episcopus Grac: nisi morte prauectus
fuisset, fundare & dotare decreuerat. Et in praefato hospitali fratres hospita-
lanos de Saxia cōstituit, geminam crucem albā in nigro pallio deferētes, sub
regula beati Augustini militātes. Donās eidē hospitali uillam Krowodrza
Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mēsa sua. Epis-
copali. Verum perpendens huiusmodi hospitale, a frequētia hominū longe
distare, de Prandnik in Graccouā ipsum trāstulit. Et ecclesiā in honorē san-
cti spiritus, monasteriū, & monasterii officinas pro fratribus, habitacula ue-
ro pro miserabilibus & infirmis personis construxit: In translatione autē hu-
iusmodi, anno domini. M. ducent. quadagesimo quarto, sexta die Aprilis fa-
cta. Praefatus Iwo episcopus duas ecclesias parrochiales, unā sanctae Crucis
in Graccouia, alteram sancti Martini in uilla episcopali Biskupicze supra
Vyelickam sita, cū earum decimis & prouētib; pro eiusdē hospitalis sub-
sistentia uniuit. Barbari Pruteni, anno domini. M. ducent. uigesimo quarto
facta irruptione in monasterio Oliua, Abbatem cū fratribus & uniuerso cō-
uentu captiuant. Et uersus Gedanum deductos, crudeli morte omnes interi-
munt. Et ex tunc terras Culmeñ & Lubauieñ, per insultus & clandestinas in-
cursiones uastare coeperunt. Nec dux Cōradus Mazouiae, neq; Cruciferi ru-
beo ense

beo ense & cruce signati, per ipsum uocati: Desertationi praedictarum terra-
rum subuenire potuerunt. Eodem āno Lanthgrauus Poloniā inuasit, & ca-
strum ac ciuitatem Lubusz expugnādo occupauit. Swantopolcus Pomer-
niae dux, de consensu & consilio Michaelis Wladislauiē episcopi, anno do-
mini. M. ducent. uigesimo se primo, die uigesima tertia Ianuarii, fundauit mo-
nasterium praedicatorū sancti Nicolai in ciuitate Gedaneñ. Duces Russiae
Georgius Wladimiriē, & Iaroslav Pereasslauiē ab una. Itē Wladimirus
Constantinus, & Mscislaus duces Smolnēses, & Nouogrodenses fratres ger-
mani parte ab altera. Anno domini. M. ducentesimo sexto, die Aprilis duo-
decima confligunt. Et caesis Ruthenorū decem milibus, cessit uictoria Con-
stantino, Wlodimiro, & Mscislaui. Qui Georgium Wladimiriā disingentē
obsidentes pacem ei petenti concesserunt, & ad eos exeūti, ea conditione ut
de castro excederet. Quo excedente datum est Constantino, deinde uictores
contra Iaroslavum in Pereasslaw exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pa-
cem petiuit & obtinuit, castrumq; Pereasslaw retinuit, tamen plurima mune-
ra reconciliatis ducibus transmisiit. In aestate autē sequētis anni duces Ruthenorum
Wlodimir Rurikouicz Kiouieñ, habens in comitatu Smolnensiū mi-
litiā, Romanus Borziszouicz, Constantinus, Mscislaus & Rolsislaus filii
Dauid Lithuanos Russiā uastantes, magna cōde confixerunt, Lithuanorū
duces occidendo, fugientes persequendo, in siluis & abditis plurimos interfi-
ciēdo. Eadem tempestate Hleb dux Reszanorū, auancia ductus, sex germa-
nos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Resza-
norū occuparet. In hyeme autē anni domini. M. ducent. sedecimi, Lithuanos
rapta praeda de Russiā fugiētes, dux Iaroslav Wseuoldouicz, & Nouogro-
denses consequutos prostrauerunt. Plures tamen milites Russiae desiderabā-
tur: Et dux Dauid Toropezki occisus iacuit. Iterum sequenti tempore alio
exercitu Lithuanorum uastante regionē Poloczko, dux Mscislaus Dauidor-
uicz, cū militia Smolnensium celeriter superueniēs, incautos absq; numero
in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodū euadentibus, misit.
Anno autē domini. M. ducent. decimo octauo, duces Czirniewieñ cum suis
gētib; cum Mscislaui Smolnensi, & Polowczis Kamienecensem regio-
nem, nemine repugnante, uastauerunt.

CAPVT XXXIII.

Post funestam Lestkonis albi necem, per Swantopelcū Pomer-
niae praefectum, de auuentia & scientia Wladislaui Othonis ma-
ioris Poloniae ducis & sceleris socii, actam. Anno domini. M. du-
cent. uigesimo octauo inter Henricū cum barba ducem Slesiae
& Conradum ducem Mazouiae, super monarchia & Lestkonis albi puerorū
cura, dissensio orta est. Aggressusq; dux Cōradus Mazouiae munitiōes, quas
dux Henricus cum barba crexerat, aliam supra collem fluiuii Prandnik, pro-
pe oppidum Skala: Alterā in Medboze prope uillam Wrocirzisz: Cū
clade & captiuitate suorum, ac occisione filii sui Premislai, per ducem Hen-
ricum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouia diuertit. Cumq; Hen-
ricus Slesiae, filium suum Henricū cū copiis in Slesia remisisset, & in Gra-
couieñ,

Lubusz occu-
pata.

Monasterium
or. pre. geda-
no. A 1225 fū-
datur.

Ruthenica inte-
stina clades

Lithuani a Ru-
thenis csi.

Kamienecensem
regionem
uastat

Henrici cū bar-
ba & Conradus
mazouie du-
cum super mo-
narchia dissen-
sio.

Beata Hedui
gis.Conradus tu-
ronam monar-
chia gessit.Wladislaus al-
tus pulsus.Wladislaus il-
le in exilio mori-Wladislaus O-
thonis liber-
tas in diuinam
relligionem.

conueni ducatu securus uersaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouien adueniens, Henricum ducem Slesiae, in Spitzo- uicza auditioni missae deditum offendit, & eum captiuatum in Mazouiam deduxit. Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Hedugis plurima mala auersura, ad ducem Conradum personaliter in Ma- zouiam se contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem composuit, ut dux Henricus de iure monarchiae & tutoriae Corado cederet, captiuosque Conradi libertati restitueret, renunciationem corporali iuramento firmando. Duas insuper neptes, filii sui Henrici filias, filiis Conradi in uxores desponsa- uit. Kazimiro Constanciam, & Boleslao Gertrudim. Ccepitque extunc Conra- dus Mazouiae se monarcham & Lestkonis puerorum tutorem gerere. Rursum in anno sequenti ortum est aliud bellum, inter duces maioris Poloniae. Wla- dislaus siquidem Laskonogy, ad propulsandum iniuriam sibi illatam, cum Wla- dislao Othonis nepote suo congressus est, & eum fudit, captiuatumque in uincu- la coniecit, qui suffragio fauentium euadens, ad Swantopelcum uxoris suae fra- trem peruenit. A quo nedum gentes ipsius Pomeranicas in subsidium sibi ob- tinuit, sed & personaliter cum eo aduersus Wladislaum Laskonogy uenit. Wla- dislaus autem Laskonogy eorum aduentu territus, relictis castris maioris Po- loniae, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeszkowicz, duce Rathiborien- ainice susceptus est. Wladislaus Othonis omnia castra propria, & sui patris occupante, Anno uero domini. M. ducent. tricesimo primo, Wladislaus Las- konogy ex Rathiborz cum exercitu egrediens, Gneznam castrum, quod fortis ipsius erat obsidione uallauit, & cum duobus mensibus obsidio continuaretur, & nemo ex subditis suis (propter fœdos & lasciuos mores eius) ad eum desi- ceret. Vulgatumque foret Wladislaum Othonis cum socero suo Swantopel- cone & ualidis copiis aduentare, tristis & gemens inexpugnato castro Gnez- nem in solitum sui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo ka- lendas Septembris, eiusdem anni in oppido Sroda fato subtractus est, apud Rathiboriam, uel ut alii uolunt in monasterio Lubeus, nulla prole relicta, sepul- tus. Wladislaus ergo Othonis, tota maiori Polonia possessa, diuinam misera- tionem, & sui sublimationem recolendo, libertates & priuilegia binis cathe- dralibus ecclesiis sui principatus, Gneznæ & Posnaniæ contulit, uillas eccle- siarum & earum incolas, ab omni seruitute & contributione, quæ olim came- re ducis soluebatur, absoluendo. Et ab omni iurisdictione ordinaria & extraor- dinaria Palatinorum, Castellanorum, & cæterorum officialium. Donauitque utrique Pontifici auctoritate, non in bonis ecclesiæ uenandi, & monetam fabricandi. Præterea donauit Paulo Posnaniensi Episcopo & suis successoribus uillam Sulkowa, Krobya, ratione suæ, & patrum suorum sepulturae. Occasione itaque harum libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniae persua- sit, & clandestinis, contra Wladislaum Othonis, qui & Pliwacz dictus est, machinari cœperunt insidiis. Verum ubi solertissimas ipsius cognouerunt deuitationes & cautelas, ad defectionem uersi sunt, & uocauerunt Henricum cum barba ducem Slesiae & Wratislauiæ inimicum Wladislai, propter uul- nera ipsi olim inflicta, de annuentia Wladislai Pliwacz, & occasione Lestko- nis albi

nis albi in Ganszaua. Quo cum forti exercitu ueniente, præfatus Wladisla- us Othonis a suis desertus, exussit castra Bnin & Srem. Ne hostis his poti- retur, & resecto castro Gneznæ, fortique præsidio eidem imposito, ad Swato- pelcum præfectum Pomeraniæ perrexit. Henrico autem oblata sunt per Ba- rones maioris Poloniae castra, Polnaniæ, Calissien, Pildren, Sreden & castre Byechow. Castra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Borziuoyo ex sorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiae in administrationem tradidit.

CAPVT XXXIII.

INterea Conradus Mazouiae dux, feritate & frequentibus incur- sionibus Prussorum plurimum attritus. De consilio Cristini Episcopi Culmensis, religiosi de ordine Cisterciens. Vocauit de domo theutonica, septem fratres ordinis sepulchri dominici Hierosolimitani, uigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magister & primi- cius erat Hermannus Balke de Salcza, & ipsos in castro Dobrzin locauit. Hermannus uero magister ordinis, post se reliquit fratrem Conradum de Lan- disbergk, qui cum auxilio ducis Coradi Mazouiae, in littore Istulæ, anno do- mini milles ducent. trigesimo primo locauit castellum Vogilgsang, in arbore quoque quercus aliud castrum edificauit, locauit & ciuitatem Thorun, eaque pos- simodum in priorem locum transtulit, cœpitque ex his locis Prutenos impetere & eorum incursiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo castra, unum supra Istulam ultra Thorun, quod uocatur Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc stat antiqua Culmensis Cathedra, & Pipinus Prutenus, chris- tianis infestissimus tertiam munitionem in lacu posuit, quæ in hac diem lacus Pipini dicitur. Hæc tamen Prutenorum castra, per fratres Cruciferos & mili- tes Polonorum sub paucis diebus fuerunt expugnata. Pipinus uero captus, ar- pento uentre ad arborem agitatus in circuitum euisceratus est. Edificauit in super magister Cruciferorum castre Qwiedzin, in territorio Culmen, & ex eo Vilna castrum propinquum Prutenorum expugnauit & cœquiuit. Anno do- mini. M. ducent. trigesimo quarto, Gregorio papa nono incitante, Collegerunt ual- lidum exercitum principes Conradus Mazouiae, Henricus Wratislauiensis san- ctæ Hedugis maritus, Wladislaus Othonis maioris poloniae, Swantopelk & Sambor germani, Pomeraniæ, una cum Hermanno & fratribus theutoni- cis sanctæ Mariæ. Et tempore hyemis in Prussia duobus agminibus descen- derunt, ac totam terram Prussiae in girum, ferro & ignibus uastauerunt. Prute- nisque copiam pugnandi non facientibus, occisis quinque milibus Barbarorum & castro Radzin expugnato atque locato, in propria remearunt. Instantibus autem, Duce Henrico cum barba Wratislauiensi, Agasia consorte ducis Conra- di, & filiis suis Boleslao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Plocen, Mi- chaele Wladislauiensi, Cristino Culmensi, Episcopis, Pacoslao comite Der- szouiensi, Coradus dux Mazouiae fratribus Cruciferis præfatis, terras Cul- men & Lubauien, sitas infra fluuios Ossam, Drwanczam, & Wrokam, do- nauit & de facto inscripsit, ut postquam fratres Cruciferi terras Prussiae cœquire- rent, donatione terrarum Culmen & Lubauiae irritata, & ad ducem Mazouiae

13 Conradum

Henrici cum bar-
ba contra Wla-
dislaum Otho-
nem, expeditioRogow
Lacus Pipini.
Pipinus Prute-
nus.

Qwiedzin

Prima expeditio
i Prutenos
per fratres.At, fratribus
donata & qui-
bus conditi-
bus.

Conradum suosque successores reducta atque deuoluta. Possessio terrarum Prusie conquesta, ex aequo inter Conradum ducem Mazouiae, suamque progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & instrumenta (ut aiunt) apud duces Mazouiae conseruata reperiuntur. Quantum uero discidium quatumue cruentarum occisionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniae de post factarum, talis cruciferorum introductio intulerit, historice satis patefaciunt. Et quis sub Kazimiro tercio, ad extremum subiugata uideretur Cruciferorum potentia, manent tamen usque in hanc diem prisca uestigia mali, magistro cruciferorum Alberto de familia Brandeburgensi principum cum recalcitratione, per homagio in obedientiam opponente. Sed haec haec.

CAPVT XXXV.

Boleslaus pudicus.

Boleslaus pudicus cum matre caprus.

Boleslaus pudicus suam repperat.

Conradus repperat.

Munitiones Conradus expugnauit.

Duce Corrado Mazouiae, bello Prutenorum occupato: Boleslaus pudicus dux Gracouiae & Sandomiriae cum genitrice ipsius Grzymislaua, beneficio & auxilio Nicolai Abbatis Szezechouien ordinis sancti Benedicti captiuitatem euasit, siquidem Boleslaus pudicus regimen terrarum suarum, & e tutoria patris sui Conradi in aetate pubertatis liberam dimissionem optante. Conradus dux Mazouiae, captum cum matre eius Grzymislaua primum in castro Czirkko, deinde in Szezechow arctauit, & stricte custodiam deputauit. Quam in pestilentia noctis silentio, post unum annum captiuationis & paulo post euadens, in castra propria Sandomiriae & Zauichost peruenit, & tanquam heres susceptus est. Hisque militibus munitis, nouam captiuitatem metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingente concessit, & principatum suorum optatam defensionem ab eo obtinuit. Dux enim Henricus Wratislauiensis, cum omnibus suis potentiis una cum duce Boleslao pudico, in terram Grac: aduenit, & a singulis nobilibus Gracouien & Sandomiriensis exceptus est. Atque Gracouien & caetera munitiones (deferentibus eas praefectis ducis Conradi) duci Boleslao pudico tradite sunt. Anno autem sequenti scilicet. M. ducentis trigesimo quinto. Conradus Mazouiae cum copiis tam propriis quam auxiliariis, in terram Grac: uenit & eam exustionibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicationem non ueniente, sed per insidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum laceffente. Dux Coradus Mazouiae, in castellatis quattuor ecclesiis, sancti Andreae, sub castro Gracco: nondum muro Gracouien inclusa, Item ecclesia in Prandocz in ecclesia collegiata Scarbimirien, & monasterio Andrzeouien, pluribus difficultatibus inuolutus merens in Mazouiam discessit. Post cuius discessum Henricus cum barba, & Boleslaus pudicus, aliis castellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot mensibus angustatos milites Conradi expugnarunt. Exinde Henricus cum barba in maiorem poloniam perrexit, & castrum Gnezna quod

quod unicuique restabat expugnandum, obsedit. Adhibitisque omnibus uiribus & conatibus, expugnare non ualuit, & a castro quod pro maiori parte lignum erat inexpugnato, multis damnis acceptis, & tribus machinis potionibus ex continua proiectione fractis, in Slesiam discessit. Wladislaus uero Othonis post discessum ipsius, cum suis militibus superueniens, oppida & uillas maioris poloniae spoliavit, & exussit. Castrumque Srem, corruptis uigilibus, nocte inuasit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiae filium, Henricumque cum barba ex sorore nepotem, a Paulo Posnaniensi praefule excommunicatum, pro eo quod in quodam colloquio, in Srem habito, cum captiuauerat, caeteris diffugiens, occidit. Castrumque Srem spoliato & incenso, ad castra Nakel & Wlczke, quae in sua fide manebant, diuertit. Henrici tamen cum barba auctoritas, ex tutoria Boleslai pudici plurimum creuit. Nam eo tempore, monarcham poloniae & ducem Grac: Sandomiriae maioris poloniae & Slesiae fecit uicarium, & praedictos ducatus in pace gubernauit. Exclusisque templariis de Opatow, ubi eorum monasterium notabile erat, tam oppidum Opatow, quam decimas manupulares, & sedecim uillas Boleslao pudico annuente. Item in maiori polonia oppidum Kazimirz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in Slesia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & lacubus ecclesiae Lubucei, sui domini donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuolutum obseruatur, paucos tamen ante annos Christotterus de Schidlouicz palatinus Gracouiae ab Episcopo Lubucei Opatow cum omnibus uillis hereditarie coemit. Anno autem domini. M. ducentis trigesimo octauo, dum in Crosna prope terminos Bohemiae sitam, dux Henricus cum barba, sese recepisset, grauius languens, sacramentis ecclesiasticis deuote perceptis, quarto decimo kalendas Aprilis animam exalauit. Beata Hedugis consors sua, quae per nuntium certior de egritudine mariti facta fuisset, uisitare illum intermisit, dum in monasterio Trzebnicz adductus sepeliretur, caeteris funus & sepulturam cohonestantibus, illa sola beata femina in monasterio Trzebniciensi substitit, nec lachrymas admisit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna euolatione uociferantes, incussa dixit. Iniquum esse tanto more diuinae contrauenire uoluntati. Iste Henricus appellatus est cum barba, quoniam sex lustris (quae triginta annos constitunt) sua coniuge beata Hedugis in sororem commutata in celibatu uiuens, barbaram more conuersorum produxit & tulit, uestibusque auro ac ostro nitentibus abiectis, lino & simplici habitu utebatur. Iste quoque Henricus cum barba, tempore. Poloniae prouide rexit, audaces coecit, maleficos & calumniatores exterminauit, leges concussionis Pomoczne uirginale & uiduale elisit, & libertatem ecclesiae confirmauit.

CAPVT XXXVI.

Iwo Episcopus Gracouien, dum Gregorium papam nonum (olim in studio Parisiensi familiaritate sibi obstrictum) apud Perusium reperiisset, dignitate metropolitana suae Gracouiae ecclesiae expedita & reobtentata, redeundo e Roma (propter indulgentias aggressa) febribus correptus, anno domini. M. ducente: uigesimo nono, die uigesima prima mensis Iulii, duodecim annis in pontificatu exactis, in itinere mortuus.

Wladislaus Othonis.

Templarij ex Opatow exclusi.

Henricus cum barba moritur.

Henrici cum barba laudes.

Iwo episcopus Gracouien moritur.

Monasteria in
kaczicze, Mo-
gyla, Dlubny-
a, Mstow.

Ecclesia Graeco-
catholica con-
grata.

Monasterium
predicatorum
in Srodka.

Monasterium
Scziricz.

Monasterium
Goszykow.

Pruteni fidem
Christi suscep-
erunt.

nere mortuus. Et a familiaribus suis in ecclesia Mutineſi maiori, iusto hono-
re sepultus est. Oſſa autē ipſius, frater Martinus de Sandomiria cū aliis fra-
tribus monasterii ſanctę Trinitatis Graccouiē in Italiam miſſis, de licentiā
Epiſcopi Mutineſis in Graccouiam rettulerūt. Et anno domini. M. ducentis
trigefimo ſeptimo in medio chori præſati monasterii, ob beneficium funda-
tionis recondiderūt. Iſte aſtiſtes digne recolendus, fundauit monasteria in Ka-
czicze, in Mogila, in Dlubnya, in Mstow. Itē eccleſias parrochiales in Vaw-
rzineczicze, in Dzerzaſzna, in Daleſzicze: Et ſancti Pauli in Sandomiria,
item hoſpitale pauperū in Graccouia. Circa annum domini. M. ducente: tri-
geſimum, dum turris eccleſię cathedralis Graccouiē, ſumptibus teſtamentū
lwonis, olim præſulis Gracco, plumbo tegetur. Ex negligentia operarii
carbo ignitus fortuitu decidens, uniuerſam eccleſiam nocte incendit & con-
flagrauit. Huius etiā eccleſię Gracco: atea decēſto annorū ſpacio, ærariū
ſeu totus theſaurus & præcioſa ornāmēta cum ſcriniis & ciſtis, tactu fulmi-
nis, tempore ducis Leſtkonis albi, & Vincenci Cadlubkonis epiſcopi Grac-
couiē, āno domini. M. ducentis: duodecimo in mēſe Iulio, hominibus nequitq̃
contingere ualentibus, ignibus conſumpta fuerūt. Paulus Epiſcopus Poſna-
niē, cum conſenſu ſui capituli, monasterium fratrum prædicatorū in Srodka
prope eccleſiam ſanctę Margarethę, anno domi: mil: ducentis: trigefimo pri-
mo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini. M. ducentis: tri-
geſimo quarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonū
quę poloni appellarunt Cedronem, monasteriū ordinis Ciſterciē, ſub titulo
ſanctę Marię in uilla ſua Ludzimierz, prope oppidū Nouytarg, de ſub mō-
tibus ſarmaticis fundauit, & fratres ex Italia accerſitos, locauit, pro dote præ-
fatam uillam Ludzimierz cum pluribus aliis assignando. Viſlaus autē Epiſ-
copus Gracco: eidē monasterio manipulares decimas omnium uillarū mo-
nasterio prædicto attributarum, & locandarū, adiecit. Cumq; a uiris belli-
cis, fratres prædicti perſepe deprædarentur, poſt decenniū in Scziricz, uil-
lam a Suſſlao Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centū marcis ar-
genti comparatā, tranſtulit, ubi in hęc diem permanet. Prædotha uero Epiſ-
copus Graccouiē, Viſſellai epiſcopi immediatus ſucceſſor, de conſenſu ca-
pituli, decimas manipulares menſę ſuę, in uillis Poſnanouicze, Goſtachow
Dlichow, & in nigra ſilua, præſato Cenobio, inſcripſit & perpetuo dona-
uit. Eiuſdem anni kalendis Februarii, Broniſius de Goſczikow, Comes &
palatin⁹ diocēſis Poſnaniē, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubro-
nis pro inſignis deferente. In prænominata uilla Goſczikow, quę extūc pa-
radifus uocari cœpit, monasteriū ordinis Ciſterciē, ſub honore & titulo do-
minę noſtrę Marię fundauit, pro dote præſatam Goſczikow, & uillas ui-
delicet Linam, Clodawam, Gorzikā, & Polencz, assignando. Fratres in hoc
Cenobium de monasterio Lemneſi, de annuētia Hermāni Abbatis Lemneſi
monasterii, introduxit. Primus autem Abbas in huiusmodi nouiter fundato
monasterio, fuit frater Menſzo. Anno domini. M. ducentis: trigefimo quarto,
fratres Cruciferi cū auxilio marchionis Miſzneſi, uictis Prutenis de territo-
rio Pomeranię, fidē Chriſti illos aſſumere coegerunt. Et poſt hoc Henricus
Marchio

Marchio Miſneſi, cepit caſtrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouię
cū filiis ſuis Boeſſlao & Kazimiro reacquiſiuit, & Miſneſi trucidauit. Alios
cum eccleſia cathedrali comburendo, alios per pedes ſuspendendo, alios ua-
riis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouię, monasteriū
fratrum prædicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini. M. ducente
ſimo trigefimo ſexto, die Iulii ſecunda, Conradus dux Mazouię principatus
ſuos inter duos filios diuiſit. Boeſſlao ducatū Mazouię, Kazimiro uero du-
catū Lanciā & Cuyauię assignando. Et ambo iureiurando in præſentia
Epiſcoporū Wladislauiē, & Plocē, ac plurimorum Baronū ſe huiusmodi
diuiſionē ſeruaturus, promiſerunt. Eodem āno, ſexta die menſis Maii, in Op-
pol Kazimirus, dux Oppoliē & Rathiboniē mortuus eſt: Filius Myeſz-
konis, Hērici cum barba frater patruiſis. Et in monasterio Czarnouanſz or-
dinis Pæmronſt atē, a ſe illic ex Ribniki tranſſato, ſepultus, qui duos filios
Myeczſlaum natū maiore, & Wladislaum minorem, reliquit. Anno dñi. M.
ducentis: trigefimo ſeptimo, Dux Myeſzko ob deformitatē capillorū Colziſz
ko appellatus, ex conceſſione patris ſui Conradi ducis Mazouię ducatū
Cuyauię ſortitus. Quia uiduarū & orphanarum uaccas occiderat, & ſub-
ſtancias ſpoliarat, inter cōſuandū iuſtiſſimo dei iudicio, fluminibus & aquis
nequitq̃ ſuffragātibz, a muribus miſerabiliter deuoratus eſt. Ecce ſaluos fe-
cit deus filios pauperum, & humiliavit oppreſſorem. Ecce iniuria pauperū
& uiduarū iudice Chriſto ultæ ſunt. Eodem anno. M. ducentis: trigefimo ſeptimo
Fratres minores, ordinis ſancti Franciſci: Boeſſlaus pudicus in ānis puericię
conſtitutus perſuaſione genitricis ſuę Grzimillawę inductus, ex Praga in
Graccouię uocauit. Pro monasterioq; & eccleſia locum amplū donando, tā
eccleſiā q̃ monasterium coctis lateribus edificauit & conſumauit. Item āno
quo ſupra, ſcilicet. M. ducentis: trigefimo ſeptimo, Magiſter Cruciferorū Herman-
nus, auxilio ducū Conradi Mazouię, Swatopelci & Samborni Pomeranię
caſtrum & oppidū Elbyang in diſtrictu Pogofzono edificauit, dato nomine
ciuitati, a flumine Elbing illic decurrētī, & magno ſtagno quod Hab dicitur
ſe miſcenti. Anno domini. M. ducentis: trigefimo octauo, monasterium fratrum
prædicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum ac-
ceperunt. Anno domini. M. ducentis: uigefimo octauo, in maxima multitudine
Thartari Ruſſiā ingredientēs, uniuerſam terrā Rzeſzanſka ualtauerūt, du-
cem occiderunt, ſenes & impubes necauerunt, certam multitudinem in ca-
ptiuitatē abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiūſdē anni Thar-
tari in terram Szuſdalarū uenerunt, & ea uniuerſa ualtata, ducem Georgiū
& filios eiūs, plureſq; alios Szuſdalarū principes interfecerunt. Caſtrū Ro-
ſtow incenderunt, captiuos & prædā pro libito abduxerunt. Sequēti quoq;
anno in Smolneſi & Czirnecouiē regiones ueniētes, eas crudeliſſima cœde
nullę ætati parcētes, perualtarunt. Caſtra & fortalicia, ex quibus duces &
milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorū multitudine,
in terras ſuas redierunt.

CAPVT XXXVII.

Eſuncto Henrico cum barba, ſucceſſit ei in omnibus principatibus unus

Monasterium
in Ploczko.

Kazimiro dux
Oppoliē &
Rathiboniē mor-
uus.

Myeſzko dux
Mazouię a mu-
ribz deuoratus

Myeſzko dux

Fratres mino-
res Graccouię
inducti.

Elbyang edifi-
catur.

Monasterium
fratrum Predica-
torum in Halicz

Tartarorum
uallatio.

Henricus se-
cundus.

CXXX

LIBER TERCIVS.

Beata Kunegū
dis.

Mulieris crude
litas.

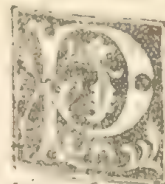
bus unicus filius eius (alii namq; omnes morte absūpti erant) Henricus se-
cundus, q & pius dictus est, ex beata Hedwig progenitus. Et quū Wladisla-
us Othonis maiores polonos frequētissimis pollicitationibus sollicitasset,
q in dominiū maioris Poloniae tanq; heres proprius reassumeretur, nō tamē
exauditus est, nec reassumptus. Eapropter tristitiae tabefactus, in proximo
uitam cū gemitibus, anno domini. M. ducent: trigesimo nono in Pomerania
exulans, finiuit. Verum sepulturā cum auis & patribus suis in medio maior-
is ecclesiae Posnaniē, mādante Hērico secundo, & matre eius beata Hed-
wig persuadente, habere meruit. Reliquit autē prāfatus Wladislaus Otho-
nis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, scilicet Premislaum
& Boleslaū. At Conradus dux Mazouiae oportunitatem temporis nactus,
foedera irritando, pluribus incursionibus clandestinis & publicis, nepotē su-
um Boleslaum pudicum ducem Graccouiae & Sādomiriae persequi cōepit,
quia tutor ipsius Hēricus cum barba morte extinctus esset. Quapropter ac-
cepto consilio idē Boleslaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianussi-
um Palatinum Gracco: ad Belam regem Hungariae cōfederandū & pro-
candum filiam eius Kunegundim, quae in hungarico Kinga dicta est, misit,
& factā dispensatione, adducta est in Graccouia, anno domini. M. ducent:
trigesimo nono, cū dote quadraginta miliū marcarum. Quo audito territus
Conradus dux Mazouiae, lacessere nepotē suum Boleslaum pudicū destitit.
Ista est scilicet Kinga, quae matris aluo fusa, nō fletum ut ceteri pueri, sed sta-
tim in lingua hūgarica articulato sermone protulit. Aue regina caelōrū. Ista
in infantia feriis quartis & sextis, uelut beatus Nicolaus pontifex mirae se-
mel fugebat ubera. Ista maritum suū Boleslaum pudicū, ut cōlibatū & per-
petuā uirginitatem una cum ipsa teneret, induxit. Ob quam continentia pu-
dicus appellatus est. Ista est Kunegundis, quae per pietatis opera, non secus
q; beata Hedwigis, cuius ipsa neptis ex sorore germana fuerat, in polonia re-
tulit. Et licet Conradus Mazouiae dux, externa bella non attentaret, Boles-
laumq; pudicū minime inquietaret, intestina tamen lite haud carere potuit.
Ioannē siquidē Czapla scolasticum Wladislauiē & Ploceñ ecclesiarum, &
Cancellariū suū, uirū doctū & iuris bene peritum, in aculeo prius tortum,
in patibulum agit, & ipsum ignominiose suspendit, quē fratribus prādicā-
torū ad tumulandū ducentibus, Agasia ducis Conradi uxor, tanq; altera Je-
zabel eripi iussit, & denuo in altero patibulo supra Istulam, iuxta sancti Be-
nedicti ecclesiā, e regione & incōspectu maioris ecclesiae Ploceñ, alligauit &
suspendit. Sed Martinus Prior ordinis prādicatorum, missis fratribus, secū-
do depositū, in Ecclesia Cathedrali sepeliri ordinauit. Causa huius mali in-
specti suspitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua
sponsa filia ducis Henrici secundi, Constātia nomine, nepte beatæ Hedwigis
Wratislauiæ diutius cōmoratus, repetitisq; uicibus, per Conradum patrē
ipsius euocatus, amore sponsae uinctus, nō aduolauit, suspicabatur dux Cō-
radus q; consilio prāfati Ioannis Scolastici Pedagogi filii sui, cum duce Hē-
rico Wratislauiē de proditiōe patris sui, ad ulciscendum captiuationem
olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret. Sicq; dux furore
actus sine

CHRICO. REG. POL.

CXXXI

actus, sine sufficienti examinatione, Ioannē Scolasticū sacerdotio decoratū,
suspēdio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cū⁹ ultionē Pō-
tices ducem Conradū censuris innodarunt. Primum etenim Andreas Episco-
pus Ploceñ eum excōmunicauit. Deinde Petrus Archiprāsul Gnezneñ, to-
tam diocesim Ploceñ, una cum duce Cōrado & uxore eius, interdicto suppo-
suit. Donec ipse dux humiliatus, anno domini. M. ducent: quadagesimo in
conuentione Lancicieñ pōnitentiā agit, & pro satisfatione sceleris, in sacer-
dotem patrati, uillagium Loticz, cum filius & pertinentiis, Archiepiscopo
Gnezneñ perpetuo inscripsit. Et ut Archiepiscopus Gnezneñ sit Canonic⁹
natus & prābendatus in ecclesia Ploceñ, ducem tamen Mazouiae unā mar-
cam auri soluendo recognoscat. Ecclesiis uero Wladislauiē & Ploceñ, cui-
terne certas libertates donauit, quod Apostolici cōmissarii, Thomas Episco-
pus Wratislauiē, & Gerardus Scolasticus Gracco: per Gregorium papā
nonum deputati confirmarunt. Et beneficiū absolutionis ab Archiepiscopo
Gnezneñ promulgatū & cassatū, denuo auctoritate Apostolica impende-
rūt. Quae omnia in instrumento originali concessionis prāfati ducis Conra-
di (quod in ecclesia Wladislauiē cōseruat) cuius initium est. Cum piarum
sit mentium &c. manifeste continentur.

CAPVT XXXVIII.

Post hac Thartarorū horrenda uallatio ex ordine subnectenda
est. Anno domini. M. ducent: quadagesimo primo, Thartari per
Russiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenoz, in polo-
niā uenerūt, receptaq; praeda in oppidis Lublin & Zawichost,
uicinisq; eorum, eam in Russiā reduxerunt, festinanterq; redeuntes, Sando-
miriā cum castro expugnauerunt. Illicq; Abbatē Coprzywnicieñ cum fratri-
bus eius, & magnū numerum utriusq; sexus, nobilium & ignobilū, uirorū
ac matronarū, ad cōseruandū uitam Sandomiriae collectorū, occiderunt. In-
de exeuntes per Wisliczam, in Skarbimiriā uenerunt, & praeda deducturi in
Russiā reuertebantur, dumq; statua ad flūuium Czarua, apud uillam, quae
maior Thursko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Pala-
tinus cū militibus Graccouiesibus: Vbi inter pugnandū omnis captiuorum
multitudo diffugiens, in propinquas siluas se recepit, superati tamē sunt pau-
ci a multis: Wladimirus palatinus Gracco: cum suis a Thartaris, uerū stra-
ge suorum Thartari percūssi, per siluā Stremech in Russiā recesserunt. Et
in supplementum accersitis plurimis Thartaris, cū fremitu & ira in poloniā
rederunt. Et quia maximū habuerunt exercitum, ad Sandomiriā peruenie-
tes, bifariā eum diuiserunt. Minore p exercitum in Lanciciā, Siradiā, & Cu-
yauā, cū principe Kaydano, destinarunt, qui nullo obice apparente, crudelis-
sime illos districtus coedibus atq; igne uastarunt. Et sanctmoniales monaste-
rii Vithouieñ, prāter tres, quae in siluas fugerant, rabie barbarica occiderūt
propter quod processu tēporis, moniales illius loci, in locū tutiorem, Grac-
coveñ diocesis translatae sunt. Abbacia Buszeñ de Buszko in Vithow trans-
lata. Maior autē Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus
imperator Thartarorū fuit, uersus Graccouia, omnem transitū propinquā
coede &

Tartarorū cru-
delitas in Polo-
nia.

Poloni a Tarta-
ris coedi.

Abacia Bus-
zeñ in Vithow
translata.

Polonorum al-
tera clades.

Thartari Gra-
couiam accepe-
runt.

Tarthari wra-
tislaiam acce-
perunt.

coede & incendio peruaflans, iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik pro-
pe oppidū Szidlow, Wlodimirus Palatinus, Clemēs Castellanus, Gracco:
Pacoflaus palatinus, Iacobus Racziborouicz Castellanus Sandomiriē, cū
nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomiriē. Et facto conflictu cū una
Thartarorū turma: Ipsaq; attrita, pedem referente, & ad alterā præstantio-
rē turmā sese diuertēte. Poloni certamine priori fessi, pauci a plurimis, ad-
uerso pectore confossi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuersi, per itinera
nota euaserunt. Ceciderūt in eo conflictu desiderati Cristinus Sulkouicz de
Myeduedz, Nicolaus Vithouicz, Albertus Stampocicz, Zementa, Gra-
nibina, Sulislaus, milites strenui, & alii plures ualidi. Ex quorum strage, tā-
tus pauor irrepsit, ut alii in alias regiones fugerent, agrestes uero cū pignori-
bus & pecoribus, in paludes & siluas & inuia se conderent. Sed & Boleslaus
pudicus, dux Graccoui: & Sandomiriæ cū Grzimislawa matre, & Kinga
coniuge sua, primum uersus Hungariā in castrū Pienini de prope oppidum
Sādecz. Postea uero in Morauia ad monasterium ordinis Cisterciē effugit.
Thartari autē post cladem apud Chmyelik peractā, Graccouiā in die cinere
uenerunt. Et eam uacuam hominibus inuentientes (omnes siquidē in abdita
diffugerant) in ecclesias & domos incendio seuerunt. Ecclesiam uero sancti
Andree, tunc extra muros Gracco: extātem, uallantes, oppugnabāt, expu-
gnare tamen non ualuerunt, quoniā pluribus polonis magna ui & fortitudi-
ne, se & sua illic defendentibus, custodiebatur, cepto irritō, recesserūt. Et in
Wratislaiā perrexerunt, quā similiter ut Graccouiā desertatam habitato-
ribus, sed & conflagratā habitationibus reperientes (Ciues etenim Wratislai-
pauore cōsternati, fere omnibus relictis, præciosioribus dumtaxat festine ra-
ptis) fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Descenderunt &
opes cū uictualibus in arcem inducentes, urbē cum tectis eius flāmis exusse-
runt, Thartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot di-
es obsidionē soluentes (ut aiunt orationibus & lachrymis Celsi, Prioris or-
dinis prædicatorum, & fratrum eius in castrum admissorū depulsi) recesserūt.
Interim feria secunda paschæ Thartaris qui Cuyauia uastauerūt superueni-
entibus, simul iuncti in Legniczam profecti sunt. Dux etenim Henricus secū-
dus, sanctæ Hedwigis filius, per illud tempus, ibi tā nobiles q̄ agrestes ma-
ioris poloniæ & Slesie collegere. Aduenerant & principes cum suis militi-
bus, Myeczlaus Kazimirides dux Oppoliē, Boleslaus filius Dipoldi mar-
chionis Morauie expulsi, qui Szepiolka cognominatus est. Et Pompo de
Hosterno magister Cruciferorum de Prussia cū fratribus sui ordinis. Insuper
& cruce signati plures. Cūq; ex oppido Legnicen agmina duceret, & ea obe-
quitarer, lapis de summitate ecclesiæ beatæ Mariæ decidit, parumq; absuit,
quin caput ducis Henrici non dirupit, quod reuera infaustum omen fuit. Su-
burbana itaq; oppidi Legnicen prætergressus, quattuor acies instruxit & or-
dinauit. Primum de cruce signatis uoluntariis, & de aurifossoribus oppidi
Goltberk, aliisq; peregrinis militibus. Hæc Boleslaus Szepiolka filius mar-
chionis Morauie ducebat. Altera acies militum Graccoui: & maioris Pol-
oniæ fuit. Huic Sulislaui fratrē Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa
Chmyelik

Chmyelik occisi præfecit: Terciam aciem, in qua erāt milites Oppoliē, &
Pompo magister Prussie cū fratribus & militia sua, Myeczlaus dux Oppo-
liē gubernauit. Quartā, ex præstantioribus militibus Slesie & maioris Pol-
oniæ, ac præcio conductis militibus, Henricus dux regebat. Totidem erāt
Thartarorū agmina, sed robore & frequentia pugnatorum præstantiora, Ita
ut unū agmen eorum, omnia polonorū agmina excederet. In campo igitur
q̄ bonus capus dicitur, porrecto & in omnes ptes lato, uterq; exercit⁹ s̄ idus
Aprilis: alias feria secūda post octauas paschæ cōuenit. Primūq; cruce signa-
torum & aurifossorū exercitus cū Thartaris magno impetu congressus, uer-
lut teneræ aristæ a gradine percussæ, a sagittis Thartaricis obtritus est. De-
inde duo agmina sub gubernatione Sulislai militis, & Myeczlai ducis Op-
poliē consistentia, pugnam cum tribus Thartarorū agminibus ingressi, ua-
lidam in Thartaros stragē adiderūt, ita ut pedem referrent, & fugam inirēt.
Quidam autē celerrimo cursu, circa utrumq; exercitum discurrens, terribili
uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod sonat currite currite. Polonis
terrorē incutiens, quam uocem Myeczlaus dux Oppoliē audiens, deserto
prælio fugit, & secū magnam partem militū traxit. Quod uidens dux Hen-
ricus ingemiscēs dixit. Gorze (ze nam stalo. i. peius & moleste nobis accidit
Indicansq; suam quartā acie fortissimorū militum, tres acies Thartarorum
a duabus aciebus Polonorū disiectas, prostrauit, & in fugā conuertit. Quar-
ta autē acies Thartarorū, & maior omnium cum suo rege Bathi, superueniēs
horribili impetu bellum instaurauit, quod acerrimum inter utrosq; durauit.
Magnaq; ex parte, Thartaris cœsis, & in fugam spectantibus, quidā Thar-
tarorū uexillifer, ualde magnū uexillum ferens, in quo chi littera græca de-
picta erat talis X, & in summitate hastilis, imago tetrici & nigerrimi colo-
ris cum barba prolixa, cepit incantādo, fortiter caput imaginis quatere. Ex
quo illico fumus & nebula horrēdi & intollerabilis foetoris in Polonos diffu-
sa est, ut pene exanimati, & inualidi ad bellandū redderentur. Clamore itaq;
horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cōuersus, acies eorum
quæ interim integre erāt, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Bo-
leslaus filius marchionis Morauie Szepiolka dict⁹, & Pompo magister Cru-
ciferorum de Prussia, cum multis insignibus militibus occisi sunt. Dux uero
Henricus corona a Thartaris circūfusus est, ut a tergo & fronte cederetur.
Iamq; ad extremum circa eū, non nisi quattuor milites uersabantur, Sulisla-
us frater olim Wlodimiri palatini Gracco:, Clemens palatinus Glogouiē
Conradus Cvirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quāta potuerunt, ui & co-
natu principem Henricū ex prælio educentes, ad fugiendū disponebant, sed
ducis equus sauciatus subsiltebat. Thartari igitur ueloci cursu cōsequutum
cū tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis segregato, ual-
lauerunt, cū quibus aliquāto tempore decertabat. Ioannes uero Iwanouicz
equū recētem a Roscislao aulico ducali receptum, penetratis hostiū cuneis,
duci administrauit, quo ascenso dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios
hostes ei parantem, sequebatur. Ipsosq; in cursu uulnerato & euadente, dux
Henricus intercipitur, & tercio circūuallatur, dumq; audacissime cōtra Thar-
m taros

Horrenda cla-
des Polonorū
& Theutonum
ex Thartaris ac-
cepta.

Bathi Tharta-
rorū impator.

Vexilliferi fas-
cinatio.

Henricus dux
a Tartaris occi-
sus.

Pompo sextus
Magister prus-
siae occisus.

Boleslaus mar-
chio Morauiae
occisus.

Copia auri-
larum.

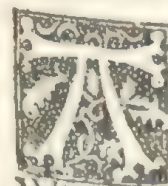
Tartarorum in
Hungaria cru-
delitas.

taros dimicaret, & manu sinistra eleuata Thartag: sibi obuiū feriret, ab alte-
ro Thartaro, lācea sub ascella trāssixus, ex equo demisso brachio, moribun-
dus defluxit, quē Thartari ingēti strepitu inconditarū uocū facto, capiūt, &
extra locū certaminis, quātum esset geminatus balistae iactus pertractū, fra-
mea caput absciderunt, corpusq; insignibus omnibus despoliatū, nudū reli-
querunt. Occisa est in eo praelio multitudo nobiliū Poloniae. Inter quos cla-
ri & insignes fuerunt Sulislaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco; Clemēs
palatinus Glogouien, Cōradus Cūrathouicz, Stephanus de Virbna, & An-
dreas filius eius, Clemens filius Andreā de Pelcznicza, Thomas Piotrko-
uicz, Petrus Kusza, & pleriq; alii. Hanc cladem uniuersam beata Hedwigis
quae cum sororibus ex Trzebnicza in Crosna fugerat, per spiritū hora qua
acciderat cognoscens. Adleydi sanctimoniali reuelauit. Ioannes Iwanouicz,
fugiens cum duobus suis armigeris, iunctus est Luezmano militi duos simili-
ter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno militari a loco praelii di-
stāte, a nouem Thartaris consequeretur, quīs duodecim uulneribus esset cō-
fossus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo referuauit. Postea ordinē
praedicatorum ingressus, deuote domino cōeli, a quo protectus erat, famula-
batur. Corpus ducis Henrici, post cladē ex sexto digito sinistri pedis uix co-
gnitum & repertum. Per Annam coniugem ipsius, in medio chori ecclesiae
sancti Iacobi apud fratres minores Wratislauiē sepultū est. Pomponis ue-
ro magistri Prussiae, & militum insigniorū supra exprassorū, in eodem mo-
nasterio sancti Iacobi Wratislauiē, corpora tumulata sunt. Boleslai autem
filii marchionis Morauiae funus, in Lubeusz in choro conuersorū humatum
est. Super cetera corpora fidelīū in loco praelii sepulta, ecclesia in hanc diē
durans constructa est. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thar-
tari potiti, lectis spoliis, unicuiq; interemptorū unā auriculam absciderūt, &
nouem saccos grandes, ad sciendū numerum occisorum, repleuerunt. Ducis
autē Henrici capite in longiori hasta erecto ad castrum Legnicza, Oppidū
enim metu Thartarorū exustum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce
eorum occiso: castrum eis aperirent. Castrensibus conuenienter respondentī-
bus, q; pro uno duce occiso, plures duces filios occisi haberent. Illi uero circa
Legnicz uillis uastatis & incensis, In Othmuchow se receperūt, ubi quinde-
cim diebus statua continuādo, omnem regionem per circuitū uastauerunt.
Exinde Rathiborieū oram adeuntes in Bolesizsko, octo diebus commorati
in Morauia secesserunt, & Venceslao rege Bohemiae, in castris se continente
eam plusq; uno mense incendiis & coedibus uastauerunt. Ab Olomuncz se-
ptimis castris in hungariam peruenerūt, eamq; crudelissime prope duos an-
nos afflixerunt, regem Hūgariae Belam quartū, cum fratre eius Colomāno
prope fluuium Cziszam miserabiliter fuderunt, & persequuti sunt, totū ue-
ro regnū Hungariae ex utraq; parte Danubii, simul Slauoniā, Bosnam, Ras-
ciam, & Bulgariam, miserabiliter, quia usq; ad internitiōē deuastarunt, fina-
literq; in Scithia sedes patrias redierūt. Refert alia Polonoꝝ historia, Et cō-
cordat cum Rogerio in tractatu de destructione Hungariae per Thartaros
q; Bathi rex Thartarorū, non in Polonia fuit, ut praemissa asserit. Chronica.

Sed cum

Sed cum in Hungariam contenderet, & ex Russia intrare Hungariā prope-
raret, partem sui exercitus cum principe nomine Peta, ad uastādum Poloni-
am misit, qui ut praedictum crudeliter afflixit, & eam desertauit. Principēq;
ipsius Henricum nomine suo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius cla-
ret. Nam Bathi per montanam portā ex Russia in hungariam fracta, potē-
tia comitis regni hungariae, ad custodiendū eandem portā per regem locati,
duodecima Marci intrauit, & ate dominicam Palmarum exurendo usq; ad
Pest aduersus regē uenit, retrocedensq; & rege Bela eum insequente, hun-
garicum exercitum circumdando, interfecit & disperfit. Hoc autē tempore an-
te dominicā palmarū, Peta de Graccouia in Wratislauiā perrexit. Bathi au-
tē in duobus regnis sub eodē tēpore esse non potuit. Item narrante eadem hi-
storia Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) suis principibus regnū Hunga-
riae diuisit, uocans ex Morauia Petam, ad sortiendū portionem Hungariae,
quod post expulsionem regis Belae quartū fuit. Item Cadan alter princeps
Thartarorū, quem poloni Kaydanū uocant, per siluas & Comaniā ac p flu-
uium Sereth, eodem tempore cū Bathi partem orientalem Hungariae quā
Almani inhabitabāt, introiuit, & eam destruxit. Non ergo in quadragesima
polonia ipse, aut Bathi uastauit, sed princeps Peta. Ne autē rei ueritatē nesci-
sisse uideamur, utraq; historiā tēgimus, & legentibus obieci-mus, ut eam a
libi ex integro si uoluerint, legant. Potentia Thartarorū cum qua Hungari-
am ingressi sunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

CAPVT XXXIX.

Anno domini. M. ducent. trigesimo nono. Conradus dux Mazo-
uia castrū Bydgosciē suū Swatopelcone duce Pomeraniae re-
cuperat. In cuius ultionē praefatus Swatopelk cū exercitu terrā
Cuyauiae ingressus, tumultuarie eam deuastauit, oppidū Lun-
Wladislauiē cum pluribus uillis exussit. Item castrū Sathok per polonos
negligenter custodiū, per Saxones interceptum est. Item Villebrandus Ar-
chiepiscopus Maydeburgen castrū Lubusz obsedit. Assuetusq; suae eccle-
siae perpetuo, per Henricū quartū imperatōrē donatū esse, olim per eū ac-
quisitū & sub Boleslao Crziuouisti expugnatum. Hēricus uero dux maioris
poloniae & Slesiae sanctae Hedwigis filius, cum forti exercitu super cum ueni-
ens, gentes ipsius disperfit, & cum plurimorū occisione in turpem fugā co-
uerit. Pompo magister Cruciferorū Prussiae, post deletionē suarum copiarū
a Prutenis, noua manu collecta, castrum Balam sub Prutenis conquisiuit.
Barbari uero Pruteni reaquirendo castrum. In circuitu duo castra uidelicet,
Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magistri afflixerunt, ut
se cum castro potestati Barbarorum subicere cogitarent, nisi Otho dux de
Brunswik, cum noua militia superueniēs Barbaros repulisset, & castra in cir-
citu edificata expugnasset. Monasteriū fratrum minorum in Thorun, sub ti-
tulo sanctae Mariae uirginis, eodem anno domini. M. ducent. trigesimo nono,
erexit, & areā ad inhabitādū fratribus, Pompo magister Prussiae assignauit.
Anno dñi. M. ducent. quadragesimo, monasteriū fratrum minorū sancti Iaco-
bi apostoli in Wratisla: dux Hēricus secundus erexit, quod Anna relicta eius

Peta Thartaro-
rum princeps.

Cadan Tarta-
rorū princeps.

Henricus con-
tra archiepiscopo-
pum mayd-
burgensem.

Monasterium
fratrum minorū
in Thorun, ali-
ud in wratisla-
uia.

m. ipso pro

(ipso pro fidei defensione per Thartaros occiso) ad plenum consumauit, & in eius ecclesia ducem & maritū suū sepulturæ cōmendauit. Sub eodē tēpore frater Wolquinus ordinem suū, qui dicebatur ordo militū Christi, cū ordine Cruciferorū Prussiar nigræ crucis uniuert. Et eodem anno in congressu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnantibus interficitur. Post commendabilem ac strennuū Henrici secūdi, Graccouien maioris Poloniae & Slesiar ducis, per Thartaros occisi, obitum. Barones minoris poloniæ qui cladi superfuert, Boleslao caluo filio primogenito præfati ducis Henrici se subiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouiar, cum filiis suis Boleslao, Kazimiro, & Semouito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliariis uenit, ut cū militibus Pomeraniæ p Swātopelconē missis, cū Prutenis quoq; & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sādomiriē, ac Lublinē, omnesq; arces & munitiones earum occupauit. Boleslaus uero caluus, dum cū gētib; suis & Theutonicis Graccouia accederet, iniuriam rescissurus. Conrado Mazouiar cum ualidiori exercitu superueniente, pugnae se non cōmittens, recessit. Clemēs ergo de Ruscia, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleslao caluo habens, Cōrado duci Mazouiar, ipsum in Skala oppugnantē, se subiecit. Incēsoq; castro Skala, Conradus dux, castrum per eum Graccouiar iuxta ecclesiā cathedralem erectum, funditus disici præcepit. Statimq; plenā possessionem nactus, graues uniuersis exactiones imposuit. Nedum agrestibus, aut ciuib; uerum & militibus, atq; sacerdotibus, ad edificationē quoq; nouorū castrorum atq; antiquorū instaurationē, passim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulato:ū ascendit, q; post miseras Thartarorū clades, miserabilis & grauius a propriis opprimerentur. Missisq; extemplo in hungariā & Morauia crebris nunciis, Boleslaum pudicum querebant, & ut afflictæ patriæ subueniret, tanq; heredem reducere satagebāt, qui non est reuersus, nisi anno domini. M. ducen: quadagesimo tercio. In maiori autē polonia Barones & nobiles, specialiter Bogumilus, Dirszieraius, Palatinus Posnaniensis, Cecundus Gnezneū, Thomas Posnaniē, Castellani. Domaradus iudex Posnaniē, p tēsi principatum ducis Boleslai calui filii Henrici per Thartaros occisi, propter oppræssiones maiorū Polonorū, & exaltationes Theutonicorū, Przemislaum & Boleslaum filios ducis Wladislai Othonis, in dominos & heredes naturales acciuerunt, qui unicū castrum Vscze possidebāt. Nam sub eis altez casty Nakel Swātopelk auūculus eoz dux Pomeraniæ interceperat, omniaq; castra & munitiones præfatis suis principibus Przemislaio & Boleslao, ne cō castrum Przemanth post eius expugnationem, maiores poloni præsentarunt & obtulerunt. Quibus Boleslaus caluus non restitit, sed affinitatē iungens germanā suā Elizabeth nomine Boleslao duci Kalissien cōpulauit. In Prussia uero Swātopelcus princeps Pomeraniæ, uir callidus & uaser, cernens Cruciferos per Conradū ducem Mazouiar uocatos, in immensum creuisse, & castra ac munitiones plurimas locasse, Prutenosq; sibi subiectos ad baptisma coegisse. Cæpit uehementē expauescere. Ne sicut ipse doctore Pomeraniā sub Leskone albo acquisiuit, eadem mensura metiendo, a Cruciferis

Boleslaus caluus.

Poloni a Boleslao caluo defecerunt.

ciferis quādoq; exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaq; occasione omnes Prutenos tam neophitas q; gentiles sibi conciliat, & idolatrie ritus ne pharios reassumere psuadet. Edictoq; certo tpe, omnes christianos in Prussia tā Polonos q; Almanos interemit. Castraq; singula Cruciferorū, uel & expugnatione Prutenorum, præter Balgam & Elbing conquirit. Nec ea per Gwilhelmū Mutinensem Episcopū, Innocēci pape quarti legatum, auctoritate sedis apostolicæ monitus resignauit, quinimo collecta manu Pomeranorum & Prutenorum, totā terram Chelmen. uehementer attriuit & uastauit, præter tria castra Thorun, Chelm, & Radzin, quæ acquirere non potuit. In uniusq; anni spacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum barbaries deleuit.

Pruteni idola tria reassumunt

CAPVT XL.

Sed redeamus ad Boleslaū pudicū. Anno dñi. M. ducētesimo quadagesimoterzio. Intelligens Conradus dux Mazouiar, Boleslaum pudicum, cum nonnullis militibus reuersurū. Indicit cōuentionem Baronibus Graccouien & Sandomiriē, apud Scarbimiriē oppidum, quasi ad prouidendū rebus publicis tercio kalendas Iulii celebrandā. Vbi omnibus conuenientibus, ex occulta malivolētia prius cōcepta, dat signū suis militibus. Et captiuati sunt Przebislauus Wawszriczouicz Vitek Byenyouicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iafsko, Sadek de Chodeza, & alii plures, uinctiq; & in Mazouia ducti, ergastulis inclusi sūt, & qsi post duos mēses, prima die Augusti q; est sancti Petri ad uincula, diuina cōmiseratione, fractis compedibus, sub intempeste noctis caligine, omnes euaserunt. Clemens uero palatinus Graccoui: de domo & familia Griffonū, qui cū fratribus suis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio captiuiantum in Hungariā fugerat, audita solutione captiuorū reuersus est, & simul uincti, tam arcem q; ciuitatē Gracco: eiectis ducis Conradi præsidibus obtinuerunt. Aduenientēq; Boleslaū pudicum cum sorte sua Kinga, tanq; heredem & dominum cōnaturalem cum magno plausu, Prandotha episcopo Graccouien persuadente, in ducē assumpserunt. Quo rumore Cōradus dux Mazouiar excitus, cum multis gentibus uersus Graccouia uenit, Boleslaoq; pudico copiā pugnandi non faciente, & sola mania defendente. Dum Conradus Mazouiar incastellatis ecclesiis, sancti Andrea extra muros Gracco: & sancti Georgii in arce Gracco: fossatisq; factis, cū exercitu in Mazouia discessit. Post cuius discessū Bogutha præles incastellatiōis ecclesiæ. i. Andreae (miles hic Gracco: erat) ipsam ecclesiā Boleslao pudico reddidit, & omnis hostilitas circa Graccouia amota est. Itaq; Cōradus dux Mazouiar, Myeczslau ducem Oppolien desertorē, Hērici ducis Wratislaur per Thartaros occisi, in sui præsidii uocauit, uocauit & Przemislaū ducē Posnaniē, Lithuanosq; & Iaczuingos. Et cum ipsis filioq; suo duce Kazimiro, terram Sandomiriē ingressus est. Quibus Boleslaus pudicus, cū militibus Graccouien sibus & Sandomiriē, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palatino Sandomiriē, & quibusdam Hungarorū militibus in Suchdol occurrit, propicianteq; deo, exercitū Conradi numero & robore superiore, confregit m3 & dispersit

Conradi dolus

Mira uinctorū liberano.

Boleslaus pudicus reacceptus.

Conradus auxilia petit.

Conradus a Boleslao victus

& disperfit. Ducēsq; præfatos in turpem fugā agit. Ex qua pugna exercit⁹ ducis Boleslai, præda uariarū nationū ditatus est. Duxq; Boleslaus pudicus cæteras munitiones, quæ pro Conrado principe Mazouiae tenebatur, ui ac cepit. Post hunc triumphū milites Græcos iterū Boleslaum pudicū Prandotha Episcopo Græco: diuina solenniter in ecclesia Græco: agente, in suū dominum assumpserūt & intronisarunt. Conradus autē dux Mazouiae eladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Iaczingos ordinauit, qui in copiosa multitudine ingressi, terram Lublinē uastauerūt, eam more barbarico usq; ad fluuiū Istulam, cū districtu Szezechouien, & Lukouien infestādo, hoies utriusq; sexus cū numerosis pecoribus abegerūt. In Prandothā uero Episcopum Græco: quia Boleslao pudico adherbat, præfatus Conradus dux Mazouiae suos armigeros misit, & curias episcopales Tharsen, quæ nunc Bodzancien appellatur, Kelcen & Cuneouien primum expilatas, cum uillis ipsarū incendit, & prædam in Mazouia intulit, propter quod Prandotha Episcopus Græco: eum auctoritate propria anathematizauit. Cuius processus Fulco Archiepiscopus Gneznen in synodo Lancicien confirmauit, & in singulis ecclesiis denunciare mandauit. Verū Conradus eodem anno. M. ducen: quadagesimo quarto, mala additura malis, terram Graccoui: cum exercitu ingressus, nouas munitiones erexit, quas eo discedente, milites Græco: expugnauerūt, sed Conradus rediens, iterum eas expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non faciatus Conradus dux Mazouiae, contra Boleslaum pudicū nepotē suū, ulceratum gerēs animū. Anno domini. M. ducen: quadagesimo sexto, cū Lithuanis & gentibus propriis terras eius inuasit. Cui Boleslaus pudicus, cum militibus Græco: & Sandomiriensibus in Zarzissow, alias in Iarolzin occurrens, diro Marte conflixit. Et a multitudine superatus, pluribusq; militibus Græco: aut occisis aut captis, Boleslaus pudicus fuga elapsus est. Conrado prædam acceptā in Mazouia referent. Et sine mora in terrā Graccoui: cū filio suo Kazimiro Cuyauiae & Lancicien duce. Item cū Myeczslao Oppolien duce genero suo, redeunte, castra tria, unū in faucibus Rudawe, ubi Istula ingreditur. Aliud supra ripam prope monasterium Thinyecz, extruxit. Et hæc duo suis militibus commisit. Tercium in Lelow, & illud Myeczslao Oppolien duci genero suo in administrationē dedit. Sed Conrado in Mazouia diuertente, Boleslaus pudicus castra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Tercium uero in Lelow paulo post Myeczslao duce Oppolien si mortuo, illico Boleslao pudico redditū est. O q̄ misera condicio minoris poloniae sub illo tempore fuit, Sub eoq; tempore Pruteni Mazouia irrumpentes, eam circa Czechanow uastauerunt, festine autē occurrentibus Mazouitis & Lancicien sibus, noningētos Prutenos occiderūt, alios uero aut captiuarunt, aut disperferūt. Lithuanisq; procurante Conrado Mazouiae duce, silenti agmine in Oppatow oppidum Sandomiriē uenientes, ipsum & uicinia eius spoliarunt. Mortuus est randē deo uolente Conradus dux Mazouiae ætate maturus, nepotis sui Boleslai pudici iniustus oppressor. Et in ecclesia Ploceā maiori sepultus, aṇo dñi quadagesimo septimo supra millesimum ducentessimū. Et reliquit duos filios, Kazimirum

Conradus
Prandotha
Episcopus Græco:
nien.

os Kazimirum & Semouitum. Boleslaus siquidem tercius filius, breui patrem sequutus, morte absumptus est.

CAPVT XLI.

Nno dñi. M. ducē: quadagesimo tercio, Castrū Zartauicza Theodricus Marsalcus Cruciferorū de Prussia, cum uiginti uiris dumtaxat, in uigilia sanctæ Barbaræ, nocte scalis appositis, intercepit, & quinquaginta uiros in eodē castro reptos (cum eis a medio noctis usq; ad ortum solis certando) partim occidit, partim in deditionē accepit. Accepit & thesaurū cum reliquo depoliro. Sed & caput sanctæ Barbaræ uirginis asportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniae, de Thorun in Gedanum transferri concessit, ubi in hanc diem cōseruatur, & a multis deuotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta castri sui Zarthauicza occupatione, fultus Prussorum suffragio, ipsum obsidione cinxit, & cū reliq̄ medietate exercit⁹, in Chelmen terrā descendit. Et per Theodricū Marsalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiae filium Coradi ducis Mazouiae uictus, utriusq; castris est exutus. Vocatoq; in auxilium Przemiślao duce maioris poloniae, idē Theodricus marsalcus, & Kazimirus dux Cuyauiae, potentiis unitis, castrum Wissegrad in Pomerania situm expugnauerunt, & terrā Pomeraniæ flammis & uastatione afflixerunt. Ex inde ad castrū Nakel processerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus parati, Przemiślao & Boleslao ducib⁹ maioris poloniae tradiderūt, qm̄ sub his ducibus Swatopelk, ipsum interceperat. Eodē anno a præfatis ducibus poloniae Przemiślao & Boleslao castrū Zbassin cōstructum est. Veritus Swatopelk, ne unita potentia polonorū & Cruciferorū, de Pomerania expelleretur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obsides filium suū Mestwinum alias Mszczugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruciferi autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Castrum uero Zartauicza nequaquā reddere uoluerūt, propter quod in aṇo sequenti Swatopelcus iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczwingis uenit, & terrā Culmensē horribili cæde & incendio affecit. Quos Cruciferis insequētib⁹, cum essent impares uiribus, placuit Theodrico antiquo Marsalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima medietate lacum transgressa, ac Berlwinus nouus Marsalcus, a fronte inuadendos censuit & inuasit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum conspecta, ad paludem quæ Renszin dicitur, cum eis conflixit, & omnes trucidando, una cum Marsalco deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter exercitum auxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & prostrauit, uictoresq; spoliis interfectorū ouantes potiti sunt. Exhilaratus Swatopelcus de suorum uictoria, clandestine ad Remkam aduocatū & ciues Culmenses misit, ut irrumpentes castrū Culmense, quod licebat eis quotidie ingredi, filium ipsius Mszczugium cum cæteris obsidibus soluerent, præmiis potituri promissis, quod Ioannes seruus Cruciferorū in prælio uulneratus intelligens, traditionem prodidit. Quare Capitaneus Chelmen, Remkam aduocatū cum ciuib⁹ castrum ingredi prohibuit. Obsides quoq; nocte uinctos in castrū Zarthauicza

Castrum zartauicza capitur.

Swatopelk uictus.

Terrę Cuyauie
en strages ma
xima.

Swatopelci fi
lius austriā du
citur.

Castrū Putir
burgk erigitur

Pomeranię va
statio.

S. Heduigis
mon.

thauiczā misit. Furens ergo Swatopelcus dolos suos detectos esse, clādesti
ne p apprāciatos pecunia, Culmeñ ciuitatē & Zarthauiczā cōflagrare p
curauit. Ipse uero cum Lithuanorū, Prutenorū, & Iaczuigorū multitudine
terram Cuyauie uniuersam miserabiliter per incendia & stragē barbaricā
uastauit. Eo q̄ Kazimirus dux Cuyauie omnes expeditiones cum Crucife
ris obibat. Dum autē Swatopelcus sapenūmero castrū Zarthauicza & fi
lii recuperationē requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta
armigeros, quos illis dux Austrię miserat, in Austriam transmiserunt. Hoc
cognito Swatopelcus, ad ripam Istulę in terra Culmeñ castrū Zantir edifi
cauit, nullā nauem in spoliata relinquens. Aliud castrū Swyecze appella
tum, ad fluenta Istulę in terra Pomeranię edificare cōcepit. Kazimirus uero
dux Cuyauie, & Pompo magister Cruciferorū ueniētes in nauibus, castrum
Putirburgk e regione Swyecze construxerunt, & multa in destructionē nouo
rum castrorū Swatopelconis machinantes irritō discesserunt. Swatopelcus
ergo occasione prębita, Swyecze consumauit, & Zantir militibus roborā
do, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini .M. ducentesi qua
dragesimo quinto, Kazimirus dux Cuyauie & Lancicię, Magister Pompo
& Cruciferi cum eo, Hēricus Lichterstein, & Druseliff pincerna Friderici du
cis Austrię, nonnulliq; & pauci cruce signati, qui ex Austria uenerant, ordi
natis aciebus Pomeraniā ingressi, rependendo uicissitudinē uastationis ter
rarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniā ipsam nouem diebus exurentes,
prędam, Swatopelcone nō resistēte, sed auxilia prussorū pręstolante dedu
cebant. Quibus uenientibus insequutus est, & eos a fronte & tergo inuasit,
facileq; Henricū Lichterstein, & Druseliff fudit & fugauit, Nec Druseliff su
gam sistere uoluit (tanq̄ miles Australis) nisi in Thorun, tamē duce Kazimi
ro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte
pedem referente. Henricus Lichterstein cū suis reuenit, & exercitum Swato
pelconis a tergo inuasit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus est, mil
le quingentis occisis, cæteris captis, aut fuga dilapsis.

CAPVT LXII.

Nno domini .M. ducente: quadagesimo tercio, Przemisslaus &
Boleslaus germani, duces maioris polonię, cum Helinga matre
ipsoꝝ, de consensu Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ & sui Ca
pituli, contulerunt ordini & conuentui sepulchri dominici Hier
osolimitani Miechouieñ hospitale sancti Ioānis in Gnezna, statuendo ut in
eo singulę miserabiles & languidę personę, & aliqui scolares, expensis ma
gistri seu prępositi pręfatę domus, fouerentur. Eodem anno .M. ducentesi:
quadagesimo tercio, septimo idus Octobris. Beata Heduigis ducis Henri
ci cum barba, sanctitate & prosapia illustris, relicta, uita functa est. Et in mo
nasterio Trzebnicieñ humata. Hęc per ānos uiginti octo omnem illecebrā
carnis uitando, cōlibem uitam duxit. Anno domini .M. ducē: quadra: quar
to, Cōradus dux Mazouię, monasterium & ecclesiā sanctę trinitatis in sub
urbio ciuitatis Ploceñ fūdauit. Illicq; fratres prędicatores de domo sanctę
trinitatis Graccouiē locauit & introduxit. Item eodem āno quadagesimo
quarto

quarto, supra millesimū ducentessimū, Fratres prędicatores Przemisslaus
dux maioris polonię cū fratre Boleslao & consensu Boguphali atistis Pos
naniē, de Sredka in ciuitate m Posnaniē, ad ecclesiā parrochialē sancti
Gethardi transtulit. In cuius recompensam pręfatus dux, ius patronatus ec
clesię sancti Adalberti Episcopo Posnaniē contulit. Daniel dux Kiouieñ,
sciens terram Lublineñ uastatione Lithuanorū & Iaczuigorū nequitia Cō
radi ducis Mazouię desertatam, contra Boleslaum pudicum subordinato
rum, uenit exercituahter, & tā ciuitatē q̄ arcem Lublineñ accepit, turrinq;
retridam ex coctis lateribus cū circuitu in summitate in medio calari, & pro
pugnacula cū fossis & uallis profundis mira celeritate edificauit. uniuersam
terram sibi ap propriādo & partre cogendo, anno Christi domini .M. ducent:
quadrage: quarto. Pruteni Ploceñ ciuitatem cū territorio Mazouię in pro
ximo ei adiacente, ualauerunt. Anno domini .M. ducente: quadrage: tercio.
Item anno sequē Pruteni equatili exercitu, terras Mazouię, Swatopelco
ne Pomeranię ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux
Mazouię cū suis militibus in expugnatione terrę Gracco: tunc uersaba
tur) spoliisq; cœdibus, & incēdis op pida & rura replentes, discesserūt. An
no dñi .M. du: qua: quarto, Boleslaus caluus, & Henricus, sibi Henrici ducis
Wratisla: a Thartaris occisi, paternum ducatū diuidentes. Boleslaus Wra
tislauiē, Henricus Legniceñ sortem accepit. Verū Boleslaus caluus pēnitē
tia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorē, per cōmutationē Le
gniceñ portionem accepit. De Wratisslauiē Henrico fratri cedens. Se pēre
rāt bini fratres eorū Conradus & Wladislaus litteris operam dantes. Et eq
dem Wladislaus Archiepiscopus Zalczburgen factus, ducatū Wratissla
uiē qui eū continebat, Henrico fratri integrū reliquit. Cōradus uero cum
fuisset subdiaconus, & in Bambergē Episcopum breui promouēdus, fasti
diens Episcopatū & studium deserens, sortem Legniceñ quę ipsū cēnun
gebat, a Boleslao caluo expetebat. A qua exclusus, ad Henricum alterum
tratem se contulit. Ob hoc Boleslaus sortem Wratissla: pacificam repete
bat. Conductisq; pręcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uasta
uit, & ciuitatem Wratissla: priuā & alterā obsidione obsedit. Cumq; nil prof
pere gessisset, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipsum captiuarūt
Postea (ponione de nō nocendo recepta, dimissus, captiuationē n ulum iri
uolens, castra Theutonici locauit, & Archiepiscopo Maydenburgen castrū
Lubuth donauit, propterea Przemisslaus dux Posnanię suam germanā in
uxorē habēs, ipsū tanq̄ delirātē captiuaui, & honeste seruauit. Anno Chri
sti .M. ducent: quadagesi: quinto, Barones maioris polonię, liuore acti, prin
cipes suos Przemisslaum & Boleslaum rogarunt, ut libertatē ecclesiarum
Gnezneñ & Posnaniē, iura ducalia & specialiter de moneta cūdenda, per
Wladislaum Othonis parentē eorū concessa, rescinderent & callāct. Qui
nullis pręcibus aut instatibus fracti. Priuilegia in honorē dei & ecclesiarum li
bertatem emanata, non uolarunt, sed confirmauit & innouarūt, in forisq;
ciuitatū & castellorum pręconū uoce obseruanda publicauerunt.

Pruteni Maza
uiam ingressi.

Polonorum po
nicio:

Principum eorū
sanctia.

Frater Asceli
nus legatus
wratislaviam
venit.

Gracouise a
Boleslao &
Prandotha sus-
cipitur.

Legationē Tar-
tarorum impe-
ratori exponit.

Reditus Asceli
ni ad papā In-
nocentium.

Opizo pape le-
gatus Swato-
pelconem ana-
thematis libe-
rat.

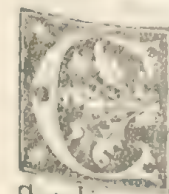
Daniel in regē
Russie coronat

Diuisio terrarū
Polonie maio-
ris.

Nno domini quadragesimo sexto, supra mille: ducente: per Bo-
hemiā in Wratislaviā, frater Ascelinus ordinis prædicatorū, cū
pluribus fratribus eiusdem & aliorū ordinum, uenit. Exceptusq;
& ueneratus est a Boleslao Slesie & Wratislaviæ duce. Exin-
de transiens, ad Lanciciam peruenit, a Conrado duce Mazouiæ cum suis re-
collectus & hospitatus. De hinc ad Graccouiam deductus, a Boleslao pudici-
co, a genitriceq; eius Grzimislawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne
susceptus & habitus, pluribus pelibus subtilibus, pusi, supra id quod pro-
prio ære emere poterant, quā principes Thartarorū sine munere adire ne-
phas est. Tulit autē fortuna ut esset apud Boleslaum pudicū principē Grac-
couiæ atq; Sandomiriæ, Vasilco princeps Russiæ, nepos matris suæ, huic
itaq; cōmendati, in Russiā per ipsum deducti sunt. Ad Kiouiam uero adue-
nientes equos pro cōditione terrarū Thartarorū ualentes acquisierunt, quī
pedibus aquā & pabulum sub niuib; sibi quærerēt, tandem ex Kiow proce-
dentes, plures duces Thartarorum pertransierunt. Donec ad Cham seu im-
peratorē Thartarorū applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocentii
quarti, qui ex Lugdunensi cōsilio eos illuc miserat, exposita, ut deum uniuers-
orum agnosceret atq; coleret, & eum quē misit Iesum Christū, utq; gentem
christianam crudeli nece, quēadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia
fecit, nō perderet, postulauerūt. Et accepto reipōso, q; Cham per quinque-
niū gentem christianā non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apo-
stolicū cū litteris imperatoris Thartarorū redierunt. Habes in speculo histo-
riali Vincencii libro trigesimo secundo hāc historiā, quam caute legas neces-
se est, quoniā in aliquibus superfluciosa est. Anno quo supra, scilicet. M. du-
cent: quadagesimo sexto, per Graccouiam in Prussia & Pomeraniam, Opizo
Abbas de Mieszano, sedis apostolicæ legatus, ex Lugdunensi concilio per In-
nocentium quartum missus, trāsiit. Qui Swatopelconē Pomeraniæ ducem
per Episcopū Maden sedis apostolicæ nūcium anathematizatum, sumpto
ab eo iuramēto, q; de cætero cū Prutenis & Barbaris, consortia contra chri-
stianos nō ageret, absoluit. Daniele autē Drohicien & Kiouien principem
inter principes Russiæ potentiorē, rogantem & pollicentē se cum omnibus
Russorū terris, græco ritu derelicto, in obedientiā & cōmunionem ecclesiæ
Romanæ trāsiturum, præfatus legatus Opizo anno eodē. M. ducē: quadra-
gesimo sexto, in regem super Russiā in castro coronauit & inūxit, quod om-
nes pontifices poloniæ dissuadebāt, scientes ducis Danielis fidem uasram &
fluxā, ueluti postea compertū est. Anno domini. M. ducen: quadage: septi-
mo, Przemislaus & Boleslaus maioris poloniæ duces, terrarū maioris Polo-
niæ inter se talē diuisionē celebrarūt. Przemislaus natu maior, terras Gnez-
nen & Posenien, cum eorū castris & appenditiis accepit. Boleslaus uero
ducātū Calissien a fluuiio Przofna usq; ad Przemant, castro Przemant etiā
incluso, ab inde usq; ad fluuiū Vartam & Moszinā. Item ad paludē Sepno,
& fluuium Obra. Appositūq; est anathema, per Boguphalum Posenien
episcopum in uiolatorē huiusmodi diuisionis, quæ tamē de post fuit uiolata.
Et quia in sorte Boleslai ducis Kalissien monasteriū Ladenle ad fluuiū Var-
ta situm,

ta situm, Kazimirus dux Cuyauien & Lancicien occupauerat. Filius Conra-
di ducis Mazouiæ, præfatus dux Boleslaus eodē anno depulso præsidio du-
cis Kazimiri, & uniuersis propugnaculis disiectis, locum monachis restituit
Eodem anno. M. ducen: quadagesimo septimo, super Odrā nouum castrū
Copaniczam Boleslaus dux Legnicen edificauit, repetens maioris Poloniæ
ducatum, quem pater suus tenuerat. Sed Przemislaus & Boleslaus maioris
poloniæ duces, exercitualmente egressi, cū eo ante pugnam composuerunt, &
castro Copanicza demolito, castra Santok, Myedzirzecz & Dzbasin pro
bono pacis ei assignauerūt. Vnum autē castrum ex prædictis Santok, Bar-
win dux Kallubitarum obsedit, prætendens ipsum sui iuris esse. Przemisla-
us autē dux Gneznen & Posenien festinus cum gentibus suis accurrēs, ca-
strensibus obsidione fatigatis, succurrit. Accelerante autē & Boleslao Legni-
cen cuius castrum erat, Barwin eorum potētiam ueritus, nocte discessit, nec
amplius redire statuit, pro quo beneficio Boleslaus Legnicen commendata
ducis Przemislai probitate, castrum Santok perpetua largitione sibi reddi-
dit. Anno præexpresso 1247. mortuo Popone altero magistro Cruciferorū
Prussie, tercius magister Henricus de Vita electus est. Is castrum Crisiburg
in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios ausus Swatopelco-
nis. Verū Swatopelk explorato tēpore oportuno, castrum Crisiburg nocte
intercepit, & occiso Cruciferorum præsidio, suum illi imposuit. Insuper cō-
posuē pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim
extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorū, terrā Cuyauie irrum-
pens, eam ferro & igni uaslauit, non parcens etiam sceminis & pueris. Eo au-
tem Cuyauiam uasitate, Henricus magister Cruciferorū, aliud castrū e regio-
ne Crisiburg erexerat. Ad quod expugnādum, Swatopelk exercitum cum
curribus & propugnaculis misit. Quem Cruciferi superarunt, & in fugā con-
uerterunt, potiti spoliis rebusq; plurimis, eam cladem Swatopelk uiturus,
nouo exercitu comparato, partem eius ad laceßendū uersus Crisiburg misit
qui a Cruciferis uicti, fugientes ad statua Swatopelconis tam incōditas uo-
ces adiderūt, q; exercitum Swatopelconis terruerunt, ut statuis ac taberna-
culis derelictis, præcipitanter trās ripam Mlulæ fugerent, nonnullis ab undis
litulæ absorptis. Quo facto, exercitus Cruciferorū in Pomeraniā descendēs
grauem uasitationem per ignes ac cedes intulit. Sub hoc tempore monaste-
rium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum est.

CAPVT XLIII.

Conrado Mazouiæ duce morte sublato, pax est reddita terris
maioris poloniæ Graccouien, Sandomien, & Lublincen. Thro-
nus uero Boleslai pudici extunc poloniorū monarchæ firmatus
est, hoste & infestissimo ipsius aduersario e uita cadēte. Cæpitq;
dux Boleslaus pudic⁹ una cum beatæ uitæ, Prandotha Gracco: antistite, p
canonisatione beatissimi Stanislai Episcopi Gracco: laborare, & eam prout
inferius dicitur adiuuit. Ad petitionem autē Belæ regis Hūgarie socii sui
cum gentibus pedestrium & equæstrium in suo comitatu habens. Daniele
ducem Russiæ cum auxiliis Ruthenorū, anno domini. M. ducente: quinquā-
gesimo

Castrū Copan-
icza erigitur.

Secundus ma-
gister Crucife-
rorum mori.
Electio terci
Magistri Cru-
ciferorum.
Castrum crisi-
burgk edificat

Monasterium
Oliua destruc-
tum.

Boleslas pudici
thronus firma-
tus.

Oppatien ter-
re duplex inua-
sio.

Polonia minor
a Tartaris va-
stata.

Ruthenorum
fraus.

Magna sangui-
nis effusio.

Tartarorum in-
gressus usque ad
Legniz factus

Nunciatur cla-
des papae.

gesimo tercio, Moravia & districtum Oppatien intravit. Factisq; incendiis ac spoliis, cum multitudine captiuorum in poloniam rediit, & Rutheni in Rus-
siam. In sequenti quoq; anno praefatus Boleslaus pudicus dux Graccoui: &
Sandomirien, cum Wladislao Oppolien & Rathiborien duce, & cum Ru-
thenorum exercitu, terram Oppatien, pro eo q; a Premislao cognominato Ot-
tocarus, postea rege Bohemiae, esset occupata, hostiliter ingressus, totam flā-
mis & credibus vastavit, & cum praeda hominum atq; pecorum foelix remea-
uit: Et cum terrae Graccoui & Sandomirien, inter alias terras poloniae desi-
derata pace gauderent. Ecce ingens Thartarorum exercitus, ex multis legioni-
bus conflatus, & per gentes Ruthenorum ac Lithuanorum adauctus cum du-
cibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, post festum sancti Andreae an-
no domini. M. ducentis quinquagesimo nono, in terram Sandomirien aduenit,
transiensq; per glacies concretas fluminis Istulae, civitatem Sandomirien incen-
dit, & eam cum ecclesiis conflagrauit. Castrum quoq; in quod uniuersa Sā-
domiriensium regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cin-
xit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, sed cum non praualuisset. Vasilko
dux, germanus Danielis, insup Leo & Romanus filii Danielis regis Russiae
ad Petrum de Crampa Sandomiri: Capitaneum miserunt, ut potius humili-
atus tributum imponendum, securus pendat, q; arcem & qui in eam confluxe-
runt omnes perdat. Credidit Petrus de Crampa, dolositatis & fraudis Ru-
thenorum expers atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germa-
no suo & insignioribus militibus, e castro descendit, & in statua Thartarorum
per duces Ruthenorum deductus est, ubi tametsi Thartarorum duces adorati
set, & tributum pensurum se promitteret, tamē Thartari fide uiolata, eum cum
omnibus suis captiuarunt, spoliatosq; & uerberatos, ad ultimum capite coe-
sos, obtruncarunt: Cum ualido deinde concursu & clamore ad castrum inue-
nti, omnes crudeli supplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus p
explenda libidine seruatis) truculentissime enecarunt. Fluxitq; sanguis occi-
sorum de colle arcis, tanq; quidam riuulus in Istulam. Alios uero homines oc-
cidere fastidientes, tanq; gregem cumulos in Istulam ad submergendum impu-
lerunt, rebus deinde castris omnibus potiti, ipsum incenderunt. Effusiq; e Sā-
domiria Thartari, ducatum praebentibus Ruthenis, in Graccouiam adueni-
unt, & eam uacuum habitatoribus reperientes (omnes siquidē in arcē Grac-
couiensem confugerāt) in tecta & ualitudinarios seuerūt, tribusq; mensibus
grassati, nullam resistantiam passi (dux etenim Boleslaus pudicus cum Kinga
coniuge in Hungariam, tantae multitudini resistere nequens, fugerat) cum in-
gēti praeda & maiori cede, q; priori ingressu & strage, apud Chmielik & Le-
gniczam factam, onusti in Thartariā reuersi sunt. Quod malum dum Bo-
leslaus pudicus, & Prandotha, ecclesiae Graccouiensis pontifex, Alexandro
papae quarto, per nuncios Bodzantham Decanum, & Albertum Canonicum
Graccouiensem ad illum missos, declarassent, uisitantibus ecclesiam sanctae
Mariae Sandomirien (quonia illic in ecclesia & cimiterio corpora occisorum
per Thartaros, sepulta sunt) parem indulgentiam, quam habet ecclesia san-
ctae Mariae ad matres de urbe, concessit. Hanc indulgentiam merentur & pro
sequentur

sequentur poloni & peregrini quotannis ecclesiam Sandomirien, secunda lu-
nii uisitantes, & eam, magnas indulgentias appellantes. Deinceps anno se-
quenti ualidus exercitus Thartarorum subito ueniens, Sandomiria conqui-
ta, magnam multitudinem hominum, utriusq; sexus barbarica seueritia truci-
dit. Aliosq; more pecorum in Istulam pullos, undis suffocauit, & per Graccou-
iam usq; in Bithom praedam agit, monasterium Zauichosten & Calui moni-
tis vastauit, & duobus mensibus integris in polonia debachatus, factis mul-
tis incendiis, cum maxima praeda ad propria reuersus est. Duce Boleslao Grac-
co: in Hungariam secedente, Prandotha Episcopo Graccouiensi in castro Ra-
thiborienli comorante, ceteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut siluis
degentibus. Hanc Thartarorum vastationem induxisse culpatus est dux Kaz-
mirus Cuyauiz. Quem propterea duces poloniae multis contumeliis ut infra
dicetur attecerunt. Ne autem barbari, tam frequenti incursum, terras Boleslai
pudici inuaderent. Cum omnibus copiis suis circa Zauichost contractis, ipse
dux Boleslaus pudicus, anno domini. M. ducentis sexagesimo quarto, compo-
sito agmine incedens, Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iu-
lii cum principe eorum Comath, propere & lete occurrentibus. Pugna conser-
ta est, & alteris in alteros caeca & obstinata mente ruentibus, a quis uiribus a-
liquot horis praeliatum est, tandem acie Iaczwingorum succumbente, & Co-
math principe eorum a polonis pugionibus confosso, ad extremum cecidi & ob-
triti sunt. Omnisq; natio Iaczwingorum eo bello (quoniam pedem referre nec
unq; pugnam etiā iniquam detrectare uoluit) deleta est, ut pauci agresles su-
pstitesset. Extunc & in temporibus nostris Lithuanis coniuncti, sic q; nomen
Iaczwingorum perrarum & paucis notum extet. Horum reliquias Boleslaus
pudicus fidei Christi profiteri iussit, detractantes uero capite mulctari. Sup-
plicauit etiam dux Boleslaus pudicus, Alexandro papae quarto, ut pro Neo-
phitis, generis illius. Episcopum institueret, quod & concessit, & Archiepisco-
po Gneznen sup ea re scripsit. In effectum tamen non cernimus fuisse deductum.

CAPVT XLV.

Repræssis autē & extinctis Iaczwingis, Ruthenorum bellum sur-
rexit. Rutheni siquidē anno domini. M. ducentis sexagesimo quin-
to, frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti, Sando-
mirien districtum depopulantes, rapinis & incendiis affligerunt
quos Barones Sandomirien, duce Boleslao non consulto acialiter congregati, p
agros sparsim palantes & vastates fuderunt & interimerunt. Et omnes ra-
pinas recuperantes, castro eorum potiti sunt. Hanc iniuriam, & alias dux Bo-
leslaus pudicus rescissurus, anno sequenti scilicet. M. ducentis sexagesimo sexto
Petrū palatinum Gracco:, cum copiis circa Ropczyce collectis, in terram
Swarnonis misit, quo secundas statuas agente, feria sexta quae fuit decima o-
ctaua mensis Iunii, in loco Pyetha appellato, dux Swarno cum magno Ru-
thenorum & Thartarorum exercitu aduenit, haud lōge a Polonis locato. In
crastino autē quae fuit dies sabbati sanctorum Geruasii & Prothasii marty-
rum (in quo die superioribus annis Romanus dux Russiae potentia polonorum
circa Zauichost contritus fuit) infestis animis occurrerunt, acies Ruthenorum
& polonorum

Boleslaus pu-
dicus Iaczwingis
bellum parat:

Iaczwingi vi-
cti.

Rutheni bellū
repetunt.

Swarno eorum
dux.

Polonorum in
Ruthenis &
Tharraris vi-
ctoria.

& polonorum, maximaque strages in Ruthenis adita est. Ita ut ad ultimum Swarno ad fugam proficere, deinde Rutheni eum sequuti passim in fugam uersi sunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis commorati. Post hoc totam terram Swarnonis depopulati sunt, multiplicemque uariarum suppellectilis pradam referentes, in poloniam ouantes redierunt. Hæc clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorum pluribus annis contingere non auderent. Anno autem domini. M. ducenti septuagesimo tercio, Conuenientibus in Oppauia, Przemislao rege Bohemiarum ex una, & Boleslao pudico duce Gracco: & Sandomiria ex altera partibus. Quum Przemislans districtum Oppauia, legitime ad se deuolutum per Myeczslai Oppolienem ducis mortem, testamento suo legatum assereret. Et Boleslaus pudicus portionem terrarum regni Poloniae ab origine tetam & appropriatam esse affirmaret. Nolletque alter alteri cedere, Barones communes & consiliiarii eorum per suffragantias pacis, in annos uiginti huiusmodi questionem suspenderunt decidendam. Interim dum hæc fierent, Paulus Episcopus Gracco: cum nonnullis militibus, Boleslao pudico rebellaturi, ad Wladislaum Oppolienem ducem, præcantes ut ipsum potius in dominum, quam Boleslaum, & quem designauit successorem Leszikonem nigrum haberent. Nec abnuuit dux Wladislaus suscipiendos. Occurrente autem exercitu Boleslai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipsum sequebantur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, duro certamine, cum potentia Pauli Episcopi Gracco: & nobilibus eum sequentibus, conflixerunt, pluribusque interfectis, militibus Boleslai uictoria cessit, licet non inuicta. Bona ergo rebellium singula dux Boleslaus, aut uisibus suis, aut uictoribus distribuendo confiscauit. Prima autem die mensis Iulii eiusdem anni, subito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terram Lublinensem descenderunt, & maiorem partem eius incendiis & strage uastauerunt spoliaque abduxerunt. Insimulatus est Paulus episcopus Gracco: hæc misera bilem cladem in ultionem eorum, qui in Bogehim ceciderunt duci Boleslao pudico subordinasse. Hic namque Paulus grauitate pontificali obmissa, pro concubina moniali de lapide Mariæ, alias de claustro Skala uiolenter abstracta abutebatur, uenationes per se tractauit. Cum Lithuanis polonorum hostibus ut a Boleslao pudico securior esset, affinitates & connubia iunxit. Ecclesiam suam Gracoperraro ad diuina peragenda uisitauit, cum assuetis rapto aut furto uiuere, conuentus habuit. Quare cum in monasterio sanctæ trinitatis in Gracouia esset, uox de aere lapsa insonuit. Ve tibi Paule Episcope, melius esset, si natus non fuisses. Qui dam autem religiosus per quietem, lupum anterioribus pedibus erectis, humana uoce exclamasse uidit. Ve tibi Paule episcope, quoniam nunc cœpisti & occidisti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo solitarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Episcope, age quod bonum est, septimo anno moriturus. Sed hæc hæcenus. Boleslaus pudicus ciuili bello attritus, Lithuanis resistere non ualuit. Bestko uero, & Conradus Cuyauia & Mazouia duces, pro terra Lublinensem uastatione, terras Polesitarum & Prutenorum igne & spoliis & caedibus, nullam resistantiam passi, depopulati sunt. Dux uero Boleslaus pudicus cum omnium suarum terrarum copiis, & cum Boleslao

Boleslao pio Kalissienem, & Leszikonem nigro Siradiensem ducibus, terram Oppolienensem in festo sanctorum Simonis & Iude ingressus, uicos, oppida, & suburbia ciuitatis Oppolienem exussit, uastationem usque ad Koszlye & Rathiboriam extendendo. Wladislaus Oppolienem copiam pugnandi non faciente, sed ex insidiis per agros palantes inuadente & obtruncante. In anno quoque sequenti, qui fuit millesimus ducenti septuagesimus quartus, utroque duce Boleslao pudico Gracco: & Wladislaus Oppolienem minas spirante, et armaturam contrahente. Boleslaus pius dux Kalissienem per plures tractatus, redditus hinc inde captiuis & damnis compensatis, pacem inter eos composuit. Cumque septem & triginta annis Boleslaus pudicus regnasset, mortuus est, satis deuotus in Gracouia, die Solis septima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini. M. ducenti septuagesimi noni, in monasterio sancti Francisci, quod ipse fundauit, in choro ad aquilonarem partem sub lapidibus sectis, in altum eleuatis, sepultus fuit, princeps bonus, simplicis non fucati ingenii, sobrius & pius moribus, sed in decisione causarum uariis, & a corruptela munerum, parum abstinens uenationum sectator, a contactu foeminae alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob quod maxime uirtutis meritum, Boleslaus Pudicus, quod nulli principum Poloniae in hanc diem contigit, cognomen sortitus est. Nonnullas ecclesias & monasteria fundauit, prout in incidentibus clauit & patet. Kinga autem uirgo & relicta Boleslai pudici humato funere mariti, cum Iohanne seu Helena Boleslai pii Kalissienem ducis relicta, in ecclesia sancti Francisci Gracouiae ordinem sanctæ Clare professæ, caput uelauit, & in Cenobium sanctimoniarum Sandecen abeuntes, residuam illic in bonis operibus ætate contriuerunt.

CAPVT XLVI.

Icamus nunc euentus & contingencias ducum maioris Poloniae, Slesiae, Mazouiae, & Pomeraniae. Ab initio monarchiae Boleslai pudici usque in finem eius, anno domini. M. ducenti quadraginta nono Przemislans dux Polesanienem irritata priori diuisione terrarum cum Boleslao duce Kalissienem germano suo facta. Proprio motu & sensu ab eo duceum Kalissienem recepit, & ei quæque peiora & sterilia consignauit, scilicet, Gneznam, Bnin, Gredecz seu Gedcz, Nakel, Ostrow, Burchow, Czarnkow, Wicze, & Srem. Adiecit insuper captiuationem ipsius, tanquam uitæ & principatus eius insidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiscopo Gneznenem argutus est, donec in festo paschæ anni domini. M. ducenti quinquagesimi tercij cum a captiuitate absoluisset. Et reconciliatione facta, per medium eiusdem Archiepiscopi & Baronum, nouam principatuum diuisionem fecit, tribuendo duci Boleslao Gneznam, Kalisz, Vielun, Sroda, Pisdri, Gedcz, Pobiedziszka, Bnin, & Brechow. Possidente duce Przemislao Polesaniam cum omnibus aliis pertinentiis maioris poloniae. Ab eo tempore in fraterna dilectione concordies permanserunt. Captiuauerat & anno sequenti Semouitum ducem Mazouiae, & Gertrudim uxorem eius. Kazimirus germanus ipsius dux Cuyauiae Lanciciae, & Siradiae, & captiuos in Siradia detinuit. In Slesia autem Boleslaus caluus, dux Legnicenem, post duas expeditiones superioribus annis contra Henricum germanum suum ducem Wratislauiensem factas. Adiecit terciam in

Boleslaus pius
dux terram
Oppolienem uas-
tat.

Boleslaus pudicus
dux.

Vnde pudicus
dictus est.

Kinga & Helena
na mundo abre-
nunciata.

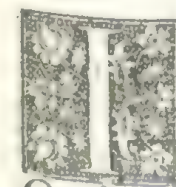
Semouitus est
uxore captiuus

Boleslaus infor-
tunum.Boleslaus Cal-
uus captus &
pecunia libera-
tus.Barwin dux
Pomeranie car-
sis Drdzen oc-
cupat.

æstate anno Christi. M. ducente: quinquagesimo. Et a Wratislavia repulsus in Legniczam rediens, singula in ducatu Wratislaviæ igne vastavit. Theu-
tonici uero & prædones quibus stipendia nõ soluit, in territoriis Legnicen &
Wratislaviæ plura loca in castellauerunt. Ipse quoq; Boleslaus caluus de
omnibus equis & fortunis se exiit. Nec soluenda stipendia soluere potuit.
Castrum Lubuceñ, Ioanni & Othoni Brandenburgen Marchionibus obli-
gauit. Et ab eo tempore anno scilicet. M. ducente: quinquagesimo, districtus
Lubuceñ cum castro, ad marchionatum Brädenburgen, a regno poloniæ in
iuste alienatus transiit. (Illic in ecclesia sancti Petri sub castro Lubusz quiescit
cumulatus Myeszko dux Polonus, cuius fuit castrum Lubusz dum uiueret)
Ad tantæ ægestatē Boleslaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, q̃ equo
ueheretur, & iccirco facilius a militibus Henrici fratris sui comprehensus,
in uincula Wratislaviæ coniectus erat. Sed ad iussa Hērici fratris sui dimis-
sus fuit. Oppida sortis suæ Zithawiam & Gerliczā subditis suis in graui-
bus summis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Castellani Crosneñ, spe
exigende pecuniæ captiuauit, ac Germanis quorū consortio delectabatur,
pecunia multatū dedit. Qua dere nobiles Poloni, Crosneñse castrum, &
oppidum Crosna, cum cæteris munitionibus, Conrado fratri & aduersario
suo tradiderunt. Quod Boleslaus caluus dolens, Conradi fratri suo insidias
ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans insidias
Boleslai, ad Przemislauum Posnaniē & Kalissien ducem diuertit. Qui comi-
ter eū excipiens & pacens, Boleslaum caluum Legnicen, in Henricū Wra-
tislaviē ducem requisit, ut Conrado sortem paternam assignarent, & stipe-
aliena cum ludibrio suo & suorum eum uiuere non sinerent. Ipsi autē nolen-
tibus & sese excusantibus, Przemisslaus dux præfatus Posnaniē & Kalissien-
ensis cum equæstri & pedestri exercitu, habēs secum ducem Conradū, in du-
catum Legnicen intrauit, & castrum Bithom prope Glogouiam supra flu-
men Odram construxit, fossatisq; uallis & militibus muniens, ac duci Cōra-
do tradens mandauit, ut nõ prius a uexatione ducatus Legnicen cessaret, do-
nec æqua per Boleslaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Bo-
leslaus caluus incautius speculans exercitum Przemislai, ab eius militibus
excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemislauum coniectus, cu-
stodibus pecunia corruptis, euasit. Dux autē Przemisslaus Posnaniē, Posna-
niam reuersus, Salomeam sororē suam præfato duci Conrado desponsauit,
& magnificas nuptias sub præsentia Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ, Bo-
guphali Episcopi Posnaniē, & Baronum terrarum suarum celebrauit. Ibi-
dem Thomā Castellani Posnaniē, Thomislauum pincernā, filiumq; eius
Sardiuogum, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, q̃ sibi & Boles-
lao duci Gnezneñ fratri suo fideles & sinceros se præstarent, a uinculis ab-
soluit. Captiuati siquidē ante tres annos fuerunt, quoniā accusati erāt Prze-
misslaus & Boleslaū fratres de ducatus maioris poloniæ eiciendos con-
spirasse, & ad Boleslaum Legnicen defecisse, ipsi ducatum maioris poloniæ
tradituri. Barwin item dux inferioris Pomeraniæ, interim Przemisslao bello
Slesiae implicato, castrum Drdzen comprehendit, quod post unius mensis
spacium

spacium Przemisslaus expugnans, milites pro eius defensione relictos, cap-
tiuit, & bona eorum militibus suis in prædam dedit. Anno uero domini. M.
ducente: quinquagesimo quarto, Przemisslaus Posnaniē, Boleslaus Kalissien
germani, & Conradus gener eorum, in districtū Wratislaviē domini Hen-
rici ingressi, spolia plurima circa Wratislaviā, Oleszniczam, Trzebniczā,
Siczow, Cyrequiczam, & alia loca intulerūt, eo q̃ dux Henricus fratri suo
Conrado, neq; portionē suam dabat, neq; apud Boleslaum Legnicen, ut da-
retur, instabat. Insuper & pro summa quinquaginta marcarum argēti duci
Przemisslao debitari. Ecclesiis tamē & monasteriis honos & debita libertas
seruata est. Opizo autē Abbas de Meszano sedis apostolicæ legat⁹, in Wra-
tislavia cōmorans, Przemisslaū ducem & terram ipsius Posnaniē interdicto
supposuit, lesum se & Apostolicam sedem asserens, quia eo præsentē Wra-
tislaviē districtus uastaretur, nūciis tamen Przemislai requisitis, & allega-
tionibus cōuictus post appellationē ei intimatam, alias poit uiginti sex dies
interdicti, a die Veneris post dominicam Remuniscere, usq; ad diem Mariæ
post dominicam ludica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux
Conradus de castro Bithom Henricum ducem Wratis: germanum suum ca-
ptiuauit, nec dimisit, donec obsides posuit, q̃ portionē suam a duce Boleslao
Legnicen repeteret, aut portionem ducatus Wratis: bona fide sibi præstaret
propter quod duce Henrico Wratislaviensi instāte, in anno sequenti uideli-
cet. M. ducent. quinquagesimo quinto. Cōuentione ducis Boleslai Legnicen
& Henrici Wratis: apud Glogouiam habita. Ex sententia Thomæ episcopi
Wratis: & cōmunium Baronū, Boleslaus Legnicen multipliciter detrecta-
atq; resistens duci Conrado portionē suæ sortis Glogouiam, cum attinentiis
fere cōuictus tribuit, & dux Cōradus obsides duci Hērico Wratis: resutit.

CAPVT XLVII.

NPomerania quoq; anno domini. M. ducente: quinquagesimo
quinto, Swatopelcus Pomeraniæ dux Msczugium filium suū
olim apud Cruciferos Prussiae obsidē, cū exercitu & nocte præ-
cedē in diem sancti Michaelis misit, castrum Nakel interceptit
Quod cum Przemisslao duci Posnaniensi, cuius castrum erat, nunciatū esset,
obsidione castrum cinxit, habens secum Boleslaū Kalissien, & Kazimirum
Cuyauien, Lancicien, & Siradien ducem, habēs in auxilium mille milites Bo-
leslai pudici Gracco: & Sandomirien. Semouiti uero Mazouiae ducis octin-
gentos. Non tamē cum tanto exercitu profecit, sed nouo castro e regione an-
tiqui castri uersus occidentum locato. Ad prohibendū ingressum & egressum
Pomeranorū de castro antiquo, soluta obsidione, discessit. Etiam & auxilia
principum remisit. Vt autē expugnationem castri Nakel maturaret, Prze-
misslaus cum ducibus Boleslao Kalissien, & Kazimiro Cuyau n, nocturnis
temporibus ad castrum Raczanfz, quod a Swatopelcone tenebatur, aē hi-
cem diei ueniens, oppugnauit, & uociferationibus præmissis, ignem iniecit,
Castellani autē maximo pauore concussi, alii per medias flammæ extuētes
in potestatem ducum uenerunt. Alii ab igne miserabiliter deuorati sunt. Ca-
strum autē totū, præter cellaria & foueas conflagratione perit. Swatopel-
cus iratus

Opizo legat⁹
Papæ interdictū
ponit.Conradus Hē-
ricum germa-
num captiuat.Conuentione
rum ex relucen-
tione.

Swatopelcus
sine victoria
Pomerania re-
gressus.

Stratagema.

Popo senten-
cia concordie
proterit.

Obsides dati
nomine.

Thomas epis-
copus Wratis-
laviensis
captiuatus.

A Theutonici
in Vlay duci.

cus irritatus, ad Nakel in medio quadragesimæ cum omni sua potetia uenit & fossato castrum noui, lignis aridis ac pinosis implens, cōflagrare nitebatur, Milites uero Przemislai igne adhibito, anteq̃ alia cōducere tur, omnes strus iniectas exusserunt. Tandem castrum nouum expugnare cepit, ubi occisus uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelk intermisit, & ad Pomerania tritus redit. Et congregato nō uo exercitu, usus arte & aliu. Dominica Rogationum, in montanis exercitū in insidiis collocauit, maneq̃ milites Swatopelconis ex castro Nakel iuxta præsignationem ipsius erumpentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo castro & fugere se simulantes abduxerūt, & ipsos ad insidias perduxerunt. Swatopelcus etenim cum suis a tergo confurgēs, & ex fuga a fronte conuersi, uelut qualdā uictimas in medio conclusas occiderunt, castrū tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemislao, Poponem fratrem ordinis Cruciferorum submisit, Polonus hic erat, genere nobilis, natione Gracouita, per maternā lineam Przemislao sanguine iunctus, & contētū in uigilia sancti Iacobi, apud uillā Eczinā agēs, auctoritate cōpromissi Popo sic sententiam pronunciauit. Swatopelcus crastina die sancti Iacobi, castrum Nakel iniuste interceptum, nepoti suo duci Przemislao restituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemislao uero, pro expensis & demolitione castrum Raczanz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis soluat, & interim obsides ponat. Qua p̃nunciatione ab utroq̃ principe acceptata, reconciliatio facta est, castrum Nakel duci Przemislao resignatum. Nouum uero demolitum, & nouem adolescentes nobiles pro obsidibus scilicet Dirscraius & Dobrogostius filii Vincēcii, Wlodimirus Prandothar, Iacobus Boguphal de Czirnelin, Ianussius Dobiesouicz de Pnyew Samson Gnyeuomirouicz, Derislaus Iareczeuicz, Mroczko Przeczslauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati sunt, quousq̃ quingetæ markæ argenti effectualiter ei soluerētur. Redeamus nūc ad Slesiam, Boleslaus dux Legnicei seuus appellatus, Thomam Episcopum Wratislaviensem uirum ætate & uite laudabilē, in Gorka prædio Abbatis de arena, dum illic ecclesiam consecraturus aduenisset, in nocte effractis hostiis, die sexta Octobris anni Christi. M. ducen: quinquagesimi sexti captiuauit, & Theutonici complices ducis Boleslai quos in Slesiam induxerat, consilio eorum utens, cognito q̃ Thomas Episcopus usum equitandi non haberet, eum in equum tantem unica camisiola in qua dormierat tectū, transposuerūt, latrunculus autē quidam ex Theutonicis, uisa nuditate Episcopi, & stridore dentium præ frigore, misertus illius, eum ueste sua uirgulata & ocreis antiquis induit. De ductum autē Pontificem in Vlay castrū, cum Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico Wratislaviensi quibuscum captus erat, in carcerē & uincula idem Boleslaus seuus coniecit. Donce decimas manipulares in fertones cōmutaret, ac decem milia marcarum solueret. Dissimulauit & silencio hanc rem trāsit. A Capitulo Wratislaviensi requisitus dux Henricus dux Wratislaviensis. Sed nō dissimulauit Fulco Archiepiscopus Gnezneſi, qui celerrime Episcopis prouincialibus Lancicie conuocatis, Boleslaum ducem Legniceſem cū dioceſi Wratislaviensi

Wratilauensi interdicto supposuit. Mutensq̃ ad Alexandrum papam quartū, in mandatis accepit, ut Boleslaus seuus cum complicibus facinoris interdicere tur, quoadusq̃ Christos domini relaxaret. Superuenit & aliud mandatum apostolicū, post accusationē proteritiæ ducis Boleslai calui (qui interdictum tanq̃ stipulam reputans ex Vlay castro in Legniczam pontificem cum sodalibus ipsius Preposito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, separatim quēq̃ squaloribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit & coniecit) ut Archiepiscopus Gnezneſi & Maydenburgenſi cum eorū suffraganeis, in Germania & Polonia crucem contra seuum Boleslaum & eius subiectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, q̃a iā in festo Paschæ anni dñi. M. ducen: quinquagesimi septimi pacificatus, a uinculis solutus erat. In uniuerſa dioceſi Wratilauienſi, capitulo suo Wratilauienſi, & metropolitano suo Archiepiscopo Gnezneſi irrequisitis, cōmutationem decimarū manipularium in fertones, & duorum milium marcarū argenti solutionē, ultra pānos sarlaticos a Boguphalo Preposito, & Hecardo Canonico exactos, pollicitus, medietateq̃ pecuniæ soluta de residua medietate soluēda, transmutatione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obsides filios nobilium & scultetorum suorū posuerat, cum consortibus captiuitatis Preposito & Canonico, ut præmissum est in festo Paschæ liberatos. Originale autē litterarū Apostolicarū ad prædicandū crucem contra Boleslaum seuū Legniceſem, apud ecclesiam beatæ Mariæ Sandominiæ habetur, quarū iniciū est tale. Alexander Episcopus seruus seruorum dei, Venerabilibus fratribus Archiepiscopis Gnezneſi & Maydenburgenſi eorumq̃ suffraganeis salutem & apostolice benedictionis. Non absq̃ multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis earundē, Datū Laterani tercio kal: Aprilis, pontificatus nostri anno tercio.

CAPVT XLVIII.

Nno uero natiuitatis domini. M. ducen: quinquagesimo sexto. Adiecit & aliud facinus malignum Boleslaus dux Legniceſi eo dem anno, in germano suo Cōrado duce Glogouienſi patrandum Inuitauit siquidem ipsum ad conuiuandū, reuera autē ad captiuandum, quod persentiens dux Conradus, plures pro numero scū in Legniczam transiens assumpsit, & maiori parte eorū in silua proxima Legniczæ relicta, cum expedita aliorum manu in castrū Legnicenſe peruenit. A Boleslao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̃ ad superna per gradus ascēderet, uidens Theutonicos Boleslai milites turres & menia occupasse, Boleslaum seuum captiuauit, ac extra portam castrum, anteq̃ milites Boleslai descēdisſent, ad eos qui in silua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam deductum, arctæ custodiæ deputauit. Nec dimisit donec qui Thomam Episcopum Wratislaviensem deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda deprædaretur, exegit namq̃ ab eo totam prædictam pecuniarū summam. Subtracto item ex humanis Przemislao duce Poſnaniensi (de cuius obitu infra dicetur) Boleslaus germanus eius, dux Gnezneſi & Kalisſienſi cum gentibus suis, & præfati Przemislai ducis ut præſeritur mortui. Habens secum Warlaaum Boguphalum Slauicæ & Kaſſubicæ ducem, quo cum cōſederatus erat

Boleslaus inter-
dictum curat
ad uicem apo-
stolicum.

Cruce signat
a papa contra
Boleslaum de-
creti.

Liberatio eorū

Originale pro
cruce signatis.

Conradus fra-
tris doli suo
vici.

kazimiri ducis
fraus promissi
onis.

kazimiri exer-
citus meticulo-
sitas.

kazimiri peri-
urium.

Boleslai ducis
kalissien belli-
ca instantia.

contra Kazimirum ducem Cuyauien, Lancicien, & Siradien, anno domini M. ducent: quinquagesimo octauo Cuyauiam inuasit, & Iunislauiam obsedit & oppugnauit. Causa erat quia praelibatus Kazimirus dux Cuyauiensis Castellariam Landen in hereditate ducis Boleslai aliquot annis iniuste occupa- uerat. Kazimirus autem cernens se haud parem Boleslao missis caduceatoribus, sub certis condicionibus reddere Castellariam Landen promissit. Boles- lao autem credente & obsidionem soluente, nil eorum quae promiserat adimple- uit, quinimo sequenti anno cum exercitu quasi duorum milium militum, ter- ram Kalissien clandestine ingressus, in ea defeuit. Boleslaus autem dux Kalis- sien cum de hoc certior factus fuisset, de itinere quod in Posnaniam continua- bat reuersus, cum suis dumtaxat curiesibus, & triginta militibus in transitu collectis, ac agrestibus quibus pecus ereptum fuit, ipsum ducem Kazimirum pecus agentem in nemore pinoso dicto Solecz inter Opatow Archiepisco- palem & Kalinam, alias Clamam militem, uillas situato, consequutus est. Postremisq; aciebus disturbatis, primi quum sortem & numerosum exerci- tum Boleslai existimarent, terga uerterunt, referebant enim se tanto pauore cor- reptos, ut circa singulas nemoris arbores, ingentes hostiles copias arbitrare- tur consilere. Excussa est ergo & reddita agrestibus praeda, militesq; ducis Boleslai tricetis equis & spoliis sunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cu- yauiensis hac clade perturbatus, sed cum adiutorio ducis Swatopelci Pome- raniae, erecto nouo castro in oppido Pakoscz, ad ducem Boleslaum pertine- te, uicinam oram spoliis infestauit, tot & tantis iniuriis Boleslaus dux Kalissi- ensis prouocatus, uenit sexta die Octobris in terram Lancicien cum Boles- lao pudico Gracco: & Sandomirien, Ruthenorum ac Cumanorum habente praesidia. Cum Semouito Mazouiae germano eiusdem Kazimiri, Cuyauien ducis, habente secum Romanum filium Danielis regis Russiae cum exerci- tu Ruthenorum, ducibus & patribus suis Kazimirum ducem Cuyauien uelut publicam pestem persequentibus, & tam incediis quam spoliis ac coedibus in mi- serabilem solitudinem eam uastauerunt. Castrumq; in illa edificato atq; muni- to, illud in fidem & potestatem Semouiti Mazouiae ducis ad uastandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus sufferetias pacis ad diem sancti Andreae peciit. Et in praefato festo iuxta arbitrium communium Baro- num de castris & finibus occupatis se cessurum iureiurando spopondit. Nec tamen cessit, sed iam alterum contractum & iuramentum perfregit, propter quod denuo Boleslaus dux Kalissien circa festum sancti Bartholomei anno domini M. ducent: sexagesimo primo, terram Cuyauiae uastauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec castrum Ladenfe, & castrum quod Kazimirus edi- ficauerat, suis officialibus fuere reddita. Relicto Boleslao Kalissien, repente eodem anno sibi Kazimirus dux Cuyauiensis & Lanciciensis districtum Lelo- uiesem usurpauit, castrumq; in colle, oppido Lelouien proximum edifica- uit, quod eo discedente, Boleslaus pudicus dux Graccouiae & Sandomiriae, conquisiuit & suae iurisdictionis fecit. Accidit & aliud infautum duci Kazimi- ro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore suscepti, insurgentes, Zel- momisl Lancicien, Lestko Siradien castra & districtus, sub patre militibus

uniuersis

uniuersis tyrannidem patris perosis, sibi adherentibus, & in eorum subiectio- nem concedentibus, occupauerunt. Item Semouito dux Mazouiae in curia sua lasow ko, alias lasdow comorante, anno domini M. ducent: sexagesimo secundo Rutheni & Lithuani inter se liga confederati, per siluas & nemora silenter in uigilia Ioannis Baptistae aduenientes, incautum cum filio eius Contra- do & militibus praesentibus occupauerunt. Suamirus autem seu Suarno, nepos Danielis regis Russiae, quia in sortem eius cesserat, ducem Mazouiae Semo- uiti truculenter decollauit. Conradum uero filium ipsius Mendog & Lithua- ni conseruauerunt, & eodem anno ab eis redemptus est, tunc Rutheni cum Lith- uanis ex lasow ko egressi, Mazouiam praedabatur, quibus Barones Mazo- uiae cum agrestibus in arma coactis in rure cui nomen Dlugosyedle occurrerunt & fortiter praeliando, a multitudine hostili superati sunt. Victores autem Ru- theni & Lithuani, uniuerfa Mazouiae ora & maiori parte Cuyauiae peruasta- ta, cum immensa praeda hominum & pecorum, succensis oppidis & uillis, in suas terras redierunt. Superuenit tandem Boleslaus pius dux Kalissien in festo san- cti Michaelis, praecibus frequentibus Gertrudis relictae ducis Semouiti per- uictus, & ciuitatem Ploceam a Barbaris exultam, cum castro refecit: Fossatisq; & uallis comuniuit, & Boleslao ac Conrado filiis ducis Semouiti de sua libe- ralitate praesentauit. Non contenti autem Rutheni cum Lithuanis de praeda & clade Mazouiae illata, sequenti anno in Mazouiam remearunt, & in ea pro- pter desolationem nil reperientes, in castellania Louiceam ad Archiepiscopum Gneznen pertinentem, concito gradu peruenientes, igne & multiplicibus praed- is eam consumpserunt. Nemineq; defensionem opponente, in terras suas superbiendo discesserunt.

Mazouiae d-
des.

Castellania Lo-
uiceam Archie-
piscopi Gnez-
nen uastatur.

CAPVT XLIX.

Ropiciaturus dominus Polonis specialiter Mazouitis, dissensio- nes ciuilesq; discordias inter Lithuanos & Ruthenos imisit, nam Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroynath principatum apud Lithuanos nactus, quiescentem obruncat, & omnes filios eius praesentes, & principatum rapit, anno domi- ni M. ducent: sexagesimo tercio. Voyfalk autem filius & Theophilus consobri- nus Mendog, anno sequenti uidelicet M. ducent: sexa: quarto, Stroynath uer- nationes tractatem, exprobrata ei coede patris interimerunt. Fuit autem Voy- falk monachus Russiae tonsus, qui occidens Stroynath, ducem Lithuanorum se gerere coepit. Anno autem domini M. ducent: sexagesimo septimo propter simul- tates & odia pro terris Russiae, quas Voyfalk sibi appropriare nitebatur, in quodam rure circumuentus, a Leone duce Russiae, filio Danielis olim regis Russiae occisus est, sed de Lithuanis haecenus. Castrum Santhok per Saxo- nes anno Christi M. ducent: sexagesimo quinto comprehensum, Conrado marchioni Bradenburgen tanquam munus dotale consortis suae est praesentatum, Sed Boleslao pio duce Kalissien ad expugnationem illius contendente, per co- munes Barones conclusum & acceptatum est, ut Boleslaus pius suum castrum Santhok, Conradus uero Marchio Bradenburgen alterum suum castrum Drdzen tanquam iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus exequutus est.

Mendolphus
Lithuanorum
rex occiditur.

Voyfalk occi-
ditur.

Santhok &
Drdzen castra
demoliantur.

exequutus est. Sed anno sequenti Boleslaus pius dux Kalissien, contrahendo pactis & ordinationi, cum equatibus & pedestribus copiis pfectus, castrum Santhok ex roboribus infra unius mensis spacium affatim edificauit, praesidioque & uictualibus imposito, discessit. Quo abeunte Conradus Brandenburger gen marchio, castrum Santhok obsidione uallauit & expugnabat. Boleslaus autem pius dux Kalissien, pugnam & discidium cum uicino ac genero suo horrens, missis nunciis deducto praesidio Polonorum, castrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipsius inspectate exussit. Otho tamen Othonis Marchio Brandenburger, sibi appropriare Castellania Santocen cupiens, anno domini. M. ducent. sexagesimo nono, castrum Sulencz de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniae Myedzirzech & Lubusz edificauit, tandem in oppidum Myedzirzech quod fossis & propugnaculis ligneis eo tempore munitur, irruit, & ipsum spoliavit, castrum tamen non comprehendit. Quae Boleslaus dux Kalissien cum suis gentibus sequutus, terram praefati Marchionis Lubucei in girum uastauit. Ea quoque uastata, castrum Sulencz succendit & conquisiuit. Saxonibus fere omnibus pro praesidio illic relictis igne consumptis. Solo Sabel Capiteano uiuo in manus & captiuitatem Polonorum ueniente. Verum anno sequenti Boleslao pio duce Kalissien, uisitate Boleslaum pudicum apud Graccouia, Otho Marchio Brandenburger castrum Santhok de lignis edificauit, quod ubi Boleslaus pius cognouit, e Graccouia reuersus, fortis agmine militum stipatus, castrum Drdzen in octo diebus incipiendo in festo sancti Georgii construxit, & praesidium militum ei imposuit. Sed dum negligenter seruarietur, a Saxonibus decima septima Decembris nocte interceptum est, & utroque castrum Otho Brandenburger potitus est. Quod Boleslaus pius dolens, cum omnibus equatibus & peditibus maioris Poloniae, tam suis quam nepotis sui Przemislai & Cuyauiae, quia tunc Zemomislus dux Cuyauiae in eius deditione concesserat, tribus aciebus seu exercitibus castellaniae Santocen, anno Christi. M. ducent. septuagesimo primo ingressus, oppida & uillas, spoliis & incendiis uastauit. Hostibus in munitionibus sese conseruantibus & pugnam subterfugientibus, ad oppidumque Soldin ueniens, scalis appositis ipsum cepit, & in milites spoliis diuisis incendit, ac cum frequentibus gregibus & spoliis in sua rediit. Interim primores & omnes nobiles terrarum Cuyauiae & Lanciciae, uidentes quod dux eorum Semouitus alias Zemomisl, fratrum Cruciferorum Prussiae, apud quos nutritus erat, Barones suos contemnendo, sequeretur consilia, Anno Christi. M. ducent. sexagesimo nono Boleslao pio duci Kalissien adhaerant. Zemomisl uero cernens se spreto & derelictum, Boleslao duci Poloniae notabile castrum Crusiicien donauerat, qui tali munere praeventus deditionem militum Cuyauien & Lancicien abnuens, Zemomislao duci eorum, ita ut ipsorum consilia tanquam probatiora sectarentur reconciliauerat. Et post biennium eidem duci Zemomisl castro Crusiicza restituito, ne a quopiam hostium interciperetur, deleri iussit. Sub eodem tempore Boleslaus pius Kalissien tria castra erexerat. Vnum in uilla comitis Sezednici quod appellauit Dupin. Aliud in uillagio Gnieuomiri filii Trzebeslai, quod uocauit Nyeslusz. Tercium in terra Vyetunen super fluuium Proszna, quod

Cast. Sulencz edificat.

Sabel captus.

Cast. Drdzen reedificat. incipitur.

Oppid. Soldin captum.

Primores Cuyauiae & Lanciciae deficiunt.

Boleslaus Kalissien tria castra erigit.

quod ex nomine suo Boleslauicz nominauit, & id solum de tribus praedictis usque nunc manet. A rege Kazimiro secundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanseamus nunc ad Pomeraniam. Anno domini. M. ducent. septuaginta: Msczugius dux Pomeraniae auxiliis Prutenorum infidelium fretus, terram Culmen uniuersam Cruciferorum, & episcopatum Pomesanien spoliis & caedibus uastauit. Insuper quindecim naues oneratas uictualibus, Cruciferis abstulit. In cuius ultione Lodouicus magister Prussiae collecto exercitu, Pomeraniam circa oppidum Noue, in die Apostolorum Petri & Pauli ingressus, eam igne & spoliis afflixit. Nec ea uastatione contentus, aliam in die sancti Bartholomei agit, & Pomeraniam circa oppidum Tsczow ignibus & spoliis desolauit. Post hoc Msczugius dux Pomeraniae, cum Lodouico Prussiae magistro damnis hinc inde compensatis, pacem inter se custodiendam concluderunt. Sed magistro Lodouico morte obiente, Mestwinus seu Msczugius dux Pomeraniae praefatus, terram Culmen, & episcopatum Pomesaniensem, ferro, spoliis, & flammis deuastauit. Quae Theodricus magister Prussiae, nouiter electus, insequutus, magnam partem Pomeraniae armis & igne depopulat est. Orta est deinde de principatu Pomeraniae discordia, anno domini. M. ducent. septuagesimo primo, inter Msczugium natu maiorem, & Varcislaum natu minorem, germanos filios Swatopelci, olim ducis Pomeraniae. Veritusque seditionem Msczugius, Varcislaum captiuit, & aliquanto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens bellum Msczugio intulit, facileque a Msczugio fusus, in filias refugit. Stragem autem mutua omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam & aequalem Pomeraniae diuisionem compulerunt, tamen Varcislaus minor natu, ulceratum erga fratrem gerens animum, suae captiuitatis dedecus prosequitur. Conradum marchionem Brandenburger, filium Przemislai olim ducis Pomesanien matrimonio habentem, enixius sollicitauit, ut ei praesidia aduersus fratrem praestaret. Qui non abnuuit, dummodo praemia offerret. At ille pecuniae & donatiui inops, castrum & ciuitatem Gedanum, quae sibi in sortem cesserat, ei obligauit & tradidit. Secedensque in Wissegrod, morbo correptus interiit, a militibus in Iunivladislauia delatus, in monasterio fratrum minorum sepultus. Msczugius ergo munitiones & omnes possessiones, quas Varcislaus obtinuerat, possedit, praeter castrum & oppidum Gedanum, quod milites Conradi Marchionis Brandenburger compluerant & possederant, nec dimittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cum sit locus natura & arte satis munitus, ad Boleslaum piuum ducem Kalissien animo & militia illa aetate pollentem, ex matertera Msczugii genitum, consilio suorum Baronum confugit. Qui ad obeundum huiusmodi negotium, tempus hyemis sequentis consignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniam uenit, simulque cum Msczugio & Pomeranis Gedanum tam terra quam aqua, graui obsidione strinxit. Et quum tormentis & apparatu bellico non perficeret, nona die expugnationem per admissionem militum agit. Pugnaque utrimque in longum feruente Saxonibus missilia tela & saxa defecerunt, & ideo defensionem remissius prosequuti

Terr. Culmen Pomesanien uastatur.

Dissensio diutendae Pomeraniae.

Varcislaus interitus.

Gedanum obsessum.

Msczugij i Ge
daneſi ſepicia.

proſequuti ſunt. Propter quod Poloni & Pomerani, caſtꝛe in aliquot locis p
forantes, clamore in altum elevato, uictores in caſtꝛu irruerunt, & Saxoēs
quosq; obuioſ obtruncarunt & trucidarunt, ſpoliis & rebus Saxonū potiſ,
Boleſlao itaq; duce Kaliffienſi diſcedente, Mſczugius dux Pomeraniæ in
quosdam Gedaneſi animaduertit, Arnoldūq; & Iacobum cū cognatis eorū
capite damnauit, & bona eorum conſiſcauit, quoniā hi in mortem ſuam, &
ſuorū Baronum conſpiratiſſent, & Marchioni Brandenburgeſi tenatius adhe
ſiſſent. Duas quoq; uillas, quæ ad illos pertinebant, Scrobothow, & Virho
mino Epifcopo Albero & ſuæ eccleſiæ Wladiflauienſi perpetuo donauit.
Boleſlaus aut dux Kaliffienſi eodē anno. M. ducen: ſeptuageſimo ſecūdo, ſex
to kalendas Iunii, Przemiflauum ducē Poſnaniēſi, nepotem ſuum ſextūdecimū
agentem annum, miſit cū copiis equaſtrium & pedeftrium occasione ca
ſtꝛi Santhok occupati cōtra Marchiones Brādenburgeſi curā traducēdi &
regendi exercitus Przethepelconi palatino Poſnaniēſi, & Ioanni q & Ianeſ
appellatus eſt, caſtellano Kaliffienſi demādando. Qui Marchiā ingreſſus, ca
ſtꝛū Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgeſi nouiter extructū, ex
pugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odrā uafata, & hoſtiliter exi
ſta, cum exercitu & ſpoliis redeunt, iuxta caſtꝛum Vyelen nunciatum eſt, ca
ſtꝛū Drdzen paruo militum præſidio teneri, a Kaſſubitis quoq; qui cum po
lonis erant, primā portam igne appoſito, incenſam eſſe. Mouit ergo exerci
tum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciſcentibus, caſtꝛū Drdzen conquiſi
uit. Felixq; ad penates rediit, duorum caſtꝛorū conquiſitione inſignitus atq;
laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgēſes occupato caſtꝛo Sāthok,
ex eo ſapenumero Poloniæ fines laceſſebant. Ideo dux Boleſlaus pius Ka
liſſienſi, āno domini. M. ducen: ſeptuageſimo octauo, coadunato exercitu ex
gentibus ſuis & nepotis ſui Przemiflai ducis Poſnaniēſi, Mſczugio fratre
ſuo duce Pomeraniæ, perſonaliter cum gentibus ſuis ei adherente, in terras
Marchionum Brandenburgeſi deſcendit, & occurrentem ſibi circa Soldinū
Othonem longū, filium Othonis terci, quum multo inferior eſſet uiribus,
prælio cōmiſſo, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odrā perua
ſtando, ſpoliādo, & exurendo. De ſpoliis, diuiſione cum Mſczugio ex æquo
facta, in ſua remeauit. Ipſeq; āno ſequenti uidelicet. M. ducen: ſeptuage: no
no, in caſtꝛo Kaliffienſi febribus correptus, die Veneris ſeptimo idus Apr
lis, ſacramentis procuratus, mortuus eſt, in Poſnaniāq; relatus, in eccleſia
cathedrali in ſepulchro patrū ſuorū tumulatus. Przemiflao duce Poſnani
ēſi nepote eius in ducatum Kaliffienſi ſuccedente. Is Iohethe, alias Helenam
Boleſlai pii relictam, dote abundanti emācipauit. Et ipſa paulopost, ad Kin
gam ſororem eius, germanā Boleſlai pudici, Graccoui: & Sandomiriēſi du
cis conſortem, cōceſſit, deo peramplius ſamulatura. Expediuit & filias præ
ſati Boleſlai pii Kaliffienſis neptes ſuas, Hedwigim priorem Wladiflao Lok
tek duci Breitenſi, filio Kazimiri ducis Cuyauix tradidit. Alterā Elizabeth
Henrico uentroſo duci Legniceſi, filio Boleſlai calui, qui & Rogathka ap
pellatus eſt, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clauſit extremam. An
no domini. M. ducen: quadrageſimo octauo, Iacobus Leodiēſis Archidia
conus

Brandenburgēſi
terra uafata
ſunt.

Boleſlaus kalif
ſienſi moritur.

Helena uxor
Boleſlai: ad kin
gam ſororem
pergit.

contis Innocētiū papæ quarti ex concilio Lugdunēſi legatūſ, in poloniā uen
nit. Et ſinodum apud Wratiflauiā ægit. Ad quam, Fulco Gnezneſi Archie
piſcopus, Prandotha Graccouiēſi, Boguphalus Poſnaniēſi, Thomas Wra
tiſla: Michael Wladiflauienſi, Andreas Ploceſi, Nankerus Lubuceſi, Henric
cus Culmenſis, Epifcopi, uenerūt. Et nomine apoſtolice ſedis expoſitis plu
ribus anguſtiis eiufdem ſedis, medietatem fructuū per tres annos continuos
pro releuamine popoſcit. Pontifices uero eccleſiæ Polonicæ, quintā partem
fructuum ſuorū beneficiorum, & ſui cleri obtulerunt. Et ſummo Pontifici, p
Gothfridum poenitentiarium cito tranſmiſerunt. Et quia uetus obſeruantia
in regno poloniæ ab initio fidei ſuſcepte, in illam diē tenta cuſtodiebatur, ut
ieiunium quadrageſimale, a dominica ſeptuageſimæ in diem paſchæ conti
nuaretur, cum frequēti præuaricatione & graui diſcordia inter clerum & lai
cos. Ideo inter præſatum Iacobū Leodiēſem Archidiaconū, legatum papæ
ac Pontifices eccleſiæ Polonorū, huiufmodi cōſuetudine a Romana eccleſia
& aliis regnis catholicæ religionis diſcrepante, uentilata. Auctoritate apo
ſtolica & conſenſu præſentium Pontificum, prædictus Iacobus legatus, tam
eccleſiaſticis q ſæcularibus perſonis eſum carniū, ad diem cinerum excluſiue
conceſſit, ab eoq; tempore Dominica ſeptuageſimæ a polonis uetus carniſ
priuium nominari coepit, & in haſtenus nominatur. Anno domini. M. ducē:
quadrageſimo nono, Bruno Olomucēſis Epifcopus, dignitate ſacerdotii ne
glecta, ob quaſdam cum Wladiflao duce Rathiboriēſi inimicitias, oppidū
Rathibo: obſidione cingens, expugnauit. Et tam oppidū q eccleſias & mo
naſteria incendio conflagrauit. Ad caſtꝛum autē Rathibo: quum machinas
admoſiſſet, turpiter repulſus abiit, tādē habitis hinc inde pro pace tracta
tibus, Wladiflaus dux oppidum Rathibo: a Brunone Epifcopo tribus mili
bus marcarū redemit. Eodem anno Albertus olim Epifcopus Armacanus,
tunc uero, ab Innocētiō papa quarto in Epifcopum Pruſſiæ promotus, ad
Danielem Ruſſiæ miſſus, obedientiam Romanæ eccleſiæ ab eo præſtari, re
quiſiuit. Qui requiſitioni apoſtolice minime paruit, & legatum apoſtolicū
ſine honore dimiſit. Anno quo ſupra. M. ducen: quadrageſimo nono, Cruciferi, q
Balgam & Elbing caſtra in Pruſſia cuſtodiebāt, non mediocri exercitu coa
dunato, Prutenorum regionem Naſtaga hoſtiliter ingreſſi, & flāmis & cœ
dibus grauiffime uexarunt. Dum autē redirent, a Prutenis iniquitate locorū
circumſepti, cum euadere non poſſent, ſe hoſtibus dederūt. A quibus ad unū
circa uillam Virke appellatam, trucidati ſunt.

Bruno Epifco
pus Olomu
cēſi Rathiborſ
expugnat.

Cruciferi Na
ſtagam inua
dunt.

CAPVT LI.

Boleſlaus pudicus dux Gracco: & Sandomiriēſi. Et Prandotha
Epifcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. du
cen: quinquageſimo. Miſerunt in Lugdunum ad Innocētiū pa
pam quartum, magiſtrū Iacobum de Skarzeſſow, decretorū do
ctorem, Decanum Gracco: humilis quidem ſortis & ſtaturæ exiguæ, ſed p
rare doctrinæ, & magnæ factiuitatis uirum. Et magiſtrū Gerardū Canon
icum Gracco: atq; Boguſlaum, fratrem ordinis prædicatorum Subpriorem
domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzeſſow, ſummo
Pontifici

Legati ad Pa
pam pro. ſ. ſta
niflai canoniza
tione.

Secunda lega-
torū ad papā
expedicio.

Tercia legato-
rū expeditio.

Resistentia Car-
dinalium.

Perit miracu-
lum concordie

Rainoldus ca-
nonisationi ad-
uersarius mira-
culose sanatur

Pontifici crebrescentia ac stupenda miracula, per beatum Stanislauum mul-
timode facta, exposuerūt. Summus autē Pontifex gravitate solita in huiusmo-
di rebus custodita. Per speciales litteras, examen miraculorum beati Stanislai
Episcopi Gracco: Archiepiscopo Gnezneſi, Episcopo Wratisslauiensi &
Abbati de Lubeus commisit. Præcipue examen cuiusdam militis Cētenarii
(Gethko hic erat) qui etsi sanctum Stanislauum non nouerit, eos tamē qui il-
lum nouerāt, ferebatur nouisse, & ex eis puritatem, conuersationem, causam
martyrii, & miracula beati uiri Stanislai didicisse. Anno autē sequenti, acce-
ptis codicibus examinationis a cōmissariis apostolicis, Nuncii priores ad p-
curādum canonisationem beati Stanislai, ad Innocentium quartū, iterum p-
Prandotham Episcopum & Capitulum Gracco: adiunctis nonnullis fratri-
bus de ordine prædicatorum maiorū & minorum, de domibus & monasteri-
is Gracco: propter facilitatē expeditionē, missi sunt. Hi dū papam super con-
sumatione canonisationis sollicitarent. Et Ioannē Gaiethani tituli sancti Ni-
colai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendū examen testiū
obtinerēt. Propter uetustatem temporis Cardinales hesitantes, infecto nego-
cio papæ persuaserunt, ut nuncii ad cōmissarios apostolicos redirent. Et me-
rita ac miracula beati Stanislai, scrupulosius examinata, p noua scripta re-
portarēt. Itaq; secundo examine de uita, martyrio, & magnificis miracu-
lis beati Stanislai accepto. Nuncii magister Iacobus de Skarzefſow, & ma-
gister Gostwinus Canonicus, impēsis Prandothæ Episcopi: & Capituli Grac-
couiē, & totius cleri diocesis Gracco: qui in id opus gratuite quotiēs requi-
rebātur, contribuebāt. Ad Innocentium papam quartū, e Gallis in Italiam
egressum, in Perusio residentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyre ca-
nonisauit, tercio reuertuntur, noua scripta & testimonia, nouos ac præfentes
testes, in quos miraculosa beneficia beati Stanislai fuere collata, exponētes
Pluribus diebus sollicitado prope diem semotis omnibus difficultatibus, ca-
nonisationem expectabāt. Cum subito quidam Cardinales, præsertim Rai-
noldus, Cardinalis & Episcopus Hostienſis, ob diuturnitatē temporis canon-
isationi beati uiri Stanislai obstantes repugnarūt, propter quod nūciis Grac-
co: ecclesiæ percunctantibus, quid facto opus esset. Ioannes Cardinalis Ga-
ieranus inspiratus dixit. Necesse habet sanctus uester Stanislauus unū finale
miraculum operari, ut discordes & obstātes Cardinales, in unā & concordē
impellat sententiā. Quo audito nūciū ecclesiæ Gracco: negociū huiusce rei,
Christo & beato Stanislai: nil hesitantes supplices cōmiserūt. Rainoldus itaq;
Cardinalis canonisationis sancti uiri hostis & aduersarius, graui correptus
est egritudine, ut suo suorumq; phisicorum iudicio, mortem timeret & expe-
ctaret. Vigilanti ergo & soli in grabato iacenti, Sanctus uir Stanislauus ap-
parēs dixit. Agnosce ne me? Qui stupens, non agnosco inquit, quæso tamē
quis sis? Ego sum ait Stanislauus Episcopus Graccoui: a Boleslao rege Polo-
norum scētus & occisus, cui te aduersarium, non recte opponis. Ad quē Rai-
noldus Cardinalis. Ignosce inquit mihi Præsul sanctissime, & errori meo ue-
niam præstare digneris. Fortiorem promotore q̄ impeditorem Canonisatio-
nis habiturus. Cui beatus Stanislauus. Vt inquit me martyrio sanctificatum
cognoscas

cognoscas, ab egritudine illico incolumis surge. Caueq; ne de cætero canoni-
sationi meæ aduerferis. Qui accersitis seruis, surrexit, & equum sibi sterni iu-
bens conscendit, ac Innocentium papam accessit, & obuiam eunti occurrit.
Modumq; repētinae sanationis retulit, & pro canonisatione sancti martyris
exorauit supplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum cœtu Cardinaliū ta-
li prodigio permotus, Stanislauum sanctitate gloriosum, in die natiuitatis Ma-
riæ canonisandum decernunt. In Assisio quoniam illic Innocentius papa ex-
ercitum uersus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducē
te: quinquagesimæ tercio, die natalis beatissimæ uirginis, in basilica sancti Frā-
cisci Assisii, Summus Pontifex missarum solennius expletis, & sermone lon-
go de uita, martyrio, & miraculis beati Stanislai recitato. Ambone conscen-
do, beatissimū Stanislauum Graccoui: Pontificem canonisauit, & sanctorū ca-
tholago adscripsit. Festum eius octauo idus Maii statuens, ab uniuersis debi-
ta celebratione uenerari. Et ut deuotius tam festum q̄ sepultura eius uenire-
tur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarū largitus est. Edidit etiā
idē summus Pontifex Innocentius quartus, collectā de sancto Stanislao. Po-
pulum tuū quæsumus domine intercedente beato Stanislao &c. Luminaria
ardētia & uexillum cum titulo & imagine sancti, tempore canonisationis fu-
erunt adaptata, more canonisationis aliorum sanctorū. Bulla autē canonisa-
tionis in ecclesia Grac: habet, q̄ incipit. Innocēus Episcopus seruus seruorū
dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dile-
ctis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræbiteris
& aliis ecclesiarum Prælatiis. Ad quos litteræ istæ peruenerūt, Salutem &
Apostolicam benedictionē. Olim a gentiliū oculis tenebrarū deterſa cali-
gine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme secedente, uernalis ex-
eo successit amenitas &c. Finis autē bullæ est istæ. Omnibus uere pœnitenti-
bus & cōfessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & usq; ad octa-
uas ipsius causa deuotionis accesserint, annuatim ipsius suffragia petitori,
de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum
eius auctoritate confisi, unum annum & quadraginta dies. Accedentibus ue-
ro annis singulis ad prædictam sepulturam infra eundem festi quindenā, qua-
draginta dies de iniuncta sibi pœnitentia, misericorditer relaxamus. Datum
Assisii quindécimo kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno undécimo,
Præfatas litteras canonisationis beati Stanislai nunciis prænominatis Iaco-
bo Skarzefſow Decano, Gostwino Canonico Gracco: Fratribus prædica-
torum maioribus & minoribus Graccouiā inferentibus. Prandotha Epis-
copus Gracco: & uniuersus clerus, uniuersaq; plebs, obuiā processerūt effu-
si, magno honore illos excipiendo & deum de eorū reditu glorificando. Pran-
dotha insuper episcopus Gracco: indixit, & per uniuersam ecclesiā Poloni-
cam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Christi. M. ducens quin-
quagesimi quarti, leuationis ossium beati Stanislai e tumulo. Ad quam cō-
uenit in Graccouiā multitudo plebis utriusq; sexus, ex Polonia, Hungaria,
locisq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiā
persisterent. Ex spiritualibus autē aderāt, Opizo Abbas de Meszano, sedis
apostolicæ

Supplex petit
Innocentium.

In die natiuita-
tis marie Assi-
sij. S. Stanislauus
canonisatur.

Plaudet Grac-
couia ex patro-
ni cōsequentiā

Prandothæ E
piscopi duo-
rio & aliorum

Reliquæ .S.
Stanislai di-
tribuitur.

apostolicæ legatus, Fulco Archiepiscopus Gnezneſis, Prandotha Graccor: Thomas Wratisslauiensis, Volimirus Wladisslauiensis, Andreas Ploceſis, Gerardus Ruthenorum, primus ordinis Cisterciensis quondam Abbas de Oppatow, Vir-
tus Lithuanorum primus, ordinis prædicatorum, Episcopi. Et ceteri Abbates
Prepositi, Sacerdotes, atque Religiosi. Aduenerunt & principes Polonorum,
Boleslaus pudicus, Graccouienſis & Sandomiriensis, monarcha regni poloniæ,
Przemisslaus Posnaniensis, Kazimirus Cuyauienſis & Lanciciensis, Scimouit Ma-
zouia, & Wladisslaus Oppoliensis. Sub horum præsentia & populi multitu-
dine, ossa beati Stanislai, uino abluta, in ecclesia cathedrali Graccouata sunt.
Et in ecclesias Cathedrales, & alias principales sunt distributa. Facta
itaque computatione annorum est reperire, septuaginta quinque & ceterum annis, ca-
nonisationem beati martyris Stanislai neglectam fuisse.

CAPVT LII.

Anno domini. M. ducentis quinquagesimo primo, Wladisslaus Op-
poliensis dux, uolens gloriæ suam Iuditham Coradi ducis Mazo-
uia filiam. Et Myeczslai ducis Rathiborieſis fratris sui relictam
pro dote quingentarum marcarum argenti, in possessionibus Ra-
thiborieſis inscriptarum redimere, terram Rudensem, quæ nunc Vielunensis dicitur
de consensu Kazimiri ducis Cuyauia & Lancicia germani ipsius Iudithæ,
ei assignauit. Sed antequam gentes Kazimiri præfati Cuyauia & Lancicia du-
cis, ex condito castrum Vielun acceptare uenissent, Przemisslaus dux Pos-
naniensis tanquam heres legitimus præuenit, & castrum Rudense comprehendit,
nobilibus Rudensibus sponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito
Kazimiri ducis gentes, retrorsum abierunt. Wladisslaus etiam Oppoliensis
æquo tulit animo, sciens districtum Rudense, uolenter de consensu Henrici
ducis cum barba, sub Wladisslao Othonis patre Przemisslai ducis maioris
Poloniæ, occupasse. In signumque & fœdus maioris amicitia, Wladisslaus dux
Oppoliensis, Euphemiam sororem Przemisslai ducis Posnaniensis & Kalissien-
sis in coniugem desponsauit. Et Iudithæ gloriæ suæ summam argento para-
to exoluit. Quæ Henrico Wratisslauiensi duci nubens, Henricum filium & Hed-
uigim filiam ei peperit. Anno domini. M. ducentis quinquagesimo primo, in
Bochnya uillagio a Graccouia quinque miliaribus distate, sal minerale in Ba-
cis & peciis magnis repertum est, quod meritis beatæ Kunegundis Boleslai
pudici consortis est adscriptum. Ita ut uulgus in Poloniâ ex Hungaria sal tra-
stulisse, & secum aduexisse affirmaret. Moxque oppidum locatum & ecclesia
parrochialis in honorem sancti Nicolai erecta est, & a Boleslao pudico libe-
raliter dotata. Eodem anno Henricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim
Episcopus Arnacanus, tunc uero Culmensis. In die beatæ Mariæ Magdale-
næ, ecclesiam suam de seculari, cum esset frater ordinis prædicatorum, in re-
gularem transtulit. Et collegium Canonorum regularium, in illa, mensam,
domicilium, & bona temporalia in cõmuni habentium, constituit. Eodem an-
no: M. ducentis quinquagesimo primo, Marchio Brandenburgenſis cum Episco-
po Moriburgenſi, & Henrico Comite de Swarczburgk, cum gentibus arma-
tis in præsidium Cruciferis Prussiae uenerunt. Et Prutenos frequenti strage
attriuerunt.

Wladissla⁹ dux
Oppoliensis Eu-
phemiam despo-
savit.

Sal minerale
in Bochnya re-
pertum.

attriuerunt. Ita ut etiam quinque districtus, Pomezanum, Erminium, Pogezanum,
Nactaginum. & Bartinum, idola relinquere, & Christum colere coeger-
runt. Sub quo tempore Hermanno de Zaleza, quarto magistro Prussiae obe-
unte, Frater Conradus Thuringia Lantgrauus in quintum magistrum fuisse
ctus est. Anno domini. M. ducentis quinquagesimo secundo. Fratres Cruciferi
Pomeraniâ uastauerunt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohibe-
tem, superauerunt. Monasterio Oliuæ grauem spoliationem patiente, Swa-
topelcus itaque dominus Pomeraniæ, sustententias pacis postulare, & per me-
dium Iacobi Leodiensis Archidiaconi, apostolici nunci, pacem cum Cruciferis
Prussiae firmare, coactus est. Eodem anno. M. ducentis quinquagesimo secundo, Men-
dog, qui Medolphus & Mindale princeps Lithuanorum, a Cruciferis Prussiae
inductus, fidei christianæ cum nonnullis Lithuanis & Prutenis suscepit, de-
ditque litteras Cruciferis Prussiae, quibus astruit & recognoscit se ab illis mul-
tipliciter honoratum & ad utrum. Et ideo terras suæ ditionis uidelicet Samagi-
tanum, Iaczwingorum, Curouienſis, Veyzenſis, & totam terram Lithuaniam perpetua
& irreuocabili donatione ipsis donasse & inscripsisse. Consilioque fratrum Cru-
ciferorum Prussiae, nuncios suos, nuncios magistri & Cruciferorum adiunctos, ad
Innocentium papam quartum misit. Proficiens se puritatem christianam suscep-
sisse, & coronam super Lithuanos regnandi petens. In cuius fauorem Innocen-
tius papa fratrem Heydenricum, olim prouincialem Poloniæ, & Episcopum
Arnacanum, tunc uero Culmenſis Episcopum, cum aliis Episcopis de Rigam
sit, qui Mendogonem in regem inuenerunt. Sub eodem tamen anno, cum om-
nibus baptisatis ad uomitum & idolatriam, siue pernitentia & dolore ammissi-
onis terrarum, siue alia causa motus, rediit. Anno domini. M. ducentis quinquagesimo
tercio, monasterium Stugnyadki sanctimonialium ordinis sancti Bene-
dicti, diocesis Graccouia: Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Cle-
mens de Clemyonthow de familia Gritonum, Comes & Castellanus Grac-
co: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Cle-
mens Comitis & suæ coniugis Raczslawæ corpora, in sacratio dicti monaste-
rii sepulta quiescunt. Et filia eorum Wisanoga prima Abbatisa eiusdem clau-
stri fuit. Annus Christi. M. ducentis quinquagesimus tercius, adeo pluuiosus
erat, ut frumenta & agros in quibusuis ballis & humilibus locis aqua coope-
raret: Et campi perinde ac si fluiui nauigabiles fuerunt. Nocte siquidem & in
terdiu a festo Paschæ usque ad diem uigesimam quintam Iulii, imbres & cõtinu-
as pluias in regno poloniæ cœlum effuderat.

CAPVT LIII.

Emandato Innocentii papæ quarti, anno domini. M. ducentis
quinquagesimo tercio, Opizo de Meszano sedis apostolicæ le-
gatus, assumpto secum Prandotha episcopo Graccor: & nonul-
lis aliis Episcopis, Daniele ducem Russiae, altera uice prius
coronationem innouando, in castro Drohiciensis in regem Russiae inuexit, ac-
cepto ab eo iuramento, quod ritu graeco deserto, tam ipse quam natio Ruthenica, ritum
Romanum fideliter sectaretur. Premisslaus quæ & Ottocarus Venceslai regis Bo-
hemie filius, Margarethâ Leupoldi ducis Austriae filiam, Henrici filii Fidentium
peratoris

Quintus magi-
ster Prussiae eli-
gitur.

Mendog chri-
stianam fidem
suscepit.

Mendog in re-
ge uictus mo-
dico post fidei
puator fa-
ctus.

Imbrifera tem-
pora Poloniæ.

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum sterilis esset, unâ de uirginibus sequacibus eius, filiâ Baronis de Kunring in concubinâ recepit, & ex ea filium Nicolaum genuit. Huic Nicolao in sortem assignauit ducatum Oppauensem, quem Myeczao duce Rathiboriei mortuo uolenter occupauerat. Ex hoc Nicolao, duces olim Oppaueni, & moderni Rathiboriei, suâ traxerunt originem. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiriens dux, quarto kalendas Iunii, anno domini. M. ducenti: quinquagesimo quarto, monasterium sanctimonialium ordinis Premonstraten, diocesis Gracco: in uilla sua Krzisanouicze, supra Nida fluiuium sita, fundauit, Ecclesiam de petra alba fabricas. Contulitq; eidem monasterio uillas, Krzisanouicze, Sarbkow, Kliczanowo, Conari, Lesnicza, Kouale, Kobitniki, Solnyk, Volya, Grochouiska, Swieborouicze, Costz, Biernathouicze, & Iunouidz. Libertando præfatas hereditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini. M. ducenti: quinquagesimo quinto, Mendog dux Lithuanie, in regem Lithuanie ut premissum est sublimatus, oppido Lublin exusto, prædas & spolia in circuitu eius per lumina fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eodem anno. M. ducenti: quinquagesimo quinto, Premislaus qui & Othocarus Bohemie dux, coparato exercitu de Bohemis & Morauis, habes in comitatu suo Brunonem Pragen, Item Henricum Culmen, & Anselmum Ermechen & Olomecen, Episcopos, Item Marchionem Bradenburgen, Item Marchionem de Merano, Item ducem Austrie. Contra Barbaros militiam acturus in Prussiam cum aliis cruce signatis descendit, & in regione Samensi uallado, Prutenos deditionem facientes baptisauit, per Brunonem Pragen Episcopum suum illis nomen imponens. Cruciferi ergo in honore Premislai Bohemie ducis, nouam ciuitatem prope mare balticum in flumine Pregor Konigsbergk, quod regni motu sonat, cuius Premislaus tunc non rex, sed filius regis existeret, appellatam constituerunt. Et aliam Brunberg in memoriam Brunonis Episcopi Pragen in qua ecclesia Cathedralis Varmien sita est, edificauerunt. Premislao autem duce Bohemie, cum sua comitua ex Prussia discedente, Aliarum regionum Pruteni in Samenses irruerunt & ualido agmine, cuncta furore spoliis & cædibus fecerunt, eo quod iniussu eorum hostibus se dediderunt. Nouamq; munitionem quæ Cruciteri Vilow uocauerunt, e regione castri Konigsbergk crexerunt & Konigsbergk oppugnarunt. Tunc quoque Corado magistro Prussie. 9. kalendas Augusti morte sublato. Herardus de Herdzburg, secundum alios uero Popo de Otterna in sextum magistrum Prussie successit. Anno domini. M. ducenti: quinquagesimo sexto. Boleslaus Gneznen & Kalisien dux, solentam quam poloni Helenam uocant, Beate regis Hungarie, fratris germani beate Elizabeth filiam, & Kingæ ducis Boleslai pudici consortis sorore germanam, in curia ipsius Graccouie nutritam, in coniugem accepit. Anno domini. 1257. pridie kalendas Februarii hora terciarum, gradus terre motus in regno Poloniae fuit. Anno eodem 1257 Boleslaus pudicus dux Graccouie & Sandomiriæ, Graccouiam in meliorem conditionem ordinare, excrecere, & perducere, cupiens, Ius illi Theutonico tribuit. Et aduocatum in ea constituit, qui Circo in medio urbis primum ordinato, plateas sine ordine consistentes translocauit, & proportionabiliter distinxit.

Konigsbergk
& Brunbergk
eriguntur.

Sextus Prussie
magister.

naliter distinxit. Eodem anno 1257, Noua religio mendicantium Canonicorum regularium sanctæ Mariæ de metro. de urbe, de poenitentia beatorum martyrum, sub regula sancti Augustini militantium, per Alexandrum papam quartum instituta: Graccouiam aduenit. Cuius fratribus Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiriens dux, ecclesiam sancti Marci euangelistæ Gracco: fundauit, sumptusq; simul cum loco pro edificatione ecclesiæ & monasterii dari iussit. Anno quo supra, Illustris princeps Przemislaus Posnaniens dux Wladislai Orthodoxis filius trigessimum sextum annum agens, agnitudine quindecim dierum præfatus, pridie nonas Iunii, in castro Posnaniensi mortuus est, & in ecclesia maiori Posnaniensi cum patribus suis tumulatus. Hic inter principes poloniæ mitissimus, & supra ætatem prudens fuisse dicitur. Hic in quadragesima ciuicio uestiebatur, & ceruisia parum sapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronuntiando sententiam, aut dirimendo litem adeo iustus, ut nulla pars decretum eius improbaret. Hic die sancto Cenæ domini, duodecim pauperum ablutis & deosculatis pedibus, quilibet nouo panno uestiebat. Media nocte quasi ex necessitate consuetudinarii ei fuit, cum sum beatæ uirginis & postea, aliquot psalmos & orationes orare. Hic Ecclesiæ Gneznen uillam Czarnilin, Ecclesiæ uero Posnaniensi Bugk, cum ciuitate & moneta, cum thelenco & tabernis contulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore sua Elizabeth quattuor filias, uidelicet Constantiam, Veronicam, Eufemiam & Eufrosinam reliquit. Et filium posthumum, in die dominico in festo sancti Calixti natum. Cui Boguphalus Posnaniens episcopus Przemisl, nomen paternum, Bascone cultode Posnaniensi baptisante, adaptauit. Processu autem temporis Boleslaus pius Kalisien, patrius & puerorum curator, primam filiam Constantiam Corado Marchioni Bradenburgen seu de Sgorzelec, in castro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteq; Castellaniam Santhocen & non castrum, infans uetus consilio, donauit & inscripsit. Pro cuius proprietate multa dispendia & certamina inter Polonos & Saxones sequuta sunt. Reliquæ tres Przemislai filie, monasteria ingressæ sunt. Veronica & Eufrosina Trzebnicei ordinis Cisterciens, postea Abbatis. Eufemia Gneznen sanctæ Clare, a Boleslao pio patre suo & duce Kalisien, prout infra dicetur fundato. Iacsko frater ordinis prædicti: Polonus ex districtu Oppoli: & uilla Laka, anno Christi 1257, die 15 mensis Augusti: hora. 9. in cenobio. s. I. rini: Gracco: deuotissime uita excolit. A matre misericorditer, Ibo mihi ad montem marie cantate, & angelico cantu, sequente, quemadmodum deuotæ sanctimoniali Sromslawe in Zwierrinen monasterio professæ, per usum est monstratum. Hic quinque monasteria sui ordinis scilicet in Graccouia cui solus præerat, in Frisak, cui fratrem Hermannum Theutonici præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratislavia quod fratri Czellao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto commendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Wissegraden oppidum, strata cappa super aquam, cum tribus fratribus sui ordinis, Floriano, Godino, & Benedicto ascendit, Et Istulam populo Wissegraden inspectate sicce transiit. Anno domini 1258. De consensu Kazimiri Cuius ueni, Lancien, & Siradien, & Semouiu Mazoniæ, ducum

Ecclesia Sancti
Marci Gracco:
fundatur.

Przemislaus
Posnaniens mo-
ritur.

Vitæ sue com-
datio.

Iacsko frater
ordinis præ-
dicti locum obit.

Transiit
lis nauigatio
in uestimenta
chali.

Monasteriū in
Zauichost eri-
gitur.

Grzimislawa
Boleslai mater
moritur.

necnon Prandothæ episcopi Gracco: procerūq; & consiliariorū suorū in conuentione apud Corczin sexto nonas Marcii habita & tenta. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad instātiā Kingæ consortis, & Salomeæ olim Gallaciæ reginæ sororis suæ, fundauit monasterium sanctimoniale in Zauichost, tã Ecclesiā q̃ monasterium cū habitationib⁹ propriis sumptibus edificando. Et illic uirgines sancti Damiani de regula sancti Fracisci, quæ nūc sanctæ Claræ uocatur, introduxit. In hoc prouidens cōditōni pannoſe, uel connubia aspernaturæ filiarū Baronum & nobilium suorū. Largitusq; est & inscripsit pro dote præfato monasterio oppidū Zauichost & uillas uiginti quinq; prædia, lacus, & thelonea, donationē huiusmodi ab omni regum, ducum, & dominorū exactione & tributis perpetuādo & liberando. Sub hoc tempore Grzimislawa Boleslai pudici pia mater defuncta est, in monasterio fratrum minorū in Zauichost sepulta. Hæc duos & triginta annos in uiduitate uiuēdo pēgit. Anno quo supra, in regnis Polonia, Hungariæ, Bohemiæ, & Russiæ, motus terræ uniuersaliter apparuit & fuit. Eodem anno Stroy Nath Lithuanie dux, partē Mazouiæ circa Czirnin de prædatus est. Et castrum Orzimow diripiens, in ore gladii mares & puberes occidit, impuberes uero igne cōcremauit. Forminas autē in captiuitatē abduxit.

CAPVT LIIII.

Anno domini 1259 Varslaus Kassubitarum dux, cū suo & Polonorū exercitu, quem Boleslaus dux Kalissien in subsidium ei miserat. Cum Episcopo Camienē cōtra Swatopelcum Pomeraniam ingressus est. Et procedēs cum electioribus militibus, in Shappi quæ alio nomine Scolp appellatur. Episcopum Camienē cū exercitu ipsius, & nonnullis suis militibus, ad sarcinas in stationibus custodiendas dimisit. Swatopelcus autē potentiæ Varslai resistere non ualens, cognito per exploratores, quæ circa Episcopum Camienē in stationibus gereretur, irruit in stationes & Episcopū Camienē cum suo exercitu deuictum dissipauit & fugauit, plurimos occidendo, & nonnullos captiuando, & acceptis multis spoliis, illeceus discessit. Anno quo supra, quinquagesimo nono supra mille ducentos. Boleslaus pius Kalissien dux: Cenobium minoritarū & monialū sanctæ Claræ in ciuitate Gneznen fundauit, & uillis, prædijs, ac introitibus dotaui atq; libertauit. Non contentus Kazimirus Cuyauien & Lancien dux de suis principatibus. Anno domini 1259. castrū Raczanſz sub Volimiro Episcopo Wladislauiē occupauit. Quo excommunicato & cum terris eius ecclesiastico interdīcto subiecto, præfatus Episcopus in Diocesim Gracouien discessit, & apud Lagow commoratus est. Dux autē Kazimirus cum nō posset seuire in Episcopum, plures episcopi curias cum horreis & frumentis tēpore quadragesimæ exussit. Anno uero domini 1261. S. abbas sanctæ Mariæ Wratisslauiē Canoniorū regulariū sancti Augustini. Et P. custos Wratissla: huiusce causæ iudices, per Gwidonē tituli sancti Laurencii in Lucina præbiterū, Cardinalem, Clementis papæ quarti in Polonia legatū, designati. Apud antiquā Wladislauiam tribunali posito, quartadecima de Aprilis, castrum Raczanſz cum suo districtu episcopo Volimiro, & suæ ecclesiæ Wladislauiē

Cenobitū Con-
ſtig. huius Gne-
znen reuocatur

suæ Wladislauiē adiudicarunt, & compositione facta, ducē Kazimiro absoluto, interdīctum relaxarunt. Anno domini 1260. Mendolphus qui & Mendog princeps Lithuanorū, ordinatione Cruciferorū Prussiae, regem se gerēs, Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Iaczwingis, & Samagitis ad triginta milia pugnatorū collecto, Mazouiæ oram crudelissime depopulatus est, Castrūq; Ploceñ & ciuitatem a defensoribus desertā reperiēs, succendit, cetera oppida & uillas totius Mazouiæ incēdis & cecidibus uastauit. Deinde Prussiam inuadens, Cruciferis tantummodo castra tuentibus: Ciuitates quas Cruciferi extruxerāt, flamma & euerſione deſeuit, omnesq; christianos illic repertos, cecede permiscua ac horribili lacerauit. Demōstraturus insuper furorē suū, aspernabatur captiuitatē hominum, pecus dūtaxat cum spoliis in Lithuaniam deportando. Item āno eodem Magistro & Cruciferis Prussiae, erigentibus castrū Karzouin, in monte sancti Georgii Barbari Pruteni & Lithuani, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobusq; exercitibus scilicet Prussiae & Liouoniæ pro defensione caſtri aduolantibus. In die sanctæ Margarethæ iuxta fluuium Durom, in Curlandia confluxerūt & magna strage adita, Henricus de Hornshufzen magister Liouoniæ, & Henricus Marsalcus Prussiae, pluresq; alii Cruciferi occisi sunt. Barbari autē uictoria potiti, tã castrū Karzouin, q̃ Heiſzburgk maceratis fame defensoribus conquiſiuerūt. Ad castrū deinde Konigsbergk obsidione p̃mota, in ponte quē super flumen Progor construxerāt, plures numero a Cruciferis intercepti, obsidionē residui soluere coacti sunt. Deinde Pruteni Neophite ad idolatriam uerſi, in uigilia sancti Mathei constituto sibi Glappino pro ducē, conreptis armis, omnes christianos & sacerdotes crudelissime ſcuentes obtruncarunt. Ecclesias igne cōsumpserunt, sacramenta contaminarunt, sacra uasa diripuerunt, & sacras uestes prophanarunt. Anno domini 1261. Exercitus catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fidelium nationibus collectus, ad terras Prussiae in districtum Naſtangorū in die purificationis sanctæ Mariæ descendit, paganos delere cupiens. Et cū in interiora p̃uerſarū nationum penetrarēt, reliquum exercitum ad sarcinas dereliquerūt. Barbari autē ab exploratoribus certificati, christianos ad sarcinas relictos inuadentes, paruo negotio fuderūt. Et de ſua potentia confidentes, reditum aliorū christianorū expectarūt, reuenientibusq; christianis, durū certamen inter utroſq; pluribus horis, æquo Marte continuabatur. Et quis multi Barbari cecidissent, deo tamen permittētē, uictoriam Barbari obtinuerūt. Cecidit autē in hoc prælio insignis miles Schinkol de Bithen, genere Weſtſalus qui Barbarorū cuneos trāſuerberās, anteq̃ medietatem attigisset, Barbaricis frameis obtrititus est. Cecidit & Comes de Reiderer, & plures alii equeſtris ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta ſuas nepharias ſuperſtitiones, dijs ſuis proſequuta uictoria oblaturi libamina unū ſorte depoſcerent flāmis cremādū, & ſors in Hirczhaſz ciuem Maydenburgen cecidisset. Beneficio quoq; aliquorū Barbarorū illum noſcentium, bis liberatus foret. Tercia demū uice dum illum ſors depoſceret, ſponte ſe obtulit, & ſacrilego ritu cum equo cui inſederat, flāmis eſt cremat⁹. Poſtea Comes de Barboyge in prussiam cum ſua militiā

Mendog Ma-
zouiā depo-
pulat⁹.

Karzouin ca-
ſtrum erigitur.

Prutenorū in
Chriſtianos ſe-
uicia.

Srennuorum
militum caſus

Insignium ca-
strorum occu-
pato.

Inaudita fla-
gellatorū rusti-
corum sedes.

sua militia ad succurrendum christianis afflictis, & descēdens in terrā Sam-
biē, spoliis & cordibus eam afflicto. Quem Sābiē aggressi in die Agne-
tis, pluribus de suis occisis, ipsum captiuarunt. Post hæc castre Heidlsbergk
oblidentes Cruciferis ex eo discedentibus, conquiescent. Deinceps tria ca-
stra uidelicet Cruczberg, Königsbergk, & Bartenstein cuncti dederūt, & ob-
sessi extrema fame macerati, contra Barbaris dederūt. Quartum uero castre
Kayszil atq; obsideretur, uenti Cruciferi periculum, quod in aliis castris ob-
tigit, exurentes ipsum deseruerunt. Eodē anno quædam secta flagellatorum
rusticorum, ex Gallis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die
hora prima & hora nona processionatim incedentes, secundū casu ut uelati,
corpore ad umbilicum nudati, duobus cū uexillis præcedentibus & candelis,
quædam cantilenā inconditam & dissimulā, cum ex uariis linguis & nationibus
ipsa colluies esset cōcreta cantando, flagellis quaternis corrigio nodatis, al-
ter alter sequēdo, alter dorsi acriter cecidebat. Ianuarius aut Archiepiscopus
Gneznen cū suæ prouincie Suffraganeis sub magnis pœnis & carceribus
talia prohibuit. Et principes poloniæ persuasi, ne quilibet huiusmodi errores se-
staretur, sub confiscatione bonorū & grauib. pœnis, propter scandala ex
eis pullularia inhibuerūt. Nam quā fuissent laici, de quantūcumq; enormi-
bus peccatis confessos absoluebāt, & pœnitētes se leniter introducebāt &c.
Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus est. De consensu Præ-
dicti Episcopi Gracco: & preceps poloniæ, Boleslaus pulcherrimus Gracco: &
Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne acillis Christi sanctimonialibus ab-
inidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Tartaris ludibriū castitatis cōtingeret
De monasterio Zauichollen in lapidem sanctæ Mariæ qui Skala dicitur,
locum tutiore eas transtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy appe-
labatur crexit. Priorēq; donationē sexto nonas Martii apud Corczin factā,
de oppido, uillis, & ceteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et in-
crassando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, ecclesiamq;
bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

CAPVT LV.

Expellendo pro
canonisatione
S. Hedwigis.

Canonisationem sanctæ Hedwigis, principes Slesie, Wladislaus
Salzburgen Archiepiscopus, Conradus Glogouien, Henricus
Wratislauiensis nepotes eius, Thomas episcopus Wratislauiensis cler-
ico & ecclesia sua expedituri. Salomonē archidiaconū Gracco:
magistru Nicolaum Scolasticū Gracco: & Ahergebertū Decanum Vissi-
grade, Canonicos Wratislauiensis ad Urbanū papam quartum transmiserūt
Qui solita grauitate seruata Voluminū episcopū Wladislauiensem, & fratrem Si-
monē ordinis predicatorum Prouincialem poloniæ, commissarios pro exami-
natione uitæ, meritorū, ac prodigiorum beatæ Hedwigis deputauit. Huius-
cemodi autē examen continuabatur per præfatos commissarios, Voluminū
Episcopū, & Simonem prouincialem Poloniæ, usq; ad annum domini. 1264.
cum anno domini. 1262. septimo kalendas Nouembris incepissent. Accep-
tū autē regitro examinis, & litteris commissariarum, nūci priores in fine Augu-
sti anni. 1264. egressi, Perusiam contenderunt. Et Urbanum quartum uita
functum

functum inuenientes, turbati, alterius papæ Clemētis quartū electionē præ-
solabatur. Dumq; ob uarias difficultates interpositas desperarent. Beata
Hedwigis Salomoni Archidiaconi Gracco: per quietem apparuit, & cōso-
lans, diem quo canonisanda esset, prænuñciauit. Ex inde confortati, dum fre-
quentius Clemētem papam & ceterū Cardinalium pro canonisatione fatiga-
rent. Clemens papa pro filia sua pluribus annis cæca, quam ex legitima con-
iuge, cum ad huc sortis laicalis esset, suscepit, ut beatæ Hedwigis meritis
uisum reciperet, in missa præcabatur. Et cū filia uisum percepisset, Decimo
octauo kalendas Decembris, die, quam ipsa sancta Hedwigis Salomoni Ar-
chidiacono prædixerat. Anno domini. 1266. in ecclesia fratrum prædicato-
rum Viterbi, eam sanctorū cathalogo adscripsit. Ad leuandum aut ossa be-
nedictæ femur & sanctæ Hedwigis, cū indiceretur dies, quintodecimo kalen-
das Septembris anni. M. ducenti sexa: sept: frequentia populi utriusq; sexus ad
Trzebnice monasteriū ubi sacrū corpus conditū erat, confluxit, Nicolaus
itaq; Abbas de Lubeus, & Mauricius abbas de Camyener, cum Prælati &
Canonicis ecclesiæ Wratislauiensis, ossa sacra beatæ Hedwigis e tumulo leua-
ta & uino abluta, in thecam specialem in monasterio Trzebnice repositæ
runt, cetera in Wratislauiam & Polonias ecclesias distribuerunt: Caput cū cer-
ebro integro nulla putredine tabefactū: item tres digiti dextere, quib; par-
uulap ex ebore imaginē uirginis Mariæ cōprimendo gestabat. Sicq; cū di-
uelli non poterat sepulta erat, salui a corruptione reperiunt. Hinc leuatio
ni sacrorū ossium, uinculus dumtaxat nepos eius Conradus Glogouien dux cū
tribus suis filiis Conrado, Henrico, & Premislao aderat. Duo alii Wladisla-
us Archiepiscopus Salzburgen, & Boleslaus seuus Legationis dux, cum el-
sent superstitēs & in uicinato, non honestarunt auita sua sublimationis cele-
britatem. Anno domini. 1265. Eclipsis solis in die sancti Dominici fuit, quā
siccitas, carillia, & fames, maxime in Bohemia sequuta est. Eodem anno Fra-
ter Hāno de Saygerhausen, septimus magister Prædicatorū, quarto nonas Apri-
lis, monasterium sancti Nicolai ordinis predicatorū in noua Thorun, super
fluuiū Maka fundauit, pro dote conferens fratribus libertatem piscandi
in omnibus fluuiis, lacubus, & stagnis. Anno domini. 1265. Fundata est ec-
clesia parochialis in honorem beatæ mariæ Magdalene in ciuitate Posna-
niensi nomine Capituli Posnaniensis, sic q; diebus dominicis, clerici ciuitatis &
suburbii, ad processionem ecclesiæ Cathedralis deberent cōuenire. Et q; sco-
lam non haberent, sed pueros ad erudiendum in scola cathedralis ecclesiæ re-
neret. Quod postea in meliorem conditionē uersum est. Anno domini. 1264
monasterium in Brzesce Cuyauien, Kazimirus Cuyauien, Lancien &
Siradien dux fundauit, & in eo fratres ordinis predicatorū, ex conuētū Grac-
co: locauit, casulisq; calicibus, & aliis apparamentis adordinauit. Non con-
tentus Henricus frater ordinis predicatorū Culmen Episcopus, q; suā Cul-
mensē ecclesiam in regularem Canonicorum regulariū sancti Augustini,
ut supra præmissum est, transtulerat. Iterū illam in Cruciferorū ordinem, ad
instātiā Magistri, & Cruciferorū transtulit. Consistente & gratificā-
te Anselmo Episcopo Varmien, Apostolicæ sedis in Prussia legato. Metro-
politano

Dies canonisa-
tionis prædictæ

S. Hedwigis
sublimatio.

Septimus Prus-
sæ magister.

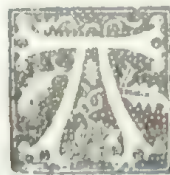
Ecclesia. S. Ma-
rie Magdalene
Posnaniensis er-
gitur.

politano uero Gnezneſi ſuper ea re non interrogato, neq; conſulto. Hoſpita
le infirmorū, ſub titulo ſancti ſpiritus, extra portas ciuitatis Poſnaniē anno
prædicto. 1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de menſa Epiſ
copali donauit. Boguphalus Epiſcopus Poſnaniē conſtituens, ut Prepoſi
tus prædicti hoſpitalis ſtallū in choro, & uocem in Capitulo eccleſiæ Poſ
na: haberet. Anno domini. 1264. Obſidentibus Barbaris Prutenis caſtrum
Berſrid, irruit in eos, ſomno præſſos, Cruciferorū exercitus, & ex eis mille tri
centos occidit, reliquos uero diſperſit. Caſtrumq; Berſrid ne in manus Bar
barorū ueniret, exuſſit. Pruteni aut nouo exercitu reparato, terram Culmeſi
uaſtauerunt. Quibus reſiſtens Helmericus magiſter Pruſſiæ cum Theodri
co Marſalco, & quadraginta fratribus Cruciferis occiſus eſt. In locū Helme
rici Pruſſiæ Magiſtri occiſi per electionē Lodouicus de Baldēſtein ſucceſſit.
Anno eodē Sidus igitū ſeu Cometes maximus, ab oriēte uſq; ad mediū cœ
li, comam in occaſum porrigens apparuit, & citra tres meſes durauit. Eo
diſparente Vrbanus papa quartus, qui feſtiuitatem corporis Chriſti inſtitu
it, in Peruſio mortuus eſt. Et in Polonia mortalitas quadrupedum ſubſequi
ta eſt. Anno domini. 1265. Boeſlaus pudicus, princeps Gracco: & Sādomi
riæ, caſtrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis inſtaurauit.
Et Leſtkonem nigrum Siradiē ducem Kazimiri Cuyauieſi & Lancicieſi
ducis filium, tanq; patrius, cœlebs & filius orbis, in filium adoptauit. Ac
omnium principatuum ſuorum heredem inſtituit, utq; terræ ſuæ quietio
res eſſent, in matrimonium Griffinam Roſciſlai Ruthenorū ducis filiam ei
coniunxit. Anno domini. 1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Ma
zouiā ueniens, quod reperit uaſtauit & abraſit. Inſul tu etiam in Ploczkā fa
cto, Boeſlao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam reſiſtentia opponenti
bus. Eodem anno. 1266. die uigeſima prima mēſis Septembris, Prandotha
Graccou: Epiſcopus, canonizationis ſancti Statiſlai promotor præcipuus.
Cum in epiſcopatu decemotto annos exegiſſet, circa principium noctis mor
tuus eſt. Apud eccleſiā Cathedralē Gracco: in medio capellæ apoſtolorū
Petri & Pauli ſepultus. Eodem anno nonis Decembris, Henricus Sleſiæ &
Wratiſla: dux, filius Henrici a Thartaris occiſi, morte abſumptus eſt. A nō
nullis militibus, put inculpati ſunt, intoxicatus, & in monaſterio ſactæ Cla
ræ tumultatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ He
ricum filium & Hedwigim filiam reliquit, quos moriens Wladiſlao germa
no ſuo Archiepiſcopo Salczburgeſi, una cum ſecūda coniuge filia ducis Sa
xonie, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto. 1266. Daniel rex
Ruſſiæ ſeiſmaticus, & eccleſiæ Romanæ apoſtata, uitam finiuit, duos filios
Leonem & Romanum relinquens.

Fefiuiras cor
poris Chriſti
ab Urbano in
ſtituta.

Prandotha E
piſcopus Grac
couiē morit.

Daniel Ruſſiæ
Rex moritur.

Anno domini. 1267. Gwido frater Cisterciē ordinis, ſanctæ Ro
manæ eccleſiæ præbiter, Cardinalis, & ſancti Laurentii in Lu
cina legatus de latere: A Clementē papa quarto in Polonia miſ
ſus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Bo
eſlao pudico, & Paulo Epiſcopo Gracco: proceſſionatim ueneratus & ex
ceptus.

CAPVT LVI.

ceptus. De hinc Wratiſlauri diuertens. In feſto purificationis Mariæ gene
ralem ſinodū, in quo erant Epiſcopi eccleſiæ Poloniæ, Ianuſſius Archiepiſ
copus Gnezneſi, Paulus Graeco: Thomas Wratiſla: Volimirus Wladiſlat
Nicolaus Poſnaniē, Thomas Plocē, Vilhelmus Lubuceſi, Henricus Cul
meſi, Epiſcopi, tenuit. Pro ſubueniendo terræ ſanctæ anni iubilei gratiam,
& crucem contra Saracenos prædicauit. Conſtituteq; in maioribus eccleſi
is capſe fuerunt, pro pecunia a merentibus iubileum colligendā. Anno quo
ſupra quinta Decembris, caſtrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Bar
baros captum & cōbuſtum. Anno domini. 1268. die decima mēſis Nouem
bris. Illuſtris uirgo Salomea Gallaciæ ſeu Halicienſis regina, Boeſlai pudic
i Gracco: ducis germanā. In cuius fauorem monaſterium Zauichosteſi ſu
dauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua eſt. Hæc cum ſponſo ſuo re
ge Gallaciæ ſeu Haliciæ, abſq; omni illecebra carnis cœlebs uiuit. Mortuo
uero ſponſo religionem ſactæ Claræ profeſſa. Primum in Zauichosteſi mo
naſterio, deinde ſacta translatione, in lapide ſanctæ Mariæ ut nunc uulgo di
citur in Skala cōmorata, utrobique Abbatiſſæ officium geſſit. Hæc ānis duo
de triginta ſeruiens, nunq; a carne cilicium ammouit. Hæc quarto idus Nouē
bris in monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno quarto kalendas
Iulii Graccouiā tranſueſta, in medio thori ſancti Franciſci fratrum mino
rū Gracco: ſub lapidibus ſectis in altum leuatis, humata eſt. Et ſicut ſeptem
diebus anteq; ſepeliretur in Skala, Sic & in translatione in Graccouiā, fra
grantia & ſuauiſ odor de corpore ipſius emanabat. Sed & quædam monia
lis præfati Cenobii Martha nomine grādeua & religioſa aſſeruit, de corpo
re eius, nedum ſuauiſ odorem, uerū & oleum redolens, manaſſe, quo plu
res cōgri inuncti, perfectam recepiſſe ſanitatē teſtati ſunt. Frater autē Bo
guſlaus ordinis minorū uir religioſus & deuotus, in uifiōe eam cœlum aſ
cendentē uidit, & cœtū angelicum canētem. Fronduit, floruit, Aaron uirgu
la. Anno præfato. 1268. Kazimirus Conradi filius Cuyauieſi, Lancicieſi, &
Siradiē dux, diem clauiſit extremum. In Wladiſla: eccleſia ſepultus, & ſta
tim ſequuta eſt deſectio caſtri Bugoſcza. Præſectus ſiquidem illius Theodri
cus genere Prutenus, poſt idolatriam fidem Chriſti profeſſus, nulla neceſſi
tate coactus, præfatum caſtrū Bugoſcza Boeſlao pio duci Kaliffiē tradidit.
Sero tandem perfidiam amiſiſſe cognoscens, accito familiari ut ſe inter
ficeret imperauit, qui iuſſa temeraria, ceruicē ipſius extenſam mucrone præ
ſcindēs, exequutus eſt. Reliquit autē Kazimirus dux prædictus, duos filios,
Leſtkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyauieſi & Lan
cicieſi. Et huic Semouito ſeu Zemomiſlao, pater adhuc uiuens Salomeam
uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem deſponſauerat. Ex
qua tres filios Leſtkonem, Przemislaum, & Kazimirum genuit: Et duas fili
as ſenuennā, quæ Stephāno regi Hungariæ nupſerat, & Conſtantiā Trzeb
niceſi monaſterii Abbatiſſam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima
die mēſis Iulii anno domini. 1268. humanis exemptus eſt, in monaſterio O
liueſi ſepultus, reliquit quattuor filios Meſtwinū, alias Mſczugium. Varcif
laum, Samborium, & Ratiborium. Circa Mſczugium natum maiorem impe
rio & regimine

Caſtrum Cze
chanow exuſſū

Beata Salome
a moritur.

kazimirus Co
radi filius mor
tuus.

Swatopelci
mori.

Lithuani Cuyau
uiam vastarunt.

Neraculum.

Ecce 36 pueri
viri vno partu
guntur.Proles fecundi-
tas.Virulus duorū
capitum & 7
pedum.Pluuiā sangui-
nis.Aquam vber-
tas.Rex Hungariæ
Gracci venit.

rio & regimine manere. Anno domini. 1269. Discordante Zemomislao du
ce Cuyauia & Lanciæ cum suis milibus. Lithuani quarto nonas Septe-
bris Cuyauiam inuasunt, & raptam prædam hominum & quadrupedū in
Lithuaniam abduxerunt. Eodem anno duo exercitus equestres in nubibus co-
currere & durum certamen gerere, uisi sunt. Wladislaus dux Wratislauiens
& Archiepiscopus Salzburgen, Henrici a Thartaris occisi filius, longa e-
gritudine laborans uitam finiuit, in ecclesia Salzburgen sepultus, anno do-
mini. 1270. uigesima quarta Aprilis, quæ est in crastino sancti Adalberti: A
quibusdā Sclitis ut aiunt tox. co. uenatus, quia tã ducatu q̃ Episcopatum
Wratisla: solus administrabat. Et Henricus quartus pubertate egrediens, her-
editarie in bona patris & patris successit. Thomas uero secundus, a Cap-
itulo Wratislauiens diu electus in Episcopatu Wratislauiens successit, fertur
de hoc Wladisla: Archiepiscopo Salzburgen, dum studiis Paduæ daret
operā, Cuius Paduanus depauperatus, ei filiā suā decorā turpis quæstus gra-
tia adluxit. At ille utriusq; miseras, egei patri subuenit, & uirgini seruat
pudore dorem contulit. Eodem anno domini. 1270. Quædam matrona no-
bilis nomine Margaretha, Comitiss. Viroboslai coniunx in terra Gracco: in
uilla Nakel, triginta sex pueros uiuos, uno partu, sed eodē die mortuos, edi-
dit. Simile dicitur infra de Czechna quæ sexaginta pueros uno partu pepe-
rit. Et si placet uide Auicennam de animalibus asserentē, unam mulierem se-
ptuaginta octo formatos uno partu effudisse. Et Albertus magnus in nono,
de historiis animalium refert se a fidei medico in Germania auduisse, q̃ una
mulier abortiuit, centum quinquaginta inuolutos quātitatē digiti auricula-
ris. Pluresq; habuisse motum contrictionis & dilatationis. Anno quo supra
a. u. d. oppidū Kalisz, intra octauas Natiuitatis Christi, natus est uirulus, pel-
le uulnina contextus, habens dentes caninos, & duo capita quorū unum ma-
ius in suo loco, aliud minus ad candā sitū erat. Pedes aut septē habuit uiruli-
nos. Cadauer eius nec canes nec alites sanguipete contingere uolebāt. Eodē
anno tribus diebus aqua sanguinea in fluuiis Slesie Odra & Nissa fluxit, ap-
ud uillam autē Michaloy ciuisdem regionis æstiuo tēpore cælum sangui-
nem pluit. Itē a uigesima die Iunii usq; prope medium Augusti die noctuq;
continue pluebat, & fluuii aquis aucti adeo exuberauerāt, ut agros, prata,
segetes, & bassarum uillarū fastigia, operirēt. Insuper Istula plures domos,
pecora, reptilia, molendina absorpsit, & agris exterminiu atq; sterilitatē in-
duxit. Anno supra dicto scilicet. 1270. septimo kalendas Septēbris, Stepha-
nus rex Hungariæ, filius Belæ, & germanus Kingæ consortis Boleslai pudi-
ci Graccuiā uenit, limina sancti Stanislai uisitando. Et debito honore a Bo-
leslao pudico exceptus est. Factoq; fœdere super pace inter regna Hūgarie
& Poloniæ inuolabiliter tenenda, muneribus munifice dotatus, in Pannoni-
am discessit. Anno domini. 1271. Conradus Glogouien dux, obeunte Salo-
mea uxore prima, filia Wladislai Ottonis maioris Poloniæ ducis, Alteram
superduxit Brigittam filiam Theodrici Marchionis Misznien, relicta, Cōra-
di nepotis Romanorū imperatoris Friderici. Et pro dote Crofznam, Grey-
fenslem & Przin, castra ac oppida ei inscripsit. Illa uero in breui fato absum-
pta, præfatus

ptā, præfatus Theodricus Marchio Misznien prædicta bona occupauit, &
Conrado Archiepiscopo Maydeburgen, pro decem milibus florenorū uen-
didit. Eodem anno Griffina Lestkonis nigri Siradien ducis consors, impoten-
tiam & frigiditatē marito suo obiecit. Nec ab eo fuisse cognitā, cū prope sex
annis ei cōmāisset falsa est. Et cū esset Graccuiā in monasterio fratrum mino-
rū detraxit pepulū, & uirginē se deinceps in tecto capite gerere cœpit. Quod
dedecus & ignominiam fratris sui Lestkonis nigri, Boleslaus pudicus Grac-
co: & Sandomiriæ dux, moleste ferens. Postea scilicet anno domini. 1275. se-
xta die Augusti in Siradiam personaliter descendens, rescidit, & mutuā char-
ritatem inter utrosq; ordinauit, quæ extūc in diem mortis seruata est.

CAPVT LVII.

Anno Christi. 1271. Paulum Episcopum Gracco: in Cunow suo
prædio cōmorantem, & tanq̃ salutaria monita ducis sui Boles-
lai pudici & Prælatorū, Canonicorūq; Gracco: contēnentem
Duo militares de domo bipennium, Otho, & Zegotha, capti-
uarunt, & per filias in castro Siradiense deduxerūt, ubi a Lestkone nigro duce
Siradien sub honesta custodia detinebat. Hæc occasiōe Ianussius Archiepis-
copus Gneznen, totam prouinciā Gneznen interdicto supposuit, quo Bo-
leslaus pudicus affectus, Paulum Episcopum a captiuitate soluit. Et in qua-
dragesima per arbitros Magistrū Derficrayum Prepositū, & Valterū Car-
nonicū Gracco: sub his condicionibus cum ipso cōcordauit, ut Othā & Ze-
gotham captiuatores puniret, & a sua cōmuniōe sequestraret, ut ducentas
marcas argenti illi solueret. Et ut sortem ducalem in Dzerzāsna illi donaret.
Quæ singula dux Boleslaus adimplens, Otham & Zegothā per unum mē-
sem uinctos tenuit: Qui soluti hereditatibus, quas in Gracco: & Sandomiri-
en districtibus obtinebant, uenditis, ad Wladislaum ducem Oppolien com-
migrare, & illic incolatum acceperunt. Anno domini. 1272. In die sancti
Vincenci in Prussiam duo Comites de Iulich & de Marcha, cum suis genti-
bus in auxilium Cruciferis uenerunt, & ordinatis aciebus in terrā Sambien
descenderunt, & Sambieneses cum eis acerrime pugnantes, ad extremum ui-
cti sunt. Fugeruntq; ad uillam Sklumen, ubi certamine innouato, Crucife-
ris uictoria cessit, & Barbari superati sunt. Anno domini. 1273. Przemisla-
us Posnaniens dux, annum decimum septimū agens: Ad habendum heredē
masculū, persuasus a Boleslao pio duce Kalitien patruo suo, accepit in cō-
iugem Luberdem neptem Barwin ducis Slauorū apud oppidū Stetin, quæ
fuit filia Henrici ducis de Wisczimierz, uel ut alii uolunt, filiam Nicolai ducis
Kassubitarum. Hanc die septima Iulii in Posnaniā adduxit. Anno domini
1274. Msczugius dux Pomeraniæ quarto nonas Ianuarij, monasterium Ci-
sterciens ordinis nouum Dobranj appellatum, & per Samboriū ducem Po-
meraniæ patrum Msczugij fundatum & dotatum, in Polplin in territorio
Thimauiens terræ Pomeraniæ, tituli beate Mariæ uirginis transfudit. Et il-
lud multis libertatibus & ampla dote adornauit. Eodē anno Henricus magi-
ster Prussie, cū omni sua potentia, Barbaros Prutenos, Culmensem terrā ua-
stis spoliis vastates, apud Lubaniam consequutus inuasit. Barbari autē fuga
p. simulata

Griffina a sex-
ennio marito
cohabitās uir-
ginem se gessitPaulus Episco-
pus Graccui
en captus.Captiuatores
puniti Oppol-
migrati.

Dux Iulien.

Fratres Cruciferi clade a barbaris affecti.

Omen futurum mali.

Henricus Probus captus.

Bellum intestinum Slesianorum.

Przemisslaus dux Posnaniensis captus.

simulata, in nemus fugierunt, & ex eo Cruciferorum exercitum dispersum invadentes, magistro Henrico & Marscalco Theodrico, pluribusque aliis occisus prostraverunt & uicerunt. Prædamque quam tulerunt, in suam regionem abduxerunt. Et quis consequenter in auxilium Cruciferis dux Brunsviciensis, Lantgravius Thuringie, Rex Bohemie, Marchio Brandenburgenis cum filio, & alii christiani advenissent, tamen propter hyemis tum mollicie, tum intemperiem nulla re memorabili adita, ad propria redierunt. Verum Marchio Brandenburgenis, castrum & oppidum constituit, quod a sua regione Brandenburgk appellavit. Anno domini. 1275. apud Graccoviâ puer natus, uix semestris ætate tulata uoce, Thartaros venturos & Polonorum capita præcursuros prædixit. Cunctis tremantibus interrogatus, an ipse etiam Thartarorum adventum timeret: Respondit plurimum se timere, cum inter alios suum caput essent præcursuri. Anno domini. 1276. Ne a regno Poloniae castra & oppida Crosnae, Greyenstein & Przin alienarentur. Henrico quarto, Probo cognominato, delegata est provincia, eximendi ea tam a ducibus Conrado Glogouien & Boleslao Legnicen, quam a Baronibus & militibus Slesie. Qui decem milibus aureorum ab Archiepiscopo Maydenburgen ipsa exemes, sui iuris & proprietatis ea fecit, statimque invidia ducum Conradi Glogouien, & Boleslai Legnicen sequuta est, incrementis rerum Henrici Probi vehementer invidentibus. Visoque tempore opportuno Boleslaus Legnicen, Henricum quartum Probum ducem Wratisla: nepotem suum nullas insidias patrui uerente. In curia & uilla sua Ielcze quiescente, missis satellitibus & latrunculis feria quinta ante dominicam Reminiscere, duodecimo kalendas Martii, in nocte soporatum capit, & in castrum suum Lethen deductum, in dira uincula coniecit. Pro causa obiciens, quod portionem Wratisla: ducatus ex morte Wladislai Archiepiscopi Salzburgen, æque ad se, & ad Conradum Glogouien spectaret, teneret. Mouent itaque graue bellum Boleslao duci Legnicen, nobiles & milites Wratisla: Et obtentis auxiliis a quinque ducibus Poloniae. Boleslao pudico Gracco: & Sando: Boleslao pio Kalissien, Przemisslao Posna: & Gnezne: Conrado Glogouien & Wladislao Oppoli: Cum præfato Boleslao Legnicen uarias gentes ære conductas ex Misnen, Saxonibus, Sueuis, & cæteris habente, conflixerunt. Neutraque parte pedem referente, cæde ingenti suorum Boleslaus Legnicen: cõspecta, cum uno tantum comite fugit. Filius autem eius maior natus Henricus, pugnam labentem restituit, & animo pertinaci, aduersarios debellauit. Captusque est in eo prælio Przemisslaus dux Posna: & plures milites auxiliares. Wratislauiensis autem ea clade territi, ad Premisslaum, qui & Ottocarus dicebatur regem Bohemie confugiunt. Et ut fidior esset, parti eorum castrum & oppidum Cloczko ei tradunt. Cuius interpositione & opera inter Boleslaum Legnicen & Henricum Probum Wratisla:, pax est composita sub his condicionibus, ut Boleslaus Legnicen: nepotem suum Henricum Wratisla: a captiuitate soluat, ut Przemisslaum Posnaniensis: & milites in prælio captos dimittat. Ut Henricus Probus Boleslao Legnicen de castris & oppidis Strzegom, Strosza, Nouofo, Greyfenbergk, Przin, & Geswindoff perpetuo cædat. Quibus ab utraque parte acceptatis, Henricus Probus dimissus est. Ex eo tempore arx & oppidum

& oppidum Cloczko in potestatem regis Bohemie deuenit, quo ad temporale. Quo ad diocesim uero ad Wratisla: in diocesim Pragen per nephas & uolentiam concessit. Thoma secundo Wratisla: Episcopo huiusmodi notabilem mutilationem non rescindente. Crosnam uero a Baronibus Wratislauiensibus, Ioanni Brandenburgen Marchioni, ne arma contra eos pro Boleslao Legnicen: ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, præfato Ioanni Marchioni, damna, sumptus, & expensas iniustas computanti, sex milia marcas persolvere, cum tantum in quattuor milibus extiterat pignorata, coactus est. Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lancien, quæ tunc a duce Kazimiro germano Lestkonis nigri, ducis Siradien tenebatur: In festo sancti Lucae subito ingredienti, cæde, spoliis, & tectorum exustione uastauerunt, senes & impuberes occiderunt. Et quasi quadraginta milia animatorum, simul cum pecoribus estimando, nemine resistente, in miserabilem seruitutem abduxerunt. Eodem anno septuagesimo supra mille ducentos: Nonus magister Prussiae Conradus de Tirborg electus est, absumpto Theodrico de Gattlowe octauo magistro. Tunc duo duces Prutenorum, Henricus de Noctaga, & Cappe de Szenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti. Diwan autem tertius dux Prutenorum de Barthena, duorum necem miserabilem ulciscendo, terram Culmensensem cum copiis subintrans, graui exterminio eam afflixit. Conradumque magistrum Prussiae, qui cum inualerat, & cum Cruciferis pro triumpho obtinendo fortiter pugnatem, in fugam uertit, quingentis christianis & duodecim Cruciferis occisis. Pauloque post Barbari Pruteni, castrum nouum quod inter Culmen & Pomezanien oppida, a magistro Conrado magnis sumptibus erectum: Item castrum Radzin: Item castrum Wartembergk fortissima impugnatione cõquisierunt. Et omnes Cruciferos & christianos in præfatis castris repertos, rabie barbarica interfecerunt: Castra uero igne consumpscrunt. Boleslaus caluus Legnicen dux, parum uoluptatis & utilitatis ex uictoria & possessionibus Henrici Probi, nepotis sui ducis Wratisla: nactus ex senio & languore mortuus est, anno domini. 1278. Et in monasterio fratrum predicatorum, a se fundato sepultus. Homo uolentus in proprios & externos: Adeo uelocis & corrupti sermonis, ut plerumque audientes in cachinnum & risum solueret. In factis & moribus tortuosus: in iudicio & causis sanguinis præceps & iniustus: Merito seuus & Rogatka (quod in latino cornutus sonat) uocatus: Fædo pellicis amore usque ad mortem uinctus. Ob quam pellicem & graues molestias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samborii ducis Pomeraniae, deserto Boleslao Rogatka marito suo adhuc in uita ipsius, dum aliter nequiret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boleslaus tres filios superstites, ex prima coniuge Hedwig, filia Comitis Henrici de Hanhalt, uidelicet Henricum Legnicen, qui crassus & uetulosus est appellatus. Boleslaum Sweidnicen, & Bernardum agilem, tanta siquidem illi agilitas inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio supne ordinatim erecta, prepeti cursu ascenderet, & resiliens in pedibus fixus staret. Reliquit & quatuor filias ex eadem Hedwig consorte sua, Agnetem, quam Comiti de Wartemberg tradiderat. Alteram Hedwigim, quam Conrado duci Mazouiae filio Semor-

Lancien terra vastatur.

Nonus Prussie magister.

Boleslaus caluus moritur.

Præles eius de relictis sexus utriusque.

uiti despōsauerat. Terciam Annā in monasterio Trzebniceſi profeſſam, & tandem Abbatiffam. Quartā Katharinā in iuuentute deſunctam. Anno domini. 1278. Boeſlaus Mazouiae dux, intulit bellum in aeſtate, Conrado duci Glogouiae, & circa caſtrū Cziruū cum ipſo conſtigens, omnem potentiam eius proſtrauit. Martino autē Abbati Lubenſi & Ieſzouienſi cum ſuis monaſteris pro denunciatione clandestine hoſtium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiā de conſenſu Semouiti & Troideni, idem dux Boeſlaus conceſſit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniae coadunatis Lithuanorū & Prutenorū copiis, quae ad triginta milia pugnatorum explebāt, eas triſarie diuidens, unā partē in Mazouia: Duas uero in terram Culmenſi tranſmiſit, & omni terra Culmenſi peruaſtata. Caſtroq; Bergeſlow ſub Cruciferis conquiſito & in cenſo, multas gentes in ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cū Prutenis Sandowitis repetendo, in terram Culmenſi aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obſeſſa, & machinis expugnata cōquiſiuit. Et terram Cuyauienſi circa oppidū Kouale praedatus eſt. Eodem anno ciuitas Lancicieſi a Lithuanis ſubita incurſione ſpoliata eſt.

CAPVT LVIII.

Lestko niger, ſublato & tumulato Boeſlao pudico. Succēſſit ei in terris Graccoui: Sādominieſi & Lublineſi, anno domini 1279. Per cōcor dem omnium Baronū & Pauli Episcopi Graccouienſi electionem. Quoniam ducem Boeſlaū pudicum ſtrictiori conſanguinitate contingeret. Ab eoq; adoptatus & deſignatus ſucceſſor foret. Et q; princeps Frugi & Comis, principatu q; dignus uideretur. Statimq; nouam ſucceſſionem ducis Leſtkonis nigri, noui morus, nouiq; ſtridores bellorum infectati ſunt. Nā Leo princeps Ruſſorū, filius Danielis regis Ruſſiae, uolēs ſibi appropriare terras Leſtkois nigri. Primū terra Lublineſi: puaſtata, in terrā Sādomi: deſcēdit, & a caſtro ſimul & oppido Sando: cū ignominia repulſus. Ad uiliā Gollieze duobus a Sandomiria miliaribus poſita ueniens, ſtatiua tenuit, ubi ordinauone ducis Leſtkonis nigri. Occurrerunt ei Varius Caſtellanus Gracco: Petrus filius Alberti Gracco: & Ianuſſius Sandominieſi Palatini, certaminēq; into die Veneris, tertia Februarii, anno Chriſti 1280 conſlixerūt, & Rutheni plurimi numero, a paucis polonis uicti ſunt. Primis ſiquidē ductorib; & ordinibus coeſis, reliqui trepidātes, armis proiectis tanq; limphatici fugā inierunt. Thartari uero qui cū Ruthenis aduenerāt, breui oppoſitione facta mox & ipſi fugierunt, Leoq; principalis dux cū paucis conſulſus euasit. Occiſa ſunt eo praelio octo milia, duo capta: Signa militaria ſeptem intercepta. Leſtko niger parum ratus bellum repellere, niſi iniuriantibus bella inferret. Poſt quindecim dies cum exercitibus quaſi triginta milibus equitum, & duobus milibus

Lestko niger.

Rutheni a Polonis uicti.

Lestko in Ruſſiam graſſat.

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa caſtra occupat, expugnat, & euerit. Et uſq; ad Leopolum terra depopulata, praeda frequentem hominum & pecorū in Poloniam intulit. In ea ualſtatione quinque milia coeſa, quatuor uero milia in captiuitatē abducta, ſcribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Leſtko niger cum omnibus terrarū ſuarū copiis in terrā Wraſſlaui: deſcendit. Et aduenientibus ei in praefidium Mſezugio Pomeraniae duces: Itē omnibus maioris Poloniae militibus, triplici agmine terram Wraſſlauiē ſpoliis & incendiis conſecit. Cauſa erat quia Henricus quartus Probus, potius uero facinoribus atteſtātibus, improbus, dux Wraſſlauiē corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatū: Dominica Septuageſimae in uilla Baricz, nullam fraudē ſuſpicantes, Przemilaū maioris Poloniae, Henricum Legniceſi, & Henricum Glogouienſi duces, iure diuino & humano prophanato captiuaui, & in Wraſſlauiā deductos, uinculis ſingillatim incluſit. Praecantibusq; Wraſſlauienſibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cū dūce Leſtkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wraſſlauiē lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compaſſionem fleſtu non potuit, quin uniuerſo ducatu Wraſſlaui: in ſauillam redacto, & praeda ingenti in Polonia abacta: Nec cū hoſtibus decerneret, neq; captiuos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, moleſtias diuturnae captiuationis euasuri, cū illo per pacta conueniſſent, ut Przemilaus dux Poſnaniēſi frater ipſius amicalis, terrā Rudeſi, quae nūc Wieloneſi dicitur (aſſerens illam ſui iuris eſſe) ei reſignaret. Ab Henrico uero Legniceſi, & Henrico Glogouienſi fratribus patrueſibus, quum nullas terrarum ſortes ab eis exigere poſſet, ſeruituros ſe ſibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quēlibet hoſtem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in ſuos principatus remiſit. Anno autē dñi 1282. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigeſima quarta die Septēbris in terrā Lublineſi, & quindecim diebus eam ualſtātibus, magnū numerū praedarum in Lithuania reſerebāt. Leſtko autē niger illico accepto nūcio, de Graccouia ſe recepit, & celerit curſu in itinere milites colligens, in terram Lublineſi deuenit, hoſtesq; abiſſe repenſes, turbatus, cogitabat, an perſequi Barbaros deberet, cum eſſent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipſe uero ultra ſex milia militum haud cōtemnendos non collegiſſet. Inter cogitandum uifio angelica, quae ſe archangelum Michaelē proſitebatur, per ſoporem monſtrata, monuit, ut omni cūctatione abiecta, hoſtes perſequeretur, certam illi futurā uictoriam promittens, uocat Leſtko in contionem milites, & ea uifione narrata, multos militum animos exhilarat. Et inſequuti Barbaros repererūt, & eos tredecima die mēſis Octobris, praeda onuſtos, inter flumina Narew & Niemyen conſequuti ſunt. Et dux Leſtko niger, adhortatus ſuos, ut pro fide Chriſtiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Inſiliit in Barbaros, cōſpectu Polonorum & latratu canum captiuos ſequentium, attonitos, & cum primi & ſecundi ordines obtriti ſunt, reliqui uerſi ſunt in fugam, coeſeſq; in omnes fugientes adebatur, quā captiui ex terra Lublineſi opereſe promouebant. Canesq; diris morſibus quaſi noſſent quos inſectari deberent, laceſſebāt: Mirabile dictu,

Wraſſlauienſibus merito bellum inſiſtitur.

Leſtkoni nigro uifio diuinitus facta.

Prodiſiū perarum.

dictu, recensito exercitu polonorum nemo repertus est in eo praelio cecidisse, sit oraculum Lestkoni duci per quietem factu, non fantasticum, sed diuinum uerificaretur. Ab eoq; tempore Lestko niger beatu Michaeli singulari ueneratione prosequabatur. Et in Lublin reuersus, Basilicam parrochiale in hac die permanentem, tituli sancti Michaelis fundauit. Quae beneficia Archageli & cladem Barbarorum Polonis demonstrat. Redente Lestkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouia, Conradus dux Mazouiae, patruus Lestkonis, in terram Sandomiriae per rebelles Ianussiu Palatinu, Cristinum Castellanu Sandomiriensem inductus est, quibuscu Paulus Episcopus Graccouienstruebatur sensisse, qui Sandomiriensem, Zauichosten, & caetera castra in realem possessione ei tradiderunt. Lestko autem niger, nil territus, cum curiensibus & armigeris terrae Gracco: propere uersus Sandomiriam processit. Conradus autem de Sandomiriensibus ambiguus, non expectato duce Lestkone nigro, in Mazouiam discessit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Superueniens autem Lestko, singula castra recuperauit, & auctores defectionis Ianussiu Palatinu, Cristinu Castellanu, caeterosq; milites sibi reconciliauit ac omnem rebellionem extinxit. Sandomiriensem rebellionem suppressa, Lithuanicum nouu bellum surrexit, qui anno domini 1283, quarta Octobris maioribus copiis q ante, per districtum Lukouien, & siluas in eo consistentes, in terram Sandomiriensem improuise irruerunt, & multa caede patrata, senibusq; & impuberibus interfectis, sex milia Polonorum & iumenta abducebat. Dux autem Lestko niger armis correptis, de Graccouia tristis exiit, & tam die q noctu celeri gressu iter conficiens, per nuncios nobiles & agrestes occurrere iussit, quibuscu i Lukouien puincia Lithuanos graues praeda, consequutus est, q ne cu Lestkone & captiuis pugnare cogeretur, ad siluas proximiores densas & limosas scesserunt: Vbi a Polonis obfessi, alligatis captiuis, & sarcinis sub custodia imbecillum relictis, e silua glomerati, aciebus ordinatis processerunt, & uoces inconditas emittentes, ad stationes Polonorum in loco qui Rowne appellatur, peruenierunt. Dux Lestko niger animatis suis, exercitum in duas alas diuisit, quaru una Zegothe Palatino Gracco: Altera Ianussio Palatino Sandomiriensem commisit, & in hostes insiliit: Primaq; ala Zegothe Palatini Gracco: in qua Curientes ducis erat, coepit uincere. A qua tandem ad aliam eade fors peruenit, fusi q sunt Lithuani, & eorum plura milia occisa, quis & de Polonis aliquot insignes milites ceciderint, uictoria obtenta, captiui in silua soluti sunt, sarcinae Lithuanorum in milites diuisae, & praeda erepta in terram Sandomiriensem reducta est. Paulus Episcopus Gracco: hac Lithuanorum inuasionem procurasse infirmatus est, quapropter dux Lestko niger per milites eum in oppido Lagow captiuaui, & altera uice in castrum Siradiensem deportatus fuit. Vnde post aliquantum tempus honeste dimissus est.

CAPVT LIX.

Bellum graue indicitur Lestkoni.

Ost bella Barbarica contra Lestkonem nigrum, magna procella, magna q; insurrexit rebellio. Nam anno domini 1285. Paulus Episcopus Graccoui: Varius Castellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianussius Palatinus, Cristinus Castellanus Sandomiriensem, caeteriq;

en, caeteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomiriensem, & Lublineensem. Vno uoto Conradum Mazouiae & Czirneensem ducem, in Sandomiriam inducentes, & conuentu generalem celebrantes, ei obedientiam iurauerunt, & omnia castra, ciuitates & munitiones ei subiecerunt, praeter arcem & urbem Gracco: in qua se Lestko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiae & Czirneensem duce procedere. Lestko moestus & consilii inops, quum militum praesidio careret, Graccouiensibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griffinam suam consortem commisit, pollicitus fidem eorum abunde se praemiaturum. Ipse uero celeri cursu, quartadecima die Iulii e Graccouia egressus, in Hungariam auxilia quaesiturus diuertit. Ciues autem Graccoui: ciuitatem & arcem eodem tempore tueri non ualentes, deserta Graccouia, cum uxoribus & pignoribus in arcem se receperunt. Veniente autem duce Conrado, & urbem uacua inueniente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos misit, ut a communi uoluntate militariu non desiperent, sed arcem traderent habituri Conradum plusq; Lestkonem nigrum propiciu. Qui post paruam de liberationem responderunt. Non licere illis Lestkone nigro uiuente, iuramentum quod cum omnibus Baronibus Graccouiensibus & Sandomiriensem praestiterunt, etiam si extrema fors ipsos impeteret, uiolare. Exacerbatus Conradus dux Mazouiae & Czirneensem, una cu omnibus Baronibus responsione Graccouiensium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Lestko niger cum Hungaris & Cumanis, quos Ladislaus rex Hungariae in praesidium ei dederat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militum occurrat, & in campis uilla Boguczicze haud procul a flumine Raba secunda Augusti cum eo confligit. Et Conradus dux Mazouiae strage magna superat, quonia iniusta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem Poloniam redire ausus fuit. Dux uero Lestko niger Graccouiam ingressus, Hungaros & Cumanos pro opera conductionis & praelii munifice remuneratos in Pannoniam remisit. Captos Barones in libertatem restituit, alios ueniam deprecantes in gratiam & priore statum admisit, Graccouiensibus qui ab illius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates concessit. Et ciuitatem eorum muris, fossatis, ac uallis munuit. Gubernationeq; illius loci, solis Theutonicis commisit. Et Theutonicos Graccouiem intin coluit & extulit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis se conformaret. Post aliquantum tempus, concessit quietis, Lestko niger simulans se transactas iniurias & inuisiones Lithuanorum ultum iri. Anno Christi 1287. generalem expeditionem omnium suorum principatuu indixit, & cruce ab Apostolica sede, contra Lithuanos & Prutenos tunc concessa & praedicata, se & suos milites signauit. Omissisq; Barbaris, in Mazouiam, terram Coradi sui aduersarii triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, cecidibus, igne, & spolis ea uerementem uastauit. Conrado duce Mazouiae nullam resistantiam faciente. Eiusdem anni undecima die Decembris, sub intensissimis frigoribus & densissimis niuib, ferocissima gens Thartarorum fame sedatura, ducibus Nogay, & Thelebuga: Primu in Lublineensem & Mazouiae, exposit in Sandomiriensem Siradiensem, & Graccouiem oras, in numero locustarum uenit. A castris & ciuitate Sandomiriensem, cum ignominia & strage, militibus qui in praesidio erat strenue tutantibus,

Lestkonis fuga in Hungariam.

Lestkonis spes in Theutones.

Constantia fidei duci Gracco: in suum principem.

Lestko Conradum uicit.

Lestkois remuneratio Gracco.

Magistratus & libertates Theutonicis Gracco: dat.

Lestkois in Mazouiam expeditionis.

Thartari Poloniam uastarunt.

nue tutantibus, repulsi: Plures ecclesias, monasteria, & munitiones obtinuerunt & incenderunt, tamen a monasterio sanctæ Crucis, Calui montis, suasu Ruthenorum abstinerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorti, aliquot insignes eorum amiserunt, ululatuq; ædito, ab ea discesserunt, & depopulatione cum spoliis longius extenderunt. Dux Lestko niger, de uiribus suorum militum diffidens, in Hungariam cum Griffina sua coniuge secessit. Et Thartari grassantes ad Alpes pannonicas perueniunt. Sub quo tempore Kinga Boleslai pudici olim relicta, cum septuaginta factimonialibus & duabus germanis suis: Iolentha Boleslai pii Kalissien, & Constancia Danielis Russiæ regis relicta, multisq; sacerdotibus & militibus, in castrum Pienini, quod supra Dunaiecz prope oppidum Crosczenko situm habet, natura & arte munitissimum: Vno tantum angusto transitu adibile, se contulit, & illic per tempus uastationis Thartaricæ permansit Monasterio quod dereliquerunt Sadeceñ, a Barbaris illo permansente, præce & meritis sceleris Kingæ restringentibus, terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominum ac pecorum abscesserunt, quæ apud Wladimiriam parcentes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorum uirorum & foeminarum poterat estimari. Anno immediate succedente 1288: Dux Lestko niger, Matheum Palatinum Siradien, cum militibus terræ Siradien tantum (Gracco: enim & Sandomiriens clade Thartarorum plurimum attriti, munus expeditionis obire se excusarunt) contra Conradum Mazouiae ducem, fratrem patrualem altera uice destinauit, qui uniuersam fere Mazouiam incendiis & spoliis peruestauit. Conrado duce Mazouiae, nullam repressio nem faciente. Et cum confinia Mazouiae Matheus Palatinus Siradien cum suo exercitu, tum præda onusto, tum incomposito agmine incedente, redeundo attigisset. Dux Conradus Mazouiae, cum militibus & agrestibus per inuia & abdita loca accurrens, securos & quiescentes in diluculo, septimo kalendas Iulii inuasit, & terribiles ac uelut lymphaticos discurrentes dispersit. Matheus uero dux exercitus cum paucis militibus constanter pugnas, occisus est. Hac cladem & præcedentem Thartarorum, cum peste & fame, quæ his annis in regno Poloniae acciderat, aliqui scriptorum uindice Christo euenisse, putarunt. Ex eo quod Lestko niger, arma, cruce signatus, a Barbaris in fideles conuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Sensum etiam post præfata mala Lestko niger in uiribus defluere cepit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septembris anno domini 1289 in castro Gracco: sacro percepto uatico animam exalauit. In monasterio sanctæ Trinitatis ordinis prædicatorum Graccouiae in parte sinistra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore sepultus.

CAPVT LX.

Grande miraculum.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Prussia superantes: Duos ex eis captos, horribili morte affecerunt. Vnum equo infidentem igne ingenti extructo cremarunt. Equus quidem illico igne consumptus, super Cruciferum autem aperto cælo splendor cælestis demissus est, ignem in partes discit, tandem

cit, tandem splendor in cælum cum corpore Cruciferi (sic quod nullum illius uestigium relinqueretur) in similitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & stupentibus Barbaris conscendit. Lithuani incantatione procuratum fuisse asserentes. Alterum Cruciferum superflitem in rimâ arboris, cuneis, & clauis elisis uiolenter inclusum & compræssum exurebat. Hunc auis quædam candida, nunquam alias cõspecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris supra modum attonitis & mirantibus, in cælum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum castrum & oppidum Elbing ueniens. Molendinum quod principaliores ciues Elbingenses defendebant, obsederunt. Dumque Cruciferi præsidium quod promiserant non attulerunt. Ex pacto uiginti quinque obsides, ut cæteri essent liberi, dederunt. At Barbari quorum fides fluxa est ac modica: Obsidibus crudeliter enecatis uniuersos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultionem Conradus magister Prussiae regiones Prutenorum, aliquot hebdomadis ferro, & igne uastauit, & castrum Heidsbergk cõquistauit. Anno domini 1280. Corrado de Tirberg e uita secedente: Decimus magister Prussiae Popo de Ostiria successit. Quo breui moriente Haymo substituitur. Sed quum is quoque absumptus esset, Herthmannus de Hederuge duodecimus in officium assumptus. Conradum de Vuchteuage successorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigsbergen cõmedator quartus decimus magister successus est. Sub cuius regimine in loco castrum & oppidum Czathur ueteri nomine abrogato, castrum Marienburg erectum est. Anno domini 1281. Quidam animosiores Prutenorum milites, castrum Ploceñ expugnare, & terram Mazouiae affligere nitentibus, quos Boleslaus dux Mazouiae cum gentibus suis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem anno, exercitus Prutenorum terram Culmen ingressus, tantis flammis & spoliis in ea grassatus est, Magistro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinque castris, uidelicet Grudzancz, Marienwerder, Czanthir, Cristburg, & Clement ex-pugnatis & conquisitis, singulos homines quos in eis repererant, miserabiliter trucidarunt. Ab anno domini 1282. Per biennium horrenda fames in Polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciem famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerunt, & ab Hungaris Cumanis tunc gentilibus uenundabantur. Alii in Russiam, & hi a Ruthenis pro tributo Thartaris tradebantur. In Bohemia uero seuior fames uigebat, adeo ut matres oblite pietatis, foetus suos famem exclusuram manderent. Post horrendam famem, seuiissima pestis ex perniciosissimis & nociuis herbis & cibis emersit. Cuius simile Romanis Galienus accidisse in principio libri de Euchimia & Cacochimia meminit. Philippus Episcopus Firmanus, apostolicæ sedis legatus, a Ladislao Kunaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominiose tractatus, & de regno Hungariæ turpiter educatus, cum intermissione ne in Hungariam rediret, quoniam relicta legitima uxor, mulieres Cumanorum, Ayduam, Cupchek, Mandulam, & alias plures sectabatur, & pro concubinis tenuit. Pro quibus ipsum corripuit & excommunicauit. Binos quoque Episcopos Ladislao regi Hungariæ blandientes, deposuerat, & Episcopatu priuauerat. Is ergo Episcopus Firmanus, anno domini octuagesimo secundo supra mille, ducentos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus est ab uniuersis

Barbarorum
Prutenorum
fades
pessimam

Dedimus Prus
sic magister ex
sequaces.

Castum Mari
enburgk ere
gitur.

Fames Polo
niæ, Bohemiæ,
Germaniæ.

Pestis valida.

Legatus aposto
licus Hungari
a pulsus.

Polonia ex ho
spitalitate co
mendabilis.

Duo claustra
a Przemislao
aucta.

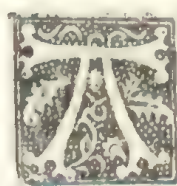
Lukerdis mori
tur.

Suspectio coe
dis eius.

Tres fratres
Cruciferorū or
dine assumūt.

uniuersis ecclesiis & procuratus. Ob quod Romam reuersus, Polonicā na
onem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuagesimo
secundo supra mille ducentos, duodecima mensis Augusti, Thomas Abbas
Thiniceſi, ad instātiā ducis Leſtkonis nigri, monasterium fratrum prædica
torum in oppido Opatouiecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro
prædio & cultura dedit. Anno quo supra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Prze
mislaus secundus dux maioris Poloniæ, hospitale infirmorum ante portam
ciuitatis Kalisſien fundauit, regimeatq; illius fratribus Ioannitis tradidit, &
ipsum cū dotē ei collata libertauit. Idem Przemislaus secundus, dux maioris
Poloniæ, sexto kalendas Ianuarii, claustrum monialium ordinis prædicatorum
in Poſnamia fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudni
cze, & Zaparczicze dedit. Item lacus Boſtynio. Coronatus autē in regem
Poloniæ, confirmauit donationem Vincenci Vicecancellarii, & fratrum eius
Nicolai palatini, & Mirosłai de uillis Donathowo & Grzmisławe. Item Ni
colai palatini Kalisſien de uillis Roſezinino, Bialekozi, Sokolniki, & molē
dino ante Poſnamiam. Item Ioannis Scolastici de uilla Popowo, prædictas he
reditates libertando. Anno domini octuagesimo tercio supra mille ducentos
die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemisłai secūdi ducis maioris Po
loniæ coniunx, in caſtro Poſnamien diem clauſit extremum, ut fertur iugula
ta a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel inſimulatione præfati
ducis Przemisłai secūdi, quoniā ſterilis erat, duciq; deſideratam prolem ui
tilem non produxerat. Auxit quoq; ſuſpicionē, diſſimulata ultio, & indigne
necis præſtitā impunitas. Sed & carmina, atq; cantilenæ prope & quaſi ad
atatem noſtram decantate, flebiles Lukerdis præces depromebant, quibus
ſe a marito in tuius camiliæ tegumento, ad lares patrios deduci exorabat,
dummodo uita non eriperetur ei poſtulata. Et quis ſterilitatem præfata co
ſortis Lukerdis, dux Przemislaus una cum uita, ut eſt inſimulatus, abſtulerit
tamen altera conſorte, uirgine Richſza, filia regis Sveciæ ſuperaccepta, &
anno domini 1285, undecima Octobris in Poſnamiam adducta, prolem ui
lem habere non potuit, ſed ſemineam dumtaxat obtinuit.

CAPVT LXI.

Nuo præfato 1283. Varcziſlaus germanus Mſezugii ducis Po
meraniæ ordinem Cruciferorum de Pruſſia aſſumpſit, & forte
ſui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fra
tres, Saborius, & Rathibor ſortes ſuas donauerunt, ut eis in ha
bitu laicali permanentibus, & ſeruitoribus ipſorū, ordo Cruciferorū expen
ſas & ſumptus decentes procuraret. Mſezugius autē maior natu, omnes ſor
tes trium germanorum in ſuam ditionē redigens, apud Martinum quartum
ſummū Pontificem, de ambitione Cruciferorū quaſtus. Philippum Firma
num Episcopū, ad reintroſpiciendā obtinuit. Qui utriuſq; partis auditis p
poſitionibus & reſpoſis, donationem Varcziſlai, Saborii, & Rathiborii or
dini factā, tanq; inualidā & iniuſtā inſirmauit & reſcidit. Ducē uero Mſezu
gium, ad donādum, donatione perpetua Magiſtro & ordini, oppidum & di
ſtrictum Gnyew, cum quindecim tantūmodo uillis induxit. Quo facto, Ma
giſter & ordo

giſter & ordo caſtro Puterberg demolito, caſtrum & oppidum Gnyew mu
ro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, caſtrū Kalisſien (cui
tas namq; ante puta ſeptimo kalendas Septembris proprio incendio conſla
grauerat) tradidit Henrico quarto duci Wraſſilauien, Sandiwogius, Ioānis
Poſnamien palatini filius, ab ipſo duce inſcatus & corruptus. Przemislaus
autē dux maioris poloniæ, ad recuperandū ſuum caſtrum Kalisſi cum omni
um ſuorum principatū militibus adueniens, ordinatis propius caſtris, ma
gno conatu & impetu, expugnationi toto die, caſſos labores impendit. Inter
poſitiſq; per communes Barones tractatibus, ſub his condicionibus pax co
poſita eſt. Ut Hēricus dux Wraſſila: de caſtro Kalisſi occupato, duci Prze
miſlao ccedat. Przemislaus uero in oppido Olobok, propriis ſumptibus ca
ſtrum edificet, & illud cum toto diſtrictu Olobocen, Henrico Wraſſila: con
ſignet, & per hunc modū obſidio ſoluta eſt. Anno autē domini 1287. Milites
maioris poloniæ abſq; iuſſu ducis ſui Przemisłai, coadunati prexerūt, & ca
ſtrū Olobok (aliquot de ſuis deſideratis) cōquiſierunt, milites Sleſiæ in præ
ſidio caſtri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula coniciētes,
tam caſtrū Olobok, q̄ diſtrictum eius, principatui maioris Poloniæ reſtitue
rūt. Et quis dux Henricus Wraſſila: miſſis nunciis ad Przemisłaum, caſtrū
& diſtrictum Olobok reperebat, reſtitutionē tamen non eſt aſſequutus. An
no præexpreſſo 1284. Henricus quartus dux Wraſſi: non cōſequutus pro
ut imperauerat, contributionem & notabiles ſummas pecuniarū, a Thoma
Episcopo, & clero Wraſſilauien, cum magna furia caſtrum episcopale Oth
muchow, & oppidū Niſſa occupauit. Deinde omnes poſſeſſiones tam Epif
copi q̄ cleri, oppidorum & uillarum: Caſtrūq; Eldenſtein eccleſiæ Wraſſila
uienſi, in certa ſumma pecuniarum obligatū, per ſuos ſatellites apprehēdit
decimas inſuper uniuerſas in ſuo ducatu, ſibi præſtari iuſſit, rogatuſq; tam
ſubmiſſe q̄ humiliter, iterum & iterū per nūcios & prælatos, ad extremūq;
per Thomā Episcopum Wraſſi: non remiſit ſpiricum furoris & ſuperbiæ,
nec bona eccleſiæ reddidit, tādē Archiepiſcopus Gneznien, Iacobus Swin
ka, ad ſupplicationem & inſtātiā præfati Thomæ Episcopi Wraſſi: in ſi
nodo generali Lancicien, de conſilio & aſſenſu omnium Episcoporū ac Præ
latorum, Henricum quartū ducem Wraſſila: & omnes ſatellites, familiares
& adherentes, præbentes ei auxilium aut conſilium, excommunicauit. Dico
ſim autē Wraſſila: interdicto ſuppoſuit, quod uniuerſæ eccleſiæ Wraſſila
uienſi ſæculares & regulares obſeruarunt, præter fratres minores ordinis ſan
cti Franciſci, in monaſterio ſancti Iacobi Wraſſila: Qui coram duce Henri
co & Wraſſilauienſibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina
officia celebrauerunt. Cæteri ergo clerici omnes, Episcopos, Prælati, & fra
tres prædicatorū expulſi ſunt, & in exilium acti. Abiitq; perſonaliter Tho
mas Episcopus Wraſſi: in Lugdunum, & quum reperiret Hēricum ducem
Wraſſila: per ſuos nūcios obtinuiſſe abſolutionem a cenſuris Metropolita
ni Gneznien, abſq; ſatiſſactione damnorum ei illatorum, in Poloniā rediit,
& per Kazimirum ducem Oppolien reſcolleſtus, in Rathiborz fere p quin
quennium commoratus eſt. Hērico quarto duce Wraſſilau: terroribus &
q̄ cōminationibus

Caſtrū kalisſi
Henrico wraſſi
la: traditur.

Olobockedi
ficatur.

Bona Episcop
ab Henrico oc
cupantur.

Henricus cum
ſuis complici
bus excommu
nicatur.

Clerici omnes
exploſi.

Episcopus vi-
tro hostes acces-
sit.

Fœdus ineunt.

Manegoldus
magister Prus-
burgardus ma-
gister Prussiar.

Prodigiū ver-
minum.

Mutua spolia
Mazouitarum
& Ruthenorum.

Thartari Hun-
gariorum vasta-
uerunt.
Thartari Græci
am inuaserunt

cōminationibus Kazimirū ducem Oppolienē afficiente & sollicitante, ne ho-
stem suum Episcopum Wratislā una cum clero eius seruaret, quo irridere
cōminationes ipsius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratislā an-
no dñi 1287, & Rathiborienē obsedit atq; coartauit, ut prae fame & macera-
tione, Thomam auxiliem Wratislā: execrationibus & improperiis impete-
rent. Quibus compatiens Episcopus, melius est inquit, me in manus tyranni
incidere, q̄ hos fame perire. Et indutus uestibus sacris & thiara pontificali,
cum clero suo ex quibus nonnulli similiter uestibus sacris induti fuerunt, in ca-
stra ducis extra ciuitatem processit. Quo a longe uiso dux Henricus diuini-
tus territus, ocius de tabernaculo suo exiit, & accurrens pronus in terrā an-
te Præsulem procidit, ueniam precatus. Quem Thomas Episcopus suble-
uans, ueniā contrito promisit. Et secedentes ambo in proximā aedem sancti
Nicolai absq; arbitris pacem inter se in hunc modum concluderūt, ut castra
oppida, uillas, decimas, & pcepta, redderet dux Episcopo & clero. Pro cul-
pa uero expiāda, plures libertates ecclesiæ Wratislauici ut donaret. Ea re-
conciliatione sequuta, interdictum Archiepiscopi Gneznenē, Iacobi Swinka
sublatum est. In memoriam uero beneficii ac hospitalitatis, Thomas Episco-
pus Wratislā: postulante Kazimiro duce Oppolienē, ecclesiā sancti Tho-
mæ Cantuarienē in castro Rathiborienē fundauit, & de mensa Episcopali do-
tauit. Postea translatione ecclesiæ ex arce in oppidum Rathiborz facta, plu-
res præbendæ largitione ducū Rathiborienē addite sunt. Anno domini 1284
Przemislaus Sprotauienē dux in oppido suo Zegano, ad instantiam Alberi
plebani Zeganeū. quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monasteriū N. &
dotem de bonis ducalibus illi largitus est. Eodem año Manegoldus magister
Cruciferorum Prussiar mortuus est, & Burgardus de Swaden pro ipso fuisse
ctus, qui ciuitatem Acon in terra sancta ab obsidione Sarracenorū liberaue-
rat, sed breui cessit officio magisterii, fratribus reclamantibus, & ne resigna-
ret, flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem
assumpserat parum reputaretur, officium magisterii in Prussia repetebat, in
quo repulsam passus est, & in locū eius Momor de Querinworth Saxo ge-
nere electus est.

CAPVT LXII.

Anno autem sequenti uidelicet 1285. In Prussia circa finem Iunii
nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati sunt,
& quoscūq; pupugerunt, altero, aut tercio die exstinguebantur.
Eodē anno 1285. Boleslaus dux Mazouiar Semouiti filius Rus-
siam cum potentiis & genibus suis ingressus, eam uastauit, & spolia multa
in Mazouiam intulit. Quem Rutheni insequuti, Mazouiam repente irrum-
pentes, uicissim illam uastauerunt, & frequentia spolia in Russiam, duce Bo-
leslao nequicq; prohibente, retulerūt. Eodem anno Thartari, per Cumanos
inducti, Hungariam cœdibus & spoliis usq; ad Pest uastauerunt. Et in ea ab
octaua Epiphaniarū, usq; ad festu Paschæ cōmorati sunt, tandem subsequen-
ta fuit grandis mortalitas. Item eodem anno Thartari, imperium Constantin-
nopolitanum inuaserūt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occu-
pauerunt

pauerunt: Anno domini 1286. Conradus dux Mazouiar & Czirneū adeptu-
rus castz & districtum Gostinin, subordinauit traditores in castro Gostineū
& Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus ueniētibus & castrum oppu-
gnantibus, ut erat condictatū castrum Lithuanis & Ruthenis per traditores
datum est, & homines q̄si sexcēti, partim necati, partim in seruitutē abducti
sūt, castro ergo Gostineū per ducem Conradū occupato. Wladislaus tandē
Lokethek, dux Bresten & Cuyauia cuius erat castrū & districtus Gostinin,
iustam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiar & Czirneū cō-
cipiēs, collecto exercitu silenti agmine ueniēs sub intempeste noctis quiete,
castz Ploceū, trucidatis uigilibus, comprehendit & conquisiuit. Nec prius
duci Conrado restituit, donec per cōmunes Barones concordia interposita,
& dāna illata, & castz Gostinin, sibi sūt reddita. Deo autē iudice, Lithuani
& Rutheni qui Conradū ad conquirendum castrū Gostinin adiuuerāt, eodē
anno Mazouiam ingressi, castrum Szochaczow, & castrum Ploczko inter-
ceperunt & exusserunt, trucidatis hominibus utriusq; sexus, & quibsdā in
seruitutem abductis. Anno prædicto 1286. Pelusza dux Lithuania, suas in-
iurias ulturus, ad Albertum de Myszen cōmendatorem in Konigsbergk se-
creto ueniēs, uiginti uiros militares sibi dari peciit, quorum principales erāt
Martinus de Golin, & Conradus Tuul, & cum complicibus suis ad locum
ubi principes Lithuania nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte,
in soporatos & dormiētes, & septuaginta duces seu principales, plurimāq;
multitudinem utriusq; sexus occidit. Sponsū uero & sponsam cū matronis
& uirginibus, cū spoliis & clenodiis insignibus in Konigsbergk deduxit. An-
no domini 1287. Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, furtiuo & silenti agmine
in terrā Dobrzineū ueniētes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ci-
uibz diuinis officiis occupatis comprehendērūt, & trucidatis senibus atq;
lactantibus, ceteros in ciuitate & rure comprehensos, spoliata & incensa ci-
uitate, in miserabilem seruitutē abduxerunt. Occisorū numerus, ad tria milia
hominum utriusq; sexus computatus est. Zemomis Cuyauia, alias Wla-
dislauien dux, filius Kazimiri ducis Cuyauia, Lancicia, & Siradia: In exilio
quod duodecim annis passus est (quia Polonos eliminare, & externos fove-
re nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1287 mortuus est. Et q̄a nul-
los liberos reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno domini 1288.
Ingens pestis & scua mortalitas in partibus Russiar inualuit, & plurimos ex-
tinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari plusq; centum corda
Polonorū occisorum, fortissimis uenenis inebriantes, in ueribus & longis cō-
tis in aquis positis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur.
Anno quo supra octuagesimo octauo supra mille ducētos, quarto kalendas
Maii, alias in die sancti Vitalis martyris, Wislaus Episcopus Wladislauiē
monasterium Bischouieū de Bischouia, in uillam Smeyse transiit, quam
uocauit scelicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monasteriū pri-
mum locū in hospitali uilla supra Istulam, e regione ciuitatis antiquæ Wla-
dislauiē habuit. Inde Bischouiam, ubi septuaginta annis durauit. Postea in
Coronow uelut locum magis oportunū ob fluuium Brda, qui præterfluit,
q̄ i translatus

Ob castrū Go-
stinin altercatō

Pelusza spon-
sum & sponsā
capit.

Dux wladisla-
mortuus.

Ecclesia sancte
Crucis wratislaviensis
fundata.

translatum est. Anno domini 1288. Henricus quartus dux Wratislaviensis ecclesiam collegiatam sancte Crucis in summo Wratislaviensi fundavit & erexit, certum Prælatorum, Canonicorum, & Vicariorum numerum instituens, & unicuique munificenter de suis introitibus largiens. Per hoc diuinæ maiestatis iram placaturus, quam exiliando Thomam Episcopum, & clerum Wratislaviensem incurerat, & vehementer offenderat. In crastino uero huiusce foundationis fratres suos patruales, Henricum Legnicensem uocatum Crassum, & Boleslaum Sweidnicensem, balteo militari cinxit.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

Post mortem Lestkonis nigri. Ducatus Siradiensis in ditionem Wladislai Loketek ducis Cuyauie tanquam germani, ac legitimi Lestkonis nigri successoris, concessit. Paulus autem Episcopus Gracco: cum nobilibus terrarum Gracco: Sandomiriensis, & Lublinei conuentionem generalem circa Sandomiriā agētes, pro principe Boleslaum ducem Mazoniæ elegerunt & assumpserunt. Et tam arcis quam ciuitatis Graccoui assiguarunt ei possessionem. Ciues uero Graccouenses metuentes, ne suasu Baronum nouus princeps Boleslaus, pro Conradi fratris sui repulsa aliquem diutius contra eos animaduerteret. Ad Henricum quartum Wratislaviensem ducem miserunt, tam castrum quam ciuitatem Gracco: ei tradere promittentes, aliasque munitiones si adueniret, conquirere. Cui confectum cum exercitu uenienti, ciues Gracco: magis tamen lanii portis apertis, quas dux Boleslaus clauferat, ciuitatem tradiderunt. Boleslaus itaque dux Mazoniæ ex castro Graccoui: prorumpens, & militibus acies instruētibz, ac ne sese desereret præcantibus. Furore plenus & increpationibus, quod ad bellum & non ad principatum eum euocassent, in Mazoniā discessit. Et Henricus quartus Wratislaviensis, accepto castro Gracco: a Sulcone milite de Miedzirzecz, huius siquidem custodiæ Boleslaus dux Mazoniæ castrum consignauerat, & procures ac nobiles Gracco: Sandomiriensis, & Lublinei ad eum uenientes, & homagia præstantes, acceptauit, rebusque apud Graccouiam compositis, in Wratislaviā abiit. Cuius præsidia exclusurus Wladislaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu promptus, legitimusque Lestkonis nigri successor, quia propinquior ipsius acger manus. Primo Veris tempore anno domini 1290 cum exercitu notabili uersus Graccouiam processit, Kazimiro Landciensis, Boleslao & Conrado Mazoniæ ducibus in propriis personis: Przemislaum uero maioris Poloniæ, & Msczugio Pomeraniæ, per milites illi suffragia ferētibz. De hac hostilitate Henricus quartus Wratislaviensis: certior factus, cum esset ualitudinarius, Henricum Legnicensem, & Przemislaum Sprottauensem duces, cum suarum gentium copiis, ad tuendum Graccouiam transmisit. Quos rebus apud Graccouiam bene ordinatis, in Slesiam

Henricus quartus
Graccoui:
principatum accepit.

in Slesiam reuertentes. Wladislaus Loketek dux Cuyauie cum ducibus si bi adherentibus apud oppidum Szieuyor statua agentes, quarto kalendas Marcii inuasit, & utrimque magna strage facta, cessit uictoria, licet non incruenta Wladislaui Loketek, milites Slesiani plurimi capti fuerunt. Przemislaus autem dux Sprottauensis, filius Conradi ducis Glogouie, uix adolescentiam attingens, occisus est, & in Slesiam relatus, in monasterio Lubeni sepultus. Cui ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liszozkowicze, & Zirkow testamentum donauerat. Boleslaus Oppolien dux uulneratus, captus est. Duo uero super certamina & duas strages in Slesianis, milites Loketekonis effecerunt una apud Skalam, altera apud Swetnicz. Itaque Wladislaui Loketek Graccouiam uenienti tanquam uictori, arx & ciuitas tradita est, & princeps Gracco: declaratus est: Nihil clade suorum Henricus dux Wratislaviensis: perfractus, nouas copias fiducia illi ciuibz Gracco: afferētibz, sub ducatu Henrici Legnicensis transmisit, & nocte exercitu deueniente Graccouiam (a ciuibz partes Henrici sectantibus) exceptus est, parumque absuit, ut Wladislaui Loketek inter præsidia militum obuersantem uiuum non caperet. Qui tarde persentiens hostes pedester in monasterium sancti Francisci fugit, & de post in habitu monachali per murum demissus, egre manus hostium euasit. Pluresque ex militibus qui aut cæsi, aut capti, a Slesitis fuerunt amissi. Sed & Paulus Episcopus Gracco: tanquam præcipuus Henrici Wratislaviensis: aduersarius, omnibus rebus exutus, captus est. Et iam tercio captiuitate sustinuit. Bona deinde militum rebellium, ardes & agri uastati sunt, & curiæ incensæ, ut his malis cōfecti militares iursum Henrico Wratislaviensi se subicerēt. Qui forti præsidio militum in Graccouia posito, Paulum Episcopum, & militares a captiuitate relaxauit. Ipseque Henricus quartus, Probus cognomento, sentiens agitudine ex ueneno per Slesiam subministrato indies augeri, Thoma Wratislaviensis: præfule & Baronibus accersitis, cum nullum superstitem relinqueret, Wratislaviensem ducatum Conradus Glogouie patruus suo, Graccoui: uero & Sandomiriensis, Przemislaui maioris poloniæ ducibus testamentaliter consignauit. Et undecimo kalendas Augusti, anno domini 1290 in castro Wratislaviensi: decedens, in ecclesia sancte Crucis per eum nouiter erecta, sepulturam accepit. Conradus Glogouie dux, sciens Wratislaviensem ducatum sibi ab Henrico quarto consignatum, Wratislaviā uenit, & possessionem illius, una cum ducatu requisit. Wratislavienses tamen præceteros quam ciues pro ludibrio Conradum ducem habentes, eo quod in sermone paruifidas, ad rixasque pronus esset, Henricum quintum Legnicensem ducem, filium Boleslai seui qui & Rogatka in principatum Wratislaviensis: accersuerunt. Et ipse per unam portam Wratislaviam ingrediente. Conradus Glogouie dux per alteram discessit & abiit, totoque conamine & uigilantia principatum Wratislaviensis: repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius insultum faciendo & prædas abigendo. Fecitque cum Boleslao Sweidnicensi duce, germano Henrici quinti Wratislaviensis: ac Legnicensis: ducis, ligam & cōspirationē, ut quibusuis motus Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conspirasse fratrem suum Boleslaum aduersum se ignorans, facta conuentione cum eo, de sorte sua duas ciuitates Lawor & Strzegom assignauit. Pro quorum donatione astrinxit

Wladislaus Loketek uictor.

Princeps Gracco: declaratus.

Henricus mortuus.

Boleslaus Sweidnicensis in fratrem conspirat.

tione astringit se iureiurando, contra Conradū Glogouienſem aſſiſtentiam præſtiturum. Non tamen præſtitit, ſed nunc intemperie aeris, nunc ægitudine, nonnunq̃ militum renitentiā, pro excuſatione oppoſuit. Ideo altera conuentione cū eo facta, & excuſatione q̃ ei tenuem ſortem largitus eſſet, audita. Ad priora Henricus quintus adiecit præſato Boeſſao Sweidniceſi duci, tria oppida, uidelicet Reichenbach, Fräkenſtein, & Strzelin, nouumq̃ iuramentū appoſitum eſt, omnibus potentiis auxilia aduerſus Conradū ducem Glogouia, Boeſſaum Sweidniceſem præſtitutū. Parem tamē priori iuramento præuaricationē fecit, & auxilia non præſtitit. Cernens autē Conradus Boeſſaū Sweidniceſem bona ſua impinguare, oppidaq̃ pro ſe calide acceptare, & ſecum contra Henricum quintum bella non agitare, deſerto eo Luthkonem aggreſſus eſt, & cum in necem aut captiuitatem ſui principis Henrici quinti pellexit. Fuit autē Luthko adoleſcens quaſi annorū uiginti, cuius patrē Pacoſſaum nomine de ſtirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto bene meritum, ac induſtria & factiuitate charum. Poſtea uero cum per homicidium, quēdam militem occidiſſet, amicisq̃ & conſanguineis inſtatibus, Henrico quinto in throno ſedente, iudicialiter cum ſuperbia & in fauore principis confidens, homicidium patrāſſe recognouiſſet, monitusq̃ per ducem Henricum ſecundo & tercio, ut ſecedens deliberaret & melius reſponderet, ipſe iterum & iterū reueniens, ampulpoſe, gloriabūdus, fatebatur ſe occidiſſe cognatum accuſatium. Iuſticiaq̃ eſt flagitante, ex propria confeſſione condēnatus eſt, & per ſcalas deductus in caſtro Legniceſi capite truncatus eſt. Plures ergo conſiliarii fideliter duci Henrico quinto conſuluerunt, ut Luthkonē filiū Pacoſſai a ſe & ſeruitio ſuo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cōſpectu conſiliariorū aduocaſſet, & ſuper his interrogaret, fideliffimum ſe ſolum profitebatur, parentemq̃ ſuum iuſte pœnam capitis ſumpſiſſe conſirmabat, & hanc dudū a ſe obliteratedam reſpondit. Itaq̃ hunc Luthkonem fauore pſequēs, multis beneficiis & poſſeſſionibus liberaliter donauit. Sed dura pectora, donaria non reconciliant. Luthko ſiquidem Henricum quintū ducem Wraſiſ: & Legniceſem dominum ſuum in balneo ad fluuenta Odrae prope caſtrum Wraſiſ: repertum, die nona Octobris, anno domini 1293 capti uauit, & ex balneo ignominioſe nudo corpe tractū, equo impoſuit. Cunctis familiaribus nudis fugientibus, unico q̃ ducē corpe ſuo tutabat, uariis uulneribus conſoſſo & interfecto. Captum itaq̃ ducē Henricū ſuperiecto pallio, uehemētī curſu in Santhwoth abduxit, & Conradō duci Glogouienſi præſentauit. Conradus uero in Glogouia perductū, in carcere tetto in uas ferreū anguſtum incluſit, ubi non ſedendi, nō iacēdi, ſed ægre herendi facultas erat. Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inſpirandū & cibum capiendum. Aliud ad egerendum in uafe erāt, hinc per tempus ſemeſtre quo detinebatur incluſus, ſcapule & ſcēpora eius ſanie & uermibus ſcaturientia deſuebāt. Mortem ergo & crudeles paſſiones eualuſurus, triginta milia marcarum in medio pontis ſupra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex cōpoſito primum ſoluit, deinde ſubſcriptos diſtinctus caſtra & oppida Namſlowiam, Berolthow, Cruczbork, Biczinam, Cunczeſtad, Roſembergk, Haynouiam

Henricus quintus in balneo captus:

Magnis bonis redemptus.

Haynouiam, & Boeſſauiā, cum finibus & terminis ſuis Conradō duci Glogouienſi donauit perpeuoq̃ inſcripſit. Dimiſſus autē nunq̃ ad priſtinam ſanitatē uſq̃ ad mortem reſtaurari potuit. Et ipſe tercius ex duobus Poloniae fuit. Alii autē duo Leſtko albus, & Henricus cū barba, quibus balnea cum perniciē & iactura obuenerūt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniae.

CAPVT LXIII.

Mortuo Henrico quarto Wraſiſlauienſi, ducatus Gracco: a Premislaio maioris Poloniae duce, cedentibus ſibi de illo militibus Henrici quarti Wraſiſ: obtentus eſt. Sandomirienſi uero Wladislaus Loketek, fauore militum Sandomirienſem aſſequutus eſt. Et Przemislaum maioris Poloniae ducem, multipharie pro Graccouiſ: ducatus ceſſione armis, & bello laceſſiuit. Acceſſit autem his grandius malum. Nam Grifſina Leſtkonis nigri relicta, Venceſſao Bohemiae duci litteris demandauit & cōmiſit Gracco: & Sandomirienſi ducatus accipere, quoniā ius prædictarum terrarū, quod ſibi Leſtko niger maritus ipſius hereditarie cōmiſit, & litteris publicis inſcripſit, in Venceſſaum ducē Bohemiae tanq̃ Conſobrinū & nepotē ſuum ex ſore germana Kunegunde progenitum tranſſunderet. Hanc donationē cachinno & ludidrio ſimilem, a muliere nihil iuris in regno Poloniae habente Venceſſaus acceptauit. Et inſtructum exercitū cum Thobia Pragenſi Epifcopo Graccouiā miſit. Potuiſſet Premislaus maioris Poloniae dux Thobiam Epifcopū & exercitum Bohemicū, cū eſſet ſuperior & inſtrictior copiis, milite & apparatu bellico a Gracco: ducatu excludere, liuore tamē quo in Wladislaum Loketek agebatur, Thobia Epifcopo Pragenſi de arce & urbe Gracco: ceſſit, & poſſeſſionē ipſius tradidit. Pro conſequenti autē principatu Sandomirienſi, exercitus Bohemicus de Graccouia egreſſus, Viſliczam oppidū natura munitū cepit, & caſtrū Oblekōm prope Iſtulam ſitum expugnauit, a Sandomirienſi autē caſtro & oppido per Wladislaum Loketek turpi ſtrage & repulſa in Graccouiā, & deinde in Bohemiā, relicto præſidio in Graccouia diſceſſit. Grifſinā Leſtkonis nigri relicta ſecum ducens, quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cōtemptui ac ludibrio habita, mortua eſt. Et in monaſterio minoris ſancti Iacobi iuxta ſororē ſuam Kunegundam, matrem Venceſſai ducis Bohemiae, ſepulta. Wladislaus Loketek diſcedēte Thobia cum exercitu, ex ora Graccouiſ: Viſliczam oppidum & omnes munitiones in ſuam poteſtatē redegit, & uſq̃ ad ſuburbana Graccouiſ: ciuitatis cuncta ualſtado, ſibi tributis ſeruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Gracco: Venceſſaum Bohemiae ducem, pro ſubſidio fatigantibus, Thobiam Pragenſi Epifcopū, cum nouo exercitu miſit, & re infecta, in Pragam reuerſus, maioribus copiis opus fore ad reſultendum potētis ducis Wladislai Loketek denūciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib⁹ copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgenſi Marchione in puericia ſuo curatore, in ſubſidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p̃ Oppolienſi ducatu, Graccouiā, poſt feſtum aſſumptiōis Mariæ uenit. Et a Graccouiſ: militibus, & ciuibus, iuſto honore exceptus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladislaum Loketek gerendi conſultando

Grifſina Venceſſao Bohemiæ duci litteris demandauit & cōmiſit.

Viſlicza capta a Bohemis.

Grifſina mortua.

sultando peregit, tandem contra Siradiā exercitum mouit, agros dumtaxat oppidorū & uillarum depopulando & exurēdo. Wladislao Loketek in uersam dimicationē non ueniente, sed pabulantes & ab exercitu oberrantes laceffente. Et de nocte in staturas Bohemorū ac Almanorū irruēte, ad oppidum aut Siradiē nec natura, nec arte munitum, Venceslaus dux Bohemiarum Othone longo Brandenburgen Marchione perueniens, obsidione ipsū cinxit, & in die sancti Venceslai conquestus. Arce uero Siradiē quæ paludibus est septa, non conquesta, in Bohemiam re parū prospere gesta discessit. Et Wladislao Loketek post eius discessum, & occupationes quas in Misna cum Adulpho rege Romanorū affinitatē iungendo, gerebat, pertinacius & acerrime in Bohemos & rebelles grassado, plures ex Bohemis referebat triūphos. Superueniente autē ingenti Thartarorū agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriā magnam multitudinem hominū utriusq; sexus captiuante & abducente, uires ducis Wladislai Loketkonis, circa oram Sandomiriē plurimum debilitate sunt.

CAPVT LXV.

Nno domini 1289. Kazimirus Oppoliē & Bithomiē dux, filius ducis Wladislai Oppoliē, nō bello uictus, nec aliqua necessitate prostratus. Prosapia nobilissimā quam a regibus Polonorū ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceslai ducis Bohemiarum nodū in regem euecti & coronati, temerarie se subiecit, & Vassallum se Bohemorum effecit. Eodem āno 1289 octaua Maii, Mszczugius dux Pomeraniæ, agens in suo castro Swyecz, monasterium ordinis prædicatorū, in Tshczow alias in Derfow, in honorem gloriosissimæ uirginis Mariæ fundauit. Conce lens fratribus in toto suo principatu licentiā ligna recipiendi, & lapides scindendi. In Istula quoq; & qbusuis aqs circū circa Tshczow piscandi, & Naulum per Istulam cundo non soluēdi. Anno quo supra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorū, in terram Sambiciē descendens, flammis, spoliis, & cædibus eam uastauit. Et spoliis onustus in propria rediit. Cruciferi decernere cū hostibus non audentes, quinquaginta dumtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290. Mszczugius dux Pomeraniæ, Przemislao secūdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ celsit, & eum successorem designauit. Lubēdo milites iuramentum fidelitatis & homagii sibi præstare. Hic Mszczugius caruit prole, lubrica enī & incontinēter uixit. Et pro cōcubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpiezē si tenuit. Anno eodē Andreas germanus Ladislai regis hungariæ, metu præfati Ladislai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premislao maioris Poloniæ, ac Gracconiæ ducē recollectus. De cuius prouisione accepit Chroberz, p mansione & introitibus. Accepit & quosdam Hungaros aduenas, in necem ipsius a germano suo rege Ladislao corruptos. Qui fugientes se propter fidelitatem & assistentiam, Andreas a Ladislao rege pulsos, benigne suscepit, cum eo permāserunt, uisq; tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducē Andream submerserūt, & de regno Poloniæ prope re excesserunt. Funus aut Andree de flumine extractum, Primū in Corezm in monasterio

Thartarorum
incurfio.

Dux Oppoli-
en ad Bohem⁹
delatuit.

Monasterium
in Tshczow
fundatur.

Lithuanorum
incurfio.

Andreas La-
dislai Hūgaric⁹
regis german⁹
interemptus.

in monasterio minorū. Postea ordinatione Kunegundis matetere eius Boleslai pudici relictæ in Cenobio Sandecē professæ, ducta est, decima octaua die Nouembris, in prædictū monasterium Sandecē, & illic sepultum. Anno autē sequenti scilicet 1291. Frater eius Ladislaus rex Hungariæ, a Cumanis in tabernaculo quiescēs, nona die Iulii occisus est. Et Andreas alter de Veneis, ex profapia regū Hūgaric, in regem substitutus & coronatus est. Anno domini 1291. Cruciferi de Prussia, duce fratre Bertoldo de Brunhauim, Cōmendatore Konigsbergen usi, castrum Koley in Lithuania conquirit, & exurunt, multisq; Lithuanis peremptis, & septingentis captis, in Prussia oram reuertuntur. Inuasionē autē Crucifcorū Lithuani in terras suas prohibitori, castrū Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cōmendator Konigsbergen Bertoldus auersurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorū, quæ edificantes obseruabat, deterrius, in alia loca diuertens, castrū Lithuanicum Mederabe conquestus. Vbi omnes catholicorū captiuos soluit, Barbaros obtruncauit, aut captiuitati reseruauit. Vixq; Bertoldus Cōmendator Konigsbergen ex Lithuania redierat. Et magister Prusiæ Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniam aggressus, duos districtus Pastonow & Giesow in cinerem redegit, & cū multa præda captiuorū & pecorū reuersus est. Egit & terciam, magistro reuerso, Henricus Cōmendator de Balga in Lithuanos expeditionē, & mille quingētis ac uiginti militibus assumptis, duos districtus, Onkaim, & Menegedin igne & cædibus uastauit. Post paucos deinde dies, Vithenen Lithuanos dux, terrā Cuyauia hostiliter ingressus, cædib; & spoliis circa oppidum Brzesze patrat, hominum & rerū prædam non paruam secū abduxit. Et licet Wladislao Loktek, & Kazimirus Cuyauia & Lancicia duces cum militibus suis, Magister quoq; Prusiæ Méhardus, tempelluē eos fuissent insequuti. Re tamē nulla memorabili ædita, omnes abiire retrorsum. Mire deuotionis & sanctitatis beata scemina & uirgo Kunegundis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleslai pudici Gracconiē & Sandomiriē ducis relictæ, quū tredecim annos suæ professionis in Cenobio Sandecē peregit, & uno tere anno graui agitudine uexaretur, deuotissime uigesima quarta mēsis Iulii, āno domini 1291 mortua est, & in monasterio Sandecē sepulta, horam mortis suæ dudū ante nutu diuino præsciens. Cristānus Canonicus Wislicien, uir deuotus in oratione positus, eam in cœlum niueo candore progredientem, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictū est illi. Beatam Kunegūdim, in illa hora ab ergastulo corporis solutam. Ab anno autē superscripto in quo mortua est, ad annum domini millesimum tricentesimum uigesimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipsius, uitæ priuilegia sunt restituti. Sexaginta cæci illuminati, quindecim captiui a uinculis soluti. Septingenti autē homines utriusq; sexus a uariis egritudinibus curati. Et tñ principes & prælati illius ætatis Canonisationē eius pro chdolor nō procurauerūt. Anno eodem Méhardus magister Prusiæ, cū exercitu ad fines Lithuanie perueniēs, celerrime die noctuq; ad Konigsbergk reuersus, cōiurationem ad eum perlatam opprassit, & ingens periculum euasit, quoniam per

Andreas Ladislai regis Hūgaric germanus submergitur.

Ladisla⁹ a Cumanis occidit.

Lithuanorum
clades:

Kunegūdis mo-
ritur.

Miraculis de-
ter.

Castrum Min-
gede Lith: ex-
pugnatur.

Lithuani Polo-
niam vastant.

Kazimirus Lan-
ciciensis bello
moriur.

Monasterium
in Blonye.

Lithuanorum
distriktus duo
capti.

niam per Lithuanos a fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis ef-
rorem relabi statuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Conra-
dus Stage Comendator de Ragneta, circa festum sancti Iacobi, castrum Min-
gede in Lithuania expugnauit & comprahedit. Et magnam multitudinem
Lithuanorum occidit, alios uero cepit. Quorum uestigia sequutus Vithenen,
Lithuanie dux, cum multitudine Lithuanorum & Ruthenorum, Prutenicam
oram octuaginta diebus uastauit. A Cruciferis aut inuasus, & uictus, uix cu
paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuanie dux cum mille octin-
getis equitibus, per siluas & nemora silenti agmine in terram Lanciciensem post
festum Pethecoltes ingressus. Primum in ecclesiam Collegiatam Lanciciensem
impetum fecit, & frequentiam populi quae illuc confluerat, trucidauit, alios
captiuauit. Praelatos, Canonicos & sacerdotes in seruitute accepit, uestes sa-
cras & uasa diripuit. Et qui supra ecclesiam confugerat, & se uiriliter defen-
debant, domibus ecclesiam circumstantibus accensis, suffocauit. Ad rura dein-
de & uicos discurrendo, praeda plurima ex hominibus & pecore accepta, ci-
tato cursu redibat. Quem Kazimirus Lanciciensis dux, cum suis militibus in
uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, supra fluuium Bsura sita,
secundum alios in uilla Troyanow consequens, hostili multitudine minime
pensata, in Barbaros irruens, inter confertissimos hostes audacissime pugnas
nobilem effudit animam, multis captiuis seruente praelio fuga elapsis, multis
ex bello fugientibus in flumine Bsura submersis. Peracta pugna cuilibet Bar-
baro uiginti christiani Poloni in sorte cesserunt. Ex tunc aut Wladislaus Lok-
tek Cuyauien dux, germanus Kazimiri terram Lanciciensem cepit, quoniam Ka-
zimirus dux Lanciciensem aliquem superstitem de lumbis suis non reliquit. Eodem
anno duodecimo kalendas Nouembris, Conradus Mazouiae dux, & domi-
nus Czirnen filius Semouiti in Iaschow a Lithuanis occisi, mortuus est. In mo-
nasterio Canonicorum regularium in Czirwienko, & in eodem monasterio se-
pultus. Hic construxit & dotauit monasterium in Blonye. In fine hyemis eius-
dem anni domini 1294. Menhardus Prussiae magister, binos districtus Lith-
uanorum, Pastow & Gerschow uastauit. Duobusque castris conquestis & ex-
ustis, dum terci expugnatio difficilior uideretur, remissis captiuis Lithuano-
rum in castra Prussiae, ad castrum Wiszen Boleslai ducis Mazouiae diuertit
& illud conquirens exussit. Pro eo quia in ipso Lithuani comorantes, fre-
quentius ex illo terras Poloniae & Prussiae infestabant. Ideo nec Bo-
leslaus dux Mazouiae obsessis succurrere curauit. Eodem tempo-
re Ludouicus Commendator de Ragneta Lithuanorum ca-
strum Kymel conquistauit & succendit.

Vm Proceres & Praelati regni Po-
loniae, praclaras suorum regum
imagines, tum res a se pace belloque
gestas, tum denique scientiam, & in
plures ducatus regni distractionem contemplati
sunt. Deo propiciante par uisus est, cunctis unum
sibi ex multis Poloniae deligere principibus, &
in regem constituere, qui in unum corpus distra-
cta regni colligeret, salutem & pacem subdito-
rum procuraret, & a singulis coleretur atque ue-
neretur. Anno itaque saluatoris 1295, die So-
lis uigesima sexta mensis Iunii, in festo Iohannis
& Pauli martyrum: Principem praclarissimum,
moribus & institutis Heroicum, Przemislaum
secundum maioris Poloniae & Pomeraniae du-
cem (iam siquidem post mortem Msczugii, & ipsius in monasterio Oliua se-
pultura, Pomeraniae receperat plenam & pacificam possessionem) in regem.
Consortem uero suam Richszam in reginam poloniae, inunxit, & diademate re-
gio, quod diligenti studio uirorum ecclesiasticorum in illum diem custoditum, co-
seruatumque erat, coronauit. Reuerendissimus pater Iacobus Swinka de fami-
lia porcaria, Gneznen Archiepiscopus, in ecclesia Gneznen Metropolitana,
Assistentibus Iohanne Gerbitz Posnaniensem, Iohanne Romka Wratilla: Gos-
lao Ploceensem, Conrado Lubuceensem, Episcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis
multitudine copiosa. Coepitque rex Przemislaus cogitare, & cum suis satrapis
curare, quomodo molle corpus regni Poloniae coalesceret, & in uirile robur
perueniret, utque maiestas regia reluceret, in sigillo litteris capitalibus in girum
circumcirca aquilam, hunc textum in una parte inscribi iussit. Reddidit ipse
solus uictoria signa polonis. In altera autem parte sedebat in throno regio,
imago regalis, tenens in manu dextra sceptrum: In sinistra uero pomum cru-
ce signatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inscripto. Sigillum Prze-
mislai Polonorum regis & Pomeraniae ducis. Verum ipse in regale solium suble-
uatio, inuisa ac molesta, & ad rescindendum parata fuit ducibus poloniae, qui
suscinebant regali gloria Przemislaum se anteire. Finium uero tyrannis &
nationibus terribilis & suspecta esse coepit. Praecipue Marchionibus Bran-
denburgen, alias de Sgorzelecz, in necem itaque Premislai, Otho longus, &
alter Otho ac Iohannes Marchiones Brandenburgen conspirarunt, & rege in
carnis priuio absque custodia in Rogosznio solaciis dedito, per nocturnum tene-
bras & siluarum abdita, feria quarta cinerum sexto idus Februarii, quae fuit
dies sanctae Dorotheae, praefati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut
litteris diffidentes, in Przemislaum & suos milites uariis hospiciis disiectos,
ac hesternae crapula grauatos & soporatos, insiluerunt. Rex autem Przemis-
laus suos animado, in hostes insiluit, & multos sternendo, alios uero uulnera-
do, ad extremum multitudine sagittarum & iaculorum obrutus dimicantes ce-
cidit.

Przemislaus in
regem vnctus.

Przemislaus a
Marchionibus
necatur.

ciuit. Quem rapientes in iumentū imponebāt, satagentes uiuum abducere, sed prae debilitate moribundus in terram desluebat. Nec spes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confossum crudelissima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogosno, in Posnaniam ductū, in ecclesia cathedrali Posnaniē in sepulcro patrum suorum regum Poloniae, debita cum magnificentia sepultum est. Vixit autē Przemisslaus ānis triginta octo mensibus tribus, diebus uero uiginti quattuor. Regnauit uero mē. ibus septē diebus undecim. Ecce qui Lukerdam consortem suam, ut nonnulli estimant occidi procurauit, crudeliter occisus est. Afferūt quidam, q̄ adiutores & participes occisionis regis Przemisslai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nalancz, & Zarabi, & pro signo adducunt, q̄ ob eam causam nobiles praedictarum familiarum, usq; ad tempora Kazimiri secūdi, prohibiti fuerunt inter uiros equestris ordinis numerari & assumi, rubeoq; colore prohibiti fuerunt uti & uestiri, quod tandem rege Kazimiro secundo cū ducibus Russiae pugnante, sublatum & abolitum erat. Et quis rex Przemisslaus reliquit et filiam Oetennem Richszam nomine tanq̄ heredem, tamē periculorum ingēs moles ne regnum pessundaretur, coegit Praelatos & Barones regni poloniae & ducatus Pomeraniae, in conuentione generali pro festo sancti Adalberti Posnaniae, annō domini 1296 congregatos, matura deliberatione & consilio Wladislaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiae, Kazimiri ducis Cuyauiae filium, cuius auus erat, Conradus Mazouiae & Cuyauiae princeps. & Conradus frater erat Lestkonis albi, sextum a Boleslao Poloniae rege sancti Stanislaui interfectore, consanguinitatis ducentē gradum. Inter fratres suos Lestkonē nigrum Graccouienē Sandomiriē, & Siradiē Zemomisl, Kazimirus & Demouitum, Lanciciā, Cuyauiae, & Dobrznienē, duces, tercio natum, In regē poloniae, eligere & assumere, quia princeps magnae prudentiae, & singularis animositatis esset, tū q̄ illi post mortem germani sui Lestkonis nigri Graccos Sandomiriē, & Siradiē, & ratione consortis suae Hedwigis filiae olim Boleslai pii Kalissienē & Posnani: ducis dictorum Posnaniē ac Kalissienē, ducatum iusta & legitima debebatur successio. Hic quoq; unus credebatur, qui distractum regnū Poloniae, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritate igitur electionis omnes ducatus, castra & ciuitates in ipsius obedientiam & ditionē concesserunt, praeter quadam castra Graccouienē & Sandomi: districtum, quae Venceslaus Bohemiae rex occupauerat. Et ratione illorum non solum Bohemiae, regem, & Graccos & Sandomiriē ducem, ac Morauiae Marchionem se titulabat. Ob quorum districtum inualē quotionem diademate regio Wladislaus Loktek distulit coronari. Nec se regem, sed ducem & heredem Poloniae scribebat, Praefectosq; Bohemos, & q̄ partes Vencellai Bohemiae regis sectabantur, Polonos continuis inuasionibus per se & gentes suas laceſſebat. Slesiaeq; principes de eius in regem poloniae electione iocantes & deridentes inualit. Et illic maiorem partem aestatis anni dñi 1297 consumpsit. Oras tunc Slesiae igne & spoliis, magis tū ducatum Wrauis: Henrici mortui uastauit, iniuriam ulciscens, quam sibi Henricus Wrauis: dux, Graccouiesem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat. Inde

Wladislaus Loktek censetur reassumendus.

Distulit coronationem ducem non regem se appellando.

uerat. Inde in maiorem Poloniā ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autē sui, spolio & rapto uiuere soliti, externis deficientibus, in proprios manus conuerterunt. Pauperes & locupletes opprimentes, & bona ecclesiastica diripientes, Saxones, & uicini hostes in Pomerania grassati, spoliis & praediis cū ad ualiditatem fere redegerant. Sed & ipse Wladislaus Loktek, in uicia militum prolapsus, uirginum & ingenuarū matronarū pudicitia uiolenter prostituēbat. Nec reformationem promissam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Episcopus Posnaniē ecclesiae suae, cleroq; & populi suae diocesis iniurias amplius non tollerās. Diocesim suam Posnaniē in qua dux Wladislaus cū suis comorabatur, generali superposuit interdicto. Quae res Wladislaum Loktek in penitudinem & satisfactionē induxit. Vnde per certas ecclesiasticas & saeculares personas reconciliari ecclesiae, & Andrae Episcopo Posnaniē, ecclesiasticūq; tolli interdictū obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Graccos transiit. Quo discedente, Praelati & Barones contra ipsum frementes, quum maioribus transgressionibus & tyrannide praesumebatur usurus.

Wladislaus Loktek

Venceslaus.

CAPVT II.

Nno domini M. tricentimo dñi Posnaniam facta conuentione electione de Wladislao Loktek nondū coronato, tanq̄ perniciosam, abrogauit. Et Venceslaum regē Bohemiae, qui se Graccos & Sandomiriē ducem gerebat, in regem poloniae elegerunt. Qui per solennes nuncios ad Pragā millos, rogatus est, ut regnū susciperet. Et Richszam quae & Elizabeth, filiam olim Przemisslai regis poloniae unicam heredem desponsaret. Iam etiam Gutta coniunx eius regina Bohemiae, Rudolphi regis Romanorū filia, & Alberti ducis Austriae soror, uita fūcta cieberat. Is Venceslaus electioni de se factae consentiens, per Kaliss in apparatu regio Gneznā uenit, & per Iacobū Swinkam Archiepiscopū Gneznē, in ecclesia Gneznē, assistentibus sibi Voyslao Wladislauiē, Andrae Posnaniē, Ioanne Romka Wrauis: Episcopis, Palatinorūq; Baronum, & nobiliū multitudine copiosa in regem Poloniae inunctus & coronatus est. Exinde in Posnaniā diuertens, uirginem excellentis formae Richszam, quae & Elizabeth, unicā regni Poloniae heredem, in facie ecclesiae in uxore accepit, & matrimonium consumauit. Nuptiisq; more regio celebratis, omnium terrarū Poloniae & Pomeraniae plenam adeptus est possessionē. Collectoq; notabili Polonorum exercitu, ducem Wladislaum Loktek omnibus ca-

Loktek repulso Venceslaus Bohemus suscepit.

Venceslaus coronatus in regem.

1 suis &

stris & praesidiis, quae pro ipso tenebatur priuauit. Sed & de ducatu Cuius
uiae atq; Laticiae patrimonio eius ipsum exuit, & exutum de regno Poloniae
expulit. Et ut solidius regnum ipsius permaneret, Barones Bohemorum loca
uit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniae. Quo destituto Nico
laum Oppauiae ducem Capitaneum regni poloniae in terris Gracouien
bus adiecit. Friczonem uero Slesitam genere, in terris maioris poloniae & Po
meraniae. Thassam de Vissimburch in terris Cuius. Sicq; rex Venceslaus
ordinato regno poloniae, quod sibi de caetero uidere non contigit, cum Ri
chisza alias Elizabeth noua sponsa in Bohemiam transiuit. Dux uero Wladis
laus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceslaus in regem poloniae corona
tus est, nunquam in uno loco permansit, sed per inuia & abdita uagus discurrerat,
& in siluis densis aut paludibus inaccessibilibus pernoctabat, rarissime sub
recto quiescens, Bohemos simul & Polonos perhorrescens & suspectos ha
bens. Et ne in manus eorum quandoque praesertim in manus Vlrici de Boskonicz
Bohemi, Gracco: & Sandominien Capitanei, cui singulari captiuatio eius
fuit commissa, incideret, in Hungariam perrexit. Ex inde autem Romam in priua
to habitu, qui eo tempore Iubileus sub Bonifacio octauo uiguit, adit. Re
uertensq; & suarum erumnarum uicissitudines deplorans, ad Amadeum Hunga
riae palatinum supplex & calamitosus aduenit. Qui cum hospicio recolligens
benigne prosequutus est, fouit, & tractauit, liberalem se in eum & munificum
gerens. Anno uero domini. M. tricentesimo primo. Andrea Hungariae rege
Budae mortuo, quidam Praetores & procerum elegerunt ad coronam Hun
gariae Karolum Marcelli regis Siciliae in Hungaria praesentem, alii uero Ven
ceslaum regem Bohemiae & Poloniae. Et hi Pragam ingressi, regem Vences
laum de acceptanda corona Hungariae sollicitauerunt. Qui senectuti suae indul
gens, filium eius unicum Venceslaum nomine, ex Guttra priore uxore genitum
annum duodecimum agentem, insigni militum robore stipatum cum eis misit.
Et coronatus est in alba regali. Verum quam rixae & discidia quotidie inter
Hungaros cresceret. Pluresq; ad Karolum propter uenustatem morum defice
ret, & Venceslaum desideratq; superbum perosi relinqueret. Pater ipsius Ven
ceslaus rex Bohemiae & Poloniae, numerofo comparato exercitu, Hungariam
ingressus, filium suum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia
disperiendo, in Bohemiam reduxit. Rege autem Venceslao & filio suo bello hun
garico implicato, Wladislaus Loketek, Amadei hospitis sui fretus suffragi
is, in poloniam peruenit. Et castrum ecclesiae Gracco: Pelcziska oppido Vissici
en imminens occupauit, & ex inde praesidium Bohemorum de Vissicza distul
bavit & expulit. Castrum quoq; & oppidum Lelow, in suam deditionem & tri
butum redegit. Tempore autem quo Albertus Romanorum rex, cum filio suo
Rudolpho Morauia & Bohemiam hostiliter depopulatus est, usq; ad mon
tes Cuthnos, ubi in diebus praefati Venceslai primum fodinae argenti reper
tae sunt, rex Venceslaus in egritudine aduersam Pragam incidit, morboq; gra
uante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex pectus, Praga mortu
us est. Et in monasterio Aulae regiae Cisterciensis ordinis, quod ipse uiuens ere
xerat & dotauerat, magnifice sepultus. Anno coronationis regni Bohemiae
sexto

Regno ordina
to in Bohemi
am migrat.

Loketek fugit
in Hungariam.

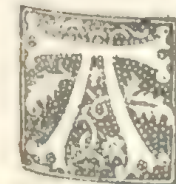
Andreas rex
Hungariae mo
ritur.

Venceslaus tu
rior in regem
Hungariae coro
natur.

Venceslai re
gis mors.

sexto, Poloniae uero quinto, in solium eius filius ipsius unicus Venceslaus suc
cessit coronatus.

CAPVT III.

T Wladislaus Loktek audita morte Venceslai secundi, cum ex
ercitu plus agrestium quam militarium in terram Sandomiriensem contem
dit, & eam sine resistencia cepit. Sic & Gracouien in obedi
tiam & regimen eius, iam enim illos Bohemorum facietas & fastidi
um oppleuerat, concesserunt, in urbemq; Gracco: prima Septembris admis
sus, castrum Gracouie: quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicquam re
sistentibus accepit. Rex itaq; Bohemiae Venceslaus tercius, qui se regem Bo
hemiae & Poloniae titulabat, quod de regno poloniae non foret inuestitus, audi
tis continuis quarelis ab his, qui de castris Poloniae turpiter erecti fuerunt,
expeditionem in poloniam parauit, sed fatum inuitabile quod incidit, insanas
eius mentes illulit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomucenti co
sisteret, propter aeris cauma in camisia dumtaxat uelatus, in meridie sopori
deditus, a quodam milite, terciis die Augusti confossus & obrutatus est, cu
stodibus regis minime sentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignorantib
us. Miles tamen quidam Conradus de Potenstein natione Duringus, qui a qui
busdam de domo Decani Olomucenti currere, & gladium cruore aspersum fer
re, uisus est, correptus repentina rabie, causa non digesta nec audita, trucidat
us est. Cadauerq; suum canibus proiectum est, asseruerunt nonnulli Albertum
Romanorum regem, tres milites Sueuos ad curiam regis Venceslai misisse, & hu
iusmodi necem procurasse. Asseruerunt & alii quosdam Bohemos ipsum pro
pter facinora eius occidisse occulte. Vno autem anno plus minusue parumper
regnauit. In quo soboles masculina regum Bohemiae prorsus extincta est. Et
Bohemia ab externis & alienigenis principibus in hodiernum diem subiecta
regitur. Anno domini 1295. Premislaus Rathiborien dux, in uigilia natali
is sancti Stanislai moritur. Et in die festo sancti Stanislai, in monasterio san
ctimonialium ordinis praedicatorum in Rathibor, quod ipse uiuens fundauerat
& dotauerat, sepelitur, quos fratres sui & Barones, in alium diem sepeliendum as
seruari uoluissent. Is ut fertur deuotissimus in beatum Stanislauum episcopum
Gracco: Cui in extremis laboranti apparuit, monens ipsum ut se ad festum
eius celebrandum, & cereum altum, excedentem staturam eius, prout quottan
nis consueuerat, a castro in monasterium deferret. Et illo interrogante, quo
modo id faciam quum sum ualitudinarius. Sanctus dei respondit. Ego te inquit ad
uiuabo, & mortuus in profesto eius creditur apud altissimum adiutus. Anno
quo supra Boleslao Mazouiae duce castrum suum Vyszna, per magistrum Cru
ciferorum destructum restauratum. Expeditionem contra eum Menhardi magistri
Prussiae praedicti, deficientes a fide Prutenorum Zambien & Noctagen, ac
ocisione per eos fratres Cruciferorum in Barthenstein & aliis locis auerit. Co
mendator enim Konigsbergensi obmisso duce Boleslao, in Prussiam reuersus,
sediciosos oppræssit atq; puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu,
quadam munitione exussit, & castrum Kymel occisis multis Lithuanis con
quisiuit. Anno domini 1296. Preposituram sancti Andreae Santhocen, hab
entem

Venceslai ter
cij interfectio
truculenta.

Regnum Boh
emiae ab alijs gu
bernatur.
Premislaus
Rathiborien
dux moritur.

Sancti Stanisl
ai miraculum

Castrum kymel
captum.

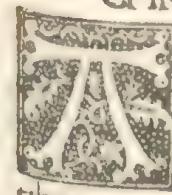
bentem iurisdictionē in singulis ecclesiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, luam, Drawam, Vartham, & Nothecz. Ad ordinariam dispositionē Episcopi Posnaniē pertinentem, Marchiones Brandenburgenē abstraxerunt, Capitulo ecclesię Soldinē attribuendo. Pro qua re habēda, Andreas Szimonicz, & Domācus Posnaniē Antistites, in cōsutorio apostolico litigarūt. Sed Ioannes Lodza in Episcopatū succedens, rem multis fatigis prope finē uictorię perductam prosequi desistit, quod in negligentia eius & iacturā ecclesię Posnaniē cessit. Similis, & maior iactura eodem anno in ecclesia metropolitana Gnezneē accidit. Nam magister & Cruciferi sanctę Marię de Prussia, Culmeē ecclesiam sub Gnezneē ditione plusq̃ tricentis annis consistentem auulserūt, & ecclesię Rigenē, eiusq̃ Archiepiscopo in Liuania, adulterino more subiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnezneē molestius ferēs, Episcopo Culmeē litem auctoritate rescripti apostolici nil proficiēdo mouit. Tenor rescripti apostolici sic incipit. Bonifacius Episcopus seruus seruorū dei, Dilectis filiis Decano & Preposito, ac Scholastico ecclesię Wladislauiē, salutem & apostolicam benedictionem. Sua nobis uenerabilis frater noster Iacobus Archiepiscopus Gnezneē petitione monstrauit &c. Anno prædicto 1296, decimo septimo kalendas Nouēbris. Ioannes Gerbis episcopus Posnaniē, de ecclesia parochiali in Guss. n. suę diocesis fundauit ecclesiam collegiatā, Prepositum & tres Canonicos in eam instituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eidem assignando. Anno præfato 1296. Vithenē dux Lithuā, ingress⁹ terrā Culmeē & districtum Golubienē spoliis & cœdib⁹ ea affixit. Deinde in Liuniā suas duxit copias. Si. fridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Koniglbergk Lithuaniam ingressi, castrum Garthin obfederūt, quo dimisso & comperto, q̃ dux Lithuanie Liunia non uastata rediret, q̃ celerrime mille psonas secum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratis: & Legnice: filius Boleslai, intelligens se tormētis transactę captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq̃ moriturum. Accersito germano suo Boleslao Sweidnice, curam & tutelam filiorum suorū ei commendauit. Qui tutoriā subire detrectabat, nisi sibi de castro Sobotha ppetuo cederet. Henrico autē duce uehementius exandescēte, & maledicēte, q̃ non contētus prioribus, residua auferre cōnaretur. Dux Boleslaus Sweidnice dīscēbat. Astātes autē duci Henrico persuaserūt, ut de castro Sobotha etiā ratione tutorię cederet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & castrum Sobotha ei resignando filios, nobiles, atq̃ Vasallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus post triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus est. Ac in monasterio monialium sanctę Clarę sepultus, tres filios, Boleslaum, Henricum, & Wladislaum relinquens. Et quinq̃ filias, Heduigim, quę Marchioni Brandenburgenē desponsata fuit, quo mortuo, religionem sanctę Clarę Wratis: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabetham ordinem sanctę Clarę in Gnezna professas, & Eufemiam alias Offkām Othoni Marchioni Carinthie desponsatam.

Episcopus Gnezneē iactura.

Culmeē ecclesię alienatio.

Henricus dux wratislauiensis mortuus.

Proles relicta.

Nno domini 1297. Boleslaus Sweidnice, molestus ferēs germanum suum Hēricum Wratis: & Legnice ducem captiuitatem passum, & notabili portione ducatus Wratis: extitū fuisse, contra Conradum Glogouienē bellum cœpit, interposuitq̃ tractatibus pacis, duo oppida illum restituere compulit, uidelicet Boleslaw, quod pro se & filiis suis, & in districtu eius castrum Clichdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratis: fratris sui reseruauit. In cuius limib⁹ castrum Kroczoneu construxit. Idem Boleslaus castra & ciuitates Bregam, Nyēpcz, Grotkow muris cinxit. Duciq̃ Bohemię Venceslao uastationē ei miniatū, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq̃ Wratislauiē tanq̃ puerorum tutor, nō admissus, obsidione eam strinxit, & supplicibus ignoscere, ac ciuitatē Wratis: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis fuit detruncata. Eodem aņo, quarto nonas Iunii, dominico die in festo Penthecostes. Venceslaus Bohemię dux, se in regem & Gutham coniugem suam in reginam, in ecclesia Pragen per Archiepiscopum Maydeburgenē coronari procurauit, & post triduum Gutha noua regina, sed uetus cōiunx, mortuā est. Anno domini 1280. Venceslaus rex Bohemię, & dux Gracco: atq̃ Sandomiriē. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu sancti Francisci iuxta domos Canonorum in castrū Graccoui: Et ex altera parte de post ecclesiam sancti Andreę usq̃ ad Stradomya. Item castrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceslai regis Bohemię, grossi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti sunt. Prius signati argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū asperolorum scelerabantur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1298. Conradus dux Glogouienē, gradu diaconatus spe consequendę ecclesię Bambergē in signitus, a nōnullis suis militibus uenenatus, mortuus est. Et in ecclesia Glogouienē collegiatā, quam cū Thoma Episcopo Wratis: cōmuniter fundauerat, sepult⁹, reliquit ex Salomea filia Wladislai Othonis ducis maioris Polonię, duos filios superstitēs, Henricum Glogouienē, & Conradū Stinauiē, qui & Krokeleē dux, ob gibbositatem corporis appellatus est, postea in Prepositum Wratis: promotus. Tercius filius Przemislaus Sprotauienē dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliqt & tres filias, Annam, Eufemiā, & Heduigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monasterium minorū in Radzeyow Wladislauiē diocesis, Wladislaus Loketek, Polonię & Pomeranię dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Strasburg nouę foundationis in terra Chelmeē uastauerunt, & uasa sacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmensibus, in nemoribus consequutus, prostrauit, & omnem prædā hominum, pecorū, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1299. Vastantibus terram Prusię sexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine suorū, apud Noctagenē regionem eos expectabat, Lithuanisq̃ illuc uenire tardantibus, gētes Cruciferi eā ad propria dilapsi sunt. Et Lithuani interim superuenientes, Noctagenē districtum prædabātur. Ducēntos & quinquaginta captiuando, alios uero occidendo

Castrum kroczoneu: Brega, Nyempecz, Grotkaw muro cingunt.

Vencesla⁹ dux Bohemię in regē coronatus.

Prima argenteę monetę indutio Polo: Conrad⁹ Glogouienē intocatus.

Noctagenē districtus a Lithuanis uastatus.

Ioannes Querin captiuatus.

Ruffie princeps Sandomiriam irruens.

Elwigus Goltbach magister Pruffie. Conradus de Szak mai. pr. Victoria Cisteriorum.

Cometes:

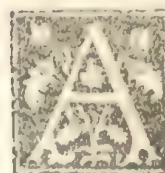
Boleslaus Sweidnicen. Seruicium bellicum primum institutum.

Poloni in Ruthenis victores.

Nova Sadeckz ingitur.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiscopus Rigen, per magistrum Liunion & fratres Cruciferos domus Theutonicorum sancte Marie, captiuatus est, quia subiciendam aut penitus delendam ciuitate Rigen, ipsis fratribus consentire noluit, quod aliis duobus Archiepiscopis antecessoribus suis, Ioanni Vochta, & Alberto, terribili mente intulerant. Superioribus quoque annis, Frikericu de Hazeldappe episcopum Dabatzem a suo episcopatu proiecitur excluserat. Anno domini 1300. Principes Ruffie scientes digladiationes & discidia in regno Polonia, inter Venceslaum regem Bohemie & polonia, ac inter Wladislau Loketek exclusum, uigere, cum robore suo terram Sandomiriensem repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, predam ex hominibus & pecoribus agentes, in sua regione redierunt. Eodem anno absumpto Lodouico de Szippen magistro Pruffie, Elwigus de Goltbach natione Doringus substitutus est, qui parum uiuens, Conradum de Szak habuit successorem. Item Lithuani spolia ex Prussia ducentes, in redeundo a Comendatore de Bradenburgk, in angustiis siluarum quas praterire non poterant, occisi sunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus prodito castro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in illo erant fidem Christi suscepit. Anno domini 1301. Stella crinita quae Cometes dicitur tempore autumnus in signo Scorpii apparuit, uirgam suam radios, aliquando ad orientem, aliquando in meridiem mittendo, durauitque per unum mensem. Eodem anno Boleslaus dux Sweidnicen, filius Boleslai Legnice ducis mortuus est. Et in monasterio Grifzow ordinis Cisterien quod fundauit & dotauit, sepultus. Hic primus exactiones principibus suis, & nepotum suorum imposuit. Nobiliumque seruicia, & numerum armatorum ad bellum expediendorum per respectum ad bona hereditaria descripsit. Hic reliquit tres filios Bernhardum Sweidnicensem, Henricum lauoriensem, & Boleslaum Sambicensem, alias Monstbergensem.

CAPVT V.

Anno supra expresso. Exercitus Lithuanorum, ad sex milia estimatus, terram Dobrzinen uastauit, quae poloni persequuti sunt, tamen predam in abdita siluarum conditam non excusserunt. Idem exercitus Lithuanorum auiditate maioris predae stimulat, terram Cummen depredare cepit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & septuaginta occisis, alios fugauerunt, uirginesque & matronas Dobrzinen eripientes, soluerunt. Ruthenis castrum & terram Lubline aliquot annis occupantibus, Proceres & nobiles terrarum Gracco: & Sandomir: anno domini 1302 congregato exercitu, ad Lublin peruenerunt. Quibus Rutheni cum robore Lithuanorum & Tartarorum occurrentes confixerunt. Iustoque dei iudicio, Rutheni numero & multitudine superiores, uicti succubuerunt, & in fugam uersi sunt. Qui autem in castrum Lubline se receperant, obsessi tunc & fame consumpti, castrum & se ipsos Polonis tradiderunt. Anno domini 1303 Ciuitatem nouam Sadeckz Venceslaus rex Bohemie & polonia erexit, inter duos flumines, in confiniis Hungariae sitam, in loco uillae Kamyenecz, ad episcopatum Gracco: pertinentis, loco cuius castrum & ciuitatem Biecz per cambium, Ioannem Muscarum

Moscarum episcopo Gracco: donauit, iure patronatus sancti Adalberti ecclesiae martyris, & sanctae Margarethae tanquam filiae episcopo Gracco: reseruato. Eodem anno Venceslaus rex Poloniae & Bohemiae, illustrissimam consortem suam Richszam, quae & Elizabetha Przemislai regis Poloniae filia. De speciali consensu Maguntinensi & Gneznen Archiepiscoporum, in ecclesia Pragen per Henricum de Virbna Wratislensem episcopum coronari & inungi in reginam procurauit. Anno quo supra. Conradus dux Stinauiensis, qui & Korkerles, ob gibbositatem appellatus est, Prepositus Wratislensem Archiepiscopum Salzburchensem electus, possessionem eiusdem accepturus, dum ad Viennam ueniens, Salzburcham uinum tantummodo, & non ceruiciam triticeam habere cognouisset. Ex Vienna in suum ducatum Stinauiensem, iam a fratre suo Henrico occupatum, reuersus est. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in Glogouiamque deportatus, in turrim proiectus est. Vassallorumque & nobilium suorum circa, de ergastulo noctis tempore ereptus, ducatum suum plene reprensus anno sequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Lubensi monasterio sepultus, & uniuersus Glogouien ducatus ad Henricum deuolutus est. Potuisset ille Conradus, si fuisset rationis compos, ex frumento cuius copia ubique reperitur, ceruiciam sibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub anno domini 1304. Lestko Michalouien & Gnyewkouien dux, filius Zemecni ducis Cuyauiae Wladislai Loketek nepos germanus, sectatus pres Karoli Marcelli in Hungaria, captiuitate apud Venceslaum regem Bohemiae & Poloniae incidit. Pro liberatione igitur sua ducatum Michalouien, reclamantibus fratribus Premislao & Kazimiro, obligauit. Contrado Szak, magistro Pruffie in centum & octuaginta marcis Thorunen, sub hac conditione, quod infra biennium reddito mutuo haberet, potestate terram suam liberandi, alias lapsobienno & pecunia non soluta, apud magistrum & ordinem eius remaneret ducatus, amplius non redimendus. Quauis autem ante decursum praedictorum annorum, dux Lestko & fratres eius Michalouien, per Ioannem de Plomikow palatinum Wladislauensem integram mutuate pecuniae magistrum & ordini obtulissent solutionem. Nullatenus tamen mutuum recipere, & terram Michalouien reddere uoluit. Nam carior erat puincia Michale: quam pecuniae. Chirographus magistri Pruffie, de hac obligatione sic incipit. Vniuersis praesentium litteris inspecturis. Nos frater Conradus Szalkus magister domus Theutonicorum per Prussia, notum esse uolumus &c. Eodem anno Vernerus Comes de Hohenberg, Adolphus cum germano suo de Vinthimel, & Theodricus Elner, pluresque alii Rinen milites, in Prussia: Cruciferis contra Lithuanos auxiliaturi aduenerunt. Magister autem Pruffie Conradus Szak exercitum bipartito Lithuaniae hyemis tempore ingressus, illam circa territorium Garthin cedibus & flammis uastauit, spoliaque in hominibus & pecoribus secum retulit. Deinde sub tempore quadragesimae, Comendator de Konigsberg in ampliori gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swiril, iuxta clandestinam pollicitationem Cruciferis factam, castrum praefatum, cuius erat Burgarius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingressi, omnes passim matres & foeminas, senes & paruulos interimerunt. Castrum flammis tradiderunt, &

Richza Venceslai consors in reginam coronata.

Conradus Steynauensis mortuus.

Conradus Szalk Pruffie magister cum copilibus Lithuania uastat.

discurrendo in uicinas regiones, congesta præda, cum in Prussia deduxerint. Anno prædicto scilicet 1304 Lithuanorum exercitus terram Lanciciensem, in die sancto Pen. hecosses furtive ingressus, eam cædibus & spoliis deuastauit. Ciuitatem quoque Lanciciensem sine resistentia capiēs, succendit. Cui reuertenti & præda grauato, Kazimirus Dobrzinensem dux, Wladislaus Loktek germanus, occurrēs, durum certamen in uilla Troyanow commisit. Et licet fugientibus Lithuanis, Polonis cessisset uictoria, omnisque præda fuisset erepta, tamē dux Kazimirus in ala quæ debilitari cœperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confossus, generosum spiritum fudit.

Kazimirus generosus interitus

CAPVT VI.

Wladislaus Loktek.

Dissensio de
tionis

Venceslaus rege utroque, patre & filio mortis debitum soluente Poloni bipartiti, quidam, ut maioris polonie nobiles Posnaniensem & Kalissieensem, exacerbauit contra Wladislaum Loktek, sibi in principem Henricum ducem Glogouieensem, Conradum ducem Glogouie: filium elegerunt. Eo quod ex Salomea sorore germana Premislai regis polonie esset natus, qui quidam uixit, heredem & dominum polonie ducemque Slesie Posnaniensem & Kalissieensem se iulabat. Reliqui uero poloni, ut Gracou: Sandomiriensem, Siradieensem, Lanciciensem, Cuyauieensem, Dobrzinensem, & Pomerani, Wladislaum Loktek regnum inuenerunt. Non enim pro ea tempestate, uir in armis melior, & regnum polonie adunatus reperi credebatur. Qui anno Christi 1306 collecto exercitu ex omnibus suis

terris, Henricum ducem Glogouie: inuasit, & longum æstatis tempus depulando, ipsius dominia consumpsit. Henrico prædicto duci nullam opponente resistentiam, Peracta expeditione dux Wladislaus Loktek, in terram Pomeranie descendit, & publica negocia tractando, uniuerso tempore hyemis in ea permansit. Quumque discessisset, Petrus Swancza, Cancellarius Pomeranie, Swancze Gedaneſis palatini filius, dolens se negligētius tractari, dolensque se a solutione pecunie, quas in tuenda Pomerania expendisse asserbat repulsum iri, nouare res cœpit, Marchionibusque Brandenburgensibus adherēs, tradere illis Pomeraniam, quum esset administrator eius, & nouem castrorum possessor sponndit. Wladislaus autē Loktek, hac nouitate ad se perlata, celerrime in frequēti exercitu Pomeraniam ueniēs, præfatum Petrum Cancellarium comprehendens, in castro Gracou: captiuitati inclussit. Duobusque germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioanne cum aliis Baronibus pro liberatione ipsius laborantibus, & loco fratris captiuitatem subeuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis custodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes, cum Petro Cancellario mox in rebellionē uersi, Voldemarum & Ioannem nepotem eius Marchiones Brandenburgē: in Pomeraniā exercitua liter induxerunt, &

Petrus Swancza Cancellarius Pomeranie p. us.

liberat⁹ rebellauit.

Pran. Luth

æerunt, & cetera municipia expugnarunt. Ad Gedanum quoque applicantes, & ipsam uallantes, ciuibus Gedaneſis, quorum maior pars ex Almanis erat, assentientibus, in obedientiā Marchionum uenerunt, castrumque expugnare conati sunt. Bogusza autē iudex Pomeranie, & Capitaneus Gedaneſis, commissio castris fidelibus Baronibus, cum uno Barone præstantis conditionis, Niemyerza uocato, ad Wladislaum Loktek in Sandomia agētem, celeriori quo potuit cursu peruenit. Et facta narratione de castris impugnatione, ciuitatis Gedaneſis amissione, & cæteris ex ordine anxietatibus, Wladislaum Loktek celerrime auxilium ferre (quū esset uir ad singula agēda, animo & manu impiger) promittentē. Bogusza & Niemyerza salubriori eum consilio usum deducebant, ut magistrum Prusie & ordinem Cruciferorum, tanquam suos elemosinarios & pluribus beneficiis obligatos, pro suffragio ac repulsa hostium, postularet, quod acceptatum est, & ordinatio huius negotii Bogusze ad plenum commissio magistrum Prusie Henricum de Plucko, natione Saxonem conueniēs, & pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouie, auum ducis Wladislai Loktek, ordini Cruciferorum impensis commemorans, suffragium per gentes & uictualia obtinuit. Nō ipsi ducis Wladislai, sed propriis magister Prusie consulturus profectibus, quemadmodum processu temporis liquidissime apparuit. Ex composito ergo unā partem castris Gedaneſis, gentes magistri tuitate sunt. Alteram Bogusza cum Pomeranis defensabat, & coniunctum Brandenburgensem a castro repellebat, quandoque trucidabant, & crebrius in eorum castra incursus faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgē: omni spe acquisitionis castris destituti, ad propria remearunt. Post quorum excessum ciuitas Gedaneſis, per Polonos & Cruciferos expugnata est. Et milites præsidii, a Marchionibus constituti, plurimi occisi, quorum corpora Budgerus Abbas de Oliua, ad monasterium suum deducta, in cimiterio sancti Iacobi ante claustrum sepeliuit. Ciues quoque Gedaneſis defectionis auctores, capite sunt cæsi. Dux autē Wladislaus, Petrum Swanczam & fratres eius castris Trezel & Sbasin, ac duobus oppidis Babimost & Sbasin exiuit, ducali fisco applicando. Gentes autem Henrici magistri Prusie, ad hoc studiose directe, cum Bogusza iudice Pomeranie in castro Gedaneſis, ad lites & controuersias superbe factæ, intantum creuerunt & uersæ sunt, ut præfatum Boguszam, & Barones Pomeranie principales in captiuitate conicerēt. Bogusza autē suæ & suorum libertati consulturus, facto fœdere cum magistro & ordine, ut castris Gedaneſis ad requisitionē Wladislai Loktek pure resignaret & restitueret. Habita expensarum de media castris custodia, plena solutione. Excessit de altera castris medietate, magis tamen eiectus abiit, quam libere cessit.

CAPVT VII.

Vo comperto Wladislaus Loktek, magna cœpit cum suis consiliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorum fidem dolis uelatam in perfidiam uersam fore, uehementique tunc primū cœpit pœnitundine urgeri, quod Marchionum Brandenburgensium impetus, nō suis repulset armis, requirensque magistrum Prusie per nuncios. In Kray, alias Kroyouicze uilla, ppe Radzieiow in terra Cuyauieſis, psonaliter dux Wladislaus &

Brandenburgensium
Marchio a Gedano repulsi

Conuentus ob
concordiam in
Cuyauia celebratus.

dislaus & magister cum aliquot Cōmendatoribus, conuenerunt, Vbi in præsencia Gerwardi Episcopi Wladislauiē, & Baronum poloniæ dux Wladislaus quarimoniam electionis militum suorum de castro Gedaneſi longa oratione differuit. Petēs & requirens eam rescindi, & castrum Gedaneſi restitui, iniquum & acerbum nimis contestans. Si ex auxiliatoribus hostes, ex elemosinariis persequutores, ex amicis & sociis infelices suos, & suarum terrarū impugnatores debeat experiri, Magister autē Prussiæ Henricus, uerbis competentibus usus, exclusionē Bogulze & militum Pomeraniæ, ut sedicio rixantium evitaretur, egisse, respondit, offerēs se de castro Gedaneſi excedere, dum impensæ ei refunderentur. Et quum dux Wladislaus, quotta esset huiusmodi impensarū de uno anno quantitas requireret, Magister Hēricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum grossorū, sine quorū solutione castrū Gedaneſi, nullo colore, nullaq; diminutione taxe resignare uellet, re itaq; infecta & animis irritatis discessum est. Magister ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib⁹ Almaniæ coadunato, in die sancti Dominici, & est dies nundinarū, quādo frequentior concursus populi adesse consuevit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanensem obsidione cinxit. Et post aliquot dies quibusdam ciuib⁹ Gedaneſibus, tempore noctis per tradimentum portam ciuitatis aperientibus, hostes ciuitatem comprehenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius est, puberes & impuberes infantes & lactātes, more barbarico extinxerunt, ut fama tantæ crudelitatis diffusa, ceteræ ciuitates metu perculse sine resistantia occuparentur. Exinde ad castrū Tſczow, Karolus de Lucemburgk magister Prussiæ exercitum promouit. Ad quem nō longe statua tenentem, Kazimirus dux Michalouiē & Gnyewkouiē, e castro Tſczow descendens, cum Vincentio Decano Gnezneſi, & aliis Baronibus processit, præcatus humiliter, etiā genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uastaret, suæ germaniq; sui ducis Przemislai a Wladislao Loketek gubernationi cōmissæ. Sed nō est exauditus, in tabernaculo em̄ cū magistro Prussiæ prædicto dūce Kazimiro prandente, exercit⁹ Crucifericus Tſczow obsedit. Vixq; dux Kazimirus obtinuit, ut saluis personis & rebus e Tſczow excederet. Eoq; abscedente, & ad germanum suum ducem Przemisslaum in castrū Swyeczē tendente, Magister Prussiæ castrum Tſczow incinerauit. Et uersus Swyeczē procedens, quæq; obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowa & alios ignobiles uicos. Ad castrū tandem Swieczē perueniēs, quod bini fratres principes, Przemisslaus & Kazimirus Gnyewkouiē: Pro dūce Wladislao Loktek tenebāt q̄tuor ualidis tormētis bellicis castri structuras humiles interdiu & nocte ualidissime quatendo cōcutiebāt. Duobusq; patibulis cōtra faciem castri erectis, Przemisslao & Kazimiro ducibus, aliisq; castri defensoribus denunciabat, nisi castrū dederent, castro expugnato, patibulo suspenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, singulis dieb⁹ duos tres uel aut plures hoies agrestes in ture captos suspendebāt. Ziffridus quoq; quē Cōmendatorē oppidi Gnyew uocabant, polonis infestissimus, mane e castris exiens, & funibus equo cui insidebat alligatis, deuouebat

Tſczow capum.

Swyeczē obsedit.

Ziffrid⁹ Polonis infestus.

gatis, deuouebat se ea die non pransurū, donec omnes cordas in suspendēdis polonis cosumeret, quod & faciebat. Cumq; una die ad focū staret corpus calefaciēs, & sua flagicia efficeret, subito a demone correptus, iugulatus est, & tandem in ignem proiectus, ut qui alios suspensione iugulabat, ipse iugulatus, in igne, non in terra, incendio absumeretur. Sed cōtinuemus narrationem de Magistro Prussiæ. Qui uidēs oppugnationem castri Swieczē ultra spem protrahi, ad dolos animū conuertit, & quēdam ex militibus castri Andreā Cedrouicz, de armis Griffonū auro corruptit. Qui sub intempeste noctis silentio, omnia instrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magistrūq; surgies, quod præstitit ministeriū patefecit. Castrēses ergo solis oppositis corporibus repugnabāt. Et ne in periculum extremū inciderēt, cū Magistro & Cruciferis paciscuntur, ut dominū suū Wladislau Loktek, pro subsidio requirerent, quod si infra mēsem non proueniret, saluis omnibus rebus & personis excederent. Cumq; nullum subsidium & repulsam cernerent (Andreas em̄ Castellanus Rospergen iussus ad Swieczē cū gentibus suis accedere, retrorsum etiam non uiso hoste abiit) Castrum Swieczē post decē hebdomadas, ex quo obsideri cœpit, Magistro & ordini deditum est. Et ambo duces germani, Przemisslaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus castri. Otho Lexik iater Barones præcipuus, aliq; multitudo Baronū Pomeraniæ, fortunā suā increpantes, & fraudem Andreæ Cedrouicz detestantes, cū rebus omnibus excefserunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abstracta, & a Cruciferis per iniuriā usq; in anpū dñi millesimū quadringentes sexagesextum tēta est. Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, assilētibus ei militibus & ciuib⁹ Pomeraniæ, quindecim annis assidue ordinē bello præmēte, regno Poloniæ reunita est. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, ad comprimendū seditionem maiorū polonum, misit Ianussium Comitem Beberſzcin cum forti exercitu, qui quum castrū Kloczko obsidere cœpisset, Dobrogostus de Szamotuſi cognominatus paruus, de domo Nalancz, filius olim Thomislai palatini Poſnaniē, congregato notabili exercitu ex polonis, præfatum Ianussium Berberſzeyn confligit, & omnibus spoliis priuauit. Et idem Hēricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decēbris, anni præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monasterio Lubēſi sepultus est. Hic in administranda iusticia nimis seuerus fuit, Polonis infestus, mores & conditiones illorū plurimum fastidiebat, furum, prædonum, & malefactorum maximus persequutor. Propter quod sub regimine suo terra maioris poloniæ securitate & pace abundabat. Mechildim filiā Alberti ducis Brunſuiciē acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegan Conradum cui Ollina, Ioānem cui Stinauia & Gora, & Przemisslau cui Glogouia in diuisione cēſit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ, morte ducis Henrici audita, Cōuentione generali Gneznae facta, duci Wladislao Loktek adheſerunt, principatum filiorū Henrici in toto abrogantes. Quidam tamē ciuis Poſnaniē, Przemek nomine, decreto dominorū cōtraueniēdo, ciuitatem Poſnaniē ducibus Glogouiē tradidit, & ecclesiam maiorem Poſnaniē præſidio militum incaſtellauit, quorū domus prælatorū & Canoniorum

Mors ziffridi turpissima.

Castrum Swyeczē occupatū.

Pomerania recuperata.

Henric⁹ polon⁹ & Glogouiē dux mortuus.

Canonicorum exussit. Et Nicolaum Archidiaconū Posnaniensē dictum Szar motula interfecit. Præsidio autē huiusmodi per milites poloniæ depulso, in poenam Przemkonis ciuis Posnaniensē factum est, q̄ nemo ex filiis ciuiū Posnaniensē ad dignitates & præbendas ecclesiariū Cathedralium regni poloniæ promoueretur, Et de Henrico hætenus.

CAPVT VIII.

Decemtur cō
uentus in Brze
scze super ter
ram Pomeran
niæ.

Magistri obla
tō conditiōes p
Wladislaum re
sciuntur.

Pomerania sal
tem vendita.

Venditiōis
litteræ.

Magister deinde Prussie Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus est, anno domini 1311, ut secum Wladislaus Loketek in loco competentī conueniret, super terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladislao cum Magistro & ordine in Brzescze oppido Cuyauien, cepit Magister Karolus supplicare duci Wladislao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem consistere sinerent. Vtq; refusione in auro & argento accepta per patentes litteras se in perpetuum terram Pomeraniæ uendidisse profiterentur. Ad hæc offerebat se magister & ordo constructurū cenobiū cuiuscūq; ordinis, cum dote sufficenti, p̄ q̄draginta psonis, p̄ salute ducis & suorū progenitorū, Castrūq; Nyeszow, cum uillis Orlow & Murzinow restitutum. Et in qualibet necessitate regni poloniæ in q̄draginta lanceis, expensis suis & dānis p̄petuo seruiturū. Hæc supplicatio & oblatio ducē Wladislaū in bilem & indignationem mouit, q̄ pro terra Pomeraniæ, quædā indigna & leuia offerrentur. Datoq; responso, q̄ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniā perueniretur, tristis & furibundus discessit. Magister autē Prussie Karolus, uidens se in petitione sua spretum, ad Voldemarum Brandenburgen Marchionē & nepotem eius Ioannē nuncios misit, ut sibi terram Pomeraniæ pro decem marcarū milibus latorū grossorū uenderet, inscriberet & resignaret. Non uertus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore suis & polonoꝝ armis fugauerat. Voldemartus autē Brandenburgen pecuniā oblatam, pro lucro insperato, per Pleczkonē de Lessow, & Luthkonē de Voel in Slupsk ut autē alii asserunt in Nowa Kaliss accipiens, litteras fantasticas de re non sui iuris (q̄ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcarum latorum grossorum) tradidit, quarū tenor sic incipit. In nomine domini amen. Quoniā iuxta uerbum uiri sapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil stabile, nihilq; permanēs est sub sole, sed uanitati atq; mutabilitati subiacent uniuersa, & ne cum labentibus annis, rerū magnificè gestarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præsertim in pias causas & loca relligiosa collatas, scriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgen & Lusacien Marchio, tutorq; illustris Ioannis Brandenburgen Marchionis. Ad uniuersorum noticiam, præsentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earundem. Actū & Datū in curia Breden. Anno domini 1311, in uigilia beati Iacobī apostoli, quæ uenditio quātæ fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoscitur. Sequenti anno uidelicet āno Christi 1312, Albertus aduocatus Gracouiensis, cum magistratibus Gracouiensē, moleste ferens q̄ oneribus exactiōibusq;

onibusq; grauib; pro administradis bellis quib; imperebatur Wladislaus Loketek Gracco: præmebat, summq; & prædonū flagicia nō cōherceret, cum Boleslao Opolien. duce de Gracouiensē ciuitate illi dedenda componit. Qui Opolien. congesto exercitu apertas ciuitatis portas ingreditur, arce lociusdem in fide Regia manente. Ad cuius presidia & ciuitatis recuperationē Wladislaus assurgit, obsidioneq; urbē premendam decreuit. Sed legatis medianibus, Boleslaus Alberto aduocato, & ceteris qui se nouerāt, ciuib; parū fideis motus cōminationibus Cubitalinis adhortationibusq; legatorū eius, præsertim uero prospiciens Kazimirū Cubitalis filiū, iuerum atq; iustū eius successorem, causas aduentus sui coram legatis in Aduocatū retorquet sic sub cōditionibus regreditur Opoliā, Aduocato & ceteris factiōis auctoribus secū receptis, Wladislaus hoste per conditiōes uictō, Gracouiā uictor ingreditur. Amplissimas aduocaciæ possessiōes, & suppellectilem ciuiū seculis conficiorū confiscat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis p̄enis uitæ damnat. Ex domo uero Aduocati, arcē erigit, & in ualua sancti Nicolai turrim extollit in quibus presidia locat, sic feliciter regnat. Sic quoq; Ius eligendorum Cōsulum quondam in cōmunitate perhenne in Palatinū loci mittit. aliquid tamen restrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigismundi moderni patiens, ut cum consensu aliquorum de consulatu seniorū, & ex his quius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex se Palatinus Gracco: electionē consulum prosequeretur. Ne passim inualidi reip: ad magistratum eueherentur. Villam optimā Lanthkowieze, non longe a flumine Srenyawa sitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monasterio Miechouiensē in primordio foundationis donatam, non interueniēte aliquo demerito. Nisi quia Albertus aduocatus Gracco: a Præposito Miechouiensē germano suo, donatiōe eius ad tēpus utebatur, uiolenti & iniusto brachio a monasterio Miechouiensē abstulit, & suo fisco ducali appropriauit. Ioānem Muscatam Episcopum Gracco: insimulatum licet false, eo q̄ Slesita esset, tradimēti prædicti consciū fuisse, odio & intentione captiuitatis persequutus est. Nec eum ad possessionem castri & districtus Biecz, ab Hungaris iam resignati, admisit. Interceptum enī fuit olim castrum Biecz per Hungaros, regēte illud Abbate Thinicensē, & eius possessiō per regē Venceslaum, pro loco ciuitatis nouæ Sandecz Episcopo Gracco: inscripta. Accessit tandem pax in regno Poloniæ domesticis & externis sedatis bellis, uerum fames omni bello atrocior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuasit. Et diutius etiam augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales absumpsit, parentes filios, & filii parentes pro excludenda fame occiderūt. Nonnulli cadauerain patibulum actorū rapuerunt, ut rugientē implerēt uētrē. Lupi in obuios quosq;, etiā tensas balistas portantes, insiluerunt, & peruietos edacissime deuorauit.

Aduocatus
Craco: in Wla
disla. Loketek
reluctantia.

Wladislaus ad
uocaciā con
fiscat.

Palatio electio
magistratus, data.

Ioannes Mus
cata Episcop
Gracco: captus.

Fames valida.

Wladislaus Loketek coronari cupit.

Cruciferi coronatione impeditur.

Wladislaus Loketek coronatur una cum coniuge.

Gracco: ecclesia, regum poloniarum coronandi locus.

Interim maiori polonia in unam Monarchiam & dominium Wladislaus Loketek per mortem Hérici Slesiae & Glogouiae ducis redeiit. Coepit dux Wladislaus Loketek de coronatione sua, simul & recuperatione terrae Pomeraniae cogitare. Ad quae consequenda, Gerwardum Wladislaui Pontificem, uirum singularis prudentiae, & patriae feruentissimum amatorem. Ad summum Pontificem Ioannem uiginti secundum, in Auinione tunc sedem tenentem, anno domini 1316 misit. Cum instructionibus & litteris tam a duce Wladislauo, quam a Praelatis regni poloniae, ad summum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magister Prussiae, & ordo Cruciferorum, nuncios in Auinionem qui propositiones & quaelibet regni Poloniae finitibus responderent, miserunt. Alios quoque nuncios ad Ioannem Bohemiae regem transmiserunt, donis & precibus eum sollicitantes, ut Wladislaum Loketek suum & illorum hostem, in regem erigi non patretur. Quum ipsius ius regni poloniae iustius ratione suae consortis Elizabeth filiae Venceslai regis Bohemiae & poloniae coteretur. Quemadmodum ex insurrectione Bohemorum, regem poloniae idem Ioannes rex, nulla possessione in Polonia habita, se titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 12. ex Gerwardi Episcopi Wladislaui & aliorum multorum instructione, graue odium in Cruciferorum ordinem concepit, & causam super occupatione terrae Pomeraniae Ianislao Archiepiscopo Gnezne, Damaratho Episcopo Posnaniensi & fratri Nicolao de Mogilno, per rescriptum commisit audiendam, & sine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniae, Ioanne rege Bohemorum impediente, qui cum Philippo Francorum rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiam eius suo filio Venceslao, qui mutato nomine, Karolus nomen sortitus est iungendo, decretum non dedit. Prelatis tamen & Baronibus regni poloniae, subtilibus celaturis quid agendum esset scripsit. Super quo Gerwardus Episcopus Wladislaui schemate largiori & expresso, Apostolicam habens exploratam uoluntatem, Prelatos & Barones comouecit, quatinus sine aliqua cunctatione coronationem regiam prosequeretur. Anno itaque domini. Marti centesimo uigesimo, die dominico sanctorum Fabiani & Sebastiani, dux Wladislaus Loketek in regem, Hedwigis uero consors sua, ducis Boleslai Kalissiensis filia in reginam Poloniae, in ecclesia Gracco: per Ianislaum Gnezne Archiepiscopum, assistentibus sibi Ioanne Muscata Gracco: Damaratho Posnaniensi Episcopis. Et Thimice, Mogilne, Andreeuie, Bresne, Abbatibus insulatis: Et multitudine procerum & nobilium copiosa, inuncti, & coronati sunt, diadematis regis ex Gnezna cum pomo & sceptro in Graccouiam translatis. Ab eoque tempore Gracco: ecclesia iure coronandi Poloniae reges primum dotata & priuilegiata est, perpetuis temporibus eo fruitura. Communi quoque edicto sanctum est, ut in castro Gracco: uelut arce firmissima, corona aliaque deponantur, & obseruentur regalia, quae in Gnezneni rure hostilem inuasionem nequicquam prohibere ualente, tute seruari non poterant. Peractis coronationis solenniis, Wladislaus rex poloniae rebusque praesertim de uiarum pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniae recuperatione. De cuius ammissione uehementer angebatur, providebat, & iuxta commissionem Apostolicam Archiepiscopo

tam Archiepiscopo Gnezne, Episcopo Posnaniensi, & Abbati Mogilne, rescriptum exhiberi iussit. In procuratores huiusce causae Philippum Cancellarium, Sbigneum Vicecancellarium regni poloniae, & Ioannem Canonicum Ruden, capellanos suos constituens, quae integro anno cum obseruatione terminorum essentialium, testiumque notabili inductione, usque ad sententiae diffinitive prolationem, pro reddenda terra Pomeraniae, pro solutione triginta millium marcarum monetae polonicae, ratione fructuum perceptorum, & pro soluendis centum quinquaginta marcis grossorum latiorum Pragen ratione expensarum, peracta & deducta est. Primus aut terminus in Brzeze, alii uero translata sede iudicum in Iuniwladislauiam continuabantur. Pro Magistro Friderico & ordine Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow presbiterum, mandatum sufficiens ad causam producentem, contra iurisdictionem iudicum exceptum est & appellatum a grauiamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apostolici, processus exequutoriales cum censurarum fulminatione tradiderunt. Interdicto etiam ecclesiastico, in terras, & loca, in quibus Magister & Comendatores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a sententia diffinitiva, multis uariisque fatigis, apud sedem Apostolicam etiam promotionibus principum pro absolutione Cruciferi defudassent. Nullatenus tamen regis procuratoribus impediuntibus, donec in totum parerent rei iudicate, eam impetrare potuerunt. Praeterea perpendens rex Wladislaus, terras regni poloniae clandestinis & furtiuis Lithuanorum inuasionibus desertas, crebra de liberatione ac consiliis, cum prelatis & suis Baronibus habitis. A Gedimino Lithuanorum supremo principe, missis procis, filiam in coniugium filio suo Kazimiro, anno domini 1315 accepit. Et quum Lithuania auxilium & argentum non haberet, omnium captiuorum annis superioribus ex polonia abductorum, cuiusque sexus, status, & conditionis fuerunt, restitutionem pro dotabilibus accepit. Sponsa ad Graccouiam perueniens, a Nankero Episcopo Gracco: de fide instructa, in uigilia sanctorum Petri & Pauli apostolorum, in ecclesia Gracco: baptisata est, & Anna nominata, Kazimiroque filio regis sedecimum annum attingenti, sollemniter desponsata. Pax quoque per huiusmodi affinitatem inter polonos & Lithuanos composita est. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate relaxati redierant, terram colere adorti, non ueteres solum, sed & nouas uillas in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerunt. Deinceps reuocatis pluribus iniuriis rex poloniae Wladislaus quibus regnum Poloniae per Marchiones Brandenburgen superiores tempore, in interfectione regis Przemislai, in uastatione Pomeraniae, & eiusdem iniusta uenditione, lacessitum fuit cum copiis suarum gentium, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atque Valachorum, anno domini 1326 Marchiam Brandenburgen & Voldematum eius Marchionem, tempore aestatis, post festum sancti Ioannis Baptistae inuasit, & citra & ultra Odram, a Brandenburk usque ad Frankfordiam quanto latius potuit, depopulationem, per predas, exustionesque, expugnationi castrorum & urbium non interdens extedit. Vniuersaque Marchia praedata, & omni genere spoliis ditata, absque aliqua resistantia Brandenburgeni, cum uniuerso exercitu sanus & incolumis in poloniam rediit. Multa foeda ea expeditione in Ecclesias dei

Actio super terra Pomerania.

Filia Gedimini Kazimiro desponsata.

Optima dos

Wladislaus Pomerania ingressus & uincit.

Religiosa cal-
lidas.

Lithuani Mar-
chiam depopu-
lati.

clesias dei, & matronas, a Barbaris cum polonis militantibus, Wladislao rege poloniae nequi, q̄ inhibente, comissa sunt. Ceterum quadraginta uillae, & totidem ecclesiae, igne consumptae, duo monasteria Griseorū, & duo monialium exusta sunt. Impuberes & senes caesi, & plusq̄ sex milia animarū in miserabilem captiuitatem abducta sunt. Quaedam sanctimonialis ne stupraretur a Barbaro, sponondit se instructurā illū, quo pacto nunq̄ ferro uiolaretur, ex perimentū primū, ceruicē eius foriter feriendo, sumpturus. Id dū Barbarus exequitur, uirgine occisa, ludificatus, magis pudicitiam illi curā fuisse q̄ uitā didicit. Quidā miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias suas & suae gētis a David Lithuano Capitano i Garthin illatas ultū iri estuas. In Lithuanicum exercitum iam tunc a rege poloniae destitutum uenit. Et praefatū David, in omniū conspectu obruticans, persequentium illum manus Lithuanorum efugit. Sequenti anno scilicet 1327. Princeps Lithuanorū collecto exercitu, secretis & inuis itineribus, nona die Marcii Marchiam ingressus, Et circa Frankfordiam supra Odram statua ponēs, residuitates & reliquias uniuersae terrae, more barbarico abradēs, incolas trucidando, aut captiuādo, nemine aduersate, festina fuga cū rapta preda in Lithuaniam reuersus est.

CAPVT X.

Vanko dux
Mazouie sus-
pectus mole-
statur.

Victoria Polo-
norum.

Rex Bohemiae
cum ordine.

Veneris ma-
gister Prussi.

Castrum Do-
brzineū capis.

Einde perpendens Wladislaus rex Poloniae Magistrū & ordinē Crucitericum de Prussia obstinatos, & censuras apostolicas cōtemnētes, patrimoniumq̄ suū, terrā Pomeraniae, occupatū, muris fortissimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gētibus, & auxiliis Karoli Hungariae regis generi sui, aliorumq̄ auxiliorum in grandi numero terram Chelmeū ingressus, eam uastauit, uillas omnes & curias exurendo. Vrbes tamen & castra non expugnando, nullamq̄ resistētiā passus, cum omni preda & uniuersis illic quesitis, in Poloniam, postea in Graccouiam sanus rediit. In duceū autē Mazouiae, Vankonē alias Vencellaum, q̄ Cruciferos clandestine & publice gentibus suis & uictualibus in eo bello iuuerat, militū exercitum, & omniē ducatum ipsius spoliis & igne uastauit. Et Vanko dux Mazouiae cum Cruciferis & gentibus suis uicissitudinaria ultione, terram Cuyauiae grassabat. Militibus autē poloniae accurrentibus, duro certamine commisso, acies Cruciferica & Mazouica fracta est. Vankone autē duce Mazouiae fuga sibi consulente, Comendator Thorunē cum omnibus suis occisus est. Ioannes tandē rex Bohemiae, & Comes de Lucemburgk, multis largitionibus & promissis Cruciferorū euocatus, cū exercitu suo & Venero de Orzelā magistro Prussiae, ordineq̄ Cruciferorum terram Dobrzineū in quadagesima anno domini 1329 ingressus, castrū Dobrzineū machinarum projectionibus contriuit. Et per deditiōem Pauli de Spiczmir dicti Ogon, palatini Lancicieū, qui in illo erat Capitanus, defensionē castrī āplius tueri non ualentis, castrum Dobrzineū accepit. Exinde totam terram Dobrzineū in Magistri possessionem redigendo. Kersiranus autem Crucifer, qui castrum Dobrzineū tenebat, cū multitudine exercitus ecclesiam Cathedralem & ciuitatem Wladislauiē cum domibus Canonicoꝝ & uillis proximis spoliari, & igne supposito, cum reliquiis sanctorū & ornatu earum

ornatū earum consumpsit. Mathiasq̄ Episcopo Wladislauiensi, Canoniceis, clericis, laicis, & ciuibus, sub poena capitis, ne quouismodo edificare praesumerent inhibuit. Districtum insuper Czechoczin, ad mensam Episcopi pertinentem occupans. Nulli alteri nisi Magistro & ordini oblationes ac tributa persolui mandauit. Post haec Ioānes Bohemiae rex, cum Venero Magistro Prussiae ciuitatem Plocensem obsedit, Mazouiamq̄ spoliis & incendiis affectit, Sed duce Mazouiae obedientiam ei prestante, obsidio soluta est. Magister autē & ordo, sciens uenditionē & inscriptionem Voldemari Marchionis Brandenburgensis super terra Pomeraniae factam, esse inanem & nihil iuris habentem, sacra auri oblatione porrecta, a Ioanne rege Bohemiae inscriptionem & resignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiae (apud posteros merito ridendus, q̄ aliena iniuste uenderet. Et nostris diebus deus iudex aequitate perspecta eam immutauit) litteras resignationis & inscriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiae & Poloniae rex, ac Lucemburgensis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regno tum regina, ac Comitissa Lucemburgensi, cōthoralis sua. Ad uniuersorum noticiam, tam praesentium q̄ futurorum, uolumus tenore praesentium in perpetuum peruenire. Quod quū inter singula pietatis opera, quibus ad aeterni regis peruenitur solum &c. Finis. Datum & actū Thoruniae, anno domini 1329, dominica Inuocauit. Presentibus spectabilibus & nobilibus uiris fidelibus nostris &c. Ex assensu itaq̄ & instigatione Ioannis Bohemiae regis, Veneris Magister Prussiae, conducto numeroso exercitu in aestate anni sequentis, castra Nakel & Visslegrod interceptit, & ea exussit. Castrum autē Radzieyow, praesidium regium adhibito igne consumpsit. Ne Magister eo potiretur, ad castrū quoq̄ Raczanse Episcopi Wladislaui applicas, crebra machinarū projectione ipsum confregit. Cumq̄ puteum aquae, ex quo multitudo defendentiū cum coniugibus & pignoribus reficiebatur, ademisset castrū conquiuit, multis thesauris hominum & spoliis potitus, multos nobiles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Episcopus Wladislaui com passus eorū calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magistro redemit, & in pristinam libertatem restituit, tandem quintadecima Septembris castrum Gnyewkouien, per eosdem Cruciferos conquiuit, flammis cōsumptum est. Mathias etiam Presul Wladislaui siue id pusillanimitate, siue alio affectu agit, habito conuentu cum Venero Magistro Prussiae, in Thorun in die sancti Bartholomei, absq̄ consilio regis ac Metropolitani, & sui Capituli, omnes decimas terrae Pomeraniae manipulares, in sex tantummodo grossos cōmutauit. Obligando se primum metropolitica, deinde apostolicam confirmationē infra unū annum, super hoc expedire. Diuertētibz tādē Cruciferis in Prussiam, Wladislaus rex Poloniae, qui toto illo tempore cum magna diligentia exercitum comparabat, cum suis gentibus, cum auxilio Hungarorum, a Karolo rege Hungariae misso: Cui Vilhelmus dux Austriae praerat. Cum exercitu Lithuanorū & Samagittarū, cui princeps Gedimin personaliter praerat, terram Culmensem ingressus, singula quaeq̄ passim uastauit & exussit. Ad fluuiū autē Drwancza perueniēs, aliquot diebus

Ioannis Bo-
gis inscriptio.

Nakel & Viss-
legrod castra ex-
usta.

Raczan-
se ca-
strum

Castrum Gnyew-
kouien exussit.

Wladislaus rex
restitit.

illic consistere coactus est. Magister enim Prussiae cum Magistro Liouoniae, spās fluminis per aliquot miliaria, trūcis Oxigonis & cōpaginibus lignorū precluserant, proiectione machinarum tranlitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agresti, uado fluminis monstrato & cognito, relictis aliquot militib⁹ armatorū in siluis occultatis, q̄primum hostes secederent fluiuium superare, fumoq; signum praeſtare iussit. Ipse autē cū exercitu retrorsum uersus Brodniczam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Crucifericus ad Brodniczam diuertisset. Milites regii ex statione prodeūtes, fluiuiū Drwancza absq; impedimento superarunt, & signū fumo ostēderunt. Quo rex uiso, concito gradu ad hesternā statua reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluiuium facile superauit, & acies ordinauit. Cruciferi autē, preter opinionem suam, exercitum regium, suo multo superiore uidētes, dissoluto campeſtri exercitu, in munitiones se receperunt. Rex autē desiderio pugnae fraudatus, latius uastationem iussit extendi, praedas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumq; ad ulteriora exercitum pmoueret, Caduceatores a Magistro & Cruciferis circa Grudzancz aduenientes, pacē cum rege ad festum sanctae trinitatis, sequentis anni composuerunt. Ea conditione, ut super occupatione terrae Pomeraniae, & damnis inde sequutis, Karolus rex Hungariae, pro parte Wladislai regis Poloniae, & Ioannes rex Bohemae p̄pte Cruciferorū induciis durantibus, iustum pronunciarent decretum, & potestatem cōpellendi utramq; partē ad suae sentēciae obseruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohemae ad concordiam non adducentibus, pacis cōditio neglecta, & bellum periculosissimum denuo ortū est. Wladislaus etenim rege Poloniae āno domini 1331 in die sanctae Trinitatis q̄ fuit quartadecima mensis Iunii, agente conuentum omnium suarū terrarū generalem in oppido Chaczini, abrogato & destituito Vincentio, de Pomorzani palatino Posnaniē, de familia Nalanez, a Capitaneatu maioris Poloniae filium suum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natū, praefecit, ut eo administrante longinq; ora regni, ipse rex Wladislaus quietior Gracconiā consisteret.

Pacis pactum neglectum.

Vincencius Palatinus de Capitaneatu depositus.

Ad Magistrū Prussiae defecit.

Incencius autem de Pomorzani, ademptū sibi maioris poloniae capitaneatum dolens, ad Magistrum Prussiae Lutherū, spem uandarū rerum tranſiuit, & pluribus promissionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magister autē & ordo oportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitu, cui Theodricum de Aldemborg Marsalcum, & Othonem de Luterberg praefecit, Vincentium palatinum in Poloniam transmisit. Qui pertransiit Brzesce & Iuni wladislauiā, occultis itineribus perueniēs. Slupczam oppidum episcopi Posnaniē cepit & incendit. Exinde ad Pisdri, ubi Kazimirus filius regis comorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro praemonito, & cum suis militibus in loca siluestria tempestiue se recipiēte, speq; hostiles fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Pisdrenses debachati sunt, & succenso oppido cum ecclesiis, omnem oram citra & ultra Vartham, spoliis & incendiis

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magistrū Prussiae, cum praeda Vincentio palatino Posnaniē comitātē, reuersi sunt. Luderus autē de Brunſwig magister Prussiae, cōmendato Vincentio de Szamotuli palatino Posnaniē, q̄ fidem promissam sincere custodiret: multo maiore exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magistri Liouoniae militibus copiosa multitudine refertum. Cum comendatoribus singulae terrarum ad uastandū uniuersum regnū poloniae, ducente Vincentio palatino Posnaniē trāsmisit. Qui terra Cuyauiae absq; uastatione pertransita, in ciuitatem Lanciciē peruenientes, ipsam in girum succenderunt. Castro Lanciciē per milites regios strenue defenso, uillis autē & oppidis omnibus in girum discurrendo succensis. Exinde in Kalisz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & castro cōquisito, ab oppido cum strage eorū repulsi sunt. Illicq; statua quinq; diebus, Ioannem regem Bohemae expectantes, qui se in auxilium eorū cum exercitu uenturum sponderat, tenuerūt. Sed rege Bohemiae non adueniēte moto exercitu, Zneynam, Gneznā, Nakel, Pobiedzilka, Sroda, Kostrzin Kleczow, & uillas in girum exusserunt. De ecclesia Gneznei haud secus q̄ Barbari uasa sacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen sancti Adalberti non reperiētes. A Gnezna eorum exercitū dirigente Vincentio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & castra Vnyeouien atq; Siradiē, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti sunt. In monasterio Siradiē, Nicolaus Prior ordinis predicatorū prouolutis genibus, Hermannum Comendatorē Elbingen praecatus est. Cuius noticiam bonam, quū esset in conuentu Elbingen, contraxerat, ut a spolio & incendio monasterii eorum abstineret, qui superbe respondens in uulgarī Prutenico, se non intelligere ait, cum aliis in monasterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diruerunt hominum illic cum bonis suis causa conseruationis fugientium abstulerunt. Monachos cappis, hoīes uero utriusq; sexus induuiis, usq; ad extremam denudationē exuētes. Et quum per oppidū Konin uersus Prussiam redirēt, tria milia equestriū, ad lacū Niszamill miserunt. Illic enī nobiles & agrestes cū pecoribus cōgregati, iuxta praefatū lacū aggerē & fossata, septē miliaribus in longū, a Zuola & Kampa uillis usq; ad oppidū Głusino extruxerunt, & sese abdiderūt, certioresq; facti de hostiū aduentu, Wladislaus regi poloniae, qui haud longe distabat, pro subsidio supplicarunt. Qui illis Marsalcum cū aliquot centenis suorū aulicorum transmisit, quibuscū aduenientes, hostes tanta cōde cōslixerunt, ut pauci admodū mortē euaderēt, quod ossa occisorum in eodem loco monstrāt. Wladislaus autē rex poloniae quis stridores bellicos refugeret, & in aetate pene decrepita deficeret, tamen iusta ira uiuacitatem subministrante. In altero Cruciferorū ingressu, exercitum ex suis dumtaxat terris collecto, in discrimen uniuersae dimicationis non uenit, quum hostiles copias, multo superiores cerneret, ex abditis tamen & insidiolis locis, data oportunitate, crebra strage ipsas afficiebat. Anxiusq; dolens de sui regni uastatione quū uires deficerent, ad dolos se conuertit. Nunciisq; secreto ad Vincentium palatinum Posnaniē misit, ut patriam hosti perditam, post tot fauillas & cineres cōmiseratus releuaret. Habiturus perper-

Luderus de Brunſwig magister Prussiae.

Vincencius dux Prutenorum factus.

Grande sacellum.

Wladislaus iuxta auxilia iuratum.

Vincencius do-
lum machinat.

tuam impunitatē si scelus scelere cōpensaret. Vincēti⁹ ergo palatinus ad om-
nia pro salute patriæ sufferēda sese obtulit. Et nocte tanq̃ exploratū iret, ad
secreta colloquia regis uenit, Primumq; obrepente uenia de male perpetratis,
hostilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero sarcinarum ac
spoliōrū, & sibiipsi grauem & ad fugam magis q̃ ad pugnam procliuem, &
ut fidelior cognosceretur, ad inuadendum hostem a fronte pollicetur, regres-
soq; Vincētio palatino ad Cruciferos, rex in magnos ausus erectus, filio suo
duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere
bipennium erat) secedere iussu, aciebus ordinatis, uigesima septima Septem-
bris, quæ est dies translationis sancti Stanislai patroni Polonorum, in uilla-
gio Płowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidū Radzieyow
sito, solē oriente, ad pugnam paratum se ostendit. Cruciferisq; tantā turbati-
onem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies constituerent, &
obuiam regi pcederēt. Wladislaus uero rex, ut interim nebula resolveretur,
quæ adeo densa erat, ut uir uirum uix cerneret, Milites adhortatus est, ut se-
rotiore quō possent animo pugnaret, & pœnas debitas ex hoste exigere-
nt. Iubensq; signa canere, primam cohortem ex curiesibus & ueteranis, in medi-
os hostes induxit. Vincēti⁹ de Szamotuli palatinus Poshaniē, ad pur-
gandum suæ infidelitatis infamiam, inspectate rege & uniuerso exercitu, in
hostes cum suis armigeris irruit. Sic & ceteri exercitus polonōrū in præliū
gradum promouebāt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq; ui-
ctoriam rege Wladislao se consequutū fuisse autumante. Nouus exercitus
quem magnus Cōmendator & Russar de Plawen ducebāt, superuenit. Præ-
lium ex integro resumptū est, obstinatius autē utrisq; pugnantibus, Cōmen-
dator magnus Otho de Brunsdorff (qui quasi certam in suis manibus tene-
ret uictoriam, mandauerat suis ne quēpiā polonum seruarent uiuum) Her-
mannus in Elbing, Albertus in Gedano Cōmendatores, & plurimi alii occi-
si sunt. Cruciferisq; in fugam conuersis, maxima cœdes fugietium ædita est,
rege Wladislao magna uoce hortante, ut fugientes cedere milites non desi-
sterent. Durauit hæc pugna ad horam diei nonam cū in ortu solis incepisset.
In ea quadraginta milia hostium cœsa feruntur. Polonis (suffragiis ut cre-
ditur sancti Stanislai, cui illa dies fuit dicata) nō admodū cruenta uictoria,
insignioribus paucis occisis cessit. Inter quos hi præcipui fuerūt. Zegotha
de Morauicza uexillifer Gracco: Cristinus de Ostrow uexillifer Sandomi-
riē, filius Prandothæ Castellani Gracco: & Iacobus de Szumsko Castella-
nus Zarnouien. Castris hostium exercitus Polonicus potitus uehemēter di-
tatus est. Captiui insigniores in Graccouiam cum signis perducti sunt.

Insignis cœsi-
tus utrimq;

Polonorum vi-
ctoria.

CAPVT XII.

Quotidie rex in certaminis locum descendens, & suorum cœsa
cadauera recognoscens. Vnum ex suis militibus, Florianum
Szari dictum multis spiculis confossum, inter mortuos sapino
corpore iacentem, utraq; manu uentrem & intestina atrectan-
tem, ostendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̃ acerba, inquit,
est huius nostri militis pœna, tū ille resumpto spiritu, acerbior est respondit,
si quis

si quis durum uicinum, in una uilla consistentem, qualem ego sum expertus,
tulerit. Tū rex, bono animo inquit esto, si in oculis euaseris, scito te liberali-
tate mea duri uicini societate cariturum. Sublatus inde & curatus regia largi-
tione in sceliciorem gradum euectus est. Et stirpi suæ, quæ tres lanceas pro
insigni defert ab euentu rei: Nouum insigne leuita, abrogato uetusto Kos-
lirogy indidit, acerui ossium humanorum in uilla Płowcze, magnitudinem
cladis testantur. Quæ Mathias Episcopus Wladislauiensis erecto illic ora-
torio contexit. Nec profecerunt hostibus longæ cathenæ, quibus per balthe-
os connexi, ut fertur, dimicabāt, quin iusta polonorum ira dissoluerentur, &
prostrati in Płowcze cernuntur. Ioannes rex Bohemæ tunc Wrauslauiæ
commorans, audita strage Prutenorum, uentus ne rex poloniæ quicquam
durius de recuperandis terris, & de euertendo ordine Cruciferorū nouaret, ce-
leritate nimia cum copiis undecūq; contractis, ciuitatem Poshaniē obsidē
cinxit. Qua nouitate rex Wladislaus accepta, Prussia in quā uastādam pro-
cesserat obmissa, uersus Poshaniā diuertit. Quem rex Bohemiæ & copias
cuius, suis multo fortiores pertimescens, citato cursu in Wrauslauiam rediit,
De suis quingentos milites ammittens, & machinas relinquens, contentus a-
uerti se Prusiæ uastationem quam intendebat. Hæc facta sunt anno præex-
presso 1331. Anno uero sequenti 1332. Cruciferi ne eorū potentia diminuta
uideretur, missi in inferiōre Almaniā & Bohemiā nūciis, nouos milites
cōduxerunt, & totam terram Cuyauia & Dobrz. nē, castris expugnatis oc-
cupauerunt. Oppidumq; Brzesze demolientes, in alio loco aptiori, arcem
& ciuitatem muris coctilibus cōmunierūt. Wladislaus autē rex poloniæ, ad
recuperandum terras occupatas, cū propriis gentibus & auxiliaribus, a Ka-
rolo rege Hungariæ illi milis, circa festum assumptionis Mariæ, habens ser-
cum filiū suum ducem Kazimirum per terras Mazouia descendit, & terrā
Chelmen uastauit, ac exussit. Magistroq; & ordine per legatos pacem petē-
te, & occupata reddere promittente, in lucia pacis ad festum sanctæ trinita-
tis alterius aīi datæ sunt. Exinde rex cum uniuersis copiis, ad maiore po-
loniam remeans, Duces qui ad Ioannem regē Bohemiæ defectant, terrasq;
regni sui inuasionibus laceiebāt, expugnauit, & munitiones eorū succendit
ad castrūq; & oppidum Koscian, quod pro rege Bohemiæ tenebatur, & ue-
niens, illud obsidione cinxit. Bohemis autē & Slesitis qui castrum tuebātur,
obsidentes polonos irridenibus. Dux Kazimirus filius regis cohortatus mi-
lites suos ad impugnandum castrū, iniussu patris processit, quo uiso uniuersus
exercitus mira celeritate accurrens, castrum per uiolentia conscendit, mor-
tibus recepit, oppidumq; capto castrō, absq; mora in potestate regis inspe-
rato uenit. Kazimirus tādē parētan do mortem suorū, in expugnatione ca-
stri occisorum, hostes qui castrum defendebant, omnes gladio percuti iussit.
Hoc ultimū bellum Wladislai regis fuit, post quod Graccouiam remeando
languescere cœpit, & in grabatū decidens, deficientibus uiribus, fratre Helia
ordinis prædicatorū doctrina perspicuo uocato, confessione facta, singula-
ri auctoritate Apostolica pro mortis articulo ei cōcessa absolutus est, sacra-
mentoq; eucharistiæ procuratus. Commendato filio suo Kazimiro Baronibus, in

Familia Iditar-
rum.

Ioānes rex Bo-
hemie Poshani-
am obsedit.

Fuga eius.

Brzesze trans-
latum

Ordo Cuyauia
am uastat.
Rex uisionem
parat.

kazimirus ca-
strum koscian
capit.

Wladislaus
Graccoui: mor-
tuus.

bus, in castro Gracco: secunda die Marcii, quae in dominicam Reminiscere ca-
debat, uel ut aliae historiae tradunt, quarto idus Marcii, & est dies sancti Gre-
gorii, anno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori ecclesia Graccoui: in
parte sinistra chori uersus sacraui, ante aram sancti Wladislai regis, quam
ipse crexerat, dotaaueratq, sepultus. Sepulchrū eius alba petra, per sculpu-
ras & testudinem adornatum est. Fuit autē iste rex Wladislaus, fortis manu,
animo ferox, & usq; ad decrepitam aetatem robustus. Habitu uero corporis
exiguus, & iccirco Loktek quasi cubitalis ob breuiorē staturam cognomi-
tus. Regnauit autem post coronationem duodecim annis, mense uno, diebus
sedecim, tempore regiminis sui, ante coronationem non computato.

CAPVT XIII.

Lithuani Polo-
niā depredati.

Henricus de
Pleczo magi-
ster Prussie.
Castrum Gar-
thin depreda-
tum.

Cruciferorum
in Lithuanos
uictoria.

Ignis Gracco:

Lithuanorum
incurio.

Theodricus de
Aldemburgk.

Fridburg, Bey-
er castra erecta

Dux Lithua-
nię sagitta ig-
nea interceptus

Nno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, scissions in re-
gno Poloniae, per nemora & inuia in terras maioris Poloniae ir-
ruperunt. Et oppida Kaliff & Stauissino, uillasq; in uiciniis eorū
depredati sūt, senes & impuberes trucidarūt, pluraq; milia per-
uicun texus, absq; ulla resistentia, in seruitutem abduxerunt. Eodem tempo-
re Henricus de Pleczko genere Saxo, eo anno in Magistrum Prussiae assum-
ptus, misso exercitu in Lithuaniam, castrū Garthin, forti praesidio Lithuano-
rum munitum, tempore nebulae apertū reperiens, omnes Lithuanos aut tru-
cidauit, aut captiuauit, spoliatoq; castro & incēso ad ppria regressus est. Co-
mendator autē de Konigsbergk, castrum Garthin nō fuisse locatum mole-
ste ferēs, cum eodem exercitu illuc perrexit, sed praecupatum a Lithuanis
offendēs, nouis irrogatis spoliis discessit. Multis deinde militibus peregrinis
Prussiam aduenientibus nouū bellum Lithuanis illatū est, & districtu Kar-
szowin spoliis & igne uastato, in Prussiam redierunt. Anno quo supra 1306
Ciuitate Graccoui: prope ecclesiam parrochiale omnium sanctorū arden-
te. Carbo ignitus flatu uenti supra tectum ecclesiae Cathedralis laminibus
plūbeis coopertū, piec9, octaua die Mai, tectū consūpsit, & muros cū pari-
etibus ecclesiae debilitauit. Vniuerso castro Gracco: cū turribus & domibus
ex lignis fabrefactis totaliter exusto. Graccouia uero huiuscemodi iactura
incendii, in pluribus domibus & in hospitali perpeffa est. Anno domni 1307
in die sancti Galli. Lithuani terras Siradiae & Kaliffien subito irrumpentes
plurimā rapientes predā, coedeq; & igne plurima loca uastātes, concito gres-
su in Lithuaniam redierunt. Eodem anno Henrico duce Bauariae cum suis gen-
tibus adueniente, Theodricus de Aldemburg magister Prussiae, facta expe-
ditione in Lithuanos. In uicino castri Lithuanorū Vyelunya appellati, duo
castra noua crexit. Nomen uni imponens Fridburg, id est mōs pacificus. Al-
teri Beyer, id est Bauaria. In eisq; frequēti praesidio uictualibus & machinis
ducis Henrici Bauariae derelictis, ut castrū Vyelunya in deditionē cogereur
discessit. Gediminus autem supremus dux Lithuanie imminens periculum
depulsurus, noua castra forti exercitu circūdedit, & cum uiginti duobus die-
bus ad eorū conquisitionē intēderet, quidam Crucifer sagittandi peritus, ob
id sagittariorū magister uocatus, praefatum ducem Gediminū ignea sagitta
per dorsum trāsfixit, q illico animā exalauit. Cum morte sequita exercitū
Lithuanorum

Lithuanorum obsidionē soluit. Magister uero Prussiae Theodricus eodē an-
no, misso Henrico Prussiae Marsalco cū exercitu, districtum Lithuaniae Vie-
dulkū coedibus & flammis uastauit, & plures captiuos in Prussiam induxit.
Sequenti autē anno Olgerth Lithuanorū dux, necem Gedimini patris sui &
patriae uastationem ulturus, in forti exercitu Prussiam ingressus, eā coedib9
& ignibus uastauit, depopulatione latius extensa, predā hominū & pecorū
in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Prussiae Marsalcus quartadecima
die Augusti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōsequutus, quis hor-
sti impar uidebatur, conflixit, & utrisq; acriter pugnantibus tāta coedes adir-
ta est, ut utraq; ps pro uicta discesserat. Maior tamē clades in Lithuanis ui-
debatur, qui mille ducentos & uiginti ex suis perdidērunt. Captiuosq; & pe-
cus relinquere coacti sunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in op-
pido Kowale terrae Cuyauien, natus est Kazimirus filius Wladislai Loke-
tek, & Hedugis consortis eius, qui regnum Poloniae prudentia, fabrica mu-
torū, & legibus decorauit & adornauit. Eo anno maxime tempestates & aq-
tum inundationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerūt. Sol quoq;
ultima Ianuarii eclipsim passus est. Ex his magna sterilitas subsequuta, qua-
lem nemo meminerat, nec a praedecessoribus audierat. Deficienteq; pane, her-
bas homines manducarunt. Eodem anno Boleslaus dux Wratislauien, fili-
us Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glog-
ouiē uastauit, factaq; conflictu, Henricus Glogouiē succubuit. Et Boles-
laus dux Wratisl: in superbia elatus, multa bona procaciter consumpsit, ut
postea aere alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogoui: Przemis-
laus quum esset uegetioris ingenii, nunq; Ioanni regi Bohemiae subici uoluit.
Hic ueneno a propriis uasallis intoxicat9 interit, & apud monasterium Lu-
bense sepultus quiescit. Et quia nullam prole reliquerat, Henrico Zegane
& Ioanni Stinauiē fratribus eius Glogouia cessit in commune, Conrado p-
Stinauiā contērato. Sed postea Ioannes Stinauiē, mediam partem Glogo-
uia, Ioanni regi Bohemiae uendit, qui rex exercitualiter in Glogouiam ue-
niens, alteram partem Glogouiae in suam redegit ditionē. Et ob hoc grau-
men, Henricus Zegane mortuus est, in monasterio Luben sepultus. Filius
autē eius unicus, eiusdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiae
& filiū eius in regno successorē Karolum inuasionibus turbauerat, ut Karo-
lus rex Bohemiae, alteram partē Glogouiae quae fuit patris eius, ipsi restitu-
eret, suam ditionē tamen & subiectionem ex cōposito profitenti. Anno Chri-
sti 1311. Vichtenen supremus dux Lithuaniae, cū omnibus suis copiis terras
Prussiae sub carnispriuo ingressus, per coedes & flāmas, magnam partē ter-
rae in fauillam & desolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis ca-
ptiuis reuersus, diis suis libamina obtulit. Commendator interim de Konig-
bergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuersoq;
itinere Lithuaniam furentes ingressi, singula quae occurrebant, aut captiua-
runt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Vichtenen epulante perturbau-
runt, in Prussiamq; magno cum captiuorum numero regressi sunt. Eam ua-
stationē dux Vichtenen ulturus, quattuor milibus ex ceteris delectis, in uigilia
Ramispalmarū

Magister Prus-
siae Lithuaniam
uastat.

Kazimirus filius
Loketek natus
in Kowale.

Eclipsis.

Fames.

Henricus Zega-
nen mortuus.

Vichtenen Lith-
uanie dux Prus-
siam uastat.

Commendator
konigsbergē
Lithuaniam re-
greditur.

Vitenen Prus-
siam repetit.

Dehonestatio
sacramenti Eu-
charistie:

Cruciferorū de
Lithuanis ui-
soria.

Comendator
de Brandenburg
in Lithuanos
egit.

Henricus de Tre-
uiri magister
Prussie.

Boleslaus dux
Mazouie mor-
itur.

Ramis palmarum in Prussiam intrans, cuncta ferro & igne usque ad Brunsberg vastauit. Ecclesias uasis & clenodiis spoliavit, & eas incendit. Diuissimum eucharistiae sacramentum, in terram cum ignominia proiectum, ore conspuat, & pedibus conculcauit. In Lithuaniamque magnam captiuorum multitudinem pel- lens, dum in limitibus in una siluarum captiuos inter suos diuisurus staret & coram uirginibus (quae absque uiris & ceteris mulieribus mille quadringenta numerum explebebant) sacramentum eucharistiae ex terris Prussiae in sacrario allatum, prophana manu extertum, ante pedes uirginum proiciens, spurcissimum ore conspuens, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi esset deus earum, qui ei resistere non ualeret, neque suis cultoribus auxiliari. Non autem diuina maiestas blasphemiam tulit. Altera siquidem die in diluculo, quae fuit dies Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploetz magister Prussiae, cum octuaginta fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & exercitum Lithuanicum in eisdem statuiis consequutum, conflixit, & ad extremum uicit, singulos uictos in patibulum agens, aut undis suffocans. Ex tanto autem Lithuanorum exercitu, nemo praeter ducem, & duos eius comites, qui & ipse in capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famosi triumphi, Cruciferi in domum reuersi, monasterium sanctimonialium in Thorun fabricarunt & dotarunt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos egit, & vastato districtu Pogrodne, citato agmine discessit. Terciam expeditionem eo anno magister Henricus de Ploetz egit in Lithuanos, & secunda Iulu Lithuaniam ingressus, districtum Salsenken ferro & igne vastauit. Etiam tria castra illic conquirens incendit, multisque militibus Lithuanorum occisis, septingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1311 Henrico de Ploetz, de officio magistrum cedente, Henricus de Treuiri, qui & Karolus appellatus est, successit. Eo anno duae expeditiones in Lithuaniam actae sunt. Una per magistrum contra castrum Bisen itinere terrestri. Altera per Vernerum Commendatorem de Ragnera, nauali classe per fluuium Memel, contra castrum Mergel, ab eo parum profectus, praeter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionem egit Henricus Marsalcus, cum ingenti sui exercitus pernicie. Nam castrum Bilen incoquisito, in tres districtus, uidelicet Miedniki, Crinuczin, & Trzuiczan descendit. In quibus nusquam uictualia reperiens, fame indies inualecente, per spaciū centum & amplius miliarium rediens, multos de suis inedia consumptos ammisit. Miserat & dux Lithuaniae suum praefectum Surminum, uirum callidum cum classe centum nauium, contra castrum Trismemel, qui naues Cruciferorum in flumine Memel reperiens, incedit, tandem a Cruciferis uictus, trecentis quadraginta de suis ammissis, cum reliquis eadem classe in Lithuaniam refugit. Anno domini 1313. Boleslaus dux Mazouiae, filius Semouiti filii Coradi Mazouiae, frater patruelis ducis Wladislai Loktek, in Visssegrod octauo kalendas Maii mortuus est, in ecclesia Ploetz sepultus. Hic seuerissimus persecutor furum & malefactorum fuit. Hic tres filios superstites, Semouitum Troydenum ex prima coniuge Lithuana multum honesta, & Venceslaum seu Vankonem ex altera coniuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema reliquit. Anno domini 1314. Magister Prussiae Karolus, & ordo Cruciferorum, a quolibet

a quolibet manso culto in Pomerania, & terris occupatis de quibus decima manipularis reddebatur, duos scotos usuales colonis soluere iussit. Sua uero & omnium Comendatorum atque terrigenarum praedia, a solutione cuiuslibet decimae penitus libera esse decreuit. Propter hoc Episcopus Wladislauien, in cuius diocesi fere tota Pomerania consistit, cum assensu Archiepiscopi Gnesnensis, & Episcopi Posnaniensis, monasteriorum quoque & aliorum beneficiarum, Magistrum & ordinem, ac uillanum rusticos censuris ecclesiasticis percelluit, & loca eorum interdicto supposuit. Verum Magister & ordo appellationibus ad sedem apostolicam se tuebatur, & rigorem censurarum eludebant. Eodem anno circa Natale domini. Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitque usque ad finem mensis Februarii. Et paulopost, aliter Cometes in parte orientali apparuit, qui sicut quantitate minor erat priore, ita & minor duratione. Tres etiam lunae simul eo anno apparuerunt.

CAPVT XIII.

Anno domini 1315. Henricus & Wladislaus filii ducis Henrici quinti Wratislauien, aetate pubertatis transgressi, fratrem suum seniore Boleslaum magna importunitate ad partiendum patrimonium coegerunt. Ne ipsius prodigalitate partes hereditatis illorum conlumeret, & Boleslaus quidem Bregam accepit, aspirans ad pecunias a fratribus addendas. Henricus uero Wratislauiam forte accipiens, quadraginta octo milia marcarum Boleslao exsoluit. Wladislaus autem iunior fratrum Legnicam sortitus, in subdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarum quae non potuit pro additamento soluere, Legnicam ciuitatem Boleslao Bregei fratri suo obligauit. Sed idem dux Wladislaus aetate ductus, contra Boleslaum ducem Bregei bellare coepit, ut sibi de Legnica ducatu cederet, quem saepius fufum & fugatum tandem comprehendit, & in Legnica castrum in carcere dimidio anno alligauit, quo reconciliantibus amicis, ut singulis annis quingentas marcas quibus statum suum ducere possit, dux Boleslaus sibi daret, dimisso, propter graues molestias frenesim incidit, & delirans cuidam militi qui castrum Hornsberg in montibus habebat, se adiunxit, & praedas in Bregei ac Legnica ducatibus agere coepit. Dum in uillas Iankow, & Wirbin in terra Bregei impetum fecisset, a rusticis qui pro sua securitate centum armatos conduxerant, cum uiginti complicibus captus est, & Boleslao Bregei duci praesentatus, in uincula trusus, in castrum Legnicum integro anno detinebatur, ubi tantam frenesim incidit, ut singulos sibi ministrantes conaretur occidere. Mitigata tandem frenesi, a uinculis dimissus, nunquam stabilem tenuit gradum, sed in modum delirantis ambulabat. Anno quo supra 1315 Samagittae numeroso exercitu Ragneram cinxerunt, & quod longum tempus in obsidendo castrum non expugnato consumpsērunt, conculcatis segetibus, & omnibus in circuitu uastatis atque exustis, in Samagittiam reuersi sunt. Vitenen autem dux Lithuaniae ceptum Samagitticum continuas, cum frequenti exercitu castrum Trismemel obsidione uallauit, proiectioneque machinarum decemseptem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magistro Prussiae missos, ad obsessos ingredi contententes, ad unum omnes contriuit. Magis-

Cometes duo
rum mensum.

Tres lunae.

Patrimonium in-
ter fratres diuisio.

Wladislaus ma-
ior minor, frenes-
ticus.

Ragnera a Sa-
magittae da-
cta.

Strumque

Districus Pa-
stow vastatur.

Cruciferorum
victoria

Ingedin & Pi-
stin castra expu-
gnata.

Institutio dena-
rii sancti Petri
immutatur.

Restitutio Bo-
leslao Bregeñ
castra.

Elizabeth regi-
Hungarie nu-
pta.

strumq; Prussiae cum sex milibus armatorum uenientem, quum ab exploratori-
bus cognouit, in Lithuania se recepit. Quem magister Henricus non ualens
consequi, terras hostiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut oc-
cidit, aut captiuauit. Eodem anno Henricus de Ploczk Saxo genere, & Mar-
salcus Prussiae, cum proprio milite Lithuania ingressus. Districtum Pastow
uastauit & exulit, & quingentis Lithuanis captis, Prussiam reuersus. Plures
milites ex Rheno in Konigsbergk gratia exercende militiae offendens, alter-
ram illico expeditione in Lithuanos agit. Castroq; Bisen conquisito, octua-
ginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, districtum Medniceñ cotinua-
uastatione in fauilla redegit. Magister deinde Prussiae Henricus cum maio-
ribus copiis Lithuania repetens, exercitu quadrisaria diuiso, & populatione
latius extensa, plures districtus Lithuanorum ad eam diem intactos, deuastauit,
& magnam captiuorum ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autem ad maturi-
tatem pertingentibus, iterum Marsalcus in Lithuania ingressus, & duobus ca-
stris Ingedin & Pistin expugnatis & exulit, fata omnia conculcauit, aut ex-
ulit. Eam molestiam David Praefectus castris Lithuanorum Garthin ulturus,
cum octingentis armatis Prussiam inuadens, districtum Vunsdorff deuastauit.
Quem Comendator de Capyow dum rediret consequutus, certamine inito,
captiuos liberauit, & quinquagintaquinque occisis, caeteros in fugam uertit.
Ab exordio institutionis denarii sancti Petri pro lampadibus, de qualibet do-
mo & familia tres tantummodo obuli usuales, & auenae cribrum soluebatur.
Hac autem prisca consuetudine anno domini 1318 per collectores apostolicos
abrogata, sancitum est ut de quolibet capite rustici hominis, unum obulum
usualem annuatim soluatur, quod usque in hanc nostram aetatem continuatur. An-
no domini 1319 Boleslaus Bregeñ & Legniceñ dux, Conrado filio ducis He-
rici Glogouieñ cui Olszina obigerat, propter Herici quinti patris sui capti-
uitatem & depactionem bellum mouit. Olim per auum eius Conradum Glo-
gouieñ factam, & aliquot certaminibus superatum, ad tantam aegritatem ipsum
ducem Conradum redegit, ut unum tantummodo equum, & pallium lineum quo
amiciebat possideret. Ictoq; foedere, ex sententia Baronum comunium, Co-
radus, Oleszneñ, Namislauiam, Beroltow, Cruczbork, Piecczen, & Cuncze-
stad duci Boleslao Bregeñ restituere coactus est. Volauiam uero & Lubeus
compassus aegritati Conradi Oleszneñ ei dimisit. Accessione autem tot bono-
rum Boleslaus sumptus prodigos iterum facere coepit, intantum ut debitis uari-
is inuolutus, oppidum Nympecz cum suo districtu, duci Bernardo Sweidni-
ceñ, Item Haynouia & aureum montem creditoribus ciuib; Wratislaui obligaret.

CAPVT XV.

Anno domini 1320 Wladislaus Loketek rex poloniae, filiam su-
am Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pau-
li apostolorum, Karolo regi Hungariae matrimonialiter copula-
uit. Haec felicius duabus morte absumptis coniugibus regi Ka-
rolo nupsit & comansit, filiosq; insignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nanke-
rus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolieñ ortus, in Episcopum Grac-
couie: electus, ecclesia Gracco: ueterem, angustum suum habentem, & humilibus
structuris

Ecclesia Graeco-
couieñ exstruit

Marsale Prus-
siae Lithuania
vastaturus in-
greditur.

Ordinis mili-
tes uicti.

Varha altereati-
ones p ducatu
wratislauiens.

Wratislaui ad
Bohemios ces-
sit.

structuris edificatam, recentiq; incendio deformatam, deiecit, & nouam opere
sumptuoso ex alba & quadrata petra iniciauit, latitudine atq; longitudinem
eius quantum spacia loci patiebantur extendens, quae & qualis in hanc diem
cernitur & permanet, hinc factum est ut multa insignia sepulchra Principum
& Pontificum, noua edificatione superueniente, obruta perierint. In edifica-
tione autem tam sumptuosam ecclesiae Cathedralis Gracco: Nankerus Episcopus
Gracco: duas partes, Capitulares uero terciam, & clerus totius dioce-
sis Gracco: subuentione caritatiuam contulit. Cuiuslibet etiam beneficii &
parrochialis ecclesiae decollatione, siue spirituali, siue regia & laicali, uacan-
tis, primi anni fructus pro fabrica ecclesiae exigebantur & reddebantur. Eodem
anno Henricus de Ploczk Marsalcus Prussiae, habens secum quadraginta
fratres ordinis cum exercitu bene instructo, Lithuania ingrediens, districtum
Medniceñ q; latius potuit uastauit. Interim Lithuani & Samagittae, nihil ea
uastatione deterri, angustias unius saltus, quem Cruciferi in redeundo tran-
sire erant, occupant, & maioribus arboribus circumquaq; succis, insidias
parant, dumq; Marsalcus Prussiae & exercitus eius insidiarum ignarus sal-
tum esset ingressus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipse, deinde alii ad
unum omnes aut deleti, aut capti sunt. Lithuani pro uictoria & spoliis hostium,
diuithuras litates, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Sam-
lenth, cum equo & armis in pira extructa incenderunt, & conflagrarunt. Anno
quo supra, in festo exaltationis sanctae Crucis, Lithuani terram Dobrzineñ
quae tunc a relictis ducis Semouiti tenebatur, improuise uastauerunt & oppi-
do Dobrzineñ exulit, cum captiuis utriusq; sexus, ueloci fuga regressi sunt.
Ioanes rex Bohemiae, & Comes de Luczemburgk, sciens duces Slesiae uiros
simplices, calliditate sua eos ad se trahere coepit. Primum itaq; anno domi-
ni 1322 Boleslaum ducem Zambiceñ alias Monsterbergeñ, Bernardi ducis
Sweidnicē: germanum, amplissimis promissionibus inescatum, induxit, q; ca-
strum & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uendidit & resignauit. In quo
homines & praeda & rapinis uiuentes locauit, ut caeteros duces Slesiae spoli-
is uexaret & discordiarum semen iacerent. Wratislauiensis insuper ciuitatis
ambiens possessionem, Boleslaum Bregeñ & Legni: ducem, profusis donati-
onibus contra germanum eius Henricum sextum ducem Wratislaui: subordi-
nauit, qui dum bellis praemeretur, quum esset princeps pacificus, ad Wla-
dislaum Loktek regem poloniae se conuertit, & Wratislauiensium ciuitatem sibi
cum ducatu perpetuo resignauit. Wladislaus autem rex apprehensa posses-
sione ciuitatis & ducatus Wratislaui: aliquanto tempore ipsam gubernans, compas-
sus paupertati ducis Henrici, Wratislauiam sibi restituit. Quo audito Ioanes
rex Bohemiae exhilaratus, callidis blanditiis & iam non bello, sed liberalita-
te & astucia. Ad resignandum sibi ducatum & ciuitatem Wratislauiensem
ducem Henricum induxit, receptoq; oppido Cloczko in administratione solu-
ad tempora uitae Wratislauiam perpetuo resignauit, cum graui iactura re-
gni poloniae, de cuius corpore ducatus Wratislaui: erat, & cum iniuria fratrum
Boleslai Bregeñ & Wladislai Legniceñ ducum, filiarumq; eius trium nubi-
um Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas spectabat successio
hereditaria

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratisla: cessauit successio, ciuitate Wratislauensi obedientiam regis Bohemiarum proficere. Tandem Wladislao duce Legnicei ducatum suum Legnicei, quem Boleslao Bregei in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiarum solita uasfricia usus, comminatus est auferre ducatum Legnicei Boleslao, nisi in suam & regni Bohemiarum ditionem concederet, qua denunciatione Boleslaus Bregei territus, se & sua Ioanni regi Bohemiarum subiecit. Eodem anno domini 1322. Bernardus dux Sweidnicei cum sua gente. Item dominus de Sueuia, Item duo Comites de Rheno, Item aliorum christianorum exercitus Cruciferis de Prussia illum dirigentibus, in terras Samagittie & Lithuanie descendens, tres districtus Varken, Russigē, & Klogen uastauit, & castrum Pisten conquisiuit. Barbarisq; predictorum districtuum, callide obedientiam promittentibus, a coede & captiuitate temperatum est. Sub idem tempus Lithuanie dux, in Liuania uastato episcopatu Darbarensi & aliis districtibus, quinque milia captiuorum & multitudinem spoliatorum in Lithuaniam deduxit. Eam uastationem christianorum exercitus uindicaturus, iam instante hyeme in Lithuaniam expeditionem agit, nullo tamen opere memorabili, asperitate hyemis praemente, adito, in Prussiam remeauit. David uero Capitaneus castrum Lithuanorum Garthin frigore non torpens, cum frequentibus copiis, districtum Reuel in Liuania uastauit, ecclesias incendit, sacra uasa recepit, sacerdotes aut occidit, aut cepit. Et quinque milia captiuorum cum ingenti praeda in Lithuaniam intulit. Deinde sub eadem hyeme Lithuani & Samagittie ciuitatem Memel, & tria castra in eius uicino expugnauerunt, & conquisierunt. multisq; christianis illic aut coctis aut captis, tam ciuitatem quam castra exusserunt. Post haec districtum Wilow adeuntes, strage magna adita, Commendatorem de Capyow, cum suo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atq; spoliatorum Lithuaniam reuersi sunt. Mazouiae etiam ducatum uastauit. David Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagis ac ecclesiis spoliatus & incensus, plures agrestes in Lithuaniam captiuos duxit. Sub eo tempore Karolus magister Prussiae mortuus est, & pro eo Vernerus de Orzele substitutus est.

David Capitaneus Reuel uastat.

Karolus magister Prussiae mortuus. Vernerus de Orzele magister Prussiae.

Lithuanorum iurisd.

Anno domini 1323 Lithuani clandestinis itineribus subito insilientes, oppidum Dobrzinei ipsum depradati sunt, & conflagrarunt. In terramq; Dobrzinei senes & impuberes occidendo, festine cum captiuis ad nouem milia estimatis, in Lithuaniam redierunt. Ea propter Wladislaus Dobrzinei dux, & Wladislai Loktek regis Poloniae germanus nepos, personaliter ad eundem regem Wladislaum Gracouiam ueniens terram Dobrzinei cum suis municipiis ei perpetuo resignauit, quia ad ipsius defensionem & incursionem, tam a Cruciferis quam Lithuanis factam & futuram intendere non potuit. Praeibulq; porrectis pro se & sua genitrice Anastasia relicta olim Semouiti ducis Dobrzinei, terram Lancicie obtinuit, terra Dobrzinei gleba & introitibus multo superiorem, dumtaxat ad tempora uitae, quia orbus & sine prole fuit. Anno domini 1324 David Capitaneus in Garthin, iussu

thin, iussu Gedimini ducis Lithuaniae oppidum Poltowfko episcopi Ploteni, & centum triginta uillas in circuitu, in die sanctae Elizabeth inuadens, coedibus, flammis, & spoliis uastauit, & triginta ecclesias parrochiales igne delet, ac quattuor milia animarum in captiuitatem duxit. Alius quoque exercitus Lithuanorum in Liuania descendens, in aliquot locis eam uastauit, & praedam cum captiuis reduxit. Sequenti autem anno uidelicet 1325 Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladislai regis Poloniae, cum omnium captiuorum ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorum redditione pro dotalibus, adducta est. Erat pax desiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos sequuta est. Anno praepresso 1325 iussu Wladislai regis Poloniae, milites Gracoi & Sandomiriens Mazouiam hostiliter depopulati sunt, & ciuitate Ploceni conquisita, flammis ipsam exusserunt. Venceslaus enim alias Vanyek dux Mazouiae, conditionis suae oblitus, hostilitatem infestam cum Cruciferis Prussiae regno Poloniae inferebat. Anno domini 1327. Principes Slesiae, Oppolien, Teslnei, Glogouien, Zegane, Olesznice, Sinauē, & Falkembergen, suae illustrissimae conditionis ex regibus Poloniae tracte obliti. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti sunt, ad Ioannem regem Bohemiae infestum hostem regis Wladislai Poloniae, defecerunt, iugo & feudo Bohemico sese supponentes. Causa non alia extitit, nisi liuor & acerba inuidia, quod Wladislaus Loktek sibi imposuerit regni Poloniae diadema, ipsis inconsultis, unde illum non Poloniae, sed Gracouien regem uocitabant, & a suis subditis uocitari mandabant. In quorum ignominia, quia absque legitima causa a regno secesserunt, factum est laudum in regno Poloniae, quod nullus illorum principum, quod alienum iugum non excusserit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneum in Polonia assumatur. Hinc factum est, Iathana zizania superseminante, quod principes & nobiles Slesiae, adeo Polonos exosos & contemptos habere ceperunt, ut in casibus & infortuniis eorum, detractionibus & morsibus magnopere picitentur. Ex hoc egritudine sua declarantes, quod utrum suum a quo excidit, corrodit. Licet Polonia pietatis maternae ubera, in eorum necessitatibus non auertit, sed solatur & reuertit. Hinc etiam factum est, ut aquilam candidam uniuersale signum principum Poloniae, duces Slesiae, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nonnulli in camporum, uariationem & colorum permixtionem permutarunt. Ne quidem commune cum regno Poloniae habere uiderentur. Censum tamen & denarium sancti Petri, qui ex uniuersa Slesia summo Pontifici praestatur. Sic & ecclesiae Cathedralis Wratislauiensis per Boleslaum primum regem Poloniae & patrem suum Myszkone fundatio & dotatio. Caeteraque insignia claimant & demonstrant Slesiam & Wratislauiam regni Poloniae prouinciam fuisse. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniae postea reuersuram. Anno domini 1330 aestas nimium calida erat, ex nimioque feruore solis, ultra solitum cursum in Polonia segetes in debitam maturitatem ante festum sancti Ioannis baptistae perductae erant, & undis desiccatis, flumina suos alueos deseruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigen cum omni dominio ad Rigen ecclesiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerunt, fratres Theutonici sanctae Mariae

Poltowfko oppidum uastatur.

Pax cum Lithuanis.

Principes Slesiae ad Bohemiam regem delinunt.

Estas cauda.

13 denigra

Venceslaus fili-
us Boleslai Ma-
zouie ducis
moritur.

Veneris mors.

Lutherus ma-
gister Prussie.

Vincendus de
Pomorzani
mortuus.

de nigra cruce, In Archiepiscopum Rigen fundatore suum usi officio. Quo
Cruciferi de Prussia in reges & principes Poloniae in occupanda Pomerania
& aliis terris usi sunt. Anno quo supra sedecimo kalendas Iunij, Venceslaus
alias Vonyek filius iunior Boleslai ducis Mazouiae crudelis & seuerus in mi-
lites & subiectos, in Vissiegrad mortuus est, & in ecclesia Plocei sepultus, re-
liquit unicum filium Boleslaum ex filia Gedimini ducis Lithuaniae. Anno pre-
fato die decimanona Octobris, Veneris de Orzela magister Prussiae mul-
tis uulneribus, in castro Marienburg, ab uno fratre Crucifero Ioane de Gin-
dorff confossus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunswigk successit.
Anno praedicto postulante rege Wladislao Loktek a summo Pontifice pel-
lagium cruce signatorum & aliquot milia florenorum, contra Barbaros, Thar-
taros, ac Lithuanos, accepit rationes & excusationes summi Pontificis, & non
ea quae postulauit, tamen ne nuntii regis uacui redirent, gratiam anni Iubilei
concessit, ea conditione, ut quilibet illam meriturus, duos aureos in capsam im-
poneret. Agebatur itaque Gracouiae annus Iubileus, pro festo sancti Stanislai
in Maioribus tribus diebus, & in autumno festi eiusdem sancti Stanislai aliis tri-
bus diebus, magna multitudo ex uniuerso regno Poloniae, sed & ex Hunga-
ria atque Slesia concurrente. Exinde non mediocris summa auri collecta fuit.
Anno domini 1332 in festo natalis sancti Ioannis baptistae, Vincetius de Po-
morzani palatinus Posnaniensis, cuius ductu & prodicione Polonia fere perie-
rat, quia regio ad dicto in patria tutus consisteret, tamen eorum qui uastati &
incommodis confecti erant conspiratione, telis confossus & obtritus, teteri-
mae prodicionis poenas soluit.

Kazimirus secundus

CAPVT XVII.

AD surrogandum
nouum regem in lo-
cum regis Wla-
dislai nuper absu-
pti. Praelati & Barones Polo-
niae conuentu omnium terra-
rum apud Gracouia: agentes una-
nimit uoto ac uocatione ducem
Kazimirum, filium praefati regis
Wladislai in regem Poloniae
elegerunt. Diemque sancti Mar-
ci pro coronatione eius desi-
gnarunt, regina autem Hedwigis
regis Wladislai relicta, & du-
cis Kazimiri mater, quaelio-
nem iniecit. Ne ipsa uiuente,
Anna consors Kazimiri in re-
ginam coronaretur, affirmasque
quod unius regni una regina dia-
mate sit insignienda. Expugna-
ta tandem

ta tandem praecibus ducis Kazimiri, quae tenerrime diligebat, in coronatione
Annae coniugis Kazimiri consensit. Ipsa autem in cenobium sanctimonialium
monasterium in antiqua Sandecz se recepit, & professa regulam sancti Francis-
ci, ieiuniis, orationibus reliqua aetatis suae expleuit. Anno itaque domini 1333
in festo sancti Marci, quod in diem dominicum cadebat. Dux Kazimirus in re-
gem, Anna uero consors ipsius in reginam Poloniae, in ecclesia cathedrali Grae-
couien, per Ianislaum Archiepiscopum Gneznen, assistentibus ei Ioanne Grae-
cou: Ioane Posnaniensi, Mathia Wladislauen, Stephano Lubucei, Episcopis
& Baronum ac nobilium Poloniae magna copia, iuncti & coronati sunt. Ad-
iunctusque est regi Kazimiro in gubernatore (quonia non dum ad maturam aeta-
tem peruenerat) Iaszkowski de Melitein Castellanus Gracou: uir industrius, & in
tempore magni zeli. Coepit autem rex Kazimirus post coronationem, pacem regno
ordinare, & bellum cum Cruciferis de Prussia, per ultiores inducias ad festum
Ioannis baptistae anni sequentis suspendit. Coepit & praedonum atque furum fre-
quentiam exterminare, & publicas stratas purgare. Multosque nobiles & uul-
gares furis ac rapinis uiuere consuetos, neminem reueritus, suspendere, mu-
tilare, partire, aut exilio damnare iussit. Anno uero domini 1335 ex compro-
misso occasione terrarum regni Poloniae, per Cruciferos occupatarum, Karo-
lus rex Hungariae, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiae pro
Cruciferis, in die sanctae Elizabeth in Hungaria, in castro Vissiegrad conue-
nerunt. Rex etiam Poloniae Kazimirus ad sollicitandum in sua causa. A magi-
stro & ordine Cruciferorum, Henricus Ruthenus Provincialis Culmen, Mar-
quardus de Spanebergk Thorunen, & Conradus de Brunstein Swieczyen,
Comendatores, aduenerunt. Habita autem deliberatione regum arbitrantium,
terras Cuyauiae & Dobrzinei regi Poloniae Kazimiro adiudicarunt. Terram
autem Pomeraniae, quae feratior est praedictis, Magistro & ordini Cruciferorum
appropriarunt, quod rex Poloniae Kazimirus, praeuaricando paternum man-
datum, quo moriturus interminando praecipit. Ne unquam super patrimonio suo
terra Pomeraniae cum Cruciferis pacisceretur, amaro corde, ne recrudescen-
te bello ampliora perderet suscepit. Castro nihilominus Nyelzkow, quod de
forte terrae Cuyauiae esset, circa Magistrum & ordinem manere, ut facultas
utriusque ripae fluminis Istulae apud eos remaneret. Sententia regum Hunga-
riae & Bohemiae sic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioannes
dei gratia, Hungariae & Bohemiae reges, perpetuae memoriae tenore praesentium no-
tum facimus quibus expedit uniuersis. Cum magnificus princeps dominus
Kazimirus eadem rex Poloniae ex una, & religiosi uiri generales precepto-
res & fratres uniuersi ordinis Cruciferorum de domo Theutonica parte ab al-
tera, super terris & districtibus Culmen, Dobrzine, Cuyauiae, Pomeraniae
& Thorunen &c. Finis. Actum & datum in Vissiegrad in Hungaria, presen-
tibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima post festum sanctae Eliza-
beth. Legitur in chronica Hungarorum, quod rex Poloniae eo tempore homagia-
rius & subiugalis regi Bohemiae fuisset, quod quia nusquam alibi uel apud Bohemiae uel Po-
lonos reperitur, errori historici ascribendum est. Post sententiam pronuncia-
tam, requirente rege Kazimiro Magistrum & ordinem Cruciferorum, super re-

Kazimirus cor-
onatus.

Pacem regno
affertur.

Sententia Hun-
garis & Bohe-
mis regum.

Episcopus Grac
couien ad sedē
apostolicam.

Legatus in Polo
niam.

Sententia lega
torū Sedis ap
ostolice.

Lodouicus Hū
garie designa
tur in regē Po
lonie.

signatione terrarum Cuyauien & Dobrzineu, non aliter decisioni arbitrali sese parituros responderunt. Nisi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac ciuibus regni polonie, per patentes litteras terris Pomerania, Chelmeu, & Michalouien, corporali etiam prestito iuramento, renuncient & se obligent. Quo responso in deliberatione & conuentum omnium Prelatorū ac Baro num uniuersi regni polonie perducto. Noluerunt ullo pacto in ipsas condicio nes consentire, sed si bellum inferretur repellere consultabāt, & sedi aposto lice questum iri, eiusq; suffragium implorari. Ad quod opus prosequendum Ioannes Grothonis de Slupcza Gracco: Episcopus, uir prestatis ingenii & experientia, in Auinionem ad sedem apostolicam missus est. Summus uero Pontifex Benedictus duodecimus, regni polonie querela audita, & ueritate comperta, Sedis apostolice nuncios uidelicet Galhardum de Carceribus, Ti tulen Prepositum, Colocen diocesis, & Petrum Geruasiu Canonicū Anicien, in Poloniam cum cōmissionibus & largis prerogatiuis misit. Qui apostolici nunciū tribunali in Varzouia posito, Theodricū de Aldembergk, Magistrū Prussia & ordinem Cruciferorū, ad quartā Februarii diē, per Nicolau Pre positum sancta Crucis Oppolien diocesis Wratislauien, per adiectū citauē runt. Et quarta die Februarii, magistro Bartholdo, Alberti de Rathibor sin dico Kazimiri regis Polonie, petitionem regis inscripto iudiciis offerente Magister Iacobus, Plebanus de Arnoldi uilla, Culmeu diocesis, pro pre Ma gistrū & Cruciferorū, appellationē a iurisdictione iudicum interponens, eāq; relinquens discessit. Iudices autē datis refutatoriis pronunciauerunt se iudi ces cōpetentes, & causam fere per unū annum cum dimidio cōtinuantes. An no Christi 1339, quintadecimā Septembris, in ecclesia sancti Ioannis bapti sta Varzouia, regi Kazimiro terras Pomerania, Culmeu, Michalouien, Cuyauien, & Dobrzineu adiudicauerunt. Copia sententia sic incipit. In no mine dñi amē. Nouerint uniuersi, q; nos Galhardus de Carceribus, Preposi tus Titulen, Colocen diocesis, & Petr⁹ Geruasiu Canonicus Anicien ecclesi aq; Apostolice sedis nūci & exequutores ac iudices. In causa q; uertit &c.

CAPVT XVIII.

ANno 1339 rex Kazimirus facto generali conuentu omnium ter rarum regni, in Graccouia pro testo sancti Stanislai in Maio, eo q; filium successorem non haberet, Ludouicū Karoli regis Hun garia filium, & nepotem suum ex sorore germana regnaturum post se nominauit. Quum enī militum auxilia pro subsidio regni polonie a Karolo rege Hūgaria, rex Kazimirus postularet. Interrogauit quid pramii pro talibus beneficiis rex Karolus habiturus esset. Kazimirus rex polonie, Lodouicum filium eius tanq; nepotem suum post se regnaturum renūciauit. Ob hoc Karolus rex Hungaria filios suos, Andream in Sicilia, Stephanū in Hungaria, & Lodouicū in Polonia regnare in aīo destinauit, quod sic euenerat sed aliis morte praeoccupatis, Lodouic⁹ in Hūgaria & Polonia regnauit Anna autē regina consorte sua, & filia Gedimini principis Lithuania, eiusdē anni decima octaua mēsis Iunii in castro Graccoui mortua atq; sepulta, & unicam filiam Elizabeth relinquentē. Kazimirus rex cum certis Episcopis & magnificis

et magnificis personaliter septima mēsis Iulii in Vissegrod Hungaria per ueniens, prae fatum Lodouicum regem polonie se absumpto, sub certis fce deribus ac conditionibus successurum oretenus designauit. Et nō duces Ma zouia nec Oppolien. Anno uero domini 1340. Boleslao filio Troideni ducis Mazouia (qui Leopoliē ducatū, & ceteras terras Russia iure propinq tatis ex morte ducis Leopoliē & Wladimirie: nactus fuerat) nono kalēdas Aprilis, alias in die anunciationis Mariae, ueneno per Ruthenos extincto, quoniā sectā eorum immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis, concito cursu post octauas Pascha, Leopolim obsedit, & per deditiōē acce pit. Glenodiaq; magni ualoris illic reperiēs, scilicet duas cruces aureas, nota bili portione ligni dominici insignes, duo diadema ta, uniones, & lapides prae ciosos habētia, tunicam, & sellam auro & gemmis superba, in suum redegit ararium, tandem Wladimiria, tam arcem q; oppidum in suam ditionē rede git. Castrisq; Leopoliē & Wladimirie lignis exustis, ne ad rebellionē spe ctaret, in Graccouiam rediit, & thesauro deposito ac spoliis, cum maiori po tentia & exercitu ex omnibus terris contracto, in Russiam reuersus, terras Przemissien, Halicien, Luceu, Wladimirie, Sanocen, Lubaczow, Treboz wla, Custan, aliaq; castra & ciuitates Russia, per uim aut ultro se dedētibus sub una expeditione, unaq; aestate accepit. Nec ab illo tempore a regis & re gni Polonie obedientia Russia desciuit. Missisq; nunciis rex Kazimirus, ad Henricū Hassia Lantgrauū, filiā eius Adleydā uirginē in coniugem, anno Christi 1341 pro festo sancti Michaelis accepit. Henricus autē Hassia Lān grauius, qui sua praesentia personali Adleydam in Graccotiam adduxerat, duo milia marcarū tantūmō grossos; Pragensiū pro dote se daturū inscripsit. Breuiq; rex Kazimirus Adleydam a facie sua, habens eam despectam rele gauit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq; uiduam eam abunde in om nibus necessariis prouidebat. Ipse uero concubinis secundam pestiferam cō suetudinem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricus Lantgrauus Hassia, precibus suae filiae uictus, anno domini 1356, decimo octauo kalēdas Octobris, Adleydam reginam cum omni suppellectili ad eam pertinēte, ex curia Zarnouien, per regem Kazimirum latere cocto murata, accepit, & in Hassiam rege Kazimiro & suis Capitaneis non prohibētibus deduxit. Vbi predicta regina non post longum tēpus diem obiit extremum. Magistro au tem Prussia & ordine Cruciferorū censuras ecclesiasticas per Galhardū, & Petrum iudices Apostolicos, usq; ad sententiam interdicti inclusiue latas nō curantibus, & sola appellatione illudentibus, rex Kazimirus cum Magistro & ordine in Iuniwladislauiā in die Mariae Magdalēnae, anno domini 1343 p utramq; partem prestito iuramento, exceptis Episcopis Polonie qui iurare noluerunt, sub iniquis conditionibus pacem composuit, cessitq; de iure pro prietate & titulo terrarum Pomerania, Culmeu & Michalouien, & de sigil lo Maiestatis illum eradere se obligauit. Et terras Cuyauien, & Dobrzineu, cum plenaria possessione accepit. Et pace cum Magistro cōfecta, eadē aesta te contra ducem Henricum Zeganeu, & fratres eius expeditionē cum pluri mo apparatu egit. Primumq; oppidū Wischowa obsidione cingens, demo litis ruptisq;

Boleslaus uenē
no a Ruthenis
extinctus.

Kazimirus Le
opoli obsedit.

Expediō ka
zimiri in Russi
am.

Russie ultima
deditio.

Kazimirus Ad
leydam Lant
grauū Thori
gie duxit uxore
rem.

Adleyda regina
monitur.

Pax cū ordine.

Stinauſa expu-
gnatur.

Thartarorum
incurſio.

Ioanni ceci Bo-
hemie regis ex-
peditio in po-
loniam.

kazimirus iu-
ra dedit.

kazimir⁹ Ru-
ſſiā expugnat
& imperio ſub-
iugat.

litis ruptisq; muris conſiſſuit, & ipſam cum territorio regno Poloniæ reſtituit, prerogatiuam cudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in ducatum Zeganeſi copias producens, caſtrum & oppidum Stinauiam in polonico Stzyinawā appellatū, ſatis munitū expugnauit, & muros ſolo æquauit. Inſuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatē & caſtrum Zeganeſi exercitum promouit. Seroq; dux Zeganeſi Henricus te meritatem ſuam perpendens, pacem per caduceatores petiuit, rex autē humiliatione hoſtū pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti antē anno imperator Thartarorū ſecretis nunciis Daſzkonis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemiſſieſi fecerat, & Danielis de Oſtrow inuitatus, ualidum exercitiū ad uaiſtādum Ruſſiam & Poloniā, & ad reſcindēdum imperium regis Kazimiri miſit. Rex autē raptim collectis copiis, in una fluminis Iſtula tripa, alteram Thartaris tenētibus, ne hoſtis fluuium ſuperaret locauit. Aliquot igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & baſiſtis facientes diſceſſerunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzaui & Septnicza, palatino Sandomiriēſi de domo Habdangk Thartarico telo percuſſo occumbēte Predaſq; agentes, ad caſtrū Lublin uenerunt, quod tunc ligneū erat, non tamē expugnare ipſum ualuerunt. Ioannes cecus rex Bohemiæ ſenio conſectus, etiam duodecima menſis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin aſte Graccouiā uenit, & poſt duos dies repulſus. Alia hiſtoria habet poſt octo dies, a Graccouia uerſus Bohemiā cum paucis diſcedens, reliquū exercitum ſuum bifarie diuiſit, unūq; uerſus Lelow, alterum uerſus Ilkuſz uaiſtatum ire Poloniam miſit, quos milites regis Kazimiri, qui uerſus Lelow in uilla Biala, & q; uerſus Ilkuſz in uilla Pogonya conſequentes, diſceſſerunt & proſtrauerunt. Pluresq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Ptaczek, Alſzode Strambergk & ceteros uinctos regi Kazimiro preſentarunt. Cauſa autē ingreſſionis Ioānis regis Bohe: uerſus Graccouiā, ablatio territorii Wſchowa, & incineratio ducatus Zeganeſi fuit. Bohemi autē referūt nō diſceſſiſſe regem eorum Ioānem cecū, nili manu tacta porta ciuitatis Graccouiēſi ſecundum compactata.

CAPVT XIX.

Poſtea ſactiones pragmaticas, ſeu iura regni municipalia, quæ in hac diem Poloni colunt & obſeruant, cōfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Viſliczam oppidum Sandomi: p dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronuntiavit, publicauit, & teneri precepit, quantū autē ſint uiciata, quantumue in certis paſſibus legi diuinæ & humanæ contraueniāt, rectores polonorū ratione & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigāt. Anno item domini 1349. Comparato numeroſo exercitu rex Kazimirus, terras Ruſſiæ, caſtra & ciuitates, quæ nondum ſuo imperio parebāt, expugnauit, & ſubiugauit. Luczko, Brzeſcze, Chelm, & eorum uicinia in ſuam ditionē redegit. Hiſq; ſecūdis ſucceſſibus elatus, ad incōtinentiæ impacientiæq; peſtes diuertit. Et regina Adleyda cōſorte ſua, moribus honeſta, ſpreta cōcubinarū āplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchoy, in Crzczow & aliis locis

aliis locis quaſi quaſdam turpitudinis officinas locauerat. Pontificumq; & Baronum ſuorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis ſexti pape, ſeuero proceſſu, ſuggeſtione eccleſiæ polonice Preſulum, monitus eſt, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali permaueret. Sed & uillas Episcopales, Zlotēſi poteſtatis prope Sādomiriā, uiolando libertates eccleſiaſticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Capitaneum Sandomiriēſi: de domo bipennium, tributis & laboribus ſeruire cogebat. Quam iniuriā Bodzanth Episcopus Graccoui: reſcindēs, primū Ottam de Pilcza, deinde regem Kazimiri cenſuris eccleſiaſticis percelluit. Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius eccleſiæ Graccouiēſi: per Bodzantham Episcopum Gracco: miſſus erat. Tamēſi rex Kazimirus iratus manus tunc a Bariczka contineret, expoſt tamen ſatellitum ſuorū ſuggeſtione inflammatus, preſatum Martinum Bariczka in die ſanctæ Lucie comprehendī, & ſequenti nocte in flumine Iſtula per Cochanum familiarē ſuum ſuffocari mandauit. Poſt hoc deo puniente omnis proſperitas a rege Kazimiro & populo ſuo abſceſſit, & ſtirpem eius uindex iuſtus de regno poloniæ eiecit. Lithuani etē in terram Lukouiēſi & Radomiēſi, poſtea quoq; in Sandomiriēſi: imperum ſecerunt, & eas affligentes, raptam predam hominum & pecorū abduxerunt. Deinde uidentes ſibi impune Poloniæ uaiſtationem proueniſſe, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris āno Chriſti 1351 omnes uillas in circuitu Leopoli, ſpoliarunt, ac incendiis conſumpſerunt. Et quatuor terras notabiles uidelicet Belzeſi, Wladimirēſi, Chelmeſi, & Breſten, a regno poloniæ abſtraxerūt. Ob hoc rex Kazimirus habēs auxiliū & copias Lodouici regis Hūgariæ, grādem in Lithuanos agit expeditionē, & Wladimirēſi: terram, caſtrūq; conquireſ, etiā Keyſtutonem ducem Lithuanie in quodam particulari certamine, cœſis Lithuanis, cœpit. Qui cum omnibus fratribus Lithuanie ducib; & ſuis terris fidem ſe Chriſti ſuſcepturum iure iurando promittens, a regibus comiter & honeſte detētus eſt, ſed reges deludens, nocte effugit. Fraterq; eius ſenior Olgerdus dux Lithuanie ſequenti anno promiſſionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati, terram Podoliæ regno poloniæ ſubiectam, uaria cœde & ſpolijs uaiſtauerūt. Fuit autē Olgerdus pater & gēnitor Iagellonis, q factus rex Poloniæ, Wladislaus ſecundus fuit nūcupatus. Inſuper Lubardus dux Lithuanie ſecrete ad ciuitatem Haliciſem, quæ per Kazimiri tenebatur, ſeptima die Iulii, anno domini 1353 perueniēs, induciis, inter regem Kazimiri & Lithuanos iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnaui, & magna multitudine ciuium atq; mercatorum occiſa, ciuitatē ſuccendens, cum ſpolijs ueloci fuga in Lithuaniam rediit. Preda q; in tuguriis depoſita, cū maioribus copiis uerſus Zauichost, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quatuor miliaribus a ſingulis partibus conſiſtentes, ſpolijs, cœde, & igne uaiſtauit. Et anteq; milites Polonorum arma ſumerent, raptam predam in latibula Lithuanorum deduxit. Hæc mala propter ſcelera regis Kazimiri eſtimatur proueniſſe, maxime propter culpā in Chriſtos domini Bodzantham Episcopum Gracco: & Martinum Bariczkam patratā, ad quam delendam āno precedenti

Deſectum ka-
zimiri.

Lithuanorum
incurſio in Po-
loniam.

Keyſtus dux
Lithuanie.

Olgerd⁹ Lith-
uanie dux pa-
ter Iagellonis.

Poenitentia ka
zimiri.

Ius Theutoni-
cum in castro
Graccouici in
stitutum.

Appellatioes
in Maydenburg
prohibite.

Poloni a Vala-
chiis coacti.

precedenti scilicet 1352 Albricum Cancellarium Dobrzineſem, & Plebanum Bochnieſem, rex Kazimirus ad Clemetem sextum in Auinionem miſit, ſimulq; ne Wratiſſa: eccleſia a ſuo Gneznienſi metropolitano alienaretur. Karolus em Romanorū & Bohemie rex, miſſis ſolemnibus nunciis ad papam, Pragenſi Archiepiſcopo eam ſubici depoſcebat. Suſcepitq; ſuſtulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones poenitentiae iniunctas peregit. Primum em ius liberatis uniuerſis uillis eccleſiae Graccouienſi reddidit. Eccleſiamq; Viſlicienſem quadra & pollita petra ſumptuoſo opere, priori eccleſia humiles muros habente, demolita. Item eccleſiam ſanctae Mariae Sandomirię: Item Stobnicę: Szidlowienſem, in Zagolez, & in Gargow eccleſias, in ſatiſfactionem ſcleris, & ſupplementum poenitentiae pulchris muris formauit. Obtinuit etia prefatus Albricus a ſummo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuerſus poloniae clerus, contra ſubitos Lithuanorū inſultus ſubueniret. Obtinuit etiam ne eccleſia Wratiſſa: a corpe Gneznienſi metropolitano ſcinderetur. Deducendo in conſiſtorio Apoſtolico euidentibus probationibus a regibus & ducebus poloniae eam fundatam & dotatam prout ſuperius dictum eſt. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniae certo priuilegio, eccleſiae & dioceſi Graccouienſi conceſſo, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarum electa, perpetuo eſſe aſtrictos decreuit. Conſideras quoq; rex Kazimirus pernicioſas in Maydenburg ex regno poloniae appellations, fortunas atq; ſubſtancias ſubditorum deuorantes. Ius ſupremum theutonicale in caſtro Graccouienſi anno domini 1356 conſtituit, ad uocatum per ſolum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Graccouienſis uicinis, per procuratorem generalem Graccouienſem legedos comiſit, & prouocationes ad Maydenburg per amplius fieri per parentes literas prohibuit, quarum tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quonia hu- mana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricum Haſſiae Lantgrauium genitorem ipſius ex Zarnouiecz in Haſſiam reducta) rebus humanis exceſſerat. Ideo anno ſequenti uidelicet 1357 rex Kazimirus ter- ciam uxorem Hedwigim uirginem, Henrici Glogouienſis ducis filiam, moribus & forma ſpectabilem ſibi matrimonio collocauit.

CAPVT XX.

Praterea orta contentione de principatu & ſucceſſione in locum Stephani Moldauię Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrum prefati Voyeuode filios. Petrus minor natus eo q; liberioris eſſet ingenii, fauore maioris partis Valachorum & ſubſidio Hungarorum, Stephanum maiorem natum expulit. Is ad Kazimirum regem poloniae confugiens, ſe per illum in principatum reſtitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 poſt diem apoſtolorum Petri & Pauli cum eo exercitum militum ex terris Graccouienſis, Sandomirię, Lublineſis, & Ruſſiae miſit. Hi poſt aliquot felices particulares triumphos, ſilua uaſtam, Plonini, a ſolitudine (eo q; proſectum non ferat) dictam, in terra Seperniceſi ſita, ingreſſi, arboribus ſuccis & ſubſerratis ordinatione Petri minoris nati obruti ſunt. Valachi ſiquidem arbores ſuccis impellentes, alia in alia cadente, atq; uiciniorē precipitante

precipitate, uiros, equos, armaq; ſine bello attriuerunt & deuicerunt. Pluribus exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia parte corporis mutilatis. Cetera multitudo inopinato caſu percuſſa, in deditionem & captiuationem uenit. Ea clade Kazimiro nunciata, illico miſit, qui omnes captiuos milites & uulgares redimerent, & ſacili aere redimerunt. Captus fuit in ea clade Sbigneus de Oleſznica de domo Dabno, Sbignei Cardinalis & Epilcopi Graccouienſis auus, qui in diem mortis propter tibiaturum uiolationem claudicauit. Nauogius de Tanczin, filius Andreae de Tanczin palatini Graccouienſis, quum inter tu multus manus Valachorum effuſiſſet, ex loco cladis Romanum adit, & ſe preſbiterum ordinari diſpoſuit. Et poſt in patriam reuerſus, in decanum Graccouienſis fuit promotus. Ea quoq; clade undecim ſigna capta fuere, regia ſeu terraſtria tria Graccouienſis, & Leopolię. Militaria nouem uidelicet Bi pennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Lelua. Tercium Vulpium, quartum Rauitarum, quintum Griſſonum, ſextum Sreniewitarum, ſeptimum Habdankonum, octauum Volukoſſaz, nonum Streparum, tandem cariliſtia & atroci fame in regno Poloniae & uiciniis eius exorta. Anno domini 1362 rex Kazimirus horrea ſua in ſingulis terris regni ſui frugibus abundantia aperiri, & moderato precio uendi iuſſit. Proprii autem homines pecunias ad emendum non habentes, rerum comutatione aut labore, preſtitum ſumentum merebatur. Caſtrorum & ciuitatum fabricas & muros, piſcinarum & ſoſſatorum aggeres & alueos, tum aquae ductus & edificiorum uanorum ſtructuras extendendo. Ex quibus illud memorabile ſoſſatum, quod a Graccouia uerſus Bochniam tendit, & flumine Iſtula in id immiſſo, ligna per id & ſal traduci deſtinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autem domini 1363 bella parantes, Karolum imperatorem Romanorum & regem Bohemorum Lodouicum Hungariae, Kazimirum Poloniae, & Sigismundum Daciae, reges. Eo q; imperator Karolus coram nunciis Lodouici regis Hungariae dixerat eius matrem parum pudicam. Urbanus papa quintus, per religioſum fratrem Ioanem ordinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem compoſuit. Is namq; pro ſtabilienda inter reges pace perſuaſit & induxit, ut illuſtre uirginem Elizabeth Boguſlai ducis Stolpenſis filiam, Kazimiri uero regis Poloniae ex filia Elizabeth neptem, ac Lodouici regis Hungariae conſobrinam, ex amicali ſorore ſuſceptam Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & Anna, atq; Mecellina breui diſceſſerant, in uxore deſpoſarent. Ad quod apoſtolicus nuncius (ita em per Karolum imperatorem rogatus erat) pro carniſpriui diebus nuptias conſtituit. Ad futuram itaq; nuptiarum ſolemnitatem, aut uirginis Kazimirus rex Poloniae, uicinos reges & principes uidelicet Lodouicum Hungariae nepotem ſuum Sigismundum Daciae & Petrum Cipri reges Othonem Bauariae, Semouitum Mazouiae, Boleſlaum Sweidniceſem, filium ſororis ſuae, Wladislaum Oppolię, & ceteros principes corrogauit ac inuitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Ruſſiae Sigismundus uero rex Daciae in Stolpenſem ducatum mari adueniens, cum duce Stolpenſi aſſine ſuo & uirgine Elizabeth, ſumptibus regis Kazimiri. Lodouicus autem rex Hungariae per Sandecz in Graccouiam adueniunt. Tandem Karo-

Clades Polo-
norum.

Fames ualida:

Liberalitas re-
gis.

Pax Herouſti
ſuſcepta.

Nuptiae in ſig-
nes Graccouie
Hoſpites.
Imperator.
Rex Hungarie
Rex Daciae.
Rex Cipri.

Elizabeth Boguſlai Stolpenſis
dux ſolus in arch 9 90
12 (anno) 1

rolo regi Bohemiar & imperatori, quatuor reges, Hungaria, Polonia, Dacia, Cipri, cum principibus & multitudine copiosa ad unū militem egredientes, accurrerunt, ipsum cum omni honore benigne excipientes. Dumq; urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpensi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Profectiones deinde omnium ecclesiarum & statuum Gracco: ciuitatis subsequente, exceptione sua diem in uesperum prorogarunt. Regibus omnibus speciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & ostro, superbe in castro Gracco: decoratae. Caeterisq; principibus & Baronibus honesta hospicia, omnib; necessariis ad usum, uoluptatemq; hominum plenae distributa, singulis nō solum uictualia largissima, sed etiā quae cuiusq; postulasset priuata necessitas, in abundantia ultro largita sunt, & ultra necessaria omnium rerum in hospicia importata. In circo ciuitatis Gracco: in certis locis, dolia, uasaq; plena uino, & alia grano auenae locata fuere. Ex quibus singuli hospites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguslai filia, in ecclesia maiori Gracco: praesentibus regibus, Iaroslao Archiepiscopo Gneznen uerba dicente, Karolo imperatori desponsata, & in matrimonium tradita est. Cui Kazimirus rex Poloniae centum milia florenorū in dotem dedit. Instaurati sunt postea chorearum, hastarum, & plausuum ludi, reges principesq; rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractas, reficiebat, & post singula fercula omnibus diebus singulis regibus & hospitibus magni praecii munera misit. Virzinek cōsul Gracco: genere nobilis, & natione Rense de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introituq; & pecuniarum regalium receptor ac dispensator, quinq; regibus & uniuersis principibus, in domum suam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus distribueret. Kazimirū regem poloniae primum, secundum Karolum Romanorū & Bohemiae regem, tertium Hungariae, quartum Cipri, & ultimum Daciae, reges locauit, ratione reddita, q; nulli magis q; domino suo Kazimiro pro immensis beneficiis, ad fauendum amplissimum honorē obligaretur, quos cibariis delicatis reficiēs etiam unicuiq; excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniae, aliis regibus inspectantibus quae obtulit, tanta fuisse perhibentur, ut summam centum milium florenorū excederent. Diebus conuiuii (qui usq; in uigesimum diem differebatur) peractis. Firmata inter reges & principes amicitia, & iūto perpetuae pacis foedere, sacramenti iuramento firmato, missis inter se muneribus, in regna principatus & dominia sua, Kazimiro per praefectos & prouisores suos, usq; quo proprias regiones continerent necessaria administrante, disgressi sunt.

CAPVT XXI.

DEinde rex Kazimir ualido exercitu ex uniuerso regno Poloniae generali expeditione contracto, anno domini 1366 post festum Iohannis baptistae, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Bresten, Luceñ, Chelmen, & Belsen. Sed dux Georgius

Virzinek
theutonicū
gnificencia &
liberalitas.

Kazimir in
Lithuania bel-
lum.

Georgius qui Belsen terram occupabat, eam blanditiis, non hostem, sed feudalem se asseuerando, euentus & sub fraude obtinuit. Et eidē rex Kazimir terram Chelmescum castro in administrationem dedit. Portionem uero terrae Wladimirien Alexandro duci Lithuaniae, filio Keystutonis, & Olgerdi nepoti uiro expertae sinceratq; fidei, in gubernationē commisit, & in Polonia exercitum reduxit. Dum autē altera die post festum Natiuitatis Mariae anno domini 1370 ceruum fugientem circa Przedborz uenando, audius sequeretur collisus, adeo uehementer concussus, in tibia sinistra uulneratus, & febre correptus est, ut nō nisi in curru ueheretur, sed cura medicorum a febre liberatus, in Sandomiriam transiit, & spretis medicorum, praesertim magistri Henrici de Colonia uiri conscientiosissimi consiliis, inordinate utendo fructibus, crapula, & balneo, in grauem recidiuam (iuxta quod praefatus Henricus medicus praenunciauerat) incidit. Sentiēsq; morbum inualefcere, uersus Graccouiam processit, dum quoq; in Ofsek perueniret, magistri Mathei alterius medici assensu, caeteris medicis improbatibus, medonem bibēs, in fortiores febres deuenit. Cumq; penultima Octobris in Graccouia adductus, ualidius ab aegritudine premeretur, medicis loqam uitam dilatare sermonibus portendentibus, rex se debiliorem intelligens, tertia die Nouembris accessit in cubiculum Florianus Episcopus Gracco: & Wladislao duce Oppolien nepote suo, ex Elizabeth filia sororis suae, per Lodouicum Hungariae regem ad uisitandum regem Kazimirum misso, testamentū condidit. Duabus filiabus suis uirginibus Annae & Hedwig, ex Hedwig filia Henrici Glogouien susceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & uelamenta de bisso, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus preciosis. Item omnes scultellas ex puro auro fabricatas. Item omnium ualorū iocaliū & clementiorum de argento medietatem, reliquam uero medietatem Hedwig conorti suae. Itē nepoti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguslai duci Ste-tinen, Siradien, Lancien, & Dobrzinen ducatus, & quattuor castra Crusticia, Bidgostia, Balathow, & Valez. Item ecclesiae Gracco: crucem magnā aureā, plurib; gemis & lapidibus ornata, q; decē milibus florenorū pensabatur. Item ecclesiae Gneznen delatorium sacramenti uulgo monitramiam dictū argenteū, deauratū, reliquis sanctoꝝ refertū, & biblia decorā. Itē brachiū sancti Cosme in seruaculo argenteo deaurato, ecclesiae Posnaniē. Item Sbi-gneo Przedborio & Paccosio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium Wlodzislaw cum aliquot uillis. Item duobus filiis suis naturalibus, Niemyrze quem ex iudea susceperat, & Iohāni Bogucze, uillas Cuthaw, Iurznicz, & Drugnia, & alias uillas. Item Iohāni Zaclika castrum Miedzigorze in terra Sandomiriē, Iaszkoni Zarowski Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay, Et pluribus aliis aulicis & seruitoribus uillas, aduocatas, pecunias dedit & legauit. Exequutore huiusmodi testamenti Iohannem de Strzelcze, Szuchwilk cognominatum, Grzimalitam Decanum Gracco: & Cancellarium regni Poloniae cōstituens. His itaq; cōpositis, sacramētis eucharistiae & sacrae unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo castri Graccoui ad meridiē sito, feria tertia proxima ante festum sancti Leonardi, quae fuit quinta Nouem-

Egritudo kazimiri.

Testamentum pro sua p. role

bris, anno

Kazimiri
mors.

Beneditio eius
memoratu dig-
na.

Exstructiones
Ciuitatum, ca-
strorum, tem-
plorum, hospi-
talium.

Emporium.

Ferale.

CCXXXII

LIBER QVARTVS.

bris, a[n]no aetatis suae sexagesimo completo, circa ortu[m] solis, spiritum deo red-
didit, tertia aut[em] die mortis suae quae fuit septima Nouembris, a tribus Pon-
tificibus Iaroslao Gnezne[n]s, Floriano Gracco & Petro Lubuce[n]s, a Wladis-
lao duce Oppolien[si], & Baronum ac popularium frequenti numero, in latere
dextro prope maius altare in ecclesia Gracco sepultus. Sepulchru[m] succes-
su temporis tabulis imaginibusq[ue] marmoreis postea extructum ornatumq[ue]
est. At Semouitus Mazouiae dux, morte Kazimiri audita, castra illico Plo-
czko, Rawa, Gostin, Vissegrad, & Szochaczow accepit, & ea sibi appro-
priauit. Fuit aut[em] rex Kazimirus, crassus & medius corpore, fronte uenerabi-
lis, crine plurimo & crispo, barba promissa, uoce aliquantulum balba, sed so-
nora. In comessatione & ueneret, ceterasq[ue] uoluptates praecipuus, in patria cle-
mens, in subditos modestus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis qua-
draginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq[ue] Polonia habuit,
regnum Poloniae magnificauit, templorum, castroru[m], ciuitatum, & curiaru[m]
uaria structura. Castrum Gracco: palaciis, turribus, tectis, & picturis orna-
uit. Item ciuitatem Kazimiriā uocauit. Item Vieliczka[m], Skauina[m], Ilkuff, Bad-
zin, Lelow, Sandomiriā, Vissiczam, Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelni-
cza, Lublin, Stauissin, Califf, Pisdri, Vielun, Konin, Lanciciā, Piotrkow, Plo-
czko, Iuniwlozz, Leopolim, Sanok, Crostam, Czchow muris cinxit. Itē ca-
stra & curias Polnaniē[n]s, Kalissien[si]s, Sādomiriē[n]s, Lublinē[n]s, Leopoliē[n]s altius &
inferius, Pisdren[si]s, Vielunē[n]s, Siradiē[n]s, Lanciciē[n]s, Plocen[si]s, quod murum habuit
ipse aliū addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleczauicz, Ostrzel-
fow, Przemisliē[n]s, Lanczkoronā, Lelow, Bandzin, Ociez, Crzepicze, Czor-
sten, Szczechow, Solecz, Zauichost, nouae ciuitatis dictū Korcin, Konin,
Nakel, Vielen, Miedzirzech, Cruswieza, Zlothoria, Przedecz, Bidgostia
Lubaczow, Trebowla, Halicz, Custan, Opoczno, Przisow, Rauense, Vis-
segrad, Przedborz, Brzesnicza. Item sacras aedes & templa, duas ecclesias
in castro Gracco: uidelicet sancti Michaelis & sancti Georgii. Item hospita-
le in Stradomya. Item Sandomiriē[n]s & Vissicien[si]s collegiatis. In Stobnicza,
Szidlow, Lapszicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin,
sancti Stanislai in rupella. Item tetradinem ecclesiae Graccoui: Cathedralis
stellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo texit. In eadē cathedrali
facellū assuptionis beatae Mariae, & aliud apud praedicatores construxit & ex-
ornauit. Item monasteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & a-
lia construxit, picturis tectisq[ue] decorauit. Ac eisdem ecclesiis & monasteriis,
calices, cruces, & libros, iuxta magnificentiam regiam donauit. Item in circo
Gracco: palacium cum officinis ad uendendum pannos & mercantias, uul-
gariter pannicidiū nūcupatū. Et hortū ferarum uulgo ferale alias terithro-
phium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiones cum altissi-
mis arboribus ante ingressum adolescentiae meae praueui & perspexi, nunc
indiciis eorum non apparentibus, cōdidit ac muro extruxit. Et quicquid po-
lonia in castris, ciuitatibus, ecclesiis, curiis, muratum continet, id pro maiori
parte ab ipso Kazimiro, & suis sumptibus est perfectum. Et licet ipse inco[n]-
tinens fuerit

CHRONI. REG. POL.

CCXXXIII

tinens fuerit. Clericos tamen bonae conuersationis & castos plurimū dilexit.
Eiq[ue] praefaturas ac beneficia ecclesiarū, de infima plebe existentibus, ultra
nobiles & seruitores suos conferebat. Omnes peculiari cura spirituales ad-
hortando, ut circa suas ecclesias residentiam facerēt personalem. Colonis &
subditis agrestibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppressiones & in-
iuria, summe providebat. Fures & praedones etiam quātumcūq[ue] fuissent no-
biles, suspendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitati-
ones non metuens. Calumniatores uero si quospiam reperit, ferro ignito in
facie aduri mandauit. Exempto quādoq[ue] maiori nummo, homini uillano de
suo heroa querenti monuit, ut ignili comparato & silice in campo reperto,
si aliter non daretur, incendio se ultum iret, tradidit. Ea[que] licentia multorum
militariū, substantias suoru[m] subiectoru[m] per iniuriā expilantiū, refrenauit.

CAPVT XXII.

Nno domini 1335 ingens multitudo locustarum per turmas &
turmas diuisa, in Poloniam spicis luxuriantibus uenit. In ea fre-
quentia & spissitudine, ut radios solis obumbraret, & tanta alti-
tudine, ut ungulas equorum excederet. Abraferunt ubicumq[ue]
descenderunt suo morsu, frumenta, herbas & gramina. Post locustas, ualidis-
simus uentus, uniuersum poloniae regnū concutiens, domus & arbores euer-
tes, incepit & superuenit, uigesimanona Septembris, & pluribus diebus du-
rauit. Eodem anno tredecima mensis Iulii. Boleslaus dux Bregē[n]s, monasteri-
um ordinis fratrum minorum in oppido suo Brega fūdauit, quod Nankerus
Episcopus Wratisslae auctoritate Ioannis papae uigesimi secundi, in anno se-
quenti uigesimanona mensis Iulii confirmauit. Eodem anno mortuo Luthe-
ro de Brulwigk magistro Prussiae, Theodricus de Aldemburgk Marsalcus,
Saxo genere, a captiuitate polonica liberat[us], in Magistrum successit. Anno
domini 1336. Przemislaus Rathiborien[si]s & Oppauien[si]s dux, monasteriū san-
ctimonialium ordinis praedicatorum in ecclesia sanctispiritus in Rathibor
fundauit, deditq[ue] illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates.
Processu autem tēporis Eufemia alias Otfka princeps Mazouiae pro codē
monasterio oppidum Iauorow cum septem uillis coemit, quod & quas Ni-
colaus dux Rathiborien[si]s filius Ianussii uolenter occupauit, & sibi appropri-
auit. Filiiq[ue] sui Venceslaus & Ianussius haud secus q[uam] hereditaria spretis a-
postolicis censuris inter se diuiserunt. Boleslaus Bregē[n]s & Legnicē[n]s dux p[er]-
dige uiuendo fere omnia consumpsit, ut decetero unde se aleret nō haberet.
Mortua interim sua consorte Margaretha, filia Venceslai regis Bohemiae, a
Iam de Graccouia Katherinam anno domini 1336 superduxit. Doteq[ue] per
eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega suū domicilium cōsti-
tuit, terram autē Legnicē[n]s uariis pecuniarum summis grauata, filiis suis Vē-
cellao & Lodouico dedit, ut sibi quantum scirēt consulerent. Qui iustitragio
a militaribus & agrestibus petito & obiecto, Legnicē[n]s terram a creditoribus
liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eorū miserantibus, suarū
pecuniarum portionē remittentibus. Anno quo supra tricesimo sexto supra
mille trcentos, sedecimo kalendas Nouembris duces Lithuaniae, filii Ged-
mini,

Canonica Prae-
latorū doctor.

Locustae in Pol-
onia.

Monasterium
Bregē[n]s erigif.

Theodricus de
Aldemburgk
magister Prus-
siae
Monasterium
in Rathibor fun-
datur.

mini, Olgerth, Keystut, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szuriwil, Būhaw Mazouiam ingressi (quis affinitatem & pacem cum ducibus Mazouia iuxerant & firmauerant) eam hostiliter prædati sunt, & exusserunt. Et plusquam mille ducentos christianos & pecora in Lithuaniam abduxerunt. Eodem anno adueniente exercitu ex Almania in Prussiam, in quo erant Margrabius Brandenburgensis, Comes de Namē, & Comes de Hennēbergk, in terras Lithuanorum ingressi sunt, & castre Pullen oppugnaverunt, in quod Lithuani ad quatuor milia hominum, cum coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerant. Et quicquid Lithuani probe restitissent, tamen castrum ex frequenti projectione machinarum dirutum & expugnatum uidentes, in castrum medio rogo extructo, omnes fortunas suas & substantias incenderunt. Coniugibusque & paruulis traditis, iugulum præfecto castrum omnes præbuerunt, ne uiui in hostium manus uenirent. Et christiani castrum irrumpentes, paucos ex tanto numero superstites reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Castrum incenso & funditus demolito, regioneque in circuitu uastata, in Prussiam redierunt. Anno domini 1337. Ioannes rex Bohemiarum, castrum Mielicz sibi dari mandauit quod Nankerus Episcopus Wratislanus uir Heroicus denegauit. Ob hoc Ioannes rex Bohemiarum misso exercitu, castrum Mielicz obsidione cinxit, & quicquid eius expugnatio difficilior uideretur, uaficie solita usus, ad Héricum de Virbna Archidiaconum & Canonicum Wratislae administratorem castrum, familiares & notos cum lagenis uini meri, sciens eum ad potationes uinorum audum & inclinatum, misit. Quicquid inebriatum tum blandiciis, tum terroribus, de resignatione castrum requirerent, Héricus Archidiaconus uir pavidus nulla eum necessitate stringente, castrum Mielicz resignauit, & de ipso excessit. Nankerus ergo per litteras, ablatum castrum restitui ecclesie apud Ioanem regem laborauit. Quo abnuente totam diocesim Wratislae interdicto suppoluit. At ubi Ioannes rex Bohemiarum Wratislauiam aduenisset, plures super castrum Mielicz restitutione interponebatur tractatus, quos dum uideret Nankerus in irritum cedere, Cum quattuor tantummodo Prælati & Canonici, ceteris metu se subtrahentibus, uidelicet Apeczkone Scolastico, qui postea in Lubecæ Episcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szalkow, & Petro de Bitkow, in monasterio minorum sancti Iacobi regem in parua tubella refectorio proxima se continentem, gestans in collo stolam, & in pectore crucem, intrepide accessit. Inquies, moneo te domine rex primo, item secundo, item tercio & peremptorie, ut castrum Mielicz a te uiolenter occupatum, mihi & ecclesie meae Wratislae reddas. Denegate autem rege restitutionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Auctoritate inquit omnipotentis dei, te uelut ecclesiasticorum bonorum inuasorem excommunico, excommunicatumque denuncio, in nomine patris & filii & spiritus sancti amen. Ioannes rex in furorem uersus, quod temerarius est inquit iste Populus, id est sacerdos, querit sui interfectorem. At ego a sanguine suo me continebo. Egre dientem a conspectu regis Episcopum, Consules Wratislauienses carpebant, quod aliis uis neglectis regem excommunicauerit. At ille ego uos consiliarios & adiutores suos, eadem auctoritate dei omnipotentis qua & regem uestrum excommunico

Lithuania uastata.

Cruciferorum victoria.

Castrum Mielicz obsidione cinxit.

Nankerus Episcopus causam repetit.

excommunico, & excommunicatos decerno. Sed neque rex uester gloriatur se fore regem, quam magis regulus quam rex sit extimadus. His uerbis rex, durius quam censuris se lesum existimans, nuncios ad Episcopum Nankerum misit, ut quare ex causa regem Bohemiarum putaret regulum, non regem appellandum edissereret. Quibus Episcopus, qui in suo regno Metropolitano caret, & in coronatione sua, præce & præcio aliarum nationum Archiepiscopos conducit, regulus est, & inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiusmodi Ioanem regem Bohemiarum adeo mouit irritauitque, ut ex Pragen ecclesia metropolitana creari temporis processu procurauit. Post triduum discedens Nankerus in Nissam cum omni clero seculari & regulari, quem rex quia appellationi a se factæ non adherebat eiciendum mandauit. Et omnes ecclesias obserari iussit. Rege autem mandante & ciuibus Wratislauiensium ecclesiis per uiolentiam patefactis, celebrare diuina præbiteri uagi & discoli ceperunt, populo autem communi fastidiente ecclesias ingredi, compellebatur a licitoribus & recusantibus uestes detrahebantur. Post alias tandem maiores censuras, tam in regem Ioanem quam consiliarios eius & ciues Wratislae latas, rex furore plenus, bona temporalia Episcopi, ac omnium ecclesiarum & monasteriorum ducibus Slesiae occupare iussit, sed omnibus aliis iussionem detestantibus. Boleslaus Bregensis dux, inopiae suae succursurus, oppida, uillas, decimas & introitus omnium ecclesiarum in suo ducatu Bregen inuasit & diripuit. Pro quo ipse & terra sua, quod longo tempore pertulit, supposita interdicto fuit. Summus Pontifex Benedictus duodecimus etiam confirmauit & aggrauauit sententias Nankeris Episcopi. Nec prius respondit se Ioanni regi requirenti & petenti absolute uiam impensurum, donec de castrum Mielicz cederet, & bonorum ecclesie plenam faceret restitutionem. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wratislauiensium anathema tollente, ecclesia Wratislae direptionem ecclesiasticorum introituum pertulit.

Ecclesia Pragen Metropolitana facta.

Bona Episcoporum occupata.

CAPVT XXIII.

Anno quo supra in festo sanctæ Hedwigis. Lithuani furtiuis itinibus Mazouiam ingressi, Polthowsk & Czechanow oppida cum uiciniis eorum uastauerunt. Et plures mortales in Lithuaniam abducebant, quos milites Mazouiae insequentes, prædam & captiuos exciuerunt, & Lithuani fugierunt, pluribus ex eis in flumine Narew, præsertim qui sarcinas non abiecerant, suffocatis. Anno Christi 1337. Thartari cum Ruthenis castrum Lublin, duodecim diebus obsidentes impugnabant. Sed principe Thartarorum sagitta ex castrum missa, occiso, statim cum magno clamore recesserunt. Anno domini 1339. Monasterium fratrum minorum sub titulo sancti Stanislai Kazimirus rex Poloniae in suo regio oppido Kalisz fundauit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldemburgk magnus Prussiarum habens in suo comitatu Comitē, Palatinum Rheni, & fortē exercitum ex Almanis congregatum, Lithuaniam hyeme ingressus, castrum Wielunja cinxit. Verum quum omnes suos conatus in irritum recidere uideret, in Prussiam redire coactus est. Et in astate cum multis forensibus Lithuaniam ingrediens, eam uastauit, & multos captiuos duxit. Tres quoque aggeres & totidem alueos

Ingressus Lithuanorum in Mazouiam.

Castrum Lublin impugnatum.

Monasterium in Kalisz fundatum.

Lithuania uastatur.

tidem alueos seu aquæ ductus, quibus Barbarorû clandestina in terras Prus-
siae arceretur inuasio disposuit. Anno domini 1340 die uigesima quinta Mar-
tii. In antiqua Wladislauiâ in monte, nouus chorus per Mathiâ episcopum
Wladislauiensium iactus & incitatus est. Cui processu temporis & corpus super-
addidit pulchro opere. Anno quo supra octaua die Septembris. Lithuani cum
suis ducibus in magna multitudine terras Mazouiae uastarunt, nulloque resi-
stentiam opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relictâ Wladislaui
Loktek, Hedwigis & genitrix Kazimiri secundi in Sandecen monasterio tu-
mulatur; Kazimiro rege iusta funeri magnifico sumptu perfoluente. Anno
domini 1341 decima mensis Aprilis, quæ in parasceue cadebat, mortuus est
in oppido Nissa Nankerus Episcopus Wratislae: plenus bonis operibus, &
in ecclesia Wratislae sepultus. In morte eius quædam religiosa femina suauis-
simû audiuit cantum. Cui reuelatum est, animam Nakeri Episcopi Wratis-
lauiensium ab angelis in cælum deferri, fertur sub ordinatione Ioannis regis & Co-
mitis de Luczembergk ueneno propinato morrem uiolentâ incidisse. Fertur
quoque hic Episcopus miræ deuotionis ac magnæ abstinentiæ fuisse. Et mis-
sas quotquot legi poterant, in ecclesia in qua aderat audiuisse, & ad quamli-
bet earum speciale oblationem obtulisse. Fertur etiâ singulis annis, certam sum-
mam pecuniæ uicariis ecclesiæ Graccos pro annua strena (uulgo colubatione) de
Wratislaa misisse. Eodê anno quiddecima mensis Iunii, Theodricus de Alden-
burg Magister Prussiae in Thorun, in præsentia Karoli Marchionis Mora-
uiæ filii Ioannis regis Bohemiae mortuus est. Cui Lutherus Commendator
maior alias Ludolfus Konigk natione Saxo successit. Anno domini 1342 de-
cimo septimo kalendas Augusti, alias feria tertia post Margarethæ. Karolo
rege Hungariæ in castro Villegrod rebus humanis exempto, & in alba regali
condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens annum decimum septimû, in re-
gem Hungariæ, dominico die ante festû sancti Iacobi, alias duodecimo kalen-
das Augusti per Chanadinum Archiepiscopum Strigoniensium, assistentibus ei
Wladislaao Quingecelensi, Nicolao Agriensi, Mieczlao Vespimensi, Colo-
mano Iauriensi, Petro Sermiensi, Vito Nutriensi, & Laurentio Bosniensi, Episco-
pis, & Baronum ac nobiliû multitudine copiosa coronatus est. Eodem anno
Przeclaus de Pogorzelec successor Nakeri in episcopatu Wratislae per
Benedictû papam 12. confirmatus & consecratus, ex curia Romana reuersus
in Nissam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauiae, filio Ioannis de
Luczembergk regis Bohemiae ueniente, reconciliationem cum eo a quibus cõdi-
onibus super interdicto composuit. Eoque ex Nissa in Wratislauiam ducente
& Karolo Marchione eum cõcomitante, consules ac iurati Wratislae: pedibus
nudati ac capitibus, palliis quoque & cingulis ammotis, ex prætorio usque ad
monasterium sancti Adalberti uenerunt, & prostrati, culpaque simpliciter re-
cognita, ueniam suppliciter deposcebant, per plures execrationes astringentes se
nunquam simili rebellionem ecclesiam Wratislae molestaturos, unde & interdictum
sustulit. Verum digna plaga, indignam expulsionem Episcopi ac cleri & cer-
dem Ioannis inquisitoris Wratislae ultura, repente superuenit. Casuali enim igne
octaua die Maii alias in octaua sancti Stanislai in Wratislauiâ exorto, tota
ciuitas

Nankerus Epi-
scopus Nisse
mortuus.

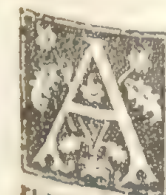
Mors Theodri-
ci de Alden-
burgk.
Ludolfus ko-
nig mag: Prus-
siae rex
Hungariæ mor-
tuus.

Lodouicus in
Regem corona-
tus.

Wratislauiâ co-
flagrata.

ciuitas conflagrata est. Visusque est tempore incendii a quadam religiosa femi-
na, apud sanctum Mauricium extra muros Wratislae inclusa, angelus con-
tra ciuitatem exercitum gestans gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem fe-
ciens & incendens. Eodem anno Lithuani in numerofo exercitu Prussiam in-
gressi, fere uniuersam spoliis, caedibusque & captiuitatibus impleverunt. Magis-
tro Luthero in expeditione contra nouam Marchiam, quam sibi gestiebat subi-
cere occupato, & suis defensione non ferente, Qui reuersus tanta cõsternatio-
ne de suorum corde & captiuitate agustatus est, ut sensu ammisso, delirus &
amens fieret. In cuius locum Henricus Dusemer susceptus est. Anno domini
1343 in festo sancti Mathiae quod in carnispruium cadebat, nuptiae per Ka-
zimirû regem Poloniam in ciuitate Posnaniensi cum magna solennitate celebra-
te sunt. Boguslao duci Stetiniensi filiam suam uirginem Elizabeth, ex Anna pri-
ma cõiuge, Gedimini ducis Lithuaniae filia, desponsando. Eidem uiginti milia
marcarum latorum gressorum Pragen, & supellectile in uasis aureis & argen-
teis, equis & uestibus pro dotalibus assignando. Et uicissim contra quoscunque
hostes & signanter contra fratres Cruciferos de Prussia, quadringentis gale-
is armatorum regi & regno poloniam personali auxilio Boguslaum & germa-
nos eius Baruin & Varsilaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hunga-
riae, Ioannes Luczemburgeus Bohemiae reges, Karolus filius eius Marchio
Morauiae. Item Comes de Halles, & alii quod plures illustres uiri, in Prussiam
cum eorum potentiis aduenerunt. Atque cum Magistro Prussiae in Lithuaniam descen-
derunt. Lithuani autem interim quo eorum terra uastabatur, cum omni potentia
in terrâ Zambiesem & in Liunioniam perrexerunt, & eas grassabantur. Magistro
Liunioniae absente et Samagittas oppugnante, Quae uarietas adeo reges affli-
xit, ut Magistrum conuiciarentur tanquam huius pessimi euentus auctorem. An-
no domini 1344. Haec enim ecclesiam Pragen Episcopalem & suffraganeam
Maguntinensem Archiepiscopo, in Archiepiscopalem & metropolitica Lutho-
misiensem uero quae Abbacialis seu conuentualis sancti Benedicti fuerat, exclu-
sis monachis in Cathedralem Ioannes cecus Bohemiae rex Philippo Fraciac
rege enixus factum adiuuante, per Clementem papam sextum, ultima die
Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arnellum Pragen tunc Epis-
copum Archiepiscopali & pallii honore insigniri, Olomuncensem in suffraga-
neam adici obtinuit. Sed Wratislae: quam successu temporis Karolus Ro-
manorum & Bohemiae rex, Pragen Archiepiscopo subici deposcebat. Impedi-
ente uero Kazimiro rege Poloniam, tanquam a regibus Poloniam fundatam & dota-
tam obtinere non potuit.

CAPVT XXIII.

Anno domini 1345. Henricus Dusemer magister Prussiae, habens
in suo comitatu milites Hungariae & Bohemiae, item Marchio-
nem Holandiae, kalendis Martiis expeditionem in Lithuanos
egit, sed parum proficiens, tum quia Lithuani in castris & nemo-
râs dentescebant, tum quia lubricitas terrae ex resolutione & glaciebus acci-
derat, in Prussia redire coactus est. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Epis-
copus Posnaniensis uita excessit mortali, in ecclesia Posnaniensi sepultus. Is cõ-
posuit

Lithuani Prus-
siam vastant.

Henricus Du-
semer magister
Prussiae.

Nuptiae Bogus-
lai ducis Steti-
nensis.

Visitudo
spoliorum.

Ioannes Lo-
dza Episcopus
Posnaniensis
mortuus.

Ioannes rex
Bohemie mor-
tuus.

Lithuania va-
stata.

Cruciferorum
victoria.

Fundatio Ecce-
lesie corporis Chri-
sti in kazimi-
ria.

posuit antiphonam Lux clarescit in uia. Sequentiam de assumptione quae inci-
pit, Salue salutis ianua. Item sequentiam de sancto Adalberto, in laudem sa-
cri Praefulis, Item sequentiam de sancto Petro, Tu es petrus, Item sequentiam
de sancto Paulo, haec sequentiae in ecclesia Posnaniensi decantantur. Eodem an-
no Ioannes caecus Bohemiae rex, Philippo Francorum regi affini suo. Contra
Eduardum Anglorum regem Franciae regnum oppugnantem, forti congesto ex-
ercitu auxilia ferens, in hostes densiores inductus & insiliens, occisus est, Phi-
lippo rege Franciae cum filio & rege Nauarre terga uertentibus. Relatusque
Ioannes rex Bohemiae in Luczeburgk in ecclesia maiori sepultus est. Et Ka-
rolus filius eius in regem Bohemiae est successus. Eodem anno in hyeme He-
ricus Dufemer magister Prussiae Lithuaniam ingressus, cum agmine ad qua-
draginta milia estimato, eam crudeliter uastauit. Olgerdus autem Lithuaniae
dux, habens secum copias Smolnensium, Polocensium, & Ruthenorum, in die
Purificationis cum magistro & exercitu eius conflixit. Et maxima caede utrimque
aedata, Lithuani & Rutheni succubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorum
& Ruthenorum caesa referuntur. Magister & Cruciferi spoliis potiti, in pro-
pria reuersi, in signum obtenta uictoriae monasterium uirginum in Konigsbergk
dotarunt. Estate uero adueniente, nouo instaurato exercitu, alteram in Lith-
uanos Henricus Dufemer expeditionem agit, & castrum Vielunya obsidione
cingens & conquirens conflagrauit. Populatusque uicis & uillis incensis, spolia
setens & captiuos, in Prussiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuaniae, ualido
congregato exercitu, in terram Zambien ex improviso irruit, & aliquot mi-
lia christianorum promiscui sexus captiua abduxit. Quidam nequam & fameli-
ci latrunculi, sub octauis corporis Christi, anno domini 1347 de ecclesia par-
rochiali omnium sanctorum in Graccouia delatorum diuinissimi sacramenti (uul-
go monstrantia) furati sunt. Compertoque quod esset aerea, illam in paludem Mo-
the arbutis plenam, ab ecclesia sancti Laurencii nunc in Kazimiria extran-
te proiecerunt, tunc autem ecclesia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatem
Capituli Gracco: pertinente nec longe distantem. Et quum plures mortales
luminaria die noctumque in palude relucencia uiderent, ad Pontificem Gracco:
eiusque uenerabile Capitulum, ac deinde ad regem Kazimirum, rem tanquam prodigi-
osam pertulere. Qui processionibus totius urbis ordinatis, triduo prius se-
lunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeuntes, delatori-
um cum sacramento diuinissimo acceperunt, & illud ad ecclesiam omnium
sanctorum unde erat ablatum retulerunt. Excellentissimus autem rex Kazimirus
in loco inuentionis tam ineffabilis sacramenti, quousque scenoso & paludinoso, ec-
clesiam in honorem & titulum corporis Christi se fundaturum uouit. Nec mo-
ra anno altero nobile chorum & sacrarium cocto latere inchoauit & consumma-
uit. Parrochia quam ex antiquo ecclesia sancti Laurencii habebat ei adiun-
cta, calicibusque ac apparatusque, crucibusque, ceterisque clenodiis munificencia regia
adornauit. Et titulum corporis Christi, quo ecclesia sancti Fracisci a prime-
ua sui fundatione illustrata fuerat, fratribus minoribus praecio praecibusque
contentatis, ut solidior sua fundatio permaneret, abrogari & extinguere proci-
rauit. Villa quoque Bauol in suam ditionem & proprietatem traducta. Oppi-
dum de suo

dum de suo nomine Kazimiria nuncupatum, processu temporis muris comuni-
uit. Amplius monasterium insigne, in decus sanctae Margaritae & Cathari-
nae, in quo sunt fratres heremitae ordinis sancti Augustini constituit. Chorū
ecclesiae eiusdem monasterii magnifico & liberali sumptu usque ad integrum
cum sacrario muro coctili & excelso locauit. Et profudato annulos quos fe-
rebat, in iactu fundationis & primi lapidis posuit. Exposit autem deuotio fide-
lium corpus ecclesiae cum sacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Du-
femer, uno lustro in magisterio Prussiae exacto, mortuus est. Et in die Epipha-
niae Venrich de Kniprode, Comendator generalis in magistrum substituitur.
Qui in Lithuaniam cum exercitu copioso ingressus, districtum Pastrum coede,
spoliis, ac flamma uastauit, & cum captiuis ac spoliis in Prussiam rediit. Cuius
uestigia Lithuaniae dux Olgerdus, cum fratribus Keystut, Patrikyg, & aliis
sequens, exercitu catholico disperso, in Prussiam irruit. Et crudeli caede in
christianos, nullo ferente subsidio, debachatus, spoliis onustus, & septingē-
tos homines ducens, in Lithuaniam reuersus est. Nec multo post, dux de Smo-
lensk cum nouis Ruthenorum & Lithuanorum copiis Prussiam circa Labiow
ingressus, singula in circuitu igne, ferro, & uastitate compleuit. Comendator
autem de Labiow, copiis suis longe imparibus cum ipso conflixit, & uictoria
Cruciferis cessit. Lithuani autem & Rutheni cum suo duce in fugam acti, dum
flumen ad quod pugnabatur more tumultuario superare contenderunt, plu-
res illic ab undis quam ab hostibus suffocati sunt. Sed & ipse Smolnensis dux in
eodem flumine submersus, celebriorem uictoriam apud christianos effecit.

CAPVT XXV.

Anno domini 1349 Venrich magister Prussiae cum quadraginta
milibus armatorum, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuaniam
ingressus, omnem sexum passim occidens uastauit. Et dum spo-
liis onustus rediret, dux Lithuanicus Keystut, uigesima quarta
Ianuarii pugnam cum eo conseruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemo-
cto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Comendator Geda-
nensis. Item Comendator Gobiensis, item sex fratres de ordine, quinquaginta
milites & plures alii equestris & pedestris ordinis pugnatore. Eiusdem anni
estate Kazimirus rex monasterium Mogila a suo fundatore Iwone de Kon-
ske, Episcopo Gracco: in consummatum consumauit. Murum meridiem uersus
consummas, tectum superimponens, & testudines a turri usque in occidentem, &
transuersales perficiens. Hic annus pestifer apud Polonos erat. Anno domi-
ni 1353 Kazimirus rex Poloniae, propter furtiuas incursiones Lithuanorum,
ciuitatem Ploceam coctili muro & castrum altero superaddito eo anno muro mu-
niuit. Eodem anno Olgerd, Keystut, & Patrikyg duces Lithuaniae, congesto
exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Prussiae circa Refil
ingredientes feritate barbarica seuiedo, singula uastauerunt, populationemque
latus extensa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam resis-
tentiam passi, Lithuaniam redierunt. Anno quo supra uigesima die mensis
Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Bosnae, quem Hufupusban
uocabant, summo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariae, matri-
monialiter

Ecclesia, f. Ca-
thering.

Henricus Du-
femer mortuus.

Venrich de kni-
prode magister
Prussiae.
Lithuania va-
statur.

Prussia uastata.

Cruciferorum
victoria.

Cruciferorum
victoria.

Monasterium
Mogila consum-
matum est.

Pestis.

Prussia uastata.

Nix in vigilia
Penthecostes.

Prussia vastat.

Semouit⁹ Ma
zouie dux ka
zimiro prebet
homagium.

Prussia vasta
tur.

Lobzow ca
strum erigitur.

monialiter accepit. Genuerat siquidē prætata Ludouici nuptam, Elizabeth filia Kazimiri ducis Gniewkouien, soror patruelis germana Elizabeth anti quioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouicū regem quarta cō sanguineitatis linea contingebat. Eodem anno sabbato in uigilia Penthecos tes, subito immensis frigoribus coortis, nix ualida duorū cubitorum inspera te decidit & descendit, usq; in diem sextam sine resolutione durans, pauenti bus agricolis frumentorū destructionē sexta die nituosus imber resolutus, ter ram rore suauissimo rigauit & secūdauit. Anno domini 1354 Lithuaniam du ces Olgerd, Keystut, Patrikyg, & Skirgello, in Prussiam circa Vartemberk ingressi, rectoris & uicis incensis, senibus & impuberibus necatis. Vinricho de Kniprode magistro Prussiae, cum multitudine Barbarorū, decernere non au dente, in Lithuaniam cū captiuis & pecoribus reuersi sunt. Anno domini 1355 in die Ioannis apostoli & euangelistæ, tercio die post natiuitatis Christi, dux Mazouie Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kalisz personaliter prætuit. Cū Nicolao Episcopo Ploceñ & omnibus Baronibus Mazouie, regi Kazimiro regalibus uestito & diademate ornato. Litteræ ho magii habentur in thesauro Gracco: quæ incipiūt. Nos Semouitus dei gra tia dux Mazouie &c. Eodē anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus de Kniprode magister Prussiae, districtum Miedniki & uniuersam Samagit tiam depopulatus est & deuastauit. Incensiq; uillis & tectis, ac impuberibus & senibus cæsis, cum multitudine captiuorum, & spoliis Ragnetam rediit, ubi castrū Ragnertha fortuito igne cōflagrauit. Et magister Vinricus equo prolapsus in dextra manu contractus est. Anno domini 1356 In uigilia san ctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keystut, & Patrikyg in magno & forti exercitu terram Prussiae ingressi, pluribus diebus tam in lōgum q̄ in la tum eam cædibus & spoliis depopulati sunt. Adeo ut fere uniuersam Prus siam hostiliter peruagasse crediti sunt. Magistro & Cruciferis in aciem non prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̄ spo liis in Lithuaniam redire. Anno domini 1357 turrin & mansiunculas rex Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouiam ad occidentē construxit. In ea ut fertur cum omnium rerū abundantia tenuit Bohemā quandam nobilē Rokiczianā nomine, forma pulchra & prætata. Ex Praga in quā sæpe des cendere cōsueuerat adductam, quam, per desponsationē Abbatis Thiniceñ pontificalibus induti, mulier Episcopum Gracco: existimans, in suos ample xus transire pellegerat, & ardētī amore dilexit. Relatione tādē unius sui cu bicularii edocta, quod & oculis propriis postea comperit, quia in capite cal ua & scabiosa foret, eam illico repudiavit. Et Iudaici generis scēminā Hester nomine propter formæ elegantiam in concubinam asciuit. Ex qua duos filios Nyemyerzam & Pelkam suscepit. Et Pelka quidē immatura morte obiit Niemyerza uero postea in obsequiis Wladislai regis Poloniae, Lithuani ob uersatus, orta contentione propter Podwodorū exactionem, in Coprzywni eza occisus est. Filia autē ex eadē iudea Hester suscepta, in ritum Iudaicū ut asseritur transierunt, quoniā cum matre permanserant. Eodem āno Alma norū principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cōtra Lithuanos gentiles

gentiles latenti auxilium aduenerunt. Et Vinricus magister Prussiae expedi tionē suis contra Lithuaniam indicens Ziffridum de Dauelth Prussiae Marsal cum cōstituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiā non fa cientibus, in agrestes, tecta & rura omne genus scuiæ iussit depromi. Cum captiuorū & spoliiorū magno numero, nullam resistentiā expertus, Prussiam rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonē Borkouicz Palatinū Posnaniē captiuatū, in castro Holstein fame extinxit. Et castra eius ac fra tris ipsius Koszmin, Czacz, & uniuersa quæ habebāt, abstulit. Causa erat, quia furū & latronum in illis oris fuerat conseruator. Eiusdem anni feria ter cia infra octauas apostolorū Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniae, mona sterium uel potius cellam fratrum Canonicorū regularium sancti Augustini, in uilla Manka medio miliari a Siradiē oppido fundatam, de consensu Cō radi Abbatis sanctæ Mariæ Wratissla: in arena, sub cuius obedientia consti tebat. Ad ecclesiā parrochiam sancti Nicolai in Kalisz trāstulit. quæ tūc per fugā sui rectoris immediati Martini uacabat, prætatus enī plebanus pa tum modeste iniuriam suæ cocæ, quā nonnulli adolefcētes filii ciuitatis in do lium aqua sordida plenum, iocādo proiecerāt, uindicans, Vnū ex illis gladio transossū occidit, & ex Kalisz fugerat. Tulit autē rex Kazimirus a prætato monasterio quatuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo, & Luboradzice, & eas mēse regie applicuit. In quarum recōpensationē mona sterio Kalissien, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa Kalisz contulit. Huius quoq; monasterii sic translati primus Prepositus fra ter Mathias fuit. Priuilegiū & mandatū Bodzāthæ episcopi Gracco: ad in stantiā regis Kazimiri de decimis & colūbatione ut præt biteri cito post mēsem, sine aliq; tēporē proagatione decimarent, strenaq; (nulgo colandā) quæ datur recipere, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in ecclesia Graccouien de data anno domini 1359. Cuius incipit. In nomine domini amen. Nouerint uniuersi præsentiū noticiam habituri &c.

CAPVT. XXVI.

Anno domini 1360 Vinricus de Kniprode magister Prussiae, ad uentu Marchionis Brādenburgen animatus, in Lithuanos expe ditionē ægit, & exercitui Schindekop Marsalcum Prussiae præticiens, terras Lithuanie uastauit, spoliaq; & captiuos in Prussi am reduxit. Alteram expeditionē hyeme instāte in Lithuanos resumpsit, & terciā eadē hyeme perægit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lith uaniam adeo uehementer afflixit, ut pro maiori parte desertam reliquerit. Expeditio terciā reliquis duabus, ducis Keystut captiuitate uisa insignior. Qui datis pluribus catholicorū captiuis apud Prussiam captis, eodem an no a captiuitate solutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis pre dicatorū in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in ma iori ecclesia Gracco: beatam Mariam uirginem non absq; originali peccato fuisse, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem āno uniuersitatem Pragen Karolus Romanorū & Bohemiar rex instituit & do tavit, quam Innocentius papa sextus ad instantiā eiusdem Karoli regis con firmavit,

Maczko Borkouicz fame extinctus.

Triplex expeditio in Lithuanos.

Subita mors in contaminatorem cōceptoris beatę uirginis.

kazimiri fun-
datio uniuersi-
tatis in kazi-
mira.

Studiū Grac-
couiense con-
firmatum.

Privilegia pro
uniuersitate
Graccouienſi.

Ecclesia metro-
politana Leo-
poli fundatur.

wratisslauiā cō-
flagrata.

Cruciferorum
victoria.

firmavit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cū heresi infecta extermina-
ri cepit, tamen reliquæ suppositorū, heretica pelte deprauatorū, præfata
uniuersitatis exigue numero in hac die Pragæ cernūt & supsunt. Anno præ-
dicto 1361 Kazimirus rex Poloniæ, in uilla Bawol alias in oppido Kazimi-
rienſi, secus murū & ecclesiā sancti Laurentii, domos, cámaras, lectoria, lapi-
deo muro pro habitatione & lectionibus Doctōrū atq; Magistrorum noua
uniuersitatis, pro decore regni Poloniæ erigende, edificauit. Missisq; notabi-
libus nunciis in Auinionem ad Urbanū papam quintum, huiusmodi funda-
tionem a sede apostolica admitti obtinuit. Iacobus enī secundus, Swinka co-
gnominatus Archiepiscopus Gneznenſis, per litteras apostolicas Cōmissarij
& exequutor designatus, præfatum studiū Kazimiriēſe seu Gracco: confir-
mauit. Quod tamen morte Kazimiri interueniēte, non fuit sortitum effectū
nec ipsa fundatio atq; dotatio progressum habuit. Priuilegiū Urbani papæ
sic incipit. Urbanus episcopus seruus seruorum dei Charissimo in Christo fi-
lio Kazimiro regi Poloniæ illustri, salutem & apostolicam benedictionē. De-
cet regiam celsitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiusmodi studium existeret
generale. Illudq; perpetuis temporib; inibi uigeret, tam in iuris Canonici &
Ciuis, q̄ alia quacūq; licita, præterq̄ in theologica facultate. Et q̄ legentes
& studentes ibidem omnibus priuilegijs gaudeāt &c. Datū Auinione kalen-
dis Septembris, Pontificatus nostri anno secūdo. Priuilegium autē regis Ka-
zimiri de libertatibus studiū Gracco: postea concessum, sic incipit. In nomi-
ne domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentiæ beneplacito &c. Actum
Graccouia in die Penthecostes anno domini 1364. Consulum uero Gracco:
qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cōcessas, se custodi-
re & obseruare submiserūt, priuilegium sic incipit. In nomine domini amen.
Expediit reipublicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecostes, sub
anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artium
uniuersitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eosdem oratores in Au-
inionem missos, ecclesiā metropolitanam in ciuitate Leopoliēſi, per Urbanū
quintum octauo idus Aprilis, ad dotationē sufficientem erigi & fundari obi-
nuit, quod & factum est. Præfatus enim Archiepiscopus Gneznenſis Iacobus
Swinka litteris sibi præsentatis, personaliter Leopolum transiit, & ex parro-
chiali ecclesia Leopoliēſi, inspectate Kazimiro rege & uniuersa eius militiā
Archiepiscopatum crexit. Primumq; Archiepiscopū dictæ sedis Crislunum
uirum nobilem instituit & consecrauit. Anno quo supra 1361 uigesimaquin-
ta die mensis Iulii Wratislauiā est conflagrata, & iudei expulsi sunt. Eodem
anno domini 1361. Vinicus magister Prussiæ, præficiēs suo exercitu Hen-
ricum Cramfelt generalem Cōmendatorem in ducem, ad uastandum terras
Russiæ misit. Sed propositum suum assiduus imbriū descensus impediuit.
Ne ergo frustra arma induisset, in Lithuaniam descendit, & eam uastare co-
pit. Lithuanorū autē principes Olgerd, Keystut, & Patrikyg clandestine cū
copiis suis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduersi suspicantem in-
traserunt, duroq; Marte cōmisso, Cruciferis uictoria cessit, eo quidem gratior
quo insperator. Auxit autē triumphi gratitudinem Keystuthi ducis cap-
uitas, qui

uitas, qui ab Henrico de Bawol Crucifero equo deiectus, uiuus in ma-
nū hostiles uenerat. Alter uero dux in Lithuania Patrikyg, ex equo & ipse
a Cōrado de Hoberk præcipitatus, sine defensus, periculum euaserat. Cru-
ciferoru uero exercitus cum uictorijs & spoliis in propria rediit. Dux autem
Keystut in castrū Marienburg delatus, illic in restudine forti uinctus, cate-
natus & cōclusus, molestus captiuitatis biduo tantūmodo perferens, unius
Lithuani Neophili, apud Marienburg de morātis adiutus suffragio euasit.
pallio siquidem albo cum cruce nigra se amictis, omnes Cruciferos & ciues
equo uectus fecellit. In siluam deinde densiorē & uastiorē perueniēs, equo
relieto in palude, diebus aliquot, persequutores euasurus, latuit. Noctibus
tandem pedestri itinere gradum promouens, dum se uersus Lithuaniam ire
credidit, in Mazouia peruenit, ubi a filia germana Anna alias Danuta prin-
cipe, consorte Ianussi Mazouia ducis cognitus, & ab ea cum magno gau-
dio exceptus. In Lithuaniam datus equis & armigeris deductus, magno sla-
tio tam fratribus q̄ genti fuit. Congesto autē exercitu, captiuitatem suam ul-
turus, in Prussia irrupit, & castrū sancti Ioannis primum oppugnans conqui-
sit & incendit. Ab inde ad castrū Danzik uenit, & id quoq; conquirens, &
Cōmendatorem Ioānem Collin cum multis alijs capiens, exussit. Applica-
uit post hæc ad castrū Eckerberg, & conuictum incendit, multisq; spolijs
oneratus redibat. Quem duo Cōmendatores de Rostemberg & Barthenz-
stem cum exercitu persequuti conflixerunt, spolijsq; & captiuos excusserūt.
Dux ipse Keystut, equo a Vernero de Vindeken deiectus, pedibus audacissi-
me pugnans, deiectoris sui equo interfecto, per Cōmendatorem de Nieszor-
wa uulneratus, a Cōmendatore de Barthenstein capitur, sed parū prouide-
asseruatus. Iterū Cruciferos fallens, de quo apud eos magni moris habebā-
tur, captiuitatem euadens, & in Lithuaniam peruenit.

CAPVT XXVII.

Anno domini 1362 Vinicus de Kniprode magister Prussiæ, con-
gesto numeroſo exercitu ex domesticis & peregrinis primo Ve-
nis tempore castrum Kowno obsidione cinxit. Duces autē Lith-
uania Olgerd, Keystut, & Patrikyg, obsidionem huiusmodi rez-
puitum, cum suis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminiscere
cum magistro Prussiæ certamine inito, uicti refugerūt. Quibus fugatis
magister Vinicus strictiori obsidione castrū Kowno coartauit, machinarūq;
crebra contusione & telorum ignitorū proiectione debilitauit, tandē sabato
in uigilia Paschæ, muro suffosso & castro accenso, ipsum cepit, tamen mu-
rus suffossus ruens, plures mortalium de Cruciferorū exercitu oppreſsit, &
in castro succenso magna multitudo Lithuanorū ab incēdio perit. Tria mi-
lia Lithuanorū in ea obsidione cecisa & mortua referuntur, Voydath Keystu-
thi filius, cum trigintaſex potioribus captiuitati reſeruatus fuit. Dies resur-
rectionis dominice celebratus est, & missa per Bartholomeum Sambiensem
Episcopum expleta fuit. Subſequenti uero die metorū panetibus dirutis,
& omnibus fossatis solo æquatis, ad castrum Piſten exercitum Magister ap-
plicauit, quod a Lithuanis desertum reperiens, incendit. Et ad castrum Vie-
x2 lunya ueniens

Cruciferorum
victoria.

keystuthi cap-
9

keystuth uinc-
lis exutus.

keystuth iterū
captus.

Castrum kow-
no obſellum
expugnatur.

Apparicio
Cometes.

Lithuania per
Vinricum graf
fata;

Oppidū Crza
picze extructū

Castm kow
morum re
morum.

lunya ueniens, quarta die per impugnationē illud conquiſiuit, euerſoq; ſun
ditus caſtro Vielunya, cum multitudine captiuorum & ſpoliorū in Mariem
burgk rediit. Anno præſato undecima die Marcii & poſt, plurib⁹ dieb⁹ ap
paruit Cometes in ſine Aquarii prope Venerem. Caudam in piſcibus uerſus
orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinq; hebdomadas.
Vinricus magiſter Prusiæ, adueniente Comite Bauariæ Volſigango, anno
domini 1363 in die Agnetis moris caſtris, Lithuania grauiffime in multis lo
cis, præſertim in diſtributis Parnrey, Eroglem, Labima, ccedibus, flammis,
& ſpoliis afflixit. Cui magiſter de Luonia cum altero exercitu, in duo agmi
na, quorū alterum magiſter, alterū Marſalcus regebat, diſpartito, in auxiliū
aduenit, iunctiſq; potentiſ ſimul. In uniuerſam Lithuania regionē, Lithua
nis decernere non audentibus graſſabātur. Et multis captiuis onuſti, in Pruſ
ſiam alter, alter in Luonia, nulla hoſtilitate laceſſiti, redierūt. Reſumpſit &
alterā in Lithuanos Marſalcus Prusiæ Hemyk Schindekop expeditionem
Et a caſtro Garthin per ducem Lithuanorū Patrikyg, qui illud probe tueba
tur repulſus, ſpoliato diſtributū Garthin, Prusiā cū captiuis remeauit. An
no domini 1364. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & dioceſi Gracco: nouum
oppidum Crzepicze iuxta fluuium Iſthwarta fundauit. Caſtrūq; forte in lo
co paluſtri ac limoſo ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius
quidē oppidi eccleſiam parrochialem Iarolaus Gneznē Archiepiſcopus
de domo Bogoria, interpellationibus regis acquieſcens (hoc em̄ Bodzātha
Epicoſopus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares menſæ
ſuæ in uillis regis Zayanczki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazi
miro rege Poloniæ conſentiente, limites dioceſum conſundens, præſati oppi
di iuriſdictionē occupauit, quum Iſthwarta fluui⁹ utriuſq; dioceſis limes per
petuus erat. Mathias epicoſopus Wladisla: dum annos duos & quadraginta
pontificatus ſui exegiffet, ſenio conſectus, Epicoſopatū Wladislauiē nepoti
ſuo Sbilutho de Golancza, Præpoſito Wladislauiē: anno domini 1364 reſi
gnauit. Is Mathias Epicoſopus eccleſiam in loco ciuitatis, quoniam prima ec
cleſia ante caſtrū ſita anguſta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad
conſumationem. Item caſtrū Wladislauiē. Item caſtrū Raczanſz. Item ec
cleſiā ſancti Vitalis in Wladislauiā, pulchro opere & muro coctili cōſtruxit
& muro cinxit. Eodem anno principes Lithuania caſtrū Kowno demolitū,
lignis & roboribus reſiciebāt. Et pontem maximū in flumine Niemycn pro
tuendo caſtro conſtituerāt. Quam edificationē Cōmendator de Ragneta cū
exercitu ueniens, Lithuanis caſtrū reſicientibus diſfugietibus, exuſit & ſun
ditus euerſit. Interim Vinricus magiſter Prusiæ, cum maiori exercitu ad ca
ſtrū Piſtow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus reperiens, inēdit
Deinde ad caſtrū Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congeſta li
gnorū ſtruce & incenſa, ualidiſſimo uento adiuuante incendium, caſtrū Vielu
nya conquiſiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus ca
ſtri Gaſtawdus captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marſalci,
ab Almanis occiſus eſt. Cruciferorū autē exercitu ad propria redeunte. Dux
Lithuania Keyſtut, clandestinis itineribus cū exercitu ingreſſus, omnē regi
onem circa

onem circa Iurgembork uallaui, & multa præda capta, in Lithuania reuer
ſus eſt. Cōmendatore de Iurgembork, paucos quosdam ex Lithuanis, qui tar
dius agmē ſequēbantur in deſerto captiuante. Deinde Marſalcus Prusiæ Sa
magitiā uallante, Keyſtut dux Lithuania occurrens, extremum ſui exerci
tus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquāta adita, Mar
ſalcum cū reliqua parte in fugam agit. Hyems huius ani. M. tricēteſimi ſe
xageſimi quartū intentione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſilue
ſtra, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

Anno domini 1365. Zemomislao dūce Gnyewkouiē, fratre ger
mano Wladisla Loktek obeūte. Ducatus ſuus Gnyewkouiē
inter tres filios quos reliquerat Przemislao, Leſtkonē, & Ka
zimirus in hunc modum paritus eſt. Przemislao ſiquidē ceſſit
Bidgoitia, Leſtkoni Iuniwladislauiā, & Kazimiro Gnyewkow. Verū Prze
miſlao & Leſtkone non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus na
tū minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet,
ſere ſingulis morte abſumptis, unicus tantummodo ſuus filius Wladislaus
a cōſida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites re
licti ſūt. Et filiam quidem Elizabeth præſati Kazimiri ducis, quum formæ
præcellentis eſſet, Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regis Hūgar
iæ, uelut cōſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiā aſſumēs
Eam regi Boſzne Stephano Hiſubus ban deſponſauit. A qua pulcherrima
filia Elizabeth ædita. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cōiugium
acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regis Bohemiæ & Romanorum
obeūte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Hedwigim ſuſceperat
Wladislaus uero albus inconstantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad
ultimū monachus factus eſt. Primum in Ciſtercio, poſtea alteram profeſſio
nē faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim pro mona
cho & profeſſo illic manſit. Anno præſato Iarolaus de Bogoria Gneznē
Eccleſiæ Archiepiſcaſtro Vnyeow ad flumen Varta coctili muro pſecto,
Eccleſiam collegiatā ſactæ Mariæ in oppido Vnyeow ſimili muro funda
uit & cōſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconū
Item quinq; Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creās, dotem ſufficiē
tem cuilibet adiunxit. In eodem etiā oppido Vnyeow monaſterium & eccle
ſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thv
niceſi monaſterio, Cracco: dioceſis edificauit. Cui in dotē cōtulit, uillam By
eldrzykow cum omni iure ſupra fluuium Notefz ſitam, ubi Ownya fluuius
ſibi commiſcetur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuania, coptis Lithuano
rum & Samagitarum collectis, per ſiluarū inuia & latebras Prusiā ingreſ
ſus, caſtrū Angerbork per uim expugnauit, uallataq; uicina regione, in Lith
uanā prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Samen, & aliqui ex Com
mendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuērunt, diſtinctum Ero
glen uallaſtunt, ſpoliaq; in Prusiā retulerūt. Deinde quattuor dūces Lith
uanie uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiſ
x3 collectis

Zemomislao
Gnyewkouiē
mortuus;

Ducatus diui
ſio.

Proles kazimi
ri.

Proles Lodo
uici regis.

Eccleſia in
Vnyeow fun
data.

Caſtrum An
gerbork ex
pugnatum.

Prussia vastat.

Lithuania vastatur.

Lithuania vastatur.

Prussia vastat.

Bodzantha Episcopus Gracouien mortuus.

Lithuania vastatur.

collectis, quadripartito agmine Prussiam ingressi sunt, eamque crudeli & barbarica uastatione afflixerunt. Expugnatoque castro Ragnetha, & aliis multis quoque uicis incensis, illic diis suis patrio ritu, uictimas de pecorum sanguine immolarunt. Nulla tandem resistentia reperta, octingentos captiuos ex christianis, ite septuaginta equos maiores quos spadones uocant referentes, Lithuaniam remearunt. Præterea magister Prussiae Vinricus, barbaricam uastationem ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniam in multis locis prædatus est, & multis damnis patrat, Lithuanis in siluis & munitioribus se continetibus, ducens non paruum numerum captiuorum, in Prussiam rediit. Sub eo tempore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keystuthi ducum, cum nonnullis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Prussiam uenientes, fidem christianam baptismo apud Konigsbergk suscepto, professi sunt. Magister autem Prussiae Vinricus alteram expeditionem in Lithuanos agens, aliquot eorum munitiores cepit ac incendit, & cum præda in Prussiam regressus est. Quo regrediente Lithuani per itinera occulta, Prussiam circa Nordembork ingressi, maxima damna hominibus incautius se gerentibus intulerunt, & cæde multa adita, cum spoliis & captiuis euaserunt. Keystuth quoque Lithuaniae dux, etiam expeditionem contra Prussiam resumens, castrum sancti Ioannis impugnavit & conquisiuit, ac spoliatum incendit, necatisque plurimis fidelibus, cæteros ligatos in Lithuaniam traxit. Anno domini 1362 Vinricus magister Prussiae, peregrinorum & forensium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos expeditionem agit. Et magna uastatione facta, captiuatis pluribus Lithuanorum, in Prussiam rediit. Quem dux Lithuaniae Keystuth insequutus, tam secreto & silenti agmine Prussiam ingressus est, ut parum absfuit, quin castrum Iusterbork interciperet, & Comendatorem prædio se reficientem captiuaret. Egre itaque & castrum defensum, & Comendator saluatus est. Omnibus tamē equis & rebus quæ ad Comendatorem pertinebant receptis, duobus districtibus spoliatis & incensis, cum præda pecorum & captiuorum, in Lithuaniam euasit. Propter quod magister Prussiae Vinricus tertiam in Lithuanos expeditionem mouit, & longius progressus uastauit singula. Ac supra fluuium Memen castrum & pontem edificauit, clandestinas Lithuanorum irruptiones restricturus. Eam edificationem Keystuth impedire bina uice conatus est, sed abinde fugatus & repulsus est. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Rosarum Episcopus Gracouien: uisu perduto, obiit, hic oppido Bodzanczin, situm & nomen indidit. Anno domini 1367 Bithomienē ciues furore acti, Plebanum & Prædicatorem submerferunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi cessauerunt. Eodem anno ex propriis militibus Prussiae magister Vinricus comparato exercitu, & tradito Henrico Schindekop Marscalco generali, in terras Lithuaniae misit. Qui nullam resistentiam reperiens, ferociter & gradu concito quinque districtus uastauit, usque ad Kowno grassatus. Octingentosque captiuos & plures equorum & pecorum greges abduxit. Anno domini 1368 Lithuani cum duce Keystuth ad Poltowko castrum & oppidum Episcopi Plocei insperate peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Castrum, quum crebris lignorum pinnatorum struibus defenderetur, menibus in propinquo appositis

positis incenderunt. Ex quo incendio serpente flamma castrum & homines in eo conclusi comburebantur. In uicinas deinde uillas populatione extensa, cum multa præda celeri cursu diffugerunt. Anno domini 1369 Lodouicus dux Bregensis ad honorem sancti Ioannis baptiste & sanctæ Hedwigis, Collegiatam ecclesiam & certum Canonorum numerum in Brega instituit. Impetrato a se de apostolica priuilegio, ut Decanus illius, solēnibus diebus mitra utatur Pontificali & baculo. Item fundauit Mansionarios qui horas beatæ uirginis psallerent. Reliquit duos filios Venceslaum & Henricum. Venceslao autem imminuta morte obeunte, Henricus solus paternam sortem possedit. Eodem anno Vinricus magister Prussiae in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, castrum constructurus secum uehens. Ad fluuiumque Niemyen perueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis reperiens, castrum a fundamenti nomen ei Gotsuwerder, i. insula dei imponens iniciuit, & infra tempus semestris consumauit, præsidioque militum forti ei imposito, pro die Petheco stes terram Lithuaniae circum circa depopulatam exussit. Lithuanorum autem duces Olgerd & Keystuth super extructione castrum furore & indignatione pleni, magistro Prussiae discedente, contra castrum Gotsuwerder aduenerunt. Et quinque heddomadis illud assidue nocte & interdum expugnando conquisierunt. Maiorique parte præsidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marscalcus Prussiae in magno exercitu Lithuania intrauit. Et castrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquisiuit. Requisitus autem per nuncios ducis Keystuthi, ut castrum exquisitum, antequam in eum grassetur, redderet. In indignationem uersus, & castrum cum nonnongentis Lithuanis simul conflagrauit, cæteros uincit. Dux Keystuth mansuetiori usus animo, colloquium petiuit, ubi captiuorum permutatio hinc inde sequuta est. Sed tunc dux Keystuth cominatus est Prussiam se pro anno futuro aduenturum. Ea cominatione Vinricus magister Prussiae motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionem per Marscalcum Henricum Schindekop agit. Et in utraque feroci cæde & flamma in Lithuanos debachatus est. Anno domini 1370. Cominationes suas contra Cruciferos de Prussia, anno superiore prolatas Keystuth Lithuaniae dux impleturus, I hartarorum, Ruthenorum, & cæterorum Barbarorum quæstis præsidis, ingenti equitatu peditumque, una cum Olgerdo germano suo aduenit. Et districtum Sabien bipartito exercitu uastauit, & incendit. Deinde ad castrum Ortellbergk duxit exercitum, & illud conquirens incendit. Ab inde uersus Rudow alias Rowdin castra metatus est, ubi Prussiae magister Vinricus cum omnibus potentis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agrestes armato aduenit. Et Barbaros in dominica Exurge quare obdormis, inuasit. Et atroci pugna commissa, Henrico Schindekop Marscalco Prussiae, & uiginti fratribus de ordine. Centumque armigeris de parte Cruciferorum, mille uero Barbaris, cadentibus. Duces Lithuaniae dato signo receptui, pro uictis abierunt, & proximis siluis se commiserunt. Aduenit post hæc Lupoldus Austriae dux, ordini in auxilium. Cuius suffragio Magister & ordo freti, in Samagittiam quadripartito agmine descendens, tere uniuersam Samagittiam incendiis subiecit. Cæsisque

Ecclesia Collegiata Bregensis instituta.

Gotsuwerder, castrum erectum

Lithuania vastatur.

Prussia vastata.

Cruciferorum victoria.

senibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Prussiam reduxit. Quem abeuntē dux Lithuanie Keystuth sequutus, castrum & districtū Gogelanken inuasit & expugnauit. Et multis utriusq; sexus hominibus coe-
sis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iuster-
bork Vigandus de Beldersheim eo discedente, in Lithuaniam ingressus, uillas
nondū uastatas inuasit. Et multis captiuis atq; spoliis potitus, in Iusterbork
regressus est.

Lodouicus

keystuth cum
Lithuanis duci
bus castrū wla-
dimiriense obsi-
der.

CAPVT XXIX.

Vdita monte Ka-
zimiri regis Polo-
niae, dux Lithua-
niae Keystuth cū
Lubardo ceterisq; Lithuanie
ducibus, castrū Wladimiriē
obsidione strinxerunt. Petrassi
us uero Turfki lancicita, Ca-
pitaneus castrī, comminationi-
bus eorū territus, saluis rebus
ipsius quas secum eduxit, ca-
strum utrūq; Lithuanis tradi-
dit. Illi autē castro ligneo con-
tenti, castrum nobile muratū
iam prope perfectū, quod im-
pensis præfati regis Kazimiri
tricenti homines, & multa iu-
ga boū atq; equorū integro bi-
ennio cōsumauerāt, euerterūt,
Et usq; ad fundamenta in per-
petuā ruinam redegerūt. Am-

plus per terram Lubhneē Olgerth & Keystuth duces Lithuanie ingredien-
tes, terram Sandomiriē uastauerunt, & prædam citato agmine abegerunt.
Inter alias prædas lignum Crucis uiuificū, ex Caluo monte receptum abdu-
cebant. Et quū essent in finibus Poloniae, currus in quo uehebatur lignū cru-
cis, repente substitit, nec ullo modo moueri potuit. Et iamē autē Lithuanicus
dixit, currum moueri non posse, nisi crux in locum suum redderetur. Moxq;
in Caluum montē, per unum nobilem captiuū, Polonum, Karabolam dictū
ob id libertate donatum, remissa est. Insuper Hasso miles de Huchtenhaye,
filius Hassonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchionis Brandenburgē
filii Lodouici olim regis Romanorū, castrū Santhok cū paucis & fere agre-
stibus obsidione cinxit, & per deditionē accepit. Lodouicus autē rex Hunga-
rie, per oratores Polonorum, Florianū Episcopum Gracco: & Ianussium re-
gni Poloniae Cancellariū, ut regnum Poloniae susciperet, sollicitatus. Impu-
gnantibus aliquibus Hungarorū consiliariis recusauit, ad extremum tamen
petitione uictus, suscepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Prælatorū &
Baronum

Miraculum.

+

Lodouicus re-
gnum Poloniae
suscepit.

Barottum Poloniae occurrit, & Graccouiam perduxit. Processiones autē ec-
clesiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montē Lassotinum obuiā
exiuerunt. Et uexillo urbis Graccoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus pi-
cta erant, præcedente, omnium artificum cū eorū picturis uexilla subsequen-
tū. Quibus ordinatim regi oblati, ipse cum maxima pompa Graccoui-
am ingressus, & castrum ascendit. Altera autē die perquirente Ianussio Szu-
chiul: Decano Graccouiē, & Cancellario regni Poloniae. An testamētum
regis Kazimiri, rite & ex integro exequēdum foret. Lodouicus rex legitime
& integro exequendū respondit. Reiecta tandem ad cōsiliarios huiuscemo-
di percunctatione. Deceuerunt Prælati & Barones Poloniae, omnes donati-
ones regis Kazimiri robur habere, præter donata duci Kazimiro Stetineē,
& Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro enī du-
ci Stetineē, propter unitatem regni, terras Siradiē, Lancicieē cum earū ca-
stris detrahendas censuerunt, & in solo ducatu Dobrzineē & castris ac oppi-
dis Bidgosiē, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze,
atq; Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata rescissa sunt. Cæ-
tera uero omnes donationes secundū testamentum effectum sortite sunt. In-
iecta tādē per Iarossaum Archiepiscopum Gnezneē & Barones maioris
Poloniae difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Florianō præfule & Baro-
nibus Graccouiensibus resistentibus, Lodouicus rex secundū reges immedia-
te se se antecedentes, Auum & Auūculum uidelicet Wladislaū Lokerkonē,
& Kazimirū secundū, coronatus est in ecclesia Gracco: dominica post Mar-
tini, quæ fuit decimasextima mensis Nouembris, per præfatum Iarossaum
Gnezneē Archiepiscopū, assistentibus ei Florianō Gracco: & Petro Lybu-
ceē episcopis. Præsentibus & inspectantibus Elizabeth Hungarie regina an-
tiquiore, genitrice regis cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniae relicta
Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, præsentibus Kazimirō
Stetineē & Dobrzineē, ac Wladislaō Oppoliē ducibus. In ipsis autem
primiciis regni, mox Wladislaō Oppoliē duci terram Vieluneē cū uniuersis
castris. Item castris & oppidis Holstein, Crzepicze, Bobolcze in terra
Graccouiē: Item castro & oppido Brzeskua in terra Snadien, Prælati &
Baronibus Poloniae improbatibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tam-
a duce Stetineē Kazimiro, q̄ a duce Wladislaō duce Oppoliē accepit. Ex
equis deinde regis Kazimiri in eam diem obmissis, die Martis decimanona
Nouembris, per regē Lodouicum & officiales regis Kazimiri per ecclesias
solitas, cum cērimoniis ac oblationibus pompose celebratis ac peraetis, rex
Lodouicus in maiorem Poloniā processit, & in ecclesia Gnezneē solum &
thronum regium præparatum, conscendere negauit. Ne ad sui ludibriū uer-
teretur, sed cito euoluens se de Gnezna in Posnaniā transiuit, postea Grac-
couiā redeunte. Elizabeth regina genitrice sua instante, Hedugis regina Ka-
zimiri regis relicta portionē suam accepit, quæ solum ad tricētas triginta
tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorū grossorum tendeba-
tur. Ad paternamq; domū reuersa, Ruperto duci Legniceē Venceslai filio
nupsit. Filia uero regis, Anna & Hedugis cum omni thesauro, auro argen-
to, unionibus

kazimiri testa-
mentum con-
firmat.

Lodouicus co-
ronatus.

to, unionibus, cortinis, & suppellectili a patre eis largita, per Elizabeth regi-
nam in Hungariā translatae sunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quasi
non de legitimo thoro natæ forent, abiudicatum est illis ius, successio, & he-
reditas regni Poloniae. Ne potentes maritos sortitæ, nouarent res pro regno
Poloniae consequendo. Haec scelus abhominabile propter regnū quod & recte
socios habere nolunt, filiae regis Kazimiri, nedū regno spoliatae, sed & tanq̃
de thoro spurcissimo ac illegitimo inhonestatae & infames redditæ sunt. De
sponsatae tandem fuerunt, maior natū Anna Comiti Ciliae Vilhelmo. Altera
Hedwigis Romero duci. Rex insuper Lodouicus genitrice sua ut fertur E-
lizabeth instigante. Ne alius rex a Polonis substitueretur, coronam regni po-
loniae materialem, sceptrum, pomum, gladium, & cætera insignia regia in
Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

Wladislaus Al-
bus monaste-
rium egreditur

Vna die tria ca-
stra occupat.

Iaszkō kmi-
tha.

Sandiuogius
de Subino.

Nno autem domini 1373 pcepta Kazimiri regis Poloniae mor-
te Wladislaus alb⁹ dux Gniewkouien⁹, ut erat præceps & insti-
bilis de relligione ex Diuione Burgundiae monasterio sancti Be-
nigni, ubi prope quattuordecim annis moratus est, excessit. Et
spe dispensationis apud papam in Auinione frustratus, Lodouicū Hūgar-
Poloniae regem in Buda adiit, instādo ut regis promotione dispensationē cō-
sequeretur, sed uix assiduis obsecrationibus reginae Hungariae Elizabeth uir-
nioris Wladislai albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus siquidē gra-
te ducem Wladislaum albū intuebatur) secum oratores suos in Auinione. n-
ad Gregorium papam undecimū misit, ut dispensatus ducatū phas illi esset
repetere, repulsam autē passus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in crasti-
no natiuitatis Mariae, tria castra Wladislauiē, Gniewkouien⁹, & Zlotho-
rien⁹, uno eodem die sine armis inuasit & conquisiuit. Altera autē die, & erat
sabbati, castrū Sarlen oppugnauit, & in crastino die dominico per dedicationē
accepit. Sādiuogius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniae, ueloci
nuncio in Hungariā misso, regi Lodouico castrorū occupationem significauit
exercitūq; maioris Poloniae propere collecto, Wladislauiam uallauit, regis
autē litteris adueniētibus. Dux Wladislaus albus, metu regis a nobilibus de-
sertatus, castra singula quæ occupauerat, Sādiuogio de Subino Capitaneo
maioris Poloniae resignauit. Et gratiam regis quasi siturus in Hungariā perre-
xit, ubi nullam gratiam consequutus. Castra Zlothoriā & Gniewkow an-
no domini 1375 per quosdam exploratores interceptit, & assiduis oppugna-
tionibus ac captiuitatibus maiore Poloniam molestauit. Sandiuogio autem
de Subino inuisiones prohibere nequeunte Iaszkō Kmitha, de domo Sreni-
euitarum, Capitaneus Siradien⁹ cum gentibus Siradiēsis uersus Zlotho-
riam processit. Currusq; sui ab exercitu semoti, per gentes Wladislai albi ca-
pti sūt. Iaszkō uero cum Barthossio de Vissemburk. Capitaneo Bresten⁹ po-
tentis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladislaum albū cōfluxerunt
& fugarūt, & gētes eius strage deletæ aut captæ, cætera dispse sunt. Ipso
duce uix per nauem in alteram partem Istulæ euadente. In sequenti autē año
præfatū Wladislaum albū Gniewkouien⁹ ducem, Sandiuogius de Subino,
Capitaneus

Capitaneus maioris Poloniae, dux Kazimirus Stetinen⁹ & Dobrzinen⁹, Bar-
thossius de Vissemburk Capitaneus Cuyauia, & Barthossius de Szokolow
in castro Zlothoria obsederunt, castriq; proditiōē quodam Hankone Bre-
sten⁹ molendinatore pollicente, dux Wladislaus albus præsciens ex cruciatu
& candelarū incendio Hankoni inflēto, subordinauit generū Hankonis mo-
lendinatoris, ut milites Sandiuogii castrū quasi per traditionē accepturi in-
grederētur. Et quum nocte uigintifex ingressi fuerunt per demissionē cratis
supra portam comprahensi ac interfecti fuerūt. Eiectoq; Hankone molen-
dinatore cum genero ipsius extra portam castrī, iussū ducis Wladislai albi
conflagrati & incensi sunt. A mane autē incipiendo per totam diem castrum
ab uniuerso exercitu obpugnātū est, ubi Kazimirus dux Stetinen⁹ & Dobr-
zinen⁹ iactu lapidis uehementer lesus, in breui uita functus est, uidelicet año
Christi 1377 in mense Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & instabi-
lis, corpore debilis, sed uehemens & animosus, in curiis plurium regum enu-
tritus. Facta autem compositione inter ducem Wladislaum albū & obsiden-
tes, deditoq; castro, & omnibus captiuis manumissis. In expensis Barthossii
de Vissemburk, & Barthossii de Sokolow ad regem Lodouicū in Hungariā
dux Wladislaus deductus, post plures tractatus regi Lodouico ducatu Gni-
ewkouien⁹ pro decem milibus florenorū uendito, & Abbacia insigni in Hun-
garia ordinis Cisterciensis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic
constitit, habitationē deinde Pannoniorū pertectus, relicta Abbacia, in Diuio-
ne monasterium transiit, ibi moriendum salubrius ratus. Eodem anno 1376
Elizabeth regina Hūgariae antiquior regnū Poloniae, quod anno præceden-
ti filio suo regi Lodouico resignauerat, denuo regendum cum importuna in-
stantia extorquendo reassumpsit. Et ingrediēti per Sandecz Poloniā, occur-
rentes nobiles Sandomiriē & Gracco: retulerunt ei in Bochnya totam po-
tentiam Lithuanorū parasse arma contra Poloniā. Quæ respondit non eos
debere curare, quoniā filius suus rex Lodouicus tam longā ualidamq; habe-
ret manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremēt ad ipsius no-
minationem. Duces autē Lithuanorū Keystuth, Jagello, Vithowdus, quæm
Vitoldum uulgariter appellāt ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubar-
dus ex Luczko, & Georgi⁹ ex Belsz, per uallas solitudines terræ Lubline⁹
sileni & citato agmine usq; ad fluiuium Szan, secūda die Nouembris perue-
nerunt, uniuersamq; orā inter Istulam & Szan, usq; ad Tarnow uastauerūt
Homines utriusq; sexus in seruitutem abduxerūt, sacerdotes, impuberes, &
senes trucidarunt, ecclesiasq; exusserunt. Quorū concursus Petrasius filius
Cztani, germani Ianussii Archiepiscopi Gneznen⁹, arrepta coniuge & infan-
te nouiter ædito, nondum baptisato, de uilla Baranow, per medios hostes in
equo exiliēs, uix per fluiuiū Istulæ euasit. Relicta domini Michaelis de Tar-
now Castellani Vislicien⁹ eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem ma-
iestatē Graccouiam ibat, sentiens Lithuanorū aduentum, relictis curribus,
equis, & omni apparatu, per famulos citissime in nauigium Istulæ inducta,
uix manus Lithuanorum euasit. Elizabeth uero regina Hūgariae, molestias
ex uastatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in crastino sancti Ni-
colai, quis

Proditionis
merces.

Kazimirus sa-
ctu lapidis le-
sus, randē mor-
tuus.

Lodouic⁹ ad-
uentus in Polo-
niā.

Polonia Lith-
uanis uastata.

Elizabeth regi-
na Hungaric.

colai, quis octuagenaria foret, instaurado aspiciebat, uiditq; ex castro Grac/ couien Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter scenu conten dere (plerosq; nam currus in forum Gracco: cum blado & sceno uenientes, Hungari ex animi maliuolentia occupabant, Ad quoru repraessionē prafa/ tus Przedbory miles de Brzeze, ne suis curribus rapinam intulissent, fami liam iuxta domū suam ad portam Bochnensem quæ in Kazimiriā ducit, ppo/ fuit) missoq; laszkone Kmitha de domo Srenieuitarū, Capitaneo Gracco: ut litem dirimeret, illico equo uectus superuenit, seditionēq; molitus iussu re ginæ extinguere. Ab uno Hūgaro, cuius fors ignota erat, telo Hungarico in collum percussus, ex equo defluens expirauit. Cui? morte uulgata, fratres, cognati, & familiares sui in magna multitudine cōcurrerunt, in furiāq; uersi, uniuersos Hungaros, parentando morti sui affinis, nemini parcendo occide/ rūt. Quidam miles Slaus Michael Pogan, de uestibulo, seu de cellario sui hospicii extractus, miserabiliter occisus est. Duo adolescentes ingenui Hun/ gari, a Przedbory ad cuius domū cōfugerāt, cameræ potiore inclusi, Przed bory in castrum discedente, fracto ostio, argenteis cingulis & uestibus nuda tos, familiares Przedbory perimerunt, & peremptorū corpora intra muros proiecerunt. Centum sexaginta Hūgaro eo die cecsi sunt. In sacello ambitus ecclesiæ sancti Frāscisci sepulti, quod ex bonis Hungarorum dotatum, ab eo die sacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

laszko kmi/ tha interceptus

Hungari cecsi
160 numero.

CAPVT XXXI.

Regina post paucos dies e Graccouia in Hungariam tristis rediēs filio suo regnum Poloniae iterū gubernandū resignauit. Lodoui/ cus autē Hungariæ & Poloniae rex, uastationem terræ Sādomi/ riē uulturus in Lithuanis, anno sequenti per alpes Sanocen cū copus Hungarorum uersus Sādomiriā uenit, & confluentibus ad illum Ba/ ronibus Poloniae, uidens copias ualidas, Gracco: & Sādomiriē milites sub ducatu Sanduogiū de Subino, tunc Gracco: Capitanei, ad expugnādum ca/ strū Chelmeū transmisit. Ipse uero cū residuis uersus Br/ is perrexit. Et Grac/ couien quidem ac Sandomiriē exercitus, expugnato infra octo dies castro Chelmeū, insup & aliis castris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Seuoloz ex/ pugnatis, ad regem Lodouicum in obsidione castri Belscōmorantis peruene runt. Vbi Keystuth dux Lithuaniae, sub saluo conductu introductus, pacem his conditionibus composuit. Vt captiuis quos Lithuani cōperāt restitutis, Georgius dux castrū Bels regi daret, & gratia illius se deuoueret. Deditione itaq; castrū facta, Lodouicus rex duci Georgio, castrum Bels obligauit. Ali/ udq; castrum Lubaczow adiecit, & centum marcas ānui census in Bochnya ad tempora uitæ inscripsit, ut regi regnoq; Poloniae fideliter inferuaret. Or/ ta autē inter Hungaros & Polonos contētiōne, Petrus Zaffraniecz miles de Luczicze, in facie uulnerat⁹ fuit, & ne res in grandem procederet seditionē, rex Lodouicus Petro Zaffraniecz cast⁹ regium Pieskoua, skala, ppetua donatione dedit, crescentem seditionē extinxit. Et quia Wladislao duci Op polien rex Lodouicus plures districtus & castra in terris Russiæ ppetua lar gitione donauerat, Ideo ut eorum accessio ad regnum Hungariæ facilior foret, ducatum

Seditio Hūga/ rorum & Polo/ norum.

ret, ducatum Dobrzinēsem cum castris & oppidis Bidgostia, Wlathow, & Valcz, ex morte Kazimiri ducis Stetinen deuoluti. Item ducatum Gniew/ kouien decem milibus florenorū, a duce Wladislao albo comparatū, illi per petuo donauit. Districtus uero castra, oppida, & uillas Russiæ, Hungaris (Polonis nequicq; improbātibus) partitus est. Horrentibus autē Polonicā au ram, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladis/ lao duci Oppolien regnum Poloniae gubernandum cōmisit. Anno tandē do mini 1381. Elizabeth regina Hungariæ, regis Karoli relicta, filia Wladislai Loktek, & soror Kazimiri Poloniae, genitrix uero Lodouici Hūgarie & Po loniæ regum, uigesimalnona Decembris in ætate grandæua, in castro Budeñ mortua. Et in monasterio in insula Budensi sepulta, rex Lodouicus in medio quadragesimæ uocatis Prælati, & Baronibus Poloniæ in Budam. Guber/ natores regni Poloniae, Zauissium episcopum Gracco: Dobeslaum de Cu/ rosunki patrem eius Castellatum Gracco: & Sanduogiū de Subino Pala tinum Kalissien, & Capitaneū Gracco: constituit, qui regnum Poloniae per/ transeuntes, largas expensas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia & terminos proclamarunt, & causas non audierunt, nec ullam iusticiam ad/ ministrarunt. Sentiensq; rex Lodouicus uiribus se destitui, āno domini 1382 filiam suam natu maiore Mariam, Sigismundo Marchioni Brandenburgē quartumdecimū ætatis ānum agēti, filio Karoli olim imperatoris Romano/ rum & regis Bohemorū ex Elizabeth Boguslai ducis Stolpeñ pgenito, cō pulauit, uocatisq; pro die sancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, op pidum & castrum Hungariæ prope Cremniciam, Prælatos & Barones Po loniæ ad suscipiendum in regem Poloniae Sigismundum Marchionē prafa/ tum Brandenburgē, & præstandum ei homagium per iuramentū fidelita/ tis, compulit. Missoq; Sigismundo ad suscipiendum regni Poloniae posses si onem, plerasq; in regno Poloniae insolentias amputare & exterminare præ cepit. Qui castrum & oppidum Koszmin. Item duo fortalicia Nabiszicze, & Koszminiecz, breui expugnauit. Castrū uero Nodolanow, Barthollio pa cta secum inita nō seruante, circūsedir. Sed quū illius expugnatio difficilior censeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouiā traducens, ducatū tantummodo Semouiti, præstare Lodouico ut poloniæ regi homagium de/ tractanti. Ianussius em̄ alter dux Mazouiæ, dudum in ditionē regiam cōces/ serat, uastare spoliis & incendiis cōperat. Interim uero Lodouicus rex Hun gariæ & Poloniae apud oppidū Hungariæ Tirnaua tredecima Septembris satis interceptus est, ad Albamq; regalem relatus, in sacello ab eo dotato, sepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hūgaros uero an/ nis quadraginta regnasset. Cuius excessu Sigismundus Marchio per festinū nuncium sibi denunciato, de agro Mazouico excessit, uersusq; Posnaniā per rexit. Et a Posnaniensibus ciuib⁹ congruo honore susceptus, fidelitatis iu/ ramenta exegit. Temporibus istius regis Lodouici, nulla stabilitas, nulla iusticia in regno Poloniae fuit, bona pauperū rapiebatur, negociatores ac ui atores deprædabantur. Prælati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & sup/ pellectili de regno captiui educebatur. Exactiones sæpenumero, cōtra pa/

wladisla⁹ dux
Oppolien re/
gni Poloniæ gu/
bernator.

Mort Elizabeth

Sigismundus
Marchio Bran/
denburgē.

Lodouicus rex
Hūgarie & Po/
loniæ mortuus.

y cta & promissa

cta & promissa regis, tempore coronationis facta, exigebantur. Sed praelatis resistentibus raro soluebantur. Iniuriam passi pro complemento iustitiae in Hungariam currebāt, quos rex ad reginam genitricem suam, & uiceversa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quae ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis dumtaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

OST mortē regis castra Russiae Crzemienyecz, Oleszko, Hrodlo, Lopatin, Snyatin, duci Lubardo tunc castrum Luczko obtinenti, Hugarorum milites quibus Lodouicus rex castra commiserat, prodiderunt & uendiderūt. Et regina Hūgariae Elizabeth plerisque eorū in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomskie oppidum, pro die sanctae Katharinae conuentu habito, regnicolae Poloniae alteri ex filiabus regis Lodouici praestare homagium concluderūt. Prudentem principem personalem residentiam facturū eidē iungendum & Sigismundum abiciendū, clandestina decoctione includendo, scripto & sigillorum appensione roborarunt. Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi, & Damaratho Castellano Posnanienſi ac Capitaneo maioris Poloniae conuenientibus, sancti Nicolai uero lucente die magnus Visliciae conuentus haberi coeptus est. Cui Sigismundus Marchio interfuit. Duo etiā Episcopi Stephanus Agrienſis, & Ioannes Cenadienſis, totidemque Barones ab Elizabeth Hungariae regina uenerunt, praecati sunt, ne cui alteri, sed nec Sigismundo Marchioni, fidem & subiectionem praestaret, donec per reginā de utraque filia certior ordinatio fieret. Quapropter conclusio apud Radomskie habitata ratificata est. Cui Archiepiscopus Gnezneſis Bodzantha, & Capitaneus maioris Poloniae Damarathus, assētere coacti sunt. Ex Vislicienſi dieta Sigismundus Marchio Graccouia uenire desiderauit, sed Dobeslao de Curoswanki, Castellano Gracco: dissuadente, non est admissus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & sumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungariae fatigata & saepenumero adhortata est per procures Poloniae, ut unam ex filiabus suis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuentione Siradienſi ante penultima Februarii, 1383 celebrata per Nicolaum Vesperimenſem Episcopum, & duos Barones Hungariae patentibus litteris a iuramentis & fide, qua filiae Mariae & Sigismundo Marchioni sponso eius se deuinxerāt absoluit. Et alteram filiam natu minorem Hedwigim pro festo Paschae in Poloniam mittere promisit. Post hoc uigesimo octaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradienſi, Semouitus dux Mazouiae, rex Poloniae decernebatur, tamē totum negocium dilatū & suspensum est ad Hedwigis filiae regis Lodouici aduentū. Quare praefatus Semouitus dux Mazouiae, uolens decretum de se factum executioni demandare, personam suam occultando cum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi in Graccouiam processit, sed aduentu suo publicato, septima Marcii Graccouiam ingredi non est permissus. Declinauit ergo cū Bodzantha Archiepiscopo Gnezneſi in curiā sancti Floriani extra muros Graccouienſis

Contentus in
Radomskie

Graccouienſis, quam idē Bodzantha Archiepiscopo: existens Prepositus sancti Floriani muris insigniuerat & construxerat. Ibiq; latitare non ualens, a consiliis Graccouienſibus & quibusdam nobilibus legationem accepit, quā nisi abscederet, uariis modis eū uexaturi, propter imminens ciuitati periculū. Qui quum circa curiam sancti Floriani, in nocte festi Pethecostes custodiam adhiberet, tandem die sequenti sole oriente Graccouiam reliquit, & per Prossowicze in Nouam ciuitatem Corezin perrexit, ubi quindecim diebus immoratus, Hedwigim filia regis opperiebatur & expectabat, uolens eam suasu & suggestione plurium, si sponte nō daretur, rapere, & per eam regnum Poloniae obtinere. Prelati autē & procures Poloniae ad excipiendam & inducendam Hedwigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro festo Penthecostes iuerant, quos regina ad se in Cassouia trahens & uocans promissa immutauit & conclusit, pro festo Martini proximo futuro Hedwigim filiam regiam in Graccouia missuram. Semouitus ergo spe sua frustratus, Conuentionem generalem apud Siradiam pro die sancti Viti omnibus Polonis indixit. Illi autē plerique singuli, Semouiti ducis a dicta & comminationes aspernati sunt. Solus Bodzantha Archiepiscopus Gnezneſis, cum nonnullis maioris Poloniae iuuenibus militibus Siradiam adueniens. In monasterio fratrum predicatorum Semouitum ducem Mazouiae, regem Poloniae, eū in altum cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duodecim milia armatorum, duce Sigismundo Marchione Brandenburgenſi, habente in suo comitatu Demetrium Archiepiscopum Singonienſem, post festū sancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomienſem, aucto exercitu Graccouienſibus & Sandomirienſi militibus, Mazouia intrauit. Et singula quae ad Semouitum ducem pertinebant, uastauit & crudeliter incendit. Deinde uigesima quinta Septembris Brzeszcze ciuitatem Cuyauiae obsidione cinxit, quoniam ipsa duci Semouito parebat, & sub undecim diebus quibus obsidio continuabatur, Cuyauienſis terra perinde ac hostilis a Polonico & hungarico exercitu uastata est. Donec Wladislaus dux Oppolienſis, Vielunenſis & Dobrzinenſis mediatorem se ponens, inducias pacis in festum paschae duraturas inter Sigismundū Marchionem, & Semouitū Mazouiae ducem ordinauit. Damarathus etiā de Pirzchno Castellano Posnanienſis, in favore Sigismundi Marchionis & Elizabeth reginae Hungariae, Saxonibus & Pomeranis conductis Cuyauienſem terram, sub diebus quibus a Sigismundo Marchione Mazouia uastabatur, spoliis ingeminatione ex oppido Zneſienſi obterente. Wladislaus dux Oppolienſis apud Luniwladislauiā comorans, gentes eius, quae in terra sua praedas agebant, magna strage cū excussione praedae quā abigebant, obruit. Elizabeth autē regina Hungariae, pacta quae cum proceribus Poloniae in Cassouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Misus Sanduogius de Subino Kalisſienſis palatinus, & Graccouienſis Capitaneus apud Iadram eam reperiens, hortatus est ut filia regiam Hedwigim in Poloniam mitteret. Vidēsq; suas & Polonorum spes in irritum recidere, & se a regina detineri, nec abire permittēte, donec Graccouiam hungaris resignaret irritatus & ipse equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolās

Spes Semouiti de Hedwigiconsequenda.

Semouitus rex pronunciat.

Sigismundus Marchio huic relinquit.

Oppolienſis dux mediator horum.

y. in una die

Graccouienſis
m.ing.Heduigis, filia
Elizabeth mit
tur.

in uia die naturali, quod uix credibile dictu est, sexaginta miliaria confecit Graccouiamq; defatigatus, omnes nuncios prauolans, peruenit. Et conuenit uno in Lelow, altero secunda Marcii in Radomſke conſtituto, leui nuncio Przeczlaſ Vanuelſki, reginæ apud Budam mandata proceres Polonoꝝ rum miſerunt, rogaret imprimis, ut filiam Heduigim mitteret pro feſto ſancti Stanilaſi, abſtineretq; ludibriis, quibus tantopere uſa eſt Polonos afficere, Polonos decætero nec legatos mittere, nec miſſionem Heduigis expectare. Mouit tam aſpera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigismundum Marchionem Brâdenburgenſium generum ſuū ad regendū regnum poloniæ miſit, quoad filia Heduigis adoleſceret. Quod quū apud Graccos percrebuiſſet, irritati iullo exercitu collecto in Sandecz proceſſerunt, miſſiſq; ad Sigismundum Marchionem, qui iā apud Lobowla hoſpitabatur, nunciis, monuerunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq; pro gubernatore ullo pacto ſe accepturos, quin etiam ingreſſum illi non ſecus atq; hoſti armis interdikturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repræſſit. At regina promiſſiones ſuas impletura, Heduigim filia cum magno Baronū præcipue Demetrii tituli ſanctorum quatuor Coronatoꝝ Præſbiteri Cardinalis, ac Archiepiſcopi Strigoniænſis, & Ioannis Cenediænſis Epicoꝝ, comitatu, ſerentem ſecum in auro, argento, in uaiſis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, inſignem & regia ſuppellectilem, pro feſto ſancti Michaelis tranſmiſit. Ad quam excipendam Prælati & Barones Poloniæ certatim occurrentes, cum ingenti alacritate Graccouiam, omnium eccleſiaꝝ proceſſionibus, omniūq; ſtatuum ordinibus, obuiā illi eſuſis, perduxerunt. Et die Solis quindecima Octobris, ipſam in Gracco: eccleſia, quo die apud Polonos ſanctæ Heduigis agitur celebritas, per Bodzantham Gnezneſ Archiepiſcopum, Ioānem Gracco: Ioānem Wladilaueſ, Dobrogostium Poſnaniænſem, Epicoꝝ, ſub præſentia Strigoniænſis Cardinalis & Baronum atq; militarium utriuſq; regni Polonici & Hungarici copioſa frequentia, in reginam Poloniæ inungi, conſecrari, & diademate regnali coronari procurarunt, tributa ei plena facultate regnum Poloniæ adminiſtrandi, donec quuſpiam principum in regem Poloniæ coronandus ipſi adiungeretur.

CAPVT XXXIII.

Lithuanorum
& Ruthenorum
clades.

Anno domini 1370 Keyſtuth dux Lithuaniae, cum tumultuario exercitu Prusiā ſubintrans, diſtrictum Suſten uallauit & exuſſit. Celerrime ſe de Prusiā cū captiuis recipiēdo. Quam uallatorem Vinricus magiſter Prusiæ ulciſcens, in Lithuania intrauit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Prusiā deduxit. Quo redeunte Elner Cōmendator de Balga, partes Ruſſiæ ingreſſus caſtrum Dreuike impugnavit, quod quum conquerere nequiret, ſpoliata regione in Prusiā cum captiuis rediit. Deinde concurrētibus multis forſibus terciam expeditionē Cōmendator de Juſterbork agit, qui caſtrum Diſſeme expugnatum incēdit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In anno autem ſequenti ſcilicet 1371 Keyſtuth dux Lithuaniae uiciſſim in Prusiā cum exercitu ueniens, diſtrictum Suſten uallauit, & multis chriſtianorum occiſis

Peſtis.

Filia Lodouici
Maria Sigismundo impe
ratori deſponſa
ſata.Filia Lodouici
& Heduigis
Vilhelmo deſponſa.Ioannes Epicoꝝ
Poſnaniænſis mortuus.

occis, ſpolia in Lithuania duxit, ppter quod Vinricus Magiſter Prusiæ, Lithuania & Samagittiam uallauit & ſuccēdit, ac cum ſpoliis rediit. Poſtea alterum exercitum frater Elner Cōmendator de Balga in Ruſſiam duxit Caſtrumq; Dreuike expugnare non ualens, ſpolia tantūmodo cepit, & onuſus in Prusiā rediit. Egit & terciam expeditionē in Lithuanos Cōmendator de Juſterbork, & expugnato atq; incēſo caſtro Diſſeme, multos ex Lithuanis aut cepit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in dominica Iudica, fulmen uerticem dextræ turris eccleſiæ Poſnaniænſis percūſſit, & extremitatem angularem abruppēdo, exiguo teſtudinis foramine in ſacellum regium penetrās, imagines Przemiſſai regis Poloniæ & ſuæ cōſortis Richſzæ nomine in parietibus ſacelli ſculptas fregit & decūſſit. Eo anno & ſequenti grādis peſtis, depredationes, & ſpolia in maiori polonia fuere. Anno domini 1372 Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam natu maiorem Mariam, Sigismundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiæ, Marchioni Brandenburgenſi deſponſauit. Eodem āno bina a Prutenis in Lithuanos expeditio facta eſt, quarum unā frater Vigandus de Belderſtein, alteram Cōmendator de Juſterbork adminiſtrauit, nihil memorabile in utraq; geſtum eſt. Anno domini 1373 Elner Cōmendator de Balga Ruſſiæ bellum intulit. Et terram Volniſka uallans, uſq; ad Kamienyecz prædatus eſt. Cōgeſtiſq; captiuis & pecoribus Balgā rediit. Quadageſimali uero tpe Keyſtuth Lithuaniae dux, omnes cuſtodes Cruciferorū fallens, per deſerta & nemora Prusiā ingreſſus, circa uillam Biberſtein hoſtilitate facta, plures aut occidit aut cepit, ab exploratorib; uero certior factus de Cruciferorū exercitu, in ſiluas & deſerta illic refugit, relictis inſidiis in locis oportunitis, ſi Cruciferi fugientem inſequerentur. Cōmendator igitur de Brâdenburk qui ducebat exercitum, inſidias incidere uertus, perſequi Keyſtuth deſtitit. Anno domini 1374 Cōmendator de Juſterbork cum equettri & pedestri agmine Lithuaniae ingreſſus, diſtrictum Veygow uallauit, & cū captiuis ſpoliſq; Juſterbork regreſſus. Conſurrexerunt poſt hoc omnes Cōmendatores & terras Diſſingen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marſaleo Prusiæ ferro & igne uallauit, ſeptingentosq; captiuos in Prusiā deduxerūt. Anno domini 1375 Lodouicus hungariæ & poloniæ rex, Heduigim filiam natu minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Auſtriæ filio, qui in aula ſoceri nutrebat, deſponſauit. Et eodē āno præſatus rex Lodouicus ad Gregoriū papam undecimū, miſſis nūciis in Auinionē, Haliciē oppidū archiepiſcopali, Przemiſſiē uero Chelmeſ & Wladimirienſi epicoꝝali honore inſigniri obtinuit ad metropolitica Haliciē eccleſiam Iacobus polonus fuit conſecratus, & ſedi ſuæ eccleſiæ græci ritus fuit assignata. Ad Przemiſſiē uero Henricus frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Epicoꝝ fuit conſecratus. Eodem anno Ioannes Poſnaniænſis epicoꝝ de domo Doliwa, idro piſi in Sbicoſo mortuus eſt, & Poſnaniā relatus, in die Cathedræ. ſ. Petri altare beatæ Mariæ ſepultus eſt, hic oppidum Doſzko fundauit, multasq; uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Anno quo ſuprà. Gemina expeditione in Lithuanos Cruciferi uſi. Maior exercitus in quo erant omnes

Prutenorū &
Lithuanorum
vastatio mu-
tua.

Przeczlai wrā-
tislauien Epit-
copi mors.

Electio alteri

Comēdatores, in Lithuania, Comēdator uero de Ragnerha cū rariōri agmī ne in Russiam diuertunt. Vterq; autē exercitus cœdi & uastationi intentus, spoliis refertus rediit. Interim Lithuaniae duces Olgerd⁹, Keystuth, & Swerderko cum propriis & auxiliaribus gentibus Prussiam tripharie diuisi intra uerūt. Olgerd districtum Velow, Keystuth Caplanken, Swerderko Iusterbork, igne, cœdibus & spoliis uastarunt. Occisusq; noningentis christianis & castro Iusterbork expugnato & exusto, magnum numerū spoliōrū, nullam resistentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Comēdator de Ragnerha, p unā partē, frater uero Theodric⁹ p alterā Lithuaniam, ingressi, cœdibus & spoliis per aliquot dies, nullam resistentiam experti, uacabāt. Cō prahensilq; cētum quinquaginta captiuis, Prussiam regressi sunt. Anno domini septuagesimo sexto supra mille ducentos. Przeczlaus de Pogorzala Episcopus Wratislauiē, quum annis trigintaquinq; ecclesiæ Wratis: uulv ter præfedisser, in medio quadragesimæ mortu⁹ est. Et in ecclesia Wratislauiē in sacello Mansionariorum sepultus. Hic a Boleslao Legnice⁹ & Brege: duce, castrum & ciuitatem Grotkow cum suo districtu in sortem Wratisla: ecclesiæ coemit. Hic Mansionarios in ecclesia Wratisla: & Cōuentum duodecim pauperū laicorum, singulis diebus stipem & annuū amictū sumētium, in Nissa fundauit & dotaui. Hic ecclesiam Wratisla: murorum edisiciis, piscinaz, structuris, uillarum emptionibus & locationibus, uasis aureis, & argenteis, ornamentisq; uariæ suppellectilis, adeo extulit, adornauit & magnificauit, ut uulgari fama aureus Episcopat⁹ appellaretur. Prælati autem & Canonici ecclesiæ Wratislauiē Polonis uiris idoneis de suo gremio contemptis, in die electionis Theodricum Bohemū Decanum Wratis: qui uiciose in Decanatu intrauerat, in Episcopum elegerunt. Cui Gregorius undecimus in Auinione permanens respondit, non prius de ecclesia Wratisla: prouidere, donec ex Auinione Romam trāsmigraret. Interim uero ad Wratisla: ecclesiam fratrem Nicolaum ordinis prædicatorū episcopum Mayoriensem misit, ut fructus & redditus ecclesiæ Wratisla: tanq̃ eius procurator perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, cameræ Apostolicæ ad plenum reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wratislauiā publicato mādato apostolico, in hunc modum cum Capitulo Wratisla: conuenit. Ut singulis annis quo Wratisla: ecclesiam uacare contigerit, octo milia florenorum apostolicæ redderent cameræ. Pro derelictis uero Przeczlai Episcopi triginta milia. Pro collecta & contributione biennali ecclesiæ polonicæ imposita, pro sorte ecclesiam Wratisla: contingente, duo milia, & pro expensa ac satiga in pecunia huiusmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur. Eo igitur pacto Capitulum Wratisla: nūcio apostolico Nicolao Episcopo Mayoriē triginta tria milia florenorum, sub uno tempore & die persoluit. Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratislauiē item sedem uacare permisit.

CAPVT XXXIII.

Iaroslauus de Skotniki, qui excecatus fuerat, & de Archiepiscopatū Gnezne⁹ cesserat, plenus dierum, quia centenarius, in Kaliss ueniens

Iaroslauus de
Skotniki mor-
uus.

Assueniens, in Archiepiscopali domo anno domini 1376 die sedecima Septēbris mortuus est, & uigesima eiusdem mensis in ecclesia Gnezne⁹ in sacello ab eo fundato & dotato sepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomeraniae situm fundauit, & Zneinam instaurauit, hic ad ornādum patriam & ecclesiam Gnezne⁹ castra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item ecclesias in Gnezna, Curzelow, Oppathow, Kalisz sanctæ Mariæ. Item Curias in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kaliss, in Graccouia extra muros Graccouie: sub castro, muro construxit. Curiam tamen sub castro Graccouie: desertam Ioannes Albertus rex poloniæ, tempore quo Thurci, Thartari, & Valachi in diebus nostris, Russiam usq; ad Kanczugam anno domini 1498 uastarunt, deuocere præcepit, ne ipsius occupatione castro Graccouie immineret periculum. Is Iaroslauus Archiepiscopus districtum Louice⁹ pene desertum, utpote qui non nisi duas marcas in censibus habebat reperiens, locatum & popularum octingentas marcas fundentē, de suo censu annuo ultra censum trumentorum reliquit. Anno præfato in synodo Vnieyouien contributionē biennalem a singulis polonicæ ecclesiæ Diocesibus modestam quantitatem de qualibet marca uidelicet taxe papalis, duos grossos, Nicolaus episcopus Mayoriē nuncius apostolicus dari consensit. Eodem anno sciens Vinricus magister Prusiæ Lithuanos in regni poloniæ inuasionē occupatos, in Samagittiam propriam dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente districtus sex uidelicet Miedniki, Eroglon, Aruisten, Rosgein, Gessow & Passow cœde & flammis uastauit. Castrum post hoc Kowno pugnare aduersus, dum in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidissent, castro in expugnato relicto, Marsalcum cum decem milibus armatorū misit, qui uniuersam regionem ad Niemien fluiuium sitam, demolitus est, & cum multitudine captiuorum Prussiam remeauit. Anno præexpresso instate Karolo imperatore Romanorum, & rege Bohemorū, magnis conatibus & muneribus Venceslaus filius eius sedecimū ætatis agens annum, electus est in die Barnabæ apostoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquisgrani in octaua apostolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis quā tribus Keystuth Lithuaniae dux, copias suas per Mazouia⁹ terras in Prussiam traduxit, & omnem orā circa Dzoldow & Nidbork uigesimanona Septēbris graui cœde, & igne, cum multorū hominum captiuatione uastauit. Circa festū uero sancti Iacobi filius Keystuthi, adolescens manu & animo promptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Prussiam agit. Et circa Taynow & Iusterbork populationem & conflagrationem peragens, spoliis onustus, illesus ad patrē rediit. Magister itaq; Prusiæ Vinricus cum frequenti militum suorum armatura, primum in Russiæ oram descendit, & circa castrum Byelyagi aliquot diebus statua tenuit, deinde in Kamienyecz appliuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarū descendit. Quas quum ferociter peruastasset, cum spoliis & captiuis Prussiam redeunti, Lithuani insidias, silua uasta, qua iturus erat, in plerisq; locis succisa, tetenderūt Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario congressu uiginti milites qui ordinum ductores extiterāt, strauerunt. Ceteri siluarum

Vinricus magister Prusiæ Samagittiam ingressus.

Keystuth cum filio Prussiam uastans.

Vinricus repugnans.

Lithuanorum
exercitus tri-
tis diuisus.

Barsemburgk
& Demrin ca-
stra eriguntur.

Distric-⁹ Lith-
uanici vastant.

Vilneſi Ciui-
tas exulta:

Karoli Roma-
norum impera-
toris mors.

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt. Fecerunt post hæc duo Lithuanorū principes Olgerd & Keystuth in terris Prussiar, habentes fortē exercitū tripharie diuisum, irruptionē. Et terra circa Iusterbork & Velow exusta & in solitudinem redacta, in terrā Salow, quam Canonici de Konig bergk obtinent, aduenientes, eam funditus cœdibus, spoliis, & flāmis euertere rūt, & per Iusterbork cum cœtu magno captiuorum Lithuanā reuersi sunt Commendator dānde de Ragnetha uno agmine, & Cōmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattēstein tercio, seorsum in Lithuanā ingressi, quilibet populatione latius q̄ poterat extensa, multa spolia atq; incendia p̄ egerunt, & Prussiam uinctos deduxerunt. Congessit post hæc omnia, Magister Vinricus exercitum copiosum, cum quo Lithuanā ingressus, duo castra in eius confiniis erexit atq; edificauit, uidelicet Barsemburgk & Demrin. Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridum de Linda Marsalcū, cum expeditioni milite Lithuanā misit. Qui plures captiuos cum spoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magister Prussiar Vinricus contentus, aduenientibus in sui subsidium Australibus, in Samagittia transiuit. Et duabus regionib⁹ uidelicet Kalthancuen & Veduke per dies decem uastatis, spoliatis & incensis, spolia in Prussiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marsalcus Prussiar Gothfridus de Linda, habens in suo comitatu duodecim milia pugnatorū, Lithuaniam ingressus, usq; ad castrū Troki aduenit. Troceſi autem districtu uastato, etiam Vilneſi simili subiecit clade. Cuius potentia Keystuth plurimum perhorrescens, colloquium petiuit, & tractatibus mutuis factis, rogatus a Keystutho, Marsalcus a cœde temperauit, & partis tantummodo contentus, in Prussia exercitum reduxit. Incontinēti uero Cōmendator de Ragnetha frater Kune de Hattēstein cum nouo exercitu in die sancti Ioannis baptiste Samagittiam & Lithuaniam ingressus, districtus Præuan, Labyow, Aruſch, Palsterin, Eroglē, & Pernarey, cœdib⁹, spoliis, & flāmis uastauit, ac cum multitudine spoliatorum in Ragnetham rediit. Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marsalcus Prussiar terciam in Lithuanos expeditionē agit, habens in suo comitatu omnes Cōmendatores & quintis statuis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro subiciēdo. Dux autē Keystuth, qui tunc in Vilno agebat, inducis in unum diem obtentis, ab exustione ciuitatis Vilneſi abstinere petebat, quod etsi sibi fuerit per Gothfridum Marsalcum promissum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defensa est, inducis cessantibus, castrū Vilneſi expugnatio est tentata, quam quum Marsalcus prouenire nō posse animaduerteteret, obsidione soluta, Prussiam remeabat. Interim uero Witowdus Keystuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicū exercitū antecedens, comitatus quos Cruciferi in solitudine pro reditu reliquerāt, occupauit, recepit & distraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendēs, sex diebus atrocem famē perpeti coactus est. Eiusdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiar rex, quum annis uno & triginta imperasset, mortuus est, apud Pragā & in maiori Pragenſi ecclesia sepultus.

Nno domini 1380. Florianus Graccouieſis Episcopus, dum tredecim annos in Episcopatu exegisset, sexta Februarii mortuus est. In ecclesia Graccoui: in sacello sancti Thomæ per eum dotato sub tabula area sepultus. Hic in oppido Bodzanczin castrum muro erexit, & oppida Bodzāczin & Ilza muro & turribus cinxit. Item ecclesiam in Dobrauoda & alterā in Vangleſzin uilla patrimonii sui muro construxit. Huic Zauiss⁹ de Curozuanki Achidiaconus Gracco: nobilis de domo Rosæ successit. Anno domini 1381 decima septima mensis Iunii. Semouitus filius Troideni, totius Mazouiar dux, in castro Ploceſi mortuus, & in ecclesia eiusdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Nicolai ducis Oppauiar, uidelicet Ianuſſiū & Semouitum. Tercium Henricū ex altera cōiuge filia Wladislai ducis Zambien, uenustissima corpore, quæ de adulterio suspectam habens suffocari præcepit. Et dum ex lineamentis & phisonomia filium Henricum præfatum sibi similem comperit, de morte suffocata matris perpetuo doluit. Itē reliquit duas filias, quarū unam Wladislao Oppolien, Vieluneſi, & Dobrzineſi duci. Alterā Kazimiro Stetien, quo absumpto, Henrico Lodouici filio Bregē ducibus in coniuges tradidit. Is Semouitus onerosus & grauis omnibus, præsertim suis subditis fuit. Ducatum Mazouiar in duos tantummodō filios partitus est. Ianuſſio Varſzouieſi Semouito uero Ploceſi ducatu consignando. Henrico reassumpto, de Lancien præpositura prouidit. Anno quo supra die octaua mensis Augusti, monasterium Carthusienſium in diocesi Wladislauie: inter duos lacus, quattuor miliaribus a ciuitate Gedaneſi distans, per Ioannem Ruſcinki militē natione polonum, pro insigni nobilitatis, leonem cum capite sturionis deferentē, fundatū est. Qui p̄ dote præfato monasterio, tres uillas suas hereditarias, Kolplen, Czapple, & Gdinya prope fluuium Radunya in terra Pomeraniæ consistentes donauit. A incolendūq; fra. res Carthusienſes ex monasterio Pragenſi uocauit. Et extunc locus ille paradisus Mariæ uocari cœpit. Eodē anno noua molestia ad molestiam uacantiæ sedis Pontificis accessit, ecclesiæ Wratislauieſi. Ceruſia siquidē Sweidniceſi Henrico Decano Wratislauie: ad celebritatem instantis natiuitatis Christi, a Ruperto Legniceſi duce & germano missa, mandato consulum Wratislauie: ablata est, & uector capus ac incarceratus est, quia contra constitutionē consulum Wratislauieſi ceruſiam extra neam adduxerat. Propter quod Venceslaus Lubuceſis Episcopus, & Wratislauie: sede uacante administrator, Wratislauieſem ciuitatē interdicto supposit. Venceslaus autē rex Bohemiæ litē inter clerum & populum Wratislauie: sedaturus uigesima septima Iunii, & est quarta dies post Ioannis baptiste Wratislauia aduenit. Et diuina ob reuerentiam sui resumī peciit. Clero autē abnuente, ut scelus prophanationis nō incurreret, rex Venceslaus iratus, oppida & uillas ecclesiæ & monasteriorū spoliare iussit. Et tam ingens gregū pecudūq; numerus Wratislauia inductus est, ut tricente oues p̄ tribus marcis usualibus, bos uero pro fertone uenderetur, & propter emptorū penuriā maior pars ad Bohemiā pulsa est. Iussit deinde Abbatem sanctæ Mariæ in arena, penultima die Iunii, quæ est dies Petri & Pauli apostolorū captiuare, & plusq;

Florianus episcopus
Gracco
uicē mortuus

Zauissus eius
successor.

Semouit
mors.

Monasterium
Carthusianorum.

Admonitione p̄re.

Seuicta Venceslai regis Bohemiæ in clerū Wratislauieſem

& plusq̃ octo diebus in prætório Wratilla: captiuitatē p̃tulit. Frater uero Marcus Abbas sancti Vincentii extra muros Wratilla: se altera die insularum coram rege diuina celebraturū fide promisit. Nocte autē sequenti cum singulis fratribus suis, ad monasteriū Strzelneſ in regno poloniae fugit. Seuitum est præterea in curias Episcopi, Canonicos, Monasteriorum & Vicariorū, de ablatis thesauris, clenodiis, & argentariis rege sortē cum militibus diuidente atq; accipiente, oppidis insuper & uillis ecclesiarū, sibi obediētiā & tributa præstare iussit. Eodem āno uigesima Decembris Nicolaus Strosberk, Præpositus Gnezneſ Collector fructuū sedis apostolicæ in regno poloniae, a Thoma Episcopo Lucerino nuncio apostolico, camerā apostolicā primum in mille quingentis florenis quos restituere cogebatur. Deinde supplicatione aucta ex quittancebus & registris succollectorū, coram se per compulsiuā productis, in duodecim milibus florenorum decepsisse conuictus, capitur, & Wratillauiæ p̃petuis carceribus deputatus est. Anno domini 1382. Ianuarii duodecima Zauissius de domo Rolarum, Episcopus Graccoui: in uillagio ecclesiarū Gracco: Dobrauoda, p̃pe Visliczā æger factus, uel ut alii tradunt, dum aceruum per scalam ad corrupendū uirginē rusticānam ascendere, cum scala deiectus, collisus mortuus est. Et in ecclesia Graccouiē in sacello corporis Christi tumulatus. Patre eius Dobeslao Castellano Graccouiē & germano eius Creislao Castellano Sandomiriē pompam funeris more uulgi, equis purpuratis & curribus, superbe adornantibus. Unde nocte sequenti strepitus uelut equorū p̃ ecclesiā discurrentiū, & uociferatio demonū dicentiū. Poiedzmi na hops, quod sonat equitemus meretricatum, a sanctuaris ecclesiarū audita est. Hic anno pontificatus sui secūdo, collegium Missionariorum septē personarū, qui officium beatæ Mariæ in sacello postchorum ecclesiarū Gracco: cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in nigra uilla, mensæ Episcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla sui patrimonii prope oppidum Michow ecclesiā parrochialem fundauit. Largiens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege Lodouico pro domo Episcopali, quæ nunc granariū regium dicitur in castro Graccouiē: obtinuit, & uillam Pystrzeez cum allodio dicto Cruslicze, & domū ligneam cum turri lapidea in castro Gracco: recepit. In locū eius Ioānes Radlicza medicinarū Doctor, Canonicus Graccouiē, & regni poloniae Cellarius successit, affectuosissimis precibus apud Capitulum Gracco: per regem Lodouicū promotus. Hic Ioānes Episcopus ex maiori polonia de uilla Radlicze prope Kaliss fuit, de nobilibus parentibus, qui galeā seu nauem alias Korab p̃ insigni deferebāt. Is post studia liberalia, dedit operā medicinarū, & in monte Pessulano pluribus annis cōmoratus, doctor factus, Lodouico regi Hūgarie & Poloniae, a rege Franciæ expertum medicū petenti, missus, facile pro doctrina artis suæ fauorem regis Lodouici & Baronum Poloniae fuit consequutus.

Præpositus
Gnezneſis ca-
ptus.

Zauissius Grac-
couiē Episco-
pus moritur.

Ioannes Radli-
cza successit.

CAPVT XXXVI.

Eodem anno Semouitus Mazouia: & Ploceſ dux, audita morte Ioānis Szuchuilk Archiepiscopi Gnezneſ, castrum Archiepiscopale

episcopale Louicz feria secūda paschæ obsedit & expugnabat, requisitusq; per nūcium Suffraganeum Gnezneſ, qua ex causa obsidionē intulisset. Respondit q; propter hostem suū præcipuū Derslaum Castellānum Gnezneſ qui se gubernatorem castrī Louicz gereret, propter hoc accelerata electiōe Archiepiscopali, sedecima die Aprilis Dobrogostius de Nouidwor decreto rum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gnezneſ, de familia Nalancz electus, suo & Capituli Gnezneſ nomine Bronislaum Cācellariū, Boguslaum Canonicū Gnezneſ, Sadiuogiū de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudicem Polnariē ac Castellānum Nacleſ, & Oszeponem de Grodzisko ad ducem Semouitū destinauit. Quibus petentibus obsidionē solui, destitutior nemq; de gubernatoria Louiceſ Derslai Castellani Gnezneſ pollicentibus, Semouitus dux grauib; damnis irrogatis de agro & obsidione Louiceſ abscellit. Anno præfato Urbanus papa sextus Wratilla: ecclesiarū septēnalem uacationē respiciens, Venceslaum Lubuceſ Episcopū, filium Boleslai ducis Legniceſ, ad postulationē nunciorum Capituli Wratilla: de ecclesia Wratilla: prouidit. In Lubuceſ ecclesiam Adam de Kretlicz, Canonicū Lubuceſ substituens. Hanc prouisionē perosus Venceslaus rex Bohemiæ multipliciter impediēbat, tandem sub iniquis cōditionibus huiusmodi discordia sic sedata est, ut omnia damna ecclesiarū Wratilla: per regem Venceslaū irrogata & quinq; milia marcarū Karolo patri suo per Capitulum Wratilla: mutuata remissa iorent, & ut ad placandum regē, noua pecunia adiceretur. Id unicū pro sui doloris lenimine Wratillaui ecclesia solamen retulit. Ut consulares Wratilla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios lares non introirent. Nisi primū ecclesia Wratilla: adita corporale iuramentum de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus ecclesiarū in manibus Canonicorū præstarent. Eodem āno octauo kalendas Iulii Vinricus de Kni prode magister Prussiae, dum unū & triginta annos in magisterio exegisset, mortuus est. Cui Cōradus Czolner de Cortestein successit. Anno quo supra octuagesimo secundo, supra mille tricentos, nona die Augusti. Wladislaus Oppoliē & tunc Vieluneſ & Dobrzineſ dux, monasterium fratrum heremitarū sancti Pauli primi heremitarū in Czansztochowa fundauit. Et in eo imaginē beatæ Mariæ ut fertur de pictura sancti Lucæ, quā de Russia per eum olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernū diem ibidem permanet, col locauit. Huic monasterio præfatus dux uillas antiquā Czansztochow, & Krowdrza cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item decimas frumētales in uillis Gayāczicze, Dworziszouicze, Dupicze, Kruplin, & antiqua Brzesnicza. Item decimas frumentorū & brascorum, de molendinis constructis & construēdis, oppidorū Czansztochowa & Zari. Item decimas mellis, uillarum Przemikouicze, Przeudziszouicze, Bobrowniki, Nadalicze, Koszanczin, Bis kupicze, in districtu Holstineſ, Bobrowniki & Kamien in districtu Vieluneſ. Libertādo bona monasterii prædicti ab omnib; oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno domini præexpresso 1382 Jagello magnus dux Lithuaniae, una cum matre p̃ Keystuthū ducem Lithuaniae & patruū captiuatus est. Pro cōpletiori autē cognitione

Prouisto Episcopo
copatus Wratilla
flauieſ.

Mors Vinrici
de kniprode,
Cōradus Czol-
ner Magister
Prussiae.

Monasterium
Czansztocho-
wieſ fundatur.

Jagello dux Lithuaniae
matre p̃ Keystuthū
& patruū captiuatus est.

Gedimini pro-

Particio do-

minij in plura

Contentio ex-

orta.

Olgerdi pro-

les duodenaria

keystuthi ples

cognitione originis prefatorū Lithuanie principum. Animaduertendum est digressiue, q̄ Gedimino (qui dominatione raptā, iusto principe apud quem stabulatus officio fungebatur occiso, imperiū in Lithuanis exercuit) erat se- ptem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abstractas di- uisit. Montuuido siquidem natu maiori Kernow & Slonim cōsignauit. Nari- muntho Pienk, Olgerdo Kreuam, cui dux Russiæ de Vitewsko unica quā reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus sui successione tradiderat, Iawnuthe Vilnā caput gentis. Keystutho Troki, Koriatho Nouogrod, Se- primus & ultimus Lubardus, sortem inter fratres non accepit, matrimoniū filie unice ducis Wladimirien sortitus, cum qua illi ducatus Leopoliē & Wladimirien obueniebāt. Inter prædictos autē septē germanos duces, Ol- gerd & Keystuth uegetiora sortiti ingenia, etiam strictiori se complexi sunt charitate. Indignumq̄ rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilnā & ducatu magno, diemq̄ quo destinata exequantur, constituunt. Serius autē Olger- do ex Vitewsko, propter itineris longitudine ueniente, Keystuth die qua in- ter eos contuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumq̄ ab- sit quin & Iawnutham ducem occupasset, qui sub tumultus tempore, de Vil- na exiliens, in siluasq̄ & montes transmigrās, pedibus præ frigore rigescen- tibus, a psequutorib⁹ captus, Vilnā relatus est. Misit itaq̄ Keystuth, in fra- tris sui Olgerdi ducis occursum, nunciū, significās se ducē Iawnuthā & Vilnā cœpisse, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniēte, quis eorū præfideret in ducatu magno, aliquanto tēpore, uno alteri deferēte honorem imperii, certamen habitum est, tandem ea conclusio capta est. Vt aliquibus diltribus inter se partitis, duci Iawnuthe, quē eiecerant, Zaslau cum su- is pertinentiis consignaretur, Olgerdus Vilnā & magnum ducatu possidēs in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarū obueniret occupa- tio, ex æquo inter Olgerdum & Keystuthum partiretur, & unus alterius fi- de in iuramento interposito, non necem aut dominia ambiret, sed pro posse commoda & profectus procuraret. Amplius erant Olgerdo duodecim filii ex eadē matre Ruthena, ducis Twerē filia suscepti, scilicet Iagello, Skirgel- lo, Switrigello, Borzisz, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lāgwin Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adolescentes spectabiles, quos genitrix eorum, ad mores formabat græcos, ritum græcum illis instillans. Dux præ- terea Keystuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdū, Pa- trikyg, Thotuil, Sigisdū, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formāq̄ & indolem singillatius expresserat. Eodemq̄ Iagellonis apd' Olgerdū fors & conditio, qui cæteris neglectis adamabāt & iunxerāt inter se societatem, & ex ass. duo contubernio, germanitatis se prosequēbātur amore. Absumit interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keystutho seruante fidem Iagello patri in ducatu magno successit. Quem Keystuth patruus suus, eadē qua patrem suū Olgerdum solitus erat, subiectione & reuerentia colu- it, eius solum & consilia frequentando. Sed puritati fidei suæ, terribilimo ge- nere premii responsum est. Erat quidam uir apud Olgerdū Voydilo uocita- tus, sortis rusticanæ, Primum pistrine, deinde cubicularii, postremum pinces- næ munus

næ munus agens, qui ad hoc puenerat, ut maior inter omnes suos haberetur. Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, sic ut sororem suam germanam Mariā, duce Keystutho non cōsulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo cōtra se Keystuthi prudentiam & potentiam habens suspectam, apud Iagellonē uehementissime odiosum & suspecto effecit. Voydilonis quoq̄ persuasione cum Magistro & ordine Cruciferorū de Prussia Iagello cōtra Keystuthum patrum suū clandestinum inscripsit fœdus. De quo Keystuth per Sūdtēin Osteroden Cōmendatorem ex affinitate secum iuncta, filiā eī Keystuthi la- nullo duci Mazouiæ desponsatā de sacro fonte leuauerat, auisatus, uoca- to Vithowdo in quanto sint periculo edixit. Mittenteq̄ Iagellone Lithuan- cum & Ruthenicum exercitum contra Polocenses, germanum suū Skirgel- lonem detractantes suscipere, & Magistro Liouoniæ cum suo exercitu auxili- um personale ferente. Keystuth silenti agmine ad Vilnam ueniēs, & Iagello nem ducem & castrum Vilnā, ut a principio propositum est compræhēdit Singulisq̄ in suam ditionem redactis, dum & inscriptionū fœdera, quib⁹ Iagello cum Magistro & ordine Cruciferorū contra se obligauerat, depræhen- disset, Vithowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato. In- scriptiones cum hostibus iētas, depræhensas monitauit. Sortem suā pater- nam Vitewsko & Crewā Iagelloni reddendo, magnum ducatu Lithuanie ei abstulit. Misit & Keystuth ad exercitum Lithuanicū Polocē obsidentem & eius iussioni est paritū, solutaq̄ est obsidio. Voydilonēq̄ ducis Iagellonis genero in patibulum acto, dux Keystuth expeditionē cōtra Szeuierki No- uogrodek, & ducem eius Koributh indixit, suæ ditioni parere detractantem. Et quis dux Iagello auxilium cum gētibus Keystutho promiserit, uiolato ta- men promissō, conceptos dolos nectēs, Hanulonē & ciues Vilnē primores promissis pellexit, qui castrum Vilnē obsederunt, uenienteq̄ Iagellone ca- strum ei Vilnē traditum est. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in cuius subsidium Marsalcus cū exercitu Prutenico ueniebat. Vithowdus itaq̄ obsessionē a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre in Grodno fugit, & patri Keystutho quæ fierent intimaui. Trocē autē pau- cis diebus obsidione tollerata se dederunt. Keystuth igitur obmissa obsidio- ne Nouogrodek, ad Samagittiam transiens, exercitum collegit, ueniēsq̄ ad flumen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obsedit Troki. Iagello uero certi- tudinem subsidii Prutenorum sentiens, & Prutenos ac Liouonē ad prope co- gnoscēs, uersus Troki processit, utroq̄ exercitu ad pugnam instructo. Iagel- lo cōduceatores ad Vithowdum, ut esset inter Iagellonem & patrem suum Keystuthum pacis arbiter, misit. Et duce Skirgellone fidem faciente, Vitho- wdus ad ducem Iagellonem utroq̄ exercitu inducias agente, aduenit. Placu- it autē ducem Keystuthum ad tractatum pacis acciri, suadēte Vithowdo & duce Skirgal securitatem promittente, dux Keystuth in exercitū Iagellonis aduenit. Vbi circūdante illos in coronæ modum, Iagellonis & Prutenico ex- ercitu, se in laqueum incidisse depræhenderunt. Astruente autē Iagellone du- ce, neq̄ loci, neq̄ tēporis, qualitati de pace tractanda conuenire, redeundūq̄ Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroq̄ exercitu quasi signo dato disces- sum est.

Insidig frateme

Iagello & Vil-
nē castrum ca-
pitur.Voydilo genero
Iagelloni paterTrocē obses-
si & uicti.

keystuth cap^o
Vilas.

Mors keystuth

sum est. Verum quum ad Vilnam uentum esset, duce Vithowdo sub custor-
dia Vilnae referuato, dux Keystuth ferreis cathenis uinctus, Creuamq; dedu-
ctus, ad fundum turris obscurae & sordidae proiectus est uinculatus, quinta
deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre suo Bilgeny. Itē
Mostew, Getkone, Crewlanin, Cuczik, Kiszicza qui Zibinthe focum & lu-
cernas accendentis gerebat officium. Ceterisq; quibus a Iagellone impera-
tum erat, uiolato iure gentium, iugulatus est. Et funus suum a Skirgellone in
Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, uestimentis, canibus potio-
ribus crematum est. Ducem insuper Vithowdum cum sua coniuge Anna, Ia-
gello in Creuam sub honesta, arcta tamē obseruandum custodia transmissit,
ubi consorti suae principi Annae, cum duabus foeminis ad maritū ingrediendi
pro nocte, & egrediendi de mane, concessa fuit potestas. Cōsilio uxorino Vi-
thowdus unius foeminae induto habitu, habitationē cū principe coniuge sua
egreditur, relicta altera foemina in cubili, quae Vithowdum repraesentaret.
Et de nocte sequenti, per funem ex castro se demittens, ad Ianussum Mazo-
uia ducem primum uenit. A quo collectus, & secundū aliquos baptisma-
te lotus, Conradiq; nomen sortitus, possessione insuper aliquarū uillarum do-
natus, consistere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū ausus, in Prus-
siam Magistro Prussiae Conrado eum colligente transiit.

CAPVT XXXVII.

Bellum intesti-
num Damar-
athi & nobiliū.

Nno domini 1383 In maiori polonia detestabile bellum ciuile in-
ter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalitā, Capitaneū
maioris poloniae, & militares ac nobiles eiusdem maioris Polo-
niae ortum est. Barones siquidem Damarathum pro Capitaneo
habere nolentes, duce Vincētio de Cāmpa Palatino Posnaniē, Bartholio
de Koszmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epi-
phaniae dñi, oppidum & castrū Pisdri expugnauerunt. Deinde ad Kalisz
uigesima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, castrum uero resistēs
obsederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum suis ex castris & fortali-
ciis Myedzirzecz, Wielē, Szanżino, Myedzychost, Kepilow, Grzimala de
Oleszniza Coszrine, Andreas de Sweradowo Camienensis Castellani,
Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres sui & co-
sanguinei, ex castro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmendaue-
rat. Itē reliq; praesidia ex castro Labissino, Alberti Palatini Cuyauien, &
fortalicio Pakolecz Hectoris olim iudicis Cuyauiensis, assiduis & crudelibus
spoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kisko-
wo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodzisko consistentem, nulli parcēdo
cōditioni immaniter uastabant. Aduocatisq; p Damarathū Saxonibus, Po-
meranis, & Kassubitis in sui auxilium, uastato oppido Wronki & uillis in
circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sandiuogius autē Swidua Na-
clensis Castellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kalisz ad Posnaniā
custodiendam destinarant, Bartholomeum de Odolanow. Item Castellani
Sremeni, & plures alios per nuncios secretos Posnaniā aduocauit, quibus
sabatto ante dominicā Reminiscere cum tricenis lanceis Posnaniā uenien-
tibus, eadem

Ignis uasta
maioris po-
loniae.

tibus, eadem nocte cum ipsis citato agmine ad Damarathi castra peruenit.
Illucescēteq; dominico die Reminiscere, quae fuit quindecima die Februarii
in castris Damarathi trepidatū est, & hostibus subito irruentibus, uix media
pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de castris exiit, & cū exerci-
tu Sandiuogii dimicauit, sed inermes in fugā facile uersi sunt, quos Sandiuo-
gio Swidwa ad plura miliaria persequēte. Virzbantha de Smogulecz par-
tium Damarathi cum centum lanceis equitū, & quingentis peditū ueniens,
gentes Sandiuogii per agros palantes, & profligatos capientes, atq; spolia
legentes, inuasit & prostrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex
gente Damarathi uinctos ac captos dissoluit, & arma eorum atq; spolia ab-
stulit. Sandiuogius Swidwa a persequutione fugientiū reuersus, conspecta
cominus inimicorum multitudine, mente consternatus, equo uectus diffugit,
& cum paucis ad fortalitium Derzkonis Grochale Castellani Santhocen
nomine Ostrorog uix euasit. Cetera autē sui exercitus multitudo a Dama-
ratho & Virzbantho, tam equis q̄ armis exuta, capta est. Quumq; fortalici-
um & Swiduam subito expugnare, non ualuerunt, nocte oppidum Obornu-
ki ingredientēs, plurimas cōmiserunt rapinas. Tandem legati reginae foedera
pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica ludica, usq;
ad festum Ioannis baptistae consecērunt. Et tamen Damarathus cum Grzi-
mala, & Virzbatha ac societate sua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebei-
os, spoliis & inuasionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiscopi Gnezne-
& Canonicorum circa Gneznā & Zneinā spoliarunt. Et Zneinā sibi
dandam ex confictis persuaserunt, ac eā possidebant, quā Bodzātha Archi-
episcopus cum magistro & ciuibus Zneinē re secreto cōmunicata, & por-
tis sibi apertis, cum notabili numero gentiū ingressus nona Octobris, Saxo-
nibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammōto autē Damaratho a Capitane-
atu maioris Poloniae, & peregrino de Vangleffin filiastro olim Floriani E-
piscopi Gracco: furrogato, non fuerunt sedate lites & spolia, tam per Capi-
neum peregrinum, q̄ alios nobiles se inuicem captiuantes. Eodem anno sed
tempore praecedenti oppidum Brzesce cum terra Cuyauiae & castro Crus-
wicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiae & alios proditores
Semouito duci Mazouiae fuit traditum. Attentauiq; praefatus dux cum
suis complicibus & Bartholio de Odolanow expugnationem Kalisz &
oppida atq; uillas spoliavit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo ex-
ercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipsius & terram Cuy-
auien ut est praemissum in altum affligerunt. Quia principibus Lithuaniae
inter se ut praemissū est altercantibus, duces Mazouiae castrū Drohiczin in-
terceperant & tenebāt. Anno igitur praefato 1383 Iagello dux Lithuaniae,
castrum expugnaturus aduenit. Szassin autē Marsalcus ducis Mazouiae suc-
cessor castrī, quum absens intellexisset periculum imminere obsessis, per me-
dia castra hostium cum triginta lanceis & sexaginta balistariis intrepidus ad
castrum uelociter peruenit. A suis illico cognitus intromissus, uirilem hosti-
bus defensionē opposuit. Interim tamen a Ruthenis in castro consistentibus
præcio corruptis, in aliquot locis castrum incēsum est, qui in stationes hosti-
um per

Interventu Re-
ginae pax inter
Damarathum
& Nobiles fa-
cta.

Oppidū Brze-
sce Castrum
Cruswicza
prodita.

Castrum Dro-
hiczin interce-
ptum.

Castnum Tro-
ky obfessum.

Pestis valida.

um per funes se demittentes effugerunt. Quapropter Szaszinus strenuissimè decertans, ad extremum se principi Iagelloni dedere coactus est. Ceteri uero plurimi igne ac gladio consumpti sunt. Eandem sortē eodem anno Cruciferorū de Prussia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magister Prussiae Conradus Czolner, castrum Troki obsidione assidua & machinarum frequentī proiectione pro maiori parte contractum conquisisset, & forti militū atq; uictualium praesidio imposito abscessisset. Iagello magnus dux Lithuaniae illico castrum anteq̃ ruinæ illius refici possent, noua obsidione uallauit, omnibusq; conatibus ad illius conquisitionem inuolens, Cruciferos & Almanos ut cum rebus uniuersis abscedere liceret pactos, quasitum paulo ante castrum, reddere coegit. Anno praefato in terris Gracco: Sandomiriē, in Slesia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox pestilentia seuebat.

Wladislaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

Proci Iagello-
nis ducis Lith-
uanie ad Hed-
uigim Polonie
reginam.

Wladislaus Iagello dux magnus Lithuaniae, uirginē Hedwigim ex Hungaria adductam, regnū Poloniae administrare & possidere. Ad procandū eam suo connubio, quum specie foret uenustissima, āno dñi 1375 binos fratres suos Skirgellonem & Borzish misit. Hanulonēq; Capitaneum Vilnē eis adiungendo. Qui ad reginam Hedwigim & consiliū introducti, nomine Iagellonis muneribus reginae extimationis reginae oblitis, per uerba ducis Skirgellonis, desponsationem praetatae uirginis postulauerāt. Si inquit, dominū nostrum Iagellonem magnum ducem Lithuaniae in sponsum accipere dignaberis, ipodit se fidem Catholicam Romanā cum omnibus fratribus suis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuersa Lithuania atq; Samagittia suscepturum. Omnes & singulos captiuos ex Polonia sublato dimittere, terras suas Lithuaniae, Samagittiae, atq; non nullas Russiae armis quæsitae, regno Poloniae perpetuo unire promittit. Offert se terras Pomeraniae, Culmē: Slesiae, & alias quascūq; a regno Poloniae alienatas, recupare. Offert & omnes auitos thesauros in Polonia inducere, & p̃ comodis regni Poloniae cōuerrere. Ea legatio reginae Hedwigis parata. Praelatis uero & Baronibus poloniae accepta fuit. Ad arbitrium tamē reginae Hungariae Elizabeth reiecta est. Iussi sunt itaq; nuncii Hungariam ire, adiunctis

Legatio in Hun-
gariam.

adiunctis eis tribus Baronibus poloniae, uidelicet Wlodkone de Ogrodze/nyecz subpincerna Gracco: Nicolao de N, Castellano Zauichosten, & Cristino de Oltrow possessore Kazimirien. Hi regina in Buda offesa pro respōso retulerunt. Contentā fore reginam Elizabeth, ut Praelati & Barones Poloniae pro republica fidei christianae & regni Poloniae quae meliora sunt amplectatur. Extemplo igitur nuncii scilicet Wlodko de Ogrodenyecz subpincerna Gracco: Cristin⁹ de Oltrow possessor Kazimirien, Petrus Zaffra nyecz de Luczicze, Hinczka de Roskouicze ad Lithuaniam, ut Iagellonē ducem Lithuaniae de implendis oblati conditionibus denuo obligatum in Graccouia adducerent, decreti & missi sunt. Quod perferenti dux Austriae Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariae & Poloniae rex, filiam suam Hedwigim minorē, dandā in cōiugē deuouerat, Cū comitatu, clenodiis & thesauris Graccouia uenit, longoq; tempore mālionem in ea, congratulante regina Hedwig, fixit. Quumq; successu tēporis ingressus in arcem, qui antea illi paruit, prohiberetur, Hedwigis regina ad cenobium sancti Fracisci cum suis uirginibus e castro frequenter descendebat, & in refectorio cum Gwilhelmo duce Austriae choreas & equidem parce & honestissime ducebat. Explorata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniae, quibus talis copulatio summe displicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamū reginae ad copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cōmercio potiretur, sequestratū cum iniuria & dedecore excluscrunt. Regina autē Hedwigis exclusionem eius moleste ferens, ad illum in ciuitatē descēsum parabat. Inuenta autē porta castri, mādato Baronū clausa, accepta securi manu ppria seracula uiolare nitēbatur, sed praecibus Demetrii de Goray expugnata, ceptum obmisit. Gwilhelmus autem se uiolari timens, clam ex Graccouia in Austriam cum paucis refugit. Anno autē domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniae, cū fratribus suis, atq; grādi comitatu, cum quadrigis & plurima suppellectili, die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingressus, ad arcemq; perductus, reginā Hedwigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnae estimationis per Vitowdum, Borzish, & Switrigellonē obtulit, iam eū Vitowdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Prussia redierat. Deinde multiplici sollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniae, regina Hedwigis expugnata est, ut priori fœdere cū Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lithuaniae nuberet. Praeterea die Iouis quartadecima Februarii, quae fuit sancti Valentini, Iagello cum fratribus suis, in articulis fidei Catholicae edocti, in ecclesia Gracco: per Bodzantham Archiepiscopū Gnezne baptisati sunt. Et duci Iagelloni nomen Wladislaus, Viguntho Alexāder, Congallonī Kazimirus, Switrigelloni Boleslaus, nomina imposita sunt. Rursus eadem die in eadē ecclesia Gracco: sacramētum matrimonii, cum uirgine uenusta regina Hedwig, per ministerium praefati Bodzanthae Archiepiscopi Gnezne contraxit, terrasq; Lithuaniae, Samagittiae, & Russiae regno Poloniae perpetuo inscripsit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxā reduci, & baptisatum iureiurando se adscripsit. Deinceps die Solis uidelicet decima septima Februarii, quae fuit dominica Quinquagesimae, nouo

Regressus lega-
torum cum re-
spōso ad Iagel-
lonem misso.

Dux Austriae
competitor.

Recessus eius.

Iagellonis ad-
uentus.

Iagello cū fra-
tribus baptisat-
us.

Iagello Wladislaus
Viguntho Alexander
Congalloni Kazimirus
Switrigello Boleslaus

A3 diademate

Iagello primus
ex Lithuanorū
gente rex Polo-
nię.

Notus rex ma-
ior ingressus
Poloniam.

diademate, quū uetus & priscū Lodouicus Hūgarie & Polonie rex in Hun-
gariam transiisset, per Bodzantham Gnezneū Archiepiscopum. Assiste-
ribus ei Ioanne Gracco: & Dobrogostio Posnaniē Episcopis, in regem Po-
lonie in ecclesia Graccoui: unctus, & coronatus est. Qui ex gente Lithuano-
rum primus diadema regni Polonie assequutus est. Dum hæc fierent Cōra-
dus Czolner Magister Prussie (qui per ducem Iagellonem ad baptismum, &
nuptias fuit inuitatus, sprete uocatione) Lithuaniam ingressus, eā uastauit,
castrūq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Polocen uero ab obedientia
Iagellonis desciuerunt, & dux Andreas per Prutenos in possessionē eorum
surrogatus. Quo cognito rex Wladislaus Skirgellonem & Vitowdum fra-
tres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui castorū Lubomlya ex-
pugnauerūt ac recuperarūt. Et Polocen, defectionis auctoribus gladio per-
cussis, in gratiam receperunt. Tandem circa mediū quadragesimæ, rex Wla-
dislaus ex Graccouia cum noua sponsa regina Hedwig, in maiorem Poloni-
am ad rescindendum & componendum dissensiones Baronum, processit. Et
dum in Gnezna largas expensas, uulgo stationē, rustici nō dedissent. Iussit
more Lithuanorum gregē & pecudes recipere, Spirituales uero Gnezneū
ecclesie, de quorum uillis depulsa fuerunt pecora, interdictū promulgarūt,
Quod lentius regina Hedwigis, ad regē cucurrit, & eum corripiendo instru-
xit, subiectorum bona non esse rapienda. Qui pecora nodum uiolata respō-
dit, & ea rusticis recipienda concessit. At illa, boues quidem tollent, lachry-
mas uero eorum quis refartiet & soluet, tantæ etem commiserationis riuu-
lus, in benignissima regina apparuit.

CAPVT XXXIX.

Lithuaniam in-
gressus.

Raterea rex Wladislaus gentem Lithuanicā ab idolatria reuo-
caturus, anno domini 1387 in Lithuaniam perrexit. Assumptisq;
secum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneū, & pluribus uiris
ecclesiasticis atq; religiosis. Item assumpsit secū reginam Hed-
wigem, Semouitum & Ioannē Mazouie, Cōradum Oleszniceū, duces, Bar-
tholomeum de Vissemburk palatinum Posnaniē, Cristinum de Kozeglo-
wi Sandecē, Nicolaū de Ossolni Villicē, Castellanos, Zaclikam de Mi-
edzigorze Cācellariū, Nicolaū de Moskōrzw Vicecācellariū regni Polo-
nie, Wlotkonē de Carbimouicze pincernā, Spitkonē de Tarnow Succame-
rarium, & Tomkonē subpincernam Graccoui: pluresq; alios. Pro ampliori
autem cognitione animaduertendum est, q; uetustioribus referentibus. Quorū
dam Itali deferentes Italiā, terras Lithuanie ingressi sunt, & nomen patrie
Italia, genti uero Itali indiderunt, quæ per posteros terra Litalia, & gens, Li-
tali. Littera preposita, nuncupari cœpit. Rutheni autē & Poloni eorum uici-
ni maiorem immutationē facientes, usq; in hodiernā diem, terram Lithuan-
am, gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum
Vilno, eleuationis poli 57 graduum. Et ex nomine ducis Vilii quo cum illas
regiones ingressi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipsum flu-
entibus Vilna & Vilna, ex eiusdem ducis nomine indiderunt nomina. Sama-
gituam autē de suo sermone sic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferi-
or sonat.

Vilno ab Italis
conuersa.

or sonat. Aliqui autē historie ignari, a lituo quod est cornu & uenatorū tuba
Eo q; regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniam appellare uoluerunt,
quod ad effectum, nō ad historie originem spectat. Hæc gens Lithuanorū,
annis superioribus adeo obscura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit,
ut Principes Kiouieū ab ea sola perizomata & subera, ob ægestatem & soli-
tutinem, in signum tantummodo subiectionis exigerent. Donec Vithenē
dux Lithuanorum rebellionē primū contra Ruthenos indicens, & seipsum
ducem inter populares constituens, astu Russie principes aggressus, confli-
xit, sensimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Russie iniecto, etiā in-
tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipse
penderat. Colebant autē ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aspi-
des & serpētes. Ignem qui per sacerdotem lingua eorum Zinz nūcupatū,
subiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos sacrosanctos & habitacu-
la domorum putabāt. Aspidēs uero atq; serpētes in singulis domibus uelut
deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladislaus, ignem, sa-
crum putatum in ciuitate Vilneū, barbaris inspectatibus extingui, templum
& aram in quibus fiebat hostiarum immolatio, destrui. Siluas uero succidi,
& confringi, serpentes quoq; necari præcepit. Barbaris flentibus deorum su-
orum fallorum exterminium. Aduersus tamen regem nec mullitare audenti-
bus, mirantibus quoq; q; Poloni sacrorum uiolatores, ignis, siluarum & ser-
pentium, intacti, illesiq; a diis eorum, secus q; ipsimet quotiens uiolabāt, fue-
runt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articu-
lis fidei, & oratione dominica per sacerdotes polonos, magis tamen per re-
gem Wladislaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & sacra baptis-
matis unda renascebatur. Largiente pio rege Wladislao singulis ex popula-
rum numero, post susceptū baptismum, ex panno de Polonia adducto, nouas
uelles, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pānosa, lineis in
eam diem contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro consequēdis
lanis, cateruatim ad suscipiendum baptismum, ex omni regione accurrebat.
Et quoniā unūquemq; credentium baptizare lingillatim imensus labor uide-
bat, mandare rege, multitudo in turmas & cuneos sequestrabatur, & uniuersis,
cuiuslibet turmarum benedicta aqua sufficienter conspersis, cuiuslibet tur-
mar, & uniuersis qui ea consliterant, nomen usitatum Petrus, secūde Paulus
tercie Ioānes &c. sceminis per turmas diuisis, Katherinā, Margarethā &c.
iuxta turmarū numerū imponebatur. Militaribus tamen specialis impende-
batur baptismus. Fundauit insuper rex Wladislaus in Vilna ecclesiam ca-
thedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorū. Principalemq; arā
in loco ubi ignis (qui falso perpetuus credebatur) constituit. Ut error genti-
lis cunctis patentior fieret, etiā in prædicta ecclesia Vilneū, Episcopum, uig-
spectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de do-
mo accipitrū, professione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ
Hūgarie confessorem & prædicatōrē insignē, Episcopū Cercehen constitui-
it. Et huc ut statū pontificalē inter Neophitas possit ducere honestū, ecclesiā
parrochiale i Clodawa Gnezneū diocesis eo q; notabiles haberet introitus,

A 4 adiunxit.

Lithuaniam unde
ducta lit.

Lithuanorum
idola.

Idola Lithua-
nię per regem
delecta.

Fidei Christi-
anę susceptio.

Copia baptis-
morum.

Fundatio Eccle-
się Vilneū & E-
piscopatus.

adiunxit. Constituit & quattuor prelatos, octoq; prebendarios, in prædicta Vilnē ecclesia, sufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & possessiones eis largiendo. Fundauit præterea septē parrochiales ecclesias, uidelicet in Volkomaria, Miszohola, Nyemczam, Myedniki, Crewa, Obolcze & Hayna. Item prebendam sancti Martini in castro Vilnē altiori, & his bona dotalia assignauit & inscripsit. Terram quoq; Lithuaniae germano suo Skirgelloni, tanq; supremo duci Lithuaniae regendam commisit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianuiliū ducem Mazouiae primum, deinde ad Semouitum Mazouiae ducem cōcessit, a quibus parū benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magistrum Prussiae transiit. Tādē a rege Wladislao spernenscendi magnum ducatū Lithuaniae certificatus, tria castra Cruciferorū uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflauit. Fratribus & administratoribus ordinis occisis, & in fossata proiectis. Quumq; in Lithuania consistens, spes suas differri uideret, castrum Vilnē artu intercipere molitus est. Ordinatis siquidē pluribus uehiculis, armatos inclusit, carnesq; ferarū desuper posuit, & in castrum Vilnē misit, fingēs se nuptias sorori celebraturum. Fraude autē detecta, metuēs sibi Vitowdus cū uxore & amicis in Prussiam refugit, & nouo fœdere cum Cruciferis iēto, biennio illic māsit, ac Lithuaniam cū Prutenis sepius afflixit. Cui rex Wladislaus resiliens, āno do. nini 1390 castra eiusdem ducis Vitowdi Brzescze Grodno, & paruum Kamieniecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorū incursiones fiebant.

CAPVT XL.

Lithuanica itaq; expeditione rege Wladislao occupato. Hedwigis regina Poloniae, cōgregato altero exercitu ex militibus Poloniae, Przemisl, Iaroslav, Grodek, Halicz, Leopolum ciuitatē, & castrū in monte, Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditione conquisiuit. Vitowdus uero suorum castrorum expugnationē ulturus, triplici agmine Lithuaniam aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magister Prussiae rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene, Aliud Magister Liuaniae. Tercium dux Vitowdus, oppidoq; & castro Troki succisso, castra Vilnensia graui obsidione cōfixerunt, & toto obsidionis tēpore, quod a festo Ioānis baptistae usq; ad feriam sextam post Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uicissim castrum Vilnē incunctatē deseruerunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladislai, ex castro succisso fugiēs, ab hostibus captus euectigio decollatus est. Dux Narimūth arces regias tuendo, in duellō captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyasz per pedes inter machinas Prutenicas suspensus, a Vitowdo crudelius q; conueniebat sagittis proiectus, necatusq; est. Sequēti anno primo æstatis tēpore Vitowdus cum Magistro Prussiae ad castra Vilnēsia regressi neutiquā profecerunt, nam Iaszko de Olesnicza Capitaneus Lithuanicus, castra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Discesserunt ergo & castra Volkomiā & Nouogrodek a duce Skirgellone supra fluuium Vilia constructa, expugnarunt & conquisierūt. Tēpore quoq; hyemis Lithuaniam reuersi, supra fluuium

Dux Vitowdus
a Wladislao reuocatus.

Vitowdi astutia.

Vitowdi repugnatio.

Korigal occisus.

Narimūth captus.

fluuiū Niemyen in circuitu castri Kowno, tria castra de lignis crexerunt. Nomen uni castro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua insula sonat, alteri Ritteruerder, quod insula militum sonat. Tercio Metemburk, quod castrū metarū interpretatur, frequentibus incursionibus ex eis oram Lithuanicam inuadendo. Misit ergo rex Wladislaus ad Alexandrum Vitowdum in Prussiam Héricum filium Semouiti senioris mortui, & germanum Semouiti uientis ducis Mazouiae. Et reconciliatione inter regē Wladislaum, ac ducem Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringalam nomine, in ordine subdiaconatus constitutus, & in Episcopum Plocē electus, atq; per Bonificiū nonum confirmatus, in uxorem præfatus Henricus dux Mazouiae accepit, & nuptias de more celebrauit. Post paucosq; dies ueneno toxicatus interiit. Inter duces Mazouiae in ecclesia Plocē tumultus. Vitowdus autē regi reconciliatus, tria castra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk spoliavit & succendit, occurrentesq; Prutenos prostrauit. Et in Lithuaniam ueniens, āno domini 1391 in magnum ducem totius Lithuaniae per regem Wladislaum, ammoto Iaszcone de Olesnicza Capitaneo, prefectus est, sub hac conditione. Ut præfatas terras Lithuaniae p rege, & regno Poloniae fideliter teneret & regnum Poloniae in prosperis & aduersis nunq; desereret. Cruciferi autem de Prussia Vitowdi discessum, & trium castrorū demolitionem ulciscētes, in Lithuaniam descenderūt, & castra Schurasz, Barthen & Stramel conquisierunt, captiuorūq; tria milia utriusq; sexus Prussiam deduxerunt. Intronisato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatū Lithuaniae, Suirigello qui & Boleslaus, a facie eius in Prussiam fugit. Dux uero Skirgello alter frater manu & lingua promptior, contra Vitowdum seditionem intentauit. Quo cognito rex Wladislaus anno domini 1393 cum Hedwig regina celeriter in Lithuaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingentē & concitum spiritum dux Skirgello mitesceret, supra ducatum Kiouienē rex Wladislaus ei Starodub, Starotroki & Crzemieniecz in possessionem adiecit, præcipiens ut Alexandro Vitowdo in singulis pareret. Boleslaus autem Suirigello cum Conrado de Iunigen Magistro Prussiae, cum Almanis, & Francigenis, anno domini 1394 castra Vilnensia bimestri tempore obsedit. Vitowdo eis resistere non sufficienti solum ex insidiis eos laceffente & impetente. In hyeme Vernerus Tetingar Marsaleus, altera uice Vlricus de Iunigen Aduocatus Sambienē, & Magistri germanus, in Lithuaniam descenderūt, & predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Prussiam descendit, & circa Iutterbork omnē regionem igne & cæde uastauit. Dehinc Conradus de Korbork Comendator in Balga terram Drohiciē spoliavit. Sub ea autē tempestate dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuus est. Intulit deinde rex Wladislaus, anno domini 1396 duci Wladislao Oppolienē bellum, super quo integro anno decoquebat, & consilia secreto captabat. Et cum regnicolis expugnauit, alia uero p præfectos aut deditionem recepit, castra & ciuitates, Holstern, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzescznica, Ostrzessow, & Grabow, quæ omnia infra septem dies recuperauit. Castrū autē Boleszczaucicz septem annis obsessum, siti, fameq; maceratū, per Eufemiā alias Offkam Wladislai Oppolienē

Castra Nauwerder, Ritterwerder Metemburk erecta.

Henricus dux Mazouie mors. Tria castra succensa.

Fratrum cōcordia.

Mors Skirgelli. Wladislaus Oppolienē bellum illatum.

Oppolien relictam deditū est. Cristinus quoq; de Ostrow Castellanus Sani-
domiriē ex mandato regis, terram Dobrzineū occupabat, & quom obside-
ret castrū Bobrowniki, Cōradus de Iunigen Magister Prussiae cum exercitu
copioso aduenit, & eum ab obsidione fugauit. Huic igitur Cōrado magistro
Prussiae, Wladislaus dux Oppolien, p Polonos exacerbatus, in quadragin-
ta milibus florenorū castra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Li-
pno obligauit, ueritus ne uelut cætera sibi criperent. Præterea idē dux Wla-
dislaus Oppolien, mercatores Graccouien in medio quadagesimæ ex Wra-
tis: redeūtes, spoliavit, & nobiles quos captiuabat, pecuniis mulctabat. Ob
hoc Wladislaus rex Poloniae, terram ipsius uastauit, & castra Strzelcze, &
Lubliniecz expugnauit. Dumq; ciuitatē & castrū Oppolien obsideret, Cō-
radus Oleszniceū, & Bernardus Nemodlimyē alias Falkenbergē duces
Slesiae regi supplicauerunt, & inter eos concordiam fecerunt, rex itaq; om-
nium spoliatorum satisfactione percepta, obsidionem soluit.

CAPVT XLI.

Vitowdi in
Thartaros ex-
pedicio.

Magna Thar-
tarorum fra-
ges.

Secunda expe-
ditio Vitowdi
in Thartaros.

Christianorū
clades.

Sequenti uero anno recōciliatum Boleslaum Switrigello germa-
num suum in Polonia & non Lithuania, ne seditiones, ut consue-
uerat, concitaret locauit. Tunc pacificata Lithuania, Alexāder
Vitowdus Lithuaniae dux anno domini 1327 cum notabili exer-
citu in Thartaros expeditionē agit, & transito flumine Tanais, quem Thar-
tari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipsam irruit, &
plura milia Thartarorū cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cepit, & usq;
in Lithuania deduxit, quorū mediā ptem regi Wladislao in Poloniam misit,
& hi fidem Christi professi, unus populus cum Polonis effecti sūt. Reliquā
ueromediā ptem in Lithuania locauit, & hi in secta Machometi, usq; in hāc
diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex &
scriba eorū, nō per captiuationē nec debellationē se Lithuaniam intrauisse
asserūt, sed quom bella dux Vitowdus cōtra Cruciferos agitaret, eos in sub-
sidium uocauit, & sponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & liberta-
tes oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionē contra Thartaros
Vitowdus magnus dux Lithuaniae duxit, Wladislao rege, & Hedwig regi-
nā Poloniae improbante & dissuadente. Et dum superatis fluminibus, in pla-
niciem diffuse porrectā, circa fluuium Vorzskla, quartadecima die Augu-
sti, uidelicet feria tertia post Laurētii peruenisset. Apparuit acies Thartari-
ca maxima, cuius numerus ad liquidum estimari non potuit. In cuius compa-
ratione exercitus ductis Lithuaniae uidebatur pusillus. Concussus igitur timo-
re exercitus Catholicus, Spitkone de Mellstein Palatino Gracco: consulente
duce quoq; Lithuaniae approbante, de pace tractādum persuasit. Neq; Edi-
ga dux exercitus a Cæsare Thartarorū Themerlin constitutus, pacem asp-
nabatur. Verum conditiones ab eo propositae, parū honeste uidebantur, qui-
busdam autē Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis conflictum optanti-
bus, infestissimis signis cōcursum est. Abundante tandē multitudine Tharta-
rica, Christianorū res deteriori loco esse cepit. Vitowdus hortantibus mili-
tibus ad custodiā sui corporis cōstitutis, Sadiuogio de Ostrowog, & Dobro-
gostio de Szamotuli, equos mutando effugit. Exercitus uero suus a multitu-
dine Thartarica

dine Thartarica fusus atq; uictus est. Occisi sunt in eo bello ex Polonis Spit-
ko de Mellstein Palati: Gracco: Szocha Palati: Plocē: Pylik palatinus Var-
szauici, Vocassius alias Varfius de Michalow, Ioānes Glouacz, dominus
Bogussius & plures alii. Ille Themerlanes in thartarico Temir Kutho uoca-
tur, quod sonat foelix ferrum, in cuius conspectu terra siluit. Quamuis hoc
Thartari tribuant principi ab ipso misso, Akfak themir, quem latini scripto-
res Themerlanē appellant, Akfak. i. claudus uel claudicās Themir. Sub idē
tempus anno uidelicet 1329 duodecima Iulii Hedwigis regina Poloniae in
castro Graccoui: mortua est. Enixa fuit siquidem duodecima Iulii filiam bi-
nomiā Elizabeth Bonifaciam uocatā, quae in triduo obiit. Regina uero Hed-
wigis ex partu egrotare cepit, & deuotissime sacramentis perceptis, duode-
cima Iulii hora meridiei defuncta est. In ecclesia Graccoui: in sinistra parte
chori ante sacranū, per regem Wladislaum quartadecima Augusti sepulta
Epitaphio apposito, Sidus Polonorū iacet hic Hedwigis corum. Regina no-
bilis generosa &c. Vide appensum ad eius sarcophagum. Hæc fuit facie &
moribus uenustissima. Hæc in diebus quadagesimæ & aduentus domini, cor-
pus aspo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in agenos profusissima, hæc sua
instantia & cura regē Wladislaum, ad cōficiendū collegium psalteristarū
in ecclesia Graccouiē induxit, psalmos cantantium. Et ad instaurandū atq;
complendū generale gymnasiū per Kazimirum secundū olim regem po-
loniae inceptū. Hæc duo altaria in ecclesia Gracco: unum sub titulo uisitari-
onis sanctæ Mariæ, aliud sub titulo sanctæ Annæ erexit. Hæc monasteriū
uisionis Mariæ in arena extra muros Graccouienses sua uigilia & indu-
ctione sui conjugis fundauit. Hæc monasteriū fratrum Slauorum, sub titu-
lo passionis & crucis Christi de post Cleparz erigere cepit. Hæc pecuni-
as, uestes, elenodia & uniuersam suppellectilem regiam in fundationem uni-
uersitatis studi Graccouiensis, & in releuamen miserabilium personarum
exequiutoribus testamenti uidelicet Petro Viss h Episcopo Graccouiensi &
Iaszkoni de Thanczin Castellano Graccouiē commendauit. Hæc plures a-
dolescentes ingenuos in gymnasiis tenuit & aluit. Legebat autem consue-
te testamentum uetus & nouum, Vitalpatrum, homelias quattuor doctor-
um, Libros sermonum, & passionalia sanctorum, libros meditationū & ora-
tionum sancti Bernardi, & sancti Ambrosii, libros reuelationū sanctæ Brige-
tæ, & q̄ plures alios de latino in Polonicum translatos. Post mortem autē re-
ginæ Hedwigis, nulla prole extrante, rex Wladislaus eiectionē metuens, to-
tus ad regressum in Lithuania spectabat. Prælati autē & Barones regni Po-
loniae, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniae, Annam Comitiss
Ciliæ Vilhelmi filiam superesse docuerunt, quā illi Anna Kazimiri secundi
Poloniae regis filia pepererat. Ad quā procandū, extemplo ad Ciliam Io-
annem alias Iwan de Obichow Castellatum Sremeñ de domo Wyenyaua,
Hinczka de Rogow de domo Dzalofza, & Ioānem de Ostrowcze de do-
mo bipennium misit. Quam sedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiā
adduxerunt. Et quoniā præfata uirgo nullam linguam præter alēmanicā
nouerat, ordinatione regis prope octo mensibus polonico idiomate Gracco
uiæ imbuebatur

Vitowdus vi-
ctus.

Hedwigis regi-
næ Poloniæ
mortua.

Commendatio
sue uiræ.

Pia opera eius

Fundatio mo-
nasterij in Are-
na.

Wladislaus, p
alia cōiuge, p
cos misit.

Anna Vilhelmi
nec Christophina

lectio uniuersitatis studij Graccouien.

Doctores Graccouia accersiti.

uiae imbuebatur, quod postquam intelligere didicisset, regio thoro coniuncta est, quis rex Wladislaus moliebatur rescindere & eam abicere, eo quod parum praestantis formae sibi appareret. Inde & in procos prouocabat. Coronatio autem eius ad annum domini 1401 dilata erat, & praedicto anno in dominica quinquagesima in reginam Poloniae Graccouiae coronata & inuncta fuit. Amplius anno supraexpresso uidelicet 1400 Wladislaus rex Poloniae, ad honorem omnipotentis dei & gentis Polonicae ac Lithuanicae profectum, studium generale in ciuitate Graccouien feria secunda post Iacobi apostoli, de consensu Bonifacii papae noni erexit. Cuius fundatione Hedwigis regina dum uiueret maxima inlargia procurabat. Accersitisque Doctoribus & magistris Polonicis, Bohemicis & Almanicis idiomatis ex uniuersitate Pragen, assignauit eis census in exactionibus, theloneis, & aliis introitibus, assignauit & prelaturas atque prebendas omnes collationis regiae. scilicet Floriani in Cleparz, sola prepositura sibi reseruata. Assignauit & lapideam Akerisdorff in platea sanctae Annae per Artistarum & Theologorum. Domum uero Sadiuogii de Subino Palatini Posnanien in platea Castren pro Canonistarum & Medicorum collegiis, quarum utraque pecuniis Hedwigis reginae, in huiusmodi opus derelictis, per exequutores extructa est. Confirmatoque prefato gymnasio Graccouien generali, per Ioannem papam 23. & exposit per Martinum quinquensu, in uariis scientiis & superpositis uehementer crescere & florere, ac uiros doctos & industrios producere, in regni Poloniae dilatactione, diffusionem, & gloriam immortalem, cepit. Cuius etiam plura numerentur, extantque opera decora, nullum tamen aequum magnificum ac necessarium pro confutandis opprimendisque heresibus, erroribus & uiciis, pro ferendis uirtutibus, pro defendenda iusticia, & per illustranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietate enim, sapientiam, iusticiam, & uirtute docet, quibus nihil utilius est hominibus in uita. Quod studium etiam per Kazimirum secundum regem Poloniae orditum, priuilegiisque Urbani papae quarti regis Kazimiri praefati & ciuitatis Graccouien munitum & dotatum, Collegiumque in Kazimiria muro erectum fuit, ut praefatum est. Non tamen fuit consummatum in hanc diem, unde in hac die feria secunda post Iacobi apostoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendissimum dominum Petrum Wiszch uirum usque iuris Doctorem, ac Episcopum Gracco: & Cancellarium uniuersitatis nouae, feliciter incepta est. Data autem, & institutio eius, in die Mariae Magdalenae praecesserat.

CAPVT XLII.

Conradus de Iunigen Lithuaniam uastat

Anno deinceps domini 1403 Conradus de Iunigen Magister Prussiae, habens in suo comitatu Boleslaum Switrigel cum notabili exercitu terras Lithuaniae circa festum sanctae Dorotheae spoliis & igne uastauit, & in terras suas circa Ragnetham rediit. Quo egresso, repente nouus exercitus Magistri Liuaniae ingressus est, & multis damnis atque spoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liuania excessit. Propter quod Wladislaus rex Poloniae missis nunciis, ex Prussia Switrigellonem reuocauit, & ei terram Podoliae, item terram Zidaczouien, item districtus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drugnyam, Wscze, item mille quadringentas marcas annui

cas annui census in Zuppis regibus assignauit. Ea tamen largitionis magnitudo leuem Switrigelli animum, stabilire non potuit, quin ad Cruciferos perlugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaque ad pacem conficiendam, anno domini 1404 pro festo Penthecostes dieta generalis in Raczanisz celebrata est sub praesentia Wladislai regis Poloniae, Vitowdi magni ducis Lithuaniae, Conradi de Iunigen Magistri Prussiae cum suis Commendatoribus. Et pax sub his tunc conditionibus confecta, ut Wladislaus & Vitowdus de terra Samagittiae Magistro & ordini Cruciferorum excederent, & quod Wladislaus terram Dobrzinen quadraginta milibus florenorum redimeret. Item quod relegatos hinc inde non fouerent, & quod captiuos soluerent ac manumitterent. Praeterea sequenti anno dux Lithuaniae Vitowdus, alterum conuentum cum Magistro & ordine Cruciferorum celebrans, pacem necessariam, magis quam honesta composuit, de terraque Samagittiae cedere, & armis Samagittas in ditionem Magistri & ordinis, impellere, Wladislao rege nequicquam abnuente consensit, terramque praefatam Samagittiae per litteras publicas geminato idiomate, Latino scilicet & Almanico scriptas, Magistro & ordini Prussiae, donatione perpetua, etiam a rege Poloniae Wladislao prochdolor confirmandas donauit & inscripsit. Anno autem domini 1406 Vitowdus magnus dux Lithuaniae prima expeditione in Moskouiam contra generum suum Vasilonem, seu Basilium ducem Moskouiae (cui filiam suam Anastasiam desponsatam locauerat) mota, eam praedis & spolijs uastauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eundem ducem Vasilonem, cum auxilio mille lancearum a rege Poloniae, & Magistro Prussiae Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito in Moskouiam irrupit, & eam uastabat. Quo cognito Switrigal uir instabilis, castra sua Bransko & Starodub exulit, & ad Basilium ducem Moskouiae fugiens, in contumeliam Vitowdi, exercitum ipsius die noctaque pro Moskouitis laessit & turbauit. Tandem restitutis possessionibus, quas dux Moskouiae usurpauerat, pax sub aequis conditionibus firmata fuit. Verum frumentum a rege Poloniae Wladislao per Istulam duci Alexandro Vitowdo usque in Ragnetham missa, per magistrum Prussiae Vlricum de Iunigen, allegantem quod Barbaris arma contra christianos mitterentur, recepta sunt. Propter quod rex Wladislaus per suos oratores, restitutionem eorum postulauit, & in bellum aspirare cepit. Vitowdus uero dux Lithuaniae, Samagittiam ordini Cruciferorum donatam abstulit & recepit. Vlricus quoque Magister Prussiae, bello moto, castrum & oppidum Dobrzin, item Ripin, & Lipno anno domini 1409 in uigilia assumptionis Mariae expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobilem de domo Prussi, Capitaneum Dobrzinen capite truncauit. Deinde castra Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgosza expugnauit & accepit, Wladislaus ergo rex Poloniae uocata totius regni expeditione in octaua Natiuitatis Mariae, in Volborz, ad quam Vitowdus minime uenire potuit, Bidgostiam obsidione cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribusque a Vencellao Romanorum & Bohemiae rege, uidelicet duce Conrado antiquo Olesznice, & Ienkone Wratislauiensi ac Swidnicensi Capitaneo, aduenientibus. Pax cum Magistro Prussiae, usque ad festum Iohannis baptiste inclusiue, composita est, & Vencellaus rex

Vitowdus contra Moskou Vasilonem.

Commearus Vitowdo surreptus.

Vencellaus Romanorum rex partium sedator.

laus rex Romanorum, dominica Iudica inter regem & magistrum iuste arbitratum se obtulit, qua dominica ueniente, suauis Iodoci Marchionis Morauiae sententiam protulit, quod terra Dobrzinensis in manus suas traderetur. Cuius possessione infra unum annum tenta deliberaret & decerneret, ad quem prius dominium pertineret. Item quod regnum Poloniae per amplius ex Lithuania & partibus orientis nunquam sibi regem eligeret, sed ex partibus occidentis. Ex qua sententia, liquidissima apparuit iniquitas, quoniam super re iuridico processu non deducta, sententiam tulit.

CAPVT XLIII.

Thartarorum
Imperator in
auxilium ac-
cessit.

Monasterium in
noua Sandecz
fundatum.

Lithuanorum
& Thartarorum
exercitus.

Ladislauus autem rex non expectato arbitramento, iudicioque Veneciae Romanorum & Bohemiae regis, pro die sancti Andreae praecedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzeskie Ruthenica conuentum tenuit, & illic progressum belli futuri contra Cruciferos gerendi secretissime cum eo confecit. Imperatoris quoque Thartarorum Zanolhensium auxilium cum sua multitudine & copiis, ibidem praesentis, persuasionibus & promissis obtinuit. Hunc imperatorem Thartarorum toto tempore hyemis, & usque prope festum Ioannis baptistae cum gente & uxoribus Alexander Vitowdus in suis terris tenuit & aluit. Dominica uero Misericordia domini anno Christi 1410 rex Wladislauus cum duce Lithuaniae Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, cum ad Sigismundum regem Hungariae in Keszmark misit, ut sinceriter inducias pacis, ad sedecim annos confectas, quorum adhuc quattuor restabant, obseruaret. Rex autem Sigismundus respondit, huiusmodi inducias non esse licite seruandas, si Cruciferi in Prussia bello impeterentur. Et secreto Vitowdum magnam ducem Lithuaniae, ad defectionem & noui diadematis assumptionem pellicere conabatur. Interim rex Wladislauus in noua Sandecz commorans, anno praefato 1410 monasterium seu hospitale sancti spiritus ordinis Premonstratensem cum Abate insulato fundauit, pro dote uillam suam Dambrowka, insuper uiginti marcas annui census in Zupis Wieliczke ei assignando. Die autem Lunae, in crastino sanctorum Petri & Pauli, per eum constituta rex Wladislauus ad Istulam supra monasterium Cziruensko uenit, ad locum ubi prius ex nauibus apud Cozmice applicatus fuerat, & ipse & totus exercitus Polonorum cum quadrigis & machinis ordine composito transiit. Eodem quoque die magnus dux Lithuaniae Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorum, & gentibus suis aduenit, & feria quarta nona Iulii in terras hostiles intrauerunt. Illicque primum signa militaria, rex & dux Lithuaniae, ducesque Masouiae Semouitus & Ianussius, atque Barones omnium terrarum extenderunt, & patrium carmen Bogarodzicza Poloni uociferare ceperunt. Illo die Lithuani & Thartari quandam ecclesiam spoliarunt, & sacramentum diuinissimum ex sacrario eiecerunt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regem contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quique ex commissore regis duo Lithuani magis culpabiles oblatis fuissent, iussu magni ducis Lithuaniae, more illius gentis seipsum in patibulum agerunt ac suspenderunt. Et de caetero nemo in ecclesias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo peruentum erat, altis tignis in utraque ripa cum exercitu hostili machinis bellicis & sagittis

sagittis munitus erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria sexta ante Margarethae undecima Iulii retrocessit. Et die dominico sanctae Margarethae tredecima Iulii ipse rex & uniuersus exercitus in uilla Wisoka prope Dzoldow uianico corporis Christi procuratus est. In feria autem terciam diuisionis apostolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum molestarunt. In castris uero Cruciferorum etiam tentoria disiecerunt, ut carmen Claudiani futurae cladis praesagium uerissime adaptaretur hoc. O nimium dilecte deo, cui militat aether. Et conuati ueniunt ad classica uenti. Motis castris mane a Dabrownio spacio duorum miliarium, uniuersus exercitus regius inter arbuta uillarum Thanenbrik & Grimald uenit, & in loco editiori extensis tentoriis uelis, iniuria aeris repellentibus, rex missam audire accelerabat. Veneruntque nuntii alius post alium, hostilem adesse exercitum nuntiando. Rex autem repentinum hostium aduentum nihil motus, duas missas per Bartholomeum plebanum in Clebucko, & Iaroslauum Prepositum Kalisicem sacellanos suos lectas, deuotissime audiuit. Et flexis genibus in oratione procumbens, deum precabatur, ut sibi felix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuaniae suum exercitum, Zindramus uero de Maszkouicze macherophorus seu gladiifer Graco: Polonicum exercitum in ordines & signa, mira celeritate ordinauerunt. Quinquaginta signa seu uexilla insignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autem exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unum uexillum habuit. Alexander autem Vitowdus morae & tarditatis impatiens, ad regem per frequentes nuntios, tandem per seipsum ingenti uociferatione instabat, ut neglectis orationibus confurgens, in bellum properaret, qui non, nisi complemento orationis ad integrum perfectum, abduci posset. Tandem armatus, equum ascendit, & ad uidentium hostilem exercitum, in editiorem collem, unde utrumque exercitum peripexit & contemplatus est, processit, & ad suos rediens, eos breuiter admonuit. Mutatoque cantorio, equum forte ascendit, subruffi coloris seu taxei alias Czislau, tenuem in fronte habentem caluciem, galeaque accepta, singulos praebiteros & notarios ad eurras ire iussit. Sub hoc tempore Magister Crucifericus Vincus de Iumgen duos caduceatores, quorum unus regis Romanorum aquilam nigram in aureo capite alter ducis Stetinen rubeum Griffonem in albo campo defererebat, misit, duos enses nudos in manibus deferentes. Qui aliquali reuerentia regi facta, Theutonico idiomate Ioanne Manszik interpretante dixerunt. Illulissime rex, Magister Prussiae Vlricus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in suffragium pugnae misit, quatinus minus cunctaberis, & magis audaci quam praeter te fers animo cum eo cōgrediaris. Si quid arctum campum habere exisimas, ad certamen te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cedit, in superbum nuntium Et in eo puncto retrocessione Prutenicus exercitus haud exiguum fecit. Rex autem Wladislauus acceptatis gladiis, qui in hanc diem in thesauro castri Gracouien seruantur, non in bilem sed lachrymas resolutus, ait. Quamuis inquit sufficientes gladios habeam, pro maiori tamen suffragio etiam hos duos gladios accipio. Capi uero electionem propiciationi diuinae committo. Sic fatus, signa canere iussit, & uniuersus exercitus Bogarodzicza uociferando cecinit.

Tempestatum
inerudescencia

... completa oratione
... ingressus ad bellum
... habundantia

... gladios
... Proteruitas
nuntij.

Duo gladij
Wladislao &
Vitowdo mis-
si.

... gladij
... suffragium

Refert Aeneas de Piculominibus Poeta, postea Cardinalis & papa, & alii seque. Primū cōgressum Lithuanos & Thartaros inermes fecisse. Et his superatis, Polonos rigido ferro armatos successisse. Nostri uero tū antiquiores milites, tum scriptores, simul iunctos processisse narrāt. Polonosq; leuū cornu, Lithuanos uero & Thartaros dextrū tenuisse. Verū exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iussu prior a parte sua ad cōgressum uenit. Tantusq; fragor & sonitus aciebus cōgressis, quasi moles immēsa ruīnam pateretur, editus est. Vtrisq; sibi quadā cōnexionē coherentibus, & quasi ad unius horae ancipiti praelio dimicantibus, Donec acies Lithuanica impetū hostilem ferre nō ualens, pedem referre coepit, Cruciferisq; eam prementibus, in fugā, duce magno Lithuaniae nequicq; fugam clamore & uerbere fūllēte, coacta est uerti. Nec prius nisi Lithuania perueniens, fugam stabiliuit, & regem Wladislau cōsum, cōsumq; magnū ducem Lithuaniae, & eorū exercitum usq; ad internitiōē nunciavit. Milites tamen Ruthenorū Smolnensium, ad tria propria cōsistētes signa, pertinaciter pugnarunt, & insignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum sancti Georgii, sub quo Bohemi & Morau mercenarii militabāt, quod Ioānes Zarnowſki Bohemus regebat, & ideo postea honore priuatus, infamis permālit. Duro itaq; certamine, & q̄si nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cruciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Crucifera facta est. Successerunt interim sedecim agmina hostium, sub totidem signis nondum belli fortunā expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus Kikerzicz appellatus de Deeber de Lusacia, cingulo aureo, alba Diploide in polonico lakla uocata, & armis per totum uestitus, in equo russo exiliens usq; ad regem decurrebat. Quem rex dum hasta uibrata excipere niteretur, a Sbigneo de Oleſznica regio notario, postea Episcopo & Cardinali Graccouienſi inermi, regis ictum praeueniente, sua manu de equo deiecit, quem suū pinum rex Wladislaus hasta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, regem obseruantibus, occisus, a pedestribus uero armis exutus est. Agmen uero Cruciferorum sub sedecim signis constitutum, ducente uno Crucifero, alio insidenti equo, exercitumq; clamans conuertit in dextram partem in qua uexillum maius regium cōstituerat, & aciebus irruētibus, aliquamdiu durum cōficiēbatur certamē. Ad extremumq; tamen multitudine Polonorū undiq; eos circūdante, obtriti sunt, fereq; singuli sub sedecim signis cōsi aut capti. In eo agmine Magister Prussiae Vlricus & Cōmendatores ceciderunt cetera multitudo quae potuit euadere fugam inuit. Tunc capti sunt duo duces, Kazimirus Stetinenſis, per Skarbkōnē de Gori, & Conradus albus Oleſnienſis, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiuuerant. Captus est & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus Capti sunt & diuersarū nationum milites, curtus Prutenici oppugnati & disrupti sūt, reperteq; sūt aliquae quadrigae cathenis & uinculis onustae, ad uinciendum Polonos paratae. In aliis repte sunt faces de pino, sepo & pice, oblatae, sic & tela, sepo, & pice pfusa, cum quibus debellatos Polonos perlequerentur. Vasa uini, iussu regis scissa fractaq; sunt, ne exercitus fatigatus bibēs languidus &

Prutenorum et
Polonorum gra-
dis conflictus.

Ruthenorum
palma.

Polonorum bel-
litas.

Polonorum
us.

Prutem
rum.

languidus & inutilis redderetur: Tunc persecutio fugientium ad plura miliaria est extensa. In eo cōflictu quinquaginta milia hostium occisa sunt. Aeneas uero Siluius, & historiae Almanorum, quadraginta milia supputant. Polonis quoq; non incruenta uictoria cessit, duodecim tamen insignioribus dumtaxat cōsis. In crastino diuisionis apostolorū quae fuit feria quarta sedecima Iulii, missae & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illustrum sepeliebantur, & captiui presentabantur atq; inscribebantur. Seorsum Cruciferi, seorsum Culmenses, Liouonitae, Bohemi, & Morau, seorsum Slesitae, Bauari, Misznenses, Rinenſes, Sueui, Australes, Frisones, Westfalij, Lusacenses, Pomerani, Kassubitae, Saxones, Francones, Bohemi tamen & Slesitae numero excedebant, milites noua sponſione obligati dimittebantur. Dūces uero exercitū & Cruciferi custodiam tradebantur. Postea rex Wladislaus feria sexta in die Iacobi apostoli, uigesima quinta Iulii castrum Mariemburk uallauit. Et quia Witoldus dux Lithuaniae obtenta licētia regis ab obsidione Mariemburgē, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariae discessit, ducesq; Semouitus & Ianussius paulopost cum gentibus suis discesserunt. Ideo rex Wladislaus, soluta obsidione, die Veneris ante Mathei decima nona Septembris a Mariemburk etiam discessit. Cruciferi autē numerosum exercitum congreſserunt, Grzimala antiquior subiudex castrum Graccouienſis pugnā aderat, decem milium fuisse referebat, inter quos multi aulici Sigismundi regis Hungariae erant. Principalis autem Capitaneus eorū Michael Kochmaister, nouae Marchiae aduocatus fuit. Die itaq; Veneris sancti Geronis acies regis Wladislai, ad sex milia pugnantium ex aulicis & ex reliquis stipendiariisq; iunctis nobilibus maioris Poloniae conflata, eis circa Coronow occurrit, & cum maximo clamore concurrerūt, fortissime a quo Marte diutine decertantes, lassatiq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnādi parumper obseruarentur induciae, quibus utrimq; acceptatis, disgreſſae acies respirarunt, pausarunt, & sudores absterſerunt. Deinde sublati induciis, acies itidem congressae sunt, eadem in utrisq; animositate permanente, & multis hinc inde mortalibus cadētibus, lassitudineq; accedente, uice altera ab utroq; exercitu, resumēdas esse inducias acceleratum est. Quibus concessis & acceptatis, strenuissimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerūt, captiuos commutarūt, equos hinc inde interceptos uicissim restituerūt, uina ad sitim repellendam inter se miserunt. Post hoc tercio, fortius quo poterant decertarūt. Interimq; miles regis Poloniae Ioānes Nalhon de Ostrowcze de domo bipennium, hostilem primipilariū ex equo strauit, & uexillo adempto, sellae suae contorquens apposuit. Illicoq; hostilis exercitus amisso signo, patiore percussus, deteriori loco esse coepit, & in fugam spectabat. In quos Poloni inuecti, graui cede eos agustabāt, & singulis manipulis hostilibus dispersis plena uictoria potiti sunt. Vix autē atca ullū certamē tam clare fuit, in quod ueterani exercitati, & sūmo conatu pūctoria adnitētes milites, cōuenissent

Castrum Mari-
emburgk ual-
latum.

Triplex con-
gressus cum re-
poris interpo-
latione.

Victoria Polo-
norum.

CAPVT XLV.

Vbi idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus sed palatinus Transiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigismundi regis

B3 mundi regis

mundi regis Hungariæ, oppidum ueteris Sandecz, cum suburbis nōtæ Sã decz, & aliquot uillis exiit, citato agmine regrediebatur. Quem nobiles il-
lorū districtum, ad tuendum fines regni per regem relictū, præcipiti cursu in-
sequētes, prope Bardeyow alias Bartpham cōsequuti sunt. Factaq; pugna
acerrima, hostilis exercitus numero superior, cōflictus & debellatus est, Su-
borūq; in Bardeyow refugit. Is ergo ānus notabilis & uictoriosus Polonis
fuit. Sequenti uero anno scilicet 1411 pax perpetua inter regem Wladislau
magnumq; ducem Lithuanie Vitowdum ex una, & Henricum Magistrum
Prusie ex altera partibus, sub conditionibus parū regno Polonie utilibus,
est conclusa. Prima conditio fuit, ut rex Polonie omnia castra in terris Prusie
iure belli quæsitā, Magistro & ordini restituar. Altera ut omnes captiui
Magistri & ordinis, in quibuscūq; conflictibus capti relaxentur. Item q; Ma-
gister & ordo regi Wladislao & suo regno pro tribus terminis, festo uideli-
cet Ioannis baptiste, festo sancti Michaelis, & festo sancti Martini anni cur-
rentis, centum milia sexagenarum latorū grossorum Pragensium exsolueret
Item q; terra Samagittarum ducatu Lithuanie relinqueretur. Post mortē
Wladislai, & Alexandri Vitowdi, ad Magistrum Prusie & ordinem Cru-
ferorū reuersura. Eodem anno indie Katharinæ ex Niepolomicze rex Wla-
dislaus pedester ad limina sanctorū Graccouiam uenit. Precedentibus eum
uexillis Cruciferorū, quæ in ecclesia maiori Graccouien in signum uictoriæ
deposuit. In anno domini 1412 Hungariā iniit, & ex Buda in regnum suū re-
uersus, die dominico ante Laurentii Graccouiam ingressus, coronam materi-
alem regni Polonie, gladium, pomū, & sceptrum, per regem Sigismundum
sibi reddita, attulit, quæ omnia Elizabeth regina Hungariæ, germana Kazi-
miri Polonie, & mater Lodouici Hungariæ & Polonie regum, in Hungari-
riā detulerat. Attulit & reliquarū delatoriū argenteū, deauratū, cū inclusis
uariis ossibus sanctorū per regem Sigismundū ei datum, anulo regis Lodouici
olim signatū. Et quū esset in Russia, ueniētes ad eum in die sanctæ Hedui-
gis Sigismundi Romanorum & Hungariæ regis legati, Ioānes Strigoniē
Archiepiscopus, & Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocat⁹, præ-
cati sunt, ut ad prosecutionem imperialis fastigii, Sigismundo quadraginta
milia latorū grossorum Pragensiū mutuaret, quæ iuxta cōdemnationem iu-
diciariam, pro pœna damnis & interesse (quia in constitutis diebus summa
capitalem centum milia sexagenarum soluere neglexerat) Magister & ordo
Prusie regi Polonie dare tenebatur, offerentes in summa predicta terræ Sce-
pusien obligationem. Rex autē Wladislaus cum suo cōsilio, prefata quadra-
ginta milia sexagenarū latorum grossorum mutuauit, & terram Scepusien,
octo scilicet oppida seu uillagia, ac duo castra sub forma Riczolt in pignus
accepit, ut si uno anno mutuum nō solueretur, sequenti anno duplaretur, ter-
cio triplaretur, & sic in immensum cresceret fœnus. Michaeliq; Kochmeister
demandauit, ut prefatam pecuniā manibus regis Sigismundi consignaret. Et
Magistrum ac ordinem Cruciferorū Prusie, specialibus litteris regis Wla-
dislai de eisdē absolueret. Anno dñi 1413 Lithuania denuo Polonie incor-
porata & ascripta est. Et sicut fidē Orthodoxā christianā ex Polonis prius
assumpsit

Vladislai regis
triumphus.

Coronationis
Insignia Grac
couiam repor
kata.

Lithuaniz cū
regno Polonię
vniō.

assumpsit, ita & signa nobilitatis eo anno percepit. Ordinatione siquidē regis Wladislai duobusq; Vitowdi, pro maiori adherentia prouinciay, clenodia nobilitatis Polonorum, Lithuanis distributa & cōsignata sunt, pro ut latius in litteris desuper confectis sic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores sumus spiritualis alimonie salutaria illis pocula administrare, quibus presidentes temporalium commodorum prestitimus suffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fide Christi & baptisma, opera regis Wladislai suscepit. Ad cognoscendum autē naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte q; regio Samagittia est Septemtrionalis & gelida Lithuanie Liuoniae & Prussiae contermina, siluis, collibus, & fluminibus circumsepta. In hos districtus distincta, scilicet Iragola, Miedniki, Chrosze, Roszena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra. Gentes regionis proceræ & altæ staturæ, agrestes & inculte, parco & modesto uictu uiuentes, sitim aqua sedare solite, raro certusia aut medone. Auri, argenti, æris, ferri, uini in illa tēpestate expertes & ignaræ. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratresq; glotem in uxorem accipere. Nullus illic stubarum aut edeficiorum nobilium, sed tantummodō tuguri, usus, uentrem distensum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo structura, largius ab imo sensim operis incremento, edificium in arctius cogitur, in carine maxime similitudinē elaborata. In cacumine fenestra uno superne lumen reddens, subter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita est repellens. In ea domo, se, uxor, res, pignora, seruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem suppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria procliu. Precipuum nomen Samagitticū erat ignis, quem sacrosanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altissimi iugo, super fluuium Nieuyasza sito, assidua lignorum ap/positione a sacrorum sacerdote alebatur. Accedēs itaq; Wladislaus turrim in qua consisterat, incendit, & ignem d. siccit & extinxit. Succidit deinde per milites suos Polonos siluas, quas non secus q̄ sanctas & deorum suorum habitacula, Samagittia iuxta illud poeticum, habitauerūt dii quoq; siluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapsi, q; & siluæ præfatæ & aues, fereq; in illis consistentes sanctæ forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut sanctū censerī deberet, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabatur. Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, q; Polonorum milites, nemus ritu eorum sanctum, excidentes, nulla lesio, qualem ipsi in se, frequētius experti erant, sequeretur. Habebāt præterea in siluis præfatis focos, in familias & domos distinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, sellis, & uestimentis potioribus incendebāt. Locabant etiam ad focos huiusmodi, ex subere facta sedilia, in quibus esca ex farre, in casei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focus infundebant, ea credulitate illusi, q; mortuorum suorum animæ, quorum illic combusti fuerant corpora, nocte uenirēt, escaq; se reficerent. Insuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in siluis præfatis celebritas agebatur, ex cuncta regione uniuersus utriusq; sexus, populus illuc conueniens, cibos & potus, B4 quilibet iuxta

Samagintie de
scriptio.

Gentle condit
dies

Ignis Humen
Samagittant.

Supersticio
idolatrię Sa
magittatum

quibet iuxta suæ conditionis qualitatem deferebat, quibus aliquot diebus epulati, diis suis falsis, præcipue deo, lingua eorū appellato Perkuno, id est Tōntru, ad focos quisq; suos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

Conuersio Sa-
magitarum.

Episcopat⁹ in
Miedniki fun-
data.

Wladislaus, Vi-
towdus Pruce-
nis bellamou-
erit.

Incineratio Io-
annis Hufz &
Hieronymi
discipuli.

Ex itaq; Wladislaus, primum eos orationē dominicam, deinde symbolum doxit, quoniā nullus sacerdotum linguam Samagitica nouerat, & undis baptismatis ablui iussit. Vnus autē ex maioribus Samagitarū pro omnibus respondit. Ex quo inquit serenissime rex, dii nostri ueluti inermes & languidi a deo Polonorum deleri sunt deos nostros & sacra eorum deserimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori ad heremus. Sicq; baptisati sunt. Rex autē in Miedniki Cathedralē ecclesiā sub honore & utulo sanctorum martyrum Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autē locis ecclesias parrochiales fundauit, & illis dotem sufficientē consignauit & inscripsit. Mednicei ecclesiæ successu tēporis, primus Episcopus Mathias origine Almarus, in Vilno tamē natus, eo q; linguam Lithuanicā & Samagiticā norat, præfectus & consecratus est. Cōtigit autē in prima plantatione, dum Samagittæ per Magistrū Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorū, regium predicatorē, per interpretē instruerentur, de fide, creat. one mundi, & lapsu primi hominis Adæ, unus Samagitarū fuisse rē sermonē predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illatissime rex sacerdos iste. Afferit mundum creatum fore, quom sit homo non longuæ ætatis. Sunt etenim inter nos plures, annorū numero seniores eo centenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur, sed solem & lunā, cæteraq; sydera, semper eisdem motibus luxisse referūt. Rex autē Wladislaus cum silere iubē, magistrū Vanzik, creationem mundi nō afferuisse in diebus suis incepisse, sed longe ante declarauit. Puta ante sex milia annorū & paulopost ordinatione diuina prouenisse. Præterea anno domini 1414 rex Wladislaus cum duce Vitowdo, iterum Prussiam in numerofo exercitu, qualem & quantum antea nunq; habuit, ingressus est, pluribusq; castris conquestis, quom in obf. dione Brodnicei esset, uenit nuncius Apostolici Ioannis papæ 23. Ioannes Episcopus Ianfane, & obtinuit, q; rex bello per inducias ad biennium suspensio, decisionē suæ causæ per Conciliū generale Constanciē iā tunc indictum expectaret. Eo siquidē anno Conciliū Constanciē in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor ānis durauit. In quo scisma Ecclesiæ trium summorū Pontificum, simul papatū gerentium extinctum est. Et Ioannes Hufz, Hieronymusq; discipulus eius, tanq; heretici damnati & cōbusti sūt. Dum autē mortua fuisset Anna regina Polonia, in die sancti Benedicti āno domini 1416 rex Wladislaus die dominico in die sancti Sigismundi eo anno, cum tertia uxore Elizabeth Granowska ex familia Ottonis de Pileza, in ecclesia parrochiali in Szanok, per Ioannē Rzeszowski Archiepiscopū Leopoliē per uerba de præsentī matrimonium cōtraxit. Quom scemina ætate marcida, ptiā cōsumpta, iam trium uirorum scilicet Vilonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, terciū Vincencii Granowski, cōnubia experta, in die Elizabeth eiusdem anni coronata, quod omnibus Polonis displicuit.

nis displicuit. Displicuit & importunitas ipsius qua apud regem Wladislaum obtinuerat, ut Ioānes de Pileza filius eius, ex Vincentio Granowski susceptus, in Comitem crearetur, & quosdam nobiles circa Iaroslau subiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iastrzabiech Episcopum Graccouiē & Cancellariū regni Polonia, infecta & abrogata fuit. Ipsa autē Elizabeth regina Graccouiæ domino die ante Ascensionē domini āno 1419 defuncta est, quæ nouitas mortis, totā Poloniam exhilarauit, sepulta in sacello Mansionu iorū in ecclesia Graccouiē. Sollicitarunt tandē plures regem Wladislaum de defuncta Eufemia alias Offka filia Vencellai regis Bohemiæ morui, quorum conatus Alexāder Vitowdus magnus dux Lithuania dissoluit, & neptem suam uirginem principem Szoncam, filiā Andreæ filii Iwonis ducis Kionie, nullam secum deferentem dotem, in matrimonium accipiendā induxit. Hanc āno domini 1422 in diebus carnis priuii in Neuogrodek, tercio & quarto annitatis gradu illum contingentē, fonte baptismatis, Graci cū ritus erat, per prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartā uxorem accepit. Mathia Episcopo Vilnē, inter dispares ætate, Wladislaum decrepitū, & Sophiā uirētem ac forma uenustam, uerba pronunciantē, & matrimoniū conferēte, Sollicitabāt interim Bohemi, & requirebāt Wladislaum, ut regnum Bohemiæ susceperet, quibus post plures requisiones respondit in Niepolomicze, de regno Polonia contentū, regnum autē Bohemiæ ad ecclesiā propter heresim damnatum, nequaquā suscepturū. Post cuius responsum Alexāder Vitowdus Lithuania dux, in regem Bohemiæ postulatus, post conductum paschæ āno domini 1422 Sigismundū Koributh Lithuania ducem, nepotem regum germanū, rege Wladislao consentiēte & approbāte, ad acceptandum regnum Bohemiæ nomine Vitowdi, cum frequentē & ualido exercitu, impensis Alexandri Vitowdi expeditam, milit. Quo progrediente, Sigismundus Romanorū & Hungariæ rex, cōquisitione castri & ciuitatis Ostrog in Morauia occupatus, singulos apparatus bellicos cōcremauit, & obf. dionem soluit, ne in ipsum irruisset pertimescens. Ille uero dux Sigismundus Koributh per Morauā transiens, oppidum munitū Vincow, quia ipsum nō suscipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit. In Bohemiā contendens, Pragā aduenit, & a plenisq; nobilibus Bohemiæ a Pragensibus uero ciuib. uniuersis possessionē ciuitatis & castri utriusq; cum clauibus ei assignantibus exceptus est. Tunc Sigismundus rex Hungariæ & Romanorū, in Wladislaum regē Polonia, & Vitowdum ducem Lithuania cōmot⁹ fremuit. Et pacē perpetuā, quam rex Wladislaus cum duce Vitowdo & copiis suis Prussiam in ætate eiusdem āni depopulatū, in die translationis sancti Stanislai circa lacum Melno cum Cruciferis cōfecerant, dirurbauit, & eam tenere Magistro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cōcordia inter reges Hungariæ & Polonia Sigismundū & Wladislaum stabilita ac innouata est in Kelmak in hunc modum, ut rex Wladislaus ducem Sigismundum Koributh ex Bohemia & per nūcios & litteras reuocaret, & ut Magister ac ordo Cruciferorū de Prussia, pacem perpetuam apud Melno

Mors Eliza-
beth.

Eufemia gen. offka
Vencellai filia.

Wladislaus
Szoncam uir-
ginem matu-
rio copu-
lata.

Bohemorum
requisitio.

Sigismundus
koributh Bo-
hemiam mis-
sus

Vincow ex-
pugnatum.

Susceptio ko-
ributh.

Sophia regina
coronata.Hospites coro
nationis pluri
mi & celebresOrdo Conu
uarum.Sigismundi ko
ributh in Bo
hemiam rediit.Wladislai ex
Sophia primo
genitus.Secundo geni
us.

Mors eiusdem

apud Melno firmatam impleret. Inter in castri Nyefzoua demolitione
Post quam concordiam, rex Wladislai solennitatem coronationis reginae
Sophiae, pro dominica Esto mihi anno Christi 1424 indixit. Ad quam per
agendam, Sigismundum Romanorum & Hungariae regem, & Ericum Daciae re
gem, multosque principes inuitauit. Exceperat reges ex Missimicze, per Vie
hczkam in Graccouiam procedentes. uenit & Branda tituli sancti Clemen
tis praebiter, Cardinalis Placentinus, in solennitatem coronationis, a Marti
no papa quinto missus. Item dux Sigismundus Koributh ex Bohemia reuo
catus, in quingentorum equorum numero, reges & reginam Hungariae excepit.
Aderat & Lodouicus Bauariae dux, frater germanus reginae Franciae, qui et
si inuitatus non fuerit, sola fama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiae
Item Bernardus Oppolien, Boleslaus Tesnen, Ianussius Rathiborien, Ka
zimirus Osswancimien, Vencellaus Oppauien, Conradus niger, & Conra
dus albus Kossenses, Vencellaus Zegane. Item Lithuaniae & Russiae prin
cipes. Item duo Comendatores Elbingen & Torunen nomine Magistri Prus
siae Pauli de Ruzsdorff. Ex spiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus
Archiepiscopus Gneznen, Ioannes Archiepiscopus Leopoliem, Sbigneus
Graccouien, Andreas Posnanien, Ioannes de Valdow Lubuce, Episcopi,
Ioannes de Cefarinis Auditor camerae apostolicae. Prandebat in stuba La
kouiecz, ad unam tabulam discumbentes, Sigismundo in medio sedente Wla
dislao rege dextrum, Erico Daciae sinistrum latus ambiere. Proximus Wla
dislao regi Branda Cardinalis, deinde ceteri Pontifices. Leua principibus sa
cularibus cesserat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati
& firmata inter se amicitia disgressi sunt.

CAPVT XLVII.

DVx autem Sigismundus Koributh Bohemorum uanis promissioni
bus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Wladislai regis Po
loniae & consiliarios sperata prohibitione, sperans se Bohemiae
regnum facili negotio obtenturum. Rex uero Wladislaus Bohe
mia progressus cum duce Koributh, confiscatione bonorum si extrabant, si mi
nus, perpetuo exilio dānauit. Ad finem anni puta ultima Octobris, die Mar
tis in uigilia omnium sanctorum Graccouiae primogenitus filius ex Sophia re
gina natus est, dominica Esto mihi anni domini 1425. quae fuit decima septima
Februarii, per Albertum Iastrzambiecz Archiepiscopus Sbigneum Gracco: & An
dream Posnanien. Episcopos baptisatus, ei que paternum nomen Wladislaus
adscriptum est. Aderant baptisinalibus Martini papae quinti, & Sigismundi
Romanorum ac Hungariae regis, multorumque aliorum Regum & Principum
Oratores & nuntii. Secundus filius Wladislai regis, anno Christi 1426 die
sextadecima mensis Maii in ortu solis natus est, baptisatus secunda Iunii &
Kazimirus nominatus. Is secunda die Martii anno domini 1427 mortuus est
Graccouiae ante altare sancti Erasmi sepultus. Tercium filium regina So
phia prefato anno conceperat grauida proficiscendo. Cuius fecunditatem
Vitowdus magnus dux Lithuaniae per inuidiam suspectam habens, conuentum cum
rege Wladislao pro die Exaltationis sanctae Crucis in oppido Hrodlo agit
et propter

Et propter Regiam iam susceptam prolem timens futurum esse, quod dominorum
Lithuaniae etiam successio a se & posteris suis, in Regiam successionem transfer
retur, & ita ipse omnino excluderetur. Quare miris modis querebat primum
occulte etiam a Sigismundo Romanorum & Hungarorum Rege, quibus modis
posset Lithuaniae sibi perpetuo ascribere & ex eodem Ducatu, Regnum etiam
facere, eundem etiam Sigismundum Regem cum Wladislao Poloniae Rege in
dissensionem inducere, maximis etiam bellis Regem poloniae implicare ut tan
to facilius, ipse interim Lithuania potiretur, idque primum sub specie boni oc
culte, deinde dum aliquantulum res firmasset, apud Sigismundum Romanor
um & Hungarorum Regem. Eo uentum est quod Sigismundus Romanorum &
Hungariae Rex. Wladislaus Poloniae Regem cum Vitowdo Duce Lithuaniae
ad conuentionem postulauit, eam conuentionem, utrinque ex omnium usu & co
modo reipublice christianae docens, plura bona se expediturum promittens.
Annuit Rex Wladislaus amore pacis. Vitowdus item non inuitus huic senten
tiae accessit, quod antea sibi non nihil rerum gerendarum constaret, & quod
conceptam inuidiam propter Regiam prolem, iam effectum praestare speraret
certo sibi persuadens quod Sigismundi opera uoluntatis suae desiderium ob
tineret, quo obtento facile ipse in Lithuania solus principatum obtineret, ha
rum rerum Wladislaus & consilia non ignari, in conuentionem annuerunt. An
no igitur domini 1425 in Luczka pro festo Epiphaniae, conuentionem Sigis
mundus rex Hungarorum & Romanorum, Wladislaus rex Poloniae, & Vi
towdus dux Lithuaniae, cum principibus eorum tenuerunt. Proponebatque rex
Sigismundus, gentem Valachiae cum eorum Voieuoedis exterminandam, quia
nemini fida foret, & furto ac spolijs uiueret. Rex uero Wladislaus responde
bat, non esse aequum Valachos regno Poloniae subiectos exterminandos for
te, qui si aliqui furto uiuerent, id tamen in omnes non posse retorqueri. Interim
ut nuper secrete conuentum erat Sigismundus rex Romanorum & Hunga
rorum. Vitowdo magno duci Lithuaniae quasi ex se ipso suggerebat, ut quom
esset princeps imminente fama se in regem, Lithuaniae uero in nouum re
gnum creari permetteret. Facilem dux Vitowdus huic persuasioni dabat con
sensum, eo quod princeps alteri pectoris foret, & honoris regni audacissimus, & plu
rimum Wladislai proles eum angeret, similiter ipse prius hoc quesierat. Po
loni insciendo negotium, ueneno regis Sigismundi resistebant, & mox disces
serunt, regique Wladislao extemplo locum relinquendum consuluerunt, qui no
ste sequenti discessit. Sigismundo rege in Luczka cum duce Vitowdo quinque
diebus manente. Sollicitarunt itaque Poloni apud Martinum papam quintum,
ne coronatio ducis Vitowdi admitteretur, qui ad instantiam eorum, bullam
regi Romanorum Sigismundo unam, alteram duci Vitowdo de non creando eum in
regem misit. Misit & tertiam bullam regi Wladislao & Vitowdo, ut contra Bo
hemos arma fumerent & eos exterminaret. Ioannes ergo Czarnkowski Suc
camerarius Posnanien, de mandato regis, Baptista Czigalla utriusque iuris do
ctorem, Militem Italicum Ianuensensem, & Sigismundum Roth almanum Sles
tam litteras ferentes & nuncios coronas apportantes precedentes captiua
uit. In quibus litteris quia legebatur processus coronationis Vitowdi in re
gem, & Iulianae

Conuentus in
Luczka.Decretum con
tra Valachos.Vitowdus
Lithuanie rex
fieri cupit.Poloni adiuto
rio papae resi
stunt.

gem, & Iuliana suae consortis in Regiam, & liga perpetua regnorum Hungariae, Bohemiae cum Lithuania, Cracis de Prussia & Liuania. Legebatur & nunciū regis Sigismundi cum coronis transitus per Saxoniam Prussiam uersus. Ideo Barones maioris Poloniae, Sanduogius de Osterok palatinus & Capitaneus Posnaniensis, Dobrogostius de Szamotuli Castellanus Posnaniensis, Jarandus de Brudzewo palatinus Wladislawiensis, clara patriae sydera, uelut ex composito nullo mandante arma sumpserunt, & exercitū ualido stationes in solitudine, in loco qui Turzagora uocatur, posuerunt. Quo intellecto nunciū cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frankfordiam supra Odram, & usque in Kossē peruenerant duobus mensibus immorati, pauore nimio consternati, ad Sigismundum regem regressi sunt. His auditis dux Witowdus, antrace inter scapulas nato correptus, ex melancolia, feria sexta in uigilia Simonis & Iudae, quae fuit uigesima septima Octobris, anno domini 1436 dum iam terris aurora illucesceret, in praesentia regis Wladislawi spiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa aetate princeps Witowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo praestantior erat.

CAPVT XLVIII.

Mortuo Witowdo, rex Wladislaus non requisitis consiliariis magnum ducatum Lithuaniae, germano suo Suitrigello contulit, & ipsum annulo sibi missio de eodem inuestiuit. Hominem ebriosum, inconstantem, ac uehementem. Nondum autem mors Witowdi diuulgata erat; quom Paulus Episcopus Kamiyencei & Barones Podoliae omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeuicz, Theodricus, Michael, & musilo germani de Bucarz, Crullina de Galow, cognito obitu ducis Witowdi, de castro Kamiyencez ad consilium suum Doygerth palatinum Wilne, & Capitaneū castri Kamiyencez ignarū mortis Witowdi euocauerunt. Et quoniam essent robore & numero hominum plures, eum comprehenderunt, & praedictum castrum Kamiyencez & alia castra Podoliae in suam potestatem redegerunt. Ab illoque tempore Podolia regno Poloniae reunita est. Dux ergo Suitrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladislaw non uenerabatur, sed impropere afficiebat. Tu inquit rex cum duce Witowdo me capti uabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere possum, & nisi mihi Podoliam & Kamiyencez reddideris, uincula non euades. Sic contumelijs regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe distantibus regionibus, rege Wladislaw per fratrem in Lithuania captiuatum detineri percrebuit. Quod recens factum usque ad summū Pontificem Marti nū quintū peruenit, qui litteras ad Suitrigal super emancipatione, & fratris dimissione misit. Poloni autem in arma consurrexerunt, & bella Suitrigelloni pararunt, nisi rex dimissus, in Poloniam redisset. Dum haec in Lithuania fierent, ad summouendum materiam litis, rex Wladislaus terram Podoliae cum castro Kamiyencez Suitrigelloni restituit. Et misit Zaclikam, Tarlo de Szekarzonice militem

Witowdi laus.

Suitrigello in ducatu Lithuaniae inuestitus.

Suitrigello Wladislaw aduersatur.

Litterae papales

zonice militem de armis Topor, ad Michaelē Buczaczkī, distincte imperat, ut castrum Kamiyencez cum terra Podoliae in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro duce Suitrigal resignaret. Andreas autem de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui sigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczkī & consules Kamiyencei scripserunt, & in ceram in iudices, puero Zacliche dederunt. Adicientes mandata uerbalia, quatinus ne erraret, in cera lumen quarent. Buczaczkī itaque litteris repertis & lectis, quod rex nihil ex arbitrio, sed captiuitate strictus, fecerit, tā Tarlonem quā ducem Babam in uincula coniecit, nec castra resignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Podoliam processit, & rex Wladislaus cum toto exercitu Podoliae, anno domini 1437 pro festo Margarethae contra eum ad Luczko perrexit, & aliquae congressiones ac interfectiones fuerunt. Castrum tamen Luczko non expugnatum fuit, sed concordia ad festum purificationis interposita, discessum fuit. Sub eo tempore Alexander Voieuoda Valachiae, qui homagialis regis putabatur, castra & terras Podoliae uastauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Musilo fratres de Bucacz cum Russiae & Podoliae terrigenis, ex Luczko per regem transmissi, exercitum Voieuode sparsim prostrauerunt, praedam eripuerunt, & fugientes persequuti sunt. Magister quoque Prussiae Paulus de Ruzsdorff cum Comendatoribus, rege Wladislawo circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno conclusa, insurrexit, & terras Cuyauiae & Dobrzine post festum assumptionis Mariae crudeliter uastauit, uiginti quatuor oppida, & uillas plusquam mille exurēs. Liuaniae tamen exercitus, Ruthenicis in auxilium ueniens, totus per agrestes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewski, Bartholomaeus Vilemburk, & Dobrogosthus Cohnski, milites feroces & strenui, duxere. Post conflictū quattuor uexilla in signum rei bellicae Graccouiam relata sunt, & aliis in Cathedrali ecclesia apposita. Anno autem domini 1437 circa purificationem Mariae, Cometes exiguae quantitatatis in septemtrione caudam facis suae porrigens, apparuit, ex quo omnes duci Suitrigal mortem aut expulsionem iudicabant. Nec eos fefellit opinio. Nam dux Sigismundus Starodubski rege Wladislawo consentiente & ordinante, cum principibus & Boyariis Lithuaniae, Boleslawum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom praedictus Sigismundus in magnum ducem Lithuaniae institueretur, denuo incorporatio Lithuaniae ad Poloniam cum iuramento ducis & Lithuanorum introducta est. Eodem anno Noua Marchia per maiores Polonos, & per Bohemos quos Geapko ducebat, uastata est. Et quom in Pomerania descendissent, Graccouien aduenerunt, & cum eis iuncti, Nicolao de Michalow Castellano Graccouien dirigente, totam Pomeraniam uastauerunt, tantum, ut solum quattuordecim uillas in tota Pomerania intactae remanerent. Rex autem Wladislaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius praesentate caligauerant, intantum ut corpus Christi tempore elevationis non uideret. Ideo sacerdos ad eum conuersus, corpus Christi oculis ut uideret approximabat. Et quoniam esset idem rex Wladislaus in Przissow anno domini 1437 uenit ad eum in die sanctae Hedwigis nuncius Magistri Cristiani de Praga alio nomi magni nominis, quidam sacerdos sectae heresis Bohemicae infectus, referens quod ipso

Bellum fratrum.

Alexander Voieuoda Valachiae.

Paulus Ruzsdorff magister Prussiae.

Cometes.

Expulsio Suitrigal.

Marchia uastata.

Pomerania quoque uastata.

Astronomus
Pragen Vla-
dislao pigno-
rificans
Cometes.

CCXC

LIBER QVARTVS.

rens q̄ ipso añō plures coniūctiōes planetarū, & eclipsis sub terra fierēt, uarietates & mortes Principum significantes. Monuitq̄ ut & ipse domui suae disponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a uespera ad auroram rutilans, quasi tribus mensibus apparēs, singulorum presumptione regis Wladislai mortem portendens. Vnde praefatus rex minus praecauens frigus, feria sexta post sancti Adalberti, anno Christi 1434 audiendo cantū Philomenae in siluas processit, & illic ad mediam noctē permansit, frigoreq̄ irruipente lesus est, & uiribus destitui coepit. Et quom in Grodek peruenisset, sabato in uigilia Penthecostes ad tabulam residens, praesentibus Stephani Voieuode Moldauiae nunciis, inter praedendum febribus correptus, quas decemseptem diebus patiens, sacramenta confessionis, eucharistiae, & extremae unctionis deuotissime percipit, & testamento confecto, feria secunda q̄ fuit ultima Maii, hora noctis tertia, in dño obdormiuit. Feria sexta in die sanctorū Marci & Marcellini, quae fuit decima octaua mensis Iunii, in sepulchro marmoreo dudum pro illo preparato, uersus dextrā partē in ecclesia Gracouienſi satis pompose sepultus. Additū est & Epitaphiū per Magistrū Gregorium de Szanok, qui ex post fuit Archiepiscopus Leopoliēſis, aditum, huiusce modi. Hāc tibi nimbiferam quondam pie sceptriger odam. Grator ille libuit, pingitur ista tibi &c. quod longa serie in tabula appesum legitur. Hic Jagello dum fuisset dux Lithuaniae, pluribus incursionibus, subitis quidē & lupinis cū fratribus suis, quos .11. habuisse memoratur, finitimos & signatē regnum poloniae affigebat. Miseratione tamen diuina illum respiciente, ad fidem conuersus Wladislaus in baptismo nominatus. Consortem nobilissimā Hedwigim Lodouici regis Hungariae & Poloniae filiam sortitus est. Quamortua tres alias uidelicet Annā, Elizabeth, & Sophiā sup̄duxit. Venator ab infātia sua, usq̄ ad diem mortis, uir naturae mediocris, faciei oblongae, auribus grossis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq̄ stabilibus, sed continue in suo orbe cursum quendam & uolubilitatem habentibus. Corporis nitidi & gracilis, ceruice longa, laboris, & frigoris, aestus, uentorū, fumi patientissimus. Tam incessu q̄ in uestibus humilis. Sabellinis, mardurinisq̄ contemptis, pellibus agnellinis utebatur. Commellationi longe intentus, sopore & quiete ut saepe usq̄ ad meridiem uacans, in administrandis bellis remissus & tardus, omnem sollicitudinem in alios deferbat. Balneorū fomentis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendū sanguinem humanū continētissime se gessit, ut etiā saepe nocentissimis parceret. Clemētiae in subditos, & uictos singularis, per singulas hebdomadas diem Veneris mirabilis in pane & aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec uinum, nec si ceram aliquando gustās, poma & odorē eorū magna nausea execrabatur. In moribus grauis & singularis, in orationib⁹ & populiū flectionibus prolixus in pretercundis ecclesius multum deuotus, in promisso & concluso constans & fidelis. Tam sua q̄ Baronum decreta, abrogare aut uariare, nisi necessitate aut utilitate magna praueiente, passus nō est. Pauperum, orphanorum, & uiduarum causas, etsi per se expedire & audire nō poterat. Aliis tamē bonis uiris expediendas cōmitebat. Certarū superstitionū, quas cum asserunt, ex bona

Wladislai
mors alias Ia-
gelloniae.

Delibatio vi-
tae eius.

Corporis line-
amenta.

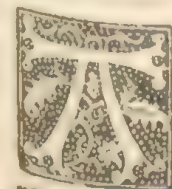
Wladislaus ieiunabat
in pane & aqua
ieiunabat.

CHRONICO .REG. POL.

CCXCI.

ex bona causa continuasse, & quas illum mater sua, ritu Gracorum scemina afferebatur instruxisse, sectator, ut si prius sinistram inopinate calceum acciperet, infaustum ei diem ominabatur, quasdam etiā girationes in uno pede uersando, anteq̄ de habitaculo progrediretur interdum faciebat. Sub eleuatione diuinissimi sacramenti, q̄cqd iuxta se inueniebat, puluerē, stramen, aut festucas, digitis cōminuebat, & proiciēdo, expuebat. Super quo, dum a Praefulibus prouinciae Polonicae redargueretur, excandescens in bilem profiliit & non ominatione, incatationeue prout putabāt uti respondit. Verum stramen, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, seipsum in cōspersu diuino puluerem, & abiectissimum estimatū iri, docebat. In reddēdo multo gratus & uerax, prodigus magis q̄ largus. Singula quae habere poterat immo & regni sui aplissima dominia, militib⁹ suis erogabat, multo plura largiens, q̄ sibi reseruans, paruam in largiendo ad merita & conditionē hominū considerationē habendo. Vniuersitatis Gracouienſis & Psalteritarū in ecclesia Gracouienſi cum Hedwigi regina. Item monasterium sanctae Brigittae in Lublin. Et sancti spiritus Premōstratēſis ordinis in Sandecz. Item sanctae Mariae in arena ante Gracouiam ordinis Carmelitarum. Itē ecclesiae parrochia his corporis Christi in Kazimiria, in conditionē Canonicoꝝ regularium permutator, & fundator. Castrorū & ciuitatū suarū, aliorūq̄ edificiorū parē diligens promissor, ut ploraq̄ in dieb⁹ suis prolabi & ruinari permetteret. In Lithuania patriam suam, consanguineosq̄ & fratres adeo charitate affectio neq̄ procliuus, ut regnum suum Poloniae bellis periculisq̄ plurimis miscere nō horruerit, omnes thesauros & prouētus regios, aut pro defendenda Lithuania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem autē Lithuanicam & Samogiticam, opera sua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illarum conuersor & apostolus appellari possit. Cordis erat simplicis, sed magnifici intellectus tenuis, sed uasri. Ecclesiarum Vilneſis & Medniceſis seu Samogitieſis in Lithuania, Chelmeſis, Kiouieſis, in Russia, fundator & dotator. In uenerem, non permissam modo, sed etiā prohibitam procliuus. In religio nem Catholicam piissimus, in pauperes munificus. Pro suis meritis, signanter pro fidei Orthodoxae dilatazione, gaudiis caelestibus ppetuo fruiturus.

CAPVT XLIX.

Nno domini 1387 dominica Ramispalmarū. Sigismundus Brandenburgēſis Marchio, in regē Hungariae, in Alba regali per Dionisium Archiepiscopum Strigoniēſis, in praesentia Mariae reginae Hungariae filiae Lodouici cōiugis suae, matre eius Elizabeth regina Hungariae, p̄ Ioannē Horwarth Banū Croaciae, aq̄s an hoc suffocata coronatus est. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magister Prussiae obiit. Et pro eo Conradus Vallerode suffectus est. Anno domini 1390 feria quinta post festum sancti Iacobi apostoli, rex Wladislaus cum sua consorte regina Hedwigi, monasterium Slauorum ordinis sancti Benedicti ex Praga sumptorū, tituli sanctae Crucis, extra muros Gracouienſis, in oppido Cleparz fundauerunt, Chorūq̄ ecclesiae cum sacrario perficiendo ut cernitur. Corporis ecclesiae fundamenta solum iecerūt, quae sub terra delitescunt. Et domum

C. ligneam

Superstitiones
eius a matre
exortę.

Pia opera eius

Ecclesiarū fun-
dator.

Marchio Bran-
denburgēſis in
Hungarie regē
coronatur.

Mors Conra-
di Czolner
Conradus Val-
lerode Magi-
ster Prussiae.

Fundatio eccle-
siae. Crucis in
klepardia.

ligneam cum hortō pro monachis, dotemq; uiginti marcarum de theloneo Graccouien assignarunt, ut uoce sonora, tam horas Canonicas, q̄ missas in idiomate Slauonico celebrarent & explerēt. Heduigi autē regina defuncta; ulterior prouisio & fabrica sunt intermissa. Verum in diebus puericiæ mæx presbiter Slauus, missas idiomate Slauonico continuabat. Successit tādē sermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithuos Archidiacono Lublineſi, deinde Alberto dispensatore regio, hanc ipsam ecclesiā concessio- ne regum usurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebēdarii san- cti Floriani in Cleparz, per medium dectoris Ioannis de Osswanczim Cano- nici Graccouien, collationē prelatæ ecclesiæ pro se perpetuam obtinuerūt.

Anno domini 1395 Venceslaus Romanorū & Bohemiæ rex de uniuerso re- gno Bohemiæ, fratres Theutonicos ordinis sanctæ Mariæ cum nigra cruce erexit, eos in uiles fore asserens, bonaq; castra, & ciuitates ipsis abtulit. Eor- dem anno Conradus de Vallerod Magister Prussie mortuus est. Et Conradus de Lunigen pro eo concorditer electus. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Elizabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpen, & Sigismundi regis Hungariæ genitrix e uita excessit, in ecclesia Pragen sepulta. Anno prefato 1393 uigesima quarta Februarii, rex Wladislaus fundatōne monasterii sancti Nicolai, ordinis sancti Pauli, extra muros Vielunē inuouauit. Et uillam regiā Desniki in terra Vielunē, de- cimafq; frumentorum in uillis Trumbaczow, Janusowa, Szithi, Nuiſzka item duas uinas mellis in uilla regia Sokolniki eidē donauit. Idem rex Wla- dislaus & eodem anno die uigesimasecūda Februarii, erectionem monaste- ri Czanſthorhouien denuo fundauit. Et dotem incertā rescindens, quam illi Wladislaus dux Oppolien in braſeis & decimis consignauerat, nouam dota- tionem cōtulit. Anno prelibato 1393 Caſtri Graccouien humilem murum & mæna, in altum cocto muro rex Wladislaus erexit. Burgrabinq; singu- lis caſtreſibus, ad solarium quinquaginta marcarum, per Kazimirū secun- dum consignati, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamē pacto ut quili- bet eorum, unum equum & sagittarium pro omni tempore Graccouie ad quamlibet necessitatem teneret, in defensionem oræ Graccouie: Capitaneo aut Vicecapitano Graccouien, ad repellendum hostilia illum adiuturus.

Anno domini 1395. Ecclesiæ & monasterii sanctæ Mariæ in arena extra muros Graccouien, Wladislaus rex & Heduigi regina Poloniæ, in honorē uisitationis Mariæ festi nouiter instituti, regio sumptu incia fecerūt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarū, quem Albertus Patriarcha Hierosolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli instituerat, consignauē- rūt. Eodē anno die Lunæ, 17. mensis Maii. Maria regina Hungariæ, consors regis Sigismundi, & germana Heduigi reginæ Poloniæ, Budæ mortua est. Anno quo supra nonagesimo quinto supra mille tracentos. Collegium psal- teristarum in ecclesia Gracco: de sedecim presbiteris manualibus, ad cantan- dum psalmos Dauidicos, cessante cantu ordinario, Wladislaus rex Poloniæ cum Heduigi sua consorte instituit & fundauit. Cuilibet decem octo mar- cas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collationē uero & omnino dam ipsorum

Fratri Theu-
tonicorum ex
Bohemia ex-
pulsio.

Conradus de
Lunigen magi-
ster Prussie.

Inuolutio
Czanſthorhou-
ien monaste-
rii.

Monasterium
in Arena fun-
datum.

Maria regina
Hungariæ
interitus.

Psalterij in ar-
ce fundatio.

dam ipsorum dispositionē Episcopo & Capitulo Craccouien concedendo & transiundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Heduigi regina Poloniæ pro neophitis Lithuanorū & fidei Orthodoxæ in terris Lithuanie plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius posticus in solam uerſus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili summa cō paratis, de speciali consensu Venceslai regis Bohemiæ, censum perpetuū du- centarū sexagenarum latorū grossorum Pragēsum, pro prefatis Lithuanis instituit. Et Collegium reginæ uocatur, quod in hanc diem, sed inmanib⁹ he- reticorū perseuerat. Quidam autē historiæ ignari, Elizabeth reginam Hun- garie tale Collegium posuisse putant, quod propter obliterationem euenit. Sigismundus rex Hungariæ eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Grac- couiā uenit, & amplissima humanitate a Wladislao rege Poloniæ, & Hedu- igi regina exceptus, plures dies in leticia & splendida abundantia deduxit, ha- stidius publicis p Wladislaum institutis ipse interfuit. Donisq; regis acce- ptis & consimili liberalitate remissis, Hungariā letus rediit. Anno dñi 1399 sacramētū diuinissimæ eucharistiæ in pratis ciuitatis Posnanien est repertū quod mulier quædam, die Veneris quindecima Augusti, in monasterio fra- trum predicatorum, post procurationē ex ore sumens, iudeis uendere uoluit. Ob cuius rei deuotionē Wladislaus rex poloniæ in eodē loco prati, ecclesiā corporis Christi iniciando, chorū de latere cocto in altum extruxit. Et cenor- bium fratrum Carmelitarū, apud prefatam ecclesiā fundauit. Dans eidem in dotem sustentationēq; molendinum regium. Corpus uero ecclesiæ expost de beneficiis christifidelium adiectum & completum est. Anno domini 1400 Petrus Wisz Episcopus Graccouien, ad petitionem magnifici Ioannis Pa- latini Sandomirien, in oppido eiusdem magnifici Ioannis Tarnow, ex eccle- sia parrochiali beatissimæ Mariæ uirginis, Collegiatam erexit. De prouen- tibus ecclesiæ tres prelatos creando. Prepositum cui curam animarū & Vi- cariorū commisit. Custodem & Cantorē, item duos Canonicatus & preben- das, quoru unum prouentus prebendæ in caſtro Tarnow. Alteri prouentus al- taris sancti Bartholomei attribuēdo, erexit. Et collationē tam dignitatum, q̄ prebendarū, prefato Ioanni Tarnowski, Palauno Sandomirien, & poster- itati suæ, sexus duntaxat masculini reſeruaui. Item quinq; Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos soluendos instituit. Pro- cessu autē temporis sub pontificatu Alberti Iastrzembiecz, ad petitionē Io- nis de Tarnow Palatini Graccouien, filii predicti Ioannis palatini Sandomi- rien, alii duo Canonicatus prebendati in eadē Tarnouien ecclesia fuere insti- tuti. Eodem anno in principio quadragesimæ Cometes apparuit. Et in æſta- te communiſio conflictu Temerlanes Thartarorū imperator, uictum Pesaitē, seu Bayzeum imperatorem Thurcorū captiuaui. Hungari quoq; in ſequē- ti anno ſcilicet 1401 Sigismūdum regē suū in die sancti Vitalis captiuaucrūt

Sigismundus
rex Hungariæ
Graccouie hos-
pes.

Corpus Christi

Ecclesia Colle-
giata in Thar-
now, fundata.

Thartarorum
Imperator ca-
ptus.

ANNO domini 1401 Magister Liunionæ Lithuaniam hostiliter in- gressus, eam multipharie uastauit. Vitowdo, quia inferiorem se- ſensit, reſistentiā non faciente, sed Liunionis discedentibus, clam eos inſequutus,

Liuonia vasta

Smolensko
expugnatum.Vasilio Smol
neſi interit.Conuentus re
gum.Collegiata ec
clesia in Varso
uia.Graccouianus
timidus in
seceſtes Iude
os.

eos inſequutus, Liuoniā ferro & igne uastaui, oppidumq; munitum Dwina
cepit & caſtrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vi
rowdus, terram Smolneſem, quam decem ānis bellis turbauit, & aſſidue ua
ſtauit, poſſedit. Caſtrumq; Smolenszko obſidione uallando, cum ſuorū diſ
pendio cepit. Vazilo autē dux Smolneſi, ammiſſo ducatu ſuo, in Hungari
am fugit, et annis pluribus in obſequiis Sigismundi regis Hungariæ ueſa
tus, in cuiuſdam caſtri conſiſtione interit. Eodem āno Cometes inter oriē
tem & ſeptemtrionem, in fine Marci, & principio Aprilis in ueſpera appa
ruit, caudamq; in ſeptemtrionem porrexit. Anno quo ſupra tredecima No
uembris Albertus Iaſtrzembiecz, Epiſcopus Poſnaniē, collegium Manſio
nariorum, pro decantandis horis beatæ Mariæ, in eccleſia Poſnaniē funda
uit. Conferens pro dote eidē aliquot altarium Poſnaniē eccleſiæ introitus.
Item duas decimas menſæ Epiſcopalis, circa Kalisz & Odolanow, in uillis
Glogowa, Bandezino, Crapa, Sczuri, utrumq; Galanski, Iankow &c. Or
dinans ut Vicarii Poſnaniē huiuſmodi manſionarias habeāt, & tertia pars
eorum horas, miſſas, & officia māſionariorum expleāt. Anno domini 1404
Conuentio inter Wladislaum Poloniæ, & Vencellaum Bohemiæ, reges,
in Wratislavia pro feſto ſancti Iacobi celebrata, & ſædus perpetuum in
ter reges & regna ſanctum, utq; pro qualibet neceſſitate, regi Bohemiæ
quadraginta lanceis rex Poloniæ auxilium præſtaret cōpromiſſum eſt. An
no domini 1406 die Mercurii quinta menſis Ianuarii, Januſſius dux Mazo
uiæ, & dominus Czirneſi, de conſenſu Alberti Iaſtrzembiecz Epiſcopi Poſ
naniē in eccleſia parrochiali ſancti Ioannis in Varſouia, Collegiatam ec
cleſiam fundauit, & tres prebendas de ſacello ſanctorū Petri & Pauli caſtri
Czirſzko in illam trāſtulit. Item de eccleſia parrochiali Tharezin fundauit
prepoſituram, de eccleſia in Varka Cuſtodiam, de eccleſia Varſouien De
canatum. Item ſeptem alias prebendas Canonicales ſuper uillis, cenſibus &
decimis manipularibus fundauit, quas & quos, præſatus dux Ioānes cuiſlibet
deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in
eadem eccleſia Varſouien expleturos, fundauit. Anno domini 1407 feria
tercia Paſchæ, quæ erat uigeſimaſeptima dies Marci. Concionante & predi
cante ad populum in eccleſia ſanctæ Barbaræ Graccouiæ. Magiſtro Budek
Canonico Viſlicien & exponente, q; nocte precedenti iudei infantem chriſti
anum necauerunt, & abhominabilia in ſanguine eius peregerūt. Item q; in ſa
cerdotem ad egrotū ſacramentū deferentem lapides iniecerūt. Vniuerſus po
pulus quaſi ſigno dato, in iudeos irruerat, & pluribus interfectis, ſpolia ex
eis reuulerūt. Clemēs autē de Moſkorzow, Caſtellanus Viſlicien, & Capita
neus Graccouiē, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum milibus
armatis accurrentes, ſeditionem & ſpolia reſtrinxerunt. Factaq; tranquilli
tate, & militibus pro cuſtodia iudeorum relictis, diſceſſerunt. Maximo dein
de omniū conſenſu ex uniuerſa ciuitate concurſum, & ſpoliatio, direptioq;
atq; ſtrages iudeorū, quā nemo inhibere poterat, ex integro inſtaurata eſt, &
domus iudeorū incenſæ. Et dū nemo reſtringeret, aliquot plateæ circū Col
legium artiſtarū, ubi pro tunc iudei commorati ſunt, ſed & ædes ſanctæ An
næ conflagrate

næ conflagrate ſunt. Collegium uero artiſtarū, maximo cōnatū a ſtudentibus
uix deſenſum eſt. Aliqui autē iudeorum diſcrimē mortis euitaturi, in turrim
ſupra ianuam ſanctæ Annæ uicinam, ſe receperunt. Et quū uſq; prope cre
puſculum ueſpertinum ſe defenderent, igne adhibito ſuccenſi, ſe ultro deder
runt. Durauit autē huiuſcemodi ſtrages ab hora ſexta diei uſq; ad trepuſcu
lum, ſub qua plures iudei fuerunt ceſſi, nonnulli uero cum pueris baptiſati.
Anno quo ſupra duodecima Octobris. Iacobus de Cobilani, miles de domo
Grzimalitarum, a Wladislaſo rege Poloniæ quaſi ſupri cum regina Anna
reus captiuatus, cōpedib; in caſtro Leopoliē ſuperiori incluſus eſt. Et An
dreas Tancziński de domo bipennium, ſimiliter inſimulatus in caſtro Grac
couien, Nicola; uero Chrzaniłowski de domo Strzegomia eodem probro
inſimulatus, exlauit. Circa hæc tempora heretiſ Viclephitarum in regno
Bohemiæ & urbe Pragenſi inſitum cepit, per Ioannem Huſz ſuſcitata, in
Anglia olim per Ioannem Vicleph ſeminata. Ioānes ſiquidē Huſz de pre
bēda Pragen per quodā impetrates ſpoliatus, quū eſſet ingenio acer & lin
gua ſacūdus, dialecticis & peregrinis q̄ſtionibus multū oblectatus, adepta
doctrina Viclephitarū turbauit Magiſtros Theutonicos, qbus admodū in
feſtus erat cupiēs eos ſtudiū Pragæ relinq̄re, quod quū nō ſuccederet. A Vē
cellao rege Bohemiæ impetratū eſt, ut Theutonicis excluſis, gymnaſiū Pra
gen p Bohemos regeret. Qua ignominia Magiſtri & ſcolares Theutonici
cōmoti, Praga reſicta, apud Lipi ko ciuitatem Miſznæ uniuerſale ſtudium
erexerunt. Tunc Ioannes Huſz ſcientia magnus, lingua promptus & potēs
propter uitam mundam & exemplarem, actūſq; claros, ex predicatione a
pud ſcolares uulguſq; facile dilectus, heretiſ uirus plantauit. Vencellaſo re
ge diſſimulante, & Sophia regina Bohemiæ de Bauaria eam nutriēte. Ad
uenit tandem alia noua peſtis. Petrus namq; Dreſnenſis in Pragā e patria
Miſzna pulſus uenit. Ex cuius ſuggeſtione Iacobellus etiā patria Miſzneſi
populum publice cōmonere cepit, ut cōmunionem calicis non negligerent.
Cui heretici conſenſere, haud modica geſtientes leticia, q; articulum inueni
ſent, in euangelica ueritate fundatum, per quē Romanæ ſedis ignorantia &
negligentia, ut putabāt, redargui poſſit. Vidēs Sbinco alias Sbineus Pra
genſis Archiepiſcopus Vencellaſo rege inertia torpente, hereticos impune
multiplicari, & in regno Bohemiæ debachari. Ad Sigismundū regem Ro
manorum & Hungariæ ſe contulit, obſecrans, ut Pragā perſonaliter ueni
ret, & heretiſ fratris negligentia inductā extingueret, quo pollicēte & dū e
rente, Sbinco apud Poſonum in Hungaria expectans, mortuus eſt. Eiq; Al
bicus natione Bohemus, Sigismundo propter peritiam medicinæ charus,
ſuffeclus eſt, qui ſuæ auaritiæ conſulens, ſomentum ſurgentis heretiſ negle
xit, quæ intantum proceſſit, ut heretici ſpiritualium bona occuparent. Diſſe
rente igitur Sigismundo rege Hūgariæ aduentū, Albicus ſedē Archiepiſco
palem reſutauit. Et Cōrado de Veſtphalia pro eo in Archiepiſcopū electo
in præſatam heretiſ lapſo, grex ſere uniuerſus, paſtore errante, ſcandalifa
tus, in precipitium actus eſt. In aliam quoq; ſcedam infaniam, quæ Picardo
rū heretiſ appellatur Bohemia poſtea, circa ānum domini 1420 incidit. Nā

Sede Ioannis
Huſz origo &
fomes.Exordium re
inæ Pragenſis
uniuerſitatis.Petrus Dreſne
ſis heretiſ mul
tiplicator.Archiepiſcopi
reſiſtentia.

Ecce picardorū
infana origo.

Adamitæ.

Orebitæ.

Hereticorum
sectæ

Interdictū ob
captiuitatē du-
cis Oppolien.

Petrus Viszh
Episcopus mor-
uus.
Michael koch
meister Magi-
ster Prussie.
Valachorum
homagium

Imperatoris
Græcorum &
Patriarchæ le-
gatio.

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiā penetrans, & plebem sibi conciliās, nudos utrosq; mares scilicet & feminas incedere psuasit, Adamitasq; uocauit. Se uero quādoq; filium dei, quādoq; Adam asseruit, nonnūq; Orech id est patrem uocari iussit. Prodigia & miracula fecit, & præstigiis q; busdam plebem decepit, auesq; & bestias iussu ipsius obediētes, aduocatas cepit, & cōubia suis pmiscua (allegādo scripturā, Crescite & multipli camini) permisit. Atq; cū his insulam Anne Liszmicio cinctam incolens, uicinos agrestes cœdib; & spoliis laceffit. In quos Ziszkā, quis sceleratus & Hussita hereticus, tamen scelus spurcissimum abhorrens, exercitū duxit, insulaq; expugnata, Adamitas omnes gladio & igne delcuit. Duobus tñ reſer uatis, ex quibus superstitionē gentis cognosceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantantesq; occisionē & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorū factio Orebitæ appellata, quæ territorium Gre tensē uicinasq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his tempori bus binæ dumtaxat supersunt in Bohemia sectæ hereticæ, Hussitarū, & cō munionis calicis, seu sub utraq; specie, pro una. Et fratrum seu Waldensium pro altera computate.

CAPVT LI.

Anno autē domini 1411 die sexta Decembris. Ioannes Croidlo Episcopus Wladislauiē & dux Oppolien in pretorio Wratif lauiē captus est. Ob quod Venceslaus Episcopus Wratif lauiē ciuitatem Wratif lauiē interdicto ecclesiastico subiecit. Anno præterito 1411 Ioannes papa 23. ad instantiam Wladislaui regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropolitā dignitatem transiulit. Anno domi ni 1411 Arnestus dux Austriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbar cam filiā Semouiti ducis Mazouia, neptem regis Wladislaui, ex sorore ger mana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus est, qui pluribus annis imperauit. Eodem āno Petrus Viszh Episcopus Gracco uien, allegante aduersam eius ualitudinem, Alberto lastzembiech per po tentiā regis Wladislaui, obtinēte consensum Ioannis papæ uigesimali tereu, in Episcopo Posnaniē: translatus est, & econtra Albertus lastzembiech Epif copus Posnaniē, in Episcopum Graccouien oblatus est. Et de post cito Pe trus Viszh in Czanszim predio episcopatus Posnaniē mortuus est. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magister Prussie per Cōmendatores ca prius, depositus, & incarceratus est. Et pro eo Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocatus, surrogatus. Anno domini 1415 Alexāder Moldauiæ Voieuoda, cum sua consorte, & militum multitudine, ad regē Wladislaum pro festo Penthecostes in Sniathin uenit. Et cum omnibus suis Boyariis ter ræ Valachia solenne fidelitatis homagium regi in maiestate sedenti, præsti tit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorū, cū litteris & bullis blūbeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie laceffitis & oppressis, frumenti tantummo largitione subuenire dignaretur. Rex autē penitam quātitatem frumētū in portu suo regio Kaczubrzeow re cipiēdam consignauit. Anno quo supra, feria sexta post corporis Christi, ho ra terciarum

ra terciarum, adeo notabilis eclipsis solis fuit, ut alites subitā caligine deterri tæ, in terram deciderent. Et sydera non secus q; nocte collucere. Eodem an no Ioannes Hufz, in Concilio Constanciē, ut hereticus dānatus, a brachio seculari igne crematus est, & cineres sui in lacum, qui Cōstantiam preter flu it, proiecti sunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut suum Natalē, sexta die Iulii, perinde atq; sancti ac martyris ueneranda celebritate in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima post festū san ctæ Katharinæ, Ioānes Rathiboriē & Oppauien dux, in ecclesia. s. Mariæ in Rathibor, de consensu Venceslai Episcopi Wratif lauiē, ecclesiam Col legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Preposito & Decano, & de duodecim Canonis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepis copus Gnezneſ, a Concilio Constanciē Primatem se Poloniæ ecclesiæ de clarari per speciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tēpore ipse & sui successo res Archiepiscopum & primatem ecclesiæ Gnezneſ sese inscribunt. Anno dñi 1418. Dux magnus Lithuanie Witowdus, suspicionē duct; ducē Boles laū Switrigal captiuaui & in castro Crzemieniecz detinuit. Switrigal aut cōspiratione cum Ruthenis facta, in nocte Parafcheue dñi solutus, Cōrado polono castri Prefecto obtruncato, ad Sigismūdu Romanorū & Hunga riæ regem fugit. Postea interuētū Wladislaui regis poloniæ germani sui, per Witowdum admissus & susceptus, Bransk, & Nouogrodek, Szeuioſki in possessionē usq; ad obitum ducis Witowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladislaum regem polo niæ & Witowdum magnum ducem Lithuanie in Prutenicis expeditionibus iuuera, Keremberden filius eius in paternum solium euectus, Alexādro Vi towdo hostilia intentauit. Contra quem Witowdus alium principem Thar tarorum Bethsubulan, quē moderni Thartari Tachtamiz Czar appellant in imperatorē a pud Vilnā Trabea, de purpura aurea uestitū creauit & con stituit, & gentes suas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandū contra Keremberden transmisit, qui in pugna atroci a Keremberden uictus, capite truncatus est. Non post multos dies & ipse Keremberden a germano, suo Ieremferden occisus. Is autē ducem Witowdum non secus q; suus genitor coluit. Et fere singulas expeditiones cum Alexandro Witowdo obibat. An no domini 1419 Venceslaus rex Bohemiæ, paralisi correptus, assidue decē octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii sedecima mensis Augusti, quom annis quinquagintaquin; regnasset, e uita excessit, nocte tumultatus, omni pompa funebrali omiſsa, ppter Viclephistarū me tū. Ioannes Ziszkā bellis exercitatus, Hussitarūq; ueneno infectus, coadu natis sibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorū, arcem Wislegradē inuasit, Pilsznāq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulſus, locū tutum & munitum non habens, ad Liszmiciū amnem sub hoc tempore cō sedit & ciuitatem construxit. Imperando suis, ut quisq; prout tētoria fixerat domos sibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor imposuit. Cuius maiorē par tem fluuius Liszmicius abluir, reliquum torrens non modicus ambit. Anno domini 1420 Sigismundus Romanorū & Hungariæ rex, cum forti exercitu de Wratif laui

Insignis Edip sis solis.

Ioānis Hufz combustio.

Bohem. caligine nata
Leon. Jo. Hufz. septa
die July.

Gnezneſ pri mas.

Switrigal cap tus.

Mutuus cōn silius princi pū Thartarorum.

Venceslai regis Bohemię inre ritus.

Ziszkā Vyſſe grad Castnum occupat.

Thabor ciuitas erigitur.

Praga absq;
periculo obse-
ta.

Reliquiae ex
Bohemia Hun-
garum delatae

Mansionaria
Gneznensis in-
stituta.

Carthusiani a
pud Legnicen-
sem a Lodouico
fundati.

Clauus domi-
ni Graccouien-
sis donatus.

Electores im-
perij Bohemi
am ingressi.

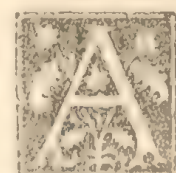
Bohemorum re-
sistentia.

Slesia a Bohe-
mis vastata.

Castrum Go-
lubieck inua-
sum.

de Vratislavia circa festum Ioannis baptistae egressus, Pragam obsedit. Prae-
genibus porras die noctuq; non claudentibus, sed continuus ac secundis eru-
ptionib; obsidentes molestatis. Quod uidens rex Sigismundus, dimissa Pra-
ga, in castrum sancti Venceslai se recepit, & coronationem atq; inunctionem
in regem Bohemiae, dominica in die sancti Iacobi a Conrado Vestphalo Pra-
gen Archiepiscopo percepit. Obsidioneq; quam sex hebdomadis continua-
uit, soluta, & corona materiali regni Bohemiae, lancea dñi, & clauo, alijsq;
reliquiis & thesauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebel-
les Bohemos peracta, migravit. Anno domini 1422 Nicolaus Gneznensis Ar-
chiepiscopus, Mansionaria Gneznensis pro decem personis, ad explendum offi-
cium de assumptione beatae Mariae uirginis, instituit. Decimas suae mensae, p-
dote in uillis Czellauicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Wiszniewa,
& Maldratas in Mirezew assignando. Iste Nicolaus Archiepiscopus ec-
clesiam Collegiatam sanctae Mariae in Ruda, in ecclesiam sancti Michaelis in
Vielun transtulit. Anno domini 1423 domum & ordinem Carthusiensem in
nemore prope Legnicen, Lodouicus Bregen & Legnicen dux in die sancto-
rum Felicis & Adae fundauit.

CAPVT LII.

Anno domini 1425 penultima mensis Iunii. Clauus unus cruci-
fixionis domini nostri Iesu, Wladislao regi, & Sophiae reginae,
per Latinum Cardinalem de Vrfinis, Episcopum Hostienensem mis-
sus est. Omnium processionum urbis Graccouien debito honore
excepit, & ecclesiae Graccouien perpetuo donatus. Item eodem anno per-
fuit in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperii cum magno ex-
ercitu Henrico Cardinali Angliae, Episcopo Vinthoniensi cum mille Anglico-
rum arcibus illis auxilium personale ferente, in Bohemiam intrauerunt. Erat ex-
ercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiam satis tutum habere creditus.
Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrich sortis obscurae & ignotae
praefixer, Orobitarum ductor, collecto exercitu, processerunt. Ad quorum
aspectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanorum & Anglicorum nu-
merus exercitus, fugam proelio circa Taczow inuit, castra omni opulen-
tia referta predanda hosti relinquens. Veniebant & Slesiae principes electori-
bus in subsidium. Cognitaq; Almanorum fuga, quisq; sibi consulens, praeci-
pi festinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulsus Almanis & An-
glicis, Slesiam ingressi, ipsam crudeli corde & incendio, nemine resistente, de-
populati sunt, & ciuitates vastauerunt, Glogouiam maiorem, Czygenhalsz,
Veydnā, Falkenberg, Paczkow, Camyencz, Henrichow, Opol, Bregam,
Frankenstein, Kanthi, Nouuorum, Heynow, & suburbia Vratislavia, mo-
nasteria diruendo. Anno quo supra. Sigismundus Hungariae & Romanorum
rex, castrum Golubieck expugnabat. Venienteq; imperatore Thurcorum
Omarath, alias Calapino, Sigismundus obsidione soluta, in Transiluaniam
superato Danubio transiit, minorem partem sui exercitus, propter paucitatem
nauium deferens. Inter quos Zauisza niger de Garbow, Capitaneus Scepu-
sien erat. Cui, quom rex Sigismundus scapham misisset, eam rennuuit, nolens
deferere

deferere suos comites, & obuiam Thureis processit. Illicoq; a Thureis circu-
fusus comprehensus est. Et galea deposita, imperatori Thurcorum presentan-
dus ducebatur. Duobusq; Thureis super eo contendebus, inter ducendum
caput eius amputatum est. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de do-
mo Porcariorum, notarius regius & Canonicus Graccouien dictauit, quod in
ecclesia sancti Francisci Gracco: & alibi appensum cernitur hoc. Arma tua
fulgent sed non hic ossa quiescunt. Diuinae memoriae miles o Zauisza niger.
Eodem anno circa festum natiuitatis Mariae, Semouitus, Kazimirus, & Bo-
leslaus duces Mazouiae, cum omnibus suis Vassallis, fidelitatis homagium re-
gi Wladislao in ornamentis regis, in thalamo castri Sandomiriensis iuxta tur-
rim sedenti, praestiterunt. Anno domini 1430. Wladislaus rex Poloniae rela-
xauit & abrogauit stationes in regno Poloniae quomodoq; introductas, p-
priilegium de data in Lesna quod incipit. Wladislaus dei gratia rex Polon-
iae. Necnon terrarum Graccouiae, Sandominiae &c. significamus tenore pre-
sentium quibus expedit uniuersis. Quomodo libramine uerae rationis pen-
sari. Intemperatae fidei & insuperabilis uirtutis constantia &c. Anno domini
1431 Iuliano Cardinali tituli sancti angeli de latere precedere, Electores im-
perii in multitudine magna tam equestrium q; pedestrium, exercitu ualido
congelto, Bohemiam ingressi sunt. Bohemi etiam exercitum eorum tenuem
Sigismundo Konbuth, & Procopio sacerdote ducentibus, contra eos proces-
serunt. Vixq; uiginti milibus stadiorum aberant, quando ingens paucor, cuius
causa non suberat, Almanorum animos adeo concussit, ut ex denunciatione ad-
uenientium hostium. Primum Marchione Brandenburgen fugiente, omnes ter-
rore concussi, in fugam versi sunt. Castris, curribus omni genere diuitiarum &
epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & erux legatio-
nis, ac uestes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitae sunt. Eodem anno
sabbato in die conceptionis Mariae, Hedwigis uirgo filia regis Wladislai ex
Anna regina, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Braden-
burgen desponsata, mortua est. In sepulchro matris suae reginae Annae sepul-
ta. Causam mortis suae nonnulli reginae Sophiae nouercae suae assignabant,
quasi eam ueneno e uita sustulisset. Anno domini 1432 Baldwinus de Noris
regni Cipri Marfalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis suis adoles-
centibus, & Petro de Brin a Iano rege Cipri, Hierusalē, & Armeniae, missus
ad regem Wladislaum in Wisliczam uenit. Petebat, ut rex Wladislaus la-
no regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum
quod Zoldano pendeat, quinquaginta milia florenorum in anno. Postula-
batq; ut filiam suam Hedwigem, quam uiuere estimabat, filio Iani regis Cipri
unico in coniugem desponsaret. Horum occasio Petrus de Brin miles, natio-
ne Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum suum figens, talia
regi Cipri persuaferat. Eodem anno, duodecim signa seu uexilla, deuicta du-
ce Fetkone, per regium exercitum aliis in castro Graccouien addita sunt. An-
no domini 1433 in aestate, Alexander Voieuoda Moldauiae morte absum-
ptus est, duos filios e diuersis matribus genitos, Heliam & Stephanum alia-
as Steczkonem relinquens. Helias maior natus per patrem dum uiueret ad
Voieuodatum

Zauisza ni-
ger captus.

Mortuus.

Duces Mazo-
uiae homagium
praebent.

Marchio Brandenburg.
perterritus fugit.

Hedwigis filia
mortua.

Legatus a rege
Cipri.

Alexander
Moldauiae Pa-
latinus mortuus.

Sigismundi co
ronatio.Procopij inte-
ritus.

Voieuodatum & dominium Valachia designatus & sublimatus, Steczko nem fratrem eiecit, & matrem ipsius aquis suffocauit. Steczko uero faciem fratris fugiens, quom montanos sibi conciliaret, & a Cesare Thurcoru subsidium obtineret, Heliam expulit, qui in Polonia ueniens. Primum possessio nibus dotatus, exposit de fuga quam inerat per nobilem Cola reportatus, in custodiam castri Siradien in fauorem Stephani fratris eius est traditus. An no prefato ad fastigium imperiale Sigismundus Hungariae & Bohemiae rex per Eugenium papam quartu fuit coronatus. Et e Roma ueniens conciliu Basilien, ne Eugenium papam quartu deponeret, impediatur. In Bohemia Thaborithe & orphani a nobilitate fusi sunt, maxima strage utrimq; acta. Procopius ubi suos ex ordinibus dilapsos, in fuga spectare uidisset, hostilem imperum aliquato sustinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo iaculatus transsossus est. Procopius minor in eodem globo pugnans occisus est. Ioanes Czapko Thaboritaru ductor in Coloniam fugit, Halicz & Men hardus publico edicto iusserunt, ut omnes heretici qui stipendia mereri uel lent, in horrea proxima agrotibus exclusis, se reciperet. Intrauerantq; Thaboritarum & orphanoru pleraq; milia, & illico clausis horreis, & igne adhibito uniuersum illud nephariorum hominum & cadibus madentium agmen conflagratione interit.

CAPVT. LIII.

Wladislaus.

Wladislaus
gellonis filij
coronatio.

Nno quo Wladislaus lagello curta excellit 1434. Indicta est dies coronationis alterius Wladislaus filii ei? nati maioris, ad festu sancti Iacobi apostoli. Et grandis multitudo Prelatoru, Principum, Barenum, & Comuniatum in Graccouia aduenit. Dux autem magnus Lithuanie Sigismundus quom esset ualentinarius, nuncios cum plena autoritate nomine suo & Lithuanie misit. Idem Voieuoda Moldauie Stephanus, ducesq; Mazouie Semouitus, Kazimirus, & Boleslaus fecerunt. Spichko autem de Melstein, Abraham de Sbanzin iudex Polonien, & Ioannes Strasz de Kofezelniki, difficultatem inueniendo, mouerunt quaestione. An liceret puerum in regem coronari. Et consilium rationabiliter coronandum responderunt, de ducentes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri, ecclesie Graccouien

Graccouien donato. Sicq; tractando, usq; post meridiem tempus protraxerunt. Et post meridiem missa incepta, Albertus Iastrzembiech Archiepiscopus Gneznen, Wladislaus primogenitu (quom omnibus linea mentis corporis ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno autem sequenti conuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauie in fide & obedientia contineretur conclusum est. Nullatenus Heliam dimittendum, uerum conuentione soluta, Helias ex castro Siradiensi, quod per Petrus Zastraniecz palatinum Graccouie tenebatur, clandestine, ut ferunt, euasit & in Valachiam diuertens, bellis & cedibus eam impleuit. Donec anno domini 1436 rege Wladislaus instate, diuisio terrae Valachiae inter fratres Heliam & Stephanum facta est. Et Helias partem Valachiae cum Szoczawa & theloncis, Stephanus uero alteram cum Albo castro & portu maris possedit. Venitq; Helias in festo sancti Michaelis in Leopolum, & homagium regi Wladislaus praestitit, obligas se ducentos currus de piscibus Hufonum, quadringentos boues pro coquina regis, & quadringentas purpuras, centumq; equos singulis annis pro tributo soluturum. Rex uero Wladislaus castrum Halicz eidem in possessionem, ut illic thesauros suos reconderet, consignauit. Tadem Sigismundo Imperatore ex Praga egresso, & in Znoima ano domini 1437, die septima Decembris mortuo, & in Varadino sepulto. Bohemi inter eligendum bifarie diuisi, quidam Albertum Hungariae regem. Alii uero Kazimirus germanum Wladislaus regis Poloniae tredecim annos natum sibi in regem elegerunt, & per notabiles nuncios suis electis, electionem intimarunt, in statuissime rogantes ut acceptarent, & cum subsidio exercitu aduenirent. Rex ergo Albertus rectiori qua potuit uia properauit. Et Pragam (illa enim partes suas sequebatur) sabato ante Iacobi apostoli ingressus. In crastino die dominico per Philibertum Episcopum Constatien, qui legationis officio nomine concilii Basilien in Bohemia fungebatur, coronatus est. Bini uero Palatini Poloniae, Sanduogius de Ostrog Posnanien, & Ioannes de Tanczin Sandomirien, cum exercitu notabili per regem Wladislaus ad prosequendum electionem germani sui missi. Bohemiam quotidie affligebat, & rebelles ad obedientiam Kazimiri coartabat. Rex ergo Albertus electoribus ac principibus Almanie & Hungariae inuitatis & conuenientibus cum triginta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus constatu, circa Thabor (Thaborithe enim Kazimirus sequebantur) peruenit. Et utriq; curribus & fossatis muniti, non longe distantes stabant, & particula certamina quotidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorso castris Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomq; utriq; exercitui annona defecisset, Poloni in ciuitatem Thabor se receperunt. Albertus uero exercitu dimisso, Pragam descendit. Wladislaus autem rex Poloniae, litteris suorum Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Slesiam processit. Et quom prope Opauia esset, uenit ad eum Ioannes de Thanczin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncios exercitus abin uicem discessisse, quare ad regnum Poloniae per Rathibor, Slesiam igne & spoliis uastando, diuertit & rexit. Anno autem sequenti scilicet 1439 dicta generalis pro

Territoriu Va
lachie diuisumHelie homa
gium.Sigismundus
Imperator mor
uus.
Electio regis
Bohemie.Alberti coro
natio.Wladislaus
electus.Bohemoru pa
gna circa Tha
bor.

nerali pro pace inter Albertū Romanorū, & Wladislaum Poloniæ, eiusq; germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratislauici constituta. Eugenius papa quartus Ioannem Episcopum Segineſem, Conciliū uero Basiliēſem Alſonſum Episcopum Burgeſem de regno Hispaniæ tranſmiſerunt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, foedus in aliquot annos conſectū fuit. Sub eodem aſſo Imperator Thureorū Amurates, caſtrū Smiderow in Raſcia, ſupra Danubium uiginti quinque turribus munitum obſidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorū & Hungariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Raſciæ diſpoti uictus, cum exercitu proceſſit. Auditaq; caſtri fortiſſimi per pacta receptione, domum redibat, & peponibus nimium delectatus, diſſinteriā cōtraxit. Ex qua in uigilia Simonis & Iudæ e uita deceſſit, in Alba regali ſepultus. Prelati ergo & Barones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorum eſtimante te filiā parituram. Ad Wladislaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Segineſem Episcopum, Mathkonē de Taloncz Slauiæ & Dalmaciæ Banum, Emencū de Machaly magiſtrū Curiae, Ioannem de Peren maiorem, & Ladislaum de Paloncz, miſerunt, quibus anno domini 1440 in die ſeptuageſimæ Graccouiam uenientibus. Kazimirus germanus Wladislai regis cum pluribus Prelatis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Remiſſe in eccleſia Graccouienſi miſſa ſolenniter celebrata, regem Wladislaum in regem Hungariæ ſecundum electionem de eo factā poſtularunt, qua acceptata, Te deū laudamus decantarunt. Omnibusq; preparatis, de Sādecz ſeria quinta ante Adalberti in Hungariā exiuit, & ſabbato in uigilia Trinitatis, ſuperato in nauibus Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit. Elizabeth autē regina Hungariæ, quū filiū Ladislaum peperiſſet, infantulum die dominico Penthecoſtes in Alba Regali, per Dionisium Cardinalem Archiepiſcopū Strigoniēſem, in preſentia Mathiæ Veſperimeſem, & Benedicti laurienſis Episcoporū. Vlrici Comititis Ciliæ, Stephani de Roſgon &c. coronari ꝑꝛocurauit. Moxq; infantem Ladislaum, cū corona regni Hūgarie clādeſtine ablata, in Aultriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorū, tanq; conſanguineo nutriendum & conſeruandū tradidit. Baronibus uero Hungariæ ad regem Wladislaum in Budam conſluentibus. Aduenerunt etiam ſub treuga pacis Dionisius Strigoniēſis Cardinalis & Archiepiſcop⁹ cum Ladislao de Gara Bano Machouienſi, qui in caſtro Budeſi cōcluſi, nec dimiſſi ſunt Donec preſatus Ladislaus de Gara, caſtrum Viſſegradeſem & coronam regni Hūgarie, quæ ſuæ cuſtodie deputata habebatur, regi Wladislao reſtitueret, quo, quom pergeret, obligatus cū aliis, coronam nō repperit, quoniam per reginam occulte fuit ſublata. Alia itaq; corona reliquiarum capitis ſancti Stephani regis Hūgarie olim preparata, Wladislaum die dominico ſancti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronarunt, & ſomes multorum bellorum inter regem Wladislaum ac reginam Elizabeth & ſequaces eorum concitabatur.

Caſtrum Smiderow obſeſſū

Alberti mors

Kazimirus in Hungariæ regem poſtulat⁹

Elizabeth fili⁹ uſ infantis coronatus

Cum corona Aultriam duct⁹

CAPVT LIII.

Iscedente rege Wladislao de Polonia. Kazimir⁹ germanū eius de Graccouia

de Graccouia ſeria. 6. aſſi Penthecoſtes exeuntes, ducēs Mazouie Kazimir⁹ & Boleslaus, Ioannes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Graccouienſis, Dobeslaus de Oleſznica Palatinus Sandomiriēſis, & ceteri milites electi, habentes in comitatu pluſq; duo milia lancearum, in Vilnam Lithuanie duxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuanie (iā em Sigismundus magnus dux Lithuanie, per ducem Iuan Czartorziecki Ruthenum genere interfectus occubuerat) poſtularēt, Poloni tanq; rei incōmiſſæ, & eis per regē Wladislaum prohibita non adqueſcebant. Mane autem Lithuani ſumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in magnum ducem Lithuanie eum ſublimauerūt, & uoce ſonora publicantes, Te deum laudamus cum pulſu campanarū decantauerunt. Lithuanisq; ut linguam & mores eorum diſceret adiunxerunt. Sed redeamus unde diſgreſſi ſumus ad Hungaros. Exercitus Hungarorum & Polonorū Vlricum Comitē Ciliæ, omnium ſeditionū & bellorum ſeminatorē in caſtro Iaurino obſedit, qui clam de caſtro fugiens, ad Elizabeth reginam Poſonium uerſus properabat, ſed eum milites regis Wladislai inſequentes, in ſiluis denſiſſimis latitantes in die Geruſali & Prothaſii comprehenderūt, & captiū in Budam duxerūt. Ladislaum etiam de Gara, cum ipſius ſodalibus bellum regi Wladislao intentantibus, conſlixerunt & conſrogerunt. Nicolaus Friſtaczki alius de Vlask, & Ioānes de Huniad, ubi Andream Bōthos hominem ſeuerum & Erricum filium Palatini Thamaſii occiderunt, & caſtra hoſtium circa oppidum Batta diripuerunt. Ob hoc utrumq; tā Nicolai de Vlask, q̄ Ioannem de Huniad Palatinum Tranſiluanieſem rex Wladislaus creauit. Insuper Ioannem Huniad propter dexteritatem, animoſitatēq; ipſius, contra Thureas Capitaneum ordinauit. Et caſtra omnia in conſimib⁹ Thurecorum ſibi in poſſeſſionē & adminiſtrationē assignauit. Regina uero Elizabeth, Ioannem Iskra Bohemum de Brāndis, in Kaſſouia, Bartpha, Cremnicia, Leutſcha, in caſtro ueteris Zolij, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneū præfecit. Qui ſtipendiariis accerſitis, fideles & regi Wladislao obediētes ab ipſo auertebat. Ciuitatē Aperiaſz abſtraxit, caſtrū Szariſz fraude intercepit, & caſtrū Kyzik ſūdus euerit, deinde oppidū Keſmark ſub polonis occupauit. Nicolaum Czaika de laur, & Petrum Komorowski in Podolino poſſeſſores, qui ſcalis appoſitis, oppidum Aperiaſz aſcenderāt, ſpoliarant, & incenderant, ac regrediebātur, cum ſuo exercitu celeriter conſequutos, captiuaui. Alios uero cum preda dilapſos perturbauit, & caſtra eorum obſedit, quorum unum poſtea ex pulueribus pixidarum conſlagratū eſt. Alterū uero Brzoſowicza traditum eſt. Telephus inſuper ciuitatem Agrienſem regi Wladislao parentem inuadens prædatus eſt, & Polonos ac hungaros captiuaui. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum perſequentes proſtrauerunt, gentesq; eius occiderunt, ipſummet uero cū aliquot Bohemis & Aultralibus, Simoni Episcopo Agrienſi tradiderunt. At Wladislaus hungariæ & Poloniæ rex, caſtra & ciuitates quæ Aultrales in conſimis hungariæ occupauerant, expugnauit & conſequiuit. Iulianus de Caſarinis Cardinalis ſancti angeli, ad cōponendum præſata mala, ab Eugenio papa quarto in hungariam

Wladislaus in Lithuania con ductus.

Kazimirus clā deſine ſublimatur.

Vlricus Comes vallatus in caſtro, Iaurino.

Vlricus capt⁹

Ioannes Iskra Capitaneus creatus.

Molito Ioannis Iskreg.

Iulian⁹ de Caſarinis Cardinalis.

Elizabeth regi
næ mors.Wladislaus expe
ditio in Thur
cas.Multiplices ca
sus hominumOpinio trium
phi.Auxilium Ca
tholicorū Prin
cipum.

gariam missus. Pluribus uicibus de Buda in Iaurinum & contra discurrens & conditiones unionis cōportans, pacem inter regē Wladislaum & reginā Elizabeth cōposuit, quam subitus moror consequutus est. Elizabeth em regina dolore matricis & dissinteria tertia die extincta, in alba regali, in sepulchro Alberti mariti sui tumulata est. Tunc rex Wladislaus, castra, ciuitates thelonca, in polonia obligans & arendans, singulis quæ contra Thurcas necessaria uidebantur cōparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalene, cum magna militū caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce signatis e Buda egressus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salsum lapidem Danubio superato, terras hostium ingressus, oppidum Sophia expugnans, conquisiuit. Sic & alia castra, ciuitatesq; in Rascia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorū exercitum in propinquo fore didicisset, plura milia pugnatorū cum Ioanne Huniad misit, qui ex improviso eos inuasit & prostrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & signa militaria nouem comprehensa reduxit. Pertransierat rex Wladislaus totam Romaniam, ad Macedoniamq; peruenerat, quom Thurcorū Caesar magnum exercitum cum affine suo Palatino Nathulæ trāsmisit. Ut alpēs & strictissimos meatus Romaniam & Macedoniam determinantes, tueretur, & regem Wladislaum, ne montes transiret, prohiberet. Verū Bassa cernens Thurcas superiores & plures fore, exercitum regiū aliquotiens inuasit sed adeo magna clade fusus est, ut & ipse Palatinus Nathulæ dux exeretis aliq; Thurci principales caperentur. Reliqui uero ad mōtes fugierunt, quos rex Wladislaus usq; ad radices montiū insequens, in uigilia natiuitatis Christi, tota die a mane usq; ad uesperā, durum sibi & suo exercitui a densissimis sagittis & iactis superne iaculis, Thurcorum certamen sustinuit, cresq; sagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerso autem machinarū ictibus certos thurcorū globos prosternebat. Sed in adia premēte, lesioneq; plurium a sagittis thurcorū crescente, a clausuris montium discessit. Et Thurcas insequentes, illico conuersus, magna strage cōregit, ut de cætero nullus suum exercitum auderet laceffere. Narrat huiusmodi Hungarorū, Ioānem de Huniad, & non regem Wladislaum hunc triumphū in ordine sextum, & alios priores quinque conflictus uictoriosos cū gentibus regiis peragisse, tandem post quinque menses cum ingenti præda exercitū ad castra regia reduxisse, & uexilla uictoriæ regi obtulisse. Sicq; rex & Ioānes de Huniad promouendo gressum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cū signis hostium captis, clero & populo obuiā processionaliter egresso gloriosos intrauisse. Et signa hostium in ecclesia uirginis Mariæ ciuitatis Budeñ futura pro memoria appenisse, sed iā uetustate consumpta defluerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

CAPVT LV.

Vmque reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cōperissent. Vniuersi, legatos aut litteras discretissimas ad eum miserunt, & in alteram contra Thurcas expeditionē animauerunt pollicentes se auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero nuncii

*Immunis pars fuit decennium
in clado et iure stare.*

ro nūcī aduenientes, ut paternum regnum reuideret, præcati sunt, quoniā eo absente, Thartari Poloniam uastassent, & Slesitæ furtis ac spoliis eā attriuisent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, alteram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati, rege Wladislaum cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariæ, in Segedino agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariæ firmare postulantes, & conditiones adiungentes. Ut omnibus castris in Rascia conquisitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Crussouiecz, Kouin, Seuerin, Srebrnik, Ostrwicza, Nouobardo, Szurin, Kosznik, Koperhan, Procopia, Las kouiecz, Zelenigrod, & toti Rasciæ atq; pti Albaniam, quas Dispotus tenebat, Thurcus ppetuo cedat, Bassa Nathulæ, duoq; filii Dispoti ex captiuitate soluātur. Bulgaria tota sub thurco permanente. Hæc legati thurcorum. Qua legatione in consilium reiecta, pax in decennium sub conditionibus appositis composita est, & iuramentū parte ab utraq; præstitum est, quod utinam nunq; depositū fuisset. Superuenientibus autē litteris a Francisco tituli sancti Clementis Cardinali, classis apostolicæ Capitano. Item a prefectis galearum ducis Burgudiæ, Venetorū & Ianuensiu, forti exercitu strictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniam traicerēt, sufficienter prouidisse. Imperatoreq; Constantinopolitano Ioanne Paleologi maximā spem uictoriæ promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apostolica iuramentum cassante atq; dissolvente. Rex Wladislaus cum nouo exercitu circa uigesimali Septembris, anni Christi 1444, a Segedino castris motis, iam tūc castra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Rascia munitiones, Dispotiq; geminos filios thurcis conditionibus fœderū satisfaciētibz, restitūbus immo restitutis, non per Rasciam, ut prius, sed per regnum Bulgariæ iuxta flumen Danubii transiit, obmissis ad latus dextæ uersus meridiem urbibus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim peruenit. Humilis siquidē est ciuitas Nicopolis, & cuius præsentia famam diminuit, licet sit Metropolis in Bulgaria, ubi rege statua tenēte Palatinus trāsalpinæ Valachiæ, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et a dorato rege, atq; paucitate exercitus ipsius cōspecta, regi persuasisse fertur ut in hungariam obmisso ceptæ expeditionis itinere rediret. Debilem nimis & paruū numero ac robore, regium exercitum asserēs (qui uix quindecim milia equitum continebat, Currus uero onusti uictualibus, auro, & suppellectilibz, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Cæsar Thurcorū maioribus potentis uenationes ferarum exercere consueffet. Sed superioris anni fortuna & maritimæ classis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardinalis legatus, qui ipso in bello regi semper assistit, litteras a Francisco Cardinali Venetiarum, maritimæ classis apostolicæ Capitano, transitum thurcorū in magna multitudine, ex Asia in Europā, custodia nequicq; prohibente, trāsfretasse, nunciantes, accepit, & q̄ classis maritima apostolica prohibere nequiverit, quin thurci furtim noctu in paruis cimbis, per inferiore partē Phari Galiopolis traiecissent. Hæc tamen denunciatio neq; regem terruit, neq; animum suum a futuro periculo auertit, & descēsū cum exercitu a castello

Thurcus pacē
postulat.Legatio alla
Conditionalis
adiunctasRex Wladislaus
in Thureū agit
expeditionem.Nicopolis
Bulgaricæ Me
tropolis.Dracula præd
bus anexis dis
suadet.Potētia Thur
ci.

Petrzecz iam exusto faciens, & ab ipsa Nicopoli usque ad mare Galatū, qua Messembriā itur, intra montes penes lacū qui apud castellum Petrzech coepit originem transiit, donec Varnam peruenit. Varneſi, Galateſi, & Szuni enī meruentes, sese in regis potestatem feria secūda, nona die Nouembris, derunt. Eadem autē nocte qua Varnam & alia castella rex muniuit, conſpecta sunt castra Thurcorum, quorū ignibus cœlum quoque coruscabat. Mane autē facto feria tertia in uigilia sancti Martini, una dumtaxat hora post ortū solis, Thurcos aduentare, & pariter adesse totus ecce cœclamat exercitus. Capiunt arma milites, bellorumque audi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies intruunt. Sed statim uexillis auro micantibus exteſis, impetuosus turbo cœsurgens, ea scidit & dilaniauit, ut altū per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magnisque copiis, dextrum cornu aggrefsi sunt, cui Varadiē Episcopus praefectus erat. Ibi primum pugna iniciu coepit, Hungari primarū acierum & quattuor uexillorum, Varadiē Episcopi Iuliani Legati, Franconis Bani, & Presulis Agriē, primum impetū thurcorum non sustinentes, statim uersus Galatā & montes uersus Romanā fugerunt, quos thurci ferientes insequuti sunt. Valachi pari exemplo hinc inde dispersi. Restitit autē ex quattuor uexillis, uexillum sancti Ladislai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cū equitibus ducentis accurrerunt, rex uero Wladislaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertētes uidit, ubi plus aduerſebat interponi discriminis, uelut alter Caesar inuasit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamque cōuertit. Regis exemplum Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus lequutus est, magnoque in thurcos animo irruens, quattuor milibus passuum rex cū Palatino thurcos perſequebatur.

CAPVT LVI.

Rex postea Rex, postque uexillum sancti Ladislai acriter ex pugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius praesentia thurci terrore consternati, partim cœsi, partim in fugam conuersi sunt. Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruisse uisa sunt. Exigua tamen strages in Thurcis apparuit, propter nimiam eorum multitudinem, dum recentes & nouae acies uictis & prostratis succederet. Inuasit praeterea rex, & quasdam copias Thartarorū electissimorum prostrauit. Fluxerat & consumpta iam fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus scatens, utriusque hosti terrori fuit. Itaque cuncto Thurcorū equitatu nutante, & ad fugam spectante, sola Caesaris Amuratis castra innumerabilibus peditū lanczarorum agminibus munita, suo in loco cum timore stabat. Rex ergo Wladislaus cū agmine pro custodia sui capitis deputato, in pedestres Iaczaros appellatos diuertit, nec sine damno ingenti ac lesione suorum militum & equorum. Nam lanczarones in uno loco firmati, & longis scutis, ne lederentur in terram defixis, protecti. Adeo frequentes emittebat sagittas, ut aer quasi gradine e cœlo cadente oppleretur. Dumque terribilis esset, tum multitudine, tum sagittarum missione, pedestrium Iaczaronum acies, omnibus dissimulantibus, regio madata, Polonorum milites in illam irruerunt. Deinde rex ipse, desertor suorum militum esse

litum esse nolens, pugnae mediae se ingessit, & magnam stragem in pedestri illo exercitu agit. Adeo ut lanczarones ipsi nutabundi & deliberabundi praesolo gradu sisterent, sed multitudine Ioannes de Huniad territus, e praelio per fugam se subduxit, & regi Wladislao, frequentibus nunciis, ut pugna & acie obmissa secum una & locorum peritis, fuga se saluaret, intimauit. Rex uero animo feroci respondens, sibi & sanguini suo fugam competere negauit, neque honestatis esse regiae & uincere uelle & fugere. Rex itaque quem Poloni sui fortissimi nunquam deseruerunt, usque ad crepusculum noctis cum hostibus dimicauit. Nocte autem superueniente, utraque pars uictam se credens, abiit. Hungari autem tanto terrore percussi fuerunt, ut quaecumque opaca & inuia loca, per arbores, per saxa, per densissima nemora, uelut in apertos & planos campos, tenebrosa nocte cucurrerunt. Plerique de exercitu regio nocte tota, atque die sequenti pacifice steterunt, assidue reditum regis & totius exercitus expectantes, & in eadem estimatione ipsi quoque Thurci uersabatur. Ausi enim non fuerunt sequenti die, uel ut ferunt alii, tertia die, usque iam uespere regios currus inuadere, meruentes ne christiani milites ad currus reuersi fuissent. Iulianus Cardinalis, ut Hungari referunt, inter castra & currus, cum aliis religiosis occisus est. Nostri uero Poloni cum Ioanne de Huniad fugisse, atque a consortio ipsius Ioannis distractū, dum in rara societate ad Danubium peruenisset, a quodam Valacho, qui in parua cimba unum dumtaxat ipsum traiecit, bar, cognito auro quod gestabat, & cuius pondere cimba demonstrabat molem, occisum esse, & corpus exanime, singulis uestimentis & auro spoliatum, in Danubium proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cœsa sunt. De qua Hungari pro maiori parte salui reuersi sunt. Polonorum uero praeter duos nullus euasit. Saluari enim sunt per fugam, Ioannes Rzeczowski de domo Polukoza, exposit Episcopus Gracouie: qui pugnae propter uulnerationem interesse non ualens, in curru regio decubebat. Et Gregorius de Szanok, in Archiepiscopum Leopoliensem promotus, de domo Strepari. Rex uero Wladislaus, postquam bellum nocte direptum est, nusquam apparuit. Nec est repertus, qui cum aut capi aut interiri uideret. Sed omnibus testatibus uno ore, magnam stragem propria manu in Thurcis commisit. Fuit autem Wladislaus regum optimus, homo cōdecens proceritatis, fusca facie, nigris crinibus, in armis strenuus, in suos beniuolus, morū honestate preclarissimus, mente & animo compositus. Perit anno regni Poloniae decimo, regni autem Hungariae quarto, aetatis suae uigesimalo primo, anno uero domini 1444. Anno domini 1435 Dux Switrigal consiliis Sigismundi imperatoris Romanorum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liouonitis, Thartaris, & duce Sigismundo Koributh ex Bohemia regresso, Sigismundum magnum ducem Lithuaniae inuasit, sed per Lithuanos & praesidia Polonorum, in tutelam ei per Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenski missorum cōcritus est. Captusque fuit in eo cōsistū dux Sigismundus Koributh, & quidam Sigismundus Roth, regni Poloniae magnus psequutor atque hostis. Et ambo aquis suffocati sunt. Anno domini 1436, In festo Penthecostes, Georgius Stofz cum nonnullis nobilibus Silesiae, oppidum Klobuczko, & uillas circūuicinas spo-

D 4 liauit. Dumque

Ioannis de Huniad fuga
Bassarab hng
plossen dam sstam
Constatia Po lonorum
Hungarorum fuga
Super morte Iuliani Card nalis opinio.
Vladislai intertus
Sigismundus dux Lithuaniae inuasus.

Dux Switri-
gal gratia pe-
nit.

Zathor oppi-
dum compre-
hensum.

Cæsar Tharta-
rorum Podoli-
am ingressus.

Annonæ cari-
stia

Spithko de
Melfin præda-
tur.

Occisio eius.

Cometes.

liauit. Dumq; regrederetur per Laurētium Zaramba Capitaneum & om-
nes nobiles Vielunē psequutus, derelictis omnibus spoliis, fuga se & suos
saluauit. Et oppidanis in Klobuczko spolia sunt restituta. Anno dñi 1437.
Dux Switrigal, postq̄ omnia perdidisset, sero se recolligens, Graccouia tre-
decima Augusti personaliter ueniēs, regi & consiliariis, se in gratiam & pro-
tectionem recipi supplicauit. Sed duce magno Lithuaniae Sigismūdo instan-
te, cū lachrymis Switrigal tanq̄ hostis reiectus est. Anno domini 1438. Der-
laus de Rithwiani, cum pluribus equestribus & pedestribus uersus Hunga-
riam iuit, sed eorum castrorum, quæ in Hungaria occupare destinauerat, spe
frustratus. Ad oppidum Zathor feria tertia Carnispruii applicuit, & præ-
dictum oppidum scalis appositis nocte, oppidanis nihil tale suspicantibus,
comprehendit. Et ex inde uniuersum ducatu Oswanczimien ad homagia co-
pulit. Verum dum circa medium quadragesimæ gentes suæ ex Tost, præda
onustæ in terra Szeuierien, circa uillam Voykouicze inebriatæ prosterne-
tur. Derlaus hoc casu debilitatus est, oppidum Zathor potestati regis tra-
didit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et op-
pidum quidē rex aliquāto tempore per suos præfectos tenuit, tādē tamen
illud duci Venceslao Oswanczimien sub hac conditione, ut castrū Beruald,
proprietas regie, & dux ipse perpetuus regni Poloniae feudalīs, deinceps
Vasallus fieret, restituit. Eodem anno Cæsar Thartarorū Szadchmat, ter-
ras Podoliae cum magno exercitu circa festum Penthecostes ingressus, Polo-
nos accurrentes, & iniquitatem loci non suspicantes, in ipso congressu limo-
sis & paludinosi locis sic cōstrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū
& militum occisa sūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriae crebris
inuasionebus terras Russiae laceffere cœperunt. Item eodē āno Cæsar Thur-
corum regnū Hungariae presertim transiluaniam uastauit. Anno præfato
1438. In regno Poloniae & ptibus uicinis, magna caristia frugum erat. Vna
enim mensura siliginis, uno floreno pendeatur, quia Veris & æstatis tem-
pore, ualidae descendentes pluuia, ubertatem frugum extinxerunt. Nec mi-
nor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falsificatio ui-
delicet monetæ præmebat.

CAPVT LVII.

Anno domini 1439 Spithko de Melftein, collecto ex amicis & fo-
rensis præcio conductis equestribus, de subditis uero omniū
uillarum suarū pedestri exercitu, curribusq; more bellico ordi-
natis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hospiciū
Wladislai Episcopi Wladislauiē, & Nicolai Lassoczki Decani Graccoui-
en, Ioānis de Konyeczpole Cācellarii, & Ioannis Glowacz de Olesznicza
Marfalsci predatus est, oppidūq; illico exiēs. Rex aut̄ maturado sibi pugna
contra eum egressus, castra eius disiecit. Et ipso in multos impetū faciente,
pluribus lanceis & sagittis balistarum trāsfossus, equo prolapsus, expirauit.
Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad me-
ridiē dirigens. Et sub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Ba-
siliē de præeinentia diffidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ci-
uitatem

uitatem Florentinam, unionem ecclesie orientalis cum occidentali tractauit
In quo aderant Patriarcha & Imperator Constantinopolitanus, & Prælati
maiores Gracie, classibus & expensis Eugenii papæ ad iucti. Sed qui in cō-
cilio Basiliē permanserant, Eugenium papam excommunicando, deposuerunt.
Et Amadeum ducem Sabaudia, loco eius papam creauerunt, Felicem quin-
tum appellatū. Inter creandum autē Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius
& Felix Sbigneum Episcopum Graccouiē Cardinalem creauit. Inter alios
uero Eugenius papa, binos Cardinales Græcos creauit, Vissarionem episco-
pum Nicenum, & Isidorū Metropolitanū Kiouien de Russia. Anno domini
1440. Dux Iwan Czartorzicki Ruthenus de ritu græco, facta cōspiratio-
ne cū quibusdā Ruthenis & Lithuanis, Sigismūdum magnum ducem Lithu-
aniae, dominica Ramispalmanū in castro Troki diuina audientem, multis
uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referūt) præfatus dux Sigismū-
dus uisam domesticam & mansuetā, ostium habitaculi pede agitare. Cui
aperiendo, Rutheni qui ostium nouerant, super ipsum irruerunt & occide-
runt. Ac extra castrum corpus eius in uehiculo sine ductore emiserunt, & ca-
strum cum thesauris occupauerunt. Barones uero Lithuaniae corpus ducis in
ecclesia Vilnē in uno sepulchro cum duce Witowdo sepelierunt. De hoc car-
mē lugubre usq; in ætatē meam Lithuani concinnebāt. Audaces Principes
Russiae occiderunt Sigismūdum ducem Lithuaniae &c. Eodē anno in regno
Poloniae & partibus circūuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupes
dum & caristia magna. Nobiles & rustici de stabulis antiqua stramina detra-
hebant, & utcūq; poterant, esuriem, boatum, & clamorem gregum atq; per-
turbationem mitigabāt. Nonnulli homines ex herbis, foliis, radicibus, & ex uisco,
panem facientes, uorabāt, qui postea æstate adueniente, peste infecti morie-
bātur. Quoniā malæ frutices, herbae, & tristia legumina pestem, præcipue
post famem & caristia, adducunt. Prout Galienus in principio de Euechia
& Cachochimia docet. Anno quo supra, Isidorus natione Græcus Archiepis-
copus Kiouien, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Rus-
siam missus, uir maturus & prudens, ferens secum bullas apostolicas blun-
beas, & Imperatoris Constantinopolitani aureas. Intrauit in Sadez feria se-
xta Parascheue. Vbi per Sbigneū episcopū Graccouiē hospiciū suū rece-
pit. Et ad celebrandum diuina more suo Græco, tanq̄ Romanae ecclesie re-
unitus, admissus, unio tamen illa ecclesie Latinae & Græce breuiscule dur-
rauit. Græcis & Ruthenis illam iridentibus & contemnētibus. Vnde dum
præfatus Isidorus ad suos suffraganeos in Russia & Mosquam uenisset, & il-
lam unionem eis prædicaret, per principes Mosquæ captus, in carcere reclu-
sus, & omnibus thesauris, quos iā notabiles conquisierat, spoliatus fuit. Ex-
post tamen de huiusmodi captiuitate, fauente deo, per fugam saluatus erat.
Anno præfato Alberto rege Hungariae & Bohemiae mortuo. Bohemi Al-
bertum ducem Bauariae regem Bohemiae declarauerunt. Albertus Bauariae
dux, insigni modestia usus, & a Friderico Romanorū rege admonitus, obla-
tum regnum spreuit. Bohemi a Bauaro repulsi, ad Fridericū Romanorum
regem miserunt. Petentes ut tutorio nomine Ladislai regnum susceperet, qui
oblationem

Amadeus dux
Sabaudia po-
pa creatus.

Iwan Czarto-
rzicki Lithu-
aniae dux oc-
cisor.

Sigismundum
opina mors.

Ingressio brumæ
castellæ, ac per-
sus in Polonia

Isidori Archie-
piscopi capti-
uitas.

Albertus dux
Bauariæ regnū
Bohemiae spre-
uit.

LIBER QVARTVS.

Meinhard⁹ &
Paczko gu-
bernatores cli-
guntur.

Georgius Hus
sitarū p̄ses.

Mefnhardi inte-
ritus.

Barões Polon
nie Slesig va
fiatores.

Vindica No-
bilis Thartaris
restitu.

**Motus terre in
signis.**

Testudo eccle
sie. S. katheri
nae ex eodem
ruinam passa.

Græcouien p
ductum Oppo
lien spoliati

Alteratio p
terra Drohid
ensi.

oblationem eorum perofus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Ptaczko & Meinhardus designati. Meinhardus Catholicorū tutor, Ptaczko heresis peste infectus, hereticorum fotor erat. Ptaczko autē ui morbi absumpto, Meinhardi potestas sensim creuit. Id dum aggre Hussitarum pars ferret, ad Georgium de Poſdzebrad se contulit, eumq; sibi ducem elegit. Is Pragā inuadens, passim trucidauit resistentes. Meinhardus in eo tumultu captus, molestia carceris, siue ut alii aſtruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaq; tēpore, non Praga solum, uerū & uniuersa Bohemia Georgio paruit. Anno domini 1442 Barones maioris Poloniae furtis & spoliis, per Slesia la trūculos lacessiti, exercituaſiter Slesia ingressi. Duobus fortaliſciis Gorzow & Czecherzin, ex quibus regno dāna inferebantur; expugnatis & demolitis plurimis dānis Slesiae illatis, in ſua remearūt. Quidā tamen Zaicz de Austria Capitaneus Wratſlauieſi, Elizabeth reginae per terram Vielunē pre das agebat, nec quiſpiā eius conatus reſcindebat. Thartari inſuper eo āno terras Podoliae, & Ruſſiae uſq; ad Leopolum uāſtabant, & homines utriuſq; ſexus abducebāt. Solo Vindica nobili adminiſtratore in Gliniani eis reſiſtēte, a multitudine Thartarorū ſuperueniente, uicto & interfecto. Anno domini 1443 quinta menſis Iunii. Motus terrae generalis in regnis Poloniae, Hungariae, & Bohemiae; partibuſq; uicinis adeo ualidus erat, ut turres, edificiāq; domorum corruerent. Maior tamē motus in Hungaria fuit, ubi & plura caſtra euerſa ſunt. In Kazimiria illo motu, teſtudo monaſterii ſanctae Katharinae decidit, quae uſq; āno dñi 1505 denuo reedificata & locata eſt. Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Epicoſopus Gracouieſi, eccleſiae Gracouieſi poſſeſſiones augere, & terminos regni Poloniae dilatare cupiēs, terrā Szeuierieſi a Venceſlao duce Teſſieſi pro ſex milibus marcarum latorum groſſorum emit. Eodem anno Boleſlaus dux Oppolieſi hereti Hussitarum infectus. Negociatores Gracouieſi: merces ad nundinas Wratſlauieſi p feſto Ioannis baptiſtae uſhētes, eſtimationis ad minis ducentorum milium aureorum. In oppido Cruzbork quieſcentes ſpoliauit, captiuauit, ac impuſie conſumpſit. Anno quo ſupra 1444 Lithuani cum duce ſuo Kazimiro cōtra Boleſlaum ducem Mazouiae pro terra Drohicieſi recuperanda, arma ſumpſerunt. Sed pax inter partes conſeſa fuit, ut Boleſlaus Mazouiae dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniae ſex milibus ſexagenarum latorum groſſorum Prageſi, tam iuri q poſſeſſione terrae Drohicieſi, reſtitutis litteris corde ret. Diſtrictumq; Vingrow ſuo ducatu appropriatum ppetuo retineret.

CAPVT LVIII

Isti rumor & fama de casu regis Wladislai, circa lacū Varnē,
in Poloniam peruenisset, tamē fides non adhibebatur, donec ali
qui Poloni & equidem exigui, fuga saluati, rem gestam, redeun
tes, plene publicarūt, tunc & credulitas, & ingens mōeror regni
colis accellit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari La
dislaū, Alberti regis posthumum, in regē Hungariæ coronarūt, tunc quod
& Poloni facta conuēctione, Anno domini 1445, una pro die sancti Adalber
ti in Siradia. Altera pro festo sancti Bartholomei in Piotrkōy, Kazimirum
magnum

(a) *mimulus* *in* *genus* *dry* *hydrans*
dry *polonia* *et*

CHRONICO. REG. POL.

CCCLXI

Kazimirus

kazimierz dąb
Lichuanis in re
gem Polonis
kierści

Electiōnem at
Iumplic.

Aduentus eius
in Graccouia.

Coronado

Hospitals

Instantia petiti
onis Lithuanic
Primatum.

magnū ducem Lithuanie,
 in regem Poloniae elegerunt,
 & legationem electionis ei mi-
 serunt. Qui suspicionem fratris
 hanc uicem, persuasionemq; Lith-
 uanorum dissimulabat, & electio-
 nem non acceptauit. Anno
 itaq; domini 1446 facta con-
 uentione pro dominica Leta-
 re in Piotrkow, Poloni in re-
 gē Poloniae Boleslaū ducem
 Mazouie elegerunt, nō tamē
 postularunt. Quo audito Ka-
 zimirus dux, & domini Lith-
 uani anxii parā suā timere ce-
 perunt. Instaurato igitur con-
 uentu pro festo Michaelis in
 Parczow Kazimirus electio-
 ni consensit, diemq; coronatio-
 nis festum sancti Ioannis bap-
 tiste anni sequentis cōstituit &
 intimauit. Et p̄ die coronatio-
 nis assignato, anno domini. 1447, tertia sexta post octauas corporis Christi
 Kazimirus Graccouia post meridiem, magnā cum solennitate intrauit, om-
 nes processiones urbis & uniuersitas obuiam illi exiuerant. Ad ecclesiamq;
 maiorem perueniens, adoratis reliquiis sanctorum, quinquaginta aureos p̄
 offertorio posuit, & in aulam se recepit. Sequenti autem die, uidelicet fer-
 sto sancti Ioannis baptiste, Graccouiam dux Boleslaus, & dux Wladislaus
 Mazouie intrauerunt, uterq; in sua comitiua seorsum mille equos habuit.
 In crastino uero sancti Ioannis baptiste die dominico, p̄satus dux Kazimi-
 rus in regem Poloniae per Vincentium Archiepiscopum Gnieznen. Assen-
 tibus ei Episcopis Poloniae, inunctus & coronatus est. Et obtulit centū aure-
 os. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniae mater ipsius, Bolesla-
 us & Wladislaus Mazouie, Wladislaus & Boleslaus Tescnen, Vencesla-
 us Rathiborien, & Venceslaus Osvancimien, duces. Item dux Boleslaus
 Switrigal cum aliquot principib; Russiae, scilicet Georgio Szemienuicz,
 Wasilone Oloikouicz, & Wasilone Crasni. Itē duo fratres Cruciferi de Prus-
 sia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Cōmendatores,
 per Magistrū Cōradum de Erlichshausen missi. Itē plures Barones, Lith-
 uaniae, Bohemiae, Morauiae, & Slesiae aderant. Anno sequenti puta 1448
 post corporis Christi in conuentione Lublinen, Praelati, Principes, & Boyae
 ni Lithuaniae, a prelati & dignitariis Poloniae optabāt, ut inscriptiones, sce-
 dera, & uniones terrarū Lithuaniae, Russiae, & Samagittiae, cum regno Po-
 loniae tollerentur, rogabant deinde & requirebāt, ut eis terra Podoliae, Item
 castrum

Vladislav Mazouš
durf in 1000 Jahre

Hospitales ^{cazimey coro}
nas peloms dms
p. l. b. baptista 144

Responsum p
ceru Poloniae
legitimum

Inscriptioes p
terra Lithua
niae & Podolie
corroborant

Taciturnitas
Boyariorum

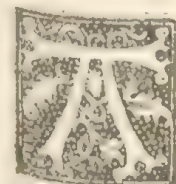
Romanus Pa
latinus Molda
uiq mortuus.

kazimir refi
sentia in Ioan
ne de Huniad.

castru Oleszko, & districtus Viethli, Lopacin, & Hrodlo redderetur. Super quo Proceres Poloniae responderunt. Non licere eis inscriptiones predictas corrigere, uel ab eis aliquicquam detrahere, quonia casse ac uane uiciarentur & redderentur. Ita etenim Wladislaus Jagello quattuor suscepit conditiones, & confirmauit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente sua acceptaret. Alteram ut omnes terras suae ditionis regno Poloniae appropriaret, & perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes thesauros suos in regnum Poloniae induceret. Quartam ut singulos captiuos Catholicos a captiuitate solueret. Is tandem uobis fonte baptismatis renatis, arma nobilitatis q poloni dederunt uobis dedit, uos regno Poloniae inuiscerando ac glutinando. Sed & multas inscriptiones diuersis temporibus habitas, duce magno Vitowdo, totoq ducatu Lithuaniae laudante, consentiente, & approbante, dictauit, appropriauit, & rectificauit. Praeterea terra Podoliae, nunq de proprietate ducatus Lithuaniae fuit. Constat enim Kazimirum secundum regem poloniae, eam sub Thartaris conquisisse, & pacifice tenuisse. Castraq multa uidelicet Camyeniecz, Chaczen, Chzczim, Bakotha, Braczlow, Miedziborze, & alia muro aut lignis construxisse. Post Kazimiru quoq Lodouicus rex Poloniae praefatam terram tenuit. Quo sublato, Wladislaus Jagello in eius possessione, ut rex poloniae successit. Et illa iure suo regali Spithkoni de Mellstem ppter seruicia eius infeudauit. Deinde eandem eliberando, Vitowdo primu, tandem Switrigal fratri suo ad tempora uitae suae contulit. De quo poloni certissima munimenta & testimonia seruant. Liberalitas ergo regis Wladislai temporalis concessione, no uos in usurpatione predictae terrae trahat. Et no solum terrae Podoliae, sed & predictorum districtuum, Oleszko, Lopacino, Viethli, & Hrodlo, quos Sigismundus magnus dux Lithuaniae, per suas litteras patentes, publice non esse iuris aut proprietatis ducatus Lithuaniae, sed regni Poloniae recognoscit. His auditis Boyarii Lithuaniae conticuerunt. Veniente deinceps rege Kazimiro in Voinicz, nuncius aduenit, referens Palatinum Moldauiae, Romanum filium Heliae Palatini, a quibusdam suis Baronibus toxico propinato, feria tertia in die uisitacionis Mariae diem obuisse, quare rex celerius in terras Russiae procedens. In Camyenyecz feria sexta in uigilia sancti Laurencii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauiae super homagio requisit. Eoq ad regem Kazimiru aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniad gubernatore Hungariae suffragia contra Kazimirum habente, rex ad ipsum cum plenitudine potestatis, Ioannem Castellatum Graccouien, Petrum Odrouansz palatinum Leopoliensem, Ioannem de Konieczpole regni poloniae Cancellarium, & Ioannem de Pilcza misit, qui iuramentum fidelitatis ab eo, & omnibus suis nomine regis & regni poloniae ceperat, & nouas inscriptiones, ac foedera firmauerunt. Et postea postulante Alexandro Moldauiae Palatino, rex Kazimirus contra Bogdanum, qui se filium naturalem Alexandri olim Palatini Moldauiae asserebat, exercitum ex terris Russiae & Podoliae misit, cuius curam & gubernationem, Ioani Oleszki de Serino commisit. Qui Bogdanum ex Moldauia fugauit, & eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro castra consignauit. Eo autem cum exercitu recedente, praefatus Bogdan qui in montanis latitauit

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre sua in Podoliam expulit. Contra quem iterum rex Kazimirus exercitum misit, & pace inter partes confecta, recedebat. Cui Bogdan die dominico ante festu natiuitatis Mariae, sexta die Septembris prelium intulit, quod a mane usq ad occasum solis durauit. Et quis regio exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum occisa iacuit, unde plasm terrore q leticia obigerat. De numero autem occisoru, Petrus Odrouansz palatinus Leopoliensem in clara tumba, Nicolaus Porawia & Michael Buczacski in Leopoli cum ingenti moerore sepulti sunt. Ioanes quoq Odrouansz Archiepiscopus Leopoliensem, audita germani sui Petri palatini morte, graui dolore oppressus extinetus est. Et in ecclesia Leopoliensem post duos menses, obtenta a sede apostolica absolutione, quonia in sentenciis auctoritate apostolica latus obierat, tumulatus est.

CAPVT LIX.

Accessit & alius moeror. Imperator thartaroru Szadachmath intelligens nobiles Russiae & Podoliae bello Valachico occupatos, ex inuiso terras praefatas inuasit, & usq ad Grodek & ad terminos terrae Belzen grassatus. Homines utriusq sexus cum armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regni colis afflictio & tribulatio. Item ano sequenti scilicet 1451 praefatum Bogdanum ebrium repertum, Petrus qui se palatinu Moldauiae asserebat, custodiam ipsius fallens, capite truncauit. Et Alexandro, cum quo foedus inierat, hostem se professus est. Anno domini 1452 circa festum Ioannis baptistae thartari Podoliam ingressi, multa damna intulerunt, urendo & occidendo. Castellumq Row conquisierunt, & in eo Stogneum Rey, de domo Oxa, cum ipsius uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari tu Szadachmath imperatore eorum Russiae ingressi, usq ad Leopolim grassati sunt, & alii quotiens se cum predis de terra exire finxerunt. Et subito redeuntes, aliquos incautos occuparunt. Quomq ad terras suas reuerterentur, quidam Barones Lithuaniae, de quibus dicuntur fuisse Gastowdus & Moniuid nuncium Radwilonem Hostikouicz ad imperatorem thartaroz Szadachmath cum uariis muneribus miserunt, qui gratias pro uastatione terrarum Russiae ageret, & ut maiores oppressiones regno poloniae assatim inferret, rogaret. Sed quu Radwil ad imperatorem Szadachmath in campetribus accederet. Illico Eczeri imperator thartaroru Przecopen contra Szadachmath irruit, & acerrime ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczeri transiret. Szadachmath aut fuga saluatus, in Lithuaniae perfugit, & a rege Kazimiro illic presente, susceptus & necessariis protusus est. Vex quu suspectus esset, & etiam ut Eczeri in fide contineretur, mandato regis & dominorum Lithuaniae captiuatus, cum omnibus suis in Kowino relegatus est. Vbi in misera senecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et poenas attritionis Russiae uelut & Bogdan Moldauien, damnabili morte soluit. Sed nihil ulionis molestiaeue passi sunt inuasores & predatores, terram Vielunen spoliantes & exurentes. Nec ultum est in Boleslao duce Oppoliensem, q plures stipendarios Bohemos conducens, terram Szieuieren & Vielunen

Strages parit
utriusq.

Szadachmath
Thartarorum
Imperator Po
dolie, Russiae in
uasor.

Bogdan trun
catur.

Stogneus Rey
captus.

Radwilo Ho
stikouicz pun
tus.

E spoliabat

CCCXIII

LIBER QVARTVS.

Affinitas kazi-
miri Polonię
& Ladislai Hū-
garię regum
iuncta.

Ioannes Capi-
stranus diuini
verbi interpres
celeberrimus

Capistranus in
Graccouiana
aduentus.

Pia opera eius

Ereccio mona-
sterii in Strado-
mia.

spoliabat rege Kazimiro in Lithuania immorante, & Poloniā non protege-
te. Anno autē domini 1453 Kazimirus Polonię, & Ladislaus Hungarię re-
ges, per suos oratores matrimonium, inter præfatum serenissimū dominum
Kazimirū, & illustrissimā Elizabeth filiam Alberti olim Hūgarię, Bohe-
mię & Romanorum regis in ciuitate Wratislauiē sanxerūt, & litteris fir-
mauerūt. Super quo Ioannes de Capistrano in prætorio Wratislauiē feria
secunda post assumptionis Marię disertam fecit orationem. Cuius thema
erat. Hęc dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea. Is Ioānes de
Capistrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando spar-
ferat. Et de licētia Nicolai papę quinti, de Italia egressus, āno Christi 1451
in æstate ad Olomuncz peruenit, & in monasterio minorum sedit. Positaq;
Cathedra in circulo Olomuncē, quottidie diligentissime uerbum dei, per
duos interpretēs prædicauit, unum Bohemum, alterum Almanū, rationi-
bus ut sæpe confutans, nō esse de necessitate salutis, ut populus laicalis sub
utraq; specie cōmunicaret, & sermones suos prodigijs ac stupendis curatio-
nibus infirmorū confirmabat. Hūc Sbigneus Cardinalis & Episcopus Grac-
couiē, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerūt, ut si a Bohemis cō-
temneretur, ad Poloniā uenire non dedignaretur. Qui per Wratislauiam
transiens, cum legatis sponsam, ut est præmissum, regi Kazimiro ordinanti-
bus, in poloniā progressus, Graccouiam die Martis in festo sancti Augusti-
ni applicuit & intrauit. Cui in obuium tota ciuitate effusa, ab omnibus ordi-
nibus itum est, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, cum multitudine cleri & totius militiæ, in cam-
pū ante Cleparz exeuntes, ipsū exceperunt, & cū magno honore ciuitatē in-
troducētes, in domo Georgii Swarcz seu nigri in circulo hospitaerūt & lo-
cauerunt. Qui posito throno iuxta ecclesiā sancti Adalberti, quottidie lecta
missa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus ho-
ris ipsa predicatio in uulgari per aliquem sacerdotem Polonum resumeba-
tur, populo audiente & sine tedio prætolante. Vbi uero frigora & niues ad-
uenerunt, locato throno in ecclesia beatę Marię uirginis in circulo prope sa-
crariū, singulis diebus predicationes continuauit. Mansit autē in urbe Grac-
couiē a die sancti Augustini, usq; ad quartamdecimā diem Maii. Sub quo
tempore magnam multitudinem infirmorū, cæcorum, claudorū, & alius lan-
guoribus oppressorū inspectante populo curauit. Sub eo centum perso-
næ & amplius sacram religionem sancti Francisci de obseruantia assumpse-
runt. Quibus Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouien monasterium
pro conuentu & obseruantia, in Stradomia in area germani sui Ioannis de
Olesznicza Palatini Sandomiriē erexit. Cōstructaq; ecclesia lignea, illam
in die natiuitatis Marię, in honorē sancti Bernardini (omnibus processioni-
bus totius urbis ipsum Cardinālē & fratres ducentibus) consecrauit. Et post
biennium sumptibus eiusdem Cardinalis, coctili muro ecclesia edificata &
adornata est. Habitationes monasterii fratres ex elemosinis contribuentium
& propriis laboribus construxerunt, & in hanc diem construunt, amplificāt
& decorant. Et quia illustrissima uirgo Elizabeth ex composito & pactis in
Wratislauiā

CHRONI. REG. POL.

CCCXV

Wratislauiā conditis, pro die purificationis Marię in Tessin constitui & ad-
duci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Marię anno domini
1454 ad excipiendū nouā sponsā duo milia equestriū transmisit, quos uirgo
Elizabeth cū Baronibus Australibus noningentorū equorum numero, una
hora ingressu suo in Tessin precessit. Exinde per Plisczinā, Oswanczim, in
Skauinā uenit, ubi quom tribus diebus stetit, domini Australes estimā-
tes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro spretum in, clamātes accelerabāt,
ut in Graccouiam progredierentur. Verū alia causa pausationis in Skauinā
fuit, q̄ suspicarentur, scilicet inexpeditio ornamentorum regi & suis mili-
tibus necessariorum. Sabato itaq; in die sanctę Appolonię, rex Kazimirus
in splendore suorum apparatus cum Sophia genitrice sua in obuium egres-
sus, nouā sponsā hylariter excepit, sed non fauit cœli dispositio. A mane
liquidem ad uesperam largos fudit imbres, & suppellectilem nobilium uesti-
mentorū & cooperimēta equorum de axameto cum puro auro, frena quoq;
& sellas in ualore quadraginta milia ducatorum humectādo corruptit. Pro-
cessionēq; omnium ecclesiarum & omnium statuū, officia sua explere non
poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequēti autē die domini-
co sanctę Scolasticę, altercationē inter Barones facta, an Sbigneus Cardina-
lis & Episcopus Graccouien, uel Ioānes Sprowski Archiepiscopus Gnez-
nen desponsationem ac matrimonium conferret. Vocatus est Ioannes de Ca-
pistrano, ordinis minorum tāq; sedis apostolicę legatus, qui cum magna hu-
militate prostratus, quom licentiam desponsandi a Cardinali obtinuisset, nō
rite desponsationē peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theu-
tonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matri-
monium confecit. Et Archiepiscopus Gneznen missam de sancto spiritu cū
festinatione, quoniā ad uesperascebat, perēgit. Præfatamq; Elizabeth in re-
ginā inunxit & coronauit, & octo dies sequentes in choreis deducti sunt.

CAPVT LX.

Sub eo tempore scilicet feria quarta ante Cathedram sancti Pe-
tri, legati Prutenorum ad regem Kazimirū aduenerūt, & proci-
dentes rogauerunt, ut eos in subditos & protectionē contra ma-
gistrum Lodouicum & Cruciferos Prusię susciperet. Præcedē-
ti etenim anno Militares nobiles & ciues Prusię, dissensionē inter eos ex una
& Magistrum Lodouicū, Cōmendatores, & Cruciferos ab altera, partibus
suborta, ex omnibus castris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in solo ca-
stro Mariemburk incluserunt. Et super hoc prodigia in cœlestibus, & appa-
ritiones Cometarū uisę. Omnes itaq; Cōsiliarii regis (præter Sbigneū Car-
dinalem & Episcopū Graccouien, qui summopere dissuadebat) suscipiēdos
consulebant & approbant Prutenos. Et accepto homagio, præstitisq; in-
strumentis remissum est eis prout postularūt, tributum Frintczol. Item obla-
tio annua dicta Porcus alias Narasz. Itē thelonea in terra & in mari & mer-
ces naufragio demersę, eis in libertates sunt concessę. Item Gedanen ciuita-
ti census septingentarum marcarū ex ciuitate proueniens, & omnia melendi
na ciuitatis cum insula & uillis in ea consistētibus (tredecim dumtaxat uillis
E. et duabus

Elizabeth ad-
uentus.

Kazimiri obui-
am egressus.

Dies ingressus
pluuiosa.

Dissensio sup
desponsatione

Sbigneus Ar-
chiepiscopus
Gneznen corō-
natur.

Prutenorum
legatio.

Pruteni homa-
gium præstant

et duabus curiis, pro rege reseruatis donata sunt. Ea tamen conditione appo-
 sita, ut singulis annis ciuitas Gedanensis duo milia florenorum solueret, &
 quattuor diebus regem & curiam ipsius omnibus necessariis procuraret. Et
 in loco castri per eam demoliti, curiam regiam de lateribus cecis sumptu no-
 tabili & magnifico edificaret. Rex ergo Kazimirus, ad tuendum sibi subie-
 ctos nobiles & Prussiae ciues, aduersus Magistrum & Cruciferos in Prussiam
 exercitualmente intrauit, utque stabant aut Mathematici horam egressus. Et
 quom oppidum Choynicz obfideret, feria quarta in crastino Lamperti, an-
 no praefato 1454, circa horam uesperarum, exercitus hostium in tres cune-
 os tantummodo diuisus apparuit. Acibusque congressis, proprii hostium occur-
 rentes contriti & contracti sunt, una cum eorum decibus. Inter quos Balthasar
 dux Zeganeu cecidit, dux uero Bernardus Szumbor ki captus. Peruen-
 te autem pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & insuetis pugnationibus
 compositus, quodam subito terrore percussus, terga uertit, & ceteros in igno-
 miniosam fugam traxit. Rex autem pugnam restituere, & fugientes reuocare
 cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumque abfuit, quod in manus ho-
 stium peruenisset, donec custodes ei adhibiti reluctante abstraxerunt, & fugere
 cum fugientibus compulerunt. Ceterique sunt de exercitu regio, quod plures. Capti
 uero trecenti triginta. Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & stipen-
 diariis ex Bohemia, Moravia, & Slesia comparatis, ex uilla Oppoki prope
 Thorun, ubi locus consignatus fuit, conuenientibus. Feria 5, post Katharinae ca-
 strum mouit, & abinde in Prussia transitu & bellum coepit continuauit. Pro co-
 tentandis quoque & soluendis stipendiariis Magistrum Prussiae, ut secundum conpositi-
 onem e castris cederet. Ad requisitionem regis, ecclesiae Gneznen, Wladislaui
 en, & Polnaniensis, calices, candelae, ceteraque ecclesiarum uasa dederunt. Sola ec-
 clesia Graccouien sua diocesi non contulit, quoniam Pontifex eius Thomas Strzamp-
 inski, cum suo Capitulo talem conclusionem abhorruit. Itaque maiores Poloni,
 Vincto Czarnonoe & suis stipendiariis, 25. milia florenorum tradiderunt. Cui
 per Gedanensem, 40. milia aureorum iam fuerunt tradita. De residuo autem soluendo
 de resignatione castrorum, & relaxatione captiuorum, pactum protelatum ad fe-
 stum pasche fecerunt. Et post festa pasche, anno domini 1457, Czarnonka cum
 aliis stipendiariis recepta solutio in finali Lodouicum Magistru Prussiae, cul-
 pantem propter hoc ipsum suos stipendiarios ex Marienburg in Ticzow
 eduxerunt, & castrum polonis tradiderunt, atque discesserunt. Rex ergo Kazi-
 mirus in Gedano commorans, dum talia intellexisset, feria tertia Pentheco-
 stes, cum suis gentibus ex Gedano egressus, castrum Marienburg, feria quar-
 ta Penthecostes, quae fuit octaua Iunii, hora tertiaria feliciter intrauit. Sum-
 ma pro redemptione & resignatione castrorum, sex milibus stipendiariis equi-
 tum data, ad quadringenta septuaginta sex milia ascendit. Agente autem re-
 ge Kazimiro bellum Prutenicum, & obsidione oppidi Laszin occupato, Girzik
 Strosz de Olbrachzieze, Morauus seu Slesia, & Ioannes Swieborowski
 Polonus, circa oppida Ilkuss & Slawkow spolia agerunt, & octuaginta
 quos, quibus in fodinis Ilkuss, sibus aqua pellebatur, acceperunt. Oppidoque
 Slawkow conflagrato, cum praeda abierunt. Tandem in terra Wislunensi for-
 talicium

Kazimirus eos
 tuendos egre-
 ditur.

Conflictus
 mutus.

Fuga kazimi-
 ri.

Exercitus re-
 cuperat.

Ecclesiam cler-
 icorum in stipen-
 diarios exposi-
 ta.

Castrum Mari-
 enburg a ka-
 zimiro adepti

Ilkuss & Slaw-
 kow spoliarum.

talicium Campino occupauerunt, quod per obsidione uix liberatum est. Prae-
 terea quendam coiuugetum, ex Bohemis, Polonis, & Slesitis in sui ducto-
 ris improprium Kawki, appellata, quorum ductores erant Gracculus, uulgo
 Kawka & Swieborowski bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope
 Oswanczim incautellauerunt, & plurima damna regno, praecipue circa Ois-
 wanczim irrogauerunt, quoniam stipendium in Prussia ipsis non erat solutum.
 Ad quos frenandos, deposito Ianne de Czizow, Castellano Graccouien a
 Capitaneatu Graccouien, quem de ceteris annis tenuit, Nicolaus Pienya-
 zek de Vithouicze, aucto sibi salario, ut copiosam foueret familiam, Capita-
 neus Graccouien creatus est. Anno autem domini 1459 rege Kazimiro Lanci-
 da comorante. Venerunt ad eum feria sexta, in die sancti Bartholomei, con-
 sules & primores ciuitatis Wratisslauiensis, quod suo & Namisslauiensis nomine ro-
 garunt. Ut in sua possessione & defensione eos suscipere dignaretur, tunc enim La-
 dislaus rege Hungariae & Bohemiae extincto, Girzik alias Georgius de Pos-
 dzebrad Hussita, regnare in Bohemia coeperat. His autem responsum est, re-
 gem bello Prutenico sic implicatum fore, ut nullatenus eos suscipere possit.
 In anno autem domini 1460 mortuo Thoma Strampinski Episcopo Gracco-
 uien, duo per Capitulares diuitios in episcopatum Graccouien, Ioannes Luth-
 konis de Brzeze utriusque iuris doctor, & Ioannes Episcopus Wladislauiensis,
 electi sunt: Iacobus quoque de Senno, Prothonotarius apostolicus, ad praesentem
 dum obedientiam in Concilium Mantuanum, quod Pius papa secundus ter-
 minuit, missus, ante electionem Capitularium quindecim diebus, sibi eundem
 Episcopatum prouideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Ia-
 cobum de Senno, cum adherentibus proscripsit & relegauit. Et Graccouia
 ueniens, Georgium Episcopum in Laodicien & suffraganeum Graccouien, eo-
 que Iacobus Szenenski munus consecrationis impendit, de Graccouia propelli
 iussit. Qui in Oppol sedens, in monasterio minorum sui ordinis moratus
 & illic uita functus est. Praeterea ex statutis apud Choynicz, rex Petrus Cu-
 rowski Lublinensis, & Dobeslaus Kmitha Voinicens, Castellanos, ad obsiden-
 dum Iacobum de Senno in castro Pienicz czow, & ad occupandum bona mor-
 tuario apostolico parentum, & ipsos e sedibus eorum exurbandum & eici-
 endum iussit. Nicolaus itaque Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Grac-
 couien, bona praebendarum Pauli Decani, Ioannis Dlugosz senioris & iunio-
 ris, & ceterorum occupauit ac distraxit. Derislaus quoque Crzizanowski Prepo-
 situs Wislicien, & Canonicum Gracco: ex aede sua Canonicali superpellicio
 & alinucio indutum, ut per familiares suos dinoscatur, de Graccouia ex-
 tra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugosz se-
 nioris, Ioanem Bialek, Iacobi Lelouien Canonicales Vicarios, & Martinum
 Rincza Mansionarium, in superpellicio ex medio circuitu ecclesiae, idem
 Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraque portam ciuitatis, populo
 communi ingemiscente, eductos, expulit & relegauit.

CAPVT LXI.

Cecidit & aliud malum sub idem tempus. Nam Andreas Tanczinski
 die Iouis sedecima Iulii, anno domini 1461, quendam Clemen-
 E 3 rem armis cem

Nicolaus Pien-
 yazek Grac-
 couien Capita-
 neus creatus.

Wratisslauiensis &
 Namisslauiensis
 ad kazimirum
 ueniunt.

Dissensio super
 per Episcopatu
 tu Graccouien

Nunti Regii.

Derislaus Crzi-
 zanowski ig-
 nominiam pas-
 sus.

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia arma parum tempestiue illi expedisset. Qui uiolento clamore edito, uniuerfam plebem concitauit, mox cōsules ad reginam Elizabeth in castrum Gracouiense ascendentes, quærelas uiolationis contra Andream Tanczinski de posuerunt, quæ absente tunc rege utrosq; pacificos in alteram diem esse iussit. Sed Cōsulis ad prætorium redeuntibus, frequens armatorum numerus ex omnibus adibus iā aduenerat. Obseratis igitur portis ciuitatis, & cāpana ad sanctā Mariā in unā partē pulsata, uehemens seditio cōsulis prohibere nō ualentibus orta est. Quod uidens Andreas Tanczinski, q̄ prius in domo Nicolai Kisslingk in platea fratrum se cōcluserat, motu correptus, in monasterium sancti Francisci cum Nicolao Szczignowski, Spitkone de Mellstein & Ioanne filio suo fugit, & in turrē ecclesiæ se recepit. Illicq; parum muniti sibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in sacrarium cucurrit, & se occultauit, sed illic ab irruente, rabida, & furiosa turba repertus, testa capitis rupta & cerebro effuso, occisus est, & de ecclesia usq; ad prætorium per plateam fratrum, per furiosam plebē, mortuus, tractus est. Illic quoq; in cadauer se uitum est, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad sancti Adalberti ecclesiam illatum, & quarto amicis redditum est, & eadem in oppido Xansz sepultū. Citati ergo Gracouienses ciues anno domini 1462 petebat feria tertia in uigilia Epiphaniarum, se coram Aduocato in urbe iure Maydenburgen secundum privilegia eorum iudicari, rege uero & consilio (q̄ ipsi Gracouienses, in hoc casu iuris Maydenburgen ordinē nō seruassent) ad pœnam capitis eos damnante, uenerunt sabbato infra octauas Epiphaniarum ad prætorium, Nicolaus Skora de Gay Castellanus Kalisiensis, & Nicolaus Pienyazek Succameratus & Capitaneus Gracouiens a rege missi. Et repenentes cōsules ac communitatem simul congregatos, quatuor ex cōsulis uidelicet Conradum Lang, Stanislaum Lamither, Iarosslaum Szarley, Martinum Belze. Item ex cōmunitate Ioānem Teshnar, Ioānem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nicolaum magistrū licitorū, ad pœnā poposcērūt. Qui ut reliquū corpus ciuitatis saluū fieret omni culpa uacantes, dediti sunt, & altera die in castrū deducti, in turris partē demissiorē trusi sunt. Vbi quinque diebus cōmorati, sacra confessione, sacroq; uatico perfūcti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Petrum de Vaszmunthow iudicem Sandomiriensē sentēciati, sex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Stanislaus Lemither, Iarosslaus Szarley, Albertus pictor, Nicolaus Szerlang, & Nicolaus magister licitorum, publico gladio in castro Gracouiens, sub turri quæ Thincziensē intulatur, decoilati sunt & in ecclesia sanctæ Mariæ in medio ecclesiæ in uno tumulo, nō sine uniuerse ciuitatis grādi comploratu sepulti. Tres residui scilicet Martinus Belze, Ioannes Teshnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapsinski iuxta condemnationem traditi sunt, & altera die in Rapsin deducti, in custodia habiti sunt. Nicolaus uero Creidlar tanq̄ mente alienatus, in Mellstein se cōtulerat. Accidit & tertia plaga in eadem ciuitate Gracouiens. Nam die Martis, uigesimaseptima Aprilis, anno domini 1462, ignis e monasterio sanctæ Trinitatis

Seditio Gracouiens orta.

Andreas Tanczinski interitus.

Cōsules Gracouiens pœnas pendunt.

(certis fratribus ut fertur alchimia laborantibus) exiliis, rectum ecclesiæ subita celeritate corripens, late incendium diffudit, & monasteria & ecclesias sanctæ Trinitatis, & sancti Francisci consumpsit. Item plateas Castrensem, Fraternitatis, Columbarū, Argentanorum, Lixarum, Legati, Pistorū & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenoru uix restaurabilis. Propter hæc mala & ministrorum ecclesiæ persequutionem, testa beati Stanislai prodigiose, a Ioanne Archidiacone & administratore Gracouiens in processione portata, sudauit, & dum abstersione siccaretur, sudare non desistit. Eodem anno 1462 die Martis, decima octaua Maii, rex Kazimirus, gentibus suis in sex agmina partitis, ex Wlchowa in pulcherrimo apparatu, uersus Glogouiam egressus est. Et dum Glogouia appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis sese mutuo salutantes rex Poloniæ in arcem Glogouiens, Bohemiæ uero in pretorium deducti sunt. Superatum se rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatu q̄ numero & robore gentium, plusq̄ triplicato numero asseruit & miratus est. Nouenis diebus consilio uacabant, & fœdus in mortem utriusq; regis duraturum sanxerunt. Et ne super castris Oswanczim, Volek, Zathor, Zitiecz, & Szeuio regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt. Circa festum autē Bartholomei eodem anno Borzny de Skrzin, ex Butcha & Wlodek filius eius ex castro Lethaua, cum mille quingentis hominibus rapto uiuere solitis, in terra Oswanczimien Petram litu & natura firmissimā, quam fluius Szola abluuit occuparunt, & eam spolio oppido Zari in castella uertunt, & Bukouicz appellarunt. Exinde uniuersam terram Oswanczimien spoliis & flammis uastabant. Hos feria quarta post Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Gracouiens obsedit, & grauissima fame præstolos, ad deditionē feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apostolorū compulit. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, simili & maiori fortituna usus, die Veneris, die decimasextima Septembris, prope oppidum Puczek, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caspar Nostwicz, acerrime pugnabāt, & fatigati obmissa pugna omnes quiescebant, superuenienteq; nouo, quis paucis subsidio Polonis, bellum resumpserunt, temerarie plusq̄ strennue decertantes. In quo Friderico Rewnecka sauciato, hostilis acies in fugam uersa est, & in ore gladii persequuta. Ex tunc negocia belli regis Kazimiri in Prussia dictum meliora succedebant. In Mazouia uero mortuo Boleslao duce Plocen, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow cōtra ducem Conradū processit, q̄ terrā feudalem regi Kazimiro debitam occupasset. Diffinitumq; fuit per iudicem Stanislaum de Ostrog, uigesima Nouembris, ducatum Plocen regno pertinere, & ideo regem in possessionē ipsius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die sancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czesznik, deinde in Gollin progrediens, a Nicolao Kuczinski possessionem sibi traditam. A militibus uero utriusq; districtus, fidelitatis iuramentum accepit.

CAPVT LXII.

Nno autē domini 1466 oppido Choynicza in Prussia per obsidionem &

Ignis ex Ciuitate sanctæ Trinitatis exortus

Prodigium. S. Stanislai & dubi fœdus

Kazimirus Poloniæ, Georgius Bohemiæ regum conuentus & pacta.

Conflictus Polonorum & Prutenorum.

Processus iudicialis Kazimiri in Conradū p̄ ducatu Plocen.

CCCXX LIBER QVARTVS.

Inscriptio pa-
cis.

Bellum 750
annorum.

Bellum anno-
rum 14. finitum.

Rudolphus le-
gatus apostoli-
cus.

Girzik

Orator apostoli-
cus Graccor-
um venit.

Primogenitus
kazimiri in re-
gem Bohemie
electus.

Handwritten notes: K-igk Garsyk, anotar mory, 1471, Georgij mors, in May, Rodenjan.

dionem & emaceratione coquisito. Facta est pax perpetua, die solis decima nona mensis Octobris. Et in privilegio perpetui foederis, Rudolphus sedis apostolicæ legatus, manu propria se subscripsit, & tres notarii publici. Sigillis insuper regis Kazimiri, & Lodovici Magistri Prussiae, Prælatorum quoque & Consiliariorum partis utriusque roboratum est. Tunc recuperatae sunt, & ad corpus regni Poloniae, terra Pomeraniae, Chelmen, & Michalouien, redierunt. pro quibus recuperandis centum & quinquaginta annis pugnatum est. Tunc etiam Culmen ecclesia metropoli & matrici suae ecclesiae Gneznen reunita est, quae per annos circiter ducentos, ab ecclesia Polonica abstracta, Liuvonica Rigensi (in rerum natura dum Chelmen fundaretur nondum extanti, & per longa terrarum marisque spacia distant) adiecta erat. Tunc quoque bellum Prutenicum quattuordecim annis sub rege Kazimiro agitatum, finitum est. Et rex Kazimirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum apostolicum legatum, Lauantinum Episcopum adhortatus est. Et anno sequenti, Graccouia feria tertia post Iacobi apostoli, quae fuit uigesima octaua Iulii ueniens, idem Rudolphus omnium processionum & uniuersitatis honore exceptus, supplicauit. Ut rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauiae per Barones Bohemiae, de mandato summi Pontificis factae, consentiendo, regnum Bohemiae per se uel suum filium susciperet, sed propter foedus quod cum rege Girzik in Glogouia pepigerat, non acquieuit. A iunt Astrologi regi Kazimiro horoscopasse & ascendisse in suo natali principium Capricorni, & ex naturali inimicia Prutenos sub signo Cancris, quod est oppositum Capricorno locatos, expugnasse. Non autem talis inclinatio contra Bohemos Leonis subiacentes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir insignis electus, confirmatus Forhnie, & Orator apostolicus, Graccouiam uenit. Postulauit, ut Kazimirus rex Poloniae, in Georgium regem Bohemiae hereticum, & ecclesiae Romanae rebellem, cõsurgeret. Item ut affinitatem & foedus cum Mathia rege Hungariae, per filiam quam antea per Prothasium Episcopum Olomun cen in coniugem postulauit, iungeret. Et quod regem Mathiam in ecclesiam Romanam optime meritum, a iure regni non resanderet. Kazimirus uero nunciis ad Imperatorem Romanorum Fridericum missis, obtinuit, ut primogenitus ipsius filius Wladislaus uiuente & consentiente eo, in regem Bohemiae coronaretur. Et sequenti anno Georgio Poldzebraczki rege Bohemorum defuncto, eum in Pragam in regem Bohemiae coronandum misit. Mortuus est autem Georgius rex Bohemiae morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Pragga, in curia regia anno domini 1471, die Veneris uigesima secunda Martii. Quae praceptor suus scelestus, & Bohemorum seductor erroneus, Ioannes de Rockeczian, quiddecim ante diebus fato & morte praecesserat. Cadaver autem ipsius Girzikonis altero die exenterado, epatis medietas corrupta, & in felle lapideus ouo colubino similis, & ab hominibus quantitas palmarum reperta sunt. Quod sequentibus diebus in ecclesia sancti Venceslai, inter busta regum Bohemiae debili pompa conditum est. Bohemi ergo reiectis ceteris competitoribus regni, Wladislaum Kazimiri regis Poloniae primogenitum, in regem Bohemiae tertia secunda post Urbani, die Lunae, quae fuit uigesima septima Maii, hora duodecima

CHRONICO REG. POL.

CCCXXI

duodecima, concorditer acclamarunt & elegerunt. Praeter tres dominos uide licet Ioannem Rosemberski, Sdenkonem Konopniczki, & Henticum Hradeczki qui parte regis Hungariae sequebatur. Audito Mathias rex Hungariae Bohemos eius parti non fauere, in furorem uersus, coede, igne, & graui crudelitate in Bohemos debachatus, arces & oppida eorum diruit, & in deuictos desecuit. Wladislaus autem in regem Bohemiae electus, eodem anno die Iouis, 25. die Iulii, quae est dies sancti Iacobi apostoli, de Graccouia egressus, habens in exercitu septem milia equitum, & duo milia peditum exercitatorum militum per Skauinam & Oswanczim, usque in Pragam peruenit, quae die Lunae decimamona Augusti attingens, summo honore omnium processionum & omnium ordinum atque statuum exceptus est, & in regiam deductus. Die tandem Iouis 21. Augusti in ecclesia metropolitana Pragen, per Nicolaum Episcopum Carniuecem, alias Podoliam, assistentibus sibi Paulo Laodicien, & Vincetio Ene siensi Episcopis, quiddecimo gradu Librae ascendente, cum ingenti leticia omnium coronatus & inunctus, sacramento eucharistiae, sub una tantummodo specie deuotissime procuratus est. Auditis his, quae in Bohemia facta fuere Hungari, regem Poloniae Kazimirus, frequentibus nunciis & promissis fatigarunt, ex quibus praecipui fuerunt Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, Ioannes Episcopus Quinqueecclesiensis, & Rainoldus de Rolgon, ut eis secundogenitum filium suum Kazimirus pro rege mitteret, quia Mathias rex eorum exterminium, per spolia, & improtectionem a Thurco eis strueret. Rex itaque secundogenitum suum cum duodecim milibus equitum & peditum, inter quos mille Thartari erant, in Hungariam misit, qui usque ad Nitram peruenit & illic confedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec sumptus in expeditionem, & bellum secundum promissa praebuit, sed fide uariata, Mathiae regi in Buda comoranti subsidia ferebat. Et quomodo donatiuum deficeret, Almani cus exercitus, qui apud principem Kazimirus mercabatur, discessit, quae plures aulici regis Poloniae, Kazimiro principe filio eius deserto, in domos reuersi sunt. Postea obprobria & aliqui eorum carceres passi. Hoc cognito rex Mathias, cum nouo exercitu Kazimirus, in Nitram uallare appropinquando disponebat, qui ex Nitra feria quinta in die sancti Stephani Prothomartyris, nocte cum aulicis egressus, tam praecipiti cursu nullo persequente in Ilawa castrum suarum partium peruenit, ut sexaginta quadrigas illum sequentes, ab agresibus intercipi permiserit. Paulo Iassenski cum quattuor milibus armatorum pro defensione Nitrae relicto, quam egregie contra regem Mathiam defendit. Et facto pacto uersus Turzecz in comitatu quattuor milium armatorum discessit. Hunc rex Mathias rupto pacto, insequutus est, sed cognito Pauli Iassenski, & sui exercitus animo obstinato retrorsum abiit. Et quattuor loca in castris scilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena expugnauit, quintum uero praesidium in Stropkow, in obsidione non peruenit. Inflatum ea felicitate Hungariae rex, plura signa de suis tropheis, quae si exercitum principis Kazimiri, de quiddecim milibus acie conflixisset, & pluribus cleuoniis, & uasis preciosis spoliatum, de Pannonia turpiter eiecisset, summo Pontifici & pluribus regibus & principibus orbis, ad potentiam & gloriam suam

Resistentia electio-

Vladislaus Graccouiam egressus.

Vladislaus exco-
ptio & corona-
tio.

Nunci Hungarorum.

Dolus Hungarorum in Vladislaum.

Mathias rex Hungariae de-
los kazimiro struit.

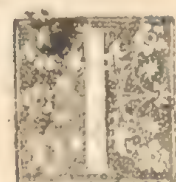
Fida victoria

Handwritten notes at the bottom of the left page.

Duo Cometes
notabiles.Duratio insi-
gnis.Legatus papae
ad Kazimirū.Exercitus Po-
lonia Ma-
thiae regis deui-
ctus.

nam suae uirtutis perscripsit. Ioannem Strigoniensem Archiepiscopum ex Wratisslavia oriundum, Ioannē Quingeccelesien, & alios asilixit. Armigeni qui apud Pannonias militauerant, in Polonia reuertentes, dum stipendia illis tardius solueretur, in bona ecclesiastica diocesis, praesertim Graccouien seu ac crude, deinde in quolibet obuios grassari libere coeperunt, etiā in suburbis Graccouien affuerunt, & apparuerunt. Duo Cometes praefatorum malorum causa, unus in autumnio praecedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem aurorae oriens, caudam antrorsum & in occasum porrigens, uno mense uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum palestram cum pedagogo ante lucanum pergens, saepius eum inspexi, artem astrorum nondum scies quam quom conquisiui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem signi uirginis, & per libram gradientem iudicaui. Alter Cometes in proximo scilicet in Ianuario, anno Christi 1472 apparuit, solem post occasum suum sequens, caudam uersus orientem post se satis longam trahens respectu tamen praecedentis multo minor fuit, qui duobus mensibus uel circa perdurauit. Scioq; q; talem Astronomi dominū Astone, de natura Mercurii & parum Saturni nuncupant, primo sub Aquario transit, postea sub piscibus & Ariete, semper solem sequens. Subsequentus fuit ingens ardor caeditatis & siccitas quasi per tres aestates, litesq; & bella in Hungaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerferunt.

CAPVI LXIII.

In hoc anno Marcus, natione Venerus tituli sancti Marti praefbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegiens, ad Kazimirū Poloniae regem, a Sixto papa quarto missus, Graccouiam die Saturni, quarta mensis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniae rex, obuiū illi personatiter Vichczkam uersus, cum Kazimiro filio in comitatu insigni exiuit, Et a processionibus omnium ecclesiarum, ac uniuersitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die splendido prandio refectus, & audientia illi die sequenti concessa, commemoratis perniciosis criminibus Thurei, pacem cum Hungariae rege multipliciter persuasit, obsecrans regē, ut quae armis quaesitus erat, per conditiones pacis susciperet, & cum ceteris Catholicis regibus contra Thureum in arma prodiret. Ex Graccouiaq; transiens, in Nissam & postea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniae & Hungariae componere nitabatur, nec efficere potuit. Concita uerunt ergo Poloni, & immiserunt in Hungariā bellicosos pedites, qui nationis polonicae fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukowiecz, quos in Hungaria incastellauerat, expugnauit & continuit. Et in principio sequētis anni 1474, misso Tarczithomaz cum sex milibus armatorū, oppidum Smigrod nocte intempesta, oppidanis nihil suspicantibus, clam conquisiuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaszel, Brzostek, Golaczicze, Frisath, Dambrowdzal, Dublia, Pulin, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidum Grosno uallando, libere in praedis & caedibus grassabatur. Donec per constitutiones pacis

constitutiones pacis a rege Hungariae Mathia, tarde impetratas, gentes ipsius in Hungariā fuerunt reuocatae. Conuersusq; contra Petrum Comorowski Polonum de nobilitate ciphorū, sub eo munitiones & castra Rosemberk, Hradek, Zabnyecz, Vetus castrum & sancti Nicolai, & Likawa expugnauit. Castro uero Horawa in quo se concluderat, octo milibus florenorum redempto, cum omni suppellectili in Poloniam ipsum abire permisit. At Kazimirus rex Poloniae, in rege Mathia, suas & Wladislai regis Bohemiae iniurias ultumiri uolens, die Veneris duodecima Augusti, anno praefati, ex noua ciuitate in Miltow processit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris illum augmentibus, ac sexaginta milia pugnatorū estimatum, collectū, in Slesiam uigesima sexta Septembris promouit, & duobus oppidis Cruceborck & Biczina conquisitis, caetera obmisit. Odraq; apud Chrapkouicze superato, statua prope Olauia tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima Octobris in ortu solis, exercitus regis Mathiae de Wratisslavia, in qua se concluderat, emissus, iuxta uillam Swonouicze inuasit, & facile fudit. Quomq; tumultuarii milites & caterua Thartatorū accurrisset, gradis instaurata fuit pugna, regeq; Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mittente, sub ducatu Pauli Iassenski, extemplo hostilis exercitus terrore nimio agitat, terga uertit, fugientesq; passim caesi & capti sunt. Numerus desideratorū mille, captiuorum uero insignium sexaginta erat. De captiuis fuerunt, Viricus Pertenski, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & ceteri. Venit tandem die Lunae 14. Octobris Wladislaus rex Bohemiae, cum uiginti milibus quoq; maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc statua circa Olauia tenentem, hilariter exceptus, & dudum expectatus. Ipsiū enim causa bellum gerebatur, exinde ad Wratisslaviā coniunctis exercitibus itum est & ciuitas ex una parte, a longe tamen, est oblecta, sed non expugnata, quia abiq; ordine omnia fiebant, populationeq; & pabulationē abiq; duce agentes intercipientur. Intantum ut omnes turres & omnia ergascula Wratisslaviē captiuis polonorum implera fuerūt. Casualiq; exorto incendio, quod uertus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictualibus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, absumpti sunt. Repertaq; fuerūt in semiustis quadrigis pixides diuinissimum sacramentū eucharistiae continentēs, & intellectum est, conflagrationē ignis, plagam fuisse dei. Videntes autē Mathias rex Hungariae, utrumq; regem cum tot gentibus nihil agentem, timiditate quae cum inuaserat, deposita, gentes suas in terras Vieltici & maioris poloniae misit, quae illas oras frequentibus incendiis, rege Poloniae non obstante uastarunt, irruerāt & gentes ducis Nicolai Oppolien in oppidum Clobuczko, sed ab oppidanis magna clade deuicti sunt. Caspar Szak, & Melcher Leber ceteriq; homines ducis Kozuchouien, & terrigenae Glogouien, oppidum Miedzirzecz, negligenter obseruatū, nocte intempesta incenderūt & receperunt, arcem uero Sanduogius Capitaneus, auro ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram usq; ad ciuitatē Posnanien in spoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniae & Bohemiae regū, carissa, fames, dissenteria, & epidemia. Coactiq; sūt ambo reges sufferentias

Petrus Comorowski.

Kazimir vltio

Ingressus in Slesiam ciuitate

Conflatus.

Desiderati & captiui.

Captiuitas polonorum.

Ignis uehementia Wratisslaviae.

Mathias audens.

Sinistra forma exercitus Polonorum.

Litteræ Ma
thiæ.

sufferentias, quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebantur, concedere & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cū dimidio conclusa sunt cum maxima Polonorum & Bohemorum iactura, qui nulla re memorabili gesta, discesserunt. Rex autē Mathias Hungariæ, more suo litteras ad summū Pontificem, ad Imperatorem Romanorum, & alios Reges ac Principes scripsit, suam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando. Scripsit & Gabriel frater minorum Episcopus Agriens, postea Cardinalis, carmina inuestiua contra Polonos, quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ru it, migrat Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerso Gregorius Archiepiscopus Leopoliensis pro Polonis rescripsit. Garrula lingua tace, nec sensu nec ratione, Villa uales, uerba pudenda uomis &c.

CAPVT LXIII.

Castrum Bar
wald demoli
tum.Homagia ka
zimiro prestan
tur.Ioannis Alber
ti in Thartaris
uictoria.

ANno autē domini 1477 instigante, ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Prussiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowski castra quædam in castellauit. Misso uero Petro Dominin Castellano Siradiens, cum sexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cū quibus duces Mazouie pactū habuerunt a defectione cesserunt. Iacobo quoq; Dabienki Palatino Sandomiriens & Capitaneo Graccouien aduersus Comorowski expedito, castra Barwald, Szefflari & Ziuiecz, per obsidionem sub septem septimanis conquesta sunt. Et castrum Barwald ualde spissum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & solo equatum est. Ziuiecz uero incendio deletum, Szefflari Marco Ratoldi, eo q; pecuniæ a rege in eo haberet inscriptas, est restitutum. In anno quoq; sequenti bellum contra regem & regnum Martinus Treslar Magister Prussiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmien Episcopatus resumebat, sed ex tempore deciderunt. In annoq; 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramentum fidelitatis præstitit. Tandem & Martinus Treslar Magister Prussiæ, omni p̄tinacia deposita, die Saturni, nona Octobris eiusdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arcē nouæ ciuitatis, in præsentia oratorum regis Hungariæ, Stephani Comitis Scepusiens, & Venceslai Beczkowski Bohemi, præstitit. Anno autē domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in crastino exaltationis sanctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentum fidelitatis cum suis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Russiæ præstitit. Vbi nonnulli stipendiarii Bohemi, qui noctu exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante, capite truncati sunt. Acceptoq; exercitu mercede conducto a rege, Stephanus Palatinus Thurcas grassantes, de Valachia expulit, & duces exercitus remuneratos, una cū exercitu in Poloniā remisit. Et quia Thartari sæpenumero terras Russiæ & Lithuanie uastabant, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertum terciogenitum expedit, quo aduentante, Thartari ad sua se receperunt. In anno quoq; domini 1489 iterum contra eosdem missus, decima die mensis Iulii de Graccouia exiit, & Thartaros circa scennola loca comprehensos fudit, & reliquos dissipatos e terris Russiæ effugauit, ad

uit, ad genitricemq; cum triumpho & gloria rediit. Mathia autē rege Hungariæ, in Vienna Austriæ morte absumpto. Anno domini 1490, die Lunæ, quinta mensis Aprilis, dominica siquidem Palmarum quom letaretur ex peroratione legatorum regis Franciæ, inter prandendum fucus asserre sibi iussit, quas quom ab aulicis consumptas didicisset, nimio furore & ira captus, in A poplexiā incidit, qua oppræssus mugitus quosdam addidit, insensibilis tamē iacuit. Donec in crastino post palmarum spiritum exalauit, tūc Ioannem Albertum ab Orsag, i. cōmunitate nobiliū in Rakosf electū, rex Kazimirus in Hūgariam misit. Qui die solis 27. mensis Iunii, cum notabili exercitu summo mane diuinis officiis ex mandato festinanter peractis, de Graccouia egressus, per Sandecz & iuxta Cassouia transiens, usq; ad Pest peruenit. Compertoq; q; Wladislaus germanus eius senior natus, & rex Bohemiæ a p̄ticipibus & potentibus regni Hūgariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis sanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mensis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuisset coronatus, & Budæ residentiam tenens, oppidum Pest & loca uicina gente armata aduersus Ioannem Albertum oppleisset, a Pest retrocedens, Cassouia obsedit. Castrumq; Szarisf & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacentibus in deditionē accepit, sed & nouam ciuitatem seu Riulium dominari, per quosdam suos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendentes, & Cassouiensibus obsidione laborantibus subuenire cupientes. Pro concordia fratrum instabant, & eam circa carnispruium in præsentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Cassouiam confecerunt. Ut Wladislaus Hungariam tanq; rege legitime coronato possidente, Ioannes Albertus ducatum in Slesia maioris Glogouiæ cum Kozuchow, Wladislaw & possessione oppidorum olim ducis Zegane acceptaret & teneret, quod & factum est. Sub eo tempore puta circa festum Epiphaniarum, sydus crinitum quod Comete uocant, subtercia facie piscium apparitione emersit. Ab astrologis dominus Astone nominatum capite nō magno, cauda uero prolixiore, sed tenui & paruæ lucis, de natura Mercurii, sequebaturq; solem post occasum, cauda post se ad orientem protensa. Tamen concordia fratrum cōflata fuisset, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Slesiæ duci Ioanni Alberto assignata esset, simul & per Capitaneū ipsius Ioannem Polak, in usufructum & possessionē acceptata fuisset. Attamen Ioannes Albertus persuasus de Hungaria minime exiit, quod Hungari moleste ferentes, Stephanum Comitem Scepusiens, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduersus eum destinarunt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii anni Christi 1491 circa occasum solis cōgrediens, Ioannes Albertus facile superatus est, quoniā dumtaxat bellatorum duo milia hahebat. Nox tamen atra non parum adiumenti superatis & fugientibus præbuit. Dux quoq; Ioannes Albertus a suis in tenebris derelictus in captiuitatē Hussaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoscetes, singillatim unus post alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et sequentibus diebus p compositionē facta pace, Hungari uersus Budam, dux uero Albertus Graccouiam

Mathie regis
obitus.
Successor sibi
eligitur.Cassouia
Dissentio p̄
per regnum
p̄ hanc uictoria
reprehensum.Apparido Co
metes.Ioannis Alber
ti permanentia
in Hungaria.Stephanus Co
mes Scepusiens
aduersus eum
pugnat.
Ioannes Alber
tus superatus.

rouiam diuertit, quē tūc tūc, Graccouienſes honorifice ſuſcipientes in arcem Graccouienſem deduxerunt. Et illic uſq; in diem mortis Kazimiri genitoris ſui permanſit. Kazimirus ſiquidem genitor ipſius & rex Poloniae poſt ſe ſta paſchae eodem aſſe 1492. tūc tūc ex profluuiū uentris in Lithuania agro- tare coepit, & quom ſui philoſophi reſtringere aut noluerunt aut non potuerunt. Monachorū minorū de obſeruantia, quos uulgariter Bernardinos nūcupāt, accepto conſilio. Pane groſſiſſimo ac nigerrimo Lithuanico in Grodno uentrē conſtrinxit. Et exultatus in ſuos medicos inuexit, q; relligioſorū medicina pluris ualere q; in arte medica doctorum. Coepit tamen ſtatim ſecūdum pedes timere, quod quom nec fratres, nec philoſophi curarent, Iacobum de Zaleſze ſuum medicū percontādo requiuit. An adhuc ſpes eſſet ſanitatis, qui quom reſpondit: ſed minime, tanq; ſortis athleta imperterritus ſubiunxit, ergo moriēdum eſt, & medico addente, utiq; Vadas ergo inquit, aſtanti, pro conſeſſore & pro ſacerdotibus, ut mihi ſalutaria praebeant ſacra- menta. Perceptis itaq; rite ſacramentis, & teſtamento ſacto, in priuatis & ab- dictis locis centū milia aureorū oſtendit, quos inter filios partiendo, Ioāni Al- berto minimā ſortem designauit, quonia inquit in Hūgarico bello multa ab- ſorpti, ſicq; in pace mortui eſt, in caſtro Grodneſi, die Iouis, ſeptima men- ſis Iunii proxima ante feſtum Penthecoſtes, ut eiſdem menſis principiū exi- cium mortis eſſet, cuius finis inſitum regni & coronae erat. Regnauit autē in Polonia quadragintaquinque annis, abſq; decimoſto diebus. Nō computatis duobus aſſis & medio, ab interitu germani ſui Wladislai in Thracia, quibus regnum Poloniae uacauit. Relatus autē & adductus Graccouia, eadē die ſci- licet undecima die mēſis Iulii, quae eſt dies trāſlationis ſancti Benedicti poſt meridiem, in dextra parte ſacelli noui ſanctae Crucis, per reginam Elizabeth conſortem eiſdem conſtructi, ſepulturam accepit. Cuius opera mauſcolum eſt ſuperpoſitum marmoreum, cum ſupereminetia lignorum rubefactorum. Erat autē maxima pompa tam in ſepultura q; in exequiis, cohoneſtate & ſu- nebria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Praeſulis, Pontificibus, & Ba- ronibus regni. Aderant proceſſiones totius urbis, & equites armati cū uexil- lis ſecundum numerū prouinciarū, quibus dum uiueret imperabat. Aderat & uniuerſitas ſtudiū Graccouienſis clerici, & plebis multitudo copioſa. Fuit au- tem rex Kazimirus proceras ſtaturae, ſecundū anteriore capitis parte a uentri- ce per totum caluus, faciei oblongae & macrae, uocis bleſae, ab ineunte aetate uſq; in ſinem uitae ſemper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimū dili- gens, quod ex uno exēplo cognoſce. Dū Wladislauſ dux Ribniceſis & Pleſi- neſis, ſatius agnominatus, donaria Wladislao regi Bohemiae miſſa interce- piſſet, & parium iri ſibi praearetur. Canes inquit uenaticos dumtaxat red- dat, & cetera poſſideat donaria, tanq; canes maioris ualoris fuiſſet rebus ce- teris. Fuit homo ſemper ſobrius, aquam bibens, uinum ſiceram, ceruiſiam, & pharmacū nunq; guſtans, & odorem eorum execrans atq; faſtidians. Inue- nerem procliuus, balnea & fomentationes crebras amās. Commellauit & comellioni indulgens ac intentus, laboris, frigoris, ſumi, uenti, aſtus patien- tiſſimus. Poſtq; ex ducatu Lithuaniae in regem Poloniae aſſumptus eſſet, cle- rum perturbauit

kazimiri egri- tudines.

kazimiri mors

Pompe fune- bralis deſcri- ptio.

kazimiri ſtatu

Pacientia eius.

rum perturbauit, praecipue pro Episcopatu Graccouienſem contententes. De- inceps uero ad tempora uitae, cum multū ueneratus, ad praedia ſapenumero uocabat, ut quotannis Graccouia ueniret, Praeſulos, Canonicos, Doctores & Magiſtros aleret, & prandiis opipare inſtructis reficeret. A ſubditis ſuis pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promiſſi memor & uerax. Mu- tuataq; perſoluens, regios prouentus, caſtra & oppida arendans & inuadias Edificia negligens, ita ut pleraq; caſtra ſui domini colapſa ruerēt, aut totis denū data priuarentur. Coniugis ſuae reginae Elizabeth ſecundus amator, & ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut ſolus coniugium inter eos ore em- nium diceretur. Prolem quoq; frequentē & numeroſam, inares ſex, ſceminas ſeptem procreauit. Ex quibus quatuor reges fuerunt. Wladislauſ primor- genitus rex Hungariae Bohemiae q; Ioannes Albertus, & Alexander. Item Sigismundus, reges Poloniae ſucceſſiue regnantes. Kazimirus autē ſecundo genitus, poſt praefatus, in Vilna tumulatus requieſcit. Et ut ſeruit pro ſa- citate uitae miraculis conſcat. Ultimus filius Fridericus, Cardinalis tituli ſanctae Luciae in ſeptem ſoliis, Archiepiſcopus & primas Gneſneſis, Epico- pulq; Graccouia. Septē autē filiae fuerunt. Hedwigis maior nātū Georgio duci Baſſariae deſponſata. Sophia ſecunda filia Ioāni Marchioni Bradenbur- genſi. Anna quinta filia Boguſſao duci Stolpeſi & Stettineſi. Barbara ſexta filia Georgio duci Miſſneſi. Ultima earum Elizabeth Legnicenſi duci nu- pra. Elizabeth autem tertia inter filias immatura morte praeuēta, in ſepul- chro Hedwigis matertera Graccouiae tumulata quieſcit. Similiter Eliza- beth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori ſepul- ta eſt. Insuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Pruſſia longum & periculoſum geſſit bellum, quos tandem poſt quatuordecimum annum ſuperauit ac domuit. Et reſurgentes iterū & iterum tanq; Hercules claua, idē am renaſcentem, & Anthem e terra ſurgente occidit & ſilere coe- git. Glorificet ergo deum Polonia, q; caſtra & ciuitates munitas, labore alie- nigenarum conſtructas, per regem Kazimiri regno Poloniae contulit, ut cu- ſtodiret legem domini & iuſtificationes eiſdem requireret, quēadmodum in ſal- mo centeſimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores popu- lorū poſſederūt, ut cuſtodiat iuſtificationes eiſdem & legem eiſdem requirant.

CAPVT LXV.

Nno domini 1447 Sighis Episcopus Graccouienſis eccleſiam Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Praeſulatus & Prae- bendis fundauit. Eodem anno multa ſpolia & ſurta in regno po- loniae ſub hyemem per raptores & fures de Slefia & Hungaria ſuborta fuerunt. Et non erat deſenſor, rege Kazimiro in Lithuania manente Anno domini 1448. Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouia Ba- priſta Epicoſo Camerineſi nuncio apoſtolico. Praeſuli & Capitulo in Grac- couienſi, Conſulatusq; & ciues Graccouienſes in mille quingentis equis, ſplendi- de obuiam exeuntes, eum ſuſceperunt. Vniuerſitas autē Graccouienſis nullam eiſdem monita & rogata, reuerentiam facere uoluit, quonia concilio Baſili- enſi, & non papae electo, aſſiſlebat. Propter quod praefatus Epicoſus Ba- priſta contra

Proles kazimiri
n sex uiribusExpreſſio po-
tentiae ſuae in
Pruſſia.Raptores in
Poloniam

Baptista Episcopus Canonicus Cracouiensis universitatis hofius.

Ioannes de Huniad Thurdia ingressus.

Poloni & Bohemi victi.

Sclisma decem annorum ruptum.

Dauid Constantinopolim petit.

Iubileus cum peste.

Iskera victor in Ioane Huniad

Swirrigal obiit.

pistia contra universitatem fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum consensu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouiensis persuasionibus suis adducebat & mitigabat. Et ut fertur ipso redeunte Romam, Nicolaus papa quintus, qui arroganter & minus prudenter agisset, eum in conspectu suo admittere noluit. Et exinde tabefactus, prae tristitia in breui uita finiuit. Eodem anno Ioannes de Huniad gubernator regni Hungariae numerofo & forti exercitu coadunato, Thurdia alias Gracciam intrauit, & quom ad campum Cossowo peruenisset. Imperator Thurcorum cum trices milibus equitum, & sexaginta milibus peditum superuenit, ubi feria quinta ante Lucae euangelistae aequo Marte pugnatum est. Altero die Hungarorum exercitus occidebatur, & a multitudine Thurcorum concludebatur, ita quod confectus in nocte fugam inuit. Sabbato autem pauci ex Polonis & Bohemis in castris remanentes, a mane ad meridiem machinis & balistis se tutabantur tandem ad extremum uicti, fere quindecim milia occisi sunt. Capti autem fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniad fugae se committens, solitarius in Rascia in quodam castro de mandato dispori Rasciae captus fuit. Et ad iuramenta ac promissa Praetorum & Baronum Hungariae, dato filio eius in obsequium, dimissus erat, qui liberatus non solum castra promissa non reddidit, sed & quae iuris Dispori erat expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiae nuncupatus cessit, & publice papatum resignauit, & sublatum est scisma, quod fere decem annis durauit, uerum adagulo telte. Lux fuit mundo cessit scilicet Nicolao. Eodem anno Nicolaus papa quintus misit Capellum Sbigneo Episcopo Graccouiensi per Ioannem Dlugoszen seniore Canonico Graccouiensi. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimitus erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorum ad sua suffragia ipsum Cardinalatu alligere. Anno domini 1451 Dauid Imperatoris Thurcorum fratris filius Mustapha nominatus a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras suas in Constantinopolim transire liceret, quoniam Omarath imperator Thurcorum die ultimum obierat. Annuit Kazimirus suae petitioni, & remuneratum cum conductibus remisit. Causa tamen suus fuit labor, Thurci enim iam alium imperatorem elegerant. Anno quo supra annum Iubileum Nicolaus papa quintus, pro universo regno Poloniae, & magno ducatu Lithuaniae ad intercessionem Sbignei Cardinalis Graccouiensis concesserat, qui a mensis Decembris ad finem Augusti durauit. Eodem anno grandis pestis in terris maioris Poloniae inualuit. Anno praefato 1451 Iskera de Brandis cum quattuor milibus militum, Ioannem de Huniad gubernatorem in regni Hungariae, sedecim milia ducentem, feria tertia in uigilia nativitate Mariae, circa Luczencez fudit, quia inchoato praelio, magna pars exercitus gubernatoris fugere coepit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima mensis Februarii, quae fuit dies sanctae Scolasticae, dux Boleslaus Swirrigal in castro Luczko mortuus est. Anno domini 1453 quoniam duces Ianussius Oszwanczimien, & Przemisslaus Toffecen regionem Polonicam depredabantur. Ioannes Sczekoczki Capitaneus, & Ioannes Kuropawa Duccameranus Lublincen, pro Capitaneis electi cum

Et cum gentibus precio conductis contra eos missi, illico castrum Oszwanczim obsidione cinxerunt, & ipsum in potestate regis & regni redegerunt. Et Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Graccouiensis in eo locatus est, donec Oszwanczimien dux pecunias pro stipendiis expositas solueret, aut ipse cum terra sua feudum regi praestaret. Eodem anno exercitus Thartarorum Podoliam uastabat. Ioannes uero Laszcz administrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis administratoribus, uidens se hostibus impari, in campo Krasnew, nocte omne illud robur Thartarorum prostrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorum (qui haud longe aberant) aggressus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquum agmen thartarorum in fugam conuertit, preda de manibus ipsorum erepta. Anno praefato 53. supra mille quadringentos Constantinopolis Graecorum metropolis, per Mahumeth imperatorem Thurcorum, die 29. Maii capta est. Post 34. diem oppugnationis Imperator Graecorum Constantinus nomine, pugnant obruncatus est, turba populorum trucidata. Matronae & uirgines ad libidinem raptae. Saluatoris nostri simulacrum in cruce pendens derisum & contemptum praecedentibus qui dicerent. Hic est christianorum deus, in castra delatum, sputo, luto, & sagittis iactatum est. Pera Ianuensium ciuitas, simile periculum uerita, missis nunciis deditionem fecit. Thurco autem mandante, turre & munitia rupta, & solo aequata sunt. Capanae sublatae & in machinas resolutae, & 16. milia aureorum pro tributo imposita sunt. Eodem anno dux Ianussius Oszwanczimien castrum Oszwanczim obsedit, qui cum ignominia & iactura suorum repulsus. Antiquum castrum per patrem suum ruinatum, Volek nuncupatum reformauit. Et ex eo non solum terram Oszwanczimien, sed & confinia regni spoliavit. Barones itaque regni, rege absente & in Lithuania commorante, Volek obsederunt, & pacem concluderunt. Et quia Polonis ducem Ianussium patrimonio suo uiolenter spoliari iniustum uidebatur, ex pacto ei uiginti milia latiorum grossorum pro terra Oszwanczimien dederunt, & de ea perpetuo cessit. Ladislaus rex Hungariae & dux Austriae, Pragae in regem Bohemiae eodem anno scilicet 1453 dominico die qui fuit festum Simonis & Iudae, per Dionysium Cardinalem & Archiepiscopum Strigonien coronatus est. Peracta autem coronatione, ut quisque secundum arbitrium sub una specie uel duplici communicaret, concessit. Ipse tamen rogatus, hereticorum ecclesias nunquam intrauit.

CAPVT LXVI.

Anno domini 1455 feria tertia post palmarum, quae erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouiensis Sandomiria, dum passio domini in ecclesia Sandomiriensi cantaretur mortuus est. Ex Sandomiria in Graccouiam delatus, feria quarta paschae, quae fuit nona Aprilis, in medio chori sub urna erea, per eum dum uideret ordinata, sepultus. Et tres capelli rubei super sepulchrum suspensi sunt quorum iam nullus apparet, quoniam a tribus sumis Pontificibus Eugenio quarto. Felice 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod per raro uni contigit. Exegerat annos uita 66. in pontificatu Graccouiensi annos 31. in Cardinalatu uero sedecim. Testamentum suum ecclesiis, monasteriis, studentibus, &

Ioannes dux Oszwanczimien uictus.

Ioannes Laszcz Thartarorum uictor.

Constantinopolis captiuitas.

Pera Ianuensium ciuitas capta.

Castrum Volek restauratum.

Ladislaus regis Hungariae coronatio.

Sbigneus Cardinalis Episcopus Graccouiensis mortuus.

Magna incir-
ratio Gracco-
uig.

Caristia anno
1455.

Interdictum
Graccouig.

Crucifera con-
tra Thurcam

Ioannes Cap-
istranus cum su-
is cruce signa-
tis.

*Christus Iohannes 100
gratias pro p[ro]p[ri]o*

Mahumetes
uulneratus &
profligatus

*Ioannes de Hun-
niad mortuus
atq[ue] Capistranus.*

Cometes.

agens & miserabilibus personis, & non suis propinquis distribui iussit. Anno præexpresso feria secunda Penthecostes, quæ fuit 26. Maii hora uespera-
rum, dum mechanici in campo aue sagittarent. Ignis de domo Thomæ lor-
ficis Consul Graccouien proxima ædi sancti Petri erupit, & Castresem &
Canonicalem plateas, & quattuor ædes sacras scilicet sanctorum Petri, An-
dreæ, Martini, & Mariæ Magdalene cum collegio Canoniarum consumpsit.
Dux duxat domus canonicales magistri Nicolai Spiczmeri Catoris, &
Ioannis Dlugosz Canonici Gracco: egre defensas fuerunt. Ab eo ergo tempore sa-
gittatio galli ad octauam in diem feriale non festiuum, diem scilicet Lunæ post
trinitatis proximum translata est. Eodem anno interierant frumenta & se-
getes fuit caritas annonæ. Insuper prædicto anno 1455 tertia Octobris mo-
nasteria fratrum minorum de obseruantia in Posnania, Costen, Wischowa, &
Cobilino per ciues fundata sunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza
presbiterum, gerentem se pro Scolastico Graccouien, & germanum eius pa-
truellem de Gnoinik clericum, gerentem se pro Canonico Graccouien (& uterq[ue]
eorum sub uiuis beneficia impetrauerat) eculei pœna examinatos, & furtum
quo ordine egerunt confessos. Consulatus Graccouien intra muros Gracco:
portæ sancti Floriani proximos mucrone percussit. Et supposita fuit Grac-
couia interdicto, usq[ue]quo Wladislaus primogenitus regis Kazimiri nascere
tur. Natus autem erat feria secunda post dominicam Oculi, quæ fuit prima me-
sis Martii, post horam terciâ noctis, & in octaua paschæ per Thomam Epis-
copum Graccouien baptisatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacif-
eius quæ pax uelut umbra corpus sequebat, feliciter regnauit. Anno præ-
fato Crux auctoritate apostolica contra Thurcam prædicabatur. Imperator
autem Thurcarum Albani regalem Rasciæ, ad fluenta Sawi & Danubii sitam,
obsedit, tredecimq[ue] hebdomadis continua quassatione, turres, & muros solo
prostrauit. Ioannes autem Capistranus cum octingentis cruce signatis de Bu-
da per Danubium in nauibus demissus castrum introiit. Ioannes uero Hu-
niad cum gente armata per terram aduenit, & fortissima pugna, sine ulla pausa
tam in die q[uam] in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cum
suo imperatore in fugam uerterentur. Et christiani centum insignes machi-
nas, sexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorum consequuti fue-
runt. Gloriabatur itaq[ue] pater Ioannes Capistranus, q[uod] cum bubulcis & rurali-
bus, pugnares Thurcas deo iuuante contriussit. Gloriabatur & Ioannes de
Huniad gubernator regni Hungariæ, q[uod] robore, militia, & perseverantia eius
Thurcos superatos, & imperatore eorum Mahumete uulnerato, ad extre-
mum profligauit. Sed ambo eodem anno absumpti, gloriæ finem imposue-
runt. Nam Ioannes de Huniad in mense Augusti mortuus est, uir in armis &
administratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capistrano, 23. in Vlak
oppido Hungariæ Christo spiritum reddens. In ecclesia conuentuali. s. Ma-
riæ ordinis sancti Francisci eiusdem oppidi sepulturam accepit. Eodem anno
post Viti Cometes ad septentrionem quætitatis medicis apparuit, tota no-
cte usq[ue] ad ortum solis apparens. Duratio autem eius uno mense exacta est. An-
no domini 1457 Ladislaus rex Hungariæ assistentiam primorum consiliariorum

*Ladislaus Huniad interfectus uolens
omnes ciues capere placet.*

orum Hungariæ natus. Ladislaus filium gubernatoris, interfectore Vlrici
Comitis Cuius capite trucidauit, & Mathiam germanum eius cum amicis & comi-
salibus in carceribus captiuum obseruauit. Eodæ anno die Mercurii, 22. Septe-
bris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Graccouia Heduigim
suam parturit. Anno quo supra Kazimiro rege Poloniæ conuentione in Pi-
otrkow agente, Nuncius est allatus Ladislaus regem Hungariæ & Bohe-
miæ ac ducem Austriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit despo-
sata, in die Cecilie subito infirmatum, in die sancti Clementis diem obiisse.
Ac in die beatae Katharinæ in ecclesia Pragen, in sepulchro protauis sui Kar-
oli imperatoris esse sepultum. Et nouam sponsam ex medio itinere reuersa
fuisse. Varii autem fuerunt rumores de morte eius. V. g. auri tamē & crassi-
ori sermone, Georgius de Poszdebrad de morte sua simulabatur, & eo
presumptus fuit q[uod] se in regē Bohemiæ erexit. Insimulabatur & Ioanna Ge-
orgii Poszdebradki uxor, q[uod] in pomo regi dato, ueneno interlito mortē pro-
curarit. Interiit autem rex Ladislaus anno ætatis suæ decimonono.

CAPVT LXVII.

Anno domini 1458 die dominico, 22. Ianuarii, quæ fuit sancti Vin-
centii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hunga-
riæ filius, tredecimum agens annu. Apud Budam nondum ex
captiuitate, qua per Georgium de Poszdebrad gubernatorem Bo-
hemiæ detinebatur solutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum
quinq[ue] milibus gentium aduenit, in gubernatorem regni Hungariæ electus
Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congesta sunt.
Apud Pragam uero in quattuor temporibus cinerum, Georgius Poszdebrad
Gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta ante dominicam Ocu-
li, quæ fuit secunda dies Martii electus est. Vir in administrandis rebus bellis
cis prouidus, sed erroribus Vilephistis plurimum deprauatus. Die autem do-
minico post sancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Augustinum Epis-
copum Iaurien, assistentibus sibi Vincentio Vaciensi Episcopo, & Prothasio
electo Olomuncen Girzik in regem. Ioanna uero consors eius in reginam Bo-
hemiæ coronata fuit. Eodem anno Hungari contra Nicolaum Comorowski,
& Thelephum, uictoria potius sunt. Ioannem autem Iskra, & Petrum Rathko-
wicz, certis castris & munitionibus exuerunt. Die quoq[ue] dominico 1. Eth. co-
stes circa Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cegressi, omnes eius
copias confixerunt. Pressit etiam Georgius Bohemiæ rex Austria bello, nec-
prius defuit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de ue-
nenatione Ladislai regis insimulatus traderetur. Eodem anno feria quinta,
in uigilia sancti Francisci, tercia Octobris in aurora. Elizabeth regina secun-
dum filium progeniuit, cui nomen Kazimirus imposuit. Anno domini 1459
Quidam Barones, quorum princeps Nicolaus Fustaczki erat, Mathiam reie-
cto, Fridericum imperatorem, & Austria ducem, in regem assumpserunt. Qui
electioni a paucis factæ consentiens, totam Hungariam bello civili inuoluit
exercitibus utriusq[ue] regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremum ta-
men Cesarinis uictoria cessit. Tandem pace perpetua composita, sub his co-
F 4. d. t. u. u. u.

Interfectus Vl-
rici Comitis
Cille.

*Hedwigis regina
Georgii Poszdebradki*

Ladislaus regis
Hungariæ &
Bohemie

*Georgius de Poszdebrad
de morte sua simulabatur
& Ioanna Georgii
Poszdebradki uxor, q[uod] in
pomo regi dato, ueneno
interlito mortē procurarit.*

Mathias de hu-
niad e captiui-
tate liberatus.

*Michael Szuladin au-
unculus regis*

Girzik in regē
Ioanna uxori in
reginam Bo-
hemiæ inuncta.

Nicolaus Co-
morowski &
Telephus ab
Hungariis uicti

Austria op-
pressa.

Kazimirus

Fridericus rex
electus.

CCCXXXII

LIBER QVARTVS.

Fridericus &
successores tunc
regni Hunga-
rie habent

Ioannis Alber-
ti natiuitas.

Alexandri na-
tiuitas.

Sophia Polo-
niae regina mor-
tua.

Epitaphiū ei⁹.

Rex Bosnae a
Mahumeto ca-
ptus.

Polonorum mili-
tes Hungaris
Prelati.

Cruciferorum
in Iudeos scru-
tia.

ditionibus, ut Caesar Fridericus titulo regni Hungariae, sibi & suis successo-
ribus retento, coronam materialem regni hungariae, per Elizabeth apud il-
lum deposita, redderet. De administratione regni hungariae, ad uirā dūta-
xat Mathias cederet, post mortem sibi successurus. Pro restitutione quoque
coronae Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureorum solueret. Dum pax
sub his conditionibus completa est, rex Mathias a Caesare in filium susceptus
tum primum se coronari in regem, in alba regali huiusmodi corona obtinuit
& procurauit. Anno domini 1460 die Iouis. 27. mensis Decembris in die Io-
annis euangelistae filius tertius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora
duodecima natus est. Cui nomen binominū Ioannes Albertus inditū est. An-
no domini 1461 die Mercurii, quinta mensis Augusti, apud Graccouia Eli-
zabeth regina quartum filium enixa est. Qui a Ioanne Pniowski Archidiano
no & administratore Graccouienē baptisatus, Alexander uocatus est. Eodē
anno Sophia Poloniae regina, Wladislai regis Poloniae relicta, ex nimia faci-
etate melonum febre acuta contracta, ad extremum paralisi tacta, omnibus
sacramentis procurata, in castro Graccouienē die Lunae. 21. Septembris, hor-
ra uesperarum mortua est. Die uero Lunae. 27. Septembris, apud maiorem
ecclesiā Graccouienē in sacello. f. Trinitatis, quod a fundamētis quadrata pe-
tra crexerat, & octenario numero ministrorum, clenodisq; & indumē. is regis
splendide dotauerat, celebri apparatu funeris sepulta, uno & quadraginta
exactis annis, ex quo regi Wladislao cōiugio coniuncta, in Poloniae regnū
aduenerat. Carmine tali celebrata. Sanguine clara ducum Russiae clarissima
quondam. Laudibus ipsa meis gloria summi sui. Iuncta Polonorum diuino so-
dere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1463, Ma-
humeth imperator Thurcorū, accepto & expugnato regno Bosnae. Cepit
regem Bosnae in castro fortissimo Iaycze, & eum sagitis militū necauit. Rex
uero Hungariae Mathias, aliquas arces & presidia Thurcarum expugnans
Emericum Diak hominem magnae factiuitatis regem Bosnae praefecit. Ar-
cemq; Iaycze, quam septem milia Thurcarū egregie tutabatur, longa obsi-
dione macerans per deditiōē cepit. Sub tempore illo Poloni militares, re-
gis Mathiae pauci numero, quorū Felix de Panyow genere Godzaba, & Io-
anes Albus de Srechkow genere Doliua, ductores erāt, quattuor milia thur-
catum noctis tempore inuasorū profligarunt. Septingentos autē equestres
Hungaros quorū Sokolopeter ductor erat, quoniā deserētes socios suos pre-
fatos Polonos, abscesserant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eorum braccis
impositis & uultibus uelatis, extra castra non nisi post triduum reuersuros,
ut ceteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1464 Pius papa se-
cundus generale pessagium cōtra Thurcam instituit. Ad quod plura homi-
num milia crucem apud Graccouiam assumentes. Feria tertia paschae, q̄ in
terciam Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad uesperū irruerunt, et
contractis tam domibus q̄ sinagoga iudaica, uniuersas substantias eorum di-
ripuerunt, trigintaq; homines de utroq; sexu trucidarūt. Cetera uero multi-
tudo iudeorum in aede Ioannis de Tanczin ad portam se receperat. In crasti-
no uero ampliori seditione gliscēte, uix caterua iudeorum defensa, in arcem
Graccouienē

CHRONICO REG. POL.

CCCXXXIII

Graccouienē est deducta. Eiusdem anni sexta Maii, hora prima noctis regina
Elizabeth filiam genuit, quae die solis quartadecima Iunii per Ioānem Epis-
copum Graccouienē baptisata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465.
Wladum superioris Moldauiae principem, Mathias rex Hunga: quasi cū
Thurca cōtra illum sentiret captiuauit. Radul autē germanus Wladi Ma-
humeti thurcarū imperatori adherens, tributarium se illi prestuit, & presar-
tam maiorem Moldauia ab illo regendam sub tributo suscepit. Oppidūq;
Kilia, quod Greci Likostomos appellant, exclusis hungaris occupauit. Ve-
ritus Stephanus Palatinus Valachiae Thurei uiciniam, & ipse in tribu-
tum Thurei concessit. Habita tandem cōspiratione cum ciuibz Kiliae, por-
ta una subferrata, Stephanus Kiliam sub noctis medio comprehendit. Du-
osq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarū solennitatem inuitati, delicatius
epulati fuerāt, in oppido offendens. Vnum cepit. Alterū uero in arcem eui-
gentem, terrore & spe uitae ac munerum q̄ osterebantur affectū corruptit, &
arcem in potestātē Stephani tradidit. Maxima, his auditis thurcarū Caesar
frangebatur molestia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneri-
bus ad se missum captiuatum quem tenebat, honoratū remisit, & excusatio-
nes de interceptione Kiliae ad satisfactionem accepit. Eodem anno die solis,
nona Maii, in festum trinitatis cadente, sub missa maiori Elizabeth regina
Poloniae in castro Graccouienē filiam partu septimo effudit. Quae altero die
solis sedecima Maii hapulata, Elizabeth est uocata. Eodē quo orta fuerat
die anno sequenti mortua, Graccouiae in sepulchro Hedwigis matertera se-
pulta. Anno prefato die solis. 26. Maii, infra continem ad populum, Cli-
peus ecclesiae sancti Fracisci Graccos: inter chorū & corpus ecclesiae consi-
stens, decidit. Post quem turis altu. lina eiusdem monasterii a Bolislao pu-
dico luce Graccouienē, cum ambitu circa summū tatē, magnifico sumptu edi-
ficata, quoniam & eidē clipeo adhaerebat, & per incendium deuorata iuerat
solotenus decidens, corruit. Et columnas ac telludinem in corpore. In choro
uero telludinē pro aliqua parte concussit. Neminē tamē ex hominibus lesit

CAPVT LXVIII.

Anno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemicae heresis uer-
tex, & auriga dolosus, subita paralisi percussus, apud Pragā lo-
quendi usum amissit. Iussu suo dei iudicio, ut qui lingua scele-
reratissimam heresim extulit & predicauit, lingua languidata
puniretur. Eodem anno circa medium mensis Augusti. Eccegeni impera-
tor Thartarorum Przecopeniū absumptus est. Qui sub omni tempore sui
impeii pacem optimam cum regno Poloniae & terris Russiae custodiuit, &
tenuit. Eodem anno pestis in regno Poloniae uiguit. Anno preexpresso Ge-
orgium Poszdzembradski regem Bohe: tanq̄ hereticum 23 Decembris omni
honore. Paulus papa secundus Romae priuauit, & omnes subditos regni Bo-
he: ab eius obedientia & iurisdictione absoluit. Ipsumq; ac filios suos & po-
steros ad consequendas quaslibet dignitates & honores inhabilitauit. Anno
domini 1467 Rege & regina Poloniae in uilla Kozmice in Radomiensi distri-
ctu, supra litulam propter pestem cōmorante, quintus filius sed octaua pro-
les natus est

Sophia filia. 6

Wladus capt⁹.

Kilia capta.

Elizabeth. 7.

Ruina partium
ecclesiae sancti
Francisci.

Paralisis Ioan-
nis Rokiczan.

Inhabilitatio
Gyrluk cum p-
le.

Sigismundus. 8

Lodouicus de
Erlithausen
magister Prul-
siae mortuus.Conflictus ob
Valachis pre-
fecturam.

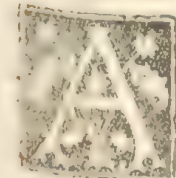
Fridericus. 9

Victorinus si-
lius Georgii re-
gis BohemieMathie exerci-
tus.Regressus Ge-
orgii.Victorini seces-
sus.Trebiczow
Mathie coedit.

les natus est die Iouis, prima Ianuarii sub noctis medio in diem succedentem fonte baptisimi a Ioanne Episcopo Graccouien, in eodem loco regeneratus, Sigismundi nomē sortitus. Post duos germanos reges Poloniae uita sanctos, in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta mensis Aprilis, ante con- ductum pasche prefati anni. Lodouicus de Erlithausen Prussiae Magister uigesimalis nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Ketzg Berk mortuus est, & in ecclesia Zambien tumulatus, quatuor annos decemotto in Magistra- tu exegisset. Tribus de Palatinatu Moldaui uidelicet Stephano, Petro, & Berenden aliquot annis contendentibus, & se de profapia Alexadi Palatini descendere differentibus. Stephanus quoniam astu, factiuitate, & solertia pre- stabat, facile aliis duobus exclusis, apud Valachos principatu obtinuit. An- no autē predicto 1467 Mathias rex Hungariae contra eum ueniens, & Berē- den Valachiae preficiens, ac Palatinum instituēs, per Palatinum Stephanū in oppido Banya profligatus est, tribusq; uulneribus rex sauciatus, de loco certaminis in lectica elatus est, & multa milia Hungarorū occisa. Haec est rei ueritas, quae hungari regi Mathiae blandientes, aliter factum retulerunt. Eo- āno Poloniam pestis & caristia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 27 Aprilis, post horam sedecimam. Elizabeth regina in castro Graccouien ser- xum filiū, nonam uero prolem parturit, qui Fridericus appellatus est. Hic Cardinalis tituli. s. Luciae in septem solis fuit. Eodem anno Victorinus filius Girzikonis regis Bohemiae. Monasterium Pulger in Austria, cunctis monia- libus in castellauit. De quo adueniente exercitu Friderici imperatoris, in Mo- rauiam ad castrū Spelberk, quod Brūnae imminet, fugit. Mathias autē rex Hungariae, bellum Bohemiae & Morauiae illaturus, exercitū suū circa op- pidum Austriae Laui, in loco paludinoso collocauit. Ad quē Georgius Po- dzebradski, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedite q; equite magis re- ferro, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom- esset ad prope, in dimicationem uenit, sed de pace tractatus fuere. re autē infe- eta, & fame premente. Georgius Bohemus campum deserens, Bohemiam rediit. Filium tamen Victorinū apud oppidum Morauiae Trebizow sua- ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hungariae castra, & illa oppido Tre- biczow applicuit. Pro cuius conquisitione suburbana incendit, ex quo incen- dio oppidum corruptit. Victorinus autem periculum incendi uitaturus, in monasteriū ante muros oppidi, expulsis monachis, se recepit. Rex uero hun- gariae Victorinū in monasterio obsidere cepit, fameq; premēne; Henricus Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorū exercitu superuenit. Ad quē Vi- ctorinus nocte diem Penthecostes antecedente, quae fuit quinta Iunii, cū mil- le tricētis pedibus egressus, & hostilem custodiā dirumpens, in castra Hen- rici deuenit, & magna sui spe hungarū regem fefellit. Rex uero seu monasteri- um Trebizow, illis discedentibus, regi hūgariae eo pacto est dedita, ut lice- ret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, discedere. Anno domini 1469 Thartari Pzrecopen Nardulab expulerūt, qui in Mos- kouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Menghigeren substituerunt, quem egre illis Capenses, apud quos hospitabatur, imperii Thartarici ingentem collisionem

collisionem ueriti, resisterunt. Prefato anno Mathias rex hungariae Bohe- miam uersus montes Cuthne bello pressit. Ad quem Georgius Podzebra- dski cum quinq; milibus equitum, & decemotto milibus pedum superue- niens, inducias pacis usq; in diem circūcisionis domini duraturas, solitari in- ter se concluderunt. Rex itaq; Mathias primū in Olomuncz intrauit. Dein de Wratisslaur die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cū magna pompa & gra- titudine, ac processionū honore susceptus est. Et tertia die a ciuibus homa- gio accepto, sequentibus diebus fere omnes duces Slesiae homagium presti- rerunt. Exeunte autē inde rege Mathia, & oppidū Vistzelie obidente, Vi- ctorinus Girzikonis filius de accenso oppido erumpens, non sine suorū clau- de captiuatus est, & in Budam missus. Eodem anno Stephanus Palatinus Moldauiæ cum mille octingentis equitibus tantummo Transiluaniam spoli- auit. Et Petrum suū aduersarium, qui patrem eius occiderat, quē rex Mathi- as fouebat, interceptit & capite truncauit. Anno quo supra Mamak imper- ator Thartarorum Vitrauolhanus, tripartito exercitu, duas turmas in ter- ras Russiae & Lithuaniae, terciam in Valachiam misit. Hanc Valachi contri- xerunt, & filium imperatoris Mamak unum captiuauerūt. Quem proces- sudierum Mamak minis recuperare posse ratus. Ceterum legatus ad Step- hanum Palatinum missus, superbe denunciat, ut filium eius libertati redderet. Stephanus autē ingentis uir spiritus, ea legatione irritatus, filium suū sub legatorum conspectu, in quattuor perias diuisit. Omnesq; legatos, uno dum- taxat excepto, cui naso absciso, & ad Mamak remisso, ut factum illi nuncia- ret, in palos subfixit. Eodem anno Henricus de Plawen Magister nouus Prus- siae co- niter a rege Kazimiro acceptus, ius subiectionis die solis ultima Decē- bris prestiuit. Et ex dicta Protrkouien reuersus, apud Thorun inter pranden- dum subito apoplexia percussus, e tabula in terrā prolapsus est, & organis loquendi cōclusus, die Martis secūda Ianuarii mortuus est, ac in Konigl berk reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii sepultus est. Post cuius mortē He- ricus de Richtemburk, magnus Cōmendator, ad locum tenendū Magiste- riū, donec uerus eligeretur Magister, suffectus est.

CAPVT LXIX.

Anno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii. Mahumet thur- carum imperator, Euboiam insulam Graeciae tunc a Venetis testi- tam, inuasit. Et Nigropontum ciuitatem illius insignem expu- gnando solo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thur- carum satis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingressus, usq; ad Za- grabiam libere grassatus, decem milia captiuorū utriusq; sexus in miserabi- lem captiuitatem deduxit. Quo malo infestatus geminata uice, circa festum natiuitatis Christi Pannonicam orā, nullo resistente, iterum uastauit. Anno domini 1471 ex castro Clozko & ceteris locis presidū Girzikonis Wra- tislaur & uniuersam Slesiam, spoliis, incendiis, & cecidib; afficiebat. Item dux- ces Przemislaus Tessine, Venceslaus Raxiborie, & Ianussius Gluice, ab una. Et Venceslaus Ribnice ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello se consumebant. Item moneta noua & leuis grossorū in Wratisslaur cudeba- tur. Eodem

Mathias Bohe-
miam affligit

Fodius intum

Mathias aduen-
tus in wratilla-
uiam.
Homagium
capit.Victorinus ex-
puls.

Victorinus Caput

Thartarorū da-
des enormis in
principe Ma-
mak.Henricus de Pla-
wen interitusHenricus de Ri-
chēburk ma-
gister Prussiae.Mahumetus
Euboiae inua-
sor.Exercit. Thur-
corum in Part-
noniam.Inestina Sles-
tarum bella.

Mors Suborij
Episcopi Plo-
cenſis.

Captiuitas
christianorum
a Thurco:

Diuisio exerci-
tus Thurcorū.

Elizabeth. ro-
proles.

Hufzacaffen
Perfarum Im-
perator fortu-
natus in Thur-
cos.

Fundatio fra-
trū in Rupella

tur. Eodem anno Stiborio Episcopo Ploceſi mortuo, Capitulum Ploceſi die electionis tripartitum, pro festo trinitatis, tres ad pontificatū, Stiboriū Archidiaconum Ploceſi, Andreā Opporowſki, & Kazimirū ducem Mazouiae elegit. Sixtus tamē papa ternis litteris, Friderici imperatoris Romano-
rum, propria manu subscriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiae minor renni, quia decem octo annos, de Ploceſi ecclesia die Lunae, sextadecima Decembris. Andreā uero Opporowſki de ecclesia Varmienſi, Nicolao Tūgen dudum ad illam promotum, in Camienſi translato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouisus Ploceſi, ex patre Boleslao duci Mazouiae matre autē Barbara principe Ruſſiae progenitus. Item iā anno expreſſo Iſa-
bek alias Iſaac Sarrapa imperatoris Thurcarum, Boſnae regnum tunc detinens, cum quindecim milibus equitū, ex Boſna in Croaciā in Carniolam traſ-
greſſus, inopinatam excuſſione ingerens, & omnia ferro & igne uastans, tribus illic menſibus abſq; omni reſſione libere immoratus, uiginti milia hominum pecorum ritu, in perpetuā ſeruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis ſuae conſectis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuerſus, alia ruſus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorem apud Raſi-
bonam agere conuentū ſenſiſſet, cum quindecim milibus equitū mirabili cele-
ritate, per Croaciā in craſtino Penthecolles circa occaſum, ad portas & mae-
nia Laybaci uenit. Poſtridie uero copiis partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, tranſmiſit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illiricū. Terciam per Tranſiluaniam ultra Danūbium, cladibus omnia complens agit. Anno domini 1472 die ſolis, tre-
decima menſis Maii in meridie, apud Graccouia Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, eſtudit. A Ioanne Episcopo Graccouienſi Rze-
ſowſki baptiſata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Hufzacaffen impe-
rator Perſarū, qui ex homine obſcuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus eualeſerat. Contra Mahumeth imperatorem thurcarū, & filium eius Baſſetum uenit, & eos graui clade conſixit. At illi ignominiam abſterſuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Hufzacaffen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Hufzacaffen autē auxilia Caramanni & Thartarorū Caſaris conſanguineorū ſuorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili ſtrage deleuit, & ciuitatem Trapeſunde in Aſia inuadēs, cum toto imperio Trapeſunde cōcepit. Exinde mirabili ce-
leritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnata, obtinuit, & cōtra thurcas ſcelitior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniae circa medium Iulii Graccouia ingreſſos, fauores & ſubſidia contra Mahu-
met imperatorem thurcarum expetens, miſit. Qui ſibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem milium militum, quorum feſtū in die Lunae 11. Iunii cadebat. Ioannes Dlugofz ſenior Canonicus Graccouienſis, contenta-
to Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sandoſ & Kelcen. De ec-
clesia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzeſowſki Episcopum Graccouienſem creauit, & monaſterium fratrum heremitarū, beati Pauli primi

primi heremitarū fundari obtinuit. Ut horis diurnis & nocturnis laudes deo & beato Stanislao concinerentur. Contentato etiam Stanislao Bieczki altariſta ſanctae Crucis eiſdem eccleſiae per aliud beneficium. Et medietate cen-
ſus magiſtri montium in Zuppa Vielicienſi apud Spitkonem de Meſſſein coempto, perpetuo conſenſu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum praefati loci in Rupella idem Dlugofz adiecit. Eiſdem anni aſtate thurcarū exercitus ex Boſna egreſſus, Illiricum & Slauoniam uastauit. In menſe Septemberi terras Patriarchatus Aquilegienſis, a Venetis occupatas, deſcendens, & uſq; ad caſtellum ſancti Danielis excuſſiones in foro Iulij faciē, citra duodecim milia hominum in ſeruitutem abegit. In menſe deinde Nouembri, apud Goriciam & per totam Huſtriam, terribili clade in ſexum utruq; ſeu-
endo, ferro & igne omnia, nullo principe reſiſtentia opponente, complebant. Anno domini 1473 Mahumeth Caſar thurcarū contra Hufzacaffen in Na-
tulia omnes gentes ſuorū principatuum collegit. Preter ſenes, impuberes, & foeminas, proelio tamē cōſerto, uictoria Hufzacaffen prouenit. Et de exercitu thurcarū quinquaginta ſex milia occidit, & centū quinquaginta ſub baſſas. Item thurcae ex Boſna Corinthiam & Stiriam fere totā eo anno ſunt depopu-
lati. Eodem anno Ioanne Gnuſczinſki Archiepiſcopo Gneſnenſi in domo Ab-
batis Thimiceſi in Graccouia die Veneris, octaua Octobris mortuo, rixa il-
lico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Caſtellanū Califfienſem ex una, & Nicolaū Coſimider Pincernam Siradienſem ab altera, partibus, pro oppi-
do Coſzmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta eſt, quae Archiepiſcopus uiuens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre coemerat. Et lis & occiſio pluribus annis etiā inter filios eorū durauit. Anno predicto incendia crebra in regno Poloniae fuerūt. Nam die Martis 16. men-
ſis Iulij, Stradomia cū eccleſiis & monaſteriis ſanctae Hedwigis & ſancti Bernardini aſiſit. Altera die apud ſanctimoniales ſancti Andreae igne conſurgen-
te, monaſterium cum eccleſia ſancti Andreae, platea Canonialis, item & pla-
tea Caſtreū conflagrauit. Aſerūt & oppida Vieliczka, Conin, Bels, Chelm, Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officiis. Euenerunt talia incendia ex nimia ſiccitate, qua annus iſte in omni Europa, & in uniu-
ſo regno Poloniae multū ſeruudus & ſiccus fuerat. Intantū ut flumina deficca-
rentur, propter Cometes precedentes in anno domini 1471 & anno 1472. Alij praefumebāt Mathiam regem Hungariae immiſſis incenſoribus Polonis hu-
iſmodi incendia effeciſſe. Anno quo ſupra 73 ſupra milleſimū quadringen-
teſimum, Profefſor & lector ordinarius ſanctae theologiae in Gymnaſio Grac-
couienſi. 14. Decembris, in uigilia natiuitatis chriſti mortuus eſt. Et in eccleſia ſanctae Annae ſub ambone praefata uigilia ſepultus. Qui eodem anno, ſignis & miraculis coruſcare cepit, & uſq; in hanc diem uarios languores, diuer-
ſoſq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuo-
cati onem nominis ſui releuat, ut aſcriptione Decalogi ſanctorū digniſſimus inueniatur. Verū quēadmodū ceteri beati in hoc regno Poloniae, in factis & prodigijs mirabiles & glorioſi, ſic & ipſe Ioannes Cathinus canoniarum negli-
tur. Hic

Thurcorum ſe-
uicia bellica.

Mahumeth cō-
tra Hufzacaf-
ſen conſiſtus.

Crebra incen-
dia Poloniae.

Cauſa conu-
ent.

Doctores Can-
thi interitus.

pannes & calciamenta pauperibus
quottannis distribuere

ECCXXXVIII

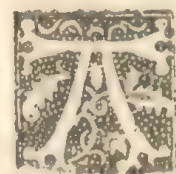
LIBER QVARTVS.

Opera pietatis
eius.

tur. Hic operibus misericordiae insudans, pannos & calciamenta pauperibus quottannis aere suo comparando distribuere. Nonnunquam diebus frigidioribus nudo paupere non calciato, se exuens de calceis inopi algido dabat, & ipse nudipes dimisso uersus terram pallio, ne incalciatus notaretur, domum redibat. Romam peregre proficiscens, a latronibus spoliatus, quoniam ab eis elongaretur se meritum fore clamare caput dicebat, non plures pecunias habere, quoniam in diploide aliquot reperiret insutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui si ueritate ipsius cognita, prius ablata etiam reddiderunt. Interrogatus Romae a polonis cortisanis, cur Romam accederet, ex quo causas non foueret, & beneficia non impetraret. Respondit peregrinationem & Romae uisitationem esse purgatorium, & ut a uicijs purgaretur Romam frequentare. Quomodo pro ueritate in conuocationibus doctorum & magistrorum uerba fudisset. Ad cellam & cellas eorum accedens, dicebat se diuina celebraturum, & ideo si in aliquo uerbo quicquam commouisset, sibi parsum iri obsecrabat. Quandoque in conuocatione probra & uerba iniuriola audiens, in pariete dealbato suae habitationis exterius, uersus ambitum, carbone lineas in alterutrum finem scripsit. Conturbare caue. Non est placare suauem. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et custodiebatur scriptura haec ne deleteretur, donec edificando, paries cum ceteris habitationibus eiectus fuit. A die autem mortis eius, usque in annum domini 1512: uarijs agnitionibus oppressi, uoto facto curati sunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinque. Vere mortui addicti sunt uitae pristinae sedecim. Fere autem mortui & deplorati sex. Frater etiam sex. Demoniacus unus liberatus. Iumentorum morientia facto pro eis uoto sanata duo. Laus tibi Christe, qui in nostro Doctore Canthino quottidie gloriaris. Epitaphium postea ad tumbam eius superadditum incipit. Carmine ne sileas mecum mea tibia laudes. Gentis hyperborea cuius nunc gloria celsi. Crescat in immensum diuis poscentibus odas. Atque tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in ecclesia sanctae Annae.

CAPVT LXX.

Legatio ad Kazimirum regem Poloniae.

Nno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & industrius, ad Kazimirum regem Poloniae, ab Hussacassen rege Persarum cum legatione & litteris in Caldaico scriptis uenit. Summa litterarum & legationis hae erat. Ut Kazimirus contra Mahumeth Thuream, hostem fidei christianae a se aliquotiens uictum, cum ceteris Catholicis regibus, primo uere confurgat, certus existens, ipsum Hussacassen cum decem centenis milibus pugnatorum pro Thurea exterminatione uenturum. Eo anno circa Pilszinam Venceslaus dux Ribnicen, & Henricus Podebradski bellum agebant. Mathias autem rex Hungariae inde occasione sumpta, Pilszinam per Bielik interceptit. Agebat & dux Zeganeu. bellum circa Wischowa. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Russiae & Podoliae circa festum Ioannis baptistae exercitum thartarorum pannosum quasi septem milium induxerat, & cum praeda discessit. Anno domini 1475 die Martis decima septima Ianuarij, Stephanus Palatinus Moldauiæ, exercitum Mahumeth Caesaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui & Besserabi

CHRONI. REG. POL.

CCCXXXIX

Besserabi auxilia ferebant, Valachiam populantem, circa palum Rakouiecz & fluium Berliad proprio Marte, quinque tantummodo milibus Siculorum, quorum terram ab hungariae rege abstulit, actam in suam ditionem redegerat, magna clade, sed non incruenta suorum uictoria mirabili dei potentia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agrestium erat. Nec in superbiam ex hac uictoria elatus, diebus quatuor continuis ieiunium in pane & aqua agit. Per uniuersam quoque terram suam barium edixit, ne quis auderet sibi, sed soli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo stetit, omnem regionem Valachiae, per quam thurcae ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exulserat, quae res maximi adiuuentum ad uictoriam fuit. Thureis & equis eorum macie consumptis. Omnes fere Thurecos captiuos, praeter principales palis suffixit, caedera interfectorum cremauit, unde ossium illorum extant aliquot acervi. Quattuor duces Thurcorum principales, & triginta sex signa militaria, manibusque nobiles Kazimiro regi Poloniae in Lithuaniam per primores suos Stephanus transmisit. Rex autem hungariae Mathias scripsit Papae, Caesari, & alijs regibus sublimi instantia, insignem Thurearum exercitum per gentes suas quorum Stephanus Valachiae Palatinus ductor erat, deleuisse, uanitate solita, alienos libi titulos uendicando. Stephanus tamen palatinus, aliquos captiuos Sixto papa misit, & scriptis suae sanctitatis auxilia poposcit. Milit & Mathiae regi hungari & pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus. Ad ipsum quoque infestissimum hostem suum Mahumeth Caesarem Thurcorum, insignem legatum, dona non medicaria ferente misit. Quaestus est se a quibusdam Thurcorum latroculis & exulibus temerarie & praeter scientiam Caesaris lacessitum esse. Illam omnem furum & exiliatorum manum, in manu dei potenti consecisse. Petens ut reliquiae huiusmodi latrocutorum, si quae in dominia sua refugissent, sibi traderentur. Pari supplicio cum ceteris poenas meritas soluturæ. At Caesar legatione huiusmodi exasperatus, legatos iure gentium uiolato, in ergastulis aliquodiu tenuit. Postea omni substantia spoliatus, pedes & pene nudos Valachiam remisit. O Stephanum uirum admirabilem & uictoriosum, qui sub nostra aetate tam magnificam uictoriam inter Principes mundi primus ex Thurea retulit. Iubileus hoc anno Romae celebris, sub Sixto papa quarto, a Paulo antecessore eius prius per uniuersum orbem christianum institutus, agebatur. Eodem anno Mathias rex hungariae, Ianusium Gliuicem ducem captiuauit. Et Bitom, Swirlenicz, Kolle, Olesznica, & Volow recepit. Venceslaus etiam ducem Ribnicen, qui & fatuus appellatus est, ortu licio & oppido Pilszina, & tandem ea ptiuitate diuturna molestauit. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Consistente rege Hungariae & Bohemiae, Barones apud Pragam conuenerunt, ut Vladislaus Bohemi & rex uniuersam Bohemiam, cum utraque Lusacia & duobus ducibus Sweidnicen & laworien. Mathias uero Hungariae Morauiam cum residua Slesiae parte habeant. Quod si Hungarus prior obiret, non suscepto pignore, ad regem Vladislaum uniuersa simpliciter deuoluerentur. Si uero pignore suscepto obiret, ducenta milia florenorum darentur filijs

Stephanus. Vo
icunda Molda
uia uictor in
Thureis.

Thartarorum
irages.

Laus Step
hani.

Iubileus Ro
mae.

Ianusius dux
Gliuicem ca
ptus.

Pactum Mathie
Hungariae &
Vladislaui Bo
hemie regum.

G 1 tur filius

Legatio ab
Huszacassen.Ignis notabi-
lis.Cassa ab Ma-
humeri exerci-
tu capta.Captiuorum
primores.Aquarum in-
undatio.Locustarum
prodigium.Thurcorum in
Hungariam in-
gressus.

tur filiis suis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadē uicissitudo in rege Bohemiæ obseruetur. Stante Kazimiro rege Poloniae in Lithuania. Isaac ge- nere Gracus de Trapefunda, sed secta Mahumetus, insignis ab Huszacassen nūcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum cæteris regibus Catholicis contra Thurcū consurgere dignaretur. Hunc nū- cium quom benigne tractasset, spe optima præditum, Graccouiā qua cupi- de uidere desiderabat, misit. In qua quū prope mense uno immoratus fuisset ad Mathiam Hungariæ regem in Brūnam, deinde ad summū Pontificem, & ad Venetos transiit, similem legationem apud illos obiturus. Anno predicto die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouiē gnis a porta noua usq; ad portā. s. Nicolai omnes domos cōsumpsit.

CAPVT LXXI.

Nno præexpresso 1475 Exercitus Mahumeth Caesaris Thur- corum ab Andronopoli soluens, ad Cassam insignem Ianuensiu ciuitatem, qua se ab eitis exicio per ānos tres & uiginti, ex quo Constantinopolis capta erat, muris fortissimis & altissimis mu- nire nō cessauerat, manu nauali & terrestri perueniens. Ipsam sexta Iulii cū Thartarici exercitus auxilio obsidendo & impugnando, sexta die per frau- dem primorū ciuiū Italicorū aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potius, cōtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cō- iectos, ad classem suam deportauit. Vulgo autē pepercit, & in ciuitate illud degere permisit, media parte omnium substantiarū ablata. Quodam tamē processu temporis inde remouens, in perpetuā captiuitatem sustulit, & non nisi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiā imperatorē Menglikeron, qui tunc casualiter apud Cassam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam illos q̄ insigniores Cassensium in Constantinopolim captiuos duxit. Eodē an- no horrenda Istulæ fuit inundatio, intantum q̄ circa Graccouiā undæ ope- ruerant Kazimiriā, Stradomiā, & suburbia, ecclesias & domos aquæ impie- uerant, Pontem maiorem quo Kazimiriā Graccouiā iungitur, & omnes pō- tes circa Kazimiriā, fregit euerit, & abduxit. Ex imbribus circa festū Iacobi in mēse Iulii causata. In mēse Aug: in terris Lanciciē, Siradiē, & Mazo- uiæ, locustæ ad longitudinem unius digiti humani, capita inftar uestertio- num habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauia & Slesiam p- disse ferebātur. Longitudo cōgregationis earū trium miliarium, & latitudo unius, cum medio miliari fuerat. Volabāt ordinatis aciebus, & preliantium more cognatæ ille acies mutuo congrediebātur. Et una quasi duce surgente, cæteræ ordinibus suis subsequebātur. Loca frugum & arborū in qua cade- bāt, deuorabant, nil preter terram & simū sordidum relinquentes, densitatē earū uix sol penetrare potuit. Anno quo supra, in fine æstatis, Mathias rex Hungariæ, in ripa fluuii Save munitionē a Thurco erectam expugnauit & rediit. Thurci uero in magna multitudine ingressi, regnum Hungariæ, nem- ne resistantiam faciente, usq; ad Varadinum grassati, ciuitatē Varadiē, se- xta die Februarii, & uniuersam eius regionem uastarunt. Locustæ etiā eo an- no Hungariam afflixerunt. Anno domini 1476 duodecima mensis Marcii, hora uesterari

hora uesterariū, in castro Nyefzoua filiam quintam, prolem uero 11. Elizav- beth regina parturiuit. Cui in baptismo Anna nomen per Vincentium Kel- bassa Episcopum Culmen datū est. Eodem anno post festum paschæ, Prze- mislaus dux Tessineū, monasterium fratrum minorum de obseruantia aīe por- tam Tessineū septentrionalem fundauit. Mahumeth thurcorū Caesar, con- tra Stephanum Palatinum Valachiæ fremens, contra illum hostiliter ueni- ebat. Sub idem quoq; tēpus Thartarorum numerosus exercitus, thurco la- turus auxilia, in Valachiam intrauit, & eam prius q̄ thurcus cladibus & ua- stationibus affligere cœpit. Stephanus autē Palatinus omnibus frumentis & uictualibus, ne hosti in pabulum cederent, igne absumptis, in thartarorū exercitū intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit, tātoq; ardore fu- gientes persequutus est, ut plures in fuga q̄ pugna occideret. Deinde in thur- cum, Danubium nauibus superantem, irrupit, & plures occidit. In particu- laribus quoq; congressibus, dum frumentatū ex siluis ibant, inuadēs, uictor & superior, singulos captiuos thurcorū aut uiuos excoiabat, aut in palos suffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exerci- tu diu partito, a fronte & tergo circūdedit, & sic strennuissime cū suis pugna- tem thurcus uicit, & non amplius q̄ ducetos de suis prostrauit. De Thurcis uero prope triginta milia cecidisse referuntur. Stephanus autē cū suis ad fu- tura se reseruans, quo fors ferebat fugit. Caesar uero thurcorū incendiis Va- lachiam conterens, & exinde sibi & suo exercitui famē generans, propter in- ediam ex Valachia abcessit. Mathias autē rex Hungariæ in suam laudem traducens, scriptis uulgauit, metu sui processus, thurcum fugisse. Quapro- pter & papa Sixtus quartus, & Ferdinandus Apuliæ rex, principesq; & cō- munitates Italiæ collatione facta. Ducens milia aureorū ad conterendum thurcum illi transmiserunt. Qui ipsis uictoriam & perpetuū thurci extermi- nium promittebat. Sed interim copiosus thurci exercitus, ex regno Bosnae subito circa sedecimā Octobris adueniens, totā Carneolam, Cornithiā, par- tem Sciriæ, Salczburgenq; & Bombergen Episcopatus, grauiter afflixit et usq; ad montes Italiæ grassatus est. Multas Catholicorū catervas in captiui- tatem perpetuam abducens. Insuper quinq; propugnacula fortissima ex li- gnis in littore Histri, in parte inferiori castri Smiderow, per regem Mathiā fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cōmunitates Ita- liæ cognitīs, cū se primū a Mathia rege Hungariæ circūuentos intellexerūt Anno quo supra die Martis trigesima mensis Iulii, hora duodecima. Fratri- bus sub eleuatione Benedictus qui uenit, cātantibus. Fulmen cū terribili so- nitu e caelo ueniens, pinnaculum per modum turris supra ecclesiam sancti Francisci percussit & incendit. Ita ut totum tectū eiusdem ecclesiæ exurere- tur, crucifixum in medio chori pendente scidit & euerit. Lapides sinistri parietis detruncauit & abralit. Vnum monachum occidit, & aliquot homi- nes propinquos suo flatu, non tamen mortaliter, lesit. Eodem anno Mathias Pannoniorū rex, pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphū Wratislauiē, Ioānem Varadiē Episcopos. Itē Ioānem ducem Oppolien, & cæteros in comitatu sexingentorū equitum misit. Pro die Galli apud Bu- dam diem

Anna. 11.

Monasterium
ad Tessenfun-
datum.Mahumetus
et Thartari Va-
lachia ingressiStephani belli
colitas.Thurci victo-
ria.Falsalaus Ma-
thiæ.Thurci christi-
anos clade affe-
cerunt.Fulminis ictus
notabilis in ec-
clesia sancti
Francisci.

Beatrice coro
nato.

Dracula Bess
rabie Voiteu
da occisus.

Przemislai
Tessinensis in
teritus.

dam diem nuptiarum constituens. Quae adducta in Albam regalem, feria qua
ta in die sancti Lucae euangelistae coronata est. Et die dominica sequenti tho
ro regio iuncta est. Eodem anno rex Mathias Hungariae Wladislaum Dra
culam Voieuodam Besserabiae, annis prope duodecim in captiuitate tentum,
restituit, & in Besserabiā remisit, qui fraude serui sui, currendo in equis uelo
cibus decapitatus occubuit.

CAPVT LXXII.

Nno domini 1477 Przemislai Tessinensis dux, tristitia & moer
ore (ut aiunt) confectus, q. Mathias Hungariae rex, illum de di
mittenda arce & ciuitate Tessinensi, aut de soluendis sumptibus
in bellum Slesiticum in eius liberationem impensis, graui molestati
one requirebat. In arce Tessinensi undecima Martii diem obiit. In monasterio
fratrum praedicatorum in Tessin sepultus, unicam tantummodo filiam Hedwigim
relinquens superstitem. Non tamen illam, sed nepotem suum germanum Kazim
irum, filium Boleslai germani ducis Fristatensem, testamento omnium principum
patuum suum heredem reliquit. Hedwigis uero postea Stephano Trecentum
Palatino & gubernatori Hungariae, Comitiq. Scepusiensi nupsit. Eodem an
no Wladislaus rex Bohemiae, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in
Austriam uenit, certificatus per Caesarem de regalibus quod primum ueniret illi
consignandis. Gratissimeq. fuit a Friderico ab uniueritate & cunctis stati
bus ciuitatis Vienne exceptus. Altera autem die aduentus, feria scilicet tertia
post Viti sub magna frequentia populi, in ecclesia sancti Stephani, Frideri
cus imperialibus indutus regalia regi Bohemiae contulit. Et tradendo sibi ue
xilla Bohemica, ipsum de pincernatu imperiali inuestiuit. Omnibus autem pa
catis, rege Wladislao ex Austria discedente. Mathias rex Hungariae intra
uit, in Austria & Stiria omnia perturbando, & usq. ad Bauariam grassando.
Factaq. compositione, imperator ei regalia secundo contulit, quae primo Wla
dislao contulerat & renunciauit de regno hungariae & octuaginta milia flo
renorum soluere promisit, quae tamen non adimpleuit. Anno praexpresso
circa festum Michaelis Thurci cum triginta milibus armatorum, omnem re
gionem circa forum Iulii usq. ad Kunianum, alias ad Kingilianum depopula
ti sunt. Tria quoq. milia stipendiariorum, quos Veneti circa angusta & clau
suras alpium locauerant, facta impugnatione & conquisitione loci, trucidau
erunt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt. Anno domini 1478 qu
tadecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria sexta filia, prolem uero duo
decimam, enixa est. Quae a Ioanne Rzeszowski Episcopo Graccouienensi bapti
sata, Barbara nomen accepit. Eodem anno circa festum sancti Laurentii, thur
ci omnem Chorinthiam ab oppido Malburgera, usq. ad Villacum & prope
Grecz celeriter transcurrando, caedibus & captiuitate omnia scedarunt. Thar
tari quoq. sub idem tempus Braczlaw spoliarunt & incenderunt. Anno do
mini 1479 in Iunio dieta Olomucensis, inter Mathiam Hungariae & Wladisla
um Bohemiae reges agebatur. Conclufa fuit pax inter reges sub conditioni
bus priorum foederum, ut Wladislaus rex Bohemiae uniuerfam Bohemiam ha
beret. Mathias uniuerfam Morauiam, Slesiam, & Lusaciam, Fouebatur tunc
Wladislaus

Thurci cum
eriginta milia
armatorum

Barbara 12.

Foedus Mathiae
Hungariae &
Wladislai Bo
hemie regum.

Wladislaus rex, munificentia & expensis regis Mathiae. Eodem anno circa
festum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinque Bassarum, in terram Se
premcastreum circa ciuitatem Cbiniū irrupit. Batherystwan autem cum suo ex
ercitu coactus pugnam inuit, & multitudine thurcorum conterebatur. Inter
rim duo Capitanei partis hungarorum, Knezi pavel & Iaxi, frequentibus nu
cibus Batherystwan sollicitati, habentes secum omnes aulicos regios, & non in
gentes Rascianos, superuenerunt. Et dimissa fronte thurcorum, in latus studi
ose irruerunt, magnamq. stragem in thurcis facientes, in fugam eos conuer
terunt. Ita ut non amplius pugna sed strages fuit. Anno praedicto Iwan quod
sonat Ioannes dux Mosquae, uir singularis factiuitatis, ciuitatem amplissimam
Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniae neglectam, in suam redegit ditionem.
Omnibusq. ciuibus spoliatis, tertia tantummodo parte cuilibet relicta (quod
dictu apud posteros forsitan erit parum credibile) tricentos currus, auro dum
taxat & argento, margaritis & lapidibus preciosis, usq. ad summum refertos,
ante se de spoliis Nouogrodensium agit. De suppellectili uero nobilissima si
ne numero. Anno domini 1480, die Veneris. 29. Maii. Vir celebris conditio
ne, ac insignis reputatione Ioannes Dlugosz senior de Nyedzelno, Canonicus
Graccouienensis, diem uitae clausit extremum. Erat autem staturae procerae, faciei
gracilioris & macrae, nasi longi & aquilini, aetatis grandeuoris & prouecta,
ut ipse de se scripsit. Sexaginta quinque annorum, moribus probus, uirtutibusq.
fulcitus, industria sagax, sermone eloquens. Inter alia historiarum maximus
amator ac lector, & Chronicarum scriptor. Huius Aeneas Silvius de Piculo
minibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius secun
dus uocatus, meminit, & in epistolis Sbigneo Cardinali tituli sanctae Priscae
Episcopoq. Graccouienensi missis, magnifice extollit. Asserendo eum hominem
doctissimum, & in promptu habentem eloquentiam, multo sale conditam. Quem
praeter nullus tam clare tam discrete tamq. prolixae, res Polonorum in pace & bel
lo intus & foris gestarum, quoadusq. uiueret scripsit. Vnde in hoc anno do
mini 1480 uita & Chronica ipsius finitur. Preterea scripsit disertis stilo legē
dam beatissimi Stanislai, Presulis Graccouienensis & patroni Polonorum glori
osi, uitamq. beatam Kunegundis coniugis & perpetuo uirginis Boleslai pudi
ci ducis, ac monarchae Polonorum, in Sandecensi Cenobio uita functae & se
pultae. Scripsit & Geographiam, immo uerius Corographiam regni Poloniae,
urbes, castra, oppida, flumina, montes, atq. uillagia, cuius situs & dispositio
nis sint. Scripsit & libros inuentarios prouentuum cathedralis ecclesiae Grac
couienensis, & cunctarum ecclesiarum Collegiatarum Conuentualium & parrochia
lium diocesis Graccouienensis. Ad quem uel ad quos pertineant, distinctius anno
tando. Item scripsit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum
origine & causa eorum, & alia opera regno Poloniae frugi & decori aeternum
pantura. Erudiebat preceptor constitutus, illustrissimos natos Kazimiri ter
ci regis Poloniae, quibuscum non paucis annis contritis, dum postulatus & ele
ctus fuisset in sedem Archiepiscopalem Leopoliensem, obiit antequam consecraretur,
anno, mense & die quibus supra. In ecclesia sancti Stanislai Kazimiri
Graccouienensis de Rupella nominata, iuxta sepulchrum beatissimi Stanislai tu
mulatus

Congressus
Barberystwan
cum Thurca.

Enspolium
ducis Mosko
uig.

Ioannis Dlu
gosz interitus

Vita & mort
eius descriptio

3 hab. l. 1. p. 1.
orig. l. 1. p. 1.
orig. l. 1. p. 1.
orig. l. 1. p. 1.

Rhodia a thur
ca obsessa.

CCCXLIII

LIBER QVARTVS

mulatus. Cuius ecclesiam prefatā in Rupella personis religiosis Pauli pri
mi heremita, & prouisionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dota
uerat. Principibus filiis regis, ipsius discipulis, cū cetera uniuersitatis, prela
torum ac populorum funus eius sequentibus, & exequias cohonestantibus,
quibus interfui & predicta omnia uidi. Eodem āno Thurci ciuitatē Rhodis oc
ciderunt, & machinis partes murorū rumpentes, & uarios uariis modis oc
cidentes, murum ascenderunt. Pluribusq; ex utraq; parte cadentibus, repulsi,
illatis innumerabilibus damnis, discesserunt. Et in regnū Apuliæ traiciētes,
multas elades fecerunt, oppidū Bestiam ad mōtem Garganum deleuerunt,
& Hidruntū ciuitatem expugnantēs, Archiepiscopū per medium secuerunt,
& pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti
Caesaris Thurcarū, Alfonso filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnā
ti & subsidia Mathiæ regis Hungariæ generi sui habenti, sese subdiderunt,
qui in mancipia ipsos redegit.

CAPVT LXXIII.

Mahumeti
mors.

Expulsa fra
tris.

Pestis magni
do Graccouie

Simon de Lip
nicza mortu⁹.

 Anno domini 1481 die tertia Maii Mahumetes imperator thur
carum, qui triginta annis, multos populos atrocissimis bellis af
flicerat, & suo imperio subiecerat, mortuus est, & in Constantinopoli sepultus. Fuitq; idē mēsis mortis, qui adeptionis & expu
gnationis urbis Constantinopolis fuit. Eodem anno Baiffetus, filius ipsius na
tu maior, in Caesarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem suū minorem
imperare gestientem expulit. Qui in insulam Rhodis, causa salutis fugiens,
captus est. Et in Franciam per Cruciferos religionis sancti Ioannis de cruce
alba missus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexandro
papa sexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliā per Romam
cum magna potentia transeunte, & uim papæ inferente. Inter alia elenodia
& obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq; Apuli
am rex atigerat, Zeliab⁹ in Campania extinctus quieuit. Anno dñi 1482
pestis seuissima ex Hungaria progressue transiens, in minori Polonia uigu
it. Ab octaua corporis Christi ad assumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc
est a medio dierum Iunii usq; ad medium dierum Augusti perdurans. Mori
ebantur Graccouie singulis diebus quadraginta, interdū quinquaginta ho
mines in parrochia sanctæ Mariæ in circulo. Ad sanctum Stephanū uero
singulis quibusq; diebus triginta, interdum quadraginta, sic suo modo in cæ
teris parrochiis. Anno antē sequenti scilicet 1483 deuenit & inualuit pestis in
maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentia mortalium
occidendo. Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater mi
norum prædicator gloriosus & feruidus. Peste quindecimo kalendas Augu
sti, die Iouis, decima octaua Iulii, quæ fuit dies sancti Arnolphi mortuus est,
in choro ecclesiæ sancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed
quum miraculis coruscaret, a fratribus honorifice in corpus ecclesiæ ad sini
stram partem translatus & conditus est. Cuius Epitaphium unum est hoc.

Lipnicus iacet hic Francisci ex ordine Simon

Diuino frater feruidus eloquio.

CHRONICO REG. POL.

CCCXLV

Cuius perpetua fruitor iam spiritus aurā
Quod probus hic sancte uixerit atq; pius.
Quod decorare dei studuit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides testantur signa beatum
Qui miseris meruit ferre salutis opem.
Hunc igitur studeas tibi conciliare patronum,
Vt uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in crastino cinerū, Dux Kazimirus secundoge
nitus Kazimiri terci regis Poloniæ, pñsi suffocatus Vilnæ interiit, ubi & ie
pulturam acceperat. Et post mortē prodigiis miraculorū splendescere fereba
tur. Anno domini 1484 Baiffetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur
ocio deditus, uoluptatibus immerfus operā dabat, per suos excitatus & in
ductus, cum maxima potētia tempore Veris in Besserabiā uenit, & Kiliam
& Bialagrod obsidendo expugnauit, & in hanc usq; diem possidet. Eo tem
pore magister Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccoui
cū magistro Nicolao de Glogouia maiori prædicator Theutonico, & Ge
orgio de Lanczhuth præbitero ad sanctā Mariā in circulo Gracco: uolen
tes per terram pedestres sanctā ciuitatem Hierusalem uisitare, quū in Vala
chiā intrarent, Thurco exercitua liter appropinquate, Kiliam ingressi, capti
uati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magister Nicolaus prædicator, & Ge
orgius de Lanczhut in Constantinopoli, per mercatores Venetos redempti,
in Poloniā per Venetias & terras christianorū redierunt. Magister uero Mi
chael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terra sancta cum uno cōuerso
minorū natione de Kaliss peregre rediens, quia caumata & aeris feruorē nō
uitauit. In Rhodis febribus acutissimis correptus, diē obiit extremum. Hic
fuit in omni facultate doctissimus & promptus, Hebraicāq; linguam perfe
cte profitens & sciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta men
sis Maii, quæ fuit uigilia Pēthecostes. Cristophorus Saffranycz de Pyesz
kowa Skala, mercatores Graccouien ad nūdinas in Lublin trāsētes, hos,
Stanislaum Lanthman, Ioānem Reichel, Ioānem Nonert, Conradū Enczi
ger, Swantostlaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Gracco
uiā adducti, in choro ecclesiæ. s. Mariæ in circulo prope sacrariū iuxta sub
sellia Vicarioꝝ maturā missā cantantiū sepulti sunt. Ob hoc itaq; crimē &
spolia quæ fecerat, primū de regno bannitus, tandem per Pyeczik & Szuf
circumuetus, captiuatus est, & Graccouia adductus, in testudine reclusus in
arce Graccouien detinebatur. Donec sub nundinis post festū sancti Michae
lis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in ecclesia sancti Bernardini se
pult⁹ est. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. s. Mariæ de metro de
paciencia beatorū martyru ad sanctū Marcum Graccouia quarta die men
sis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas sacrarii septētrionem uersus sepul
tus. Fuit statura breuis de natura Gnauoꝝ, miraculis ut fertur gloriosus &
clarus. Hic uerentibus fratribus & metu concussis, ne ignis non longe exor
tus, monasterium sancti Marci corripere dicit. Non timendū pro hac uice,
sed dum

kazimiri secun
dogeniti mors

Besserabiā &
Baiffeto uastā
ta.

Tres præstāres
peregrini Grac
couiam exeūti

Cristophor
Saffranicz
graffatio.

Interitus duf
dem.
Fratri Mich
dis mors.

sed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monasterio accidet, quod ita factum, post mortem ipsius uerificando superuenit, semper humilis, oras & deuotus fuit. Eodem anno domini 1485, die Mercurii, sedecima Marcii. Fuit eclipsis solis undecim punctorum, super quinto gradu arietis, in regno Poloniae, ante occasum solis satis notabilis defectus litatis & diminutionis lucis. Hanc in Mirandula ciuitate Lombardiae satis claritatis habentem inspexi, nec illic aliqua obscuratio, aut splendoris diminutio notabatur. Anno domini 1486, die 18 mensis Marcii, quae fuit feria tertia paschae. Maximilianus in Aquisgrano in regem Romanorum, per Archiepiscopos Maguntinensem, Coloniensem & Treuerensem, in presentia patris eius Friderici tertii imperatoris Romanorum, & multorum principum, prout ante conclusum in Frankfordia tempore electionis fuerat, coronatus est. Anno domini 1488 die solis, tredecima Aprilis quae fuit dominica conductus paschae illustissimus Fridericus Kazimiri tertii regis poloniae filius postremo natus. Per Capitulum Graccouien ad postulationem praefati serenissimi domini regis Kazimiri, in Praesulem Graccouien fuit electus. Et octaua die quae fuit uigesima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendissimi domini Vrielis de Gorka Antistitis Polnaniensis in Piotrkow in ecclesia predicatorum suscepit. In crastino alias 11 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouien cum eius collegis, nomine Capituli Graccouien postulat, spiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis ascendente. Eodem anno die Mercurii sedecima mensis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianussum germanos Mazouiae duces, super bonis hereditariis, per Boleslaum & Kazimirum fratres eorum uita functos derelictis facta est. Anno domini 1490 die Lunae quinta mensis Aprilis, Mathias rex Hungariae apoplexia (qua praecedenti die oppressus erat) in castro Viene australis suffocatus & extinctus est. Et in Hungariam relatus, sepulturam in alba regali absque pompa communem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima mensis Octobris Graccouia in pulchro comitatu Ioannes Varadiensis ide & Olomuncensis episcopus aduenit, in circulo Graccouien apud Sebastianum hospicio exceptus, Kazimiro regi Poloniae persuadebat, ut filium eius ducem Albertum tertio genitum ex Hungaria reuocaret. Et Wladislaum primogenitum regem Bohemiae in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro dissentiente, die Lunae, decima octaua mensis Octobris, quae fuit Lucae euangelistae, inconsolatus e Graccouia per Slesiam & Morauiam in Hungariam recessit, postea in breui monachus factus. Anno domini 1491. Cometes dominus astione dictus, de natura Mercurii, circa festum epiphaniarum sub tertia facie piscium, solem post occasum sequens apparuit, Et circa carnispruium resolutus disparuit. Eodem anno die Solis, octaua mensis Maii & fuit dies celebris sancti Stanislai Polonorum patroni, & dominica rogationum. Accidit eclipsis solis nouem punctorum super 16 gradu Tauri. Subsequutaque fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, praesertim bouum & suum siue porcorum. Iacebant etenim inualidata artubus & iuncturis, & surgere non poterant. Linguaeque eorum abrafa, exconiata, & fere ulcerata, parabula contingere & masticare non ualebant. Anno domini 1492 Mortuo & tumultuato

Eclipsis solis

Maximiliani coronatio.

Fridericus episcopus Graccouien

Mathiae regis Hungariae obitus.

Ioannes Episcopus Olomuncensis aduenit.

Cometes.

Eclipsis solis

Pestis subsequens.

tumultuato Kazimiro tertio rege Poloniae, incendium de domo aciali Mikosza nuncupata, iuxta portam futurum exiit, & omnes domos iuxta ecclesiam sanctae Annae Graccouiae, cum collegio artistarum maiori, & horologio nouiter immutato, die solis 19 Iulii in nocte sequenti consumpsit & conflagrauit.

CAPVT LXXIII.

Ioannes Albertus.

AD eligendum nouum regem, posita conuentione pro festo assumptionis Mariae in Piotrkow eodem anno domini 1492. Conuenere optimates & Satrape regni poloniae, Prelati, Magnifici & Nobiles. Et quia Alexandrum quarto genitum, Lithuani mortuo Kazimiro tertio rege Poloniae, statim ascuerunt & in magnum ducem ex sententia & uoce eiusdem regis uiuentis. Sed moribundi & tunc ab lithuanis istud optantis sibi praefecerunt. Et duobus super remanentibus alterum Poloni in regem cum quadam amorum infensione & controuersia eligere adnitebantur. Communitas nobilium familiae Romanorum & urbs Graccouien cum alijs ciuitatibus regni, Ioannem Albertum tanquam maiorem natu regnare uoluerunt. In contrarium Sbigneo de Olefenicza Archiepiscopus Gneznen, duobus Mazouiae Conrado & Ianussio, Raphaele Iarowski Marscalco regni, & omnibus de armis bipennium. Ceterisque ei assistentibus adnitente, & Sigismundum minorem natu deligere & erigere seu sicut communitas cum sibi adherentibus rebatur electionem regina in eundem Ianussum ducem Mazouiae, qui personaliter cum eodem Archiepiscopo campstraliter post uillam anteurbi Pyotrkouien per omne tempus electionis egit, transferre conante. Donec dux Ioannes Albertus hac campstrali statione Archiepiscopi & ducis Mazouiae prouocatus, iuuamine genitricis suae Elizabeth reginae Poloniae Ad Illustissimum & Reuerendissimum dominum Fredericum electum & confirmatum Graccouien germanum suum in curia paterna atque regia cum auctoritate praesidentiae, tanquam sub illa Archiepiscopi in campo statione usurpari simulata, ac ad alios prelatos & proceres in locis consuetis residentiarum anteurbi illius electionem representantes armato milite in Pyotrkow misso, electioni suae renitentes, & spolia parti eius inferentes coepescuit. Die itaque Lunae 17 mensis Augusti, luna applicante ad ascendens radicis eius, Ioannes Albertus in Pyotrkow rex poloniae proclamatus & publicatus est.

Collegii artistarum conditio.

Conuentus pro rege dignatus.

Partes Ioannis Alberti.

Partes Sigismundi.

Elegit Ioannem Albertum rex poloniae

os Alber-
tū eligitur

Mox coronat.

Legati Vene-
torum.
Legati Thur-
carum.

Marcus dandalus

1777

Regum ac prin-
cipum in Leu-
czouiam con-
uentus.

marcus fides

Legatus Thur-
ci Graccoui-
am venit.

Capistrani ve-
nium.

et publicatus est, Ioāneq; de Tarnow filio Palatini Graccouien ad electū du-
cē Albertū uelocissime in Graccouia aduolante, & electionē publicante. Te-
deū laudamus in crastino electionis Graccouia: mirū in modū omnibus gra-
tulantibus & gaudentibus ignes multis locantibus, uasa quoq; uini & cerui-
siae exponentibus decantatum est. Coronatio tandem eius in regem Poloniae
dominica in crastino Mauricij, quae fuit 25 Septembris celebrata. Coronatus
autem & inuēctus est per Sbigneum Gnezneū Archiepiscopum, debilem &
hydropicum, assistentibus ei predicto Frederico electo Graccouien confirmato,
Petro Mosczynski Cuiariē, Vriele de Gorka Poshaniē Episcopis,
ceterisq; Pontificibus & praelatis, Regina quoq; Elizabeth genitrice ipsius
inspectante, ac multitudine copiosa. Sbigneo Archiepiscopo Gnezneū Mar-
salco regni Iaroslowski, alijsq; eius coronationem dedignantibus, de post bre-
ui mortuis. Et quom anno sequenti rex Ioannes Albertus in Polonia esset, in-
signes legati imperatoris Thurcarum pro treugis etiam ad uitam utriusq; &
imperatoris & regis constituendis & dominij Venetorum ad eum uenerunt.
Retentis autem secum in Poshania legatis Thurei de pactis induciarum tra-
ctantibus, Marcum Dandalum doctorem utriusq; iuris & principalem Ora-
torem cum collega ipsius Paulo Capello, & reliquis Venetis gratulatum iri
de Venetijs missis de sublimatione Ioannis Alberti in regem Poloniae Grac-
couiam ire iussit. Qui die Iouis secunda Maij Graccouiam ingressi, & in cir-
culo apud Nikel Karle hospicio honorifice suscepti & optime tractati uoto-
rumq; suorum compotes facti, die Lunae, tredecima mensis Maij recesserunt.
Anno autem domini 1494 die Iouis, decima septima mensis Aprilis, conuene-
runt in Leuczouia germani, Wladislaus Hungariae & Bohemiae, Ioannesq;
Albertus Poloniae reges, dux Sigismundus & Fredericus Archiepiscopus
Gnezneū, Episcoposq; Graccouien & Cardinalis pronuntiatus. Item Frede-
ricus Marchio Brandenburgen regum sororius, cum magnificis & consilia-
rijs regnorum Hungariae atq; Poloniae, multisq; ac uarijs interpositis tracta-
tibus super regnorum unione super bello in Thureas Et uindicanda patri
truculenta nece, qui pro regni Hungariae defensione ut suo iam ante loco di-
ctū est, cōtra immanissimū Turcarū imperatorem strenue pugnādo interit.
& extirpatione Valachi. Irritatis & omnibus articulis fere conclusis reiectis,
uacui ad propria discesserunt. Vacui tamē animi regni haud fuerant, quod in
proposita capitis immediate sequentis expeditione declaratur, sed ut delibe-
rationes regum Thureā latuissent irritationes eius modi consulto erāt publi-
catae. Anno praefato die Martis, tertia mensis Iunij, notabilis legatus impera-
toris Thurearum, 12 camelos habens, Graccouiam aduenit, in domo ducum
Mazouiae in acie circuli Graccouien hospicio exceptus. Preparabantq; &
quasi singulis diebus thurei in circulo Graccouien sub pretorio finum & pa-
bula camelorum desiccabant. Astruebant tunc memores & seniores, eum for-
te annū quadragesimū, quem diuus Ioannes Capistranus praedicando Grac-
couiae pphetice dixerat. Veniet thureus huc, & equos suos in circulo Grac-
couien locabit, si correctio morum & uitae in uobis non aderit. Vtq; narrato-
res affirmabāt, tameti de Thurearū imperatore nō fuit uerificatū, in nuncio
tamen eius

tamē eius sub conditione expressa uerissime impletum fuit. Terribile quoq;
dictū, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die solis, 29 mensis Iunij, quae
fuit apostolorum Petri & Pauli, in nocte sequenti, maximus ignis a pistoribus
circa nouam portam exortus, omnes structuras iuxta murū & in medijs pla-
teis, praeter circulū usq; ad plateam sutorū conflagranit & consumpsit. Ceci-
deruntq; portae sancti Nicolai, sancti Floriani, Slawkouien. Ecclesia sancti
Marci & clipei eius cum toto monasterio ceciderunt, turres ciuitatis in pra-
dicto circuli, & turris ecclesiae sancti Stephani cū campanis & domo pasto-
rali exuste sunt. Iudei post sanctum Stephanū commorantes uehementer ar-
serunt, & immisericorditer per stipendiarios, quorum magna copia illis die-
bus Graccouiae aderat, direpti sunt. Nosq; in domo aciali Turzonis platea
sancti Stephani arsimus. Hec cum uidissent thurei, omnia sua in camelos ac
equos imposita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Frideri-
cus quae sua fuere, in currus cuncta imponere iussit. Et si incendium Episcopa-
li curiae appropinquaret, e Graccouia excedere disposuerat. Continuata est
haec plaga incendi, a prima hora noctis usq; post ortum solis. Legati quoq;
Thurearum extūc quarta die, cum licentia Alberti regis, die Iouis tertia die
mensis Iulij de Graccouia abscesserunt. Ad instantiam autem ciuium Grac-
couiensium, tanq; propter ipsos huiusmodi plaga conflagrationis euenisset,
Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam sub murum, iuxta eccle-
siam sancti Laurentij, ubi cella pro collegio & lectorijs per Kazimirum se-
cundū regem Poloniae extructa fuerant, ubi in hanc diē moratur, transfudit.

Iudei Gracco-
uia expulsi.

CAPVT LXXV.

Nno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum successit,
nam rex Albertus a Valacho magnanimae suae uoluntatis effe-
ctum profecuturus perinde atq; Leuczouiae sic uti supra scripse-
ram cum fratribus constituit ulturus patri per Turcas in War-
na occelli interitum, castra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bel-
lum ingens atq; idem periculosum uersus eadem castra per Thureas in Wa-
lachia occupata concepit. Quo uniuersam Poloniam, Russiam, Mazouiam,
Ioannemq; de Tiffen Magistrum Prussiae, reliquas terras, imprimis uero Il-
lustrissimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuaniae
germanum suum, qui cum uniuersis magniducatus Lithuaniae proceribus in
auxilium fratrum per campos inferioris superiorisq; Podoliae processit, &
circa Braczlau fratrum expectando ausilamentum substitit, in arma conci-
tauit, praeterea mercenarium militem equestris, pedestrisq; ordinis, immodi-
cum his iunxit, atq; instructum exercitum ad dies Iunij apud Leopolum re-
censuit. Quo reuiso ordinatoq; die 26 Iunij, feria secunda post diui Ioannis
baptistae diē, cum toto exercitu, & Sigismundo fratre, a Leopoli soluit, iterq;
in Valachiam non sine malo omine dirigens. Haec inter prodigia infelicitis
expeditionis numeranda, precessere, boues ducenti post exercitum pulsi, Le-
opolim uersus turbis uehementis impetu dispersi sibi nō potuerūt, sed par-
tim in ipso suburbio fossatis se immitentes, partim in campos & alia loca dela-
ti uix sed non integro numero fuere reuolati. Rege ipso fluium, exiguo al-
ueo dilabentem,

200 boues. sibi non
potuerunt

Ioannes Albertus
in agro suo in nullo
generatim locabitur

Omina infolli-
cis belli.

Legati missi
in Valachiam
missi.

ueo dilabentem, transeunte, dextralis equus candidissimus regisq; charus cor-
ruit, & erat submersus. Præterea quidam Sropski genere nobilis, alioqui pau-
ci sensus, Leopoliiteratis uicibus, nostros succubituros non sine terrore excla-
mabat. Fulmine ite castris dilapsus, nobile unū, et equos duodecim interemit,
Sacerdote apud regem diuina celebrante, hostia finibus manipularis a fini-
stra pendens, quod rex ipse uidit, e sacro altaris ac ministerij loco detracta
seu casu quodam, seu improvidentia celebrantis excidit, in terramq; est pro-
lapso, quæ per ministrantem Capellanium, rege cū admiratione hostiam de-
monstrante, una & per ipsum celebrantem fuit recollecta. His terrorem in-
cipientibus, nihilominus a sceleribus nihil temperatū, exercitus permissis mu-
lieribus refectus, ferunturq; ipsi Primores & Duces, nocturna libidine non sa-
ciati, clara luce publicis balneis, & tina, inter amplexus mulierum uoluptati-
bus indulsisse. Quumq; in expeditione ipsa procederent, quis post soluta Leu-
czouien coniunctionem Albertus rex per insignes suos oratores & magnæ au-
toritatis ac prudentiæ Consiliarios scilicet Cresslaum de Curoswanky Deca-
rum Graccouien & regni Poloniae Cancellariū, iam uero per ipsum regem
ad ecclesiam Wladislauiē per mortem petri Mosinski de Blyn uacantem
pronuntiātum eligendum, & per Rodłowski de przytylu Castellānum Ra-
domien cum eodem Cancellario una legatos Stephanum alias Chari Bo-
gdan Woieuodam Walachia de illarum secretarum ac earum cōtra Thur-
cas fraternarum regiarum deliberationum Leuczouien, quæ consulto tanq̃
irritatae fuere ausatum facit & hortatus est ad assistendum ipsi regi, & in suo
sanctissimo proposito auxilium ferendum, quod ipse Stephanus data fide &
manu repromisit, non tamē prius illud laturus ne per Thurcas præuentus es-
set, donec uideret regem uel apud castra Kyliani & Byalogrod uel in Danu-
bio cum exercitibus constitui, cuius tamen protectionem in terra sua impedi-
re nollet, quin etiam æque permetteret comitatu libere ministrari. Cumq;
Rex terras Russiæ ingrederetur Cresslaus Rozenis nuper nominatus iā ue-
ro Electus Wladislauiē & regni Poloniae Cancellarius senator atq; zelator
regni uigilantissimus & rerum peritus, ut audiuit Stephanum Woieuodam
in perfidiam uersum, a uotis promissis discessisse, & Hungaros male conten-
tos esse de rege suo, qui eis inconsultis Leuczouia fratri Alberto regi annuit,
in castra Thurei Valachia occupata expeditionem faciendum, timore per-
cussus ne Stephanus per Hungaros zelo inuidiae concitatos, persuasus Thur-
cas & Thartaros ausatos efficeret & in regem conuerteret, subito cucurrit
ex arcebus suis, & regem expeditionem cōtinuantem in Przemisliē oppido
adit, orat & obtestatus erat ut ab expeditione desisteret, sed eam ad loca so-
litudinū per Thartaros uasari solita conuerteret munienda, quæ Cressla ad-
hortatio per regem abiecta fuit ut cum despectu quodam eum a se rex licen-
tiaret, ad adeq; suas Episcopales redire iuberet, qui potius domi oraret,
aut quæ suæ, Episcopalis sunt professionis ageret Rex uero, quod sibi innatū
ac proprium est, armis & bello insisteret. Sic quoq; Albertus rex nō ignorans
Woieuodæ illius dolos Mathiam de Loncza Episcopū Camienecē ad Wo-
ieuodam premissum exploratum dirigit an in proposito assilientia periret
raret, quod Woieuoda

raret, quod Woieuoda coram ipso oratore Episcopo confirmauit. Tamen cū
rex terre Valachia appropinquaret, Woieuoda per Thurcas Moldauos &
Siculos atq; Transiluanos qui uotis fortasse quorundam dominorum Hun-
garia quibus secrete Leuczouien deliberationes non erant credite, concita-
tus, sententiam mutauit, & nō solum comitatum exercitus regio recusauit,
uerum etiam pro uoluntate assilientium sibi Thurcarū hostem se regi eius
terram ingredienti nuntiāuit, sollicitatusq; per frequentes regis nuntios ut
ad se rediret, promissorumq; firmus esset obseruator, conuerti ad prima pro-
missa noluit, quamobrem tela regia quæ rex non in eum sed in Turcas acue-
rat, in se conuertit. Et cum hæc insperata eueniret mutatio, nec minus popu-
lus regius uoluptati illius deditus fortunam & propiciationem non merere-
tur diuinam, timore non uulgari erant concussi poloni, ut plerumq; a paucis
hostibus infidelibus & scismaticis aut fugarentur aut trucidaretur, secundum
illud Deutronomi 3: & psalmi ultimi sabbati quomō psequeretur unus Mil-
le, & duo fugarūt decemmillia. Nōne ideo q̃a deus suus uendidit eos, & dñs
conclussit illos. Ipseq; Stephanus Woieuoda nonnullos dira morte perime-
bat, ut tandem elamarēt ad regem Poloni quo illos in domos redire permit-
teret. Nanq; absq; licentia regis iure regni Poloniae uetante, sub amissione ca-
pitis & bonorum omnium mobilium, non liceret illis a rege & exercitu disce-
dere, neq; facultas reditui patuit propter loca ubiq; per hostes occlusa, quæ
rex terram Valachia ingrediendo non muniuit, fidei per Woieuodam pro-
misse fidens, unde cū rebus nullibi digno Marte prosecutus neq; redire hone-
stū, neq; castra Thurei Walachis ipsis Turcis Moldauis, Besserabis, Siculis
& Transiluanis obstantibus accedere tutū aut possibile esset. Nihilominus
Albertus rex dolis Valachi impeditus ut aliquid egisse uideatur decreuit
Castrū Szoczaua sedes ubi Woieuode esset aggrediē, quod exercitibus
admotis oppugnabat, bombardisq; quaciendum mandauit. Interea Wladis-
lai regis Hungariae suorumq; de hungariae regno Prelatorum ac Baronum
nomine certi oratores Hungari ad exercitum regis sed tanq̃ in fauorem Vo-
ieuode ne desperatus se Thureis dedat, missi, regem Albertum a prosecuti-
one belli consilijs & rationibus inductis, q̃ se male crediderit Woieuode fi-
dei, quam neq; Christo neq; hominibus seruaret, solantur, & mitem in Voie-
uodam eius animum reddunt. Interea rex Albertus ægro ac male se in cor-
pore habere cepit, tantamq; pro Valachi dolis & occultis Hungarorū ma-
leuolentijs molestiam concepit, ut breui posthac uiueret & eam mortis futu-
re sed proxime occasionem sibi insumeret. Vnde etiā confestim euentus istos
per celeres nuntios Magnoduci Lithuanie per Podoliam in auxilium regis
uenturo notificat, hortaturq; fraternæ, ut Magnus dux attentis his quæ regē
permouet & presertim legatione ipsa hungarorum, ab ulteriori superfede-
ret itione, qui tamen ut in sua uidebis historia locum Braczlauien muniuit.
Rex aut illa Hungarorū suasionē preualente foedus cū Woieuoda Stephano
pepigit, ad reditūq; gentes conuertit, quæ cum redirent obstante regis ægri-
tudine, quæ etiam Ducem Sigismundum eius germanum secum in exercitu
agentem atq; optimates quosq; polonos & ipsos belli duces nimium in ani-

Legati Hunga-
rie regis.

Fœdus cum
Valacho.

mis eorum cōseruatos effecerat, omnia negligenter erant custodita, ibantq; maiores Poloni cum egrotante rege per siluam Bukouyna primi quos suble-
cui minores, terrarū scilicet Gracco, proceres tanq; armatiore postrema re-
gis tuati. Prima Lucæ 16 Octobris quæ fuit feria quinta ante Simonis & lu-
da, a Thurois & Valachis alijsq; quorū supra meminerim, per Woieuodam
tanq; fidefragum ictum fœdus inuicem obseruantem clam sumministratis in
eadem silua per suffragia nemoralium impedimentorum aggressi, percussi,
fusiq; erant, inter quos plures de domo bipennium corruerunt, precipue Ni-
colaus Palatinus Russiæ, & Gabriel heres in Morauicze ambo de Thāczin
qui perierūt, Ioannes Sbignei de eodem Thāczin Succamerarij Graccoui-
en & Capitanei Marieburgen filius, qui Thurciam adductus erat postea per
fugam liberatus. Interea etiam Cruciferorum de Prussia ab ordine & Ducū
Mazouiae & terris illorum milites sub certo numero pro iure generalis expe-
ditionis regni Poloniæ missi regios sequuntur sed nō adeunt exercitus, quos
cum presciter Voieuoda ueluti ultime sorti relictos, seorsum sezt ex eadem
causa inscutorum exercituum profectos seu potius diuisos, per Thurcas pro-
curat cladibus affici crudelibus, ex quibus qui nō erant occisi Thurciam sunt
abacti. Sic quoq; in nemore Bukouyna cū hac minoris Poloniæ nobilissima
gente infelicitate actum, quæ dum terga egrotantis domini, suis uita & sangui-
ne tutaretur pro felici regis reditu, misere periit, quorum uiuentes aut Thur-
ciam aut Thartariam, aut in alias barbarorū infideliumq; freti pontici Asiæ
Scythiq; regiones sunt deducti. Exercitus autem regis quem Dux Sigismū-
dus fraterne condolens aggritudine uehementer, ac maiores regni de maiori-
bus Polonis constituerant regem maleuolentē dūctabat, licet ab iisdem Vo-
ieuode fraudibus immunis non fuerit, quippe qui undiq; lacefferetur per Tur-
cas & Valachos eorundem ductores, ac ueluti per canes ex foraminibus sic
per illos ex lucis tenebrosis proficientes. Tamen per dies plures nemoralibus
& tanq; inuis locis, ut magnis exercitibus cōmune est, iens, integer ab agro
Valachico ad terras Russiæ regias feliciter ac uictoriose rediit. Tantumq;
ipsa expeditio lucri monumētq; euiterni polonis & suo regi prebuit, ut cō-
muni laudo statuerint nunq; regibus suis permittendum expeditiones facere
generales, sezt proceres regni nunq; generaliter ad arma mouendos contra
infideles Turcas aut Thartaros nisi primum consulta apostolica sede, sed &
alijs regnis & regibus Christianis ad expeditionem ipsam accedentibus, Me-
ror quoq; summus hoc improspere expeditionis casu hoc regnum implet p-
corumuni fratrum regnicolarum casu, qui ab inconsulta & paucis cōmuni-
cata expeditione euenerat, proq; amissa existimatione quia Turcæ & Thar-
tari nihil plus q; generalem Polonorum timere expeditionem. Summa ue-
ro culparum omnium reiciebatur in Philippum Callimachum Italum floren-
tinum, qui cum Alberti regis in paterna educatione nutriti perceptor esset
uir doctrinæ summæ, & humanarum non uulgaris professor litterarum eccu-
lus & uaser, eiusdem rex consilia senatorum omnium regni consilijs preposu-
it, quæ imitatus fraternas consultationes Philippo animum regium in eam
expeditionem contra omnium consiliatorum uota dirigente celebravit, quæ
talem habuere

Ordines Pol-
onorum.

Philippus Cal-
limachus præ-
ceptor Alberti
regis.

talem habuere exitum, ut breui Rex uitam cum morte & summam re-
gni existimationem tanq; perpetuam gloriam infidelibus semper terribilem
cū summa publici status iactura permutaret. Insuper afflictis addita est affli-
ctio. Nam sequenti anno in principio Maij, Turci, Thartari, & Valachi iun-
cti, Russiam irrumpentes, plurimam stragem in hominibus crudeliter fece-
runt, iacebant passim in unjs & campis occisi. Omnia oppida sub montibus
& in medio circa Leopolim & Przemissiam, usq; ad oppidum Canezugam
incenderunt, uastarunt, & diruerunt. Et tempore modico commorati, cū ma-
xima præda salui discesserunt. Hæc nouitas quom die Mercurij sedecima
Maij Graccouiam esset delata, nō parum omnem statum terruit, etiā nōnul-
los fugæ accinxisset, nisi uel timor, uel spes a rege prohibuisset. Extūc Grac-
couien fossata uersus eampestria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto
fundamento ad propugnaculum extruendū ante portā sancti Florianī (quod
proximis annis magnis impensis finierūt) oppidū Cleparz in magna sui par-
te, quæ fluuiio Rudawka superimminebat demoliti sunt, deiecerunt atq; di-
minuerunt, turres quoq; muri Graccouien uersus Cleparz, quas post exusti-
onem muro in altū erigere cœperant, complebant & edificarunt. Cœpit de-
inde rex Albertus querere modos resistendi hosti, auxiliaq; a Wladislao re-
ge Hungariæ & Bohemiæ, germano suo atq; ab ipsis Hungaris expetere. Et
ueniente legato eorum Episcopo Vesperimen Graccouiam, prima Iulij an-
no præfato 1498, concordiam inter Hungaros & Polonos ad opponendum
communi Marte se hostibus concluderunt, & Te deum laudamus, die Iouis,
quæ fuit duodecima Iulij decantauerunt. Sed talis concordia, nil iuuamenti
attulit, Thartari nanq; Russiam in fine Iulij inuadentes, longe lateq; grassa-
ti, cum præda ad propria remearunt. Contra quos rex Albertus, regnicola-
tum exercitu collecto, de Graccouia die Martis, septima mensis Augusti exi-
uit, sed cognita hostiū fuga circa Sandomiriam uillis multis destructis, exer-
citum ad sua abire permisit. Post thartaros, Thurci circa diem sanctæ Catha-
rinæ sub montana Russiæ eodem anno circa Sanbor & Halicz deuastau-
runt, neq; aliquo certamine laceffiti. Verum uel deo, uel eorum infortunio sic
cogente, frigoribus aerisq; in temperie inedia atq; niuibus, supra q; quadra-
ginta milia equorum hominumq; periere, reliqui tamen, quorum ultra uigin-
ti milia dicuntur fuisse, salui post damna illata recesserūt. Sed per Valachos
percussi erant. Alium itaq; modū pacis nanciscēda aggressi, quoniam absq;
Valachis, exteris ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitātibus
pax non fieret, persuasi & uocati Graccouia conuenerunt Episcopus Vara-
dien nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Valachiæ, Orato-
res Alexandri magni ducis & Lithuanorū, & Poloni. Hi omnes post longas
moras & consilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis sibū-
uicem mutuam assistentiam & auxilia contra thurcas & thartaros iurarunt.
Episcopo autem Varadien de Graccouia. 11. Aprilis quæ fuit feria secunda
ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moskouiæ in crastino, & fuit di-
es sancti Adalberti aduenerunt. Et hi similiter de pace requisiti tractauerunt
& promiserunt.

Thurcarum
Thartarorūq;
incurfio.

Fœdes cum
Hungaris.

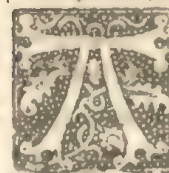
Thartarorum
incurfio.

Thurcorum
inuasio.
Thurcarum
incurfio.

Pacis studium

Oratores Ba-
isleri impera-
toris.

Cometes.

Thartari Polo-
nia depopulati.Moskua Lith-
uaniam uastauit.Legatus sum-
mi Pontificis.Thartarorum
incurio.Crucis signati
Iudeos inua-
dunt.Iudeorum ex-
clusio.

Anno autem domini 1500 die Martis, 25 Februarij quæ fuit dies sancti Mathiæ apostoli in anno bissextili. Oratores imperatoris thurcorum Bailei Graccouiam aduenerunt, & anteq̃ inducias pacis cum rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & specula regia castri Graccouiensis, in præsentia eorum die Veneris, decima Aprilis, & fuit feria sexta ante Ramispalmarum exusta est. Deinceps Cometes dominus astone, flagellum iræ dei, feria quarta 20 Maij, in parte Septemtrionis sub signo Capricorni apparuit, & notatus est supra Lithuaniam, Russiam & minorem Poloniam girans. Et eo disparente in diebus Penthecostes, alias circa octauam diem Iunij, statim thartari regnum Poloniæ intrauerunt, & circa Lublin, Thurobin, Belsz, Krasnystaw, & alia loca eis propinqua depopulando uastauerunt. Eodem tempore Iwan dux Moskouiæ, altera uice Lithuaniam ingressus, circa Smolensko uastauit, & eam, non habito respectu pactorum fœderũ & affinitatis (quia ipse fuit fœderis & dux Alexander gener) attriuit. Rex Albertus aduersus thartaros die Veneris, decimanona Iulij, ante uigesimam primam horam egrediens, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurij, 22 Iulij in die Mariæ Magdalene redijt. Ad quem legatus Alexandri papæ sexti Caspar Episcopus Calliësis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubilium cum cruciata contra paganos, die dominica quæ fuit 30 Augusti, Graccouia de ecclesia sanctæ Mariæ in circulo processionis in ecclesiam Cathedralẽ incedendo rege Alberto sequente, publicauit. Et mox thartari iterum irruerunt, & terribiliter Russiam, Lithuaniam Sandomiriã, & Lublineũ terras Vrzadow, Lanczhut, Lasensko, Krasnystaw, Zauichost, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzesko Lithuanie & uicinijs eorum subito insperatoq; cursu uastauerunt. Magnaq; præda abacta, & nobilibus terrarum adeo celeriter ad arma confurgere non ualentibus, libere abscesserunt. Qui autem transitum thartarorum opposuerant & obsiderant, domini Petrus Myskowski palatinus Lanciensi, & Capitaneus Leopoliensi, Nicolaus Kamienteczki palatinus Sandomiriensi & Capitaneus Graccouien, & cæteri nobiles, quibus non pauci fuissent, in thartaros non insulerunt, quia thartari illos multitudine superarunt. Rex autem Albertus die Lunæ, quattadecima mensis Septembris, & fuit exaltationis sanctæ Crucis, contra eosdem thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibusdam cruce signatis exeundo, eadem sorte qua prius, nihil defensione adducens redijt. Verum cruce signati, inter quos plures religiosi & monachi fuerunt, post discessum regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uolentiam effracta porta Kazimiria Gliniana, cæterisq; portis & hostijs hebreorũ, die Mercurij, sedecima Septembris tumultuose spoliauerunt. Et ex eis de utroq; sexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clausis portis ingredi prohibiti, per uallum ad campestria iuxta Cleparz progredientes, legatis thurci in domo Pileczki supra murum hospitatis, manibus & armis tensis minitarunt, & die tertia regem uersus Russiam insequuti sunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Marcio, ex conuentione Piotrkouiensi in Graccouiam diuertens, Helia Valachũ (ut fertur

Valachum (ut fertur heredem Valachie) propter uiolatas litteras suas, de consilio consiliatorum suorum in Czchow in præsentia nuntiorum Stephani Voieuodæ Valachie decollari iussit. Fuit autem Helias filius olim Petri competitoris Stephani in principatu Valachie. Post festa paschæ anno præmisso 1501 die Martis uigesima Aprilis, quæ fuit feria tertia post conductũ paschæ, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Prussiam perrexit & in opido Thorun splendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaseptima Iunij, & fuit octaua corporis Christi, & tertia dies post Viti, hora quattadecima occubuit. Hoc fato tantus rex immatura morte non sine suorum mærore absumptus est. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, consilium, prudentia, & in rebus gerendis, indulgentia nunq̃ defuere, sed fortuna quæ non ex æquo sedes suas apud homines locauit plerunq; illius rebus contraria fuit, hincq; factum est, ut quum in omni reip. euentu sapienter citoq; consuleret, iniqua fortuna omne consilium euerteret. Alberti autem mors uti Sarmatis luctum, ita plerisq; exteris nationibus, quibus tanti regis in gerendis rebus industria suspecta esset, letitiã attulit, tanto maiorem, quo magis insperata mors omnia consilia interciperet, potuisset hic princeps, si fortunã cum cæteris animi dotibus habuisset, omnium maiorum uirtutem adæquare. Albertus quoq; prudentia & audacia nulli ducum secuudus fuit, ut etiam summis se periculis nõ subtraheret. Sed quũ ad maximas iam res aspiraret, iniquo fato sublatus est. Signa mortem eius portendentia, fuerat Cometes predictus Septem. Kurzanoga regia habitatio exusta, & globus turris prætorij Gracco, supremus uento abruptus, ac die Mercurij, 20 Februarij, quæ fuit dies Fabiani & Sebastiani martyris in nocte sequenti deiectus. Præcedenti siquidem æstate hinc globum faber lignarius nouiter posuerat, & omniquaq; firmauerat, ut humana estimatione hunc cadere non fuit possibile, & postq̃ cecidit casum capitis regni & ciuitatis Graccouiensis signare. Exiueram ad eum de Graccouia tantq; medicus, post uesperas eiusdem octauæ corporis Christi, & die mortis sue. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundũ lutum deuexo, quis octo equis Podwodorum seu conductorum extraheretur, incassum laborando, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad postrema currus arcedatis & ligatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & ægre retrorsum, Graccouiam uersus extractus est, quod fuit omen mali, & ad Graccouiam inconsolatorum redeundi. Et adhuc nobis in Piotrkow uenientibus, obtentoq; subuertigali & poduodis atq; discessum parantibus, oppidani insurrexerunt quoniam regem Albertum uita functum intellexerant, & aulicos regis gladijs, fustibus, & lignis grosse sectis persequuti, occidere conabantur. Qui fuga sese saluarunt, & in hospicio apud Adam Scribam oppidi clauserunt. Tarde igitur egressi & molestias plures admodum & frustra passi, in Graccouiam reuersi sumus. Funus autem regis Alberti, post hoc Graccouiam die Lunæ uigesima sexta Iulij, quæ fuit dies sanctæ Annæ post meridiem adductum est, & hora uigesima, cum decentia & honore regio, in sacello sancti Ioannis euangelistæ, ecclesiæ Cathedralis Graccouien ad dextram chori sitam, sepulture traditum est. Cuius sacelli alteram partem, regina Elizabeth pariete facto diremit & H 4 secluit, Et

Helie Valachu
occisio.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Signa mortem
præcedentia.

Cometes.

Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.Hoc a populo Al.
berti regis
obitus.

Staturę ac vi-
tę suę descri-
prio.

Monum quali-
tas.

Temporis qua-
litas pręter cō-
munē cursum.

Friderici Ro-
manorū impe-
ratoris mors.

Fridericus Ka-
zimiri filius
Cardinalis p-
nunciatus.

seclussit. Et tam sarcophagum q̄ ipsum sacellum, proprijs impensis, prout ma-
trem decet, adornauit, duosq; lectores missarum pro anima defuncti in per-
petuum fundauit. Post huiusmodi quoq; sepulturam, Fridericus Cardina-
lis, Primas Gnezneſi & Episcopus Graccouieſi, quosdam spirituales aulicos
mancipauit, turbauit, & cum sua societate tanq̄ reos & thesaurorum ablatō-
res, in carcere, reliquos in seraculis reclusit. Qui excusatione adhibita, libera-
ti sunt. Fuit autem Ioannes Albertus rex Poloniae procerę stature, oculorū
rubicundorum & faciei cum quadam morpheatione & exituris Robustus, ol-
iosus, & audax, secundum pectus, manus, & pedes, pilosus, secundum caput
paucis, raris & nigris crinibus respersus. Fuit prudentia atq; solertia prędi-
tus, lingua expeditus, sermone latino tanq̄ alter Rhetor, ultra Polonicum &
Theutonicum ornatissime & sufficienter imbutus. Historias legebat, & dis-
putationes Doctorum amabat. In incessu maturus, & in incedendo, ut saepe
cultro ad latus suum accincto progrediens, uoluptatibus & libidini tanq̄ ho-
mo martialis indulgebat. Et quom̄ multa pertinentissime & prudenter, con-
sultando atq; respondendo diserebat, in hoc defectuosus diminutus, & sine
laude fuit, q̄ bene tractata & dicta non exquebatur, nec effectui demandā-
bat. In obscundis bellis infortunatus, In edificando negligens ac nullus, & re-
gnicolis ultimam propter cladē Valachia per eos perpeſſam inuisus. Re-
gnauit supra Polonos, s. ānis, octoq; mēſibus & uigintiquatuor diebus. Vixit
annis quadraginta uno, mēſibus quinq; & uiginti uno diebus.

CAPVT LXXVII

Nno domini 1493 per omnes dies usuales Ianuarij, usq; ad medi-
um Februarij, adeo calidi dies fuerunt, ut gemmę & pullulatio-
nes in hoc regno Poloniae turgerent & uiderentur. Puluis e rer-
ra uelut in aestate surgebat & spargebatur. Aues nidificabant &
foeturam nouam educabant. Verum post medium quadragesimę, intantum
frigus duabus hebdomadis fuit intensum, q̄ omnia arefacta & destructa fue-
runt. Eodem anno die Lunę, 26 Augusti, Fridericus imperator Romanorum,
postq̄ in imperio a sua coronatione, per Nicolaum quintū regnauit fere qua-
draginta uno annis Viennę mortuus est ibidem tumultus. Huic crus & pe-
dem chirurgici in senio reſecuerūt & absciderūt, quia aliter in uita ipsum con-
seruare non potuerant, pauco tamen postea tempore superuixit. Eodem anno
circa sedecimam Septembris, Thurei per Croaciā diffusi, ipsam uallauē-
runt, & prędam abegerunt. Anno quo supra 1493, die Veneris, 20. Septem-
bris Fridericus Kazimiri tertij regis Poloniae natus. Ad promotionem Wla-
dislai Hungariae & Bohemiae, atq; Ioānis Alberti Poloniae regū, Romę per
Alexandru Borgiā papam sextū Cardinalis pronunciatus est. In cuius hono-
rem Te deum laudamus Graccouia uigesima quarta Octobris decantatum
est. Attamen capellum summus Pontifex ei non misit, usq; anno domini 1495.
Quem tali anno die Lunę, uigesima Aprilis, quę fuit feria secunda paschę
suscepit. Primam autem missam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis
christi in porticu laterali hostij ad meridiem, quoniam propter iubileum per
Alexandrum papam sextum, omnibus huiusmodi solennitatem diuinorum
pręsentij suis

pręsentij suis decorantibus a culpa & pœna concessum. In ecclesia Catha-
drali Graccouieſi, & per omnes areas iuxta ecclesiam uix homines consille-
re propter pręssuram potuerūt. Rege Alberto in porticu & circa populum
compescente, dirigente & amouente. Morbus Gallicus hoc anno domini
1493 sub oppositione duorū ponderosorū, Saturni & Iouis in partibus medijs
inter meridiem & occidentem ubi est dominium Martis scilicet in Maurita-
nia, Cæsarea, Hispania apparuit. Et anno sequenti in Italiam & Franciam ue-
nit. Deinde pedetentim ad orientales processit regiones, apud nos in Grac-
couia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, quę ex peregrinatione de
Roma redeundō, pręfatam morbum secum Graccouiam attulit. Deinde ex
Hungaria eodē anno 1495 & 1496 aduenit tali morbo infecti adueniebant, &
morbus per Graccouiam spargi ac multiplicari cepit. Merito plaga dei uo-
citandus, quoniam pręuaricatores & homines superflue uiuentes, in libidi-
ne, uino, acutis & grossis, deus uindex malorū, hoc morbo tanq̄ singulari pla-
ga puniuit. Et ex aduerso homines sobrie uiuētes, perraro aut nunq̄ hoc mor-
bo laborare comperti sunt. Vnde & moderamen huiusce male Francosē, po-
tior cura inter alias reperitur. Et quom̄ cælestium rimatores Mathematici &
prognostici hunc morbum molestissimum a coniunctione Saturni & Iouis,
quę consequenter fuit in Cancro anno christi 1504 destituendum & finendu
prędixissent, tamen predictionibus eorum haud uerificatis usq; in hanc di-
em, anni 1521, post prędictam coniunctionem debachatur & seuit, quis mi-
nus acute & paulo tollerabilius q̄ antea. Vocatur autem hæc labe pro uarie-
tate regionum in quibus accidit uarijs nominibus. Nam Italici malam Fran-
cosam aut morbum gallicum uocitant, quia rege Karolo cum Francis circa
annum domini 1494 Italiam ingresso, hæc perniciēs in Italia sentire cepit, &
nomen ab euentu eorum accepit. Parisius & in alijs ciuitatibus Galliarum,
grossa uariola nūcupatur. In Hispania propinquiore & in Aragonia, morbus
sancti Sementi, eo q̄ malum prędictum inuocatione sancti Sementi, qui in
Britannia requiescit, curatur. Cuius sororium ac proximum in morbo gallico
mortuum credunt, ultra Hispanias & in Granata morbus curialis quia curi-
ose ac crapulose uiuentes insequitur, appellatur. Ego uero sub deteriorationi-
bus, prout apud Galienum in decem tractatibus et Alsahaphati, prout apud
Auicennam in 7 sen quarte, aut sub scabie fixa, hoc perniciosum malum lo-
cando curabam, & deo propiciante affatum prosperabar. Anno domini 1494,
die Veneris, 17 mensis Iunij, domini Collegiati maioris Collegij artilliarum,
in platea sanctę Annę Graccouia, inuenerunt in muro lectori Socratis the-
saurum 2508 aureorum, & tantundem in annulis, unionibus, ac gemmis. Et fu-
it dies sancti Ladislai regis Hungariae. Ob hoc pręfatam diem sancti Ladi-
slai illa domus festiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentum thesaurum
cognouisset, aureos intulatos Maria regina Hungariae, a collegiatis rede-
mit & eis monetam medietatem largitus est. De quo collegiati bene contenti
fuerunt. Fridericus uero Cardinalis ab eisdem gemmas & annulos preciosos
tulit quos d. lapidauit & distraxit. Et 50 duntaxat marcus monetę requiritas
pro eis tribuit. De quo male contenti omnes sunt & fuerunt. Anno prędicto
die Mercurij

Primordialis
morbi Gallici
origo atq; in-
ciuiſentia.

Varię eiusce
nūcupationes
ex gentium di-
uersitate.

Inuēio thesau-
ri in archæarum
Collegia.

die Mercurij. 22. mensis Octobris. Quaedam mulier in nigra uilla ante Graccouiam, monstrum peperit, quod collum & aures leporis habuit, & loco stomachi unum intestinum, oreque distento spirabat. In antea uero altera mulier in platea sancti spiritus Graccouiae, puerum mortificatum & serpentem uiuū peperit, qui cauauit, exedit, atque profunde dorsum infantis corrosit.

CAPVT LXXVIII.

IN hoc quoque anno die Saturni, in uigilia Bartholomei apostoli aulici & stipendiarii regiae maiestatis, circa Wiszniewiecz, per Thartaros non pauci, licet in hoc bello thartarico communiter interuictores, nunc tamen quadam siderum fatorumque inclementia profligati & occisi sunt. Inter quos Henrych Kamyenieczki germanus Nicolai palatini & Capitanei Graccouien. Et Dzersek nepos Pauli de Glo uina Decani Graccouien, occisi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunae. 25. Februarii. Ianussius dux Mazouiae & germanus ducis Conradi, absque uxore & prole mortuus est. Idcirco rex Albertus Mazouiam, tanquam terram feudalem reperit & obtinuit, cum ciuitatibus & castris Plocko, & ceteris quae ipsi us ducis Ianussii fuerunt. Eodem anno post coniunctionem lunae, diluuium istulae, supra, quae memoria hominum teneret maximum fuit, priora diluuii aquarum ubertate praecellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Florentinus, Poeta laureatus, regi Alberto inserviens, fluxu uentris resolutus, Graccouiae in kalendis Nouembris quae est dies Omnium sanctorum de mane occubuit, in ecclesia sanctae Trinitatis Graccouiae, in sinistra parte introitus chori sub altari sepulturam percepit, testusque est urna aerea, erecta in altare, Epitaphio supraposito. Hic tempore pauli papae secundi, comprehenso Platina cum reliquis poetis, e Roma in Poloniam fugit. Scripsit carmina elegiaca de amore plura. Item uitam & successus Wladislai regis Poloniae et Hungariae in Thracia circa lacum Varnei, per Thureas profligati & perempti. Item de Attila, ortuque & progressu Hungarorum. Item epistolum longum in fauorem & laudem regum Poloniae ad Innocentium papam octauum nonnullaque alia opuscula, egregia &c. Epitaphium suprapositum est tale. Hic iacet heu patria procul a regione sepultus. Progenitus Thulco sanguine Calimachus. Quem fatum uarijs aduersum erroribus agit. Inuictum his tandem constituitque locis. Illius ut postquam uirtutem regia sensit. Vidit florentem famatis ora uirum. Qui memor hospicii tam mitis contulit isti. Consilijs regno comoda multa suis. Quod sentit praesens & postera sentiet aetas. Cuius iudicium sanctius esse solet. Plura quoque aggressum & quedam maiora parantem, Haud opportuno tempore mors rapuit. Anno domini 1497 post principium mensis Aprilis. Thurci per Croaciam ingressi, Chorinthiam & Stiriam depredati sunt. Et captiuos secum abduxerunt. Et iterum eodem anno circa Ioannis Baptistae clam ingredientibus Thurci, praedam & captiuos quasi sex milia de eisdem Chorinthia & Stiria abegerunt. Eodem anno circa festum Ioannis Baptistae, Ioannes de Tiesfen magister Cruciferorum Prussiae regem Albertum secutus non adito rege bellicam expeditionem contra infideles obeunte in Leopoli infirmatus, mortuus est. Et ad sepeliendum in Konigsbergk eductus, pugna infidelium

Monstri pro-
ductio.Thartarorum
victoria.Mors Ianussii
ducis Mazo-
uiae.

Diluuiū istu-

Calimachus
Poeta laureatus
Florentinus
mortuus.

Scripta sua.

Epitaphium.

Thurci ingres-
sus.Ioannis magi-
stri Prussiae obi-
tus.

pugna infidelium non gustata neque uisa. Cui per Cruciferorum uocationem, & Elizabeth reginae Poloniae ad regem Albertum promotione, Fridericus dux Misnensis successit. Anno praefato die Lunae. 6. mensis Iunii, quae fuit Ioannis & Pauli martyrum, dux Nicolaus Oppolien. Nissa ante pretorium plebis & capite truncatus est, quoniam insiluerat primum contra ducem Henrycum Glocei, deinde in Ioanne Roth Episcopum Wratisslauiensem, tandem in Kazimirum ducem Teshien & Capitaneum Slesiae, cum pugione intentione transiendendi eum acurrerat, & sese inter iurgandum & defendendum tenentes, de gradu in terram ceciderunt. Et quum ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolien sensit, in ecclesiam fugit. De qua etiam praecepto Ioannis praenominati Episcopi Wratisslauiensis extractus & reductus, per consules Nissenses iudicatus, gladio decapitatus est. Anno praefato 1497 in aestate & autumno maxima pestis in minori Polonia, in districtu scilicet Graccouien & Sandomirien uiguit. A Graccouia incipiendo orientalem & septentrionalē plagam uersus, quae seuendo plurimos rapuit & consumpsit mortales. In anno uero praecedenti uidelicet 1496 in partibus occidentalibus a Graccouia & uersus Slesiam ad Hungariam eadem sorte praesit mortales pestis. In initioque hyemis Graccouiam uenit. Et paucis absumptis, intensum gelu superueniens & perdurans, pestem diremit, quinimo prohibuit. Ita quod sequenti anno puta 1497 praetermissa Graccouia in uno miliari scilicet a Mogila Crzeslauienze &c. incepit, & satis acriter ut praemissum est asilixit & continuauit. Preterea eodem anno 1497 in Leopoli feria quinta in uigilia conceptionis Mariae, Ioannes Albertus Poloniae rex ad uniuersitatem Gracco. singularem gerens affectum, cultum diuinum in ecclesia Przemislensi adaugere uolens, iussu patronatus, Canonicatus, & praebende ecclesiae Przemislensis, qui de iure patronatus regis Poloniae extitit, uniuersitati praedictae pure & donatione perpetua irrevocabili motuque proprio donauit, quam donationem Alexander Poloniae rex subsequenter approbauit. Et has donationem & approbationem, Mathias Drzewiczki Episcopus Przemislensis & regni Poloniae Vicecancellarius auctoritate ordinaria confirmauit. Litteras desuper novas dando & concedendo. Anno domini 1498 Magister Ioannes Vels de Posenia Licenciatus medicinae olim praeceptor & informator filiorum regis Kazimiri tertii ecclesiae parochialis sancti Stephani Graccouiae rector, diem clausit extremum, die Martis, decima septima Aprilis, quae fuit feria tertia paschae. Hic coemptis aliquot arcibus extra urbem Gracco. ad occidentem, amplius & spaciosum construxit cimiterium, ad sepulturam parochianorum sancti Stephani, & aliorum quorumcunque illic sepeliri uolentium. Ecclesiam quoque in eodem cimiterio intra robora muratam, in titulum & uenerationem Petri & Pauli apostolorum erexit. Et lectorem missarum in eadem ordinauit. Et ut in nocte tempore necessitatis ingruentis confessiones in lingua Almanica & Polonica audiret instituit. Ante fores ecclesiae praefatae ad partem meridionalem, prout uiuentis mandauerat, sepultus est. Anno praedicto die Mercurij, tertia mensis Octobris, Illustrissimus dux Sigismundus de Graccouia in Hungariam exiit, & germano suo matris natu Budae Wladislao rege Hungariae & Bohemiae commanit.

Nicolai ducis
Oppolien inter-
ritus.Pestis in crudel-
centia.Uniuersitas
Graccouien in
repa patronatus
donata est.Cimiterium Pe-
tri & Pauli a-
postolorum una
cum ecclesia ex-
rectum.

Sigismundus.

Portentū Grac
couiꝝ genitumThurcarū im
manitas.Insignis iubile
us Romę.Modon in sula
a Thurco va
stata.Polonorum Mo
rauoꝝ Lithua
norum in Mos
kum concors
egressus.Detrimentum
Vilnē.Sigismundus
ducatum Glo
gouiꝝ possidet

Nno domini 1499 die Mercurij, quinta mensis Iunii. Natus est ui
tulus in Kazimiria Graccouia inter iudeos, cum duobus capiti
bus, unum caput antrorsum ut solet naturaliter produci. Aliud in
postremo in loco caudę. Ipsa uero cauda in medio dorsi excre
uit, pedestrem in latere dextro habuit, in sinistro nullum. Cetera membra
completa fuere in suis locis ad modum duorum gemellorum, complicatorū
ante & post. Expositumq; fuit tentum & inspectum hoc monstrū, aliquot die
bus ante portam Glinyana alias glebeam. Eodē anno bella gerentibus sum
ma potentia Thureis cum Venetis in mari Egeo & Adriatico. Submissi octo
milia Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, &
iuxta mare & flumen Mincium depopulati sunt. Precipue inter Teruliū
& sanctū Danielem, usq; ad montana occidentis, receptamq; prædam absq;
ulla resistentia abduxerunt. Sed & peregrinos ad iubilum pergentes, aliquos
interceperunt, nonnullos uero excruciatos occiderunt. Nos quoq; ad iubile
um Roman transeuntes, et in proximo existentes, continuimus nos in Villa
co in fine dierum Octobris, donec Thurei abcesserunt. Anno domini 1500,
Iubileus annus centesimus sub Alexandro papa sexto, toto anno Romę dura
uit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominum pro capescendis in
dulgentiis ex toto orbe christianorum. Eo ipso anno supra solitum regni Po
loniæ messis ante festum Ioannis Baptistę fuit. Fuerunt namq; uer & aestas sa
tis calida. Canicula autem a principio ad Iacobi pluuiosa ac frigida, et reliquū
tempus serenum & calidum fuit. Eodem anno Thurga insulam & ciuitatem
Modon, duodecima mensis Augusti obsedit. Expugnauitq; & eam sub Vene
tis uigesimaquarta eiusdem mensis recepit. Muros demoliendo, omnes ma
res occidendo, mulieres uero & impubes abducendo. Anno præexpressato,
in mense Septembri, multi Morauj & Poloni in Lithuaniam aliarūq; natio
nū homines militares in fraternitatem pro Lithuanis contra ducem Mosko
uia ibant ære & auro Alexandri ducis magni Lithuanie conducti, quibus mi
les & Baro Thezaurariusq; magniducatus Lithuanie nomine dicti magni
ducis stipem & litteras Posnanię dabat. Namq; gener contra socerum suum,
de illatis iniuriis se uindicaturus præsertim q; circa illa tempora idem Mos
kus de ducatus Lithuanie abstraxerat & sibi appropriauerat septuaginta
miliaria in longitudine & tantundem in latitudine. Quomq; conuenissent su
preum rectorem exercitus stipendiariorum. Rex Ioannem Polak constituit,
quia uero stipendarij negligenter cōueniebant, itaq; propter eorum moro
sum transitum hyeme tum præmente Rex soluendum precepit. Binum itaq;
damnum Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoste duce Iwan Moskoui.
Alterum ex priorum stipendiariorum depopulatione, & de rapina suorum
de more ipsorum uiuentiū. Anno prædicto 1500 Illustrissimus dux Sigismun
dus, Kazimiri tertij regis Polonię natus, ducatum Glogouiē per germanos
suos, per reges Vladislauum Hungarię & Bohemię conferentem, per Ioan
nem Albertum cedentem atq; resignantem obtinuit. Et eodem anno Ioannes
Thurzo coadiutor Wratislauiensis factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni,
nona Ianuarij,

nona Ianuarij, nuncij imperatoris Thurcarum Baisseri de Graccouia disces
serunt fere integro anno commorati, & per regem Albertum in Graccouia
seruati. Post quorum discessum Oratores Szachmetzar imperatoris Thar
tarorū Zauolhensiū, tertia die quia undecima Ianuarij superuenerūt, & per
petuā amiciciā, ligam atq; societatem interpositis iuramentis concluderūt, re
ge Alberto cum suis optimatibus, sic & oratoribus ducis magni Lithuanie
Alexandri presentibus, super sacra euangelia deponentibus & iurantibus.
Legatis uero Thartarorū Zauolhensium supra frameas iurantibus, ritu eo
rum & aquam abintionis gladiorum atq; framearum epotantibus, atq; uerba
talia adncientibus. Quicūq; pacta, ligam, & fraternitatem uiolauerit, aut con
tra eam uiolandam insurrexerit, uel aliquēpiam intentauerit, a frameis inci
dendus occidendusq; pereat, & tanq; aqua defluat atq; euanescat. Misit itaq;
rex Albertus Christopherū Teshik, & Alexander dux magnus Lithuanie alte
rū propriū nunciū, ambos thartarorū sermonē callentes et intelligētes. Qui
in mēse Septēbri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; sepulto,
Thartaros Zauolhenses cum imperatore eorum in terras Lithuanie pro
pe Khow induxerunt & locauerunt. Et statim Thartaros Przecopenſes, con
tra hos siquidem adducti fuerunt occurrentes, & castrametationem prohi
bentes strauerunt. Sicq; in hyemem plurimā rigidamq; perdurantes in cam
pestribus commanserunt. Anno eodem 1501 Ioannes Roth Episcopus Wra
tislauiē, episcopatum Friderico filio ducis Kazimiri Tessineā maiori natu
tamē minorenni resignauit. Ideo contra eum Capitulū Wratislauiē quæstū
iri in Budā Wladislao regi per
relationem Doctoris Oswaldi
Strawbinger, plebani ad sanctā
Mariam Magdalenam, & Si
gismundi Gullinger Canonico
rum Wratislauiē misit. Et rex
Wladislaus factum non admis
sit, quinimo prohibuit, prima
mēis Septembris, anno mille
simo quingētesimo primo.

Alexander Rex

CAPVT LXXX.

DVm in conuentioni
bus particularibus,
de substituendo alte
ro rege Poloni tra
ctarent, anteq; negotium genera
le diffiniretur, miserunt, Petro
Kmitha de Wisnycza regni Po
loniæ Marschalco instigante, Pe
trum Miskowski Palatinū Lan
I ciciē, cū Nico

Legatio impe
ratoris Tharta
roiꝝ ob pacemTartarorū
iuramentūAlberti regis
legatio rursus.Duplices thar
tari pugnam
ineunt.Wratislauiensis
episcopatus re
signatio.

Vladislav⁹ Hun-
gari⁹ rex ad re-
gnum Poloni⁹
postulatur.

Piotrkow⁹ lo-
cus eligendi re-
gis.

Alexander in
regem eligitur

Causa circa
electionem.

Legati ex Po-
lonia in Lith-
uaniam.

ciceni, cum Nicolao Wroblowski Canonico Gracco, in Budam ad Vladislav⁹ Hungariae & Bohemiae regem, postulatum ire, ut regnum Poloniae uacans tanquam prior natus acceptare dignaretur. Qui annuit ac suscepit, & ad amicos, litteras gratulatorias praefertim ad Maximilianum Romanorum, & ad Ludovicum Franciae reges scripsit, quod deus optimus maximus, ultra regna Hungariae & Bohemiae, ad solium paternum ipsum euexisset. Post quod in conuentione uniuersali Piotrkouien⁹, ubi ius mosque est reges non priuatim in conuenticulis eligendos, quae errores & seditiones plerumque gignunt ueluti ex illis instigante Marchalco summissis secuta fuissent, quoniam iam tunc parum absuit quin iterum fratrum bellum fuisset excitatum pro regno hoc paterno ac fraterno ac pro magnoducatu Lithuaniae, ad quod Alexander aspirabat, nisi per Elizabeth reginam genitricem suam fuisset prohibitus, ideoque cum uniuersi regnicolae ad quos pertinet deliberarent non solum pro eligendo rege sed primum de modo utraque dominia ista ab christifidelibus defendendi, & de eorum unionis integratione, sicut tempore aui patris et patris modernorum principum scilicet praemortui Alberti & Alexandri inducta & firmata erant. Cumque et sane consultum putarent, si ob hoc gentes uires & opes utriusque dominii adunarentur. Quapropter Alexandro magnoduce Lithuaniae istud per Albertum Tabor Episcopum Vilnen⁹, Joannem Zabrzezinski Marchalcum magni ducatus illius, & Nicolaum Radiuil Pincernam Lithuaniae suos consiliarios coram uniuerso ceto electionis proponente & Frederico eius germano Archiepiscopo Gneznen⁹ & Episcopo Gracco, Cardinali presidente, assistenteque eidem in presidentia Cressao de Curosuanki Episcopo Vladislauen⁹ & regni Poloniae Cancellario, Alexander magnus dux Lithuaniae non unus aut certorum tantummodo eligentium uoto, sed communi omnium clamore rex erat declaratus unione & defensione omnium commoditati, de Vladislao rege & quocumque alio sperande preualente. Celerrimo itaque ac uelocissimo nuncio super hoc rex Vladislav⁹ certificatus, maxima cum festinatione domesticos & cursores reuocatum ire & interciperi suas litteras regibus destinatas misit. Iussumque est ut ante praesentationem exhibitionemque litterarum nuncii praeventi reuocarentur. Et quomodo Poloni multas super hoc rationes electionis Alexandri regi Vladislao scripserunt non moleste tulit, sed gratulandum commendat uterque dominio patrimoniorum suorum prudenter prouisum sic esse. Factis ergo articulis in Piotrkow cum praedictis magnoducis Lithuaniae oratoribus Alberto Episcopo Vilnen⁹ & Joanne Zabrzezinski Marchalco Lithuaniae super inuisceratione & perpetua unione ducatus Lithuaniae cum regno Poloniae, ut ex utroque foret unum regnum & una gens, & in ipsis unus rex unumque ius. Quod in antea in intronisatione ducum & regum semper attentatum & repetitum fuit, uix autem custoditum. Ut igitur deinceps inuicibiliter custodiretur & sempiternae firmaretur. Ad acceptandum iuramentum ducis Lithuaniae Alexandri, & dominorum Lithuaniae, ex Polonia in Lithuania, Andreas Rosa archiepiscopus Leopoliens⁹, Joannes Lubranski episcopus Polnaniens⁹, Andreas de Szamotuli palatinus Polnaniens⁹, Joannes Szram Tharnowiczki palatinus Lublinens⁹, & ceteri cum eis missi fuerunt. Suscepit autem dux

autem dux Alexander cum suis Lithuanis omnia iuramenta, obligationes, & inscriptiones per Polonos inductas & requisitas. Et ex Lithuania procedens, per Radom, Ilsa Szidlow, Wisliczam, & Proszoutze transiit. In Ilsa uero episcopali Graccouien⁹ ecclesiae, sigillum anulare ad officium Cancellariae regni dedit, sub quo extunc negotiorum publicorum expeditio fieret, donec sigilla non extarent ac donec die Lunae uigesima Nouembris alias feria secunda in uigilia Andreae, cum notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorum militum Graccouiam ingressus, in regiam castris Graccouien⁹ est perductus. Ad quem die Martis, septima Decembris, Legati Szachmetezar imperatoris Thartarorum Zauolhensium uenerunt, illum in ciuitatibus & castris commorari dicentes. Ipsos uero Thartaros intente frigidissimo frigore & inedia in campis sterilibus consumi, requirebantque ut celerime accingeret se, & cum eis pariter in hostes, secundum prius conclusa, egredere. Et accepto responso, quod peracta coronatione, susceptoque regno postulata prosequeretur & ad bellandum exiret, ad suos redierunt. Dux uero Alexander tercia dominica aduentus domini, quae fuit duodecima mensis Decembris, in regem Poloniae, in ecclesia Cathedrali Graccouien⁹ hora decima septima, per Fridericum germanum suum, assistentibus ei Andrea Rosa Archiepiscopo Leopoliens⁹, Cressao Cuyauien⁹ & Cancellario regni, Joanne Lubranski Polnaniens⁹, Vincencio Przerapski Ploce⁹, Luca de Thorun Varmien⁹ Episcopis, & pluribus abbatibus insulatis, Praesentibus insuper & inspectantibus Elizabeth regina Poloniae genitrice regis, Conrado Mazouiae de regno Poloniae. Item principe Mofaiczki, Michaeli Glinzki, Georgio Grodzinski de magnoducatu Lithuaniae ducibus, & maxima copia plebis ac nuntiorum, inunctus & coronatus est. Deinde prandis Praelatos, Duces, Barones, & uniuersitatem Graccoui⁹, refecit, hastiludii & solatiorum interpositis. Aduenerunt tandem ad regem Alexandrum Illustrissimus dux Sigismundus ex Hungaria frater eius die Saturni, decima octaua mensis Decembris, Joannes Baduarius Orator Venetorum, ad commendandum sese Alexandro regi nouiter intronizzato. Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moskouiae, quae solenniter per Graccouiam in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarii, in medio horae uigesimae primae inducta est. Constitutoque de consilio totius senatus regni Friderico Cardinali & germano in gubernatore regni Poloniae, rex Alexander in Lithuania die Martis, tercia Maii, hora tredecima, & fuit dies inuentionis sanctae Crucis extitit. Quem Cressaus Cancellarius sequestre, uti se excusabat, grauat, Mathias autem de Drzeuicz praepositus Scarbimitien⁹, & Vicecancellarius regni agra corporis laborans ualitudine, non erant secuti, quamobrem senatu regni promouente, Joannes de Laszko Canonici Graccouien⁹ de Cancellario Curiae episcopalis Cressai Episcopi Vladislauen⁹ in secretarium regium uices Cancellarii & Vicecancellarii absentium apud regem gesturus, creatus & institutus erat, sigillo anulari per regem manu suae imposito, & iuramento corporali per eum in manibus praefati Friderici & aliorum praelatorum regni in praesentia regis, quod senatores regni iurare consueuerunt, prestito. Et quomodo omnia pacata uiderentur. Thartari

Sigillum annu-
lare Cancellar-
is regni dati.

Alexandri ad-
uentus.

Alexandri co-
ronatio.

Sigismundi ad-
uentus.

Alexandri in
Lithuaniam re-
ditus.

Joannes de La-
sko Secretari-
us creatus.

Thartarorum: uas-
tatio in Russia

Przecopen prope festum sancti Michaelis propter negligentiam praefectorum, crudeliter gladio, igne, & occisione Russiam & districtum Sandomiriae uastauerunt. Exusserunt Rzeszow, Jaroslaw, Radimno, Bels, Daunicza, Kunow, Lagow, & magnam Oppatow, quoniam hucusque Cometes precedens girabat. Depellentemque innumerabilem praedam, in aquis ultra quod mille homines tranatando Istulam suffocarunt. Fertur autem Thartaros numero triginta millium, sed ut eorum mos est in stadia diuidi per quattuor aut circiter milia diuisim sparsis fuisse, & usque ad magnam Oppatow regni Poloniae peruenisse. Dux insuper Moskouiae Iwan eodem tempore per filium suum Demetrium, castrum Smolensko obsidebat, quod gentes regis Alexandri strenue defenderunt. Verum plurima negligebantur per praefatum Alexandrum & aggre defensa erant.

Smolensko ca-
strum obsidu.

CAPVT LXXXI.

Pax facta inter
Alexandrum &
duces Mosko-
viae.

Conuentio in
Lublyn.

Conuentio in
Brzeszije.

Michael Glin-
ky magnitudi-
nem Lithuanie
affectat.

Nno autem sequenti scilicet 1503 Friderico Cardinali longa aegritudine male francosae fatigato, & in Marcio defuncto, rex Alexander in Aprili circa dominicam Palmarum in Lithuania cum suis, duci Iwan Moskouiae tenere inuolabiliter pacem sex annis iurauit. Et contra dux Moskouiae pari uicissitudine custodire & seruare pacem duci magno Lithuaniae Alexandro & ipsius Boyarijs iurauit. Rediensque ex Lithuania rex Alexander conuocationem in Lublyn, pro die apostolorum Simonis & Iudae, pro metis & resistentia opponenda Stephano Palatino Valachiae, qui districtum Pokucie sub motibus Hungariae temere inuadens occupare nitebatur, atque pro defensione a thartaris tenuit. In eadem conuentione Ioannes de Lasco secretarius regis creatus & pronuntiatus est Cancellarius regni Poloniae. Stipendiarij autem aere communi conducti, & in Russia positi, pro defensione ab incursum Barbarorum, in Poloniam redeunt, uillas spiritualium Episcopi Graccouien, Abbatis Andrieuic, Prepositi Miechouien & ceterorum expilarunt & uastauerunt. Nec contributio spiritualium liberabat, quoniam rector gregis aberat. Rege Alexandro in Prussiam de consilio consiliatorum tam Poloniae quam Prussiae terrarum secedente. Anno quoque domini 1505 die Saturni, undecima mensis Ianuarij. Rex Alexander de Graccouia in Brzeszije Ruthenicum, ad tenendum conuentionem Lithuanorum & Ruthenorum exiit, quam ibidem cum praelatis & Baronibus, alijsque optimatibus illius ducatus celebrauit, personaliter sed seorsum uenientibus Alberto Tabor Episcopo Vilnen, Ioanne Zabrzezinski palatino Trocen, item duobus alijs aequae magnificis scilicet Stanislao Zarnowicz Capitaneo Samogittiae, & Stanislao Kyska in Piotrouitz Capitaneo, exercituum magniducatus Lithuaniae Campiductore generali, sed ad consilium regis & magnitudinem abstinentibus ob suspectas insidias uitae eorum apud regem & magnitudinem in castro ipso Brzeslen, per Michaellem ducem Glincki sumministratas, quippe qui occulto pectore seditiosum quiddam pro imperio & gubernatione eiusdem ducatus gestare consueuerat, quod ipsi dñi contra eum affirmarunt, suadebat missitabatque apud aures regias diu noctuque ad istorum dominorum sibi publice & priuatim resistentium uitae, honoris, & officiorum priuationem, actumque fuisset de illis,

fuissent de illis, nisi tunc a summo uitae honoris & officiorum periculo euicisset illos Ioannes de Lasco Cancellarius regni Ioanne de Olzwanicim Theologo Canonico Graccouien confessore regio sibi in hoc pietatis opere ingenue assistente, contra insultum regis & magnitudinis de liberationem, quam rex ad uota ducis Michaelis non diffidebatur pectori suo regio herentem ac contra Michaelis ipsius temeritatem proposita sibi strenue auctoritate regni Poloniae, cuius Cancellarius esset, protestabatur, quia a rege discedere in regnum mallet quam isti errori seditioso interesse. Quoquidem Cancellario instante temperatum erat ab exicioso illo processu, tantummodo Ioanni Zabrzezinski palatinatus Trocen adimebatur, ad quem Nicolaus Raduul non iure priuationis, sed cuiusdam maleuolentiae, & eo ipso Ioanne Zabrzezinski istud paruipendente suffectus erat, qui tamen Zabrzezinski cum ipsis alijs hac donati erat gratia, ut & in regno & in isto magnoducatu curaret interim Maiestatem regiam sibi efficere reconciliata, quod dñi ipsi consensu innocentiae & integritatis suae existentes se facturos obtulerunt. Ibidem aduenit Szachmetczar imperator Thartarorum Zauolhensium, quem rex Alexander ad unum miliare in obuium illi pompose exeundo, honorifice suscepit & tractauit. Is Szachmetczar in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrum ad bellandum requisierat, ab imperatore Przecopen Mendliger, contra quem fuit adductus, profligatus uxore Zauolhensis & maiori parte exercitus eius horrente frigus, miseriam, & defectum uictualium, imperatori Przecopen Mendliger adherente, solus ipse Szachmet Zauolhensis cum tricenis equis, ad Bialogrod Valachiae fugit, ad Thurcam pro subsidio transiturus. Ut autem certa relatione didicit imperatorem thurcarum Baissetum commisisse Capitaneo Bialogroden, ut Szachmetczar detineretur ac incarcerationetur, & in Bizantiū ad Cesarē mitteretur uinctus, Szachmetczar celeriter de campis Bialogrod se arripiens, fugit & non substitit, donec prope Kiow peruenit & illic resedit. Hunc Capitaneus Kiouien circumdando, coegit in Vilnam Lithuaniae transire. Quo longo tempore, mora & expectatione afflictus, fugere pluries ad Thartariam tentauit, tamen consequutus reducebatur & custodiebatur, donec regi Alexandro in Brzeszije adduceretur. Cui rex quousque se hilarem exhibuerit, tamen non nihil agere tulit quod secus fecerit quam debuerit fecisse, nihilominus fraterne eum prosecutus Poloniam secum illum ad conuentionem Radomien abduxit, ut liberius accusationem in eum transferret. Rex autem in Poloniam ad conuentionem Radomien transiens, praefatum Caesarem Zauolhensem secum adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiae, recessit tandem ipsum, & in quadam uilla iuxta Radom posuit. Hic Szachmetczar personaliter in concilio regis Radomien constitutus, tum lamentabiliter, tum rationabiliter, tum etiam audacter regi Alexandro & eius consilio exposuit & imputauit, quod propter eos & ligam eorum tam exercitum quam omnia sua perdidisset. Agerent itaque quod libertate donaretur, & sua per eosdem ueluti confratres rehaberet. Aliter deus iustus iudex, coram quo cum rege Alexandro a quo pede, certissime constitui asserbat, iudicabit causam nostram in condemnationem Alexandri uiolatoris iuramenti & promissorum. Haec

Cesarū Thar-
taricorū in resu-
num bellum.

Mandatum
Thurci.

Conuentio Ra-
domien.

Cesar Tharta-
ronum fidefra-
gus.

Barbarus. Responsum tamē accepit nomine utriusq; domini prolatum, quia neq; deum neq; homines accusare debeat, sed solus ipse sibi & tam pramortuo Alberto regi q̄ regnāti Alexandro reus uel maxime fuerit. Inprimis quia initam cum ipsis regibus considerationem non seruauerit, quippe cum in fide promissa cum gente sua tota permitteretur in campis magniducatus consistere, ipse fcederis immemor nonnihil hostiliter circa Kyouiam contra magnuducem attentare nō erubuit, et tandem, quod dictum est, gentem perdidit, hostemq; regni & magniducatus sua gente auxerit, cū tamen pius princeps magnus dux hoc illi pacienter ferre, & ad propositam actionem bellicā eū seruare uoluit & hortatus ē, ut a Kiouien districtibus ac a uicinitate Thartarorū Thauricanorum uersus Starodub in fines Moskorum soluisset, secessissetq; procul ab eo loco unde periculum illi indubitanter imineret, ne incaute circumuentus gentem perderet suam, quod Caesar faciendum respuit & tantos in gente familiāq; sua motus per quandam immodestiam excitaret, ut uxore & multos ex suis ad defectionē impelleret, qui quod supradixeram dū confictus negare & se iustificare haud potuerat, pect̄ se nihilominus ad recuperationem suae Thartariae iuuandum, cūq; de modo recuperationis mutuo deliberaretur presumebat faciliter futurū, si eius frater permitteretur ad thartaros Nohayskie progredi, qui fratres Caesares illorum Thartarorum sibi in auxilium educeret, qui ut non inconstatus esset bene sperare & expectare iubetur, donec gentes ad bellandū ordinarentur. Ille inspecta multitudinē hominum & isti inquit, cur non bellarent. Responsum est nō sicut in Thartarijs christianos oēs passim bella obire, attamen ut gratus & acceptus apud Consiliarios utriusq; domini esse uideretur tam Poloni q̄ Lithuani quorum tunc cum rege ex Lithuania in Radom non pauci uenerant, promiserūt Caesarem cum gente armata Polonorum Lithuanorum & Thartarorum magnitudinē incolentium ad recuperandam suam Thartariam uersus Thauricanū Caesarem expediendum, a quo Thauricano credidit ipse Szachmetczar suos ad se redituros thartaros q̄primum pileum suum inspectare possent, quam in spem per Szachmetczar declaratam. Rex cum Consiliarijs utriusq; domini Kozack, Soltan germanum Czariseiusdem, expedituerūt & libertate donarunt ad thartarias Nohayskye ultra fluuiū Volham iturū, quo Caesar Szachmetczar adeo exhilaratus erat, ut ibidem plurimum se letatum consolatūq; diceret, semperq; in fide absq; suspitione perfugij se mansurum promitteret, expectaturus absq; dolore & molestia reditum responsumq; fraternū, & ita optime in hac Radomien conuentionē contentatū se professus erat. Germanus autē Cesaris Kozack Soltan ad fines Lithuaniae deductus, trans Volham faulste peruenit, & ei cōmissa fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra grassatores, raptores, & deprædatores in conuentione Radomien agens, iussit quandam mulierē nobilem Russinowska nuncupatam, in ocreis & calcaribus (quoniam fur erat equestris, multos nobiles in illis locis spoliāns & domos diruens) suspēdere. Alios uero raptores de quibus erāt Ossuchowski & Missowski decollare iussit. Itē reconciliationē dominorū Lithuaniae ut dictū, sine causa infamatorū cōsiliarij regni Poloniae curabāt cū rege Alexandro componere.

Alexander grassatores intercepit.

dro componere. Cumq; causam criminationis exquireret, Dux Michael nomine regis obiciebat illis inobedientiam, quia rege mādante q̄ Georgius Ilnytz castrolyda cessisset in personam Drosdzia Rutheni, illi prohibuerūt castro cedendum. Sed qui Drosdzam factionis Michaelinae cōscium clam assererent quia Michaelis consanguineus esset, cessionēq; eiusmodi ex ea causa ad regiae maiestatis in Lithuaniae ex regno aduentū suspendendam putarunt, clam apud regem ibidem in Radom obtinuerunt ut ad uota & intercessionēs consiliariorum Poloniae rex promitteret, q̄primum Lithuaniae rediret admittere illos in suam pristinā gratiam regiam, Consiliarij autē Poloniae de hac maiestatis regiae benignitate erant contenti, nō indignū putantes rem in Lithuaniae reici tanq̄ propter auctoritatem illius reipublicae, quia tanq̄ domesticum Lithuaniae negocium esset. Igitur Lithuani post dominicam trinitatis discesserunt. In eadem conuentione Minores Poloni oblationem fertonum admiserunt, Maiores uero denegarūt. De hinc rex Alexander soluens habenas (consulentibus medicis quoniam paralyticus erat) ad Graccouiam transiens, Szachmetczar cum Lithuanis in magnitudinē Lithuaniae milit in Troki honeste & libere ad suum usq; in Lithuaniae reditum seruandū, quatinus rex secum Lithuaniae feliciter conueniens pro ipsius expeditione in Radom deliberata consulisset. Interim tamen cū Caesar libertate in Troki frueretur octuaginta nūctij seu thartari de thartarijs Nohayskie sese a Caesaribus, quorū multi illis thartarijs imperare consueuerūt ad eundem Szachmetczar in Nohay ad Caesares illos tanq̄ fratres & Cōmiltones reducendū missos asserentes Vilnam ueniūt, permisi ad Caesarem alloquendum libere ei conuersantur. Interim etiam dum unacum Caesare omnibus necessarijs uictus & uestium per Lithuaniae consiliarios prouiderentur. Szachmetczar cū suis omnibus pro quibuscumq; equos & iumenta ad insedendum habere potuit, ex Troky insalutatis consiliarijs Lithuaniae clam fugā se cōmittit, oblitus promissorum omnium pro ipso & per ipsum in Radom consultorum & iureiurando roboratorum, sed per Lithuanos insecutus, comprehensus & in Troky reductus erat ad regis ex regno reditū custodiendus, Sub id etiā tempus dū rex in regno immoratur adueniūt Vilnam ad consiliarios Lithuaniae Oratores Mendligeri Caesaris Przecopeñ seu Thauricani cōmissa Caesaris referunt, ut si saperent caesare Szachmetczar captiuarent, quemadmodū patruo ipsius Mendligeri prisci & antiquiores Lithuanorum fecerūt, quod si facerent eis pacem & adiutoria sempiterna promitteret, quae melius prestaret ipsis tanq̄ propinquitate & adiacentia loci iunctus, q̄ imperator Zauiolhensis remotus. Crediderunt Lithuani uerbis Mendligeri satis dolosis & nunq̄ uerificatis, Responderuntq; oratoribus eius optata illuc ad regiae Maiestatis noticiam reicienda.

Contributio
fertorum de
creta.

CAPVT LXXXII.

Vnc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alexander in Graccouiam diuertens dominica decem milium militum, quae fuit dies uigesima secunda Iunij, hora decima octaua eam intrauit. Et subsequenti sunt Oratores Bogdan Palatini Valachiae, qui in Radom aduenerant

Reditus Alexandri de Radom.

Oratores Palatini Valachiae.

I 4 Et Elizabeth

Et Elizabeth uirginem ultimam, sororem regum in matrimonium suo principi postularunt, quod ut facilius assequeretur districtus, iunctos Russiæ Valachiæ Czessibielzi & Thieszmienicza, quos pater eius ui & armis occu-
pauerat, regi Alexandro reddidit. Sed uirgine penitus dissentiente, & q̄ esset hō alterius ritus, ac monocus obijciente, infecta re inconsolati abscesserūt. Reginaq; Polonia Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Augu-
sti moriente, spem coniugij prottraxit & abstulit. Excusationemq; propter lu-
gubritatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Gracco-
uia per amplius eam non uisurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem
in Lublin in mēse Ianuario anno domini 1506 celebravit. In qua primū dissen-
sio suborta fuit secularium aduersus spirituales, ut scilicet iuxta regem spiri-
tuales non ambas partes eius cingentes, sed tantūmodo in dextra parte sede-
rent. Et q̄ spirituales ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q̄ sa-
culares possiderent) facerent & expedirent. Quibus sedatis & spiritualibus
in suo ueteri prædientia & libertatū iure cōseruatis, pro defensione regni no-
uam monetam mediorum grossorum cudere constituerunt. Et q̄ stipendiarij
cōducerentur, in Russiāq; mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniam cit-
ra Gregorij perrexit. Initoq; Vilnæ consilio pro Szachinetczar & pro illis
oetoginta ad eum ex Nohay missis qui illum, ut rebatur, ad fugam sollicita-
rūt reuocauit Vilnam ex Troky Caesar in tentorijsq; sub custodia cum Thar-
tari & suis & illis Nohayszy stetit, celebratoq; mature consilio de nō ob-
seruato iuramento & de insidijs magnoducatur circa Kyow structis accusa-
tus, tandem de unanimi Lithuanorum & Ruthenorum consilio per Michae-
lem Glynski cum aulicis Lithuanis aggressus, iussus est in Kowno deporta-
ri, seruandus ibi tamdiu quousq; Kozak Soltan auxilia illi ex Nohay adduce-
ret, reliqui diuisim in curijs & uicis designati ad id seruadi. Et Thartari Prze-
copen circa festa paschæ Russiam & Lithuaniam ingressi, tyrannide terribili
usi, domos & acruos cum frumentis extrebant, homines & pecora quæ ab-
ducere non ualebant, secabant, utq; certificatores referebant, super prædicta
fere infinitum populum, quia centum milia abduxerant. Et quom uix quinque
milia Thartarorum fuerunt, cuiq; thartaro uiginti quinque homines forte cel-
serunt. Illisq; diebus erat quidam deceptor prope oppidū Ilkusz in uilla Ba-
lin, ab euentu ppheta Balinski agnominatus. Is quom esset Polonus in Hun-
garia & Septemcastren terris Empericam medicinam exercens, & ut sape
plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Græcum genere & lingua
se asserbat & peritissimum medicum. Ad quem ex uniuerso regno, præci-
pue tamē ciues ex Graccouia plures cōfluebant, & in adibus ipsius uillantis
iacentes, remedijs ac incantationibus utebantur, fiducia & promissis pleni.
Ex ditioribus non nisi centum aureos exigens, propter quod a certis medicis
Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorū nuncupabatur. Hūc
itaq; ex fama multorum rex Alexander languidus & paralyticus resciscens, ad
sefe curandum accersit, qui nullatenus acquieuit nec ire uoluit, nisi prius tri-
centis aureis pro uia subarratus, & equis optimis cum curru & equitibus de-
ducentibus prouisus. Et fere totam Apotecam ex apotecario regio secum re-
recipiens, iuxta

Conuentus in
Lublin.

Morsus iu spi-
rituales.

Thartari Russi-
am Lithuan-
amq; vastant.

Ficti medicij de
fraudario.

Medicus Ba-
linski ad regē
accersitus.

etpiens, iuxta Graccouiam per Cleparz (non enim in Graccouiam unq̄ de-
scendebat) ad regem Alexandrū in Lithuaniam perrexit, in castro Vilnæ (ce-
dentibus non tamen Emperico consentientibus, sed ad uotum & imperium
Michaelis Glynski, secus facere non audentibus medicis regijs) ex stuba gran-
di facto balneo iussu Emperici, uapores ex coctione herbarum producens, re-
gem ad sudandum desuper locabat. Ad bibendumq; uinum & malmaticum
et in balneo, & mox exeunti balneū porrigebat, quæ in paralysi apud omnes
medicos suspectissima sunt. Et quom rex debilitatus, uiribusq; destitutus in
pessundationem ac desperationem deductus erat. Mathias de Blonie regius
phisicus Ioannem de Laszko Cancellariū sollicitat, curaret auctoritate sua &
regni, regem de manu pseudomedici eruendum, alioqui rex subito cum sudo-
ribus spiritum exalaret, qui Cancellarius dum contra Empericū inuehit Mi-
chael Glynski ne regis impediatur cura, eum defendit, quousq; conuocatis &
persuasus per Cancellariū consiliarijs decernitur capiendus ad arbitriū fratris
regij ducis Sigismundi, qui pro corrupta fratris regis uitæ sanitate faceret cū
miano medico iudicium demeritum, captus pseudomedicus in carceres deici-
tur, Michael tamen Glynski de ipsius missione & fuga insimulatus, qui medi-
cus clam de carcere quomodocumq; dimissus per Prussiam ad monasterium
sanctimonialium in Sywierzyniecz ante Graccouiam perueniens, uxorem su-
am filiam Balinski cum propheta prædicto commorare, ob infamationem
& delusionem eius recusantem, requirebat ac repetebat. Et ea non rehabita,
in Tessen se transfudit. Deinde in Rupellam Kazimiriæ sancti Stanislai, ad
monasterium heremitarum sancti Pauli declinauit, & clam permansit. Quē
Laurentius Miedzilesky, Notarius Cancellariæ regis, qui olim in cura eius
fuit, reperiens, cū societate sua prophetam Balinski traxit, & in carceribus
loci ordinarij, in curia episcopali conclusit. Inde ne moreretur dimissus eua-
sit. Et postea interiecto, longiusculo tempore, Alchimiam & Philosophiam
denuo in Graccouia clandestine praticare cœpit. Quomq; in ambabus tam
Alchimia q̄ Philosophia defecisset & notatus fuisset. Acceptis in mutuū ab
aliquibus ciuibus pluribus ducatis, nocturno tempore fugit, nec usq; compa-
ruit. Et quom tales seductores pluries apparuerunt, nostri tamen homines
uanitatibus oblectati, usq; in hos dies cauti esse nolunt. Circa festum, s. Lau-
rentij dum rex maleualens Vilnæ decumbit, Thartarorum uiginti quattuor
aut sex millia nuntiantur non solum in Lithuaniam, sed directe uersus Vil-
nam progredi. Quorū transitu rex commotus tametsi languidus Consiliari-
os uocat consultat, & contra Thartaros expeditionem decernit. Cui cum Mi-
chael nomine procerū responderet, absq; rege nequaquā ituros. Mathias Blo-
nye Phisicus regius obsecrat ne rex moueatur, quem prælagit hoc ipso so-
lo æstiu temporis trāsitu, citius ad suum q̄ hostium interitum perducendum.
Vicit tamen pertinax Michaelis responsio ut rex ipse animo quis debili ta-
men audacter declararet se contra Thartaros iturum, peruenitq; in quadri-
ga uectus ad castrum Lyda, cui appropinquabant Thartari, Helena Magna-
dux & coniunx, sequuta erat regem, quia uidit moribundum. Cumq; specu-
latores regem auisatum facerent de triginta milibus Thartarorum uersus
Kloczko euntū

Prodigiola di-
us medicina.

Medicus in car-
ceres deijctur.

Thartarorū in
Lithuaniam su-
bita irruptio.

Alexander in
morbu incidit

Dux Sigismu-
dus in Lithua-
niam vocatur.

Alexander vi-
rico salutis p-
videtur.

Alexander deo
piritu reddit.

Kloczko curiam in quibus Cezarelli essent aliquot. Rex nimium molestia
concepit q. equo insidere nequiret, exinde subito morbum incidit, a quo sub-
fragio medici excitatur, & Stanislaus Kyska Campiductori generali exercitū
committit, qui obviam Thartaris iret. Cum Kyska uniuersi Barones & Mi-
chael missi. Ad custodiam uero corporis regis Albertus Vilnensis Episcopus
Ioannes Zabrzezinski cum Ioanne de Lasko Cancellario deputati. Qui cum
super illis extremis mutuo deliberarent euentibus, communi consensu statu-
unt Sigismundum ducem, regis fratrem, Glogouiae agentem uocandū. Sug-
gerunt etiam Michaeli q. & ipse litteras pro duce ipso scribat, ut quantoci-
tius Lithuaniam aduenire acceleret, siue enim uiuet siue morietur rex, & simi-
liter siue uincantur Thartari siue non, putarunt necessarium de hīs ducem
tanq. futurum regis successorem & heredem auisandū. Interim Kyska quadā
egritudine incepit laborare, adeo ut uix equum ascenderet. Thartari autem
a Kloczko uersus Lyda nuntiantur appropinquare, relictis ultra Kloczko
impedimentis & bislaccis eorum in uno certo delecto securiori loco & parte
suorum minus ualentium pro tūramento cum his remanente, numeratis circi-
ter uiginti millibus delectorum pugnatorum Thartarorum. Interim etiam
medicus regius de Blonje Cancellariū auisatum facit, procuraret providen-
dam regis animae salutem, sic in exercitu Kyska egrotatus ad exercitum diri-
gendum Michaelē substituit, sibiq. & Baronibus per eum prius ordinatos
exercitus commendat egreualens. In Lyda autem Cancellarius, inito cum as-
fessoribus regis custodiae consilio, regem Eucharistiae sacramento procurat,
conuocatis Helena magnaduce & his ipsis assessoribus, ac Cancellariae Lith-
uaniae Secretarijs. Thesaurus regis de scrinijs curruum ac ab Helena magna-
duce recipi, & coram rege secerni super eisq. & sepultura ultimam a rege ex-
quiri & conscribit uoluntatem, quam sigillatam ad aduentum fratris regis,
ducis Sigismundi unacū supellectili regia, quae in auro, argento, gemmis mor-
nibus, anulis, & uestibus ad centum millia, aut circa estimabatur, procurat
seruandam. Et cum tanq. uolatiles frequentes ab exercitu regis nuntij adue-
nient nuntiantes q. nec mora securitati regiae cōsulatur, quia temere Thar-
tari se opponant, & uersus Lydam pergere contendant. Corpus regium uix
spiritum retinens consilio medici in feretra ponitur, & inter equos alterna-
tim per duos feretrum portantes ductura Nobilium polonorum duorum Ni-
colai de Roszoczycze, qui demum Castellanus Biechouien creatur, & Ioan-
nis de Soborka eiusdem Cancellarij consanguineorum committitur, qui au-
rigarum uices gessere, eorumq. ductu & assistentium cura, rex iam mori-
tus, Helena coniuge comitante diu noctuq. Vilnam defertur. Cuius custo-
dijs diurnis atq. nocturnis fratres minores adhibentur. Moxq. nuntij adue-
niant uictos Thartaros nuntiant. Rex tamen iam tunc usu dictionis abute-
retur, audita tamen relatione uictoriae, eliquat lachrymas, oculos ad deum
leuat, & manu egreualente tanq. gratulatus astantibus uestes grabatum re-
gis tegentes remouet, & astantibus manu leuatas donat, cuius munificentia et
liberalitas uniuersos astantes religiosorum, & anilium conditionum ad con-
lachrymandum & eiulandū concitat. Deinde mox rex deo spiritum reddit,
& patrimonium

et patrimonium magniducatus suo periculo inter agonizandum ab hostibus
defensum successori reliquit integrum. Cuius corpus debita reuerentia con-
ditum usq. ad Sigismundi ductu aduentum adseruatum est. Congressi autem
cum Lithuanis erant Thartarorum quindecim millia circa Kloczko per Lith-
uanos uictoriosissime fusa, cesaq. paucis de curia regis ex Vilna aduenienti-
bus Polonis, quorum Sandiuogium de Czarnkow Baronem palatini Posna-
niensis filium cum ceteris familiaribus Cancellarius ductorem praefecerat, qui
licet certamine se non immiscuerant, quia tardiuscule uenerant, armis tamen
fulgētes in monticulo prope lacum & paludem pugnae per Thartaros uisi,
nō parum hostibus timoris, & Lithuanis animi praebere, quippe ut illos in-
spectarent Thartari, qui tum pro palude cum Lithuanis certabant, putantes
a Polonis quos per habitū et equites nouerant, noua magnaq. Lithuanis pra-
sidia aduentasse, fugae se committebant, quos Lithuani insequentes strauerūt,
ut ueluti in messe manipuli per aliquot millia iacerent corpora occisorum,
quorum Lithuani nonnullos uinctos, equorum uero circiter duodecim millia ex
ipso cōflictu retulerūt. Duo uero Casareoli seu filij Caesaris, ad paludes & lo-
ca limosa fugiētes, noctis obscuritate saluati euaserūt. Praefata aut uictoria nō
Campiductori Kyska aut duci Michaeli Glynsky, uel eorum, sed dei solius
providentiae & regis felicitati attribuebatur, qui dum cum morte et terreno
hoste simul luctaret, deuicto hoste, per mortem uictor uictus erat. Sub eodē
tempore puta die Saturni, octaua mensis Augusti. Stella crinita, nigra nuncu-
pata de natura Saturni, circa polum supra septestellium apparuit, altera no-
cte inter praedictas septem stellas, quae currus dicuntur, tandem sub eis alijs
noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, usq. pro-
pe orizontem Septemtrionis inclinata, in uigilia assumptionis Mariae dispa-
ruit. Et rex quoq. Alexander, quia Cometes ille per horoscopum eius transi-
it. Item quia globus igneus clarissimus eo tempe supra turrim praetorii Grac-
couien, in una noctium de superioribus uelocissime descendit, obitum princi-
pis loci significans. Obijt autē in mortem Vilnae, die Mercurij, quae est decima
nona Augusti, noctis sequentis hora quarta. Sepultus in ecclesia Vilnensi, in sa-
cello iuxta germanum suum ducem Kazimirū, die dominica, undecima men-
sis Octobris. Delegerat quidem & ipse sibi locum sepulturae, & per legiti-
mum testamenti tenorem inscripserat Graccouiae in Cathedrali ecclesia, pro
qua re Cancellarius adueniente Sigismundo duce concionabatur, publice ob-
secrando ducem & Consiliarios Lithuaniae, q. ultimae uoluntati regis nō pra-
iudicarent, sed eum permetterent cum regis funere ad regnum redire, tamen
quia suspicio de Michaelē uehemens erat, quod cum funus de Lithuania edu-
ceretur, idq. sequeretur dux Sigismundus frater, & Barones summa daretur
commoditas Michaeli Vilnam cum castris occupandi, Iectico decreuerunt
uoluntati ultimae regis derogatum iri, & appositus est uicinus corpori beati
Kazimiri germani praemortui. Et quo audentius decernūt uoluntati ultimae
derogandum, frater dux & Consiliarij Lithuaniae, eo magis ipsi Cancellario
regis promittunt honorificentia tumuli, & anniuersariorum fundatione me-
moriā regis testatam facere. Iste uicinus rex Polonorum in Lithuania tumu-
latus quiescit.

Thartari a Li-
thuanis celi.

Cometes nota
bilis.

Signa moris
Alexandri.

Alexander Vil-
nae moritur &
sepelitur.

da roya obit
obit

Descriptio mo-
ri Alexandri.

latus quiescit. Fuit autē rex Alexander mediocris staturæ, faciei aliquantulū oblonga, ossolus, neruosus, & uiribus corporis præditus, sed uiribus animæ diminutus. Nam inter omnes fratres suos, minus bene discernebat. Et in persuasione ac rationibus oppositis, quid sequendum, eligendumque foret, raro diiudicabat, unde sæpenumero taciturnitate, plura interrogata, propositaue absoluebat. In bellis fortunæ non omnino expers, primum quidem per expeditionem contra Moscos, Ductore suorum Lithuanorū fidelium existente Bohemo-Czyernyn Moscos tunc uiribus & multitudine superantes cum paucis Lithuanis & stipendiariis deuicit. Item in auxilium fratrum Alberti regis contra Thurcas per Valachiam expeditionem facientis, ueniens dum in campis Podolie cum Thartaris secum confligere declinantibus consistere, castrum Bracław erexit & perennem suorum magnorum operū memoriam constituit, tam regno Polonia, quā magnoducatu Lithuanie, in eo ipso castro tutamen & singulare contra Thartaros propugnaculum. In ultimo uero mortis articulo, sicut superscripseram, moriens hostes uictorose profligauit. Sub principatu eius crebræ incursionēs, sed non inultæ fuerūt, adeo tamen pius, liberalis, & æris, aurique cupidus erat, ut quicquid peteretur, libens tribuebat, & non prius esset sollicitus nummorum habendorum, nisi prius se offerret indigens aut supplicans, cui subueniendum foret, aut ipsa necessitas urgeret. Curiam tenuit copiosam, dilectoribusque plura donabat, adeo liberaliter, ut eorum gratia nonnulla bona oppignoraret, & nonnunquam thesaurū exhauriret, quā pro status sui temporali prouisione exprouentibus regis congeriebat. Hastiludiorum milites & magistrōs quā plures, cantores quoque & fistulatores habuit. Et quia coniunx ipsius Helena de Moskouia scismatica, prolem adiderat nullam. Igitur sicut dux Sigismundus de loco campestralium stationū, et de loco expeditionis contra Thartaros factæ ex Lyda de moribundo rege auisatus erat, sic eo uita functo, prælati & Barones Lithuanie pro ipso duce Sigismundo germano regis defuncti, festine in Glogouiam Slesie miserunt. (Erat enim dux Oppauia, maiorisque Glogouie, et Capitaneus supremus utriusque Slesie) Qui propere per Posnaniam & Mazouiam procedens, in Lithuaniam deuenit. Et prius per ducem Michaelē Glynsky, se de insinulata seditione, hoc ipso occurſu purgantem cum fautoribus suis inuitatus & exceptus est. Demum per alios dominos Lithuanos salutus, usque in Vilnam per ductus est. Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, substitit, & usque in diē sepulture permansit. Pro qua per eundem aduenientem ducē adoptata erant feretra præciosa recta triginta unum, Equi axaminro, adamasco, & cæteris præciosis recti, triginta duo. Vexilla octo, & quattuor equites singillatim hastam gladium & uestes regis ferentes. Commendatus est ergo sepulture, die qua supra, quom expleſſet ætatis suæ annos quadraginta quinque, & dies quatuordecim. Regni uero Polonie annis quattuor completis, mensibus octo & diebus octo. Magniducatus autem Lithuanie annis quattuordecim, & quali duobus mensibus. Post prædicta eodē anno 1506, die Martis, uigesima Octobris, quæ fuit translationis sancti Adalberti. Illustrissimus dux Sigismundus in magniducem Lithuanie, hora sedecima, cū solennitate magna, & subiectorum eius,

Sigismundus
in Lithuaniam
vocat.

Aduentus eius
ad funebralem
pompa.

1506
Sigismundus
in magnū ducem
Lithuanie
electus.

etorum eius, etiam ducis Michaelis Glynsky iuramentis, sublimatus est.
CAPVT LXXXIII.

Nno domini 1502 in conuentione Korczyn, feria tertia infra octauas corporis Christi. Alexander rex Polonia, de consensu expresso consiliariorum regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Cressai de Kurozuanki Episcopi Wladislauiensis, & regni Polonia Cancellarii, ac Ioannis de Lasko Decani Wladislauiensis facientes compensationem pro iure, quod Capitulum ecclesie Wladislauiensis ad preposituram sancti Michaelis in castro Graccouien, per dotationem de mensa episcopatus Wladislauiensis, & deinde per incorporationem apostolicam habuit, Capitulo Wladislauiensis facta. Iurisdictionis parochialis in Gambin diocesis Posnaniensis, quæ de iure patronatus regis Polonia existeret, donatione perpetua & irrevocabili, ecclesie Wladislauiensis donauit. Litteras desuper nouas sub sigillo suo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubransky episcopus Posnaniensis, auctoritate ordinaria confirmando, eandem ecclesiam Capitulo Wladislauiensis incorporauit, confirmatione apostolica subsequuta. Eodem anno in mense Iulio Thurcas obsidentes castrum laicza, Hungari profligauerunt & repulerunt, uerum cum multis suis desideratis & occis. Item eclipsi solis, decem punctorum super 16 gradu Libræ, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici testati sunt abundantie boni significatiua, quoniam Venus principalis significatrix eius fuit. Anno quo supra quingentesimo secundo supra millesimum, Serenissimus Wladislaus Hungaria & Bohemia rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Francie, quæ per Italiam & Venerias in Hungariam ante festum sancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipso die sancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigesimanona Septembris, in Alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiæ more regio die Iouis, sexta Octobris cū pluribus triumphis & solacijs celebrabantur. Eisdem temporibus ex commisso Hungarorū, intrauerūt Thurciam Petrus Palatinus Transiluanien, Iota, & Ioannes alias Hanzlyg olim regis Mathie naturalis filius, et Bodon ciuitatem habentem emporium exusserunt, oppidaque ac uillas uicinas, & sine offensa redierunt. Anno domini 1503, die Martis, quarte decima mensis Martij, alias post dominicam Reminiscere, feria tertia in nocte sequenti. Illustrissimus ac Reuerendissimus dominus Fridericus Cardinalis præbiter sanctæ Romanæ ecclesie in septem folijs, Primasque Gnezneſ, & Episcopus Graccouien, in curia episcopali Graccouie, uitam temporalem morte consumauit & finiuit. Causa fuit resolutio uirtutum, ex pernicioso morbo gallico, cum inobseruatione regiminis. Bibit siquidem ultra modum & mensuram fortia potagia, & ut sæpe nocte sprete philosophorum doctrina & obedientia. Extinctus est & Marianus Suffraganeus eius Graccouien, dominica Reminiscere post occasum solis. Signū præbens mortis domini Cardinalis, ut sicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac præcederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religiosus ordinis sancti Dominici, Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expedite pronuncians, Latinum, Slauonicum, Polonicum, Almanicum, & Hungaricum.

Iurisdictionis
permutatio.

Eclipsi solis.

Wladislaus rex 1502
Anna ex Francia
Vladislaus
regi Hungarie
nupta.

Fridericus Car-
dinalis mortuus.

Mariani suffra-
ganei sui obiit.

Friderici Car-
dinalis statua.Cresslaus epi-
scop⁹ Vladisla-
uiē mortuus.Mansionarij in
Sweidnicz in-
stituti.Anna Vladis-
lai Hungariae
regis filia.Conradus Ma-
zouiae dux
mortuus.Iurispatronat⁹
impetratio.

Hungaricum. Traditus autem fuit sepulturae dominus Fridericus Cardina-
lis, die Mercurij, quinta Aprilis, & fuit post dominicam Iudica, in scalis ante
maius altare ecclesiae Cathedralis Graccouien, sub crate tumulatus. Extant
ac eminent secti lapides in praefatis scalis pro sempiterna memoria eleuati.
Hic Fridericus Cardinalis fuit proceras & altae staturae, secundū collum pro-
cliuius & inclinatus. Hic cum matre sua Elizabeth regina Poloniae, taberna-
culum & inclusorium testae sancti Stanislai patroni nostri gloriosi, de puro au-
ro, unionibus, & lapidibus preciosis circumdatum ordinauit. Cuius ualor &
summa praech cum labore compensando atq; computado ad septem milia et
medium millenarium aureorum se extendit. et hoc uulgariter mediufoc-
tus millenarius uocatur. Hic in diebus suis clerum non patiebatur nec per-
mittebat a nobilibus opprimi. Requiescat ergo in pace. Eodem mense Apr-
li, & eiusdem anni, die Mercurij post dominicam Iudica ante meridiem, &
fuit quinta mensis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Cref-
laus de Kurosuanky, Episcopus Wladislauiē, ac regni Poloniae Cancellari-
us diem clausit extremū in conuentione Piotrkouien, sepulturamq; in sua ec-
clesia accepit. Anno praexpresso 1503, Mansionarij sanctae Crucis in sacello
Hierusalem, foris oppidum Sweidnicz in quartali cinerum instituti sunt. An-
no praefato 1503 continuabatur cultura montanarum Thatri in cupro & ar-
gento, quam anno praeterito inchoauerant post oppidum Nouifori tribus mi-
liaribus. Et non fuit aequa fors factorum cum domino, quoniam rex Alexan-
der plura milia aureorū impendebat. Factores autem paucis redditibus da-
tis, spe regem & promissis, non lucro implebant. Anno quo supra, die domi-
nica, uigesimatercia Iulij, quae fuit sancti Appollinaris martyris, nata est regi
Hungariae & Bohemiae filia primogenita, hora medij horalogij septima, a-
scendente tertia facie uirginis. Quae fonte baptismatis renata, nomine matris
suae Anna est nuncupata. Eodem anno die Saturni, uigesima octaua Octobris
quae fuit Simonis & Iudae apostolorum, Conradus dux Mazouiae & dominus
Varzouiae, finem rebus suis imponens mortuus est. Et rex Alexander iure de-
uolutionis & feudi, ducatum eius & Varzouiam possedit. Qui denuo ma-
gnis personis instigantibus Stanislao & Ioanni filiis in feudū locauit. Quē
admodum idem rex Alexander, oppidum Sambor cūdistrictu, quod rex Al-
bertus legitime pro se & regno a domina Odrowazowa litteras sufficētes
nō habēte receperat, instatibus pro ea quibsdā magnis uiris, & asserentibus
nō omnino iuste ademptū liberaliter restituit. CAPVT LXXXIII.

Nno domini 1504 feria quinta ante dominicam Letare, in conuen-
tione generali Piotrkouien Alexander rex Poloniae, ad petitio-
nem domini Mathiae Drzeuiczky Prepositi Scarbimirien, & Vi-
cecancelarii regni, Iurispatronatus ecclesiae parochialis in Bru-
dzeuicze, diocesis Gneznen ad regem Poloniae pertineus, eo respectu & ad
illum effectum, ut mansionariae in oppido Drzeuicza ex fructibus utriusq; ec-
clesiae uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de consensu consi-
liariorum regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit.
Quam donationem Andreas Rosa Archiepiscopus Gneznen, auctoritate
ordinaria confirmando, ac ecclesiam praedictam in Brudzeuicze parochia-

lem, ecclesiae in Drzeuicza parochiali auctoritate ordinaria uniendo, anne-
ctendo, ac incorporando. Mansionarios ad decantandum, matutinū, missas,
uesperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit, litteras de
super nouas concedendo. Eodem anno in fine dierum Marcij & in April di-
luvia fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo
supra quingen. quarto supra mille, die Martis, secunda Iulij, Stephanus Vala-
chia Palatinus, bellis, aetate & podagra attritus, fato absumptus in aeternam
clausit lumina noctem post ortum solis una hora. Hic fuit a natura praeditus,
fortuna, astutia, & pluribus uictorijs. Hic Mathiam regem Hungariae in op-
pido Banye bello superatum, & tribus sagittis non letaliter in dorso uulnera-
tum, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetum imperatorem Thurcarum cum
centum uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cū
ignominia expulit. Hic deniq; Ioannem Albertum regem Poloniae post pa-
cta, & firmatam secum pacem ad terras sui regni ex Valachia exercitus suos
sub fide sibi data ducentem, usq; ad extremae suae prouintiae telis & armis per-
sequutus est. Hic Thartaros Zauolhenfes & Przecopen sapenumero stra-
uit, & fauste repulit. O uirum triumphalem & uictoriosum de omnibus regi-
bus uicinis gloriose triumphantem. O felicem hominem, pleraq; omnia mu-
nera fortunae pleno cornu tenentem. Quodq; alijs natura per partes donauit,
quibusdam prudentiam cum astu, quibusdam heroicas uirtutes & iusticiam
omnium uirtutum praelarissimam. Nonnullis uero de hostibus uictoriam,
huius cuncta simul largita est & concessit, ut esset in omnibus, iustus, prouidus,
astutus, & de omni impetitore, uir uictoriosus. Non immerito inter heroas in
nostra aetate computandus. Successit ei in principatu Valachiae Bogdan uni-
cus filius, uno oculo orbis. Eodem anno die Iouis, uigesimasecunda mensis Au-
gusti, Kazimira Graccouien a circulo usq; ad muros ciuitatis partis meridi-
onalis, praesente rege Alexandro & magnificis in castro Graccouien post me-
ridiem usq; in noctem arsit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & tur-
res supra murum praecipue portam magnam uersus montem sancti Benedi-
cti consumpsit. Anno quo supra in mense Septembri, Quinq; milia Bohemo-
rum in Bauaria pro Falczgraff seu Palatino Rheno, contra Maximilianum
regem Romanorum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorum
regem conflictata sunt, suntq; de eis occisi bis mille & centum. Septingenti uē-
ro capti, ceteri uero dispersi. Item eodem anno in medio dierū usualium No-
uembris, Thurci in Croacia unum castrum uastauerunt, et mille personas ab-
duxerunt, nouitas huiusce rei uenit in Budam in crastino sanctae Elizabeth,
me illic praesente & comorante. Praefato anno domini 1504 Ciues Wratisla-
uiē nomine Hawnoldi Capitanes Wratislauiē, sacerdotem cum notarijs
consistorij Wratislauiē captiuauerūt. Causa fuit quia nocturno tempore ape-
ruerant portulam ad suburbium & exiuerunt ad Summum ecclesiae Cathe-
dralis. Officialis itaq; interdictum in ciuitate Wratislaui, posuit, & concer-
tatio ac controuersia inter Praelatos clerumq; longo tempore fuit. Duces autē
Slesiae in consilio congregati, noluerunt locum dare spiritualibus confedendi
in medio eorū, nec protectionem, neq; amicam conuersationem eis exhibue-
runt. Anno domini 1505, die Lunae, decimanona mensis Maij, hora uigesimase-
K.

Stephani Va-
lachiae Palatini
interitus.Gesta eius ce-
lebrata.Kazimira exu-
sit.Bohemia Ma-
ximiliano vi-
cti.Croaciae uasta-
tio.Notarij Wratis-
lauiē cum sa-
cerdote capti.Controuersia
spiritualium et
seculariū pre-
latorum.Grando nota-
bilis.

cunda. Grando magnæ quâtitatis, maioris q̄ oua columbarum, cum crepitu, fremitu, & sonitu maximo, cum horrendissimis tonitruis, terribilibusq; fulminibus descendit, & frondes ac tecta perfregit, tutrimq; Lubranka nuncupata in castro Graccouien fulmen percussit, cum abruptione regulari & muri eiusdem turris. Eodem anno ad finem dierum usualium Augusti, Thartari Przecopeni Minsko ac loca ei uicina spoliarunt, & magnam prædam abegerunt. Anno præfato 1505 die Saturni, trigesima mensis Augusti, Elizabeth regina Polonia mater pluriū regum, fato absumpta est. Sepultura demãdata, dominica in die Mathei apostoli & euangelistæ, quæ fuit uigesima prima mensis Septembris, in sarcophago proprio per eam dum uiueret constructo, in sinistra parte sacelli sanctæ Crucis ecclesiæ Cathedralis Graccouien, Præsentibus ac sepulturam decorantibus Alexandro rege Polonia, & magno duce Lithuania. Item Sigismundo Oppauien & maioris Glogouia duce, filiis eius. Item Andrea Rosa Gneznen Archiepiscopo, Ioanne Konarski Graccouien, Ioanne Lubranski, Posnanien, ac Mathia Drzeuiczki Przemisien, episcopis. Hæc præclarissima Elizabeth fuit ex Casareo regioq; sanguine progenita. Et quod mirabile dictu uidetur. Fuit filia regis, uxor regis, soror regis, mater regis, immo pluriū regum, quod in multis seculis uix & perraro accidit. Nec ulla filiarum eius æqualem felicitatem usq; in hanc diem est assequuta. Et ut sententiam Plinij de felicitate foeminarum extendam, Ante retro, dextrorsum, sinistrorsum, in situ & sua positione regibus est circumsepta. Fuit namq; filia regis, quia nata Alberti ducis Austria, Hunga, Bohe, & Romanorū regis. Fuit uxor Kazimiri tercij Poloniarū regis, feliciter eius coniugium sortita. Soror regis Ladislai Hunga, & Bohe, regis in Praga extincti. Mater regum, serenissimorum dominorum nostrorum, Wladislai Hunga, & Bohe, regis defuncti. Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigismundi feliciter regnantis, Poloniarū regum. O felicem Elizabeth tot regibus undiq; septam. O felicem Elizabeth copiosa prole refertam, quia, ut præmissum est, de Kazimiro tertio, marito ipsius, sex mares & septem puellas genuit. E quibus filiis, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præbiter Romanæ ecclesiæ. Sextus uero ptiſi suffocatus interiit, sed inter sanctos ubi prodigijs coruscat, relatus. Hæc Elizabeth sacellum sanctæ Crucis de petra secta, ad dextram partem in introitu ecclesiæ Cathedralis Graccouien, proprijs impensis fabricauit. Et in ea octo præbiteros & nonum clericum, officium de sancta Cruce, matutinum, missas, & omnes horas quotidie cantantes dotauit. Domumq; muratam ex opposito eiusdem sacelli pro præfatis præbiteris ad commanendum emittit & ordinauit. Hæc eadem Elizabeth Mansionarios octo in ecclesia sancti Michaelis Archangeli castri Graccouien instituit & stipendiauit. Domum pro eisdem ligneam, iuxta scolam sub turri comparando & relinquendo. Cuius Elizabeth amore filiali permotus Albertus rex sibi, & pro habitatione commodiori sua domū ex opposito porticus meridionalis ecclesiæ Cathedralis, iuxta domum Vicariorum eiusdem ecclesiæ perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & compleuit. Et moriens, in manibus filiarū ultimo genitæ Elizabeth ad disponendum de ea testamentaliter reliquit. Preterea eadē regina Elizabeth cortinas pro ornamento parietū

Elizabeth regi
na mortua.Exequiarum
præfentes.

Proles sua.

Fundatio eius.

Pia eiusce opa

chori supra subcellia, ecclesiæ Cathedrali donauit. Et uexilla cū crucibus argenteis deauratis, eidē largita est. Alia quoq; pia opa fecit, præcipue linthea, casulas, & quæ suis elaborauit aut texuit ornamenta manibus, ecclesijs tribuit. Et quia pietas ad omnia ualet, pietas illius ualuit ei & ualet ad obtinenda bñficia diuina temporibus æuiternis.

CAPVT LXXXV

Odem anno in estate, Ciues Wratisslauien instigatione Hawnoldi Capitanei & Gregorij Notarij Wratissa. animati, Gymnasium generale omnium bonarum disciplinarum, quod uniuersitas Wratisslauien diceretur, erigere conati sunt. Et super hoc Wladislai regis Hunga, & Bohe, consensum, auxilia, litteras erectionis, iurispatronatus omnium prebendarum ecclesiæ Collegiatae, s. Crucis de collatione regia, donationem, & litterarum promotorialium, tam regis q̄ reginæ Hunga, ac Episcopi Wratisslauien, ad lulium papam secundum, expeditionem obtinuerunt, & multo ære Budæ in Cancellaria regis soluerunt. Quibus cum litteris & promotionibus, tria milia aureorum Romam, pro expedendis bullis papæ & confirmatione destinauerunt. Vniuersitas autem Graccouien, euigilans, ad sedem apostolicam, dominica post omnium sanctorum, quæ fuit secunda Nouembris, litteras Alexandri regis Poloniarū, cassatorias & rationes confutatorias per doctores conceptas, misit, quibus Iulius papa secundus acquiescens, erectionem uniuersitatis Wratisslauien inhibuit. Et quum putarent homines dormire, post duos annos Wratisslauien iterum apud sedem apostolicam enixius ac occulte pro uniuersitatis erectione laborare cœperunt. Sed eadem qua prius difficultate percussa, deciderunt atq; repulsam passi sunt. Anno quo supra, Estas nubiū pluuiosa fuit, ab Aprili ad Septemtrionem inclusiue, fere quotidie pluens. Anno præexpresso in fine dierū usualiū mensis Nouembris. Iwan Vassiloutcz, quod sonat Ioannes Basilij, dux Moskouia, finem rebus suis per mortem imposuit extremam. Hic fuit princeps frugi & utilis suis terris. Nam exouissit iugum Thartarorum & sua prudentia ac facultate, quibus prius tributum soluit, soluere sibi subiugatos coegit, Terras Scithia Asiaticæ, longissime ad orientem & Septemtrionem porrectas, diuersarum nationum & linguarum, bellis compescuit, & sub iugum obedientia misit. Sed & Nouogrod ciuitatem maximam atq; opulentissimam tanq̄ per Kazimirum regem Poloniarū tercium, neglectam occupauit et sibi appropriauit, quæ tamen respublica fuit auctoritate & nomine communitatis suæ moderata ante istam occupationem, interdū magnum ducem Lithuania interdum alios recognoscens. Vicinasq; gentes Swecia ac Liuania armis idē Basilij Moscus laceſsiuit. Ducatus autem Lithuania septuaginta miliaria in longitudine, & tantundem in latitudine cum nonnullis castellis seu munitioibus ligneis occupauit & possedit. In Moskouia ebrietates & potagia inebriantia prohibuit & aboleuit. Reliquit quinque filios, primum Vassil Iwanouicz quod sonat Basilij Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & sonat Georgij Ioannis. Tercium Demetrium. Quartum ducem Szemyen. Quintum ducem Andream. Assignauerat autem iste Iwan dux Moskouia successorem & heredem post se, Demetrium nepotem suū, quem postea saniori usus consilio in carcerem detrulit & in carcere tenens, filium suum maiorem natu Va

Wratisslauien
erigere uniuersita-
tem machi-
nati sunt.Vniuersitas
Graccouien
reliquit.Wratisslauien
iterat frustrat.Iwan Vassilou-
icz dux Mos-
kouie mortu⁹.Bellicositas
eius de. n.Sobrietatis
auctor.
Proles sua.

